આગ્રહ

↓

તુમ સ્યાને મેરે સાથજી,
જિન રહો વિષે રસ લાગ ।
પાઉં પકડ કહે ઈન્દ્રાવતી,
ઉઠ ખડે રહો જાગ ।।

-(પ્રકાશ હિં, પ્ર.૧૭/ચો.૨૧).

અર્થ : હે મારા ધામના સુમન સુંદરસાથજી !

આપ બધા તો અત્યંત જ બુદ્ધિમાન, હોશિયાર તેમજ સમજદાર છો, સાંભળો, જુઓ અને વિચાર કરો ! પંચ વિષયના ઈન્દ્રિયજન્ય સ્વાદમાં જ લાગીને ન રહો. હું ઈન્દ્રાવતી આપ બધાના ચરણ પકડીને (પગે લાગીને) કહું છું કે અજ્ઞાનરૂપી નિદ્રામાંથી જ્ઞાન લઈને જાગો ! ઉઠો ! ! ઊભા થઈ જાવ ! ! ! કેમ કે હવે આપણી ઘેર જવાનો સમય થઈ ગયો છે.

- લેખક

પુનશ્ચ :-

❖ આત્મીય પ્રેમાગ્રહ ❖

સુખ લેને કો આયે હો, નહીં ભેજે સોવન કો ।
બિચાર દેખો હાદીય કી, બાની લે દિલમોં ।।

-(શ્રી ખુલાસા, પ્ર.૧૬/ચો.૭૯).

હે મારી પ્યારી ધામસ્થ આત્માઓ ! આપ લોકો નિજધામથી આ દુઃખરૂપી બ્રહ્માંડમાં કેમ આવ્યો છો ? અસત, જડ, દુઃખ અને સત, ચિદ્, આનંદનો તારતમ જ્ઞાનના માધ્યમથી સંતુલનાત્મક જ્ઞાનાર્જિત કરી (જ્ઞાન લઈને) તે જ્ઞાનના દ્વારા આત્મ-જાગૃતિ કરો કેમ કે આત્મ-જાગૃતિના અપૂર્વ, અવર્ણનીય સુખાનુભવ કરવા માટે જ આપ બધા શ્રી રાજજીથી વચનબદ્ધ થઈને આવ્યા છો. આપેલાં વચનને યાદ કરો.

શ્રી રાજજીએ આપ લોકોને આપેલાં વચનને બિલકુલ ભૂલીને કુંભકર્ણવત્ માયાવી નશામાં ચૂર થઈને સૂવા અથવા ભૂલવા માટે ખેલમાં મોકલ્યા નથી. જો તમે બધા ધામધણી સંબંધી આત્માઓમાંથી છો, તો પોતાના (આપણા) હાદી-સદ્ગુરુ નિજાનંદ શ્રી દેવચંદ્રજી અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પ્રદત્ત ઉક્ત વાણીની ચોપાઈને કોમલ ચિત્તમાં ધારણ કરો અને નિશ્ચિંત થઈને શીઘ્રાતિશીઘ્ર નિર્ણય કરી લ્યો કે આપ લોકો ધામથી સંસારમાં કેમ આવ્યા છો તથા શ્રી રાજજીએ કેમ મોકલ્યા છે ? ખેલમાં આવીને શું કરવું હતું ? વિચાર-વિવેક કરીને જુઓ ! શું આપ બધા આપેલાં વચનાનુસાર ચાલી રહ્યા છો ?

હે આત્માઓ !
ચરણ પકડીને કહે યશવંતી,
ઉઠો ! ઊભા રહો જાગી.

-પ્રણામ.

અક્ષરાતીત શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્મને નમઃ

(શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ-શ્રીમન્નિજાનંદ સંપ્રદાય)

સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ પ્રણિત વીતક સાહેબના

* * *

શ્રી ૧૦૮ શ્રી દીનદયાલજી મહારાજ કૃત

પ્રશ્ન-ઉત્તર

(ઉત્તરાંશ-તૃતીય ખંડ)

લેખક-

''પ્રાણનાથ સાહિત્ય ભાસ્કર''-સન્માનથી વિભૂષિત

પરમપૂજ્ય ''વાણી આચાર્ય''

શ્રી ૧૦૮ શ્રી દીનદયાલજી મહારાજ

સંરક્ષક - શ્રી પ્રાણનાથ જ્ઞાન કેન્દ્ર ચે. ટ્રસ્ટ

બોરીવલી (પ.), મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૯૨.

પ્રકાશક -

૧. હિન્દી - શ્રી પ્રાણનાથ જ્ઞાન કેન્દ્રના સંસ્થાપક,
''પ્રાણનાથ સાહિત્ય ભાસ્કર''-સન્માનથી વિભૂષિત
પરમપૂજ્ય ''વાણી આચાર્ય''
શ્રી ૧૦૮ શ્રી દીનદયાલજી મહારાજ
બોરીવલી (પ.), મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૯૨.

૨. ગુજરાતી - જ્ઞાન કેન્દ્ર -
શ્રી પ્રાણનાથ મહિલા મંડળ (રજિ.),
બોરીવલી (પ.), મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૯૨.

પુસ્તક પ્રાપ્તિ સ્થાન

૧. શ્રી ૧૦૮ પ્રાણનાથજી મંદિર
શ્રી ૫ પદ્માવતીપુરી ધામ (મુક્તિપીઠ), પન્ના,
મધ્ય પ્રદેશ–૪૮૮૦૦૧. સંપર્ક:૦૭૭૩૨-૨૫૨૦૪૬

૨. શ્રી ૫ મહામંગલપુરી ધામ
શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી મોટા મંદિર,
સૈયદવાડા, સૂરત-૩. સંપર્કઃ ૦૨૬૧-૨૪૨૪૯૮૬

૩. શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી મૂલ મિલાવા માનવ મંદિર
વેડ રોડ, સૂરત. સંપર્ક:૦૨૬૧-૨૫૧૨૭૨૨

૪. શ્રી પ્રાણનાથ જ્ઞાન કેન્દ્ર ચે. ટ્રસ્ટ
૩, સુંદરધામ, જાંમલી ગલી, બોરીવલી (વે.),
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૯૨. સંપર્ક : ૦૨૨-૨૮૯૯ ૮૭૫૮

૫. શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી મંદિર
દિલ્લી બજાર, કાઠમાંડુ (નેપાલ).
સંપર્ક : ૦૦૯૭૭-૯૮૪૧૨૩૧૦૩૫

૬. શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી મંદિર
સેવક રોડ, સિલિગુડી, (પશ્ચિમ બંગાલ).
સંપર્ક : ૦૩૫૩-૨૬૪૨૭૨૮

૭. શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી સાધનાલય ચે. ટ્રસ્ટ
શ્રી પ્રાણનાથ વાણી પ્રશિક્ષણ કેન્દ્ર,
પોસ્ટ-ગડઊમરિયા, ધરમપુર, દર્રામુરા,
રાયગઢ, છત્તીસગઢ-૪૯૬૦૦૧.
સંપર્ક : ૦૯૯૦૭ ૪૪૨ ૪૪૨

❖ વિષય સૂચી ❖

ક્રમ સંખ્યા	પ્રકરણોના નામ	પૃષ્ઠ સંખ્યા
૧.	અનુભૂમિકા	૧
૨.	સ્વલીલા અનુશીલન	૧૧
૩.	મંદસોર	૨૨
૪.	ઉજ્જૈનમાં ઉત્સવ	૫૪
૫.	ઔરંગાબાદ વૃત્તાંત	૬૦
૬.	વિવિધ દર્શન સાર	૧૨૦
૭.	બુઢાનપુર	૧૭૬
૮.	રસૂલથી મુનકર	૧૯૪
૯.	આકોટની વીતક	૧૯૮
૧૦.	રામનગરની વીતક	૨૩૦
૧૧.	ગઢાનું વૃત્તાંત	૨૭૨
૧૨.	મિલાપ	૨૯૦
૧૩.	પદ્માવતી લીલા-શુકરાના	૩૫૪
૧૪.	અષ્ટ પ્રહર મંગલાચરણ	૩૬૬
	અષ્ટ પ્રહરની સેવા શરૂ	
૧૫.	પ્રથમ પ્રહર	૩૯૬

૧૬.	બીજો પ્રહર	૪૨૨
૧૭.	રાજભોગ	૪૪૨
૧૮.	ત્રીજો પ્રહર	૪૭૨
૧૯.	ચોથો પ્રહર	૪૯૪
૨૦.	પાંચમો પ્રહર	૫૧૪
૨૧.	છઠ્ઠો પ્રહર	૫૪૪
૨૨.	સાતમો પ્રહર	૫૮૦
૨૩.	આઠમો પ્રહર	૬૦૨
૨૪.	છત્રીસ કારખાના	૬૫૪
૨૫.	ગરમીના દિવસોની સેવા	૬૬૨

ઉત્તરાંશ - તૃતીય ખંડ સમાપ્ત.

❖ અનુભૂમિકા ❖

અહો ! .... શ્રી નિજધામસ્થ સુમન સુંદરસાથજી !

આ સંસારરૂપી સાગર અતિ નિરસ, ધોકાદાર, છળકપટથી ભરેલો ફરી અવિશ્વાસનીય, નિર્દયી, દુસ્તરાતિદુસ્તર તેમજ વિભિન્ન અનર્થમય ગુણયુક્ત છે. એવા આ પાણીના પરપોટા સદૃશ ક્ષણિક જીવનની અંતિમ ઘટિકા ગણવાની અવધિકાલમાં પણ મને આજે ફરીથી લોકાભ્યુદય ગહન વિષયાત્મક સ્વ-સમાજ સેવાનો અતિ સોહામણો અવસર પ્રાપ્ત થયો છે. ફળસ્વરૂપ મારું દિમાગ સાતમા આસમાનમાં હોવું (બહુ ઘમંડ કરવું) એ કોઈ અસ્વાભાવિક વાત નથી. પરંતુ આ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં મારા જેવા અશક્ત શારીરિક અવસ્થાવાળા વ્યક્તિ પર ધામધણી શ્રી રાજજી દ્વારા આવી અહોભાગ્યમય સુઅવસરની પ્રેરણાયુક્ત અસીમાતિઅસીમ અનુકંપા-દયા થવી, એ તો હકીકતમાં મારા દીનૈકબન્ધો પરમપૂજ્ય ધામધણી સ્વરૂપ ગુરુપ્રવર બાબાજી શ્રી લક્ષ્મીદાસજી મહારાજ, નવતનપુરી (જામનગર) ની આત્મીય પ્રેરણા, અપાર દયા-કૃપા સિવાય અકાટ્યરૂપે અસંભવ છે.

અતઃ તેમની હૃદયસ્થ આત્મીય પ્રેરણા, અસીમ દયા-કૃપાના પ્રતિફળ જે કાર્ય આગળ થઈ રહ્યું છે, તે બધી પ્રતિક્રિયાઓ પ્રત્યે હું મારા ધામધણી સ્વરૂપ શ્રી ગુરુદેવના ચરણોમાં શીશ નમાવું છું અને હું પોતાને આજીવન તેમનો ઋણી માનતો રહીશ. ઉપર્યુક્ત પ્રકારની અસીમ, અપાર દયા-કરુણા અથવા એમ કહી શકાય કે તેમની અદૃશ્ય હાર્દિક અનુકંપાના કારણે જ મેં ૭૬ વરસની ઉંમરમાં પોતાના અંતિમ સમયમાં પણ દેહત્યાગ કરવાનું છોડીને રહી સહી તેમજ થોડી ઘણી બચેલી હિંમત અને તાકાત ભેગી કરીને પોતાના સમાજની સેવાર્થે ફૂંકથી પહાડ ઉડાવવા (થોડી શક્તિથી મોટું કામ કરવાનો ઉદ્યોગ કરવા) જેવું કામ અર્થાત્ સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ કૃત મૂલ વીતક સાહેબને પ્રશ્ન-ઉત્તરના રૂપમાં પ્રકાશિત કરીને સમાજની સામે રાખવા જઈ રહ્યો છું.

આજથી પહેલાં આપણા શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ-નિજાનંદ સંપ્રદાયમાં લગભગ ૨૫-૩૦ વીતકોની રચના થઈ ગઈ છે. તેમાંથી સ્વામી શ્રી લાલદાસકૃત વીતક

સાહેબ ઉક્ત બધા વીતકોની આધારભૂતા તેમજ મૂલ વીતક સાહેબ છે. શ્રી નિજાનંદ સંપ્રદાયમાં જેવી રીતે શ્રી પ્રાણનાથજીના પછી શ્રી લાલદાસજીનું સ્થાન છે, તેવી જ રીતે પ્રણામી સાહિત્યમાં ઉપાસ્ય ગ્રંથ ''શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ-શ્રી તારતમ સાગર'' ના પછી ''સ્વામી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબ'' નું સ્થાન છે. એટલા માટે અન્ય વીતકોમાં સ્વામી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબ સર્વાધિક પ્રાચીન, પૂજ્ય અને વિશ્વાસપાત્ર છે તથા પ્રણામી સમાજમાં એને પ્રથમ દર્જાની માન્યતા પ્રાપ્ત છે.

આદિકાળથી પ્રચલિત ઉક્ત વીતક સાહેબમાં કુલ ૭૩ પ્રકરણ અને ૪૩૭૭ ચોપાઈઓ છે. એ જ વીતક ગ્રંથના પ્રશ્ન-ઉત્તરના રૂપમાં પ્રકાશિત પ્રસ્તુત ગ્રંથ આપ લોકોની સમક્ષ ઉપસ્થિત છે, જેમાં કુલ ૫૪૭૭ પ્રશ્ન-ઉત્તર છે. ઉપરના ૫૪૭૭ પ્રશ્ન-ઉત્તરને ત્રણ ખંડોમાં વિભક્ત કરવામાં આવ્યા છે. જેમ કે -

૧. પ્રથમ ખંડમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૧૨૫૦ સુધી રહેશે અને વીતકની મજલ શરૂઆતથી લઈને સૂરતની વીતક સુધી આવશે.

૨. દ્વિતીય ખંડમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૨૦૧૬ સુધી હશે. પુનઃ મજલ સૂરતથી લઈને ઉદયપુરની વીતક સુધી આવશે.

૩. તૃતીય ખંડમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૨૨૧૧ સુધી હશે. પુનઃ મજલ મંદસોરથી લઈને અષ્ટપ્રહરની સેવા સુધી અર્થાત્ વીતક પૂરું થાય ત્યાં સુધી રહેશે. અતઃ ટૂંકાણમાં -

ક. પ્રથમ ભાગમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૧૨૫૦ હશે.

ખ. દ્વિતીય ભાગમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૨૦૧૬ હશે.

ગ. તૃતીય ભાગમાં પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા ૨૨૧૧ હશે.

અતઃ ત્રણેય ખંડોના મળીને પ્રશ્ન-ઉત્તરની કુલ સંખ્યા (૧૨૫૦+૨૦૧૬ +૨૨૧૧=૫૪૭૭) પાંચ હજાર ચારસો સિત્યોતેર થશે.

ઉપરોક્ત સ્વામી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબમાં મુખ્યતઃ ત્રણ સ્વરૂપની વીતક આવે છે. એમાંથી કોણ-કોણ સ્વરૂપ કયા-કયા કાર્ય હેતુ આવ્યા અને તે કઈ

રીતે આ દુઃખદાયી સંસારરૂપી સાગરની વચ્ચે આવેલાં નિજધામસ્થ સમાજની સાથે-સાથે સંસારની સર્વાત્માઓને સબ ધાન બાઇસ પસેરીના (સારા-ખરાબને સરખા સમજવા) દર્જામાં રાખીને (તથા ત્રણેય સૃષ્ટિઓની આત્માઓને સમદૃષ્ટિથી જોઈને) વાઘના મોઢામાં હાથ નાંખવા (સાહસનું કામ કરવા) જેવું કાર્ય સંપન્ન કરી ગયા ?

વર્તમાન કલિકાલ ગુણ ગ્રસ્ત (પ્રભાવિત) નિજાનંદી-પ્રણામી પ્રચારકોને શ્રીમન્નિજાનંદ-શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ સિદ્ધાંત અન્તર્ગત આ માન્યતાને ધ્યાનમાં લઈને ચાલવું જરૂરી અને અનિવાર્ય જોવામાં આવી રહ્યું છે. કેમ કે અમારો ધર્મ સિદ્ધાંત ટકસાલી (પ્રામાણિક) વાત કરવાવાળા પ્રચારકોને માન્યતા આપે છે, ન કે બકવાદી તેમજ ધર્મના દાણા બગાડવાવાળા નામધારી પ્રચારકોને ! અતઃ શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબમાં સ્થિત ''ત્રણ સ્વરૂપોની વીતક'' વિષયને નિમ્ન પ્રકારથી સમજવાથી ટટ્ટીની આડમાં શિકાર કરવા (ધૂર્તતાથી છૂપાઈને કાર્ય સાધવા) ના પ્રતિફલરૂપી પાપ-અપરાધથી બચી શકે છે. જેમ કે -

૧) ''પીઉ પાંચ બેર હમ વાસ્તે, સાગર મેં ડારયા આપ''

-(શ્રી પ્રકાશ હિન્દી, પ્ર.૧૭/ચો.૯).

પીઉ (મૂલમિલાવાવાળા ધણીજીનો જોશ) વ્રજમાં, રાસમાં અને જાગણીના બ્રહ્માંડના ત્રણ સ્વરૂપના રૂપમાં બ્રહ્માત્માઓને ખેલ બતાવવાના આશય પાંચ વાર પંચભૌતિક શરીર ધારણ કરી સંસારમાં આવ્યા. મૂલમિલાવાવાળા શ્રી રાજજીએ એ બ્રહ્માંડના કાર્ય-કલાપના મુદ્દાર (જવાબદારી) પણ એ ત્રણ મર્દ સ્વરૂપોની ઉપર જ સોંપ્યું છે. જેમ કે -

''મરદ તીનોં પર હૈ મુદ્દાર''

પુનશ્ચ-

૨) ''એ તીનોં સૂરત હૈં એક, સો રસૂલ તીનોં સરૂપ બિસેક''

-(શ્રી બડા કયામતનામા, પ્ર.૧૨/ચો.૨).

અતઃ ત્રણેય સ્વરૂપ-બસરી, મલકી અને હકીમાંથી બસરી સ્વરૂપ **''રાસ ખેલકે આયે બરારબ સ્યામ''** અર્થાત્ બરારબ-અરબવાળા તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ મહંમદ સાહેબ છે. પુનઃ મલકી-સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી અને હકી સ્વરૂપ શ્રી મેહરાજ અર્થાત્ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે. યસર્થ હે મારા આત્મીય બંધુઓ, ધામસ્થ દોસ્ત અથવા નિજાનંદી-પ્રણામી પ્રચારકો ! પોતાના દિમાગને થોડી-ઘણી કસરત કરાવશોજી. આપ લોકો વ્યર્થમાં આકાશમાં છેદ કરવા (બહુ ચાલાકી બતાવવા) જેવી હિંમત કેમ કરવા લાગ્યા છો ? તે પણ શ્રી સદ્ગુરુ અને મહામતિ સ્વરૂપોની વિરુદ્ધ (ખિલાફ) ? વાહ રે વાહ ! મારા મિત્ર બંધુઓ ! ! તારતમ વાણીના ઈલમી (જ્ઞાની) કહેવડાવીને આવું ? પોત-પોતાની આંખોથી નિહાળીને નિમ્નોક્ત પ્રમાણ જોઈ લો ને !

૩) બસરી મલકી ઔર હકી, એ તીનોં કે જુદે ખિતાબ ।
એક ફુરમાન લ્યાઈ દૂસરી કુંજી, તીસરી ખોલે કિતાબ ।।

-(શ્રી છોટા કયામતનામા, પ્ર.૧/ચો.૮).

શ્રી શ્યામાજીના ત્રણેય સ્વરૂપો-બસરી, મલકી અને હકીને અલગ-અલગ પ્રકારની શોભા (ઉપાધિઓ-પદવીઓ) પ્રાપ્ત થઈ છે. અતઃ કોનાથી પ્રાપ્ત થઈ ? મૂલમિલાવાવાળા શ્રી રાજજીથી. તેમાંથી એક પરમાત્મા (શ્રી રાજજી) નો સંદેશ લઈને આવ્યા, બીજાએ તારતમ જ્ઞાનરૂપી કુંજી પ્રદાન કરી, તો ત્રીજાએ બધા ધર્મગ્રંથોના ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કર્યા.

અતઃ ઉક્ત ત્રણેય મર્દ સ્વરૂપો-બસરી-મહંમદ સાહેબ, મલકી-શ્રી સદ્ગુરુ દેવચંદ્રજી અને હકી - શ્રી મેહરાજ (મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી) ને આ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં કયા-કયા કાર્યોનો શ્રેય અને ખિતાબ મળ્યો ? અતઃ બસરી સ્વરૂપને લા, ઈલ્લાહ અર્થાત્ ક્ષર, અક્ષરથી પરે ઈલિલ્લાહ-અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ ખુદાના અરસરૂપી લક્ષ્યને સંસારમાં અવતરિત કરવાનો તથા ત્યાંના લોકોને શરિયત માર્ગ પર ચલાવીને ઇન્સાનિયતની મર્યાદાનું પાલન કરાવવાનો, પુનઃ બ્રહ્મ તેમજ

બ્રહ્માત્માઓને બીજીવાર સ્વપ્નિક જગત-ખેલમાં આવવા વિષયની સાક્ષી રાખવાનો ખિતાબ અથવા શ્રેય મળ્યો. મલકી સ્વરૂપ-સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીને હકીકત-વાસ્તવિકતા અથવા વાસ્તવિક બ્રહ્મને ઈંગિત કરવાવાળો બ્રહ્મ મંત્ર-તારતમ જ્ઞાન ખેલમાં અવતરિત કરી તે બ્રહ્મજ્ઞાનાધાર પ્રથમ સ્વરૂપ દ્વારા આપેલાં લક્ષ્યમાં પહોંચાડવાનો, પ્રેમ-સેવારૂપી ભક્તિ માર્ગ જાહેર કરવાનો ખિતાબ-શ્રેય મળ્યો. પુનઃ હકી સ્વરૂપ-મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને વિજ્ઞાન દર્જાના તારતમ-મારફતી જ્ઞાનના માધ્યમથી સૃષ્ટિના સર્વ ધર્મગ્રંથોના ગુહ્ય-ગોપ્ય અથવા સાંકેતિક બાતુની ભેદોને ખુલસ્ત કરી ત્રણેય સૃષ્ટિઓને એક અદ્વૈત બ્રહ્મના ચરણોમાં દ્દઢ વિશ્વાસ અપાવીને માયાવી ભૂમિકાથી પરે બેહદ સ્થિત અક્ષર-અક્ષરાતીત બ્રહ્મના ચરણ તલે સચ્ચિદાનંદમય ભૂમિકામાં પહોંચાડવા અથવા અખંડ મુક્તિસ્થાનમાં અખંડ કરવાનો ખિતાબ-શ્રેય પ્રાપ્ત થયો. એટલું જ નહિ, જડ-ચેતનની મુક્તિનું વિધાન (નિયમ) જાહેર કરવાનો ખિતાબ અથવા શ્રેય પણ તેમને જ આપવામાં આવ્યો. અતઃ ઉક્ત ત્રણેય સ્વરૂપોને ઉપરોક્ત ભિન્ન-ભિન્ન કાર્યોને ખિતાબ-શ્રેય આપ્યો, તો કોણે ? સ્વયં મૂલમિલાવાવાળા અદ્વૈત બ્રહ્મ શ્રી રાજજીએ ! આ પ્રકારની ગુહ્ય વાસ્તવિકતાને સમજ્યા વગર શ્રી રાજજીના આદેશના વિરુદ્ધ આત્મઘાતરૂપી પ્રચાર-પ્રસાર કરીને મારા નિજાનંદી-પ્રણામી પ્રચારક બંધુ ધર્મસ્થાન તેમજ ધર્મ સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ જીવન યાપન કરી (ગુજારવું-પસાર કરવું) અંતમાં ક્યાં પ્રસ્થાન (પ્રયાણ) કરવા માટે કમર બાંધી રહ્યા છે ? હે મારા મિત્રગણો ! આકાશપાતાળ એક (ખૂબ જ શોધખોળ) કરીને પણ જઘન્ય અપરાધરૂપી કાર્યમાં કેમ પ્રવૃત્ત (ક્રિયાશીલ) થાવ છો ? તેથી આપ પ્રચારકોને વિનયપૂર્વક કહું છું કે કૃપયા ધર્મ સિદ્ધાંત દ્રોહી સાબિત થવાથી પહેલાં જ પોત-પોતાની આંખોમાં તારતમરૂપી ચશ્મા પહેરીને નિમ્નોક્ત ચોપાઈ પ્રમાણના રૂપમાં જોઈ લ્યો ને ! જેમ કે -

૪) બસરી મલકી ઔર હકી, એ તીનોં એક સૂરત ।
એ તીનોં મહંમદકી, બીચ અરસ વાહેદત ।।

-(શ્રી મારફત સાગર, પ્ર.૧૪/ચો.૮૫).

અરે મારા આત્મીય બંધુઓ! અથવા વર્તમાન તારતમ જ્ઞાનના નામધારી નિજાનંદી ઈલમીઓ!! **'બસરી મલકી ઔર હકી, એ તીનોં એક સૂરત'** કહ્યું, અતઃ કોની એક સૂરત? પુનઃ અરસ વાહેદત્તના મહંમદ કોણ છે? તેથી તેમની ત્રણ સૂરતો (સ્વરૂપો) ને અલગ કરવાવાળા સિદ્ધાંતદ્રોહી શું વાણી-વીતકના દુશ્મન તથા શ્રી રાજજીના જ દ્રોહી નહિ થશે? અહો મારા ધામસ્થ આત્માધાર સંબંધી નિજાનંદી પ્રણામી ધર્મ પ્રચારકો! બિચારા સમાજ જેમ તે સમય નિજાનંદાચાર્ય શ્રી સદ્‌ગુરુ અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના આશ્રય પર નિર્ભર હતા, તેમ જ આજનો સમાજ આપ લોકો પર આશ્રિત તથા નિર્ભર છે. અતઃ શું આપ વર્તમાન સમાજને તે બંને સિદ્ધાંત પ્રદત્ત (આપવાવાળા) મહાપુરુષોના સિદ્ધાંતથી વિમુખ બનાવીને ધુંધુકારી-પરીક્ષિત માર્ગ પર જબરજસ્તી ઘસેટીને દોડાવવાથી મૂલમિલાવાવાળા શ્રી રાજજી સ્વરૂપની નજરમાં એક કર્તવ્યપરાયણ સાચા ધર્મ પ્રચારક સાબિત થઈ શકશો? અતઃ નિમ્નોક્ત ચોપાઈ પણ જોઈ લ્યો. જેમ કે -

૫) **રસૂલ રૂહ અલ્લા ઔર ઈમામ, એ તીનોં એક કહે અલ્લા કલામ।**
બસરી મલકી ઔર હકી, તીનોં તરફ સાહેબકે સાકી ॥

- (શ્રી બડા કયામતનામા, પ્ર.૫/ચો. ૩૭).

રસૂલ-મહંમદ સાહેબ, રૂહઅલ્લાહ - સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી અને ઈમામ - મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી - એ ત્રણેય મૂલમાં એક જ સ્વરૂપ છે. આ વાતની સાક્ષી અલ્લાહ કલામ - શ્રી મુખવાણી છે. ઉક્ત ત્રણેય બસરી, મલકી અને હકી સ્વરૂપ છે. જાગણીના બ્રહ્માંડમાં એ ત્રણેય સ્વરૂપ જ અક્ષરાતીત બ્રહ્મ - શ્રી રાજજીના પ્રેમરૂપી અમૃતને તારતમ જ્ઞાનના માધ્યમથી ત્રણેય સૃષ્ટિઓને પીવડાવવાવાળા છે અને પીવડાવી રહ્યા છે.

અરે મારા પ્રિયાત્માઓમાં પણ અગ્રગણ્ય નિજાનંદી - પ્રણામી ધર્મ પ્રચારકો! હાય રે હાય!! શ્રી રાજજીનો હુકમ - આદેશના સ્વરૂપયુક્ત શ્રી શ્યામાજીનો અંગ-ભંગ કરવો અને પોતાના જ સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ સમાજદ્રોહી બનીને ધામમાં

મુખ બતાડવાનો દાવો પણ કરવો ? વાહ રે વાહ ! ! ''હમ તુમ એક વતન કે'' છે, એટલા માટે સવિનય હાથ જોડું છું કે પોતાની આત્માના ઉદ્ધાર માટે શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબના અષ્ટપ્રહરના મંગલાચરણની ચોપાઈ નં. ૧૯ ને સારી રીતે નિહાળીને જુઓ જરા ! કેમ કે આપ લોકો વાણી-વીતકને માનવા અને સદ્‌ગુરુ તથા મહામતિને જાણવાવાળા કહેવડાવો તો છો, પરંતુ કોના આધાર પર માનો તથા જાણો છો, એ પણ વિચારણીય છે ન ? અતઃ

૬) બસરી મલકી ઔર હકી, એ હુકમ તીન સૂરત ।
તિન દઈ હૈયાતી દુની કો, કરી સૈયન વાસ્તે સરત ।।

બસરી - મહંમદ સાહેબ, મલકી - શ્રી દેવચંદ્રજી તથા હકી - શ્રી મેહરાજ ઠાકુર (મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી), એ ત્રણેય પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીના આદેશના સ્વરૂપ છે. એ સ્વરૂપોએ સંસારના લોકોને અખંડ મુક્તિ પ્રદાન કરી. એમાંથી હુકમના સ્વરૂપે બ્રહ્માત્માઓના સંસારમાં પ્રગટ થવાની ભવિષ્યવાણી કરી હતી.

અતઃ વર્તમાન અગ્રગણ્ય તારતમ જ્ઞાનના નિજાનંદી - પ્રણામી ધર્મ પ્રચારકો ! હું એટલા માટે આપ લોકોને સચેત કરી રહ્યો છું કે કઈ આપ લોકો જે થાળીમાં ખાઈ રહ્યા છે, તેમાં જ છેદન (ઉપકારનો બદલો અપકારથી) તો કરી રહ્યા નથી ને ? વર્તમાન સમાજના કર્ણધાર વિશિષ્ટ ધુરંધર બ્રહ્મજ્ઞાનજ્ઞ - તારતમ જ્ઞાનજ્ઞ મારા આત્મીય દોસ્તો ! હું તો આપ લોકોના ચલન વ્યવહાર, ધર્મ પ્રચાર-પ્રસારને જોઈ-સાંભળીને ચક્કરમાં પડેલો છું. યસર્થ આપ જેવાઓની સમક્ષ પ્રશ્ન કરી રહ્યો છું. હું પોતાની ધૃષ્ટતા (ઉદ્ધતાઈ) ના માટે ક્ષમા પ્રાર્થી છું. કિંતુ હે ધુરંધર અથવા વિશિષ્ટ વિદ્વાનો ! હું શ્રી મારફત સાગર પ્ર. ૧૩ ની ચો. ૧૨ થી ડરું છું, જ્યાં કહ્યું છે કે **''તો કહ્યા જલના યાકો હોએ''** પરબ્રહ્મ સંબંધી બ્રહ્માત્માઓનો દાવો લેવાવાળા એ બધા જીવોને તેમનો દાવો લેવા માત્રથી અથવા આ જઘન્ય અપરાધના કારણે નરકની અગ્નિમાં બળવું પડશે, તો સિદ્ધાંતદ્રોહી, શ્રી રાજજી-દ્રોહીઓની કેવી ગતિ થશે ?

પુનઃ શ્રી બડા કયામતનામા ગ્રંથના પ્ર. ૮ ની ચો. ૪૦ ને જોઈને આપ પ્રચારકોના પ્રતિ દયા-ભાવ પણ ઉત્પન્ન થાય છે, જ્યાં કહ્યું છે કે -

જો સકે ના સાંચ કર, સો જલે દોજખ માહેં કાફર ।
ભિસ્ત દોજખી દૂરથેં દેખેં, ત્યોં ત્યોં જલેં આપ વિસેખેં ।।

જે લોકો અંતિમ સમયમાં અવતરિત પરમાત્મા સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીના સિદ્ધાંતને માનતા નથી, તે નાસ્તિક સિદ્ધાંતદ્રોહી લોકો નરકની આગમાં બળે છે. મુક્તિસ્થળોમાં રહેવાવાળી મુક્તાત્માઓના સુખોને દૂરથી જોઈને તે સિદ્ધાંતદ્રોહી અને અધિકાધિકરૂપથી નરકાગ્નિમાં સંતપ્ત (તપ્ત-દુઃખી પીડિત) થતાં રહે છે.

અતઃ મને દુઃખ થઈ રહ્યું છે કેમ કે જીવનભરના શુભાશુભ કર્મનું ફળ, તો ધર્મ સિદ્ધાંત આપવાવાળા સ્વરૂપના હાથમાં જ છે ને ! ઉક્ત ચોપાઈના આધાર પર અહીંયા એક જમાત નિજાનંદ સિદ્ધાંત અમે રહ્યા. અંતતઃ અમારામાંથી કોઈ ધામમાં, તો કોઈ નરકમાં હશે, તો ? જ્યારે એક બીજામાં પરસ્પર ચાર આંખ થશે, ત્યારે નરકવાળા કેવા નરકાગ્નિની વધતી ગરમી-તાપ સહન કરી શકશે તથા ધામ (ભિસ્ત) વાળા તેમની ગતિવિધિને જોઈને કેવી રીતે પોતાની જાતને સંભાળી શકશે ?

યસર્થ **''એક મિલાય ખોલ દીજિએ, એ વસ્તુ પાવે તબ''** ના અનુસાર ઉક્ત બધી ચોપાઈઓનું મિલાન કરીને અત્યારે એ જ વખતે સતર્ક થઈ જવામાં જ તમારા બધાનું કલ્યાણ જોઈને જ હું અરજ કરી રહ્યો છું. જુઓ તો પણ મારા માટે નહીં, બલ્કે પોત-પોતાની આત્મા માટે જ જોવાનું કષ્ટ કરો. અત્યારે અહીંયા માત્ર છ પ્રમાણ આપેલાં છે, જરૂર પડવાથી તો અગણિત વધારે કઈઓ પ્રમાણ આપી શકાય છે. કિંતુ આશા કરું છું કે ઉક્ત પ્રમાણ દ્વારા જ પોતાની આત્માનું કલ્યાણ કરવાની તરફ અગ્રેસર થશો તેમજ મારે પુનઃ કષ્ટ ઉઠાવવું પડશે નહિ.

લક્ષ્યબોધ કરાવવાવાળા ઉક્ત આત્મીય જ્ઞાન નિજધામમાં રહેવાવાળા આત્માઓના જીવનમાં અત્યાધિક ઉપયોગી સાબિત થશે. અતઃ ઉક્ત ત્રણેય

સ્વરૂપોની જીવનયાત્રા વિષયનું જ્ઞાન બ્રહ્માત્માઓ માટે જીવન યાપન (પસાર) માં અવર્ણનીય રૂપે ફળદાયક સિદ્ધ થશે, આ વાતમાં કિંચિત માત્ર (જરાય) પણ શંકાની ઉન્માદ (ગુંજાઈશ) નથી કેમ કે એ સ્વરૂપોએ આત્માના તરણ-તારણ માટે સાધકને જે-જે વિષય-વસ્તુઓને હૃદયાંગમ કરવું જરૂરી હોય છે, તેને સમાજની સામે શરીરમાંથી કાળજું કાઢીને મૂકવા બરાબર સમર્પિત કરી દીધું છે. અતઃ ઉક્ત વાતોને હૃદયાંગમ કરી સૃષ્ટિની સર્વાત્માઓ પોતાની આત્માને એકના ત્રણ ગણા બનાવવાની (અનુચિત લાભ ઉઠાવવાની) દોડમાંથી ઉગારી શકે છે અને નિઃશંક બનીને લક્ષ્યમાં પહોંચી શકે છે.

એ ત્રણ મહાનાતિમહાન પુરુષોના વાસ્તવિક લક્ષ્યબોધ જ્ઞાનનું અનુકરણ કરી નિજધામસ્થ તે આત્માઓને, જે સંસાર સાગર (ભવ સાગર) માં ભૂલેલી-ભટકતી, મારી-મારી ફરી રહી છે, અવશ્યમેવ જ પોતાના ધણીના પગલાં પર ડગ ધરીને (કદમો પર કદમ રાખીને) ચાલવાનું પ્રેમમય આહ્વાન પ્રાપ્ત થશે અને 'યથા નામ તથા ગુણઃ' ચરિતાર્થ કરવામાં તે અવશ્યમેવ ફતેહમંદ થઈ શકશે. જેમ કે -

ચલના હાદી કે પીછલ, રખના કદમ પર કદમ ।
આદમી ચલે ન ચાલ રૂહ કી, ઈત દુની માર ન સકે દમ ।।

-(સિનગાર - પ્ર. ૨૩/ચો. ૬૨).

ઉક્ત સ્વામી શ્રી લાલદાસકૃત વીતક સાહેબને અમારા નિજાનંદી શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી સમાજમાં સ્વયં સાધ્ય સ્વરૂપ અમારા ઈષ્ટ દ્વારા જ કથિત (વર્ણવેલી, કહેલી) રચનાનો દરજ્જો તેમજ મહત્ત્વ પ્રાપ્ત છે. એટલા માટે ઉક્ત વીતક સાહેબના પ્રત્યેક પ્રકરણના અંતમાં મહામતિજીની છાપ જોવામાં આવે છે. અતઃ જે રીતે નિષ્કલંક બુદ્ધાવતાર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા પ્રદત્ત શ્રી મુખવાણી - શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ અને સ્વામી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબ તેમના તત્કાલીન સમાજ માટે ન હતી, કેમ કે તે સ્વયં શ્રી મુખવાણીમાં કહે છે, **''ચરને હેં સો તો આએ સહી, પર પિછલે કારન એ બાની કહી''** - (શ્રી પ્રકાશ હિન્દી - પ્ર. ૩૪/ચો. ૨૦), તે રીતે મારા

કાલબૂત (બીબું-પૂતળા) દ્વારા થઈ રહેલું આ પ્રકાશન કાર્ય મારા સમકાલીન વર્તમાન માત્ર જુબાન ચલાવી રહેવાવાળા સમાજ માટે હરગિજ (કદી પણ-જરા પણ) નથી કેમ કે એ લોકો તો આદુ ખાઈને (સત્તૂ બાંધકર) મારો કેડો (બૂરી રીતે પરેશાન) કરવાનું છોડતાં નથી.

તથાપિ (તો પણ) સમાજ ભલે જૂતા (બૂટ) ની ધાર (નોક) ઉપર મારવાનું (અતિ તુચ્છ સમજવાનું) ન છોડે, મારા કાર્યોમાં બાધક બનવાનું (ટાંગ અડાડવાનું) ધર્મ પાલન કરતાં જ રહે, તો પણ મારા તરફથી તેઓને એ જ આશીર્વાદ છે કે તે મારું કાળજું કોરવાનું (મસળવાનું-હૃદયને ચોટ પહોંચાડવાનું) ક્યારેય ન છોડે, હંમેશાં મસળતાં (કોરતાં) જ રહે કેમ કે સંસાર-સમાજમાં એ જ તો પ્રસિદ્ધરૂપેણ પ્રચલિત છે કે 'પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ'! (ગધા ખેત ખાય, જુલાહા મારા જાય-અપરાધ કોઈ કરે અને દંડ કોઈ બીજાને આપે)!

અન્તતોગત્વા (અંતમાં) વર્તમાન સમકાલીન નિજાનંદી -પ્રણામી સમાજ સમક્ષ સવિનય નિવેદન કરું છું કે આપ લોકો મારા પરમાર્થી કાર્યોના વિષયમાં એક બીજાને ભટકાવીને વિમુખ-આપસ્તમાં દ્વેષ કરવાનો (એકકા એક ખાયે જાનેકા) સ્વધર્મ તુરંત પરિત્યાગ કરી દો . છઠ્ઠીના દિવસે ભાગ્ય વિધાતાએ તેમના નસીબમાં મારા કાર્ય-કલાપમાં મદદ પહોંચાડવાનું લખ્યું જ ન હોય, **''સુખ તાલે લિખ્યા નાહીં''** તો તે બિચારા શું કરે ? અપિતુ મારી ધામસ્થ દિલદાર આત્માઓ-સખીઓ તો જરૂર જ એ ગ્રંથોથી લાભ ઉઠાવશે અને એ ગ્રંથોનું જતન-ઈજ્જત કરશે.

આ પ્રકારના મનોવાંછિત અધૂરા-મધુરા ભરોસાની સાથે હું મારી કલમ બંધ કરવા જઈ રહ્યો છું. આશા છે કે એ વાતો પર મારી ધામસ્થ દિલદાર-સજ્જન શ્રધ્ધા સુમન આત્માઓ વિચાર-વિવેક જરૂર કરશે.

સુજ્ઞેષુ કિં બહુના

તારીખ - ૧૭-૧૨-૨૦૧૩

લેખક

દીનદયાલ.

❖ સ્વલીલા અનુશીલન ❖

ધર્મપ્રેમી ધામસ્થ અદ્વૈત દિલવાળી આત્માઓ ! જાગણીના બ્રહ્માંડનો અત્યાધિક સુહાવનો અવસર આપણને પ્રાપ્ત થયો છે. પુનઃ આ ઉત્તમાતિઉત્તમ સાધનયુક્ત બ્રહ્માંડમાં પ્રાપ્ત માનવજીવનને સાર્થક બનાવવા હેતુ બ્રહ્મજ્ઞાન-તારતમજ્ઞાન ગ્રંથ પણ આપણા હાથમાં જ છે, કિંતુ શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંત-શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્માન્તર્ગત પ્રચારકો દ્વારા વર્તમાન સમાજની આત્માઓનો કલ્યાણ-ઉદ્ધાર ત્યારે થઈ શકશે, જ્યારે તે સ્વયં સિદ્ધાંત પ્રદત્ત મહાપુરુષો - સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના સૈદ્ધાંતિક ધર્મમાર્ગ પર ચાલે અને સામાજિક આત્માઓને પણ ચલાવે. જેમ કે -

ચલના હાદી કે પીછલ, રખના કદમ પર કદમ ।
આદમી ચલે ન ચાલ રૂહકી, ઈત દુની માર ન સકે દમ ।।

-(સિનગાર, પ્ર. ૨૩/ચો. ૬૨).

અરે પ્રિય ધામસ્થ આત્માઓ ! હાદી - સદ્ગુરુના સિદ્ધાંતને છોડીને મનમાની ચાલવાવાળાઓને કદમ પર કદમ રાખીને ચાલવાવાળા થોડા જ કહેશે. આપ બધા જરા સિદ્ધાંત વિષય જોઈને બ્રહ્માત્માઓની ચાલ ચાલો, ન કે દુનિયાઈ દમ (શ્વાસ) ભરો. હે મારા ધામસ્થ દોસ્તો ! આપ બધાના દિમાગમાં એ વાત યથાતથ્ય કેમ આવતી નથી કે સૂરજ ધૂળ નાંખવાથી છૂપતો (નીચની દૃષ્ટતાથી ભલા ભોળા આદમીઓના ગુણ છૂપતા) નથી. અતઃ સૈદ્ધાંતિક વાત તો સૈદ્ધાંતિક જ છે. તે અવિકલ્પ તેમ જ અકાટ્યરૂપેણ રહેશે. મારા નિજાનંદી ધર્મ પ્રચારક દોસ્તો ! શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંત કલિયુગી વિ.સં. ૧૬૭૮ માં પ્રકટ થયો છે અને શ્રીમદ્ભાગવત ગ્રંથ દ્વાપરયુગની રચના છે. અતઃ વેદોથી લઈને શ્રીમદ્ભાગવત સુધીના તમામ ધર્મગ્રંથ સૃષ્ટિ માત્રની માનવાત્માઓની જે કમીને દૂર ન કરી શકે, તે કમીને દૂર કરવા માટે જ શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંત પ્રકટ થયો છે. આ વિષયમાં શ્રીમન્નિજાનંદ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજીને તારતમ પ્રદાન કરતાં સમયે સ્વયં શ્રી રાજજીએ શ્યામજીના મંદિરમાં શું કહ્યું હતું ? શું આપ નથી જાણતાં ?

અતઃ આપ લોકો જરા પોતાના ભેદ-રહસ્યનો પતા લગાવી (અંતડિયોને ટટોલી-આંતરડાઓને શોધવા) ધ્યાન દઈને નિમ્ન પ્રામાણિક ચોપાઈ પર વિચાર-વિવેક કરી લ્યો, જે સ્વયં શ્રી રાજજી-તારતમ આપવાવાળા સ્વરૂપે હાદી સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીને કહ્યું હતું. જેમ કે -

યહ ભાગવત કાગદ તુમ્હારા, એ તુમ્હેં ખુલે કલામ ।
ઔર કોઈ ના ખોલ સકે, એ જો ખલક આમ ।।

- (શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબ, પ્ર. ૬/ચો.૩૨).

અર્થ :- આ ભાગવત ગ્રંથ તમારો જ પત્ર છે. એમાં નિહિત (છુપેલાં) બ્રહ્મજ્ઞાનના શબ્દ તેમજ ગૂઢ રહસ્ય તમને જ સ્પષ્ટ થશે. ચૌદ લોકના ભલે બધા જન (વ્યક્તિ-સમાજ) મળે, છતાં પણ એના રહસ્ય તેમજ વાસ્તવિકતાને તે પ્રગટ નહીં કરી શકશે કેમ કે તમારા સિવાય કોઈ અન્ય એને સમજી શકે, ત્યારે તો ખોલીને પ્રગટ કરી શકશે.

એટલા માટે ઉક્ત પ્રામાણિક ચોપાઈના રહસ્યને સમજીને મારા આત્મીય દોસ્તો ! અત્યારે જ આ વિષયમાં સચેત થઈ જાઓ, જેનાથી અંતકાલ ધામ ચાલતાં સમયે છાતી પહોળી કરીને (નિર્ભય થઈને) ચાલવાને બદલે, સિર પકડીને રડવું (બહુ પશ્ચાતાપ કરવો) ન પડે. યસર્થ હું હાથ જોડી આગ્રહ કરું છું કે શીઘ્રાતિશીઘ્ર આત્મઘાતી માર્ગ છોડીને પોતાનો સૈદ્ધાંતિક માર્ગ અપનાવી લ્યો. મારા પ્રિય મિત્રો ! શ્રીમદ્ભાગવત ગ્રંથ ''શાસ્ત્ર શ્રવણ શ્રી ભાગવત'' એમ કેમ કહ્યું ? આ વિષયમાં ગહનતાપૂર્વક (ગહેરાઈથી) વિચાર-વિમર્શ કરો. ગહનતાપૂર્વક વિચાર-વિવેક કરવાથી વિવેકશીલ આત્માઓ અવશ્ય સમજી જશે કે એક તો ભાગવતમાં ''અદ્વૈત બ્રહ્મ નામ'' ને અવિકલ્પ રૂપેણ નિશ્ચિત કરી બતાવ્યું છે. જેમ કે -

અહો ભાગ્યમહો ભાગ્યં નન્દગોપવ્રજૌકસામ્ ।
યન્મિત્રં પરમાનન્દં પૂર્ણં બ્રહ્મ સનાતનમ્ ।।

- (શ્રીમદ્ભાગવત, સ્કંધ ૧૦/૧૪-૩૨).

અર્થ :- અહો ! નન્દ આદિ વ્રજવાસી ગોપોના ધન્ય ભાગ્ય છે વાસ્તવમાં તે જ અહોભાગ્યશાળી છે કેમ કે પરમાનંદ સ્વરૂપ સનાતન પરિપૂર્ણ બ્રહ્મ આપ, તેમના પોતાના સગાસંબંધી અને સુહૃદ (શુભચિંતક-મિત્ર) છે.

આ ગ્રંથની બીજી વિશેષતા છે - મિથ્યા સ્વપ્નિક સૃષ્ટિ વિષયમાં દેવર્ષિ શ્રી નારદમુનિ દ્વારા વેદવ્યાસજીને આપેલો ''ચતુઃ શ્લોકી ભાગવત'', જેમાં સ્વપ્નિક બ્રહ્માંડથી જાગૃત બ્રહ્માંડની તરફ તથા નાશવંત બ્રહ્માંડથી અવિનાશી બ્રહ્માંડ બેહદ ભૂમિકાની તરફ ઈશારો કરવામાં આવ્યો છે. અતઃ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી આ વિષયને સ્પષ્ટરૂપથી બતાવતાં કહે છે કે હે મુમુક્ષ આત્માઓ !

અસ્કંધ બીજો મુનિએ કહ્યો, ચત્રસલોકી જાંહે ।
બ્રહ્માંડની જિહાં ઉતપન, અરથ જુઓ તાંહે ।।

-(શ્રી પ્રકાશ ગુજરાતી, પ્ર. ૩૧/ચો. ૬૬).

ત્રીજી વિશેષતા એ છે કે વેદવ્યાસજીને સમજાવતાં નૈષ્ઠિક (નિષ્ઠાવાળું) બ્રહ્મચારી દેવર્ષિ નારદમુનિ કહે છે કે હે વેદવ્યાસજી ! અદ્વૈત બ્રહ્મ શ્રી કૃષ્ણ નામ સિવાયના ધાર્મિક નામધારી થોથા (ઢંગઘડા વગરના) જ્ઞાનયુક્ત સાહિત્ય તો, કાગડાના તીર્થરૂપ છે. જેમ કે -

''તદ્વાયસં તીર્થ મુશન્તિ માનસાઃ
ન યત્ર હંસા નિરમન્ત્યુશિક્ક્ષયાઃ ।''

અતઃ કાગડાના તીર્થરૂપી થોથા જ્ઞાનમાં માનસરોવરરૂપી પચીશ પક્ષમાં વિહાર કરવાવાળી તારતમ જ્ઞાનની સમજ પ્રાપ્ત પરમહંસરૂપી બ્રહ્માત્માઓ ક્યારેય રમણભમણ (વેરણછેરણ) અથવા ક્ષણિક જીવનના અમૂલ્ય સમયને વ્યર્થ (નકામો - ફોગટ) બરબાદ કરશે નહિ. ઉક્ત ત્રિવિધ વિશેષતાઓના કારણે જ **''શાસ્ત્ર શ્રવણ શ્રી ભાગવત, બુદ્ધિ જાગૃત કો જ્ઞાન''** કહ્યું છે. પરંતુ બ્રહ્મનામ માત્રથી આત્મા-જાગ્રત થતી નથી. યસર્થ પોતાની આપવીતી લીલાથી આત્મ-જાગૃત કરવા હેતુ કહે છે કે -

અબ જાગ દેખો સુખ જાગની, એ સુખ સોહાગિન જોગ ।
તીન લીલા ચૌથી ઘરકી, ઈન ચારોં કો યામેં ભોગ ।।

- (શ્રી કલશ હિન્દી, પ્ર. ૨૩/ચો.૧).

અર્થ:- હે સુંદરસાથજી ! હવે આપ લોકો જાગૃત થઈને આ જાગણીના સુખને જુઓ. આ જાગણીના સુખ સુહાગણો માટે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે. ત્રણેય લીલાઓ- વ્રજ, રાસ તથા જાગણીના વ્રજ અર્થાત્ નવતનપુરીમાં સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ દ્વારા કરેલી ૩૪ સાલની આડીકા લીલા તેમજ ચોથી પરમધામ પચીશ પક્ષની લીલાને આ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં જાણીને-સમજીને અનુભવ કરવી જ આત્મ-જાગૃતિનું સુખ પ્રાપ્ત કરવું છે.

અતઃ હે મારા ધામસ્થ એકાત્મરૂપ દોસ્તો ! ઠંડા દિમાગથી વિચાર-વિવેક કરો. પોતાની અંદરની અક્કલના દુશ્મનપનાને તિલાંજલિ આપીને આપ બધા અક્કલના પૂતળા (બહુ બુદ્ધિમાન પુરુષ) સાબિત થવા કેમ ચાહતા નથી ? જરા વિચાર-વિવેકશીલ દૃષ્ટિથી નિહાળીને ધર્મ સિદ્ધાંતની તરફ જુઓ તો ખરા કે મહામતિ સ્વરૂપ બ્રહ્મલીલાના વિષયમાં બ્રહ્માત્માઓને ઈશારાથી શું કહી રહ્યા છે જેમ કે - હે બ્રહ્માત્માઓ !

વ્રજલીલા અતિ મોટી છે, જો જો નરસૈયાં વચન પ્રમાણ।
એ પગલાં સરવે આપણાં, તમે જાણી સકો તે જાણ ।।

-(શ્રી રાસ ગ્રંથ, પ્ર. ૪ / ચો. ૧૧).

અર્થ :- વ્રજલીલા અમારી લીલા છે, જે અત્યંત મહત્ત્વપૂર્ણ છે. નરસૈયાંના વચન એના સાક્ષી છે. હે બ્રહ્માત્માઓ ! યદિ આપ જાણવા ચાહતી હોય, તો એ અમારો પોતાનો જ માર્ગ છે. જોઈને સાવધાનીપૂર્વક એને શિરોધાર્ય કરો.

અતઃ એ વાત વિચારણીય છે કે જો ભાગવત ગ્રંથાન્તર્ગત વર્ણિત વ્રજલીલા મનન કરવા યોગ્ય હતી, તો શ્રી મુખવાણીમાં ‘‘**વ્રજલીલા અતિ મોટી છે, જો જો શુકજીનાં વચન પ્રમાણ**’’ એવું કેમ ન કહેવામાં આવ્યું ? એના બદલે ‘‘**જો જો**

નરસૈયાં વચન પ્રમાણ'' કેમ કહેવામાં આવ્યું ? અહો ! વર્તમાન સમાજના ધુરંધર વિદ્વાનો ! ! શું અત્યારે પણ આપ લોકો પર ભાગવતરૂપી સનક (ધૂન) સવાર (બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ) થવામાં કંઈક બાકી બચ્યું છે ? ઠંડા દિમાગથી વિવેચન કરી લ્યો, જેનાથી સમાજ પણ પથભ્રષ્ટ થવાથી બચે અને આપ લોકો માટે પણ અંતકાલમાં અંગ-અંગ મુસ્કુરાતાં (અતિ પ્રસન્ન થઈને) શ્રી રાજજીની આગળ મુખ બતાવવાનો રસ્તો સુરક્ષિત રહે. પુનશ્ચઃ-

રાસ નરસૈએ રે નવ વરણાવ્યો, મારે મન ઉતકંઠા એહ ।
ચરણ પસાએ રે વાલા તણે, તમે સાંભલો કહું હું તેહ ।।

-(શ્રી રાસ ગ્રંથ, પ્ર. ૫/ચો. ૨).

અર્થ :- ભક્ત નરસૈયાંએ રાસલીલાનું વર્ણન ન કર્યું. મારા મનમાં એ ઈચ્છા છે કે હું આપણી તે લીલાનું વર્ણન કરું. સદ્ગુરુ ધણીના ચરણોના પ્રતાપથી હું રાસલીલાનું વર્ણન કરું છું. હે બ્રહ્માત્માઓ ! આપ આપણી-પોતાની આપવીતી લીલાને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો કેમ કે અમારી પોતાની રાસલીલા રાજા પરીક્ષિતના શંકાપૂર્ણ પ્રશ્નના કારણે શુકદેવજી દ્વારા વર્ણન ન થઈ શકી. જેમ કે -

ક) **''પ્રશ્ન ચૂક્યો ભયો અજાન, રાસલીલા ના બરનવી પરવાન''**
ખ) **''મૈં જોગી તેં રાજા ભયો, રાસકો સુખ ન જાએ કહ્યો.''**
ગ) **''સો કેહેનેવાલા ઉઠકે ગયા, મૈં અકેલા બૈઠા રહ્યા.''**
ઘ) **'' પર એ કેહેવાએ ધની કે જોશ, સો ઉતર ગયા બચન કે રોસ.''**
ચ) **અબ સુકજીકે કેતી કહું બાન, સાર કાઢને ગ્રહ્યો પુરાન ।**
સબકો સાર કહ્યો એ જો રાસ, એ જો ઈન્દ્રાવતી મુખ હુઓ પ્રકાશ ।।

-(શ્રી પ્રકાશ હિન્દી, પ્ર. ૩૩/ ચો. ૧૨,૧૩,૧૮,૨૨,૨૫).

અર્થ :- ક) રાજા પરીક્ષિત ભૂલીને પ્રશ્ન કરી દેવાના કારણે રાસલીલાના આનંદથી વંચિત રહી ગયા. આ પ્રકાર રાસલીલાનું વર્ણન ન થઈ શક્યું. ખ) હવે હું પહેલાંની જેમ યોગીનો યોગી રહી ગયો અને તું પણ માત્ર રાજા જ રહી ગયો. આ પ્રકાર રાસલીલાના સુખાનંદનું વર્ણન ન થઈ શક્યું. ગ) હે રાજન ! મારી

અંતરાત્મામાં વિરાજમાન થઈને કોઈ શક્તિ મારાથી એ વચન કહેવડાવી રહી હતી. હવે તે શક્તિ જતી રહી અને હું અહીંયા એકલો જ બેઠેલો રહી ગયો. ઘ) રાસલીલાનું વર્ણન તો પરબ્રહ્મ પરમાત્માના આવેશથી થઈ રહ્યું હતું. તે આવેશ રાજા પરીક્ષિતના શંકાપૂર્ણ પ્રશ્નના કારણે શુકદેવ મુનિના ક્ષુબ્ધ (ભયભીત-વ્યાકુલ) થઈ જવાથી ઉતરી ગયું. ચ) શુકદેવજીની વાણીની હવે હું કેટલી ચર્ચા કરું ? તેનો સાર કાઢવા માટે જ મેં શ્રીમદ્ભાગવતની ચર્ચા કરી છે અને પૂરા ભાગવત ગ્રંથનો સાર આ ‘‘રાસલીલા’’ છે, જેનો પ્રકાશ (વિસ્તાર) શ્રી ઈન્દ્રાવતીના મુખથી (શ્રી રાસ ગ્રંથના માધ્યમથી) થયો.

અતઃ વર્તમાન યુગના શ્રી નિજાનંદી - શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ પ્રચારકો ! ઉપરોક્ત ચોપાઈઓના આધાર પર કાલ કવલિત (નિગલવું-ખાધેલું-મૃત્યુને પ્રાપ્ત) થવાથી પહેલાં જ શીઘ્રાતિશીઘ્ર સ્વ આત્મ-જાગૃતિના સાધન પર વિચાર-વિવેક કરી લ્યો. આ રીતે સોચ વિચાર કંઈ પણ ન કરવું (ન આવ દેખના ન તાવ) અને ઔંધી (ઊલ્ટી) ખોપડીના (મૂર્ખ) મનુષ્ય જેવું જીવન વ્યતીત કરવું જાગણીના બ્રહ્માંડનું અહોભાગ્યમય જીવન પ્રાપ્ત બુદ્ધિજીવીઓના લક્ષણ નથી. હે મારા મિત્રગણો ! જે ધામસ્થ આત્માઓ ખેલમાં આવીને ધામ, ધણી અને પોતાની જાતને વિસ્મૃત કરી બેઠી છે, તેમની જાગણી પરમધામના અંકુર હોવાને કારણે તેમની આપવીતી લીલાઓ દ્વારા જ થશે. આપ લોકોની અક્કલ પર પત્થર પડવાના (સારા નરસાનું જ્ઞાન ન હોવાના-મતિ ભ્રષ્ટ યા વિવેકરહિત હોવાના) કારણે જ આપ સ્વધર્મ પ્રચારક-અગ્રગણ્ય હોવા છતાં પણ નિજાનંદી શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી સમાજને બીજાની માયાગુણ ગ્રસ્ત (પીડાયેલાં) જેમ શ્રીમદ્ભાગવતમાં વર્ણિત સ્વર્ગના દેવતાઓના ૧) ગુરુ બૃહસ્પતિના પોતાના ભાઈ ઉતથ્યની ગર્ભવતી પત્ની મમતા દ્વારા બળપૂર્વક ગર્ભાધાન કરાવીને ભારદ્વાજ નામક પુત્ર ઉત્પન્ન કરાવવો (૨) ચક્રવર્તી સમ્રાટ રાજા યયાતિના એક હજાર વર્ષ સુધી વિષયોને ભોગવવા-કામાસક્ત રહેવાથી પણ વિષય ભોગોથી અતૃપ્ત રહી જવું, (૩) પુનઃ ચિત્રરથના પુત્ર શશબિંદુને પોતાની દસ હજાર પત્નીઓ દ્વારા પ્રત્યેકથી લાખ-લાખ સંતાન ઉત્પન્ન કરી એક અરબ સંતાનનો વિસ્તાર કરવા જેવી કથાઓના મંડાણમાં જબરજસ્તી ઘસેટી રહ્યા છે. ઉક્ત વિષય લંપટ (વ્યભિચારી-વિષયાસક્ત) દેવગુરુઓ, સમ્રાટોની આપવીતી કહાનીના માધ્યમથી આપ પ્રચારકગણ નિજાનંદી

-શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી સમાજને પરમધામ લઈ જઈ રહ્યા છે યા નરક ધામમાં પહોંચાડી રહ્યા છે ? અરે પ્રચારકો ! ઉક્ત પ્રકારના માયાવી વિષયયુક્ત જ્ઞાન સંભળાવતાં આહ્વાન કરવું કે ''શ્રીમદ્ભાગવત શ્રવણથી જ પરમધામ જઈએ છીએ'', અરે બકવાદીઓ ! ! શું આપ ભાગવત શ્રવણથી જ પરમધામ (અક્ષરાતીત ધામ) ગયા કોઈપણ એક-બે વ્યક્તિઓના નામ ગણાવી શકો છો ? અગર નહિ, તો આ રીતે કહેતાં ગધેડાની જેમ ચિલ્લાવું, કોલાહલ કરવો, એ કેવી વિડંબના છે ?

તમોને પોતાની અક્કલ પર પત્થર પડવાના (પોતાને સારા નરસાનું જ્ઞાન ન હોવાના) કારણે જ આપ થોથા જ્ઞાનના આધાર પર **''શ્રીમદ્ભાગવત શ્રવણથી જ પરમધામ જાય છે''** આ પ્રકારનું આહ્વાન કરતાં ફરી રહ્યા છો. પોતાના સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાન વિષય અંતડિયા ટટોલવાની (આંતરડા શોધવા - ભેદ યા રહસ્યનો પતો લગાડવાની) શક્તિ ન પહોંચી શકવાથી બીજાની આપવીતી કહાની લઈને ઉક્ત પ્રકારના આહ્વાન કરતાં ફરવામાં શું આપને જરા જેટલી પણ શરમ ન આવી ? તથાપિ (તો પણ) અંતકાલ સામે આવવાથી સિર ફોડી લોહી વહેવડાવું (ખોપડી રંગાવવી) ન પડે,એવા ધર્મ માર્ગ પર ચાલવા માટે સપ્રેમ આગ્રહ કરું છું.

અરે જાગણીના બ્રહ્માંડની જાગૃત આત્માઓ ! આપ બધા ધર્મ પ્રચારકોના દર્જામાં છે. એટલે પૂછું છું કે શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં પ્રણામી ધર્મ સમાજની આત્માઓની જાગણી કઈ લીલાઓના માધ્યમથી કરવાનો આહ્વાન કરવામાં આવ્યો છે ? ઉપરોક્ત ચોપાઈમાં વર્ણિત ચારેય લીલાઓમાંથી વ્રજ અને રાસલીલાના વિષયમાં સ્પષ્ટરૂપથી શું ઈશારો કરવામાં આવ્યો છે ? અતઃ અમારા જાગણી કાર્ય વિષયમાં વસિષ્ઠ (એક પ્રસિદ્ધ મંત્રદષ્ટા ઋષિ) સાર અને શ્રીમદ્ભાગવત ગ્રંથ દૃષ્ટાંતરૂપમાં છે, જેમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે કે ક્રમશઃ કેવી રીતે ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજીને ગુરુ વસિષ્ઠજીએ રામચંદ્રજીની જ પૂર્વ આપવીતી લીલાથી અને ભગવાન વિષ્ણુએ બ્રાહ્મણરૂપ ધારણ કરી ભક્ત મારકંડેય ઋષિને ધોબીનીની રૂપમાં તેમની જ પૂર્વ આપવીતી લીલા શ્રવણ કરાવી જાગૃત કર્યા હતા. ઉપરોક્ત બંને તથ્ય (વાસ્તવિકતા) નિજાનંદી - શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્માન્તર્ગત આત્માઓના આત્મ-જાગૃત હેતુ દૃષ્ટાંતરૂપ છે. પ્રામાણિક રૂપમાં સિદ્ધાંત અમારા જાગણી ક્ષેત્રની આત્માઓ છે. અતઃ હે પ્રણામી ધર્મ પ્રચારકો ! હવે વિચાર-વિવેક

કરો કે આપ અમારા સમાજની આત્માઓને કોની લીલા દ્વારા, તે પણ ક્યાંની અને કોના દ્વારા વર્ણિત લીલાઓ દ્વારા જાગૃત કરી રહ્યા છો? નિજાનંદીય ધર્મ પ્રચાર-પ્રસાર ક્ષેત્રના વિદ્વાન મહાનુભાવો! ઉક્ત પ્રામાણિક વાતો, વિષય-વસ્તુઓને પોતાની નિજધામસ્થ સખીઓને આપવાના વિષયમાં તો હું તમારા બધાથી સતના વણઝારા (સતના વેપારી) બનવાનો જ આગ્રહ કરી રહ્યો છું. યસર્થ તમે બધા મહામતિજી દ્વારા પ્રદત્ત ચારેય લીલાઓના માધ્યમથી ધર્મ પ્રચાર-પ્રસાર કરતાં, તો પોતાના જ પગ પર કુહાડી મારવા (પોતાના હાથથી પોતાની હાની કરવા) જેવું અસોચ્ય અને હાનિકારક પરિસ્થિતિથી ઉગરી જાત અથવા બચી શકત.

અતઃ હે મારા ધામસ્થ એકદિલી જમાતની પ્રિયાત્માઓ! **''તીન લીલા ચોથી ઘર કી''** માં વ્રજલીલા જોવા માટે ભક્ત નરસૈયાંનો ગ્રંથ ઢૂંઢવાની જરૂરત તેમજ આવશ્યકતા (મહત્ત્વ) નથી. નરસૈયાંથી પણ ઉત્તમ વ્રજલીલાનું જ્ઞાન શ્રી ઇન્દ્રાવતીના મુખારવિંદથી જ પ્રગટ થયું છે. અતઃ તેને જ હૃદયાંગમ કરવું અપેક્ષિત (જરૂરી) છે. કેમ કે એક તો ભક્ત નરસૈયાં સ્વયં વ્રજલીલામાં શામિલ ન હતા, બીજું નરસૈયાંનું વ્રજલીલા વર્ણન તારતમ વગરનું છે. પુનઃ શ્રી ઈન્દ્રાવતી આત્મા સ્વયં વ્રજલીલામાં શામિલ છે તથા તેમના શ્રી મુખથી વર્ણિત વ્રજલીલા તારતમ દ્વારા વર્ણિત હોવાને લીધે સર્વોપરી ઉત્તમ તેમજ ગ્રાહ્ય (લેવા જેવું) છે. શ્રી ઈન્દ્રાવતી આત્મા દ્વારા વર્ણિત વ્રજલીલા દ્વારા અમે લોકો પોતાની આપવીતી લીલાનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરી શકીએ છીએ.

હે મારા ધામસ્થ પ્યારે સુંદરસાથજી! શ્રી ઈન્દ્રાવતી આત્માએ વ્રજલીલાનું વર્ણન તારતમના માધ્યમથી શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ- તારતમ સાગર અન્તર્ગત શ્રી રાસ ગ્રંથના ૧) ''પ્રેમ સેવા વાલે પ્રગટ કિધી'' અને ૨) શ્રી રાસગ્રંથના પ્ર. ૫, ''એણે પગલે આપણ ચાલીએ'' ૩) રાસલીલાના દરમિયાન અંતર્ધાનના સમયમાં સ્વયં વ્રજલીલાનું અનુકરણ કરતાં સમયના વર્ણનવાળા પ્રકરણમાં તથા ૪) શ્રી કલશ ગ્રંથના પ્ર. ૧૯ ગોકુલલીલામાં વ્રજલીલાનું સારી રીતે બોધ કરાવ્યું છે. ઉક્ત ચારેય સ્થાનોના વર્ણન દ્વારા સ્પષ્ટ અનુભવ કરી શકીએ છીએ કે તે લીલાના દરમિયાન અમારા લોકોના કોલ (કહેવું), ફૈલ (ચાલવું) અને હાલ

(લક્ષણ-દશા) કેવા હતા! અમારી ચિત્તવૃત્તિ નિરંતર ક્યાં કેન્દ્રિત હતી, જેના કારણે રાસલીલામાં દોડતાં સમયે આ સંસાર સાગર અમારા માટે ગૌપદવચ્છ પણ નામ માત્ર માટે જ રહ્યો. યસર્થ તમે બધા એ જ કોલ, ફૈલ અને હાલની તરફ ઈશારો કરીને અમને સાવચેત કરતાં કહ્યું છે કે ‘‘એ પગલાં સર્વે આપણા, તમે જાણી સકો તે જાણ’’ અને ‘‘એણે પગલે ચાલજો, પગલા એહ પ્રમાણ સુંદરસાથજી.’’

પ્યારે ધામસ્થ સુન્દરસાથજી! બીજી શ્રી રાસલીલા શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ - તારતમ સાગરના પ્રથમ ગ્રંથ ‘શ્રી રાસ’ના વર્ણન દ્વારા અનુભવ કરી લ્યો. ત્રીજી લીલા શ્રી નવતનપુરીમાં સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ દ્વારા ચોત્રીસ સાલ સુધી કરેલી આડીકા ઈત્યાદિ લીલા છે, જેનો અનુભવ - જાણકારી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક સાહેબ અને શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબના શ્રી પ્રકાશ ગ્રંથ દ્વારા કરી શકાય છે. પુનઃ ચોથી લીલા ઘર - શ્રી પરમધામની લીલા છે, જેને શ્રી પરમધામ પચીસ પક્ષની ચર્ચની તેમજ ખિલવત, પરિક્રમા, સાગર અને સિનગાર - એ ગ્રંથો દ્વારા સ્વયં જાગૃત થઈને નિજધામસ્થ આત્માઓના દિલ-દિમાગમાં ભરાવી તેમને જાગૃત કરીને જાગણીના બ્રહ્માંડમાં જ એનો ભોગ-અનુભવ કરી શકાય છે. એ જ શ્રીમન્નિજાનંદીય - શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ સિદ્ધાંતમાં પ્રચાર-પ્રસાર દ્વારા આત્મા-જાગૃતિની વાસ્તવિક રીત છે.

ઉપરોક્ત ધર્મ સિદ્ધાંત પ્રદત્ત માર્ગથી સ્વયં વંચિત રહીને સમાજને પણ વંચિત કરાવવું, એ તો સ્વયંને આસમાન પર ખેંચવા જેવી વિડંબના છે. નિજાનંદ સ્વામી શ્રી સદ્‌ગુરુ અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના ધર્મ સિદ્ધાંતની સમક્ષ એવી પ્રદર્શની કરતાં શું તમને બધાને જરા જેટલી પણ શરમ નથી આવતી?

હે કલિકાલ ગુણગ્રસ્ત ધર્મ પ્રચારકો! હે મારા દોસ્તો!! આપ લોકો અત્યારથી આંખ-કાન ખોલીને ચાલવું અને સામાજિક આત્માઓને પણ ચલાવવું શરૂ કરી દો, નહિ તો પાછળ અવશ્યમેવ જ સિદ્ધાંત પ્રદત્ત ઉભય મહાજનો-શ્રી સદ્‌ગુરુ અને શ્રી મહામતિ સ્વરૂપોના દરબારમાં સાચા સર્વત્ર પૂજનીય હોય છે, જૂઠાનો કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી (સચ્ચાઈની બોલબાલા, જૂઠાનું મુખ કાળું) પ્રત્યક્ષ થશે. એવી વિકટ પરિસ્થિતિની સામે આવવાથી સામાજિક આત્માઓ તેમને કેવી રીતે જોઈ અથવા સહન કરી શકશે?

અતઃ ધર્મપ્રેમી ધામસ્થ સુંદરસાથજી અને ધર્મ પ્રચારક મારા દોસ્તો ! હું તો એક તરફ ધર્મ સિદ્ધાંતને જોઉં છું, તો બીજી તરફ ધર્મ પ્રચારકોને !! પુનઃ સિદ્ધાંત પ્રદત્ત બંનેય **"મહાજનો યેન ગતઃ સ પન્થાઃ"** સદ્ગુરુ સ્વરૂપ અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની આગળ તોબા (હવે હદ થઈ) ખેંચતા એ જ કહું છું કે હે ધણી ! આ કહેવત સાકારરૂપમાં પ્રત્યક્ષ થઈ રહી છે. જેમ કે "કૂતરા ચોરોથી મળી જાય, ત્યારે પહેરા કોને આપે ?" (રક્ષક જ્યારે ચોરોથી મળી જાય છે ત્યારે રખેવાળી કોની થાય) અર્થાત્ જ્યારે કુતિયા અને ચોરો મળી ગયા, ત્યારે પહેરો કોને આપવો અર્થાત્ કુતિયા-ધર્મ સિદ્ધાંત રક્ષક ગાદીપતિ છે, ચોર–સ્વગુરુજ્ઞાન દ્રોહી, કુપથગામી, નામધારી વિદ્વાન, ધર્મ સિદ્ધાંત ભક્ષક,સલાહકાર મંત્રી જ ચોર છે. એ રાજા અને મંત્રી મળી ગયા, તો ધર્મ સિદ્ધાંતની રક્ષા કોણ કરે ? નિમ્નોક્ત પ્રકારની બકવાદ કરવાવાળા સલાહકાર, મંત્રીની જુબાન મૂળથી ઉખાડીને તેની જ હથેળી પર રાખવા માટે શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંત હરગિજ (ક્યારેય) પાછળ હટશે નહિ. એટલા માટે હે ધણી ! આપના ચરણોમાં પ્રાર્થના કરું છું કે એ નામધારી ધર્મ પ્રચારકોને થોડી જેવી સદ્બુદ્ધિ પ્રદાન કરવાનું કષ્ટ અવશ્ય કરે, જેનાથી કે સામાજિક આત્માઓનો ઉદ્ધાર-કલ્યાણ થઈ શકે.

નોંધ : શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંતાન્તર્ગત વર્તમાન ત્રણેય પુરી ધામ તેમજ દ્વાદશ પરમહંસ પીઠો (મઠો) સહિત પંદર ગાદીપતિ મહારાજ પોત-પોતાના ક્ષેત્રમાં ધર્મ સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનના પ્રચાર-પ્રસાર દ્વારા જાગણી અભિયાનનો વિસ્તાર કરી રહ્યા છે. ઉક્ત ગાદીપતિઓનું મુખ્યતઃ કર્તવ્ય છે કે તે સ્વધર્મ સિદ્ધાંતના રક્ષક બનતાં સિદ્ધાંત ભક્ષકોને પણ ધર્મ સિદ્ધાંતના પ્રતિ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ અપાવે અને સ્વ-ઈષ્ટના પ્રતિ પ્રેમ ઉત્પન્ન કરાવે.

પરંતુ પોત-પોતાના સ્થાનથી ભવિષ્ય માટે નીકળેલાં-નીકળતાં સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનની તાલીમથી સંપન્ન નામધારી વિદ્વાન પ્રચારક જ સૈદ્ધાંતિક "પ્રાણનાથ સાહિત્ય" ધર્મના ઉપાસ્ય (ઉપાસના કરવા લાયક) ગ્રંથ શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ-

શ્રી તારતમ સાગર અને શ્રી વીતક સાહેબ, પુનઃ શ્રીમન્નિજાનંદ સ્વામી સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી અને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી - એ બંને સ્વરૂપોના પ્રતિ ચર્મચક્ષુ -સૂવર (સૂકર) દૃષ્ટિ લઈને બેઠાં છે. અતઃ તે સ્વયં ઉક્ત બ્રહ્મ લીલામય બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રતિ આંગળી ઉઠાવતાં (બદનામ કરવા-અપકીર્તિ ફેલાવવા) ભોળા-ભલાં, સાધારણ ધર્માનુયાયી સમાજને પણ વીતક, વાણી અને ઉભય સ્વરૂપોના પ્રતિ ચર્મચક્ષુ-સૂવર (સૂકર) દૃષ્ટિવાળા જ બનાવી રહ્યા છે. યસર્થ હું આગ્રહ કરું છું કે એવા માત્ર નામધારી વિદ્વાન પ્રચારક ઉત્પન્ન કરવાથી તો ધર્મસ્થાન છોડીને પોતાના પ્રચારકોને સાથે લઈને પોતાના ગામમાં જ ગૌશાળા-ભેંસશાળા ઊભી કરીને ઘાસ કાપતાં જીવન ગુજારા કરવું અત્યુત્તમ છે. કેમ કે-‘‘જઘન્ય ગુણ વૃત્તિસ્થાઃ’’ ઉક્ત પ્રકાર કરતાં, તો સ્વયં પણ બચત અને ધર્મ સમાજ પણ બચી શકતો !!

સુજ્ઞેષુ કિં બહુના-

-લેખક

દીનદયાલ.

સૂચના : તારીખ ૨૪ જૂન ૨૦૧૧ના દિવસે સાંજે ૭.૩૦ વાગે પોતાના આત્મીય સુંદરસાથની સાથે મોબાઈલ ફોનમાં થયેલાં વાર્તાલાપના દરમિયાન શ્રી પ્રાણનાથ સ્વરૂપ અને તારતમ સાગર શ્રી કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ અંતર્ગત વાણી-જ્ઞાન વિષય પ્રયુક્ત (ઉપયોગ) કરેલાં આક્ષેપ આરોપયુક્ત બિભર્ત્સનાપૂર્ણ શબ્દો સહિત કહેલાં ૧૦ પ્રશ્નોના રેકોર્ડિંગ સહિત સપ્રમાણ જવાબ સમયના માટે સુરક્ષિત છે. જરૂર પડતાં જ (પડશે તો) નામ સ્થાનની સાથે સ્પષ્ટ કરવામાં આવશે. જ્યાં સુધી મારે આગળ વધવું ન પડે, દયા કરજો ! સાવધાન !!!

❖ સ્વામી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતકના પ્રશ્ન ❖

❖ મંદસોર ❖

પ્ર. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી જયારે ઉદયપુર છોડીને રામપુરા-દુધલાઈ ગામમાં આવ્યા, ત્યારે ઉદયપુરમાં શું થયું ?

પ્ર. ૨- મહાપ્રભુ શ્રીજી સાહેબજી કયા વિ.સં. માં મંદસોર આવ્યા હતા ?

પ્ર. ૩- આ સમય શ્રીજી સ્વરૂપે જે વૈરાગી વેષ ધારણ કર્યો છે, તે કેવો લાગે છે ?

પ્ર. ૪- શ્રીજી સ્વરૂપના સિર પર પહેરેલી ટોપી અને કનઢપીયુક્ત છબી કેવી જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૪- શ્રીજી સ્વરૂપના સિર પર કિનારી લાગેલી ટોપી શોભાયમાન છે અને →

પ્ર. ૫- શ્રી પ્રાણનાથજીના મસ્તક પર લાગેલાં તિલક સહિત તેમના મુખમંડલની શોભા કેવી છે ?

ઉ. ૫- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીના સુંદર મસ્તક પર બે ઊર્ધ્વરેખાઓની વચ્ચે →

પ્ર. ૬- સ્વામી શ્રીજી સાહેબે સિનગારમાં શું-શું ધારણ કર્યુ છે ? જોવામાં તેમનું સ્વરૂપ કેવું લાગે છે ?

ઉ. ૬- શ્રી પ્રાણનાથ પ્રભુએ નિર્ગુણ વેષ ધારણ કર્યો છે. તેમના કાનો (શ્રવણો) માં મુદ્રા સુશોભિત છે. કાનોમાં સોના જેવા રંગવાળી બે બાલી પહેરેલી →

❖ સ્વામી શ્રી લાલદાસ કૃત વીતકના ઉત્તર ❖

❖ મંદસોર ❖

ઉ. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે ઉદયપુરથી ચાલીને રામપુરા-દુધલાઈ ગામમાં આવ્યા, ત્યારે ઔરંગઝેબે ઉદયપુરના રાણા રાજસિંહ પર ચઢાઈ કરી દીધી અને ઉદયપુર ક્ષેત્રમાં ઊથલપાથલ મચી ગઈ.

ઉ. ૨- મહાપ્રભુ શ્રીજી સાહેબજી જ્યારે વિ.સં. ૧૭૩૬ (ઈ.સ.૧૬૭૯) સમાપ્ત થયા અને વિ.સં. ૧૭૩૭ (ઈ.સ.૧૬૮૦) આરંભ જ થયું હતું, ત્યારે મંદસોર આવ્યા હતા.

ઉ. ૩- આ સમય શ્રીજી સ્વરૂપે જે અનુપમ વૈરાગી વેષ ધારણ કર્યો છે, તેમના તે અલૌકિક સ્વરૂપની અનુપમ છબીને જોઈને એવું લાગે છે, માનો તે છબીની આગળ કરોડો કામદેવની સુંદરતા ફીકી પડી જાય છે.

→ તેની ઉપર તેઓએ કનઢપી પહેરેલી છે. ઉક્ત પ્રકાર ટોપી પર પહેરેલી કનઢપીના કારણ શોભા એવી જોવામાં આવે છે કે માનો બે લાલ ધાગા (દોરા) ની દોરી જેમ લાગી હોય.

→ ચંદનનું સુંદર તિલક લાગેલું છે, ગૌર વર્ણ (ગોરા રંગ) પર ગોપીચંદન સુંદરરૂપેણ સુશોભ્ય છે. આ સમય શ્રીજીનું મુખમંડલ ચંદ્રમાની સમાન પ્રતીત થાય છે.

→ છે. શ્રી રાજજીના મુખની પ્રેમમયી છબી અત્યંત મનોહર લાગે છે. તેમના ત્રિગુણાતીત નિર્ગુણ વેષયુક્ત સ્વરૂપ જોવામાં **''એહ છબિ બ્રહ્માંડ મેં, શોભા સબ ઊપર''** અર્થાત્ અનુપમ, અવર્ણનીય તેમજ અકથ્ય લાગે છે.

પ્ર. ૭- શ્રીજી સાહેબજીના કાંતિમય શરીર પર શું અત્યંત આકર્ષક લાગે છે ? તેમનું કંબલ (કામળી) કેવું છે ?

ઉ. ૭- શ્રીજી સાહેબજી સ્વરૂપના કંઠમાં તુલસીની કંઠી અને મોટી-મોટી ચાર →

પ્ર. ૮- શ્રીજી સાહેબજીએ સ્વયં પોતાના હાથથી સુંદર ગોદડી સહિત બીજું શું-શું તૈયાર કર્યુ છે ?

ઉ. ૮- શ્રીજી સાહેબે સ્વયં પોતાના હાથથી વસ્ત્રોના ટુકડાઓને જોડીને ઓઢવા- →

પ્ર. ૯- શ્રીજી સાહેબજી દ્વારા પહેરેલી ધોતી કેવી છે-સ્પષ્ટ કરો ?

ઉ. ૯- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી એક જ ધોતીને આ પ્રકાર પહેરી લેતાં હતા →

પ્ર. ૧૦- શ્રીજી સાહેબજીએ તૂંબા ક્યાં-ક્યાં પકડેલું છે ? પુનઃ ઝોળીમાં શું ભરીને તેઓએ તે ઝોળી ખભા પર ધારણ કરી છે ?

પ્ર. ૧૧- શ્રીજી સાહેબજીએ પગમાં શું પહેરેલું છે અને બ્રહ્મમુનિઓની સાથે તે કેવી રીતે ચાલી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૧૨- પોતાના ધામધણીના વેશનું અનુકરણ કરીને કોણ આનંદિત થઈને ધામધણીની સાથે ચાલી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૨- પોતાના ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી દ્વારા પહેરેલાં વેષનું અનુકરણ →

પ્ર. ૧૩- શ્રી તેજકુંવરબાઈએ કેવો વેષ ધારણ કર્યો છે અને તેમનું અનુકરણ કોણે કર્યુ છે ?

ઉ. ૧૩- શ્રી તેજકુંવરબાઈએ પણ નિર્ગુણ વેષ ધારણ કરેલો છે. તેઓએ પણ →

→માળાઓ સુશોભ્ય છે. તેમના કાંતિમય શરીર પર મેખલી, અલ્ફી અને ચોગા (અલગ-અલગ પ્રકારના જામા) અધિકાધિક આકર્ષક પ્રતીત થાય છે. તેમનું કંબલ લોઈ (લાલ) દોરાથી ભરેલું છે.

→ પાથરવા માટે એક સુંદર ગોદડી તૈયાર કરી છે અને સાથે જ સેલી-નાનો દુપટ્ટો, જાપ કરવાની માળાઓ-સુમરની અને મુત્તકા-ગોમુખી-જપમાળા રાખવાની એક નાની થેલી પણ પોતાના હાથથી તૈયાર કરી છે.

→ કે ધોતીનો અડધો ભાગ અંગોછાનું કામ કરે છે અને અડધો ભાગ ઉપરની (ઉત્તરીય) નું કામ આપે છે. તેમનું આ સ્વરૂપ બ્રહ્માંડમાં બધા વેષોથી વધીને અને સુશોભનીય પ્રતીત થાય છે.

ઉ. ૧૦- શ્રીજી સાહેબજીએ એક તૂંબાનું વાસણ હાથમાં તથા બીજા તૂંબાનું મોટું પાત્ર કમરમાં બાંધી રાખ્યું છે. અન્ય નિર્ગુણ વેષની બધી સામગ્રીઓ ઝોળીમાં ભરીને તે ઝોળી તેમણે ખભા પર ધારણ કરેલી છે.

ઉ. ૧૧- શ્રીજી સાહેબજીએ પગમાં પનહી (પાદુકા-ખડાઊં-પાવડી) પહેરેલી છે. પાદુકા પહેરી તે ચુસ્ત તેમજ ઉન્મત્ત ચાલથી ધામની બ્રહ્મમુનિઓની સાથે હસતાં આનંદપૂર્વક આગળ વધી રહ્યા છે.

→કરીને સુંદરસાથ સમૂહમાં શામિલ બધા ભાઈ પણ તે જ નિર્ગુણ વસ્ત્રાદિ પહેરીને સંસારનું માયાવી નાટક જોતાં-જોતાં પોતાના ધામધણીની સાથે અત્યંત આનંદપૂર્વક ચાલી રહ્યા છે.

→સાધુ વેષની બધી સામગ્રીઓ ધારણ કરી રાખી છે. તેમના વેષનું અનુકરણ સ્ત્રીવર્ગએ કર્યુ છે. ઉક્ત પ્રકાર સુંદરસાથ સહિત શ્રીજી સ્વરૂપ અને શ્રી બાઈજૂરાજ વૈરાગી વેષમાં કળિયુગી શક્તિઓથી સંઘર્ષ કરતાં આગળ વધતાં જઈ રહ્યા છે.

પ્ર. ૧૪- મંદસોરમાં ક્યાં-કયા ગામમાં બ્રહ્મમુનિઓએ પોતાના હાથથી હવેલીનું નિર્માણ કર્યુ હતું ?

ઉ. ૧૪- શ્રી પ્રાણનાથજી જમાત સહિત મંદસોરના રામપુર ગામની તરફ જઈ →

પ્ર. ૧૫- પોતાના હાથથી ઈંટો ઉઠાવી-ઉઠાવીને બનાવેલી હવેલીમાં સુંદરસાથે કોને રહેવાનો પ્રબંધ કર્યો ?

પ્ર. ૧૬- તે ગામ કોણે વસાવ્યું હતું અને તે ગામના મુખિયા કોણ હતા ?

પ્ર. ૧૭- કોણે શ્રીજી સ્વરૂપની સેવા તો બહુ જ કરી, પરંતુ ઉપરી વિશ્વાસના કારણે તે શ્રીજી સ્વરૂપને ઓળખી ન શકી ?

પ્ર. ૧૮- બૈરીસાલ કોનો ભાઈ હતો ? તે મનમાં શ્રીજી સ્વરૂપના પ્રતિ કેવી ભાવના રાખીને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યો હતો ?

ઉ. ૧૮- દજ્જાલરૂપ બૈરીસાલ ચારણોના ગામના મુખિયા પૂરનમલ ચારણનો →

પ્ર. ૧૯- તેમની કુભાવના જોઈને બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોએ કોની આગળ ફરિયાદ કરી ?

પ્ર. ૨૦- મોમિનોની ફરિયાદ સાંભળીને બ્રહ્માત્માઓની સુરક્ષા માટે કોણ સામે આવી ?

પ્ર. ૨૧- પૂરનમલ ચારણની માતા શું કહેતાં તલવાર લઈને બૈરીસાલની આગળ શ્રીજીના રક્ષાર્થ ઊભી થઈ ગઈ ?

→ રહ્યા હતા. તે જ રાહ પર ચારણો (ભાટ લોકો) નું એક ગામ હતું. તે જ ગામમાં બ્રહ્મમુનિઓએ સ્વયં ઈંટો ઉઠાવી-ઉઠાવીને પોતાના હાથથી એક હવેલીનું નિર્માણ કર્યુ હતું.

ઉ. ૧૫- પોતાના હાથથી ઈંટો ઉઠાવી-ઉઠાવીને ઊભી કરેલી હવેલીમાં બ્રહ્મમુનિઓએ શ્રી બાઈજૂરાજ સહિત મહિલા વર્ગને રહેવાનો પ્રબંધ કર્યો.

ઉ. ૧૬- તે ગામ પૂરનમલભાઈએ વસાવ્યું હતું. ચારણોના આ ગામના મુખિયા પૂરનમલભાઈ જ હતા.

ઉ. ૧૭- ગામના મુખિયા પૂરનમલની માતાજીએ બાહ્ય સ્વરૂપની ઓળખથી શ્રીજી સ્વરૂપની બહુ જ સેવા કરી, પરંતુ ઉપરી વિશ્વાસના કારણે તેમને શ્રીજીના દિવ્ય આત્મ-સ્વરૂપની ઓળખ ન થઈ શકી.

→ ભાઈ હતો. દજ્જાલરૂપી કુભાવનાથી ગ્રસ્ત હોવાના લીધે તેમના મનમાં શ્રીજીના પ્રતિ વિરોધી ભાવનાઓ ઉત્પન્ન થઈ. અતઃ તે મનમાં સુંદરસાથને લૂંટી લેવાની દુર્ભાવનાપૂર્ણ યોજના બનાવીને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યા હતા.

ઉ. ૧૯- દજ્જાલરૂપી બૈરીસાલની કુભાવનાને સમજીને બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોએ ભાટો-ચારણોના રાજા પૂરનમલ ચારણના ઘેર જઈને તેમની ફરિયાદ કરતાં સુરક્ષાની માંગ કરી.

ઉ. ૨૦- બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોની ફરિયાદ સાંભળીને તેમના રક્ષાર્થ પૂરનમલની માતા બહુ સાહસ બતાવીને સામે આવી.

ઉ. ૨૧- પૂરનમલ ચારણની માતાએ એ કહેતાં તલવાર લઈને બૈરીસાલની આગળ ઊભી થઈ ગઈ, ''એ સાધુ-સંન્યાસીઓ પર જે બૂરી નજર →

→ કરશે, તેને હું તલવારથી બે ટુકડા કરી દઈશ યા તો ખુદ મરીને સ્ત્રી →

પ્ર. ૨૨- બૈરીસાલના આદમી લજ્જિત થઈને કેમ ભાગી ઉઠયા ? કોણ મુખ કાળું કરી પાછો ગયો ?

પ્ર. ૨૩- ચારણોના ગામની હવેલી છોડીને જમાતની સાથે શ્રીજી સાહેબજી ક્યાં ચાલ્યા ?

પ્ર. ૨૪- હવેલીને છોડીને શ્રી પ્રાણનાથજી તેમજ મોમિનોએ પુનઃ ક્યાં ડેરો નાખ્યો ?

પ્ર. ૨૫- તે સમય મંદસોરની ચારે તરફ કોણે ઘેરો નાંખેલો હતો ?

પ્ર. ૨૬- મંદસોરમાં સાર્વજનિક સ્થાન પર બેસીને પ્રતિદિન મોમિન શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૨૭- મોમિનોની મધુર તેમજ રોચક અવાજને સાંભળીને કોણ શ્રોતાના રૂપમાં આવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૨૮- મોમિનોની વાણી સાંભળીને સર્વપ્રથમ કોણ આવ્યા ? કોના મનમાં મોટી ચોટ લાગી ?

પ્ર. ૨૯- કોણે પોતાના થોડા સાથીઓ સહિત આવીને સનંધની વાણી શ્રવણ કરી ?

→ હત્યાનું પાપ તેના સિર પર નાંખી દઈશ. મારી ઘેર આવેલાં સાધુજનને કોઈ બૂરી નજરથી કેમ જુએ ?''

ઉ. ૨૨- પૂરનમલ ચારણની માતાનો અપૂર્વ સાહસ જોઈને બૈરીસાલના આદમી લજ્જિત થઈને ભાગી ઉઠયા. બૈરીસાલનું પણ કંઈ બસ ન ચાલી શકયું. તે પણ કાળું મુખ લઈને પાછો ગયો.

ઉ. ૨૩- પૂરનમલ ચારણના ગામની સ્વયં પોતાના હાથથી બનાવેલી હવેલીને છોડીને સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજી મંદસોર પધાર્યા.

ઉ. ૨૪- સ્વયં પોતાના હાથથી ઈંટો દ્વારા નિર્માણ કરેલી હવેલીને છોડીને શ્રીજી સાહેબજી અને શ્રી બાઈજી સહિત બ્રહ્માત્માઓ મંદસોર ચાલ્યા. ત્યાં પહોંચીને હરિપ્રસાદના નિવાસ પર ડેરો નાંખ્યો.

ઉ. ૨૫- તે સમય મંદસોરની ચારે તરફ દિલ્લીના બાદશાહ ઔરંગઝેબની ફોજે ઘેરો (ઘેરાવો) નાંખ્યો હતો.

ઉ. ૨૬- મંદસોરમાં હરિપ્રસાદના ઘરની સામે સાર્વજનિક સ્થાન પર બેસીને પ્રતિદિન મોમિન સનંધની વાણીના સુમધુર સ્વરમાં ગાન કરતાં હતા.

ઉ. ૨૭- આ પ્રકાર મોમિનોના સુમધુર તેમજ રોચક સ્વરમાં ગાયેલી વાણી સાંભળીને શાહી લશ્કર (ઓરંગઝેબની સેના) ના થોડા લોકો શ્રોતાના રૂપમાં આવવા લાગ્યા.

ઉ. ૨૮- મોમિનોની વાણી સાંભળીને સર્વપ્રથમ દૌલતખાન પઠાણ આવ્યા. ઉક્ત રોચક વાણી સાંભળીને તેમના મનમાં મોટી ચોટ લાગી. તે પૂર્ણ વિશ્વાસની સાથે સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થઈ ગયા.

ઉ. ૨૯- શેરખાન કોહટીંએ પોતાના થોડા સાથીઓની સાથે આવીને સનંધની વાણી શ્રવણ કરી.

પ્ર. ૩૦- તે બધા કોણ છે, જે ચર્ચા શ્રવણ કરીને શ્રીજીના પ્રતિ અતૂટ વિશ્વાસ લઈને ધર્મ પર સમર્પિત થયા ?

ઉ. ૩૦- તે તે જ લોકો હતા, જે શેરખાન કોહટીંના સાથે ચર્ચા શ્રવણ કરવા →

પ્ર. ૩૧- શ્રીજી સાહેબના સાથીઓએ શું ગાયું, જેને સાંભળીને દૌલતખાન પઠાણને જોશ આવી ગયો ?

પ્ર. ૩૨- કોના મુખથી વારે-વારે 'બિના એક મહંમદ' જ નીકળતું રહેતું હતું ?

પ્ર. ૩૩- ઉક્ત ભાઈ પોતાના મુખથી વારંવાર કયા કથનના અતિરિક્ત કશું જ કહેતાં નથી ?

પ્ર. ૩૪- એ જ સમય કોણ, ક્યાંથી અને કોનો પત્ર લઈને મંદસોર આવી પહોંચ્યા ?

ઉ. ૩૪- ઉક્ત પ્રકારના વાતાવરણની વચ્ચે અચાનક ઉદયપુરથી કૃપારામભાઈ →

પ્ર. ૩૫- ઉક્ત પત્રમાં કોના વિષયમાં અને શું લખ્યું હતું ?

ઉ. ૩૫- ઉક્ત પત્રમાં ઉદયપુરના સુંદરસાથના વિષયમાં એ લખ્યું હતું કે →

પ્ર. ૩૬- તે પત્રમાં લખેલી વાતોને વાંચીને શ્રીજી સાહેબજીને શું થયું અને તેઓએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૩૬- ઉક્ત પત્રમાં વર્ણિત સુંદરસાથના વિલાપે શ્રીજી સાહેબજીના મનને સ્પર્શી (છૂ) લીધું. તેમને તે સમય અસહ્ય દર્દની અનુભૂતિ થઈ. ત્યારે →

→ આવતાં હતા. ચર્ચા શ્રવણ કરતાં-કરતાં તે બધામાં તુરંત સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ અતૂટ વિશ્વાસ ઉમડી આવ્યો અને તે બધા નિજાનંદ ધર્મ પર સમર્પિત થઈ ગયા.

ઉ. ૩૧- શ્રી પ્રાણનાથજીના સાથીઓ-બ્રહ્માત્માઓએ સનંધની વાણીમાંથી **'બિના એક મહંમદ'** ની સનંધ વાણી ગાઈ, જેને સાંભળીને દૌલતખાન પઠાણને અસહ્ય થઈ ગયું અને તેને જોશ આવી ગયો.

ઉ. ૩૨- દૌલતખાન પઠાણના મુખથી વારે-વારે **'બિના એક મહંમદ'**, **'બિના એક મહંમદ'** જ નીકળતું રહેતું હતું.

ઉ. ૩૩- દૌલતખાન પઠાણ પોતાના મુખથી વારંવાર **'બિના એક મહંમદ'** ના સિવાય બીજું કંઈ જ કહેતાં નથી, જેનું તાત્પર્ય છે કે સંસારમાં મહંમદ સાહેબના અતિરિક્ત બીજું કંઈ પણ નથી.

→ એક પત્ર લઈને આવ્યા. તે પત્ર ઉદયપુરના તે સુંદરસાથ દ્વારા મોકલેલો હતો, જે લોકો પોતાની જાનના રક્ષાર્થ પર્વત અને કંદરાઓમાં છુપાઈને રહેતાં હતા.

→ ઔરંગઝેબની ફોજના પ્રકોપથી આતંકિત (હેરાન) થઈને સુંદરસાથ પહાડો તેમજ જંગલોમાં ભૂખ્યા-પ્યાસા છુપાયેલાં છે અને વિલખી-વિલખીને વિલાપ કરી રહ્યા છે.

→ મહંમદના સ્વરૂપ ઇમામ મેહદી શ્રી પ્રાણનાથજીએ એકાગ્ર થઈને શ્રી પરમધામમાં બિરાજમાન પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીને પુકાર કરી, ''હે સર્વશક્તિમાન સ્વામી! આપની અંગનાઓ પર શું-શું આતંક મચાવી જઈ રહ્યો છે !'' નિમ્ન પ્રકાર છ પ્રકરણો દ્વારા પુકાર કરી.

પ્ર. ૩૭- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા મૂલ સ્વરૂપને પુકાર કરેલાં પ્રકરણ અત્યારે આપણાને ક્યાં જોવા અને વાંચવા મળે છે ?

ઉ. ૩૭- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા મૂલ સ્વરૂપને કરેલી દર્દ નિવારક પુકાર વિરહના છ →

પ્ર. ૩૮- કોણે, કોના માટે અને કોની આગળ પુકાર કરી ? ઉક્ત પુકારનું પ્રતિફળ શું થયું ?

ઉ. ૩૮- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપે મૂલમિલાવાના સ્વરૂપને ઉદયપુરના સુંદરસાથની રક્ષા હેતુ પુકાર કરી, જેના પ્રતિફળ એ થયું કે પહાડો અને કંદરાઓમાં છુપેલાં સુંદરસાથ પુનઃ પોત-પોતાના ઘરમાં આવીને વસી ગયા. →

પ્ર. ૩૯- એ જ સમયે કોણ શ્રીજી સ્વરૂપના દર્શન કરવા આવ્યો ? કોના સત્સંગથી, કોણ પ્રસન્ન થયો ?

પ્ર. ૪૦- કોણે બેસીને લાલદાસજી સાથે અનેક વાતો કરી ? તેમને લાલદાસજીએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૦- બીજીવાર ઈબ્રાહીમે શ્રી લાલદાસજીના સંગ, તેમની પાસે બેસીને →

પ્ર. ૪૧- ત્યારે ઈબ્રાહીમે કોનાથી અને શું નકલ ઉતારી, જેને શ્રીજી સાહેબજીએ સ્વયં સાંભળી ?

પ્ર. ૪૨- કુરાનની એ આયતોમાં શું મળ્યું, જેને વાંચીને શ્રી પ્રાણનાથજીને સુખનો અનુભવ થયો ?

પ્ર. ૪૩- શ્રી પ્રાણનાથજીએ આ વિષયમાં કોને અને શું કહ્યું ?

→ પ્રકરણોના રૂપમાં અવતરિત થયા છે, જે શ્રી મુખવાણી-તારતમ સાગરના કિરંતન નામક ગ્રંથમાં દર્જ કરવામાં (રાખવામાં) આવ્યા છે. તે પ્રકરણોને અમે કિરંતન ગ્રંથમાં વાંચી શકીએ છીએ. એમને ''વિરહના છ પ્રકરણ'' પણ કહે છે.

→ ઔરંગઝેબની ફોજની દૃષ્ટિમાં શ્રી રાજજીએ પડદો નાંખી દીધો, જેનાથી સુંદરસાથ તો તે આતંકવાદી ફોજોને જોઈ શકતા હતા, પરંતુ ફોજના સિપાહી સુંદરસાથને જોઈ શકતા ન હતા. તેથી વગર જુએ કેવી રીતે કષ્ટ પહોંચાડી શકતા હતા ? આ પ્રકાર સુંદરસાથ શ્રી રાજજીની મહેર તલે રહીને બચી ગયા.

ઉ. ૩૯- એ જ સમયે ઈબ્રાહીમ શ્રીજી સાહેબજીના દર્શનાર્થ આવ્યો. શ્રી પ્રાણનાથજીના સત્સંગથી તે અત્યંત જ પ્રસન્ન થયો. પુનઃ બીજીવાર પણ તે દર્શનાર્થ આવ્યો.

→ તેમનાથી અનેક વાતો કરી. ત્યારે વાતો-વાતોમાં શ્રી લાલદાસજીએ તેમને પૂછ્યું, ''શું આપ અમારું એક કામ કરી દેશો ? કુરાનમાંથી એક પ્રસંગ ઉતારીને અમને આપશો ?''

ઉ. ૪૧- ત્યારે રાજીખુશીથી ઈબ્રાહીમે કુરાનનો એક સૂરા-અધ્યાય ઉતારી આપ્યો, જેની કેટલી આયતો-પદ પંક્તિઓને શ્રીજી સાહેબજીએ સ્વયં સાંભળી.

ઉ. ૪૨- કુરાનની આયતોમાં પોતાના ધામની વાતોને સાંભળીને શ્રીજી સાહેબજીને આત્મીય સુખનો અનુભવ થયો.

ઉ. ૪૩- શ્રી પ્રાણનાથજીએ આ વિષયમાં લાલદાસજીને કહ્યું, ''કુરાનમાં બધી આપણી જ વાતો લખેલી છે. જો ઈબ્રાહીમ અન્ય પ્રસંગોને પણ આપણા માટે ઉતારી આપે, તો એક મહત્ત્વપૂર્ણ કાર્ય થઈ જાત.''

પ્ર. ૪૪- પુનઃ કોણે અને કોને કુરાનના કંઈક અન્ય પ્રસંગ પણ ઉતારી આપવા માટે કહ્યું ?

પ્ર. ૪૫- ઉક્ત કાર્ય કરાવવા માટે કોણે અને કોને પારિશ્રમિક આપવાનો લોભ બતાવ્યો ?

પ્ર. ૪૬- બીજા દિવસે પ્રાતઃ કોણ લાલદાસ મહારાજની પાસે આવ્યો અને તેમને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૪૭- ઈબ્રાહીમે તે દિવસે કુરાનમાંથી કેટલાં અધ્યાય ઉતારીને, કોના હાથમાં આપ્યા ?

પ્ર. ૪૮- શેમાં પોતાની વાતો મળવાથી, એક પડાવ પૂરો થયો અને આ વિષયમાં કોણ બહુ જ પ્રસન્ન થયા ?

પ્ર. ૪૯- શેમાં અને શું મળવાથી, કોનું હૃદય નિઃશંક બની ગયું ?

પ્ર. ૫૦- રાતના એક બંગલામાં બેસીને કુરાન ઉતારવામાં કોણ-કોણ શામિલ હતા ? પાસમાં સૂતાં-સૂતાં કોણ તે પ્રસંગોને સાંભળી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૫૧- કુરાન ઉતારતાં-ઉતારતાં ઈબ્રાહીમે કયા શબ્દના પ્રતિ 'આ શબ્દ ઠીક નથી' - એવું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૨- ઈબ્રાહીમની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૪- પુનઃ શ્રી લાલદાસજીએ ઈબ્રાહીમને કહ્યું, ''હું આપથી કુરાનના કંઈક અન્ય પ્રસંગ પણ ઉતરાવવા ચાહું છું.''

ઉ. ૪૫- શ્રી લાલદાસજીએ ઈબ્રાહીમને ઉક્ત કાર્ય કરવા પર પારિશ્રમિક આપવાનો લોભ બતાવ્યો. ત્યારે તે ઉક્ત કાર્ય કરવા માટે તૈયાર થઈ ગયો.

ઉ. ૪૬- બીજી દિવસે પ્રાતઃ ઈબ્રાહીમ લાલદાસ મહારાજની પાસે આવ્યો અને તેમણે કુરાનનો સોળમો સિપારો ઉતારવાનું કાર્ય પ્રારંભ કરી દીધું.

ઉ. ૪૭- ઈબ્રાહીમે તે દિવસે કુરાનના બે સૂરા-અધ્યાય ઉતારીને લાલદાસજીના હાથમાં આપ્યા, જેનાથી શ્રી પ્રાણનાથજીને બહુ જ આત્મ-શાંતિ મળી.

ઉ. ૪૮- કુરાન ગ્રંથમાં પોતાની વાતો મળી જવાથી જાગણીના કાર્યનો એક પડાવ પૂરો થયો. એ જોઈને શ્રી પ્રાણનાથજી અધિકાધિક પ્રસન્ન થયા.

ઉ. ૪૯- કુરાન ગ્રંથમાં પોતાના પરમધામનું વૃત્તાંત તેમજ બ્રહ્માત્માઓની જાગણી લીલાનો સંકેત પામીને કુરાનના પ્રતિ શ્રીજીનું હૃદય નિઃશંક બની ગયું.

ઉ. ૫૦- રાતના એક જગ્યા બંગલામાં બેસીને ઈબ્રાહીમ અને લાલદાસજી કુરાન ઉતારવામાં શામિલ હતા. ત્યાં જ પાસમાં સૂતાં-સૂતાં શ્રીજી સાહેબ તે પ્રસંગોને સાંભળી રહ્યા હતા.

ઉ. ૫૧- કુરાન ઉતારતાં-ઉતારતાં અચાનક એક શબ્દ-**'અરજુઈ ન પહુંચે કાન'** વાંચીને ઈબ્રાહીમ કહેવા લાગ્યો, ''અહીંયા કોઈ અનપઢે-અભણે ભૂલથી પોતાની કલમ ચલાવી દીધી છે, આ શબ્દ ઠીક નથી.''

ઉ. ૫૨- ઈબ્રાહીમની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને કહ્યું, ''તમે હમણાં-હમણાં શું વાંચ્યું હતું ? કૃપા કરીને તે એકવાર પુનઃ વાંચીને સંભળાવો. હું તે શબ્દ ફરીથી સાંભળવા ચાહું છું.''

પ્ર. ૫૩- ત્યારે ઈબ્રાહીમે સ્વયં તે વાતોને ખુલસ્ત કરતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૫૩- ત્યારે ઈબ્રાહીમે તે વાતોને સ્વયં ખુલસ્ત કરતાં શ્રીજી સ્વરૂપને કહ્યું, ''અરે ! એમાં તો લખ્યું છે કે મહંમદની ઉમ્મત (જમાત) ના જે સુન્ની →

પ્ર. ૫૪- ઈબ્રાહીમની વાતો સાંભળ્યા પછી શ્રીજી સાહેબે તેમને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૫- ''કોઈ ક્યા જાને ઉન ક્યા લિખા''-આ વાક્યાંશ કોના શ્રી મુખનું છે ? એને સ્પષ્ટરૂપથી ખુલસ્ત કરો.

ઉ. ૫૫- **''કોઈ ક્યા જાને ઉન ક્યા લિખા''**-આ વાક્યાંશ શ્રી પ્રાણનાથજીના શ્રી →

પ્ર. ૫૬- શ્રીજી સાહેબજી ક્યાં બેસીને, કયુ વૃત્તાંત વાંચીને બહુ જ સંતુષ્ટ થયા ?

પ્ર. ૫૭- ઉક્ત પ્રકારની વાતો કુરાનમાં મળવાથી શ્રીજી સાહેબે શું અનુભવ કર્યો ?

પ્ર. ૫૮- આ સમય સુંદરસાથજીને શ્રીજી સાહેબજીએ કયા વિષયમાં, શું કહ્યું ?

ઉ. ૫૮- આ સમય સુંદરસાથજીને શ્રીજી સ્વરૂપે કહ્યું, ''જુઓ ! અમને આપણા →

પ્ર. ૫૯- શ્રીજી સ્વરૂપ બધા સુંદરસાથને કઈ વાતની ખુશખબરી લખીને મોકલવા માટે કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૫૯- શ્રીજી સાહેબજી કહેવા લાગ્યા, ''અહો ! આ ખુશખબરી-શુભ સમાચાર →

→ મુસલમાન છે, તેમની અરજુઈ-પ્રાર્થના ખુદા સુધી નથી પહોંચતી. જાહેરી શરાઅ/શરિયતનું પાલન કરવાવાળા મોમિનોની કોટિ (દર્જા) માં તે નથી આવતાં. મતલબ કોઈપણ મોમિનોની શ્રેણીમાં નથી આવી શકતા.''

ઉ. ૫૪- ઈબ્રાહીમની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને કહ્યું, ''તમે કુરાનમાં લખેલાં શબ્દોને ના બદલો. જેવા વચન લખ્યા છે, તેમને તેવા જ રહેવા દો.''

→ મુખનું છે. ઉક્ત વાક્યાંશ દ્વારા શ્રીજી સ્વરૂપ એ કહેવા ચાહે છે, ''અરે! આ જ તો તે શબ્દો છે, જેનો અર્થ તમે બધા લોકો સમજી સકતા નથી. હર કોઈ કેવી રીતે સમજી શકશે કે મહંમદ સાહેબ એ શબ્દો દ્વારા શું કહી ગયા છે. તેમના તે ભાવને જ અમે લોકો નથી સમજી શકતા.''

ઉ. ૫૬- જ્યાં કુરાનની આયતો ઉતારવાનું કાર્ય ચાલી રહ્યું હતું, ત્યાં જ પાસે લાગી (અડી)ને એક ચબૂતરો હતો. તે પર બેસીને શ્રીજી બ્રહ્માત્માઓની જગત યાત્રાનું વૃત્તાંત વાંચીને અત્યંત ખુશ અને સંતુષ્ટ થયા.

ઉ. ૫૭- ઉક્ત પ્રકારની વાતો કુરાનમાં મળવાથી શ્રીજી સાહેબજીએ એ અનુભવ કર્યો, ''હવે અમારા મનની બધી મનોકામનાઓ અથવા અમારા બધા કાર્ય પૂર્ણ થઈ જશે.''

→ સિદ્ધાંત માટે જે પ્રમાણોની આવશ્યકતા હતી, તે બધા પ્રમાણ અમને મૂલ વાતો સહિત કુરાનમાં મળી ગયા છે. હવે આપ બધાને પ્રમાણ ભેગા કરવા માટે કંઈ જ કરવું નહિ પડશે.''

→ સમસ્ત સુંદરસાથને લખીને મોકલી દો કે શ્રી રાજજીની અપાર કૃપાથી આ વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ છે અને અમે એ તમારી સાથે વહેંચી (બાંટી) રહ્યા છે.''

પ્ર. ૬૦- શ્રી લાલદાસજી અને ઈબ્રાહીમ ક્યાંથી, ક્યાં સુધી એકાંતમાં બેસીને કુરાન ઉતારતાં હતા ?

પ્ર. ૬૧- ઈબ્રાહીમ જ્યારે પ્રાતઃકાળ ઘેર ચાલ્યા જતાં હતા, ત્યારે લાલદાસજી મહારાજ ક્યાં જતાં હતા ?

પ્ર. ૬૨- આ પ્રકાર કોણ-કોણ ચાર સિપારા કુરાનમાંથી ઉતારવામાં આવ્યા ?

પ્ર. ૬૩- પુનઃ કુરાનના કેટલામા સિપારાની, કેટલામી સૂરત ઉતરાવવામાં આવી અને તત્પશ્ચાત શું કરવામાં આવ્યું ?

પ્ર. ૬૪- ઉક્ત સિપારા પૂરા થયા પછી કોણ-કોણ સિપારા ઉતરાવવામાં આવ્યા ?

પ્ર. ૬૫- પાંચમો સિપારો ઉતારતી વખતે કોના મનમાં અને શું ઉત્પન્ન થયું ? તે શું સોચવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૬૬- જ્યારે ઈબ્રાહીમ તફસીર હુસૈની છીનવાનો નિશ્ચય કરીને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યો, તો તે આવીને શ્રીજી સ્વરૂપને શું કહેવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૬૭- ઈબ્રાહીમ સીધા-સાદા મોમિનોને શું ડર બતાવીને ભયભીત કરવાની તરફ ગયો ?

ઉ. ૬૭- ઈબ્રાહીમે પ્રમાણરહિત વાતોને લઈને વાદ-વિવાદ કરવાનું શરૂ કરી →

ઉ. ૬૦- શ્રી લાલદાસજી અને ઈબ્રાહીમ સાયંકાલ (સંધ્યાકાળ) થી કુરાન ઉતારવા બેસતાં હતા અને રાતભર ત્યાં સુધી ઉતારતાં હતા, જ્યાં સુધી સવાર થઈ જતી નથી.

ઉ. ૬૧- પ્રાતઃકાળ જ્યારે ઈબ્રાહીમ પોતાની ઘેર ચાલી જતાં હતા, ત્યારે શ્રી લાલદાસજી પણ દાતણ આદિ નિત્ય ક્રિયા કરવા ચાલ્યા જતાં હતા.

ઉ. ૬૨- ઉક્ત પ્રકાર સોળ, સત્તર, અઢાર અને ઓગણીસ-એ ચાર સિપારા કુરાનમાંથી ઉતારવામાં આવ્યા.

ઉ. ૬૩- પુનઃ ઈબ્રાહીમ દ્વારા કુરાનના ત્રીસમા સિપારાની છત્રીસમી સૂરત-અધ્યાય ઉતરાવવાનું કાર્ય કરાવવામાં આવ્યું. તત્પશ્ચાત અલિફ લામ મીમથી અર્થાત્ પહેલાં સિપારાથી કુરાન ઉતરાવવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું.

ઉ. ૬૪- ઉક્ત સિપારા પૂરા થયા પછી બીજા, ત્રીજા અને ચોથા સિપારા ઉતરાવવાનું કાર્ય કરવામાં આવ્યું. તત્પશ્ચાત પાંચમા સિપારા આરંભ કરવામાં આવ્યા. આ પ્રકાર બ્રહ્માત્માઓ ધીરે-ધીરે પૂરું કુરાન ઉતરાવતાં ગયા.

ઉ. ૬૫- પાંચમો સિપારો ઉતારતી વખતે ઈબ્રાહીમના મનમાં દજ્જાલરૂપી દુર્ભાવના ઉત્પન્ન થઈ, તે એ વિચાર કરવા લાગ્યો, ''એમનાથી હું આ તફસીર હુસૈની છીનવી લઊં, ત્યારે મારું મન શાંત થશે.''

ઉ. ૬૬- જ્યારે ઈબ્રાહીમ તફસીર હુસૈની છીનવાનો નિશ્ચય કરીને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યો, ત્યારે તે શ્રીજીની આગળ ઊલ્ટી-સીધી વાતોની સાક્ષીઓ આપી-આપીને ઝંઝટ કરવા લાગ્યો.

→ દીધું. તે બેધડક થઈને ઉતારેલી હુસૈની તફસીર માગવા લાગ્યો. તે મોમિનોને સીધાસાદા અને સરળ હૃદયવાળા જાણીને શરિયતી રાજ્યનો ભય બતાવવા લાગ્યો.

પ્ર. ૬૮- ઈબ્રાહીમ લાલદાસ મહારાજને શું કહેતાં, શું માંગવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૬૯- ઈબ્રાહીમની વાતો સાંભળીને લાલદાસજીએ તેને કેવી રીતે ઓળખી લીધો ?

પ્ર. ૭૦- લાલદાસજી ઈબ્રાહીમની ચાલ-ઢાલ જોઈને શું વિચાર કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૭૧- ઈબ્રાહીમને મહેનતાણું આપીને ઉતરાયેલી તફસીર હુસૈનીના વિષયમાં લાલદાસજી શું સોચવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૭૨- ઈબ્રાહીમની વાતોથી તેમના મનને ટટોલીને શ્રીજીએ તેને કેવા શબ્દોમાં ઉત્તર આપ્યો ?

પ્ર. ૭૩- શ્રીજીના દ્વારા દૃઢતાપૂર્ણ શબ્દોમાં ઉત્તર સાંભળીને ઈબ્રાહીમે તેમને શું ધમકી આપી ?

પ્ર. ૭૪- ઈબ્રાહીમની બૂરી નિયતયુક્ત ઉપદ્રવી/ત્રાસરૂપ વાતો સાંભળીને બધાને કેવું લાગ્યું ?

પ્ર. ૭૫- ઈબ્રાહીમ દ્વારા શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે કરેલી અવિશ્વસનીય તેમજ ઉપદ્રવી વાતો કોણે સાંભળી ?

પ્ર. ૭૬- ઉક્ત વાતો સાંભળતાં જ કોણ પઠાણ દોડીને શ્રીજી સાહેબજીની પાસે આવ્યા અને તેમને શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૭૬- ઉક્ત વાતો સાંભળતાં જ મુહબ્બતખાન પઠાણ ભાગતાં યથાશીઘ્ર શ્રીજી →

ઉ. ૬૮- ઈબ્રાહીમ લાલદાસ મહારાજને એ કહેતાં તફસીર હુસૈની માંગવા લાગ્યા કે તે તેને પોતાની ઘેર લઈ જવા ચાહે છે.

ઉ. ૬૯- ઈબ્રાહીમની વાતોથી લાલદાસજીએ તેની કુદૃષ્ટિને ઓળખી લીધી કે એના મનમાં દજ્જાલે ઘુસીને એનો વિશ્વાસ છીનવી લીધો છે.

ઉ. ૭૦- ઈબ્રાહીમની ચાલ-ઢાલ જોઈને લાલદાસજી વિચાર કરવા લાગ્યા કે એ ઉપદ્રવ ઊભો કરવાનું કાર્ય કરી રહ્યો છે.

ઉ. ૭૧- ઈબ્રાહીમને મહેનતાણું આપીને ઉતરાયેલી હુસૈની તફસીરના વિષયમાં લાલદાસજી સોચવા લાગ્યા, ''હું તફસીર હુસૈની ઈબ્રાહીમને કેમ આપું ? આ તો દીન ઇસ્લામ-નિજાનંદ ધર્મથી વિમુખ થઈ રહ્યો છે.''

ઉ. ૭૨- ઉક્ત પ્રકાર ઈબ્રાહીમની વાતો સાંભળીને તેના મનને ટટોલીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેને સમજાવવાના વિચારથી દૃઢતાપૂર્ણ શબ્દોમાં ઉત્તર આપ્યો.

ઉ. ૭૩- શ્રીજીના દ્વારા દૃઢતાપૂર્ણ શબ્દોમાં ઉત્તર સાંભળીને ઈબ્રાહીમે શ્રીજી સ્વરૂપને મુસલમાનોને ભડકાવીને ઉત્પાત-તોફાન મચાવવાની ધમકી આપી.

ઉ. ૭૪- ઈબ્રાહીમની ઉપરોક્ત ધમકી ભરી વાતો અને ઉપદ્રવ (ત્રાસ) મચાવવાની નિયત જોઈને બધા સુંદરસાથ મનોમન બહુ જ દુઃખી થયા અને બધા મળીને સલાહ કરવા લાગ્યા કે ''હવે અમોએ આ વિષય શું કરવું જોઈએ ?''

ઉ. ૭૫- ઉક્ત પ્રકાર ઈબ્રાહીમ દ્વારા શ્રીજી સાહેબજીની સાથે કરેલી અવિશ્વસનીય તેમજ ઉપદ્રવી વાતો મુહબ્બતખાન પઠાણે સાંભળી.

→ સાહેબજીની પાસે ઉપસ્થિત થયા અને તેમને પૂછ્યું, ''આપ શેના માટે ચિંતિત અને દુઃખી છો ? આપને દુઃખી જોઈને હું પણ દુઃખી છું. આપ કૃપયા મને તમારી ચિંતાનું કારણ બતાવો.''

પ્ર. ૭૭- મુહબ્બતખાને જ્યારે શ્રીજીને તેમની ચિંતાનું કારણ પૂછ્યું, ત્યારે શ્રીજી સાહેબજીએ તેને શું કહ્યું ?

ઉ. ૭૭- મુહબ્બતખાને જ્યારે ઉક્ત પ્રકાર શ્રીજીને તેમના ચિંતિત હોવાનું કારણ →

પ્ર. ૭૮- ઈબ્રાહીમ દ્વારા આપેલી ધમકી ભરી વાતોને સાંભળતાં જ મુહબ્બતખાન ક્રોધિત થઈને શું કહેવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૭૯- ત્યાંથી ઊઠીને મુહબ્બતખાન ક્યાં ગયા અને શું લઈને, ત્યારબાદ ક્યાં પહોંચ્યા ?

ઉ. ૭૯- શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસેથી ઊઠીને મુહબ્બતખાન તુરંત ઈબ્રાહીમની →

પ્ર. ૮૦- મુહબ્બતખાનને ઈબ્રાહીમની પત્નીએ ઈબ્રાહીમના વિષયમાં શું બતાવ્યું ?

પ્ર. ૮૧- ઈબ્રાહીમની પત્નીની વાતો સાંભળીને મુહબ્બતખાન પઠાણે શું કર્યું ?

પ્ર. ૮૨- મુહબ્બતખાનનો ઊંચો અવાજ સાંભળતાં જ ઈબ્રાહીમે તુરંત બહાર આવીને શું કર્યું ?

ઉ. ૮૨- જ્યારે મુહબ્બતખાનનો ઊંચો અવાજ અને કટુ શબ્દોમાં ઈબ્રાહીમને પુકારવા લાગ્યો, ત્યારે મુહબ્બતખાનનો ઊંચો અવાજ સાંભળીને →

પ્ર. ૮૩- ઈબ્રાહીમની વાતો સાંભળીને મુહબ્બતખાને તેને શું કહ્યું ?

ઉ. ૮૩- ઈબ્રાહીમની ઉક્ત વાતો સાંભળીને મુહબ્બતખાને તેને કહ્યું, તે હાદી →

→ પૂછ્યું, ત્યારે શ્રીજી સાહેબે ઈબ્રાહીમની બધી વાતો તેમને બતાવી કે ''ઈબ્રાહીમે સીધા-સાદા ધર્મનિષ્ઠ સાથીઓની વચ્ચે ઉપદ્રવ ઊભો કરવાની ધમકી આપી છે.'' ઉક્ત પ્રકાર ધમકીની વાતો સાંભળતાં જ મુહબ્બતખાન ઈબ્રાહીમના પ્રતિ અત્યંત ક્રોધિત થઈ ઉઠયા.

ઉ. ૭૮- ઈબ્રાહીમ દ્વારા ઉપદ્રવ ઊભો કરવાની ધમકીપૂર્ણ વાતોને સાંભળતાં જ મુહબ્બતખાન ક્રોધિત થઈને બોલ્યો, ''હું અહીંયા મંદસોરમાં બધાની સામે ઈબ્રાહીમનું સિર ફોડીને ચૂર-ચૂર કરી દઈશ.''

→ ઘેર ગયો. તેણે અહીંથી જ પોતાના ખભા (કંધા) પર કુતકા (ચામડાથી મઢેલો દંડો) લઈ લીધો હતો. આ રીતે તૈયાર થઈને મુહબ્બતખાન પઠાણ સીધો ઈબ્રાહીમની ઘેર ગયો અને જઈને તેની પત્નીને પૂછ્યું, ''ક્યાં ગયો ઈબ્રાહીમ ?''

ઉ. ૮૦- જ્યારે ક્રોધભર્યા વચનોમાં મુહબ્બતખાનને ઈબ્રાહીમની પત્નીને ''ઈબ્રાહીમ ક્યાં છે ?'' આ પ્રકાર પૂછ્યું, ત્યારે તેમની પત્નીએ કહ્યું, ''તે ઘરમાં નથી. તે તો નિકાહ સંભળાવવા ગયા છે.''

ઉ. ૮૧- ઈબ્રાહીમની પત્નીએ મુહબ્બતખાનને ઈબ્રાહીમ જે દિશામાં નિકાહ સંભળાવવા ગયા છે, તે દિશા બતાવી દીધી, ત્યારે મુહબ્બતખાન તેનું નામ લઈને બૂમો પાડતાં-પાડતાં તે તરફ ચાલી ગયો.

→ ઈબ્રાહીમ અવાજને ઓળખીને ઘરથી બહાર આવ્યો અને તુરંત મુહબ્બતખાનને કહેવા લાગ્યો, ''આપ મારી પર આટલા ક્રોધિત કેમ છો ? હું તો આપનો દાસ છું. આપ જે પણ આજ્ઞા આપશો, હું તે જ કરવાને તત્પર (તૈયાર) છું.''

→ (સદ્ગુરુ) ને કેમ દુ:ખી કર્યા ? એવું કપટભર્યુ કામ તે કોના માટે કર્યુ ? મારી સામે તો તે સ્વીકાર કર્યુ હતું કે એ હાદી અમારા પાલનહાર →

→ છે, પ્યારા ઇમામ છે અને હું તેમનો દાસ છું. અત્યારે કોના માટે તે →

પ્ર. ૮૪- ઈબ્રાહીમની સામે મુહબ્બતખાને કયા વિષયમાં રસૂલની સોગંદ ખાધી ?

પ્ર. ૮૫- જ્યારે મુહબ્બતખાને રસૂલની સોગંદ ખાધી, ત્યારે ઈબ્રાહીમ શું કરવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૮૬- ઈબ્રાહીમના ઉક્ત વ્યવહારને જોઈને મુહબ્બતખાનને તેને શું કહ્યું ?

ઉ. ૮૬- ઈબ્રાહીમના ઉક્ત વ્યવહારને જોઈને મુહબ્બતખાને તેને કહ્યું, ''ઉઠ નીચ ! તું હાદી શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં જઈને ક્ષમા માંગ ! ! તેમને →

પ્ર. ૮૭- બીજા દિવસે પ્રાત:કાળ ઉઠતાં જ કોણ ભાગતાં-ભાગતાં શ્રીજીની પાસે આવ્યો અને શું કરવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૮૮- જ્યારે ઈબ્રાહીમ ભાગતાં-ભાગતાં શ્રીજીને પાસે આવ્યો, ત્યારે તે સમય શ્રીજી સાહેબજીની પાસે કોણ બેઠું હતું ? તેણે ઈબ્રાહીમને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૮૯- ''પર કહા કરોં ડરતા હૂં હાદી સે'' આ વાક્યાંશ કોના મુખનું છે ? ઉક્ત વાક્યાંશના વાસ્તવિક તાત્પર્યને સ્પષ્ટ કરો.

ઉ. ૮૯- **''પર કહા કરોં ડરતાં હૂં હાદી સે''**-આ વાક્યાંશ નૂરમહંમદના મુખનું છે. આ વાક્યાંશ દ્વારા તે એ કહેવા ચાહે છે, ''તને હું અહીં જ સમાપ્ત →

→ પોતાનો વિચાર બદલી નાખ્યો ? તારો તેમની પરથી વિશ્વાસ કેવી રીતે ઉઠી ગયો ?''

ઉ. ૮૪- ઈબ્રાહીમની સામે મુહબ્બતખાને ઈબ્રાહીમને મારી નાંખવાના સોગંદ ખાતાં કહ્યું, ''સોગંદ રસૂલની! તને હવે હું કોઈ પ્રકારથી જીવિત નહીં છોડું, હું તને મારી નાંખીશ.''

ઉ. ૮૫- ઉક્ત પ્રકાર જ્યારે મુહબ્બતખાને રસૂલની સોગંદ ખાધી, ત્યારે તુરંત જ ઈબ્રાહીમ મુહબ્બતખાનના ચરણોમાં ગીધની જેમ કાયર થઈને નીચે પડ્યો અને કલ્પાતાં-કલ્પાતાં (ગિડગિડાતા) ક્ષમા માંગવા લાગ્યો.

→ પ્રસન્ન કર!!! અન્યથા હું તને જીવિત નહીં છોડું કારણ કે સદૈવ પ્રસન્નચિત્ત રહેવાવાળા હાદી આજે તારા વ્યવહારથી અત્યંત દુઃખી થઈ રહ્યા છે ? એવું તે કેમ કર્યુ ?''

ઉ. ૮૭- બીજા દિવસે પ્રાતઃકાળ ઉઠતાં જ ઈબ્રાહીમ ભાગતાં-ભાગતાં શ્રીજીની પાસે આવ્યો અને તેને શ્રીજીના ચરણોમાં સિર રાખીને પ્રણામ કર્યા. શરમના માર્યા તે સિર જ ઊચું ન કરી શક્યો.

ઉ. ૮૮- જ્યારે ઈબ્રાહીમ ભાગતાં-ભાગતાં શ્રીજીની પાસે આવ્યો, તે સમય શ્રીજીની પાસે નૂરમહંમદ બેઠાં હતા. તેણે ઈબ્રાહીમને કહ્યું, ''ઉઠીને ઊભો થઈ જા મુરદાર! મારો તો જીવ ચાહે છે કે તારા પેટમાં કટારી ભોંકી (ઘોંચી) ને તને અહીં જ સમાપ્ત કરી દઉં.''

→ કરી કબ્રસ્તાન પહોંચાડી દેતો. પરંતુ હું શું કરું ? આ હાદી - સદ્‌ગુરુજીની એવી આજ્ઞા નથી. તને મારવા માટે મને માત્ર તેમનો જ ડર છે. અન્યથા એવી અશિષ્ટતા બતાવીને તું અહીંયાથી જીવિત ઉઠીને ન જઈ શકતો હતો.''

પ્ર. ૯૦- શ્રીજી સાહેબજીના ચરણોમાં ઈબ્રાહીમે મનુહાર કરતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૯૦- ઈબ્રાહીમે પસ્તાતાં અને ડૂસકાં ભરતાં–ભરતાં શ્રીજીના ચરણોમાં મનુહાર કરતાં કહ્યું, ''હું આપનો દાસ છું, મારાથી ભૂલ થઈ ગઈ. કૃપયા આપ →

પ્ર. ૯૧- જ્યારે ઈબ્રાહીમ ત્યાં ઉપસ્થિત અન્ય બધાના ચરણોમાં લાગીને ક્ષમાયાચના કરવા લાગ્યા, ત્યારે શ્રીજીએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૯૨- પાંચમા સિપારા ઉતારવાનું કોણે આરંભ કર્યુ અને પૂરું કરી સોંપી પણ દીધું ?

પ્ર. ૯૩- આ સમય 'એ કલિયુગ કે નામ' અર્થાત્ કળિયુગી વૃત્તિગ્રસ્ત બાદશાહ ઔરંગઝેબે શું હુકમ કર્યો ?

પ્ર. ૯૪- બાદશાહના આદેશથી સુંદરસાથજીની શું હાલત થઈ ?

ઉ. ૯૪- બાદશાહ ઔરંગઝેબના આદેશાનુસાર તેમની ફોજે મંદસોર પર ચઢાઈ →

પ્ર. ૯૫- કોણ, ક્યાં છૂપીને રહેવા લાગ્યા ? પુનઃ અવસર જોઈને કેવી રીતે શ્રીજી સ્વરૂપના દર્શનાર્થ આવતાં હતા ?

પ્ર. ૯૬- ભોજન-પ્રસાદની વ્યવસ્થા ન હોવાના કારણે ક્યાંથી અને કોણ ઝોળીઓ ભરી-ભરીને શ્રીજી માટે ટુકડા લઈ આવતાં હતા ?

ઉ. ૯૬- ચારે તરફ બાદશાહ ઔરંગઝેબની ફોજે ઘેરો નાંખી રાખ્યો હતો. ભોજન-પ્રસાદ બનાવવા હેતુ ન સામાન લઈ આવવાનું બનતું હતું →

→ મને ક્ષમા કરી દો. સાચે જ (સચમુચ) મેં આપની સાથે અનુચિત વ્યવહાર કર્યો છે. મેં ગદ્દારી કરી છે. કિંતુ હવે તો મેં આપના ચરણ પકડી લીધા છે, જેને હું ક્યારેય પણ અને કોઈપણ રીતે નહીં છોડીશ.''

ઉ. ૯૧- જ્યારે ઈબ્રાહીમ રોતાં-રોતાં ઉપસ્થિત સમસ્ત સુંદરસાથના ચરણોને સ્પર્શ કરી ક્ષમાયાચના (વિનંતી-આજીજી) કરતાં ગદ્‌ગદિત થવા (ગિડગિડાવા) લાગ્યા, ત્યારે શ્રીજી સાહેબજીએ તેને ક્ષમા કરી દીધો.

ઉ. ૯૨- તત્પશ્ચાત ઈબ્રાહીમના ભાઈએ કુરાનના પાંચમા સિપારા ઉતારવાનું આરંભ કર્યુ અને પૂરો સિપારો ઉતારીને લાલદાસજીને સોંપી પણ દીધા.

ઉ. ૯૩- આ સમય કળિયુગ નામવાળા દિલ્લીના બાદશાહ ઔરંગઝેબે દજ્જાલના વશીભૂત થઈને પોતાની સેનાને મંદસોર પ્રાંત પર ચઢાઈ કરવાનો હુકમ કર્યો.

→ કરી દીધી. આ સમય ત્યાંના બધા સુંદરસાથ ભયભીત થઈને અલગ-અલગ સ્થાનો પર રહેવા લાગ્યા, કિંતુ કોઈએ પોતાના ચિત્તને વિચલિત થવા ન દીધું.

ઉ. ૯૫- તે બધા સુંદરસાથ જે શ્રીજી સાહેબજીની પાસે આવતાં હતા, અહીં-તહીં છૂપીને રહેવા લાગ્યા. પરંતુ અવસર જોઈને દિનમાં એકવાર તો અવશ્ય જ શ્રીજીના દર્શનાર્થ આવતાં હતા.

→ અને ન જવાનું જ બનતું હતું. અતઃ સંન્યાસી વેષ ધારણ કરેલાં સુંદરસાથ અહીં-તહીં ઘૂમી-ફરીને ઘર-ઘરથી ટુકડા માંગીને ઝોળીઓમાં ભરીને લઈ આવતાં હતા. સમૂહ-સમૂહમાં ભોજન પકાવવાની વ્યવસ્થા ક્યાંય થઈ શકતી ન હતી.

પ્ર. ૯૭- શ્રીજી સાહેબજી તે ટુકડાને કેવી રીતે અને શું કહેતાં ગ્રહણ કરતાં હતા ?

પ્ર. ૯૮- શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રશ્નોને સાંભળીને સુંદરસાથજી શું ઉત્તર આપતાં હતા ?

પ્ર. ૯૯- આ સમય શ્રીજી સાહેબજી કેવી રીતે વિનોદપૂર્ણ વાતો કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૦- ''મૈં અજમાવત તુમ કો''-શ્રીજી સ્વરૂપના આ વાક્યાંશનું શું તાત્પર્ય છે ?

ઉ. ૧૦૦- **''મૈં અજમાવત તુમ કો''**-શ્રીજી સાહેબજી આ વાક્યાંશ દ્વારા કહેવા ચાહે છે, ''હે સુંદરસાથજી ! પહેલાં આપ લોકો કેવા હતા ? દિનમાં દસ જણાને આપીને ખાવાવાળા ! **'બડે ઘરાને સબ કોઈ જાને'** અર્થાત્ →

પ્ર. ૧૦૧- ઉક્ત વાક્યાંશના પ્રત્યુત્તરમાં મોમિનોએ શું (કેવો) જવાબ આપ્યો ?

ઉ. ૧૦૧- ઉક્ત વાક્યાંશના ઉતરમાં મોમિનોએ કહ્યું, ''હે ધણી ! અમને આ →

પ્ર. ૧૦૨- અહીંયા શ્રી પ્રાણનાથજીએ સુંદરસાથજીને ઉત્સાહિત કરતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૦૨- અહીંયા શ્રીજી સાહેબજીએ સુંદરસાથજીને ઉત્સાહિત કરતાં કહ્યું, →

પ્ર. ૧૦૩- આ સમય બધા સુંદરસાથનું મુખમંડલ કેવું પ્રતીત (અનુભવ) થતું હતું ?

ઉ. ૯૭- આ પ્રકાર બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા માંગીને લાવેલાં ટુકડાને શ્રીજી સ્વરૂપ રુચિપૂર્વક ગ્રહણ કરતાં હતા અને પૂછતાં હતા, ''અરે ભાઈ ! આ ટુકડો બહુ જ સ્વાદિષ્ટ છે. કોની ઝોળીનો છે ?''

ઉ. ૯૮- ઉક્ત પ્રકાર શ્રીજી સાહેબજી દ્વારા રુચિપૂર્વક ગ્રહણ કરતાં પૂછવાથી તેને જવાબમાં તે ટુકડા લાવવાવાળા ભાઈ કહેતાં હતા, ''આ મારી ઝોળીનો ટુકડો છે, એને હું માંગીને લાવ્યો છું.''

ઉ. ૯૯- આ વખત શ્રીજી સાહેબજી ટુકડા માંગીને લાવવાવાળા સાથીઓ પર અત્યંત પ્રસન્ન થતાં હતા અને હસી-હસીને વિભિન્ન પ્રકારની હાંસી-વિનોદપૂર્ણ વાતો પણ કરતાં હતા.

→સમાજમાં બહુ મોટા પ્રતિષ્ઠિત અને ઈજ્જતદાર હતા અને આજ બધાના ઘર-ઘરમાં પહોંચીને ટુકડા માંગવાની સ્થિતિમાં પહોંચી ગયા છો. પહેલાં કઈ રીતે માયામાં મસ્ત હતા ? હવે તે માયાવી પદવી ક્યાં ચાલી ગઈ ? આપને એ પરિસ્થિતિઓમાં પહોંચાડીને આપના ધૈર્યની પરીક્ષા લેવામાં આવી રહી છે.''

→ઘડી-આવો દિવસ ફરી ક્યારે મળશે ?'' આ રીતે આવી સ્થિતિમાં પહોંચીને પણ સુંદરસાથ પ્રસન્નચિત્ત રહેતાં હતા અને પરસ્પર હસી-વિનોદ કરીને આપસમાં હળીમળીને પ્રેમપૂર્વક રહેતાં હતા.

→ ''તમે લોકોએ સંસારના મર્યાદારૂપી દજ્જાલના સિર તોડી દીધા છે. જે લોક મર્યાદા, કુળ મર્યાદા અને વેદ મર્યાદામાં લોકો સંધિ-સંધિ બંધાયેલાં છે, તે કુટુંબ-કબીલા અને પરિવારની અભિલાષા સુધ્ધાં તમારામાં શેષ (બાકી) રહી નથી.''

ઉ. ૧૦૩- આ સમય બધા સુંદરસાથના મુખમંડલ પર અપૂર્વ તેજ ઝલકતું હતું. એમની સાથે આ સમય વિશેષરૂપથી જબરાઈલનું નૂર હતું.

પ્ર. ૧૦૪- અહીંયા આ વખત શ્રી બાઈજૂરાજે સુંદરસાથજીની સેવાના વિષયમાં શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૦૫- અહીંયા સુંદરસાથ પરસ્પર કઈ રીતે એકબીજાની સેવા કરવા લાગ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૦૬- અહીંયા કયા વિષયમાં, કોઈ (ઔરંગઝેબની ફોજ) ના મનમાં શંકા-ઉપશંકાઓ ઉત્પન્ન થઈ શકતી ન હતી ?

ઉ. ૧૦૬- અહીંયા તો બધા સુંદરસાથ વિભિન્ન પ્રકારની સેવાકાર્યોમાં મસ્ત →

પ્ર. ૧૦૭- કોના ભાગ્યમાં જેટલું લખ્યું હતું, તે તેટલું સુખ ભોગવીને ધામ ચાલ્યા ગયા ?

પ્ર. ૧૦૮- મુકુંદદાસજીને અહીંયાથી શ્રીજી સાહેબજીએ શું કહીને, ક્યાં, કોની પાસે મોકલ્યા ?

ઉ. ૧૦૮- મુકુંદદાસજીને શ્રીજી સાહેબજીએ મંદસોરથી ઔરંગાબાદ સ્થિત →

પ્ર. ૧૦૯- શ્રીજી સ્વરૂપે મુકુંદદાસજીને ક્યાં જઈને અવસર માફક (મુતાબિક) વિચાર-વિવેક કરીને, કોના માટે પત્ર લખવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૧૦- શ્રીજી સાહેબજીની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરીને મુકુંદદાસજી ક્યાં પહોંચ્યા અથવા કોને મળવા ગયા ?

પ્ર. ૧૧૧- કોને મુકુંદદાસજીની ચર્ચા સાંભળીને બહુ આનંદ થયો અને તેઓએ કયો પ્રસ્તાવ સ્વીકાર કરી લીધો ?

ઉ. ૧૦૪- આ આપત્તિ-વિપત્તિના સમયમાં શ્રી તેજકુંવર-બાઈજૂરાજજી બહુ પ્રેમ તેમજ દર્દ ભર્યા કોમલ દિલથી દાળ પકાવીને સાથીઓની આગળ રાખતી હતી. સેવામાં તેમનું મન સદૈવ દેદીપ્યમાન રહેતું હતું.

ઉ. ૧૦૫- અહીંયા બધા સુંદરસાથજી પરસ્પર બહુ જ સતર્ક થઈને પ્રસન્નચિત્તથી એકબીજાની સેવા કરવા લાગ્યા હતા.

→ થઈને પરસ્પર પ્રેમપૂર્ણ વ્યવહાર કરતાં હતા. એટલા માટે કોઈ (ઔરંગઝેબની ફોજ) ના મનમાં જમાતના પ્રતિ શંકા-સંદેહ ઉત્પન્ન થવાનો પ્રશ્ન જ ઉઠતો ન હતો.

ઉ. ૧૦૭- અહીંયા મંદસોરમાં બિચારા નાહનાભાઈ ધામ ચાલ્યા. તેમના ભાગ્યમાં જેટલું લખ્યું હતું, તે તેટલો જ સમય સુંદરસાથની વચ્ચે રહેવાનું સુખ પ્રાપ્ત કરી ધામ ચાલ્યા ગયા.

→ ભાવસિંહ હાડાની પાસે એ કહીને મોકલ્યા, ''આપ તેમની પાસે જઈને એ જાણવાનો પ્રયત્ન કરો કે તેમની આત્મા જાગૃત થવા યોગ્ય છે અથવા માયામાં લિપ્ત મૃતપ્રાય થઈ ચૂકી છે.''

ઉ. ૧૦૯- શ્રીજી સ્વરૂપે મુકુંદદાસજીને ઔરંગાબાદ પહોંચીને રાજા ભાવસિંહ હાડા તેમને બોલાવે, તો યોગ્ય અવસર જોઈને વિચાર-વિવેક કરીને તેમને ત્યાં આવવા માટે પત્ર લખીને મોકલવાનું કહ્યું.

ઉ. ૧૧૦- શ્રીજી સાહેબજીની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરીને મુકુંદદાસજી ઔરંગાબાદ સ્થિત રાજા ભાવસિંહ હાડાને મળવા ગયા.

ઉ. ૧૧૧- ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહ હાડાને મુકુંદદાસજીની ચર્ચા સાંભળીને બહુ આનંદ થયો. જ્યારે તે ચર્ચા સાંભળીને બહુ આનંદિત →

→ થઈ ઉઠયા, ત્યારે મુકુંદદાસજીએ તેમને કહ્યું, ''તમે શ્રીજી સાહેબજીને →

પ્ર. ૧૧૨- તે સમય કોણે અને કોને ઔરંગાબાદથી સંદેશ લઈને પત્રવાહકના રૂપમાં મંદસોર મોકલ્યા ?

પ્ર. ૧૧૩- કોણે, કોને સન્માનપૂર્વક આગ્રહ સહિત આમંત્રિત કર્યા ?

પ્ર. ૧૧૪- પત્ર વાંચીને સમસ્ત સુંદરસાથ સહિત શ્રીજી સાહેબજીને શું થયું ?

પ્ર. ૧૧૫- હવે મંદસોર છોડીને શ્રીજી સાહેબજી સહિત સુંદરસાથ આગળ ક્યાં પ્રસ્થાન કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૧૧૬- શ્રીજી સ્વરૂપ પોતાની જમાત સહિત મંદસોરમાં કેટલાં મહિના રહ્યા ?

પ્ર. ૧૧૭- કોની આજ્ઞા સમજીને શ્રીજી સાહેબજી મંદસોરથી પ્રસ્થાન કરી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૧૧૮- અંતતોગત્વા વીતકકાર શું કહી રહ્યા છે ? એના પહેલાં તેઓએ ક્યાંનું વૃત્તાંત કહ્યું અને આનાથી આગળ તે ક્યાંનું વૃત્તાંત કહેશે ?

ઉ. ૧૧૮- અંતતોગત્વા વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ કહી રહ્યા છે, ''હે ધામના સુંદરસાથજી ! હવે અહીંયા મંદસોરની વીતક પૂરી થઈ. હવે →

→ બોલાવીને ચર્ચા દ્વારા તેમની ઓળખ કરી લ્યો.'' મુકુંદદાસજી દ્વારા રાખેલો એ પ્રસ્તાવ રાજા ભાવસિંહે સ્વીકાર કરી લીધો.

ઉ. ૧૧૨- તે સમય મુકુંદદાસજીએ એક કાસદ (પત્રવાહક) ને મંદસોર શ્રીજીના પાસે મોકલ્યો.

ઉ. ૧૧૩- ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને સસન્માન આગ્રહપૂર્વક પોતાના રાજમહેલમાં આમંત્રિત કર્યા.

ઉ. ૧૧૪- મુકુંદદાસજી દ્વારા મોકલાવેલો ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહ હાડાનો પત્ર વાંચીને શ્રીજી સાહેબજી સહિત સમસ્ત સુંદરસાથ બહુ ખુશ તેમજ સંતુષ્ટ થયા.

ઉ. ૧૧૫- હવે મંદસોર છોડીને શ્રીજી સાહેબજી સહિત સુંદરસાથ ઔરંગાબાદની તરફ પ્રસ્થાન કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૧૧૬- શ્રીજી સ્વરૂપ પોતાની જમાત સહિત મંદસોરમાં આઠ મહિના રહ્યા.

ઉ. ૧૧૭- શ્રીજી સાહેબજી એને મૂલમિલાવાવાળા પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની આજ્ઞા સમજીને મંદસોરથી આગળની તરફ પ્રસ્થાન કરી રહ્યા છે.

→ આનાથી ઉપરાંત અહીંયાથી આગળની તરફ પ્રસ્થાન કરી રહ્યા છે. શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી આગળ ઔરંગાબાદની વીતક આગળના પ્રકરણમાં કહીશ.''

-(પ્રકરણ-૫૧, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૧૮, કુલ સં. ૩૨૬૬+૧૧૮=૩૩૮૪).

❖ ઉજ્જૈનમાં ઉત્સવ ❖

પ્ર. ૧- શ્રીજી સાહેબજી અને જમાત મંદસોરથી સવારી પર ચાલ્યા યા પગપાળા (પેદળ) ?

પ્ર. ૨- મંદસોરથી અસવારી પર સવાર થઈને જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજી કેટલાં પડાવોમાં અને ક્યાં-ક્યાં થતાં ઉજ્જૈન પહોંચ્યા ?

ઉ. ૨- મંદસોરથી શ્રી પ્રાણનાથજી અને શ્રી બાઈજૂરાજ સહિત સુંદરસાથ →

પ્ર. ૩- ઉજ્જૈન સ્થિત શ્રી ધનબાઈની ઘેર શ્રીજી સાહેબજી જમાત સહિત કયા મહિનાની, કઈ તિથિના પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૪- ઉજ્જૈનમાં સર્વપ્રથમ શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ શ્રદ્ધા લઈને કયા ધર્મમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૫- કોણે સસન્માન શ્રીજી સાહેબજી સહિત સુંદરસાથને ભોજન કરાવ્યું ?

પ્ર. ૬- કોના પુત્રનું નામ નાનજી છે, જેણે શ્રી પ્રાણનાથજીને બીજી મંજીલ (અટારી) માં પધરાવ્યા ?

પ્ર. ૭- ભગવાનભાઈના ઘરમાં કોણ-કોણ શ્રીજી સાહેબજીની ચર્ચા સાંભળીને પોતાની આત્મા જાગૃત કરી ધર્મમાં શામિલ થયા ?

ઉ. ૭- ભગવાનભાઈના ઘરમાં ભગવાનભાઈના પુત્ર બૂલાભાઈ, કાનજીભાઈ, →

પ્ર. ૮- ઉજ્જૈન સ્થિત ભગવાનભાઈ અને ધનબાઈના ઘરમાં થયેલી ચર્ચામાં નિજાનંદ ધર્મમાર્ગ પર કોણ-કોણ સમર્પિત થયા ?

❖ ઉજ્જૈનમાં ઉત્સવ ❖

ઉ. ૧- શ્રીજી સાહેબજી બ્રહ્માત્માઓની જમાતની સાથે મંદસોરથી અસવારી પર સવાર થઈને સીતા મઊ આવ્યા. એક પણ સુંદરસાથ પેદળ નથી ચાલ્યા. બધાય અસવારી પર સવાર થઈને ચાલ્યા છે.

→ સમુદાય અસવારી પર સવાર થઈને નૌલાઈ થતાં ઉજ્જૈન પહોંચ્યા. આ કઠિન-હાડમારી ભરી યાત્રા દરમિયાન શ્રીજી સ્વરૂપ સહિત જમાત પણ મુકામ પર રોકાતાં-રોકાતાં મંદસોરથી ઉજ્જૈન પહોંચ્યા.

ઉ. ૩- ઉજ્જૈન સહિત શ્રી ધનબાઈની ઘેર શ્રીજી સાહેબજી જમાત સહિત ભાદરવા મહિનાના શુક્લ પક્ષની છઠના દિવસે પહોંચ્યા.

ઉ. ૪- ઉજ્જૈનમાં સર્વપ્રથમ ભગવાનભાઈ ચૌધરી શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ સહિત પૂર્ણ નિષ્ઠા લઈને શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મમાં શામિલ થયા.

ઉ. ૫- ઉજ્જૈનમાં બાબુજી નામક એક સજ્જને રસોઈ બનાવીને સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીને સસન્માન પ્રેમ-ભાવથી ભોજન કરાવ્યું.

ઉ. ૬- બાબુજી નામક સજ્જનના સુપુત્રનું નામ નાનજીભાઈ છે. તેઓએ શ્રી પ્રાણનાથજીને બીજી મંજીલ (અટારી) પર પધરાવ્યા.

→ મનભાઈ છે અને ધનબાઈ તથા તેમના સંબંધી દામોદરદાસ આદિ બ્રહ્મમુનિ શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા સાંભળીને નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંત પર સમર્પિત થયા.

ઉ. ૮- ઉજ્જૈનમાં ભગવાનભાઈ અને ધનબાઈના ઘરમાં થયેલી ચર્ચા સાંભળીને લાલજીભાઈ અને તેમના પુત્ર બૂલાભાઈ જાગૃત થયા. પુનઃ કાન્હજી →

→નામક એક બીજા સાથી તથા તેમના ભાઈ બેનીભાઈ પણ અહીંયા →

પ્ર. ૯- શ્રી પ્રાણનાથજીને સન્માનપૂર્વક પોતાના ઘરમાં આમંત્રિત કરી કોણે ઉત્સવ કર્યો ?

પ્ર. ૧૦- કોના ઘરમાં ભજન-કીર્તન, ઉત્સવાદિ કરવામાં આવ્યા અને તેમની ઈચ્છા પૂર્ણ કરી દેવામાં આવી ?

પ્ર. ૧૧- શ્રી રામજી અને ધનજીભાઈએ જાગૃત થઈને શું-શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૧- શ્રી રામજી અને ધનજીભાઈ પણ અહીં ચર્ચા સાંભળીને જાગૃત થયા હતા. અતઃ જાગૃત થઈને નિજાનંદ ધર્મમાં દીક્ષિત થયા. તેઓએ પણ →

પ્ર. ૧૨- તે કોણ ભાઈ છે, જેઓએ ઉત્સવ-રસોઈ, ચર્ચા-કથા, ભજન-કીર્તન સહિત બહુ હાવ-ભાવ અને પ્રેમ-પ્રીતની સાથે શ્રીજી સ્વરૂપ અને જમાતની સેવા કરી, પરંતુ સુંદરસાથ જમાતમાં આવી ન શક્યા ?

ઉ. ૧૨- તે ભાઈનું નામ છે-કાન્હજીભાઈ. તેઓએ બહુ પ્રેમથી પોતાના ઘરમાં →

પ્ર. ૧૩- તે બહેન કોણ હતી, જેઓએ શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર બોલાવીને ભલીભાંતિ તેમની સેવા-શુશ્રૂષા કરી અને અત્યંત પવિત્રતાપૂર્વક શ્રીજીના માટે વિભિન્ન પ્રકારના રુચિકર અને સ્વાદિષ્ટ વ્યંજન બનાવ્યા ?

પ્ર. ૧૪- કોણે પોતાના ઘરમાં વિધિવત્ ઉત્સવ-રસોઈ આદિનું આયોજન કર્યુ અને શ્રી પ્રાણનાથજી સહિત સાથને બહુ પ્રેમ અને ઉત્સાહની સાથે ભોજન કરાવ્યું ?

→ થયેલી શ્રીજી સાહેબજીની ચર્ચાથી પ્રભાવિત થઈને નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંત પર સમર્પિત થયા.

ઉ. ૯- લાલજીભાઈએ શ્રી પ્રાણનાથજી અને શ્રી બાઈજૂરાજ સહિત સમસ્ત સુંદરસાથને સન્માનપૂર્વક પોતાની ઘેર આમંત્રિત કરી ઉત્સવનું આયોજન કર્યું.

ઉ. ૧૦- મોહનભાઈના ઘરમાં ઉત્સવ-રસોઈ, ભજન-કીર્તન, ચર્ચા વગેરે બહુ આનંદ સહિત સંપન્ન થયું. શ્રી પ્રાણનાથજીએ મોહનભાઈની ઈચ્છાપૂર્ણ કરીને તેમને આશીર્વાદ પણ આપ્યા.

→ શ્રીજી સાહેબજીને પોતાના ઘરમાં સાદર આમંત્રિત કર્યા. શ્રીજી સાહેબજીએ સુંદરસાથ સહિત તેમના ઘેર પધારીને તેમની મનોકામનાઓ પૂર્ણ કરી દીધી.

→ શ્રીજી સ્વરૂપ સહિત જમાતના માટે રસોઈ-ભોજન વગેરેનો પ્રબંધ કર્યો અને બહુ હાવ-ભાવ તેમજ પ્રેમ-પ્રીતની સાથે બધાને ભોજન કરાવ્યું. પરંતુ અંકુર ન હોવાના કારણે સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ ન થઈ શક્યા.

ઉ. ૧૩- જીવલીબહેને શ્રી પ્રાણનાથજીને પોતાની ઘેર બોલાવ્યા અને ભલીભાંતિ તેમની સેવા-શુશ્રૂષા કરી. તેઓએ સ્વયં શ્રીજીના માટે પવિત્રતાપૂર્વક વિભિન્ન પ્રકારના રુચિકર અને સ્વાદિષ્ટ વ્યંજન બનાવ્યા.

ઉ. ૧૪- ધનજીભાઈ અને ઊકાભાઈએ પણ પોત-પોતાના ઘરોમાં શ્રીજી સાહેબજી સહિત જમાતના માટે વિધિવત્ ભોજન-રસોઈ આદિનો પ્રબંધ કર્યો. જેઓએ પોત-પોતાના ઘરોમાં પ્રેમપૂર્વક જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપને આમંત્રિત કરી બહુ ઉત્સાહની સાથે તેમને આરોગાવ્યા.

પ્ર. ૧૫- કોણે પ્રસન્નતાપૂર્વક પ્રબંધ કરી શ્રીજી સ્વરૂપને ઉચ્ચાસન પર બેસાડીને તેમના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન કર્યા અને બહુ ઈચ્છાથી તેમને આરોગાવ્યું ?

પ્ર. ૧૬- ઉજ્જૈનમાં કઈ જુગલજોડીએ શ્રી પ્રાણનાથજીને સ્નેહાસિક્ત ભાવથી આમંત્રિત કર્યા ? પુનઃ કોની મનોકામના શ્રીજી સ્વરૂપે પૂર્ણ કરી દીધી ?

પ્ર. ૧૭- કયા ભાઈએ સ્નેહપૂર્વક શ્રીજી સ્વરૂપની પોતાના ઘરમાં પધરામણી કરી ? અન્ય કોણે-કોણે પોત-પોતાના ઘરમાં શ્રીજી સ્વરૂપને આમંત્રિત કરી પધરાવ્યા ?

ઉ. ૧૭- કાન્હજીભાઈ સ્નેહપૂર્વક શ્રીજી સાહેબજીને પોતાની ઘેર લઈ ગયા અને →

પ્ર. ૧૮- ઉજ્જૈનના સમાજના પ્રતિષ્ઠિત અને ધનાઢ્ય લોકોએ ક્યાં-ક્યાં શ્રીજી સ્વરૂપને સાદર આમંત્રિત કર્યા અને તેમનાથી આશીર્વાદની માંગ કરી ?

ઉ. ૧૮- ઉજ્જૈનના સમાજના પ્રતિષ્ઠિત અને ધનાઢ્ય લોકોએ શ્રીજી સ્વરૂપને →

પ્ર. ૧૯- ઉક્ત પ્રકાર શ્રીજી સ્વરૂપ જમાત સહિત ઉજ્જૈનમાં કેટલાં દિવસ રોકાયા ? પુનઃ તે ઉજ્જૈનથી પ્રસ્થાન કરી ક્યાં ચાલ્યા ?

પ્ર. ૨૦- શ્રીજી સ્વરૂપ ઉજ્જૈનથી ક્યાં-ક્યાં થતાં, કેટલાં-કેટલાં દિન રહેતાં નુનેરે પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૨૧- શ્રીજી સ્વરૂપ નુનેરે કેટલાં દિન રહ્યા ? પુનઃ ક્યાં થતાં તેઓએ ગંતવ્ય સ્થાન ઔરંગાબાદની તરફ પ્રસ્થાન કર્યુ ?

ઉ. ૧૫- વાલબાઈએ પ્રસન્નતાપૂર્વક શ્રીજી સ્વરૂપ સહિત સમસ્ત સુંદરસાથને ભોજન આરોગાવ્યું અને પોતાના મનમાં અત્યાધિક આનંદ લઈને શ્રીજી સાહેબજીને ઉચ્ચાસન પર વિરાજમાન કરાવીને તેમના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન કર્યા.

ઉ. ૧૬- ઉજ્જૈનમાં ભૂધરભાઈ અને ફૂલબાઈએ શ્રી પ્રાણનાથજીને સ્નેહાસિક્ત ભાવથી પોતાના ઘરમાં આમંત્રિત કર્યા. ઉક્ત યુગલજોડીની મનોકામના શ્રીજી સ્વરૂપે પૂર્ણ કરી દીધી.

→ ઘરમાં પાવડો બિછાવીને શ્રીજી સ્વરૂપની પધરામણી કરી. તેમની સાથે-સાથે મુરલીભાઈ, આનંદજી અને શ્યામજીએ પણ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને પોત-પોતાના ઘરોમાં આમંત્રિત કરીને બહુ પ્રેમથી તેમની પધરામણી કરી અને ભલી પ્રકારથી સેવા કરી.

→ પોત-પોતાના ઘરોમાં, મિલોમાં, કારખાનાઓમાં તેમજ દુકાનોમાં સાદર આમંત્રિત કરી પ્રેમથી તેમની પધરામણી કરી. ઉજ્જૈનમાં જેને-જેઓએ પોતાની જે-જે મનોકામનાઓ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની આગળ રાખી, શ્રી પ્રાણનાથજી તે બધાને તથાસ્તુ કહેતાં ગયા.

ઉ. ૧૯- ઉક્ત પ્રકાર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી બાવીસ દિન ઉજ્જૈનમાં રોકાયા. પુનઃ ત્રેવીસમા દિવસે ઉજ્જૈનથી નૌલાઈની તરફ પ્રસ્થાન કર્યુ.

ઉ. ૨૦- શ્રીજી સ્વરૂપ ઉજ્જૈનમાં બાવીસ દિવસ રહીને ત્રેવીસમા દિવસે નીકળ્યા અને નૌલાઈ પહોંચ્યા. નૌલાઈમાં એક દિન રોકાઈને સાથીઓ સહિત નુનેરે ગામ પહોંચ્યા.

ઉ. ૨૧- શ્રીજી સ્વરૂપ નુનેરે ગામમાં માત્ર એક દિન રોકાઈને બુઢાનપુર આવ્યા. પુનઃ બુઢાનપુરમાં પણ માત્ર એક દિન રહીને તે સુંદરસાથ જમાત સહિત પોતાના ગંતવ્ય સ્થાન ઔરંગાબાદની તરફ પ્રસ્થાન કરી ચાલ્યા.

પ્ર. ૨૨- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી એનાથી ઉપરાંત ક્યાં મહત્ત્વપૂર્ણ ચર્ચા થવાનો ઈશારો કરી રહ્યા છે ?

❖ ઔરંગાબાદ વૃત્તાંત ❖

પ્ર. ૧- શ્રી પ્રાણનાથજી જમાત સહિત ઉદયપુરના રાણાના રાજ્યથી ક્યાં-ક્યાં થતાં દુધલાઈ આવ્યા ?

પ્ર. ૨- ક્યાંના અને કેવા લોકોએ સુંદરસાથ જમાતને બેમતલબ પરેશાન કર્યા ?

પ્ર. ૩- ક્યાંથી શ્રીજી સાહેબજીએ મુકુંદદાસજીને રાજા ભાવસિંહની પાસે મોકલ્યા હતા ?

પ્ર. ૪- મુકુંદદાસજીની સાથે અન્ય કોણ-કોણ ઔરંગાબાદ ગયા હતા ?

પ્ર. ૫- મુકુંદદાસજી સાધુ વેશમાં કેટલાં મહિના સુધી રાજા ભાવસિંહથી ભેટ (મુલાકાત) કરવાનો પ્રયત્ન કરતાં રહ્યા ?

પ્ર. ૬- ઔરંગાબાદમાં મુકુંદદાસજીએ વેદાંત પક્ષની જાણકારી રાખવાવાળા વિદ્વાન સાધુઓની સાથે બેસીને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૭- રાજા ભાવસિંહને મળવા માટે આવેલાં કોણ-કોણ તેમને મળ્યા વગર જ પાછાં ફરી ગયા ?

ઉ. ૨૨- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ હવે એનાથી ઉપરાંત ગંતવ્ય સ્થાન ઔરંગાબાદમાં મહત્ત્વપૂર્ણ ચર્ચા થવાના અને તે ચર્ચાનું વર્ણન કરવાના વિષયમાં પહેલાંથી જ ઈશારો કરી રહ્યા છે.

-(પ્રકરણ-૫૨, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૨૨, કુલ સં. ૩૩૮૪+૨૨=૩૪૦૬).

❖ ઔરંગાબાદ વૃત્તાંત ❖

ઉ. ૧- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ જમાત સહિત રાણા રાજસિંહના રાજ્ય ઉદયપુરથી રામપુરા થતાં દુધલાઈ નામક ગામમાં ઉતર્યા અને રોકાવાની વ્યવસ્થા કરી.

ઉ. ૨- દુધલાઈ ગામના ઈર્ષ્યાળુ લોકોના મનમાં બેસીને દજ્જાલે સુંદરસાથ જમાતને બેમતલબ પરેશાન કર્યા.

ઉ. ૩- દુધલાઈથી જ શ્રીજી સાહેબજીએ મુકુંદદાસ, કેશવદાસ, ખિમાઈ અને વલ્લભદાસ-એ ચાર ભાઈઓને ઔરંગાબાદ સ્થિત રાજા ભાવસિંહ હાડાની પાસે હિંદુધર્મ રક્ષાર્થ તેમના મનોભાવને જાણવા માટે મોકલ્યા હતા.

ઉ. ૪- મુકુંદદાસજીની સાથે કેશવદાસ, ખિમાઈ અને વલ્લભદાસ-એ ત્રણ ભાઈ ઔરંગાબાદ ગયા હતા.

ઉ. ૫- ઉક્ત ત્રણેય ભાઈ - ખિમાઈ, વલ્લભદાસ અને કેશવદાસ તો એક દુકાન પર બેઠાં હતા. મુકુંદદાસજી નિર્ગુણ-સાધુ વેશ ધારણ કરી કેટલાય મહિનાઓ સુધી ભાવસિંહથી ભેટ (મુલાકાત) કરવાનો પ્રયત્ન કરતાં રહ્યા.

ઉ. ૬- ઔરંગાબાદમાં મુકુંદદાસજીએ વેદાંત પક્ષની જાણકારી રાખવાવાળા વિદ્વાન સાધુઓની પાસે બેસીને વેદાંત પક્ષની ખોજ કરી.

ઉ. ૭- ઉક્ત ત્રણ જણ જે મુકુંદદાસજીની સાથે રાજા ભાવસિંહને મળવા આવ્યા હતા, જેમ કે-કેશવદાસજી, ખિમાઈભાઈ અને વલ્લભદાસભાઈ રાજા ભાવસિંહને મળ્યા વગર જ પાછાં ફરવા લાગ્યા.

પ્ર. ૮- ઉક્ત પાછાં જવાવાળાઓમાંથી કોણ પાછાં જવાના વિષયમાં અસહમતિ બતાવીને રાજા ભાવસિંહને મળવા માટે રોકાઈ ગયા ?

ઉ. ૮- શ્રીજી સાહેબજી દ્વારા ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહને મળવા માટે →

પ્ર. ૯- મુકુંદદાસજી શું વિચાર કરતાં રહ્યા ?

ઉ. ૯- મુકુંદદાસજી એ સોચતાં અને વિચાર કરતાં રહી ગયા, ''મારી પર આટલો વિશ્વાસ કરી શ્રીજી સાહેબજીએ મને અહીંયા મોકલ્યો છે. હવે →

પ્ર. ૧૦- કોણે અને કોના માટે ભિક્ષા માંગીને બે રૂપિયા એકઠાં કર્યા ?

પ્ર. ૧૧- મુકુંદદાસજીએ તે બે રૂપિયાથી શું કર્યુ ? એવું કરવાની જરૂરત તેમને કેમ પડી ?

પ્ર. ૧૨- ભિક્ષા માંગીને એકઠાં કરેલાં બે રૂપિયા દ્વારા તૈયાર કરેલી પ્રસાદની થેલીમાં મુકુંદદાસજીએ શું-શું રાખ્યું હતું ?

ઉ. ૧૨- ભિક્ષા માંગીને એકઠાં કરેલાં બે રૂપિયા દ્વારા તૈયાર કરેલી પ્રસાદની →

પ્ર. ૧૩- મહંત રામદાસ કોણ હતા અને તે શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૪- બજારની વચ્ચે નિર્ગુણ વેશવાળા બંને સાધુઓની કેવી વાતો થઈ ?

ઉ. ૧૪- એક દિન બજારની વચ્ચે નિર્ગુણ વેશધારી રામદાસ મહંતથી મુકુંદદાસજીની ભેટ (મુલાકાત) થઈ. ત્યારે મુકુંદદાસજીએ તેમને રાજા ભાવસિંહ હાડાને મળવાનો ઉપાય પૂછ્યો. ત્યારે મહંત રામદાસે પૂછ્યું, →

→ મોકલેલા ચાર જણાઓમાંથી અગ્રગણ્ય મુકુંદદાસજી રાજા ભાવસિંહને મળ્યા વગર જ પાછાં જવામાં અસહમતિ બતાવીને રાજાને મળવા માટે રોકાઈ ગયા.

→ હું તેમનો વિશ્વાસઘાતી બનીને ભાવસિંહ રાજાને મળ્યા વગર જ કેવી રીતે પાછો ફરી શકું છું ? ત્યારે તો હું શ્રીજીને મુખ બતાવવા લાયક પણ નહિ રહીશ.''

ઉ. ૧૦- નિર્ગુણ વેશયુક્ત મુકુંદદાસજીએ શહેરમાં ભિક્ષા માંગીને બે રૂપિયા એકઠાં કર્યા કેમ કે બહુ જ દિન થઈ ચૂકયા હતા. લઈને આવેલાં બધાય પૈસા ખર્ચ થઈ ચૂક્યા હતા. યસર્થ ભિક્ષા માંગવાનો દિવસો આવી ગયા.

ઉ. ૧૧- તે બે રૂપિયાથી મુકુંદદાસજીએ એક રેશમી થેલી બનાવડાવી, જેનાથી તે રાણાને પહોંચાડવાની સામગ્રી તેમાં નાંખી શકે.

→ થેલીમાં મુકુંદદાસજીએ રાજા ભાવસિંહ હાડાના માટે પ્રસાદ રાખી દીધો અને વેદાંત તથા ભાગવતના તૈયાર કરેલાં પ્રશ્ન પણ તેમાં રાખી દીધા. આ રીતે ભાવસિંહ હાડા સાથે ભેટ (મુલાકાત) કરવાની તૈયારી તેઓએ કરી લીધી.

ઉ. ૧૩- મહંત રામદાસ દેવીના મંદિરના મહંત હતા. તે ભાવસિંહ હાડાને ત્યાં પુરોહિતનું કાર્ય પણ કરતાં હતા.

→ ''રાજાથી આપને શું કામ છે ? આપ રાજાને કેમ મળવા ચાહો છો ?'' ત્યારે મુકુંદદાસજીએ કહ્યું, ''મારે ધર્મ વિષયમાં તેમનાથી સત્સંગ કરવો છે.'' ત્યારે પુનઃ મહંત રામદાસે પૂછ્યું, ''શું ધર્મ, કયો ધર્મ ? આપ કયા ધર્મના અનુયાયી છો ?'' ત્યારે મુકુંદદાસજીએ કહ્યું, ''હું શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી છું.'' ત્યારે મહંત રામદાસે કહ્યું, ''અમે પણ તો શ્રી →

→ કૃષ્ણને જ માનીએ છીએ ? તો તમારા ધર્મમાં એવી શું વિશેષતા છે ?''
ત્યારે મુકુંદદાસજીએ કહ્યું, ''કૃષ્ણ માત્ર કહેવાથી નથી થતું. કૃષ્ણ નામમાં ત્રણ ભેદ છે. જેમ કે-

સાક્ષાત્કૃષ્ણો વ્રજે નિત્યં સ્વાંશેનૈવ વિહારિણઃ ।
તસ્યાંશો હિ મથુરાયાં વાસુદેવો જગદ્ગુરુઃ॥
દ્વારકાયાં તદંશોડસ્તિ વિષ્ણુવીર્યો યતઃ પ્રભુઃ ।

- (સનત્કુમાર સંહિતા).

→

પ્ર. ૧૫- રામદાસ મહંતે કેમ અચાનક મારતાં-મારતાં મુકુંદદાસજીને નાળા પાર કરાવી દીધા ?

પ્ર. ૧૬- રામદાસ મહંતે મુકુંદદાસજીને નાળું પાર કરાવીને શું ધમકી આપી ?

ઉ. ૧૬- રામદાસ મહંતે મુકુંદદાસજીને નાળું પાર કરાવીને ધમકી આપતાં કહ્યું, ''અગર જો તમે ઔરંગાબાદમાં રહેશો, તો અમે તમને પુનઃ →

પ્ર. ૧૭- જ્યારે મહંત રામદાસે મુકુંદદાસજીના પ્રતિ ઉક્ત દુર્વ્યવહાર કર્યો, ત્યારે મુકુંદદાસજીએ શું વિચાર કર્યો ?

ઉ. ૧૭- ઉક્ત પ્રકાર જ્યારે મહંત રામદાસે મુકુંદદાસજીના પ્રતિ દુર્વ્યવહાર કરીને છોડ્યો, ત્યારે મુકુંદદાસજી વિચાર કરવા લાગ્યા, ''મધ્ય →

પ્ર. ૧૮- ત્યાં એક દેવીનું મંદિર હતું, તેમાં કોણ હતા ? મુકુંદદાસજી ત્યાં કેમ છુપાઈને રહ્યા ?

ઉ. ૧૮- રાજા ભાવસિંહના રાજદરબારથી થોડી જ દૂરી પર એક દેવીનું મંદિર હતું. રાજા તે મંદિરમાં દેવીના દર્શનાર્થ જતાં હતા. તે મંદિરના મહંત →

→ અર્થ :- સાક્ષાત્ કૃષ્ણ વ્રજવિહારી છે. વ્રજમાં વિહાર કરવાવાળા કૃષ્ણના અંશરૂપ મથુરાવાળા કૃષ્ણ છે. અતઃ મથુરાવાળા કૃષ્ણના અંશરૂપ દ્વારિકાવાળા અર્થાત્ દ્વારિકાધીશ-રણછોડ કૃષ્ણ છે.''

ઉક્ત નિર્ગુણ વેશધારી સાધુઓમાં ઉક્ત પ્રકારની વાતો થઈ.

ઉ. ૧૫- મુકુંદદાસજીના મુખથી શાસ્ત્રો દ્વારા પ્રમાણિત વાતો સાંભળીને મહંત રામદાસે તેમને ઈર્ષ્યાવશ મારપીટ કરીને નાળા પાર કરાવી દીધા, જેનાથી તે રાજા ભાવસિંહથી ન મળી શકે.

→ મારીશું. કદાચ તમે રાજા ભાવસિંહ હાડાને સમજાવી-બુઝાવીને તેમના વિચારોને બદલવાની અથવા તેમને પથભ્રષ્ટ કરવાની કોશિશ કરી, તો અમે બીજીવાર બૂરી રીતે તમારી પીટાઈ કરી દઈશું.''

→ કળિયુગના પ્રતિરૂપ આ મહંત રાજા ભાવસિંહ હાડાને મળવામાં બાધકરૂપ બનીને ઊભેલો છે. મારે હવે બહુ સાવધાનીથી આગળ કામ કરવું પડશે. કદાચ સાવધાનીમાં કમી આવી, તો કલિયુગગ્રસ્ત આ મહંત મારાથી લડતો રહેશે.''

→ રાજાના પુરોહિત તે નિર્ગુણ વેશધારી રામદાસ મહંત જ હતા. મુકુંદદાસજી ત્યાં તે મહંતથી છુપાઈને બેઠાં હતા, જેનાથી કે રાજાને મંદિરમાં દર્શનાર્થે આવતાં જ તે પ્રસાદના રૂપમાં તૈયાર કરેલી થેલી તેમને પકડાવી દે.

પ્ર. ૧૯- મુકુંદદાસજીએ ભાવસિંહ હાડાને મળવાના વિષયમાં શુ દઢ કરી નિશ્ચય કર્યો ?

પ્ર. ૨૦- જ્યારે રાજા ભાવસિંહ દેવીના દર્શનાર્થ મંદિરમાં આવ્યા, ત્યારે મુકુંદદાસજીએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૧- મુકુંદદાસજી દ્વારા આપેલી પ્રસાદની થેલી લઈને ભાવસિંહે શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૨- દેવીના મંદિરમાં દર્શન-પર્શન કર્યા પછી રાજા ભાવસિંહે શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૩- મુકુંદદાસજીને મળતાં જ રાજા ભાવસિંહ હાડાએ કોના વિષયમાં, શું-શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૨૩- મુકુંદદાસજીને મળતાં જ રાજા ભાવસિંહે તેમને સ્વામી શ્રીજી સાહેબજીના →

પ્ર. ૨૪- ભાવસિંહ હાડાએ પત્રની સાથે શું વાંચ્યું અને ત્યારબાદ વિચાર-વિમર્શ કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૨૫- ત્યાં કોણ દજ્જાલરૂપમાં બેઠાં હતા અને તેમણે મુકુંદદાસજીને જોતાં જ શું કહ્યું ?

ઉ. ૨૫- દજ્જાલ સ્વરૂપ મહંત રામદાસ ત્યાં જ બેઠાં હતા. તેમણે મુકુંદદાસજીને →

પ્ર. ૨૬- મહંત રામદાસની વાતો સાંભળીને રાજા ભાવસિંહે તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૨૬- મહંત રામદાસની ઉક્ત ઈર્ષ્યા અને દ્વેષપૂર્ણ વાતો સાંભળતાં જ રાજા →

ઉ. ૧૯- મુકુંદદાસજીએ ઉક્ત પ્રકારથી પ્રશ્નપત્રના રૂપમાં પોતાની વાતો અને પ્રસાદ રાજાના હાથ સુધી પહોંચાડવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરી લીધો અને એટલા માટે તે મંદિરમાં છુપાઈને બેઠાં હતા.

ઉ. ૨૦- જ્યારે રાજા ભાવસિંહ દેવીના દર્શનાર્થ મંદિરમાં આવ્યા, ત્યારે મુકુંદદાસજીએ પત્રવાળી થેલી તુરંત તેમના હાથમાં પકડાવી દીધી.

ઉ. ૨૧- સ્વામી મુકુંદદાસજી દ્વારા આપેલી તે પ્રસાદની થેલી અને પત્ર લઈને રાજા ભાવસિંહે પોતાના સિર ચઢાવી.

ઉ. ૨૨- દેવીના મંદિરમાં દર્શન-પર્શન કર્યા પછી રાજા ભાવસિંહ પોતાના બેઠક-કોઠામાં આવીને બેઠાં અને મુકુંદદાસજીને ત્યાં જ બોલાવી લીધા.

→ સમાચાર પૂછ્યા. પુનઃ એ પણ કહ્યું, ''સ્વામી કૃષ્ણદાસજી ક્યાં છે ? તેઓએ આપને અહીંયા કેમ મોકલ્યા છે ? આપ પોતાના મનની તે વાતો અહીંયા પ્રગટ કરો, જેની આશા લઈને આપ અહીં આવ્યા છો.''

ઉ. ૨૪- ભાવસિંહ હાડાએ પત્ર ખોલીને વાંચ્યો અને સાથે જ પત્રની અંદર લખેલાં શ્રીમદ્ભાગવત અને વેદાંતના પ્રશ્ન પણ વાંચ્યા. ત્યારબાદ મંદિરમાં જ તે પ્રશ્નો પર વિચાર-વિમર્શ કરવા લાગ્યા.

→ જોઈને ઈર્ષ્યા અને કપટ ભર્યા શબ્દોમાં કહ્યું, ''એ લોકો તો કૃષ્ણના બે સ્વરૂપ બતાવે છે, જે કોઈપણ શાસ્ત્રમાં નથી લખ્યું, એમનાથી વાત કરવી તો દૂર રહી, એમનું તો મુખ પણ ન જોવું જોઈએ.''

→ ભાવસિંહે તેમને કહ્યું, ''તમે આવી વાત કેમ કરો છો ? એ તો સારી-ભલી વાતોની ચર્ચા કરે છે. એ તો અમારી આત્મ-પરાત્મ સ્વરૂપની પિછાણ (ઓળખ) કરાવવાની વાતો કરે છે.''

પ્ર. ૨૭- મહંત રામદાસના વિષયમાં રાજા ભાવસિંહે શું સમજી (જાણી) લીધું ?

ઉ. ૨૭- મહંત રામદાસના વિષયમાં રાજા ભાવસિંહે એ ભલીભાંતિ સમજી →

પ્ર. ૨૮- રાજા ભાવસિંહે રામદાસ મહંતને મુકુંદદાસજીને રોકાવાના વિષયમાં શું કહ્યું ?

પ્ર. ૨૯- રાજાની વાતો સાંભળતાં જ મહંત રામદાસ પુરોહિતે શું વિચાર વ્યક્ત કર્યો ?

ઉ. ૨૯- રાજાની ઉક્ત વાત સાંભળતાં જ મહંત રામદાસ પુરોહિત પોતાનો વિચાર વ્યક્ત કરવા માટે તુરંત બોલી ઉઠયા, ''અરે ! હું પણ નિર્ગુણી →

પ્ર. ૩૦- મુકુંદદાસજીને શું અને ક્યારે બોલવું તથા સ્પષ્ટ કરી બતાવું જ પડ્યું ?

ઉ. ૩૦- જ્યારે મહંત રામદાસ પુરોહિતે સાધુ બનીને મુકુંદદાસજીની સેવા →

પ્ર. ૩૧- મુકુંદદાસજીએ માત્ર બતાવ્યું જ યા ભાવસિંહ રાજાને કંઈક કહ્યું પણ ?

ઉ. ૩૧- જ્યારે મહંત રામદાસે રાજાને કહ્યું, ''એમને રહેવાની વ્યવસ્થા અમે →

પ્ર. ૩૨- જ્યારે રાજા ભાવસિંહે મુકુંદદાસજીની પીઠ પર દંડાનું નિશાન જોયું, તો તેમને શું થયું ?

→ (જાણી) લીધું કે મહંત રામદાસ કળિયુગી દજ્જાલના સ્વરૂપ છે. એ ઉચિત કમાણી ખાવાવાળા પંડિતોમાંથી નથી. એમના મનમાં મુકુંદદાસજીના પ્રતિ ઈર્ષ્યા તેમજ શત્રુત્વ છે. એટલા માટે એ તેમની નિંદા કરવા પાછળ પડ્યા છે.

ઉ. ૨૮- રાજા ભાવસિંહે મહંત રામદાસને મુકુંદદાસજીને રોકાવાના વિષયમાં કહ્યું, ''મુકુંદદાસજીને અમારી હવેલીની પાસે રોકાવાનો પ્રબંધ કરી દો.''

→ સાધુ અને એ પણ નિર્ગુણી સાધુ! સાધુની સેવા કરવી તો સાધુ જ જાણે. એ કોઈ રાજકુમાર થોડા જ છે. આપની હવેલીમાં તો રાજા, મંત્રી અથવા રાજા યા મંત્રી દર્જાના લોકો રોકાય છે. જો આપની આજ્ઞા હોય, તો અમારા મનમાં એમની સેવા કરવાની ઈચ્છા છે.''

→ કરવાની શુભેચ્છા પ્રકટ કરી, ત્યારે તુરંત જ મુકુંદદાસજીને મહંત રામદાસ દ્વારા કરેલી સેવાના પ્રકારને સ્પષ્ટ કરી બતાવું અને બોલવું જ પડ્યું.

→ અમારા ઘરમાં કરીશું.'' ત્યારે મુકુંદદાસજી સોચવા લાગ્યા, ''જો રાજા હા કરી દેશે, તો શું થશે?'' ત્યારે મુકુંદદાસજીએ પોતાની પીઠ બતાવતાં રાજાને કહ્યું, ''જેઓએ પહેલાંથી જ અમારી સારી સેવા કરી છે.''

ઉ. ૩૨- જ્યારે મુકુંદદાસજીએ રાજા ભાવસિંહને પોતાની પીઠ બતાવી, ત્યારે તેમની પીઠ પર દંડા (લાકડીના પ્રહારના સોળ) નું નિશાન જોઈને રાજા ભાવસિંહને બહુ જ દુઃખ થયું.

પ્ર. ૩૩- રાજા ભાવસિંહે પુરોહિત મહંત રામદાસને શું સજા આપી ?

પ્ર. ૩૪- રાજા ભાવસિંહ હાડાએ મહંત રામદાસને શું-શું કહ્યું ?

પ્ર. ૩૫- પુન: મહંત રામદાસને વિદાય કર્યા પછી રાજા ભાવસિંહ હાડાએ મુકુંદદાસજીને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૩૬- બીજા દિને રાજા ભાવસિંહ હાડાએ રાજસભામાં પોતાના પંડિતોને પ્રશ્ન પૂછતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૬- બીજા દિને રાજસભામાં પોતાના પાળેલાં (પાલતુ) પંડિતોને બોલાવીને →

પ્ર. ૩૭- તે પંડિતોએ રાજા દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપવાના બદલે મુકુંદદાસ પ્રતિ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૩૮- પંડિતોની નિદંનીય વાતો સાંભળીને રાજા ભાવસિંહ હાડાએ તે પંડિતોને શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૮- પંડિતોની નિંદનીય વાતો સાંભળતાં જ તેમને રોકતાં રાજા ભાવસિંહે →

પ્ર. ૩૯- મુકુંદદાસજીએ રાજા ભાવસિંહ હાડાને પંડિતોને પ્રશ્ન પૂછવા અને પૂછાવવાના વિષયમાં શું સલાહ આપી ?

ઉ. ૩૯- ઉક્ત પ્રકારની વાતોના પછી મુકુંદદાસજીએ રાજા ભાવસિંહને કહ્યું, →

પ્ર. ૪૦- મુકુંદદાસજીએ શાસ્ત્રાર્થના દરમિયાન હાર-જીતના વિષયમાં શું શર્ત રાખી હતી ?

ઉ. ૩૩- રાજા ભાવસિંહે દજ્જાલરૂપી રામદાસ મહંતને બૂરી ગાળો આપતાં ધક્કો મારીને ત્યાંથી ઉઠાડી દીધો.

ઉ. ૩૪- રાજા ભાવસિંહે મહંત રામદાસને કહ્યું, ''મારે અહીં જે અતિથિ (મહાત્માઓ) આવે છે, તેમની તમે આવી સેવા કરો છો! તમે અત્યારે તુરંત અમારા પ્રદેશ-રાજ્યથી નીકળી જાઓ. કોઈ અન્ય પ્રદેશમાં જઈને વસો.''

ઉ. ૩૫- પુરોહિત મહંત રામદાસને દેશ નિકાલ (દેશમાંથી હાંકી કાઢવું) કર્યા પછી રાજા ભાવસિંહ હાડાએ મુકુંદદાસજીને સાંત્વના આપી.

→ પ્રશ્ન પૂછતાં રાજા ભાવસિંહ હાડાએ તેમને કહ્યું, ''આપ લોકો પોત-પોતાના ચિત્તને ચોક્કસ કરીને એમના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો, જેનાથી મનમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ થઈ જાય.''

ઉ. ૩૭- જ્યારે તે પંડિતોથી રાજા દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપવાનું ન બન્યું, તો તે મુકુંદદાસજીની નિંદા કરવા પાછળ પડી ગયા.

→ તેમને કહ્યું, ''અરે નાદાનો! તમને પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવાનું નથી બનતું, તો નકામી વાતો કેમ બનાવો છો? સાર વગરની વાતો બનાવવી, એ તો વિદ્વત્તા (જ્ઞાન) ની બેઈજ્જતી કરવી છે.''

→ ''આપ એમને આજ્ઞા આપો. એ લોકો અમને જે પ્રશ્ન પૂછશે, અમે તેનો જવાબ આપીને એ પંડિતોનું મન સંતુષ્ટ કરી દઈશું, પુનઃ અમે એ પંડિતોથી જે પ્રશ્ન પૂછીએ, તે તેનો જવાબ આપીને અમને સંતુષ્ટ કરે.''

ઉ. ૪૦- મુકુંદદાસજીએ શાસ્ત્રાર્થના દરમિયાન હાર-જીતના વિષયમાં એ શર્ત રાખી હતી, ''અમારા બંનેમાંથી જે પરાજીત થાય, તેના ગળામાં જૂતાં (જોડાં) ની માળા પહેરાવીને તેને નગરભરમાં ફેરવવામાં આવે.''

પ્ર. ૪૧- તે પંડિતોએ મુકુંદદાસજીને પૂછવા માટે કેટલાં પ્રશ્ન તૈયાર કર્યા ?

પ્ર. ૪૨- પુન: મુકુંદદાસજીની પાસે તે પંડિતોને પૂછવા માટે માત્ર કેટલાં પ્રશ્ન હતા ?

પ્ર. ૪૩- ઉક્ત પ્રકારની શરત રાખ્યા મુતાબિક પ્રશ્નોના જવાબ આપવા માટે કેટલાં દિવસોની મુદત રાખવામાં આવી હતી ?

પ્ર. ૪૪- રાજાએ પ્રશ્નોના ઉત્તરની સાથે પંડિતોના વેતન (પગાર) ના વિષયમાં કેવી આજ્ઞા આપી ?

ઉ. ૪૪- રાજા ભાવસિંહે પ્રશ્નોના ઉત્તર ખોલવા માટે પંદર દિનના મુદતની →

પ્ર. ૪૫- સ્વામી મુકુંદદાસજીને પંડિતો દ્વારા આપેલાં એંશી પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવામાં કેટલાં દિન લાગ્યા ?

પ્ર. ૪૬- પંડિતોના પ્રશ્નોનો જવાબ આપીને મુકુંદદાસજીએ તેમને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૪૭- જ્યારે પંડિતોને તેવીસ પ્રશ્નોમાંથી એક પણ પ્રશ્નનો જવાબ ન આવડ્યો, ત્યારે પંડિતોએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૪૭- જ્યારે મુકુંદદાસજી દ્વારા પૂછેલાં તેવીસ પ્રશ્નોમાંથી પંડિતોને એક પણ →

પ્ર. ૪૮- મુકુંદદાસજીની પાસે આવીને પંડિતોએ શ્રીજી સાહેબજીના નામ પર શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૧- ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહના પાલતુ પંડિતોએ મુકુંદદાસજીને પૂછવા માટે કુલ એંશી પ્રશ્નો તૈયાર કર્યા.

ઉ. ૪૨- પુનઃ મુકુંદદાસજીની પાસે તે પંડિતોને પૂછવા માટે માત્ર ૨૩ પ્રશ્નો હતા.

ઉ. ૪૩- ઉક્ત પ્રકારની શરત રાખ્યા માફક (મુતાબિક) ઉભય પક્ષોના પ્રશ્નોના જવાબ આપીને ખુલસ્ત કરવા માટે પંદર દિવસોની મુદત આપવામાં આવી હતી.

→ ઘોષણા કરવાની સાથે-સાથે એ પણ ઘોષણા કરી કે જ્યાં સુધી પ્રશ્નોના જવાબ ખુલસ્ત ન થઈ જતાં, ત્યાં સુધી પંડિતોને દૈનિક વેતન (પગાર) નહિ આપવામાં આવે. અંતમાં પ્રશ્નોના ઉત્તર ખુલસ્ત થઈ ગયા પછી પૂરો પગાર (વેતન) આપવાની ઘોષણા કરવામાં આવી.

ઉ. ૪૫- પંડિતોએ મળીને જે એંશી પ્રશ્ન પૂછયા હતા, તેમના ઉત્તર આપવામાં સ્વામી મુકુંદદાસજીને એક પણ દિવસ નહીં લાગ્યો. તે બધા પ્રશ્નોનું સ્પષ્ટીકરણ મુકુંદદાસજીએ તે જ દિન કરી દીધું.

ઉ. ૪૬- પંડિતોના પ્રશ્નોનો જવાબ કબૂલ કરાવ્યા પછી મુકુંદદાસજીએ તેમને કહ્યું, ''આપ અમારા પ્રશ્નોના જવાબ નિર્ધારિત સમયમાં આપી દેજો. નિર્ણય રાજા ભાવસિંહ કરશે.''

→પ્રશ્નનો ઉત્તર ન આવડ્યો, ત્યારે તે બધાએ રાતના મળીને વિચાર કર્યો અને તે બધા મળીને મુકુંદદાસજીની પાસે આવ્યા તથા કહેવા લાગ્યા, ''અમારા લોકોની ઉપર બહુ ભારી માર પડી રહ્યો છે.''

ઉ. ૪૮- મુકુંદદાસજીની પાસે આવીને પંડિત લોકો કહેવા લાગ્યા, ''જો આપના ગુરુ-સ્વામીજીએ એવું જ કહ્યું છે કે આપ અહીં આવીને પંડિતોની →

→ જીવિકા નષ્ટ કરો, ત્યારે તો અમે કરી જ શું શકીએ? અમે મનમાં →

પ્ર. ૪૯- પંડિતોની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી મુકુંદદાસજીએ તેમને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૦- રાજા ભાવસિંહ હાડાને મુકુંદદાસજીએ બીજા દિવસે શું વાત કરી ?

ઉ. ૫૦- બીજા દિવસે મુકુંદદાસજીએ રાજા ભાવસિંહને કહ્યું, ''એ પંડિત લોકો અમારા પ્રશ્નોના ઉત્તર શું આપશે ? એ પ્રશ્ન તો પરમધામની અખંડ →

પ્ર. ૫૧- મુકુંદદાસજીના કહેવાથી રાજા ભાવસિંહે તે પંડિતોને શું કર્યુ અને કેટલું વેતન આપ્યું ?

પ્ર. ૫૨- પ્રાતઃસમય મુકુંદદાસજીએ તે પંડિતોને મળીને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૩- ત્રીજા દિવસથી રાજા ભાવસિંહ શું કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૫૪- જ્યારે રાજા ભાવસિંહ જાગૃત થઈ ઉઠયા, ત્યારે તેને મુકુંદદાસજીને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૫- ભાવસિંહે શું અને કેવો પ્રબંધ કરી શ્રીજી સાહેબને પોતાની ઘેર બોલાવ્યા ?

→ સંતોષ કરીને બેસી જઈશું. અન્યથા આપ આ વિપત્તિથી અમને છુટકારો અપાવી દો. અમે દસ વાર આપથી હાર માનીએ છીએ.''

ઉ. ૪૯- જ્યારે બધા પંડિતોએ મળીને મુકુંદદાસજીની આગળ આપસે **''હમ હારે દસ બેર''**-એવું કબૂલ કર્યુ, ત્યારે મુકુંદદાસજીએ સાંત્વના આપતાં તેમને કહ્યું, ''અમે આ સંબંધમાં રાજાને પુનઃ વાત કરીશું.''

→લીલાથી સંબંધિત છે. એમના મન ત્યાં સુધી પહોંચી શકશે નહિ. તે લોકો રાતના મારી પાસે આવ્યા હતા અને તેઓએ દસવાર હાર સ્વીકાર કરતાં કહ્યું, અમારા વેતન (પગાર) પૂર્વવત્ શરૂ કરાવી દો. અમારી ઉપર બહુ માર પડી રહ્યો છે. અતઃ અમને બચાવી લો.''

ઉ. ૫૧- મુકુંદદાસજી દ્વારા ઉક્ત અરજ કરવાથી રાજા ભાવસિંહે પંડિતોને ક્ષમા કરી દીધા અને તેમને અડધો પગાર ઓછો કરીને શેષ અડધું વેતન આપવાની આજ્ઞા આપી.

ઉ. ૫૨- પ્રાતઃસમય મુકુંદદાસજીએ તે પંડિતોને મળીને કહ્યું, ''મેં તમારું કામ કરી દીધું.''

ઉ. ૫૩- ત્રીજા દિવસથી રાજા ભાવસિંહ એકાગ્ર થઈને, ચિત્ત દઈને મુકુંદદાસજીની ચર્ચા શ્રવણ કરવા લાગ્યા. ચર્ચા શ્રવણ કરતાં-કરતાં તેને પોતાની આત્માની ઓળખ થઈ ગઈ.

ઉ. ૫૪- જ્યારે રાજા ભાવસિંહ જાગૃત થઈ ઉઠયા, ત્યારે તેમને મુકુંદદાસજીને કહ્યું, ''આપ શ્રીજી સાહેબજીને અમારી તરફથી આમંત્રિત કરો. આપ સ્વયં જઈને તેમને અહીંયા લઈ આવો.''

ઉ. ૫૫- રાજા ભાવસિંહે મુકુંદદાસજીને કહ્યું, ''અમે અહીંથી સવારીનો પ્રબંધ કરી દઈએ છીએ. ઊંટ, હાથણી વગેરે સાધન આપ બૂંદી ગામથી લઈ લેજો અને ઘોડા અહીંયાથી લઈ જાઓ. કોઈને પણ પગપાળા (પેદળ) →

→ ન લાવશો. બધાને અસવારી પર સવાર કરી લાવજો. રસ્તામાં ખર્ચ →

પ્ર. ૫૬- શ્રી પ્રાણનાથજી, શ્રી બાઈજૂરાજ તથા જમાતને રહેવા માટે રાજા ભાવસિંહે ક્યાંની હવેલી લખીને આપી દીધી ?

પ્ર. ૫૭- શ્રીજી સાહેબજીને ભાવસિંહના ઘેર લઈ આવવા માટે ઔરંગાબાદથી કોણ આવ્યું ?

પ્ર. ૫૮- રાજા ભાવસિંહે સવારીની સાથે અન્ય શું-શું મોકલ્યું હતું ? જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજી કોના ખર્ચથી ઔરંગાબાદ પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૫૯- રાજા ભાવસિંહની હવેલીમાં પહોંચતાં જ જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજીની ખબર પૂછવા કોણ દોડીને આવ્યા અને શ્રીજીના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા ?

પ્ર. ૬૦- શ્રી પ્રાણનાથજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન પામતાં જ રાજા ભાવસિંહ પોતાને શું માનવા લાગ્યો અને તેને શું થયું ?

પ્ર. ૬૧- કોણ સ્વયં શ્રીજીની સેવામાં સંલગ્ન થઈ ગયા ? હવેલીમાં કેવી વ્યવસ્થા કરી હતી ?

પ્ર. ૬૨- કોના ભાવપૂર્ણ કીર્તન સાંભળીને રાજા ભાવસિંહ હાડા આનંદવિભોર થઈ ઉઠતા હતા ?

→ માટે થોડા રૂપિયા લઈ જાઓ.''-આ રીતે સારી રીતે આમંત્રિત કરી એક પત્ર પણ લખીને મુકુંદદાસજીના હાથથી મોકલી દીધો.

ઉ. ૫૬- રાજા ભાવસિંહે મુકુંદદાસજીને શ્રી બાઈજૂરાજ તેમજ સુંદરસાથ જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજીને રોકાવવા માટે બૂંદી ગામમાં સ્થિત એક હવેલી લખીને આપી દીધી.

ઉ. ૫૭- ઉક્ત પ્રકારથી પ્રબંધ મિલાવ્યા પછી મંદસોરથી શ્રીજી સાહેબજીને ઔરંગાબાદ રાજા ભાવસિંહના ઘેર લઈ આવવા માટે સવારી લઈને મુકુંદદાસજી આવ્યા.

ઉ. ૫૮- રાજા ભાવસિંહે સવારીની સાથે એક સુંદર આમંત્રણપત્ર અને રસ્તાનો બધોય ખર્ચ પણ મોકલ્યો હતો. અતઃ જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજી રાજા ભાવસિંહ હાડાના ખર્ચથી ઔરંગાબાદ પહોંચ્યા.

ઉ. ૫૯- જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજીના હવેલીમાં આગમનના શુભ સમાચાર સાંભળતાં જ રાજા ભાવસિંહ હાડા શ્રીજી સાહેબજીની ખબર પૂછવા દોડીને આવ્યા અને આવીને આદર સહિત શ્રીજી સાહેબજીના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા.

ઉ. ૬૦- શ્રી પ્રાણનાથજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન પામીને રાજા ભાવસિંહ પોતાને ધન્ય-ધન્ય અને પોતાના જીવનને કૃતકૃત્ય માનવા લાગ્યો. તેને બહુ આત્મ-સંતોષ થયો.

ઉ. ૬૧- રાજા ભાવસિંહ હાડા સ્વયં શ્રીજીની સેવામાં સંલગ્ન થઈ ગયા. તેમને હવેલીમાં ચર્ચા-કથાની સાથે-સાથે ભજન-કીર્તન, ઉત્સવ-રસોઈ આદિની સુંદર વ્યવસ્થા કરી હતી, જેનાથી આનંદની વૃદ્ધિ થવા લાગી.

ઉ. ૬૨- નરસૈયાંના ભાવપૂર્ણ કીર્તન સાંભળીને રાજા ભાવસિંહ હાડા આનંદવિભોર થઈ ઉઠતા હતા.

પ્ર. ૬૩- કોના સમાન આનંદમાં નિમગ્ન થઈને રાજા ભાવસિંહ પોતાની સૂધ-બુધ ખોઈને, શું કરવા લાગતાં હતા ?

પ્ર. ૬૪- કોના મનમાં શ્રીજી સાહેબજીના પ્રતિ, શું-શું ઉત્પન્ન થયું ?

પ્ર. ૬૫- રાજા ભાવસિંહ શ્રી પ્રાણનાથજીને કોની સમાન માનીને સેવા કરવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૬૬- હવે રાજા ભાવસિંહ નિત્ય પ્રતિ શું કરવા લાગ્યો ? તેને શ્રીજી સ્વરૂપની ચર્ચા-કીર્તન સાંભળીને કેવું લાગતું હતું ?

ઉ. ૬૬- હવે રાજા ભાવસિંહ હાડાના મનમાં સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ ભક્તિ-ભાવમાં કોઈ પ્રકારની કોઈ કમી રહી નથી. શ્રી પ્રાણનાથજીને →

પ્ર. ૬૭- જ્યારે કુરાન અને મુસલમાનોના વિષયની વાતો ચર્ચામાં આવી, ત્યારે રાજા ભાવસિંહે શ્રીજી સાહેબને શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૬૭- એક દિન જ્યારે શ્રીજી સાહેબજીએ કુરાન ગ્રંથને લઈને ચર્ચા કરી, ત્યારે રાજા ભાવસિંહ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા. તેમને શ્રીજી સાહેબજીને પૂછ્યું, ''મુસલમાન લોકો તમારી વાતોની સાક્ષી કેવી →

પ્ર. ૬૮- પોતાના ચારેય મુસલમાનોના કુરાન દ્વારા ઇમામ મેહદી સ્વીકાર કરી લેવાથી રાજા ભાવસિંહ સ્વયં શું કરવાનું કહેવા લાગ્યો ?

ઉ. ૬૮- પોતાના ચારેય મુસલમાનો દ્વારા કુરાનની સાક્ષીના આધાર પર મહામતિ →

પ્ર. ૬૯- ઔરંગાબાદના મુસલમાન પઠાણોને તાલીમ આપવાવાળા ઉસ્તાદ (શિક્ષક) કોણ હતા ?

ઉ. ૬૩- બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓની સમાન આનંદમાં નિમગ્ન થઈને રાજા ભાવસિંહ પોતાની સૂધ-બુધ ખોઈને નૃત્ય કરવા લાગતાં હતા.

ઉ. ૬૪- રાજા ભાવસિંહ હાડાના મનમાં શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ શ્રદ્ધા અને પ્રેમ ઉત્પન્ન થયો.

ઉ. ૬૫- રાજા ભાવસિંહ શ્રી પ્રાણનાથજીને દૃઢ મનથી પરબ્રહ્મ પરમાત્માના સમાન માનીને તેમની સેવા કરવા લાગ્યો.

→ તે નિત્ય પોતાના મહેલમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવા લાગ્યો અથવા અંતઃપુરમાં લઈ જઈને પધરાવવા લાગ્યો. શ્રીજીની ચર્ચામાં જ્યારે રાસલીલાનું વર્ણન અને કીર્તન થતું હતું, ત્યારે તેને સાંભળીને ભાવસિંહ હાડાના મનમાં પ્રસન્નતા તેમજ આનંદ ઉમડી આવતો હતો.

→ રીતે આપશે ? તમે આખર જમાનાના ખાવિંદના આવવાની અને કયામત જાહેર કરવાની વાતો સ્પષ્ટ કરીને અમારે અહીં રહેવાવાળા મુસલમાનોના મનને સંતુષ્ટ કરી દો. આપ કયામતના દાવાની ચર્ચા સંભળાવીને મારા ચાર મુસલમાનોને કુરાનની સાક્ષી દ્વારા ઇમામ મેહદીના આવવાની અને કયામતના સમય પ્રતિ વિશ્વાસ અપાવી દો.''

→ શ્રી પ્રાણનાથજીને આખર જમાનાના ખાવિંદ-ઇમામ મેહદી સ્વીકાર કરી લેવાથી રાજા ભાવસિંહ સ્વયં પોતાને પોતાની જાતને ન્યોછાવર કરી ઔરંગઝેબથી ધર્મયુદ્ધ કરવા માટે દિલોજાનથી કમર બાંધીને તૈયાર થવા માટે કહેવા લાગ્યો.

ઉ. ૬૯- ઔરંગાબાદના મુસલમાન-પઠાણોને કુરાન-હદીસોની તાલીમ આપીને તેમને વિદ્વાન-જાણકાર બનાવવાવાળા ઉસ્તાદ (શિક્ષક) જહાનમહંમદ હતા.

પ્ર. ૭૦- રાજા ભાવસિંહના ઉક્ત પ્રકારથી કહેવાથી શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૭૦- રાજા ભાવસિંહ હાડાના ઉક્ત પ્રકારથી કહેવાથી શ્રી પ્રાણનાથજીએ →

પ્ર. ૭૧- ''તે જ લોકો સમજીને આવશે અને સ્વયં આપને સમજાવશે કે કુરાન તમારું છે. અતઃ કમર બાંધી લો ધર્મયુદ્ધ માટે !''-એવું કોણ અને કોને કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૭૧- ''તે જ લોકો આપની પાસે આવીને પૂર્ણ નિષ્ઠાની સાથે કહેશે કે →

પ્ર. ૭૨- ત્યારે ભાવસિંહે શ્રીજી સ્વરૂપની વાતો સ્વીકાર કરી શું કહ્યું ?

ઉ. ૭૨- ત્યારે રાજા ભાવસિંહે શ્રીજી સ્વરૂપની વાતોને સ્વીકાર કરતાં કહ્યું, ''અમને આપની વાતો પર પૂર્ણ વિશ્વાસ છે. એ વાતો નિશ્ચિત જ સત્ય →

પ્ર. ૭૩- ઉક્ત પ્રકારથી નિશ્ચય કરી રાજા ભાવસિંહે ચાર મુસલમાનોને ક્યાં મોકલી દીધા ?

ઉ. ૭૩- ઉક્ત પ્રકારથી નિશ્ચય કરી રાજા ભાવસિંહે પોતાના ચારેય મુસલમાન →

પ્ર. ૭૪- હવે શ્રી પ્રાણનાથજી કયા ગ્રંથોથી તે ચારેય મુસલમાનોને કયા વિષય સમજાવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૭૫- એ જ સમય ઉદયપુરના જાગૃત કોણ ભાઈ ઔરંગાબાદ આવી પહોંચ્યા ? તે કોના ભક્ત હતા ?

પ્ર. ૭૬- બુદ્ધ ગીતા અને બુદ્ધ સ્ત્રોત કોણ અને ક્યાંથી લાવ્યા હતા ?

→ તેમને કહ્યું, ''આપ તે મુસલમાનોને મને સોંપી દો. અમે તેમની સાથે ચર્ચા કરીને તેમને કુરાનનો યથાર્થ અર્થ સમજાવી દઈશું. નિઃસંદેહ જ તે અમારી વાતો પર વિશ્વાસ કરશે.''

→ આપના દ્વારા પ્રતિપાદિત (સ્થાપિત) ધર્મ જ સાચો દીન ઇસ્લામ છે. કુરાન આપની પોતાની લીલાની સાક્ષીરૂપી ગ્રંથ છે. એટલા માટે આપ ઔરંગઝેબથી ધર્મયુદ્ધ માટે તૈયાર થઈ જાઓ.''-એવું શ્રીજી સાહેબજી રાજા ભાવસિંહને કહી રહ્યા છે.

→ તેમજ શ્રેષ્ઠ છે. આપ પોતાના જ્ઞાન દ્વારા મુસલમાનોને સમજાવવાનો પ્રયાસ કરો. કયામત અને ઇમામ મેહદીને સંસાર (જગત) માં પ્રગટ થવું આપણા માટે એક મહત્ત્વપૂર્ણ વાત છે.''

→ સાથીઓ-અધિકારીઓને પ્રતિદિન બંને સમય શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા સાંભળવા માટે મોકલી દીધા. પ્રમાણ સહિત બોધદાયી ચર્ચા શરૂ (આરંભ) થઈ. ઔરંગાબાદમાં તે બધાનું આ કાર્ય મુખ્ય રહ્યું.

ઉ. ૭૪- હવે ઉક્ત ચાર મુસલમાનોને શ્રીજી સાહેબજી કુરાન અને હુસૈની તફસીર દ્વારા કયામતના સમય કબરથી મુડદા ઉઠવા, ઇમામ મેહદીનું પ્રગટીકરણ તથા કયામતના સાત નિશાન વગેરે વાતો સમજાવવા લાગ્યા.

ઉ. ૭૫- એ જ સમય ઉદયપુરના જાગૃત ભવાની ભટ્ટ નામક એક ભાઈ ઔરંગાબાદ આવી પહોંચ્યા. તે ભવાની દેવીના ભક્ત હતા. તેનાથી ભવાની દેવી પ્રસન્ન અને કૃપાનિધાન હતી.

ઉ. ૭૬- બુદ્ધ ગીતા અને બુદ્ધ સ્ત્રોત ભવાની ભટ્ટભાઈ દક્ષિણથી લઈને આવ્યા હતા.

પ્ર. ૭૭- ભવાની ભટ્ટ શ્રીજીની પાસે આવીને નિત્ય પ્રતિ શું કરતાં હતા ?

ઉ. ૭૭- ભવાની ભટ્ટભાઈ નિત્ય પ્રતિ શ્રીજીની સેવામાં પહોંચીને ઝૂકીને શ્રીજીના →

પ્ર. ૭૮- ભવાની ભટ્ટને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તારતમ સંબંધી જ્ઞાન દ્વારા કઈ વાતની થોડી પિછાણ કરાવી ?

પ્ર. ૭૯- આ સમય અન્ય કોણ ભાઈ ઔરંગાબાદ આવી પહોંચ્યા, જે શ્રીજી સ્વરૂપને ઉદયપુરમાં મળ્યા હતા ?

પ્ર. ૮૦- અવ્વલખાનભાઈએ શ્રીજી સાહેબજીના સ્વરૂપમાં કોનો સાક્ષાત્કાર કર્યો હતો ?

પ્ર. ૮૧- અવ્વલખાન શ્રીજી સાહેબજીની પાસે કોને-કોને બોલાવી લાવ્યા અને તેમની ચર્ચા સંભળાવી ?

પ્ર. ૮૨- ઉક્ત ભાઈઓએ પોતાની ચર્ચા શ્રવણ કરી શ્રીજી સ્વરૂપની કયા રૂપમાં ઓળખ કરી લીધી ?

પ્ર. ૮૩- કયા ભાઈને, કયા-કયા વિષયોની સમજ આવી રહી ન હતી ?

પ્ર. ૮૪- કોણ ભાઈ પૂર્ણ વિશ્વાસ આવવાથી, કોનાથી સંઘર્ષ કરવા લાગ્યા ?

→ ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા કરતાં હતા. એનાથી તેમની આત્માને સુખ-સંતોષ પ્રાપ્ત થતો હતો. એ ભાઈ પ્રતિદિન ચર્ચાના સમય વાણી વાંચે છે અને નિયમપૂર્વક શ્રીજીના દર્શનાર્થ આવે છે.

ઉ. ૭૮- ભવાની ભટ્ટની ઉપર શ્રીજી સાહેબજીએ કૃપા કરીને તેમને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા આત્માની થોડી ઓળખ કરાવી દીધી.

ઉ. ૭૯- આ સમય અવ્વલખાનભાઈ ઔરંગાબાદ આવી પહોંચ્યા. સુંદરસાથની વચ્ચે બેસીને તેઓએ શ્રીજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન કર્યા. તે હાદી (સદ્‌ગુરુ) ને ઉદયપુરમાં મળ્યા હતા.

ઉ. ૮૦- અવ્વલખાનભાઈએ શ્રીજી સ્વરૂપમાં પોતાના હક-પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર કર્યો હતો.

ઉ. ૮૧- અવ્વલખાન શ્રીજી સાહેબજીની પાસે મિહીનખાન અને જહાનમહંમદ ને બોલાવી લાવ્યા અને તેમને તેમની ચર્ચા સંભળાવી તથા પ્રેમ-સંવાદની વાતો સમજાવી.

ઉ. ૮૨- ઉક્ત ભાઈઓએ પોતાની ચર્ચા શ્રવણ કર્યા પછી શ્રીજી સ્વરૂપમાં હક સ્વરૂપની ધીરે-ધીરે ઓળખ કરી લીધી.

ઉ. ૮૩- મિહીનખાનને ચર્ચા સાંભળીને કયામત અને ઇમામ મેહદીના પ્રગટીકરણ પર પૂર્ણ વિશ્વાસ ન આવી રહ્યો હતો, કિંતુ તેમને પણ અહીં પૂર્ણ વિશ્વાસ આવી ગયો.

ઉ. ૮૪- મિહીનખાનને પૂર્ણ વિશ્વાસ આવી જવાના કારણે તે ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીની આજ્ઞાના આધીન થઈને દજ્જાલ દ્વારા ઊભી કરેલી વિપરીત પરિસ્થિતિઓથી સંઘર્ષ કરવા લાગ્યા.

પ્ર. ૮૫- તે ભાઈ કોની આજ્ઞા નીચે રહીને વિશેષ કાર્ય કરીને શોભા પ્રાપ્ત કરવા ચાહતા હતા ?

પ્ર. ૮૬- કયા પઠાણોની સાથે શ્રીજી સ્વરૂપની આધ્યાત્મિક વિષયોને લઈને અલૌકિક ચર્ચા થઈ ?

પ્ર. ૮૭- જહાનમહંમદ ચર્ચામાં શ્રવણ કરેલી કઈ વાતો પર ગહેરાઈથી વિચાર કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૮૮- કોણ વારંવાર ચિંતિત થઈ ઉઠતા હતા અને ચાહતા હતા કે આત્મજ્ઞાનની વાતો સમજમાં આવે ?

પ્ર. ૮૯- વાસ્તવમાં જહાનમહંમદ ધાર્મિક વિદ્વતા/જ્ઞાનમાં કેવા હતા અને તેમની અંદર ક્યાંનો અંકુર હતો ?

પ્ર. ૯૦- બધા મુસલમાન સમાજના પઠાણોમાં જહાનમહંમદને કેવી પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત હતી ?

પ્ર. ૯૧- જહાનમહંમદ શ્રીજીના અનુગામી (અનુસરણ કરવું) બની જવાથી લોકો તેને ભલું-બૂરું કેમ કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૯૧- જે કોઈએ પણ એ સાંભળ્યું કે તેમના ઉસ્તાદ (શિક્ષક) જહાનમહંમદ →

પ્ર. ૯૨- ભવાની ભટ્ટ કેટલાં વાગે વાણી વાંચીને નિવૃત્ત થતાં હતા અને શ્રીજી સ્વરૂપ ભોજન કરી ક્યારે વિશ્રામ કરતાં હતા ?

ઉ. ૮૫- મિહીનખાન પઠાણ ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીની આજ્ઞા નીચે રહીને આગળ વધીને કંઈક વિશેષ કાર્ય કરીને શોભા પ્રાપ્ત કરવા ચાહતા હતા.

ઉ. ૮૬- સોદાગર પઠાણોની સાથે શ્રી પ્રાણનાથજીની આધ્યાત્મિક વિષયોને લઈને અલૌકિક ચર્ચા થઈ.

ઉ. ૮૭- જહાનમહંમદે સનંધ વાણીની ચર્ચા સાંભળી હતી અને સનંધ દ્વારા શ્રવણ કરેલી વાતો પર તે ગહેરાઈથી વિચાર કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૮૮- ભાઈ જહાનમહંમદ જ વારંવાર ચિંતિત થઈ ઉઠતા હતા અને દિલથી ચાહતા હતા કે તેને કોઈપણ પ્રકારે આત્મજ્ઞાનની પૂરી ઓળખ થઈ જાય અને તે વાતો તેમની સમજમાં આવવા લાગે.

ઉ. ૮૯- વાસ્તવમાં જહાનમહંમદ આરબી ભાષાના એટલા મોટા વિદ્વાન હતા કે તેને આરબીખાનના નામથી જાણવામાં આવતાં હતા. તેને કુરાનનો પૂરો અર્થ આવડતો હતો. તેમની અંદર પરમધામનો અંકુર હતો.

ઉ. ૯૦- ઔરંગાબાદમાં જેટલાં પણ પઠાણ હતા, તે બધાને જહાનમહંમદ જ તાલીમ આપતાં હતા. પઠાણ સમાજમાં તેમને ઉસ્તાદ (શિક્ષક) ની પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત હતી.

→ શ્રી પ્રાણનાથજી પર પૂર્ણ વિશ્વાસ કરીને તેમના અનુગામી બની ગયા છે, તે બધા લોકો પોત-પોતાની સમજના અનુસાર અનુમાન (અટકળ) લગાવીને તેમને ભલું-બૂરું કહેવા લાગ્યા કેમ કે તેમના સમાજનું નાક કપાઈ ગયું અને ઈજ્જતનો ધજાગરો થઈ ગયો.

ઉ. ૯૨- ભવાની ભટ્ટ દોઢ પ્રહર અથવા સાડા દસ વાગ્યા સુધી શ્રીજીની ચર્ચામાં વાણી વાંચીને નિવૃત્ત થઈ જતાં હતા. ત્યારે શ્રી પ્રાણનાથજી ભોજન ગ્રહણ કરી શોભાયુક્ત સેજ પર વિશ્રામ કરતાં હતા.

પ્ર. ૯૩- કેટલી ઘડી દિન બાકી રહેતાં શ્રીજી સ્વરૂપ વિશ્રામથી ઊઠીને બેસી જતાં હતા ?

પ્ર. ૯૪- શ્રીજી સ્વરૂપ જ્યારે ઊઠીને બેસતાં હતા, ત્યારે ઉપસ્થિત સુંદરસાથથી ક્યાંનો વાર્તાલાપ કરતાં હતા ?

પ્ર. ૯૫- શ્રી રાજજીના દિવ્ય સ્વરૂપ તેમજ સિનગારનું વર્ણન ક્યારે-કયા સમય થતું હતું ?

પ્ર. ૯૬- શ્રીજી સાહેબની ભાવભીની અને પ્રભાવશાળી ચર્ચા ક્યારે-કયા સમય થતી હતી ?

પ્ર. ૯૭- સુંદરસાથ સંધ્યાકાળમાં શ્રીજી સ્વરૂપની આરતી ઉતારીને શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૯૮- સંધ્યાકાલીન આરતી તેમજ દર્શનાદિના પશ્ચાત શું કાર્યક્રમ ચાલતો હતો ?

પ્ર. ૯૯- શ્રીજી સ્વરૂપની ચર્ચાના સમયે બંને તરફ કોણ-કોણ, શું-શું લઈને બેસતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૦- આ સમયની ચર્ચા કેવી થતી હતી અને શ્રોતાગણ ચર્ચા શ્રવણ કરી શું અનુભવ કરતાં હતા ?

ઉ. ૯૩- સાત ઘડી દિન બાકી રહેવાથી અથવા સાંજે સાડા ત્રણ વાગે શ્રીજી સ્વરૂપ વિશ્રામથી ઊઠીને બેસી જતાં હતા.

ઉ. ૯૪- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ જયારે ઊઠીને પલંગ પર બેસતાં હતા, ત્યારે ઉપસ્થિત સુંદરસાથથી વાણી-ચર્ચા તેમજ પ્રશ્નોત્તરના રૂપમાં પરમધામનો વાર્તાલાપ કરતાં હતા.

ઉ. ૯૫- સંધ્યાકાળના પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન તેમજ શણગાર (સિનગાર)નું વર્ણન થતું હતું, જેનાથી સુંદરસાથ પ્રત્યક્ષાનુભૂતિ કરતાં હતા.

ઉ. ૯૬- સંધ્યાકાળ શ્રી રાજજી-પરબ્રહ્મ પરમાત્માના દિવ્યાતિદિવ્ય સ્વરૂપ તેમજ શણગાર (સિનગાર)ના વર્ણનની સાથે શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા ભાવભીની અને પ્રભાવશાળી ચર્ચા થતી હતી.

ઉ. ૯૭- સંધ્યાકાળમાં જ્યારે શ્રીજી સાહેબજીની આરતી ઉતારવામાં આવતી હતી, ત્યારે તે સમય સમસ્ત સુંદરસાથ સ્વામીજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન કરવા માટે ઊભા થઈ જતાં હતા.

ઉ. ૯૮- સંધ્યાકાલીન આરતી તેમજ દર્શનાદિના પશ્ચાત ચર્ચા આદિનો કાર્યક્રમ ચાલતો હતો.

ઉ. ૯૯- શ્રીજી સ્વરૂપની ચર્ચાના સમયે એક તરફ સ્વામી લાલદાસજી કુરાન શરીફ લઈને બેસતાં હતા, તો બીજી તરફ ભવાની ભટ્ટ શ્રીમદ્ ભાગવત લઈને બેસતાં હતા.

ઉ. ૧૦૦- આ સમય બંને પક્ષોના ધર્મગ્રંથોના રહસ્ય સ્પષ્ટ કરતાં શ્રી પ્રાણનાથજી મંત્રમુગ્ધ કરી દેવાવાળી ચર્ચા કરતાં હતા તથા શ્રોતાગણ ચર્ચા શ્રવણ કરી આનંદવિભોર જ થઈ ઊઠતાં હતા.

પ્ર. ૧૦૧- શ્રીજી સાહેબજી અહીંયા કયા-કયા ધર્મગ્રંથોથી, કેવી રીતે ચર્ચા-શ્રવણ કરાવતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૨- સુંદરસાથજી આ સમય કેવી રીતે-કયા પ્રકારની ચર્ચા શ્રવણ કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૩- જહાનમહંમદને કોણ લઈને આવ્યું હતું ? પુનઃ જહાનમહંમદે કેટલા મહિના ચર્ચા સાંભળી ?

પ્ર. ૧૦૪- જહાનમહંમદ જ્યારે ચર્ચારસમાં ડૂબી જતાં હતા, તો શું થતું હતું ? પુનઃ તે ચર્ચા પણ કેવી રીતે સાંભળતાં હતા ?

ઉ. ૧૦૪- શ્રીજીના મુખારવિંદની ચર્ચા સાંભળીને જ્યારે જહાનમહંમદ →

પ્ર. ૧૦૫- જહાનમહંમદ સ્વયં ચર્ચા સમજવાના વિષયમાં શું કરતાં હતા ? આ વિષયમાં તેઓ કોનાથી વિચાર-વિમર્શ કરતાં હતા ?

ઉ. ૧૦૫- જહાનમહંમદ સ્વયં ચર્ચા સમજવાના વિષયમાં બહુ જ કોશિશ કરતાં →

પ્ર. ૧૦૬- જહાનમહંમદ સાંભળેલી લીલાઓની છલ-ફલ (નિર્ણય) કોની-કોની સાથે કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૭- એક દિન જહાનમહંમદ લાલદાસ અને ઉત્તમદાસની આગળ શું કહેતાં પોતાની ઘેર ચાલ્યા ગયા ?

ઉ. ૧૦૭- એક દિન જહાનમહંમદને કોઈ જટિલ વિષય લાલદાસ અને ઉત્તમદાસની સાથે વિચાર-વિમર્શ કરવાથી પણ સમજમાં ન આવ્યું. →

પ્ર. ૧૦૮- ઉક્ત વાત ભાગતાં-ભાગતાં જઈને શ્રીજીના કાન સુધી કોણે પહોંચાડી ?

ઉ. ૧૦૧- શ્રીજી સાહેબજી આ સમયની ચર્ચામાં કુરાન અને પુરાણ - એ બંને ધર્મગ્રંથોના અર્થ સાક્ષી આપી-આપીને સમજાવતાં હતા.

ઉ. ૧૦૨- આ સમય સુંદરસાથજી પ્રેમમગ્ન થઈને ધ્યાનથી ચર્ચા સાંભળતાં હતા તથા જિજ્ઞાસા થવાથી પ્રશ્ન પણ કરતાં હતા. કેટલાં સાથી આ સમય હાથમાં વાણી લઈને રહેતાં હતા.

ઉ. ૧૦૩- જહાનમહંમદને અવ્વલખાન શ્રીજી સાહેબજીની પાસે લઈને આવ્યા હતા. તેઓએ બે મહિના સુધી શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળી.

→ ચર્ચારસમાં ડૂબી જતાં હતા, ત્યારે તેઓ એકદમ પ્રેમવિભોર થઈ ઊઠતાં હતા. પુનઃ તેઓ મનને એકાગ્ર કરીને બહુ ધ્યાનથી દૃઢતાપૂર્વક ચર્ચા સાંભળતાં હતા.

→ હતા. ચર્ચામાં સાંભળેલી વાતો પર વિચાર-વિવેક કરતાં હતા તથા જે વિષય તેમને કઠિન લાગતાં હતા, તેને તે લાલદાસજી અને ઉત્તમદાસજીથી વિચાર-વિમર્શ કરીને સમજવા ચાહતા હતા.

ઉ. ૧૦૬- જહાનમહંમદ સાંભળેલી લીલાઓની છલ-ફલ (નિર્ણય) લાલદાસજી અને ઉત્તમદાસજીની સાથે કરતાં હતા.

→ અતઃ તેઓ એ કહેતાં પોતાની ઘેર ચાલ્યા ગયા, ''હું હવે અહીંયા ક્યારેય જળ ગ્રહણ કરીશ નહિ. મેં બે મહિના સુધી પરિશ્રમ કરીને ચર્ચા શ્રવણ કરી, છતાં પણ મારી આત્મા નિર્મળ-પવિત્ર ન થઈ.''

ઉ. ૧૦૮- ઉત્તમદાસે ગભરાઈને ભાગતાં-ભાગતાં આવીને ઉક્ત વાત શ્રીજી સાહેબજીના કાન સુધી પહોંચાડી અને પૂછ્યું, ''હું જહાનમહંમદને બોલાવી લાવું ?''

પ્ર. ૧૦૯- ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી ઉત્તમદાસભાઈને શ્રીજી સાહેબજીએ શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૧૦- ''તેને બોલાવવાની જરૂરત નથી. પ્રાતઃકાળ તેઓ સ્વયં જ ભાગતાં-ભાગતાં મારી પાસે આવશે''-એવું કોણે, કોને કહ્યું ?

પ્ર. ૧૧૧- બીજા દિવસે પ્રાતઃ શું થયું ? શ્રીજીની શરણમાં આવીને જહાન મહંમદ શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૧૧- બીજા દિવસે પ્રાતઃ શ્રીજી સાહેબજીના કહ્યા પ્રમાણે જહાનમહંમદ →

પ્ર. ૧૧૨- જહાનમહંમદની મનોકામના સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું સલાહ આપી ?

ઉ. ૧૧૨- જહાનમહંમદની મનોકામના સાંભળીને શ્રીજી સાહેબજીએ તેમને આ →

પ્ર. ૧૧૩- જહાનમહંમદે એક દિન શ્રીજી સાહેબજીને શું પ્રશ્ન કર્યો ?

ઉ. ૧૧૩- જહાનમહંમદ શ્રીજીના કહે પ્રમાણ નિત્ય પ્રતિ ચર્ચા સાંભળવા આવવા →

પ્ર. ૧૧૪- જહાનમહંમદના ઉક્ત પ્રશ્નોનું સમાધાન શ્રી પ્રાણનાથજીએ કયા ગ્રંથાધાર કરી દીધું ?

પ્ર. ૧૧૫- કયામતના વખતે મુડદાને કબરથી ઉઠવાની વાતનું સમાધાન કર્યા પછી શ્રીજી સ્વરૂપે તેમને બીજી કઈ વાત બતાવી ?

ઉ. ૧૧૫- શ્રીજી સ્વરૂપે જહાનમહંમદને કુરાન ખોલીને કયામતના સમયે કબરથી →

ઉ. ૧૦૯- ઉત્તમદાસભાઈની વાતો સાંભળ્યા પછી ઉત્તમદાસભાઈને શ્રીજીએ કહ્યું, ''તેમને બોલાવવાની જરૂરત નથી, જવા દો. તેણે અહીંયા પોતાના કાનોથી ચર્ચા સાંભળી છે.''

ઉ. ૧૧૦- **''તેમને બોલાવવાની જરૂરત નથી. પ્રાત:કાળ તે સ્વયં જ ભાગતાં-ભાગતાં મારી પાસે આવશે.''**-એવું શ્રીજી સ્વરૂપે ઉત્તમદાસભાઈને કહ્યું.

→ ભાગતાં-ભાગતાં શ્રીજીની પાસે આવ્યા અને તેમના ચરણોમાં માથું ટેકવીને પ્રાર્થના કરતાં કહેવા લાગ્યા, ''હે સ્વામી! આપ મને સારી રીતે સમજાવતાં કેમ નથી? હવે મને માત્ર આપના ચરણોની જ આશ છે!''

→ સલાહ આપી, ''આપ કેવળ આઠ દિવસ મારી ચર્ચા ધ્યાનથી સાંભળી લો. આપ પ્રતિદિન માત્ર એક પ્રહર-ત્રણ કલાકની ચર્ચા સાંભળવા માટે આવો અને ત્યારે જુઓ કે આપને કેવો આત્મપ્રકાશ પ્રાપ્ત થાય છે.''

→ લાગ્યા. એક દિવસ એણે શ્રીજી સાહેબજીને એ પ્રશ્ન કર્યો કે, ''કયામતના દિને કબરથી મુડદા કેવી રીતે ઉઠશે? કૃપયા આ પ્રશ્નનું સમાધાન કરી દો.''

ઉ. ૧૧૪- જહાનમહંમદના ઉક્ત પ્રશ્નોનું સમાધાન શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપે કુરાન કાઢીને કરી દીધું તથા તેમાં આવેલાં કયામતના સમયમાં મુડદા ઉઠવાના પ્રસંગને ખોલીને તેમને સ્પષ્ટ સમજાવી દીધું.

→ મુડદા ઉઠવાનો પ્રસંગ સમજાવવાની સાથે-સાથે એમને એ પણ બતાવી દીધું કે આ સંસારની રચના બ્રહ્મમુનિઓ-મોમિનો માટે જ કરવામાં આવી છે.

પ્ર. ૧૧૬- જહાનમહંમદ જે-જે મુદ્દાઓને સમજી શકતા ન હતા, તેમની આંટીઓને શ્રીજી સ્વરૂપે કઈ રીતે નિવારણ કરી દીધું ?

ઉ. ૧૧૬- જહાનમહંમદ જે-જે મુદ્દાઓને સમજી શકતા ન હતા, જેમ કે- →

પ્ર. ૧૧૭- નૂર જલાલ-કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મએ નૂર જમાલ-અક્ષરાતીત શ્રી રાજજીથી શું જાણવાની ઈચ્છા કરી હતી ?

ઉ. ૧૧૭- કૂટસ્થ અક્ષર-નૂર જલાલે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામમાં સ્થિત નૂર જમાલ- →

પ્ર. ૧૧૮- નૂર જલાલની ઈચ્છાપૂર્તિના માટે નૂર જમાલે શું-શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૧૯- બે તકરારના પછી આ ત્રીજું ઈંડ-જાગણીનું બ્રહ્માંડ કોના માટે રચવામાં આવ્યું ?

પ્ર. ૧૨૦- રાસલીલામાં સખિયોની સાથે રાસલીલા કરવાવાળા સ્વરૂપ પુનઃ ક્યાં આવ્યા ?

પ્ર. ૧૨૧- રાસલીલા ખેલવાવાળા સ્વરૂપે પુનઃ આરબમાં આવીને મહંમદ નામથી શું-શું કર્યુ અને ભવિષ્યના વિષયમાં શું વાયદો કર્યો ?

ઉ. ૧૨૧- રાસલીલા ખેલવાવાળા સ્વરૂપે પુનઃ આરબ દેશમાં પ્રગટ થઈને ચાલીસ સાલની અવસ્થામાં નૂરતજલ્લાહ અથવા અક્ષરાતીત દિવ્ય ધામમાં →

પ્ર. ૧૨૨- ઉક્ત સ્વરૂપે (મહંમદે) સંસારમાં બીજીવાર ક્યારે આવવાની શરત રાખી ?

→ કયામતના સમય કબરથી મુડદાનું ઉઠવું અને પ્રેમ-સંવાદના કારણે બ્રહ્માત્માઓને સંસારમાં દુ:ખપૂર્ણ ખેલ જોવા માટે અવતરિત થવું, એ વિષયોની આંટીઓને શ્રીજી સ્વરૂપે સ્પષ્ટત: ખુલસ્ત કરી નિવારણ કરી દીધું.

→ અક્ષરાતીત શ્રી રાજજીથી પરમાત્મા (ખુદા) ની અંતરંગ લીલા તેમજ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના વિશુદ્ધ પ્રેમને જોવાની માંગ કરી હતી અથવા તે અંતરંગ પ્રેમ લીલા જાણવા-જોવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરી હતી.

ઉ. ૧૧૮- નૂર જલાલની ઉક્ત ઈચ્છાપૂર્તિરૂપી કાર્ય-કારણવશ અક્ષરાતીત ખુદા-પરમાત્મા-નૂર જમાલે તેમને લૈલ તુલ કદ્રના બે ખંડો (ટુકડા)ને એક સાથે વ્રજ અને રાસમંડલના રૂપમાં બતાવી દીધા.

ઉ. ૧૧૯- બે તકરાર અર્થાત્ વ્રજ અને રાસલીલાના પછી રાસ રાત્રીના સમયે થયેલાં પ્રલયના ઉપરાંત આ ત્રીજું જાગણીનું બ્રહ્માંડ પણ બ્રહ્માત્માઓની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવા માટે રચવામાં આવ્યું.

ઉ. ૧૨૦- રાસલીલામાં સખિયોની સાથે રાસલીલા રચાવવાવાળા બ્રહ્મના હુકમ-આદેશ-શક્તિ સ્વરૂપ શ્રી કૃષ્ણજી મહંમદ સાહેબના રૂપમાં અરબ દેશમાં આવ્યા.

→ પહોંચીને ખુદાના મુખારવિંદના પ્રત્યક્ષ કલામ સાંભળીને ઉતાર્યા અને કયામતના સમય ખુદાના ઇમામ મેહદીના રૂપમાં આવવાનું ભવિષ્ય કહ્યું તથા તે સમય સ્વયં પણ ઇમામ મેહદીની સાથે હોવાનો વાયદો કર્યો.

ઉ. ૧૨૨- ઉક્ત સ્વરૂપે સંસારમાં બીજીવાર આવવાના વિષયમાં કહ્યું કે, ''જ્યારે ખુદા-ઇમામ મેહદી કાજી બનીને ઈન્સાફ કરવા ઉતરશે, ત્યારે તે →

→ સમય મોમિનોની સાથે ઇમામ મેહદીની પાસે આખરી મહંમદના →

પ્ર. ૧૨૩- પુનઃ તેઓએ હૂદ તોફાન અને નૂહ તોફાનમાં લીલા કરવાવાળી રૂહોના વિષયમાં શું ભવિષ્ય કહ્યું ?

ઉ. ૧૨૩- પુનઃ તેઆએ હૂદ તોફાન અને નૂહ તોફાનમાં લીલા કરવાવાળી →

પ્ર. ૧૨૪- કયામતના સમયમાં કોણ કાજી બનીને આવશે અને કોના-કોના પાપ-પુણ્યનો હિસાબ લેશે ?

પ્ર. ૧૨૫- કયામતના દરમિયાન સ્વયં ખુદા-પરમાત્મા કાજી-ઇમામ મેહદી ના રૂપમાં આવીને કઈ રૂહોની સિફારિશ કરશે ?

પ્ર. ૧૨૬- તે સમય કોના પ્રકાશથી બધામાં સદ્બુદ્ધિનો વિસ્તાર થશે અને ફળસ્વરૂપ શું થશે ?

પ્ર. ૧૨૭- ચૌદ લોકની જહાન ઇશ્ક અને ઈમાન લઈને કોની શરણમાં આવશે ?

પ્ર. ૧૨૮- પુનઃ તે સમય ચૌદ લોકની જહાનના દિલ-દિમાગ અને જુબાન પર શું હશે ?

પ્ર. ૧૨૯- સૃષ્ટિકર્તા કૂટસ્થ અક્ષર (નૂર જલાલ) ની નીંદ ઉડવાથી શું થશે ?

→ રૂપમાં સ્વયં હું પણ રહીશ.'' આ રીતે શરત રાખી.

→ રૂહોના વિષયમાં ભવિષ્ય બતાવતાં કહ્યું, ''જે રૂહો હૂદ અને નૂહ તોફાન-વ્રજ અને રાસલીલામાં હતી, તે પુનઃ ત્રીજા જાગણીના બ્રહ્માંડમાં પ્રગટ થશે.''

ઉ. ૧૨૪- કયામતના સમયમાં સ્વયં ખુદા-પરમાત્મા ઇમામ મેહદીના રૂપમાં આવશે અને કાજી બનીને ત્રણે પ્રકારના જીવો અથવા સર્વજનોની કરણી-પાપ-પુણ્યરૂપી કર્મોના લેખાં-જોખા લેશે.

ઉ. ૧૨૫- કયામતના દરમિયાન સ્વયં ખુદા-પરમાત્મા કાજી-ઇમામ મેહદીના રૂપમાં આવીને બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોની મોટાઈ (પ્રશંસા) કરીને તેમની સિફારિશ કરશે.

ઉ. ૧૨૬- તે સમય તારતમ જ્ઞાનના પ્રકાશથી સંસારના બધા લોકોમાં સદ્‌બુદ્ધિનો વિસ્તાર થશે, જેના ફળસ્વરૂપ સમુચ્ચય (સમસ્ત) સંસારમાં એક ખુદા-એક બ્રહ્મનો એક જ સત્ય ધર્મ રહી જશે.

ઉ. ૧૨૭- એકમેવ બ્રહ્મજ્ઞાન અર્થાત્ તારતમ જ્ઞાનના કારણે ચૌદ લોકની જહાન (પ્રજા) ઇશ્ક અને ઈમાન લઈને એક જ પરમાત્માની શરણમાં આવશે.

ઉ. ૧૨૮- પુનઃ તે સમય ચૌદ લોકની જહાન (જનતા) ના દિલ દિમાગ અને જુબાન પર અક્ષર અને અક્ષરાતીત બ્રહ્મની સત્તાના સિવાય અન્ય કોઈની સત્તા રહેશે નહિ.

ઉ. ૧૨૯- તારતમના પ્રતાપ તેમજ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મ (નૂર જલાલ) ની નીંદનું આવરણ ઉડવાથી સારી (આખીય) સૃષ્ટિ તેમના હૃદયમાં ચુભી (અંકિત થઈ) જશે.

પ્ર. ૧૩૦- કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મની નીંદ ઉડવા અને સ્વપ્નની સારી (આખીય) સૃષ્ટિ તેમના ચિત્તમાં ચુભવા (અંકિત થવા) નું શું તાત્પર્ય છે ?

ઉ. ૧૩૦- કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મની નીંદ ઉડવા અને સ્વપ્નની સારી (આખીય) →

પ્ર. ૧૩૧- જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ મૂલમિલાવામાં જાગૃત થઈને બ્રહ્મ, બ્રહ્મધામ અને બ્રહ્માત્માઓ એકરૂપ થઈ જશે, ત્યારે શું થશે ?

ઉ. ૧૩૧- જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ મૂલમિલાવામાં જાગૃત થઈને બ્રહ્મ, બ્રહ્મધામ →

પ્ર. ૧૩૨- ત્યારે મૂલ અક્ષર બ્રહ્મ (નૂર જલાલ) ના દેશ-અંત:કરણમાં કોણ ઉઠશે ?

પ્ર. ૧૩૩- પંચભૌતિક તનરૂપી કબરમાં નીંદગ્રસ્ત-સૂતેલી રૂહો ખુદા-બ્રહ્મના પ્રતિ ઈમાન લઈને કૂટસ્થ અક્ષર-નૂર જલાલના ચિત્તરૂપી બેહદના બહિશ્તમાં ક્યારે ઉઠશે ?

પ્ર. ૧૩૪- જહાનમહંમદને શ્રીજી સ્વરૂપે કુરાનમાં કહ્યા પ્રમાણે કબરથી મુડદા ઉઠવાનો વાસ્તવિક અર્થ કેવી રીતે સમજાવ્યો ?

ઉ. ૧૩૪- જહાનમહંમદને શ્રીજી સ્વરૂપે કુરાનમાં કહ્યા પ્રમાણે કયામતના સમયે કબરથી મુડદા ઉઠવાનો વાસ્તવિક અર્થ સમજાવતાં કહ્યું, ''પંચભૌતિક શરીરરૂપી કબરમાં કુંભકર્ણવત્ જન્મ-જન્માંતરથી સૂતેલાં (નીંદગ્રસ્ત) જીવનું કયામતના સમય ઇમામ મેહદીના જ્ઞાન દ્વારા જાગૃત થવું જ કબરથી મુડદા ઉઠવું છે.'' જ્યારે જહાનમહંમદે પોતાના હૃદયમાં →

પ્ર. ૧૩૫- ઉક્ત આંકડી (ગૂંચ-આંટીઘૂંટી) ખૂલતાં જ જહાન મહંમદને શું આવ્યું તથા ફળસ્વરૂપ દજ્જાલોનું શું થયું ?

→ સૃષ્ટિ તેમના ચિત્તમાં ચુભવાનું તાત્પર્ય એ છે કે જ્યારે કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મ જાગૃત થઈને સ્વપ્નની લીલાઓનું સ્મરણ કરશે, ત્યારે રંગમહલની આનંદમયી લીલાઓની સાથે ત્રણેય બ્રહ્માંડની ત્રણેય લીલાઓ તેમના હૃદયમાં અંકિત થઈને અખંડ થઈ જશે.

→ અને બ્રહ્માત્માઓ એકરૂપ થઈ જશે, ત્યારે અક્ષર બ્રહ્મ અક્ષરધામમાં જાગૃત થઈને વ્રજ, રાસ, જાગણી અને પરમધામની આનંદમયી લીલાઓનું સ્મરણ કરશે.

ઉ. ૧૩૨- ત્યારે મૂલ અક્ષર બ્રહ્મ (નૂર જલાલ) ના દેશ-અંતઃકરણમાં અનાદિ કાળથી અંકિત સ્થાનમાં નવી આઠ પ્રકારની બહિશ્તોમાં સાંસારિક જીવ કાયમ થશે અથવા ઉઠશે.

ઉ. ૧૩૩- પરબ્રહ્મ (ખુદા) ના પ્રતિ મનમાં વિશ્વાસ અને તારતમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા પછી જ્યારે રૂહો પંચભૌતિક શરીરરૂપી કબર છોડી દેશે, ત્યારે (કયામતના સમય) તે અક્ષર બ્રહ્મના ચિત્તરૂપી બેહદની આઠેય બહિશ્તોમાં અખંડ થઈ જશે અથવા ઉઠી જશે.

→ ઉતાર્યુ કે ''પરબ્રહ્મ-ખુદા પર નિષ્ઠા રાખવાવાળી આત્માઓની જાગૃતિ માટે મહંમદ સાહેબે કુરાનમાં કહ્યું છે કે ઉક્ત આત્માઓ પંચભૌતિક શરીરરૂપી કબરમાં અજ્ઞાનની નીંદ સૂઈ રહી છે તથા તેઓ ઇમામના જ્ઞાન દ્વારા જ ઉઠશે. કહ્યા પ્રમાણે મહંમદ સાહેબની આખરી કડી-સૂરત (સ્વરૂપ) ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ પોતાની આત્માઓને જાગણી લીલામાં કયામતના માટે નિર્ધારિત સમય પર જાતિ-સ્મરણ (યાદ) કરાવી રહ્યા છે.''

ઉ. ૧૩૫- ઉક્ત પ્રકાર પરમધામની અનુભૂતિ કરાવવાવાળી આંકડી (આંટીઘૂંટી) ને ખૂલતાં જ જહાનમહંમદને આવેશ-જોશ આવી ગયો, જેને જોઈને →

→ તારતમ જ્ઞાનના વિરોધી તત્ત્વ અર્થાત્ દજ્જાલ લોકો કાંપી ઉઠ્યા →

પ્ર. ૧૩૬- શ્રીજીએ જહાનમહંમદને દિનમાં એકવારની ચર્ચા કેટલાં દિનો સુધી સાંભળવાનું કહ્યું હતું ?

પ્ર. ૧૩૭- માત્ર કેટલાં દિનોમાં જહાનમહંમદના અંતરપટ ખૂલી ગયા અને તેને જોશ આવી ગયો ? ત્યારે સમાજમાં શું થયું ?

ઉ. ૧૩૭- શ્રી પ્રાણનાથજીની અભૂતપૂર્વ કથા-ચર્ચા શ્રવણ કરી માત્ર ત્રણ જ →

પ્ર. ૧૩૮- કયા ભાઈને કેટલાં દિનોમાં હકીકત અને મારફતની ઓળખ થઈ ગઈ ?

પ્ર. ૧૩૯- મુસલમાન ભાઈઓમાંથી કોણ-કોણ હવે નિત્ય પ્રતિ ઇમામ મેહદીની મજલિસ (મેળાવડા-સભા) માં આવવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૩૯- મુસલમાન ભાઈઓમાંથી જહાનમહંમદ, અવ્વલખાન અને મિહીન- →

પ્ર. ૧૪૦- ઉક્ત મુસ્લિમ ભાઈઓની પાછળ-પાછળ અન્ય પણ લોકો ચર્ચા-મજલિસમાં આવવા લાગ્યા. પરંતુ વારે-વારે જોશ કોને આવવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૧૪૧- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી રાજજી ઉક્ત ભાઈને શું કહીને સાંત્વના આપતાં હતા ?

ઉ. ૧૪૧- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજી જહાનમહંમદના સિર પર પોતાનો →

→ અને તેમને બહુ ભારે નુકસાન થયું. જહાનમહંમદની રૂહને જાગૃત થવું જ દજ્જાલોનું નુકસાન થવું છે.

ઉ. ૧૩૬- શ્રીજી સાહેબજીએ જહાનમહંમદને દિનમાં એકવારની ચર્ચા આઠ દિન સુધી સાંભળવાનું કહ્યું હતું.

→ દિનોમાં જહાનમહંમદને પૂર્ણ વિશ્વાસ આવી ગયો. ત્રીજા દિવસની ચર્ચાએ તેમના અંતરપટ ખોલી દીધા અને ત્યારે તેને જોશ આવવા લાગ્યો. ત્યારે સમાજમાં ભારે નુકસાન થયું. હવેથી જહાનમહંમદ નિજાનંદ ધર્મમાં પાકા બન્યા.

ઉ. ૧૩૮- જહાનમહંમદભાઈને ત્રણ જ દિવસોમાં હકીકત અને મારફતની ઓળખ થઈ ગઈ.

→ ખાન હવે નિત્ય પ્રતિ ઇમામ મેહદીની મજલિસ (સભા) માં ચર્ચા સાંભળવા માટે આવવા લાગ્યા અને ધ્યાનપૂર્વક મગ્ન થઈને ચર્ચા શ્રવણ કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૧૪૦- ઉક્ત ત્રણેય મુસ્લિમભાઈઓની પાછળ-પાછળ અન્ય અનેક મુસલમાનભાઈ ચર્ચા સાંભળવા મજલિસમાં આવવા લાગ્યા. પરંતુ તે બધાની વચ્ચે બેઠેલાં જહાનમહંમદને વારે-વારે અપૂર્વ (વિચિત્ર/ અવનવો) જોશ આવતો હતો.

→ વરદ્‌હસ્ત રાખીને તેમને શાંત કરતાં હતા અને સાંત્વના આપતાં કહેતાં હતા, ''જહાનમહંમદ! ધૈર્ય રાખો! નિશ્ચય જ આપ અમારા સાથી-બ્રહ્મમુનિઓમાંથી છો. આપ અમારી સાથે મળી એક થઈ ગયા છો.''

પ્ર. ૧૪૨- કોણ ભાઈ કયામતને યાદ કરતાં સમય લાહુતનું નામ સાંભળતાં જ જોશમાં આવીને વારે-વારે પડી જતાં હતા ?

ઉ. ૧૪૨- જહાનમહંમદભાઈ જ વારંવાર સચેત કરવાથી પણ જ્યારે ચર્ચામાં →

પ્ર. ૧૪૩- ઉક્ત પ્રકારની ચર્ચા-કથા, ભજન-કીર્તન રાત્રીમાં ક્યાં સુધી ચાલતું હતું ?

ઉ. ૧૪૩- ઉક્ત પ્રકારની ચર્ચા આ સમય રાતભર ચાલતી હતી. જ્યારે દોઢ →

પ્ર. ૧૪૪- રાતની ચર્ચા શ્રવણાર્થ આવેલાં શ્રોતાગણ પાછાં ઘેર ક્યારે જતાં હતા ?

પ્ર. ૧૪૫- જ્યારે સુંદરસાથ અહીંયા રાસની રામતો ગાતાં હતા, ત્યારે શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં રહેતાં હતા ?

પ્ર. ૧૪૬- ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહ હાડાની હવેલીમાં ઉક્ત પ્રકારની ચર્ચા કેટલાં મહિના સુધી ચાલી ?

ઉ. ૧૪૬- ઔરંગાબાદના રાજા ભાવસિંહ હાડાની હવેલીમાં જાગણીલીલાનો આ →

પ્ર. ૧૪૭- ઔરંગાબાદમાં થયેલી ચાર મહિનાની ચર્ચા-કથા, ઉત્સવ-રસોઈ, ભજન-કીર્તન આદિમાં સુંદરસાથને કેવો અનુભવ થયો ?

ઉ. ૧૪૭- ઔરંગાબાદમાં થયેલી ચાર મહિનાની ચર્ચા-કથા, ભજન-કીર્તન, →

પ્ર. ૧૪૮- પઠાણ ફતેહમહંમદ કોણ હતા અને તે કેવી નિયતવાળા હતા ?

→ લાહુત-પરમધામનું નામ શ્રવણ કરતાં હતા, તો તેમને જોશ આવી જતો હતો અને તે કયામત-આધ્યાત્મિક જાગણીનું ધ્યાન કરી ભાવ વિહ્વળ થઈને પડી જતાં હતા.

→ કલાક રાતે બાકી રહેતાં અર્થાત્ જ્યારે પ્રાતઃના સાડા ચાર વાગતાં હતા, ત્યારે શ્રોતાગણ પોત-પોતાના ઘર તરફ પ્રસ્થાન કરતાં હતા. ચર્ચામાં સાંભળેલી વાતો પર વિચાર-વિમર્શ થતું રહેતું હતું.

ઉ. ૧૪૪- રાતની ચર્ચામાં આવેલાં શ્રોતાગણ રાતભર ચર્ચા-કથા, ભજન-કીર્તનમાં નિમગ્ન રહેતાં હતા. પુનઃ પ્રાતઃ સાડા ચાર વાગે પોતાની ઘેર પ્રસ્થાન કરતાં હતા.

ઉ. ૧૪૫- ચર્ચા શ્રવણાર્થ આવેલાં શ્રોતાગણ ઘેર ચાલી ગયા બાદ, પાછળથી બેઠેલાં સુંદરસાથ રાસની રામત ગાતાં હતા. આ સમય શ્રીજી સ્વરૂપ કંઈક અલ્પાહાર લઈને ઝૂલા યા પલંગ પર વિશ્રામ કરતાં હતા.

→ કાર્યક્રમ ચાર મહિના સુધી નિરંતર ચાલતો રહ્યો. ચર્ચા-કથા, ભજન-કીર્તનના આનંદમાં સંપૂર્ણ રાત્રી વ્યતીત (પસાર) થઈ જતી હતી.

→ ઉત્સવ-રસોઈની ધામધૂમમાં ચાર મહિના ચાર દિન સદશ (જેવા) પસાર થયા. પ્રતિદિન અહીંયા ઘર-ઘરમાં ઉત્સવ-રસોઈ તથા કીર્તન આદિ થયા કરતાં હતા. શ્રી પ્રાણનાથજીના સત્સંગમાં રહીને સુંદરસાથે અભૂતપૂર્વ/અદ્ભુત આનંદ તેમજ આત્મ-શાંતિનો અનુભવ કર્યો.

ઉ. ૧૪૮- પઠાણ ફતેહમહંમદ એક પહોંચેલા (મંજા-નિપુણ) રાજનીતિજ્ઞ હતા. તે અત્યંત ક્રૂર અને જાલિમ પ્રવૃત્તિવાળા હતા તથા કુરાન તેમજ તફસીરના અધકચરા જ્ઞાની હતા.

પ્ર. ૧૪૯- ફતેહમહંમદે જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજીની વાતો સાંભળી, ત્યારે તેણે જહાનમહંમદને કોની ઓળખાણ કરાવી દેવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૫૦- ફતેહમહંમદે આખર જમાનાના ખાવિંદના પરિચયના વિષયમાં શું શરત રાખી અને કબૂલ કર્યુ ?

ઉ. ૧૫૦- જહાનમહંમદના હાથમાં પઠાણ ફતેહમહંમદે ચાલીસ હદીસા લખીને →

પ્ર. ૧૫૧- ઉક્ત વાતની શરત કોની-કોની વચ્ચે થઈ હતી ?

પ્ર. ૧૫૨- ચાલીસ હદીસા લઈને કોણ ભાઈ, કોની પાસે આવ્યા અને તેઓએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૫૨- પઠાણ ફતેહમહંમદ દ્વારા લખીને આપેલાં ચાલીસ હદીસા લઈને →

પ્ર. ૧૫૩- ઉક્ત ભાઈની વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહ્યું અને કેમ ?

ઉ. ૧૫૩- ઉક્ત ભાઈ જહાનમહંમદની વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ →

પ્ર. ૧૫૪- શ્રીજી સાહેબજીએ જહાનમહંમદની વાતો સાંભળીને તે હદીસો દ્વારા શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૫૪- જ્યારે જહાનમહંમદે કુરાનનો અર્થ સમજાવવા માટે તારતમ જ્ઞાનરૂપ →

પ્ર. ૧૫૫- હકીકત અને મારફતની આંકડી (આંટીઘૂંટી) ખૂલતાં જ જહાન મહંમદને શું થયું ?

ઉ. ૧૪૯- ફતેહમહંમદે જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજીની પ્રશંસા સાંભળી, ત્યારે તેણે જહાનમહંમદને કહ્યું કે તે તેને તે વૈરાગી (શ્રી પ્રાણનાથજી) ની સંપૂર્ણ ઓળખાણ (પરિચય) કરાવી દે કે તે કેવા છે અને શું ચાહે છે ?

→ આપ્યા અને કહ્યું, ''જો શ્રીજી સાહેબજી એનો અર્થ બતાવી દેશે, તો એ નિશ્ચિત થઈ જશે કે તે જ કુરાનમાં વર્ણિત આખર જમાનાના ખાવિંદ-ઇમામ મેહદી છે.''

ઉ. ૧૫૧- ઉક્ત શ્રીજી સાહેબજી દ્વારા ચાલીસ હદીસા ખોલી આપવાથી તેમને આખર જમાનાના ખાવિંદ કબૂલ કરી હાદી કરી લેવાની શરત ફતેહમહંમદ અને જહાનમહંમદની વચ્ચે થઈ હતી.

→ જહાનમહંમદ શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે આવ્યા અને ફતેહમહંમદે તેમની સાથે લગાડેલી શરત વિષયક વાતો શ્રીજીની આગળ રાખી દીધી. પુનઃ એ આગ્રહ કર્યો, ''આપ તે હદીસાઓનો અર્થ ખોલી દો.''

→ તેમને કહ્યું, ''જહાનમહંમદ ! રૂહઅલ્લાહ શ્રી દેવચંદ્રજીની તારતમ કૂંજી તમને પણ તો પ્રાપ્ત છે, તો સ્વયં તમે જ એનો અર્થ કેમ નથી કરી દેતાં ? જાઓ, તમે સ્વયં જ તે ચાળીસ હદીસાનો અર્થ કરી દો.''

→ કૂંજીની ચાહ બતાવી, ત્યારે શ્રીજી સાહેબજીની કૃપાથી તેમને તારતમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અને તે હદીસો દ્વારા તેમને હકીકી દીન ઇસ્લામ-નિજાનંદ ધર્મનો પૂર્ણ પરિચય થઈ ગયો.

ઉ. ૧૫૫- તારતમ જ્ઞાનના પ્રતાપથી હકીકત-પરમધામના વાસ્તવિક જ્ઞાન અને મારફત-અંતરંગ લીલાનો અનુભવ પ્રાપ્ત થતાં જ જહાનમહંમદનું →

→ ધ્યાન બકા-અખંડ પરમધામમાં સ્થિર થઈ ગયું અને તેને અક્ષરાતીત →

પ્ર. ૧૫૬- તે ચાળીસ હદીસોના માધ્યમથી જહાનમહંમદે કયુ નવું તત્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યુ ?

પ્ર. ૧૫૭- ત્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદની પાસે જઈને તેનાથી શું પૂછ્યું ?

પ્ર. ૧૫૮- સારું ! કુરાન અને હદીસોમાં ખુદા (પરમાત્મા)નું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે કે નથી ?

પ્ર. ૧૫૯- જ્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદને કહ્યું કે આપનો જવાબ કુરાન અને હદીસોના અનુકૂળ છે કે નહિ, ત્યારે ફતેહમહંમદે જવાબમાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૫૯- જ્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદને કહ્યું કે આપનો જવાબ કુરાન અને હદીસોના અનુકૂળ છે કે નહિ, ત્યારે ફતેહમહંમદે જવાબમાં →

પ્ર. ૧૬૦- જ્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદને ''મ્યારાજની રાત્રીમાં મહંમદ સાહેબે ખુદાના સન્મુખીન થઈને વાતો કરી હતી, આ વિષયમાં તને સંદેહ છે કે નહિ ?''-એવો પ્રશ્ન કર્યો, ત્યારે તે પ્રશ્નનો ઉત્તર તેને શું આપ્યો ?

પ્ર. ૧૬૧- ફતેહમહંમદે શ્રી પ્રાણનાથના પ્રતિ પોતાની શ્રદ્ધા વ્યક્ત/પ્રદર્શિત કરવાના વિષયમાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬૧- ફતેહમહંમદે શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ પોતાની શ્રદ્ધા વ્યક્ત (સ્પષ્ટ) →

→ ખુદા-બ્રહ્મ-શ્રી રાજજીના દીદાર (દર્શન) થઈ ગયા.

ઉ. ૧૫૬- જહાનમહંમદે તે ચાળીસ હદીસાઓના માધ્યમથી મારફતની અંતરંગ લીલાનો અનુભવ અને શ્રી રાજજી મહારાજના દીદાર (દર્શન) પ્રાપ્ત કર્યા.

ઉ. ૧૫૭- ત્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદની પાસે જઈને કહ્યું, ''જો તમે મારા એક પ્રશ્નનો ઉત્તર આપી દો, તો મારી પર તમારું બહુ મોટું અહેસાન થશે. અતઃ તમે એ બતાવો કે ખુદાનું સ્વરૂપ છે કે નથી?''

ઉ. ૧૫૮- જી હા! કુરાન અને હદીસોમાં ખુદાનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે, બતાવ્યું છે!!

→ કહ્યું, ''જી હા! મારો જવાબ કુરાન અને હદીસોના અનુકૂળ જ છે કે અરસમાં ખુદાનું સ્વરૂપ છે.'' (અરસમાં ખુદાનું સ્વરૂપ છે, ત્યારે તો મહંમદ સાહેબે ખુદા દ્વારા કહેલાં નેવું હજાર હરફ (શબ્દ) સાંભળ્યા. અરસમાં ખુદાનું જુલ્ફેકાર સ્વરૂપ છે. એ વાતોમાં જરા જેટલી પણ શંકા નથી.)

ઉ. ૧૬૦- જ્યારે જહાનમહંમદે ફતેહમહંમદને **''મ્યારાજની રાત્રીમાં મહંમદ સાહેબે ખુદાના સન્મુખીન થઈને વાતો કરી હતી, આ વિષયમાં તને સંદેહ છે કે નહિ?''**-એવો પ્રશ્ન કર્યો, ત્યારે ફતેહમહંમદે જવાબ આપ્યો, ''આ વાતો પર મને તનિક (જરા પણ) પણ સંદેહ નથી.''

→ કરવાના વિષયમાં જહાનમહંમદને કહ્યું, ''મને ઉક્ત વાતોમાં જરા જેટલી પણ શંકા-ઉપશંકા નથી. કિંતુ હું શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ પોતાની શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરી શકતો નથી કેમ કે જાહેરી શરાઅ (શરિયત) →

→ નો મારા મન પર ગહેરો પ્રભાવ (શક્તિ, બળ) છે તથા બાહ્યરૂપમાં →

પ્ર. ૧૬૨- ''દિલ્લીવાળા શરાઅના કટ્ટર છે. અતઃ હમણાં તે કયામતનો દોર (અમલ-સત્તા) કેવી રીતે સ્વીકાર કરશે ?''-એ બહાનું કોણે બનાવ્યું અને આ બહાનાની પાછળ શું વાસ્તવિકતા હતી ?

ઉ. ૧૬૨- **''દિલ્લીવાળા શરાઅના કટ્ટર છે. અતઃ અત્યારે તે કયામતનો દોર** →

પ્ર. ૧૬૩- ''ચાળીસ હદીસોના માયના (અર્થ) ખોલવાની શરત લગાવતાં સમયે દિલ્લીવાળા ન હતા ?''-એવું કોણે કહ્યું અને આ કથનનું શું તાત્પર્ય છે ?

ઉ. ૧૬૩- **''ચાળીસ હદીસોના માયના (અર્થ) ખોલવાની શરત લગાવતાં સમય** →

પ્ર. ૧૬૪- ફતેહમહંમદે જહાનમહંમદને સ્પષ્ટ નકારતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬૪- ફતેહમહંમદે જહાનમહંમદને સ્પષ્ટ નકારતાં કહ્યું, ''આપની ઉક્ત →

પ્ર. ૧૬૫- ફતેહમહંમદના ઉક્ત જવાબના પ્રત્યુત્તરમાં જહાનમહંમદે શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬૫- ફતેહમહંમદની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી પ્રત્યુત્તરમાં જહાનમહંમદે કહ્યું, ''હદીસોની વાતો સત્ય સિદ્ધ થઈ છે. તમારા જેવા કાફરો →

પ્ર. ૧૬૬- ઉક્ત વાતો સાંભળવાથી જહાનમહંમદે પૂર્વ શરતાનુસાર શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬૬- ફતેહમહંમદની ઉક્ત વાતો સાંભળવાથી જહાનમહંમદે પૂર્વ શરતાનુસાર →

પ્ર. ૧૬૭- જ્યારે ફતેહમહંમદ દ્વારા ઉક્ત પ્રકાર મુકર જવા અને શરત બદલાવવાથી બંને-જહાનમહંમદ અને ફતેહમહંમદની વચ્ચે અનબન થઈ ગઈ, ત્યારે શું થયું ?

→ કટ્ટર શરાઅનું પાલન કરવાવાળા મહાન શાસકનો દબદબો (ભપકો-ઠાઠમાઠ) છે.''

→ **કેવી રીતે સ્વીકાર કરશે ?''**-એ બહાનું ફતેહમહંમદે બનાવ્યું અને આ બહાનાની પાછળ વાસ્તવિકતા એ હતી કે દિલ્લીવાળાનું નામ લઈને ફતેહમહંમદ વચનથી મુનકર (બેઈમાન/નાદાન) થઈ રહ્યો હતો. કેમ કે શ્રીજી સાહેબજીને હાદી કબૂલ કરી તેને હાદી કરવા જ ન હતા. અતઃ જ્યારે તે શરત હારી ગયો, તો ઉક્ત બહાનું બનાવવા લાગ્યો.

→ **દિલ્લીવાળા ન હતા ?''**-એવું જહાનમહંમદે કહ્યું. તેના આ કથનનું તાત્પર્ય એ છે કે ચાળીસ હદીસોના માયના ખોલવાની શરત લગાવતાં સમય ફતેહમહંમદે શું એ નહિ સોચ્યું હતું કે જો તે શરત હારી જશે, તો દિલ્લીવાળા શું કહેશે ?

→ વાતો પર મને તનિક (જરા જેટલો) પણ સંદેહ નથી. પરંતુ એ બંને બંધન અર્થાત્ લોકલાજનો ભય તેમજ શાહી પ્રકોપ મને મારી નાંખશે. એટલા માટે હું પ્રગટરૂપથી પોતાના વિચારોને વ્યક્ત કરી શકતો નથી.''

→ (અવજ્ઞાકારીઓ)નું વશ નહિ ચાલે.'' પુનઃ કહે છે કે ''જ્યાં સુધી બાદશાહ એમના (શ્રી પ્રાણનાથજીના) ઉપદેશથી પ્રભાવિત થઈને ધર્મનો સ્વીકાર નથી કરી લેતાં, ત્યાં સુધી અમે લોકો આગળ થઈને એમનાથી પહેલાં વિશ્વાસ કેવી રીતે કરીએ !''

→ ફતેહમહંમદને કહ્યું, '' તમારો વિશ્વાસ બાદશાહના પ્રતિ છે ન કે ખુદા-મહંમદના પ્રતિ ! અન્યથા ઇમામ મેહદી શ્રી પ્રાણનાથજીના રૂપમાં હકનો પરિચય કરીને પણ તમે એમ કેમ કહી શકો છો ?''

ઉ. ૧૬૭- જ્યારે ફતેહમહંમદ દ્વારા ઉક્ત પ્રકાર મુકર (વિમુખ થઈ) જવા અને શરત બદલાવવાથી બંને-જહાનમહંમદ અને ફતેહમહંમદની વચ્ચે અનબન થઈ ગઈ, ત્યારે જહાનમહંમદે તેમને સમજાવવાનું જ છોડી દીધું.

પ્ર. ૧૬૮- ઉક્ત પ્રકારની વાતો ઘટિત થવાથી બધા પઠાણોએ સંગઠિત થઈને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૬૯- બધા પઠાણ મળીને જહાનમહંમદને શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૬૯- તત્પશ્ચાત બધા પઠાણ મળીને જહાનમહંમદને કહેવા લાગ્યા, "તું →

પ્ર. ૧૭૦- ઉક્ત કાર્ય-કારણવશ પઠાણો અને જહાનમહંમદની વચ્ચે શું થવા લાગ્યું ?

પ્ર. ૧૭૧- ઉક્ત ઝઘડાની વાતો કોણે સાંભળી ? ત્યારે તેઓએ જહાન મહંમદને કેમ રોક્યા ?

ઉ. ૧૭૧- ઉક્ત ઝઘડાની વાતો શ્રી પ્રાણનાથજીના કાન સુધી પહોંચી. ત્યારે શ્રીજી સ્વરૂપે જહાનમહંમદને રોકતાં કહ્યું, "આપ કેમ તે લોકોથી →

પ્ર. ૧૭૨- શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા રોકવાથી જહાનમહંમદે તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૭૨- ઉક્ત પ્રકાર શ્રીજી દ્વારા રોકવાથી જહાનમહંમદે તેમને કહ્યું, "એ →

પ્ર. ૧૭૩- ઉક્ત પઠાણોનું કહેવું માની લેવાથી જહાનમહંમદને શું ખતરો હતો ?

ઉ. ૧૭૩- જહાનમહંમદે શ્રીજી સાહેબજીના સ્વરૂપમાં પોતાના સાહેબ-સ્વામીને →

પ્ર. ૧૭૪- આ સમય બધા પઠાણોએ મળીને જહાનમહંમદના વિષયમાં શું વિચાર-વિમર્શ કર્યા ?

ઉ. ૧૬૮- ઉક્ત પ્રકારની વાતો ઘટિત થવાથી બધા પઠાણોએ સંગઠિત થઈને નિશ્ચય કર્યો કે કોઈપણ રીતે જહાનમહંમદને શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે જતાં રોકવા જોઈએ.

→ કેમ તે વૈરાગીના ચરણોમાં ઝૂકે છે ? તું એમને આખર જમાનાના (અંતિમ સમયના) હાદી કેવી રીતે ઓળખી લીધા ?''-એવું કહીને બધાએ તેને શ્રીજી સ્વરૂપની જમાતમાં શામિલ થવાથી રોક્યા.

ઉ. ૧૭૦- ઉક્ત કાર્ય-કારણવશ પઠાણો અને જહાનમહંમદની વચ્ચે પ્રતિદિન ઝઘડા થવા લાગ્યા.

→ હઠપૂર્વક ઝઘડા કરવા જાવ છો ? આ યુગમાં દજ્જાલો-આસુરી પ્રવૃત્તિનું જ સામ્રાજ્ય છે. એ પઠાણ તો જાહિલો (જુલમીઓ) ના બાપ છે. એમનાથી યુક્તિપૂર્વક નીતિથી જ છુટકારો પામી શકીએ છીએ. આપને શક્તિ લગાવીને તેમનાથી સામનો નહિ કરવો જોઈએ.''

→ દજ્જાલના દાસ મને પણ તમારી પાસે આવવાથી રોકે છે. હું એમની એ અનુચિત વાતો કેમ માની લઉં ? એક બ્રહ્મમુનિ હોવાના નાતે જો હું અહીંયા ન આવું, તો મારા દૃઢ વિશ્વાસને ભંગ થવાનો ભય છે.''

→ પ્રાપ્ત કરી (પામી) લીધા હતા. પોતાના નેત્રોથી તેણે શ્રીજીમાં ઇમામ મેહદીના પ્રત્યક્ષ દર્શન કરી લીધા હતા. અતઃ જો તે તેમની પાસે આવતાં, તો તેને માત્ર જાનનો ખતરો (જીવ જોખમમાં) હતો. કિંતુ જો તે તેમની પાસે ન આવતાં, તો ઈમાન (વિશ્વાસ)નો ખતરો હતો.

ઉ. ૧૭૪- આ સમય બધા પઠાણોએ મળીને જહાનમહંમદને જાનથી મારી નાંખવાનો નિશ્ચય કર્યો કેમ કે તેને મુસલમાન ધર્મ છોડીને તેમનાથી સંબંધ જ તોડી નાંખ્યો હતો.

પ્ર. ૧૭૫- જહાનમહંમદને મારી નાંખતાં પહેલાં પઠાણોએ શું કરવાનો નિશ્ચય કર્યો ?

પ્ર. ૧૭૬- એક દિન રાત્રીમાં કેટલાં પઠાણ મળીને શ્રીજીની પાસે આવ્યા ?

પ્ર. ૧૭૭- જ્યારે દસ-બાર પઠાણ મળીને શ્રીજી સાહેબજીની પાસે આવ્યા, ત્યારે ત્યાં શું ચાલી રહ્યું હતું ?

ઉ. ૧૭૭- જ્યારે રાત્રીના સમય દસ-બાર પઠાણ મળીને શ્રીજી સાહેબજીની →

પ્ર. ૧૭૮- શ્રીજી સાહેબજીની સામે બંને તરફ શું પધરાવ્યું હતું ?

પ્ર. ૧૭૯- રોશની માટે બંને તરફ પંક્તિબદ્ધ શું બળી-સળગી (જલી) રહ્યું હતું ?

પ્ર. ૧૮૦- તે સમય ત્યાં ઉપસ્થિત મોમિન રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ શેમાં તલ્લીન હતી ?

પ્ર. ૧૮૧- તે મજલિસમાં આવીને દજ્જાલ વૃત્તિથી ગ્રસ્ત પઠાણ લોકો શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૮૧- વિજ્ઞજનો (તત્ત્વજ્ઞાની) ની આવી મજલિસને જોઈને દજ્જાલ વૃત્તિથી ગ્રસ્ત પઠાણ લોકો વાદ-વિવાદ કરી શોર મચાવવા લાગ્યા અને →

પ્ર. ૧૮૨- પઠાણોની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રીજીએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૮૨- પઠાણોની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને શ્રીજી સાહેબજીએ તેમને →

ઉ. ૧૭૫- જહાનમહંમદને મારી નાંખતાં પહેલાં પઠાણોએ વૈરાગી સાધુ શ્રીજી સાહેબજીથી સંઘર્ષ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો.

ઉ. ૧૭૬- એક દિન રાત્રીમાં દસ-બાર પઠાણ મળીને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે આવ્યા.

→ પાસે આવ્યા, તે સમય ત્યાં સામે જ શ્રીજી સાહેબજી બિરાજમાન હતા. તેમની સામે કુરાનની ટીકા હુસૈની તફસીર રાખેલી હતી તથા બહુ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસથી તેનું અધ્યયન થઈ રહ્યું હતું.

ઉ. ૧૭૮- શ્રીજી સાહેબજીની બંને તરફ સુંદરસાથનો સમૂહ સભાના રૂપમાં બેઠેલાં હતા. બધાની સન્મુખ રેલ પર ધાર્મિક ગ્રંથ રાખેલાં હતા અને બહુ ધ્યાનથી તેમને વાંચી રહ્યા હતા.

ઉ. ૧૭૯- રોશની માટે બંને તરફ પિત્તળના વિશાલ દીપક જલી રહ્યા હતા, જેનો પ્રકાશ ચોતરફ (ચહુદિશ) ફેલાઈ રહ્યો હતો.

ઉ. ૧૮૦- પંક્તિમાં જાજ્વલ્યમાન પિત્તળના દીપકની રોશનીમાં ત્યાં ઉપસ્થિત મોમિન રૂહો-બ્રહ્મમુનિ શ્રીજીની સાથે પરસ્પર ચર્ચામાં તલ્લીન હતી.

→ કહેવા લાગ્યા, ''હે ભગતજી ! આ શું ચાલી રહ્યું છે ? અમે આપથી બળપૂર્વક સંઘર્ષ કરીશું. એક તરફ તો આપ માથે ટીકો (તિલક)-ગળામાં માળા ધારણ કરી હિંદુ વેશ રાખો છો અને બીજી તરફ કુરાન વાંચો છો ! એવું કેમ ? આપ હિંદુ લોકો કુરાન વાંચે અને તેની ચર્ચા કરો યા સાંભળો, આ અમે મુસલમાનોને સ્વીકાર નથી !''

→ કહ્યું, ''અમે તમને ના કહીએ છીએ. અમે તો મહંમદ સાહેબ અને ખુદામાં પ્રેમ સંબંધ સ્થાપિત કરી (બાંધી) રહ્યા છે અને તે પ્રેમને આપ છુપાવાનું કહો છો. આવો ઉપદેશ આપ લોકોને કોણે આપ્યો ?''

પ્ર. ૧૮૩- શ્રીજી સાહેબજીના પશ્ચાત કોણે તે પઠાણોને શું કહ્યું અને શું પૂછ્યું ?

પ્ર. ૧૮૪- ''આપ બધાને ધાર્મિક જુબાન હલાવવાની/ચલાવવાની તાલીમ કોણે આપી ?''-એવું કોણે કહ્યું ? આ કથન દ્વારા તે શું કહેવા ચાહે છે ?

ઉ. ૧૮૪- **''આપ બધાને ધાર્મિક જુબાન ચલાવવાની તાલીમ કોણે** →

પ્ર. ૧૮૫- ઉક્ત પ્રકારના વાદ-વિવાદ દ્વારા કોને-કોને શું થયું ? તે કેમ ડરી ગયા ?

ઉ. ૧૮૫- ઉપરોક્ત પ્રકારના વાદ-વિવાદને જોઈને મિહીનખાનને બહુ જ ક્રોધ →

પ્ર. ૧૮૬- ''યારો ઉઠો જિમી ફિરી''-આ વાક્યાંશ કોના મુખનું છે તથા આ વાક્યાંશનું તાત્પર્ય શું છે ?

ઉ. ૧૮૬- **''યારો ઉઠો જિમી ફિરી''**-આ વાક્યાંશ તે પઠાણોના મુખનું છે. →

પ્ર. ૧૮૭- જ્યારે તે પઠાણોએ અવ્વલખાન અને જહાનમહંમદને જોશમાં જોયા, ત્યારે શું થયું ?

પ્ર. ૧૮૮- તે દજ્જાલરૂપી પઠાણ શું કહેતાં નૌ દો ગ્યારહ (ઉચાળા ભરતાં) થઈ ગયા ?

ઉ. ૧૮૮- તે દજ્જાલરૂપી પઠાણ કહેવા લાગ્યા, ''હે ભગતજી ! આપ અમને →

ઉ. ૧૮૩- શ્રીજી સાહેબજીને ઉપરોક્ત વાતો કહ્યા પછી જહાનમહંમદ કહેવા લાગ્યા, ''આપને આવું જ્ઞાન કોણે આપ્યું છે કે ખુદા અને મહંમદને પ્રેમ કરવાવાળાઓને દુઃખ આપો ?''

→ **આપી ?''**–એવું જહાનમહંમદે કહ્યું. તેમના પઠાણોને એવું કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે ''આપ બધાના ગુરુ તો હું જ છું ને ! મારાથી જ કુરાનની શિક્ષા લઈને સ્વયં મોટાઈ બતાવી રહ્યા છો ! પોતાને શ્રેષ્ઠ સમજીને બેઈમાનો-મુનકરો (નાદાનિયત) જેવી જુબાન ચલાવો છો !''

→ આવી ગયો. ગાજીખાન પર પણ જબરાઈલનો જોશ ચઢી ગયો. પઠાણોના રૂપમાં મજલિસમાં બેઠેલાં દજ્જાલ એમની જોશભરી વાતો સાંભળીને ડરી ગયા.

→ આ વાક્યાંશનું તાત્પર્ય એ છે કે ''અહીંયા તો હદ થઈ ગઈ.'' અમને મારવા અને અમારી સાથે લડવા માટે સ્વયં અમારા યાર-લોકો જ તૈયાર ઊભા છે. અમારા લોકો જ અમોને મારવા તૈયાર છે, તો સાધુ મહાત્માને શું કહે ?

ઉ. ૧૮૭- જ્યારે તે પઠાણોએ અવ્વલખાન અને જહાનમહંમદને જોશમાં જોયા, તો પઠાણોના સાહસે દમ તોડી દીધા. તેઓની હિંમત નિસ્તેજ થઈ.

→ ક્ષમા કરી દો. હવે અમારું મન આપના પ્રતિ નિર્મળ થઈ ચૂક્યું છે. અમારા મનમાં તમારા માટે કોઈ દ્વેષ નથી રહ્યો. હવે અમે બધા અહીંથી પાછાં જઈ રહ્યા છે.''-આ પ્રકાર કહેતાં ત્યાંથી ઉચાળા ભરી (નૌ દો ગ્યારહ થઈ) ગયા.

પ્ર. ૧૮૯- ઉક્ત પઠાણરૂપી દજ્જાલ જ્યારે ત્યાંથી બચીને ભાગી નીકળ્યા, તો ક્યાં જઈને શોર મચાવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૧૯૦- ''યારો બડા જાદૂગર'' એવું કોણે, કોને કહ્યું ? તેમણે કોને જાદૂગર કહ્યું અને કેમ ?

ઉ. ૧૯૦- **''યારો બડા જાદૂગર''**-એવા દજ્જાલની ઓલાદ-પઠાણ લોકો →

પ્ર. ૧૯૧- અચાનક એની વચ્ચે ભાવસિંહ હાડાને શું થયું ? પુનઃ તેમના સ્થાન પર ઔરંગાબાદના રાજાના રૂપમાં કોણ આસીન થયા ?

ઉ. ૧૯૧- ઉક્ત પ્રકારનું વાતાવરણ હતું, ત્યારે અચાનક રાજા ભાવસિંહ હાડાની →

પ્ર. ૧૯૨- ભાવસિંહ હાડાના સ્થાનમાં આવેલાં દજ્જાલરૂપી ફતેહમહંમદે શું હુકમ કર્યો ?

પ્ર. ૧૯૩- તે સમય જમાત સહિત શ્રી પ્રાણનાથજી ક્યાં બેઠેલાં હતા અને શું કરાવવામાં તલ્લીન હતા ?

ઉ. ૧૯૩- તે સમય શ્રી પ્રાણનાથજી જમાત સહિત ફતેહમહંમદના મહોલ્લામાં →

પ્ર. ૧૯૪- શ્રીજી સ્વરૂપ કોને આર્થિક લોભ બતાવીને કુરાન ઉતરાવી રહ્યા હતા ? કોણ-કોણ શામિલ હતા ?

પ્ર. ૧૯૫- રાજા ભાવસિંહ હાડાના નિધન બાદ ત્રણ દિવસ સુધી શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં હતા અને બહાર શું થઈ રહ્યું હતું ?

ઉ. ૧૮૯- ઉક્ત પઠાણરૂપી દજ્જાલ જ્યારે હાથ જોડીને માફી માંગતાં ત્યાંથી ભાગી ગયા, ત્યારે ત્યાંથી પોતાના સમાજ-દજ્જાલની ફોજની વચ્ચે પહોંચીને નિંદા કરતાં શોર મચાવવા લાગ્યા.

→ આપસ્તમાં કહેવા લાગ્યા. તેઓ શ્રી પ્રાણનાથજીને જાદૂગર કહેવા લાગ્યા કેમ કે પઠાણોના અનુસાર શ્રીજી સ્વરૂપ તેમને મારવા અને મરાવવા માટે તેમના જ વંશજ-મુસલમાનોને તૈયાર કરી રહ્યા હતા, ત્યારે તો તેમને મારવા માટે તેમના જ લોકો ઊભા થઈ ગયા.

→ મૃત્યુ થઈ ગઈ તથા તેમના ઉપરાંત દજ્જાલરૂપી વિરોધી લોકોએ તરેહ-તરેહથી શ્રીજીની નિંદા કરી અને સુંદરસાથને કષ્ટ પહોંચાડવાનો પ્રયાસ કરતાં રહ્યા. કાર્ય-કારણવશ રાજા ભાવસિંહ હાડાની જગ્યાએ ફતેહમહંમદ રાજાના રૂપમાં આસીન થયા.

ઉ. ૧૯૨- ભાવસિંહ હાડાના સ્થાનમાં આવેલાં દજ્જાલરૂપી ફતેહમહંમદે રાજસિંહાસન પર આસીન થતાં જ સેવકોને આદેશ આપ્યો, ‘‘તમે તે વૈરાગીઓને શોધીને પકડી લાવો. અમે તેમને કેદ કરી લઈશું.’’

→ તેમની હવેલીની અત્યંત નજીક જ રહેતાં એક મુલ્લાના ઘરમાં રોકાયેલાં હતા અને ત્યાં બેસીને કુરાનની નકલ ઉતરાવામાં તલ્લીન હતા. ત્યાંનું વાતાવરણ એવું હતું કે કોઈની પર પણ વિશ્વાસ કરવો કઠિન હતું.

ઉ. ૧૯૪- શ્રીજી સ્વરૂપ એક મૌલવીને આર્થિક લોભ બતાવીને કુરાનની અનુકૃતિ (અનુવાદ) કરાવી રહ્યા હતા. તે મૌલવીને સહયોગ દેવા માટે ત્યાં લાલદાસજી અને ચરણદાસજી પણ શામિલ હતા.

ઉ. ૧૯૫- રાજા ભાવસિંહ હાડાના નિધનના ત્રણ દિવસ બાદ સુધી શ્રીજી સાહેબજી ફતેહમહંમદના મહોલ્લામાં તેમની હવેલીની નિકટ જ →

→ સ્થિત એક હવેલીમાં રોકાયેલાં હતા. બહાર ફતેહમહંમદના સૈનિક →

પ્ર. ૧૯૬- ફતેહમહંમદના સૈનિક ક્યાં અને શું શોધી રહ્યા હતા ? ન મળવાથી તેઓએ કોને પકડી લીધા ?

ઉ. ૧૯૬- ફતેહમહંમદના સૈનિક ઔરંગાબાદ શહેરના ચપ્પે-ચપ્પા (ખૂણે- →

પ્ર. ૧૯૭- ફતેહમહંમદના સૈનિકોએ ભવાની ભટ્ટને પૂછતાછ કરતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૯૭- ફતેહમહંમદના સૈનિકોએ ભવાની ભટ્ટને જમાત સહિત શ્રીજીની ખબર પૂછી. પરંતુ ભવાની ભટ્ટે કંઈ પણ ન બતાવ્યું. ત્યારે તે લોકો →

પ્ર. ૧૯૮- શહેરના લોકોએ સૈનિકોને પૂછવાથી વૈરાગીઓનું ઠેકાણું કેવી રીતે બતાવી દીધું ?

ઉ. ૧૯૮- શહેરના લોકોએ ફતેહમહંમદના સૈનિકો દ્વારા વૈરાગીઓના પત્તા-ઠેકાણું-સરનામું પૂછવાથી કહ્યું, ''વૈરાગીઓની જમાત સહિત શ્રી →

પ્ર. ૧૯૯- આ સમય ફતૂઅલ્લાહ (ફતેહમહંમદ) ની ઘેર કોણ આવ્યું અને તેણે ત્યાં કોને જોઈને, તેમને શું પૂછ્યું ?

પ્ર. ૨૦૦- જહાનમહંમદ દ્વારા શ્રીજીના વિષયમાં પૂછવાથી વૈરાગી સાધુએ શું જવાબ આપ્યો ?

પ્ર. ૨૦૧- વૈરાગી સાધુની વાત સાંભળીને જહાનમહંમદે તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૨૦૧- વૈરાગી સાધુની વાત સાંભળીને જહાનમહંમદે તેમને કહ્યું, ''શું આપ લોકોને ફતેહમહંમદ જેવા અત્યાચારીથી ડર નથી લાગતો ? એ તો દજ્જાલના પ્રતિરૂપ જ છે. તેમના સૈનિક આપ બધાને શોધતાં- →

→ તેમને અને તેમની જમાતને પકડવા માટે ચારેબાજુ ઢૂંઢી-ઢૂંઢી (શોધી-શોધી) ને હેરાન થઈ રહ્યા હતા.

→ ખૂણા) માં શ્રી પ્રાણનાથજી અને તેમની જમાતને શોધી રહ્યા હતા. તેમને ન મળવાથી તેઓએ ભવાની ભટ્ટને પકડી લીધા અને શ્રીજીના વિષયમાં પૂછતાછ કરવા લાગ્યા.

→ ભવાની ભટ્ટને કહેવા લાગ્યા, ''તમે અમને વૈરાગીઓનું ઠેકાણું બતાવી દો. અમે તો પોતાની બધી શક્તિ લગાવીને તેમને શોધતાં-શોધતાં પૂરી રીતે થાકી ચૂક્યા છે.''

→ પ્રાણનાથજી તો **'ભડકલ દરવાજા'** ની પૂર્વ દિશાની હવેલીમાં છે.'' પુનઃ બીજી જગ્યાના લોકો તો કહેવા લાગ્યા, ''અરે ! હવે તમારે લોકોને અહીં-તહીં ભટકવું નકામું છે. તે તો શહેર છોડીને ક્યાંય અન્યત્ર જ ચાલ્યા ગયા છે.''

ઉ. ૧૯૯- એ જ સમય ફતૂઅલ્લાહ (ફતેહમહમંદ) ને મળવા તેની ઘેર જહાન મહંમદ આવ્યા અને તેમને ત્યાં શ્રીજીની પાસે રહેવાવાળા વૈરાગીઓને જોઈને તેમને શ્રી પ્રાણનાથજીના વિષયમાં પૂછ્યું.

ઉ. ૨૦૦- જહાનમહંમદ દ્વારા શ્રીજીના વિષયમાં પૂછવાથી વૈરાગી સાધુએ તેમને કહ્યું, ''શ્રી પ્રાણનાથજી એ જ હવેલીમાં રોકાયા છે.''

→ શોધતાં પરેશાન થઈ રહ્યા છે. તે આપ બધાને સર્વત્ર શોધી ચૂક્યા છે. આ મહોલ્લો તો સ્વયં ફતેહમહંમદનો જ છે. તે આપ લોકોથી બળપૂર્વક લડશે. અતઃ બેહતર (સારું) એ જ થશે કે સુંદરસાથ સહિત સદ્ગુરુ-હાદીને અહીંયાથી કાઢીને સુરક્ષિત સ્થાન પર લઈ જાવ.''

પ્ર. ૨૦૨- જહાનમહંમદે જ્યારે વૈરાગી સાધુને કહ્યું, ''મને સ્વામીજીના દર્શન કરાવો,'' ત્યારે વૈરાગી સાધુ તેમને ક્યાં લઈ ગયા ?

ઉ. ૨૦૨- જ્યારે જહાનમહંમદે વૈરાગી સાધુને કહ્યું, **''ચાલો ! મને સ્વામીજીના** →

પ્ર. ૨૦૩- જ્યારે જહાનમહંમદ સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને મળ્યા, ત્યારે દિનનો કેટલો સમય થયો હતો ?

પ્ર. ૨૦૪- તે સમય ત્યાં શું કાર્ય ચાલી રહ્યું હતું, જેની આશ છોડી દેવામાં આવી ?

પ્ર. ૨૦૫- કોને, ક્યાંથી બોલાવવામાં આવ્યા અને કયું કાર્ય સ્થગિત (બંધ) કરવામાં આવ્યું ?

પ્ર. ૨૦૬- શ્રીજી સાહેબજીએ સાથીઓને લઈને ક્યાંથી પ્રસ્થાન કર્યુ અને ક્યાં પહોંચવાથી સવાર (સવેરા) થઈ ?

પ્ર. ૨૦૭- ઔરંગાબાદથી પ્રસ્થાન કરી બુઢાનપુર જતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપને કોણ ભાઈ મળ્યા ? તેમને ક્યાં સુધી શ્રીજી સ્વરૂપ પોતાની સાથે લઈ ગયા ?

પ્ર. ૨૦૮- શ્રીજી સાહેબજીએ ભીમસેનભાઈથી શું લખાવ્યું અને કોને, શું તથા ક્યાં લઈ જવાનું કહ્યું ?

ઉ. ૨૦૮- ભીમસેનભાઈ બુઢાનપુર પહોંચીને થોડા દિવસો સુધી બ્રહ્મમુનિઓની →

પ્ર. ૨૦૯- બુઢાનપુરથી શ્રીજી સાહેબજીએ ઔરંગાબાદમાં કોને-કોને પ્રશ્ન પત્ર મોકલ્યા ?

→ **દર્શન કરાવો.**'' ત્યારે વૈરાગી સાધુ તેમને પોતાની સાથે અંદર લઈ ગયા. ત્યાં પહોંચીને જહાનમહંમદે મહાપ્રભુ શ્રીજીના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા અને સંપૂર્ણ વસ્તુસ્થિતિથી તેમને અવગત (જાણકાર) કરાવી દીધા.

ઉ. ૨૦૩- જ્યારે જહાનમહંમદ સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને મળ્યા, ત્યારે સાયંકાલ નો સમય હતો તથા સૂર્યાસ્ત થવા જઈ રહ્યો હતો.

ઉ. ૨૦૪- તે સમય ત્યાં એક મુલ્લાના ઘરમાં હુસૈની તફસીરની અનુકૃતિ (અનુવાદ)નું કાર્ય ચાલી રહ્યું હતું. વિપરીત પરિસ્થિતિઓ જોઈને તે કાર્યને પૂર્ણ થવાની આશ છોડી દેવામાં આવી.

ઉ. ૨૦૫- ચરણદાસજીને મુલ્લાના ઘેરથી બોલાવવામાં આવ્યા અને હુસૈની તફસીરની અનુકૃતિનું કાર્ય સ્થગિત કરવામાં આવ્યું.

ઉ. ૨૦૬- શ્રીજી સ્વરૂપે તત્કાળ જ જમાત સહિત ઔરંગાબાદથી પ્રસ્થાન કર્યુ. ત્યારે સાથીઓ સહિત શ્રીજી સાહેબજી ઔરંગાબાદથી સાત કોસ દૂર આવી ગયા, ત્યારે સવાર (સવેરા) થઈ.

ઉ. ૨૦૭- ઔરંગાબાદથી પ્રસ્થાન કરી બુઢાનપુર જતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપને રસ્તામાં ભીમસેનભાઈ મળ્યા. શ્રીજી સાહેબજી તેમને બુઢાનપુર સુધી પોતાની સાથે લઈ આવ્યા.

→ વચ્ચે રહ્યા. એ જ દરમ્યાન શ્રીજી સાહેબજીએ તેમનાથી કુરાનના પ્રશ્નો લખાવ્યા અને કુરાનના પ્રશ્નોવાળો તે પત્ર મલૂકચંદને ઔરંગાબાદના ફતૂઅલ્લાહ (ફતેહમહંમદ) વગેરે સુધી પહોંચાડવાનું કહ્યું.

ઉ. ૨૦૯- શ્રીજી સાહેબજીએ બુઢાનપુરથી કુરાનના પ્રશ્નપત્ર ઔરંગાબાદમાં ફતૂઅલ્લાહ (ફતેહમહંમદ), હિદાયતુલ્લા કાજી અને દીવાન વગેરેના →

→ નામ પર મોકલ્યા, જેનાથી તેમની આત્મા જાગૃત થઈ જાય તથા તે →

પ્ર. ૨૧૦- અલગ-અલગ પ્રશ્નપત્ર ઔરંગાબાદમાં કેટલાં જણને મોકલવામાં આવ્યા ?

પ્ર. ૨૧૧- તે પત્રોમાં કોના-કોના વિષયોમાં પૂછીને જવાબ માંગવામાં આવ્યો હતો ?

પ્ર. ૨૧૨- પુનઃ આકોટથી ઔરંગાબાદ પ્રશ્નપત્રોના જવાબ લેવા કોને-કોને મોકલ્યા ?

પ્ર. ૨૧૩- ''તેમને જરા સમજાવો, જેનાથી કે તેમને કયામતની ઓળખ થાય.''-એવું કોને-કોને કહેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૨૧૩- શ્રીજી સાહેબજીએ ઉક્ત ત્રણ જણ-વીરજી, શેખબદલ અને લાલખાનને →

પ્ર. ૨૧૪- શ્રી વીતકકાર અહીંયા-એનાથી આગળ ક્યાંની મહત્ત્વપૂર્ણ ચર્ચા કરવાનું કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૨૧૪- વીતકકાર સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ કહે છે, ''હે બ્રહ્માત્માઓ ! →

❖ વિવિધ દર્શન સાર ❖

પ્ર. ૧- શુકરાના મતલબ શું ? ક્યાંના, કયા શુકરાનાને યાદ કરવાનું કહ્યું છે ?

ઉ. ૧- શુકરાનાનો મતલબ છે-દયા,કૃપા,મહેર અર્થાત્ શ્રી ધણીજીએ →

→ કયામતના રોજનો ફાયદો ઉઠાવી શકે.

ઉ. ૨૧૦- અલગ-અલગ પ્રશ્નપત્ર ઔરંગાબાદમાં હિદાયતુલ્લા વગેરે અધિકારીઓને ત્રણ જિલ્દો (પાકા પૂંઠા) માં મોકલવામાં આવ્યા.

ઉ. ૨૧૧- તે પત્રોમાં કયામત અને ઇમામ મેહદીના પ્રકટ થવાના સમયનું વિવરણ લખ્યું હતું. એ જ સમય એક પત્ર દીવાન દલેલખાનના નામ પર પણ એ જ આશયથી મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ઉ. ૨૧૨- પુનઃ શ્રી પ્રાણનાથજીએ આકોટથી વીરજી, શેખબદલ અને લાલખાન ને પ્રશ્નપત્રોના જવાબ લેવા ઔરંગાબાદ મોકલ્યા.

→ એ સમજાવીને મોકલ્યા, ''કોઈપણ પ્રકારે મુસ્લિમ અધિકારીઓને કયામતના વિષય સમજાવી-બુઝાવીને દીન (ધર્મ)ની યથાર્થ (વાસ્તવિક) રાહ પર લઈ આવો.''

→ આ તો ઔરંગાબાદની વીતક છે. હવે એનાથી આગળ આકોટની રોચક અને મહત્ત્વપૂર્ણ ચર્ચા કરીશું. યસર્થ શ્રવણાર્થ કમર બાંધીને ઇંતેજાર કરો !''

-(પ્રકરણ-૫૩, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૨૧૪, કુલ સં. ૩૪૦૬+૨૧૪=૩૬૨૦).

❖ વિવિધ દર્શન સાર ❖

→ બ્રહ્માત્માઓ પર જાગણીના બ્રહ્માંડમાં કયા પ્રકારે તારતમ જ્ઞાન લાવીને તેમની હર પ્રકારની ઈચ્છાની પૂર્તિ કરી દયા-કૃપાવત્ ધણવટ (રક્ષા) કરી. તે વાતોને તારતમના માધ્યમથી વિચાર-વિવેકવત્ યાદ કરો.

પ્ર. ૨- ધણીની બાતૂની મહેર શું છે, જેનાથી મૂલની લીલાનો બોધ (જ્ઞાન) થાય છે ?

ઉ. ૨- મૂલ લીલા, જેની રચના શ્રી રાજજીએ ખેલમાં આવવાના પૂર્વ કરી →

પ્ર. ૩- આ સંસાર સાગરની વચ્ચે વેદ અને કતેબના માધ્યમથી કયા તત્ત્વની ખોજનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ?

પ્ર. ૪- ખોજરૂપી બોજ લઈને કોણ થાકી ગયા ? કોને ખોજ કરતાં-કરતાં સૃષ્ટિકર્તા અક્ષર પણ ન મળી શક્યા ?

પ્ર. ૫- પરમાત્માની ખોજ કરવાવાળાઓએ કોના આધાર પર ખોજ કરી ?

પ્ર. ૬- વેદો, શાસ્ત્રો, પુરાણો અને ઉપનિષદો આદિનો મૂલ આધાર શું છે ?

પ્ર. ૭- કોણે અને સૃષ્ટિના કયા આદ્ય તત્ત્વનો નેતિ-નેતિ (આટલામાં નહિ) કહીને નિર્ણય કર્યો ?

ઉ. ૭- વેદવક્તા બ્રહ્માજીએ સૃષ્ટિના આદ્યકાલમાં પરમાત્મા તત્ત્વના વિષયમાં →

પ્ર. ૮- એક અદ્વૈત પરમાત્માની ઓળખ-જાણકારી કોને-કોને નથી ?

ઉ. ૮- એક અદ્વૈત બ્રહ્મ-પરમાત્માની ઓળખ બ્રહ્માંડના સર્વેસર્વા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ અર્થાત્ પાલનકર્તા, ઉત્પત્તિકર્તા અને સંહારકર્તાને પણ નથી. તે અદ્વૈત પરમાત્મા પદના માટે કહ્યું છે કે- →

→હતી, તે લીલાનું નામ છે-''**પ્રેમ-સંવાદ**''. એ જ મૂલ લીલાના કારણ અમે બ્રહ્માત્માઓ સંસારરૂપી નાટ્યશાળામાં દુઃખરૂપી ખેલ જોવા અવતરિત થઈ. એ જ ધણી શ્રી રાજજીની બાતૂની મહેર છે.

ઉ. ૩- આ સંસાર સાગરની વચ્ચે આજસુધી જેટલાં પણ વેદ, કતેબ આદિ ધર્મગ્રંથ થયા, તે બધાના માધ્યમથી પરમાત્મા તત્ત્વની ખોજનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો.

ઉ. ૪- ત્રણ ગુણોના માલિક ત્રિદેવા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ તથા મહેશ આદિ દેવ ખોજરૂપી બોજ વહન (મહેનત) કરતાં-કરતાં થાકી ગયા, પરંતુ તેમને ખોજ કરતાં-કરતાં સૃષ્ટિકર્તા અક્ષર પણ ન મળી શક્યા.

ઉ. ૫- સંસારમાં પરમાત્માની ખોજ કરવાવાળા સંત-મહાત્માઓએ વેદ, કતેબ, શાસ્ત્ર અને પુરાણો આદિના વચનોના આધાર પર પરમાત્મા બ્રહ્મતત્ત્વની ખોજ કરી.

ઉ. ૬- વેદો, પુરાણો, શાસ્ત્રો અને ઉપનિષદો આદિનો મૂલ આધાર વેદ છે. પુનઃ વેદ ચાર છે તથા ચારેય વેદોનો સાર તથા આધારરૂપ અથર્વવેદ છે કેમ કે અથર્વવેદ સ્વસંવેદને ઇંગિત (ઈશારો) કરે છે.

→પોતાની ખોજના દરમ્યાન નેતિ-નેતિ અર્થાત્ અહીં સુધી નહિ-આટલામાં નહિ અથવા જ્યાં સુધી હું ગયો હું તે પરમાત્મા તત્ત્વ સુધી પહોંચી ન શક્યો, એવો નિર્ણય કર્યો.

→ **જેહિ પદ નારાયણ ભજે, બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ ।**
મહાવિષ્ણુ વાંછત સદા, મોહે પહુંચાઓ વા દેશ ॥

અર્થાત્ પરમતત્ત્વ-પરમપદના વિષયમાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશની તો વાત જ શું કરવી? એ ત્રણેયથી પરે સ્થિત નારાયણ અને તેનાથી પણ પરે સ્થિત આદિનારાયણ-મહાવિષ્ણુ પણ તે પદની વાંછના કરતાં ભટકી રહ્યા છે.

પ્ર. ૯- આપ્તજનોની ખોજ અને તેમના દ્વારા કરેલાં નિર્ણયથી કોને આત્મ-શાંતિ નથી થતી અને કેમ ?

ઉ. ૯- આપ્તજનો દ્વારા સૃષ્ટિના આદ્યકાલથી કરતાં આવેલાં ખોજ દ્વારા પ્રાપ્ત →

પ્ર. ૧૦- કોણે તે બધાના જ્ઞાનને ધામની આત્માઓ માટે સીમિત-નિર્ધારિત કરી દીધું ?

પ્ર. ૧૧- આજસુધી સંસારના લોકો કેટલું અથવા ક્યાં સુધી જાણતાં હતા અને શું જાણતાં ન હતા ?

પ્ર. ૧૨- કોને નારાયણી સૃષ્ટિના જીવોના હાથ પકડીને તેમને પરલોકના પરમતત્ત્વ-અક્ષર અને અક્ષરાતીતની ઓળખ કરાવી દીધી ?

પ્ર. ૧૩- પુનઃ કોને અને કોના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસમાં દૃઢ કરાવી દીધા ?

પ્ર. ૧૪- કોના ગુણ,પક્ષ અને ઈન્દ્રિયો પરમાત્માની સાથે સંબંધના વિષયમાં સાક્ષી આપશે ?

પ્ર. ૧૫- એ બ્રહ્મમુનિઓની પ્રશંસા અને તેમની મહિમાનું ગાન કોણે-કોણે કર્યુ છે ?

પ્ર. ૧૬- સૃષ્ટિકર્તા-કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મને ક્યાંની, કેવી અને કઈ લીલાની જાણકારી ન હતી ?

→ તત્ત્વ જ્ઞાનથી કોઈને પણ આત્મ-શાંતિ થતી નથી કેમ કે તેઓએ અદ્વૈત પરમાત્મા તત્ત્વને દ્વૈતની અંદર રાખવાની કોશિશ કરી. તેમને અદ્વૈત બ્રહ્મ-પરમાત્માની અદ્વૈત ભૂમિકા જ નથી મળી શકી, તો તેમને આત્મ-શાંતિ ક્યાંથી થશે ?

ઉ. ૧૦- તે ખોજી લોકો-આપ્તપુરુષ આદિના દ્વારા આપેલાં જ્ઞાનથી, તે બધાના જ્ઞાનને ધામની આત્માઓ-બ્રહ્મસૃષ્ટિ સ્વરૂપ સુંદરસાથ માટે શ્રી પ્રાણનાથજીએ સ્પષ્ટ કરીને તેમની સીમા નિર્ધારિત કરી દીધી.

ઉ. ૧૧- આજસુધી સંસારના લોકો ચૌદ લોકની અંદર રહેતાં ઈન્દ્ર, બ્રહ્મા,વિષ્ણુ અને મહેશ સુધી જ જાણતાં હતા. તેમને એનાથી પરે અક્ષર બ્રહ્મ અને અક્ષરાતીત બ્રહ્મની ઓળખ જ ન હતી.

ઉ. ૧૨- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ નારાયણી સૃષ્ટિના જીવો સહિત સુંદરસાથજીનો હાથ પકડીને તેમને અક્ષર અને અક્ષરાતીત બ્રહ્મની ઓળખ કરાવી દીધી.

ઉ. ૧૩- ઉક્ત અક્ષર-અક્ષરાતીત બ્રહ્મતત્ત્વના પ્રતિ સૃષ્ટિના બધા લોકોને દૃઢતાપૂર્વક પૂર્ણ વિશ્વાસ કરાવી દીધો.

ઉ. ૧૪- પરાત્પર અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામના બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોના ગુણ, પક્ષ અને ઈન્દ્રિયો પ્રિયતમ પરમાત્માની તરફ પ્રવૃત્ત થઈને તેમની સાથે પોતાના સંબંધની સાક્ષી આપશે.

ઉ. ૧૫- એ બ્રહ્મમુનિઓ-મોમિન રૂહોની પ્રશંસા અને તેમની મહિમાનું ગાન વિભિન્ન શાસ્ત્રોમાં અને અનેકો ભાષાઓમાં વિભિન્ન સાધુ-સંતોએ કર્યું છે.

ઉ. ૧૬- સૃષ્ટિકર્તા-કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મને જાગૃતાવસ્થામાં પણ પરબ્રહ્મના દિવ્ય ધામ-રંગમહલમાં પોતાના ઈષ્ટ-શ્રી રાજજી અને શ્યામાજી તથા →

→ બ્રહ્માત્માઓ-સખીઓની વચ્ચેની અંતરંગ અને આનંદમયી લીલાની →

પ્ર. ૧૭- તે સ્થાનની તથા તે લીલાઓની અનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરવાની સમજ ક્યાં, કોણે અને કોને આપી ?

પ્ર. ૧૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ કઈ બુદ્ધિ દ્વારા, તારતમની સહાયતાથી શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તે જાગૃત બુદ્ધિ દ્વારા જેને મૂલમિલાવાવાળા →

પ્ર. ૧૯- કેવા સંસારની વચ્ચે, કોણે ધામનો સાક્ષાત્ અનુભવ કરાવવાવાળું, શું વર્ણન કર્યુ ?

પ્ર. ૨૦- શ્રી પ્રાણનાથજીએ બ્રહ્મમુનિઓને ક્યાં-કોની અંદરની અને શું વાત બતાવી દીધી ?

પ્ર. ૨૧- મૂલ સ્વરૂપના ચિત્તમાં બ્રહ્માત્માઓને સુખ આપવાના વિષયમાં શું હતું ?

પ્ર. ૨૨- ક્યાંની લીલા-વિહાર વિષયક વાતોનું જ્ઞાન, કોને નથી ?

પ્ર. ૨૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ ક્યાંની, કઈ લીલાઓને સાંસારિક જીવો માટે સુગમ બનાવી દીધી ?

→ જાણકારી ન હતી.

ઉ. ૧૭- પરાત્પર બ્રહ્મધામની અંતરંગ લીલાઓની આનંદાનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરવાની સમજ શ્રી ધણીજીએ સંસારમાં અવતરિત બ્રહ્માત્માઓને પ્રદાન કરી.

→ શ્રી રાજજીએ રાસમંડલમાં જોશ ખેંચીને અક્ષરધામમાં જાગૃત કર્યા હતા, નિજાનંદ સ્વામી શ્રી સદ્ગુરુ દ્વારા પ્રદત્ત તે જાગૃત બુદ્ધિની સાથે-સાથે તારતમ જ્ઞાનની સહાયતાથી પરમધામના યથાર્થ સ્વરૂપની ઓળખ કરાવી દીધી.

ઉ. ૧૯- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ આ નશ્વર સંસારની વચમાં બ્રહ્માત્માઓના મૂલ ઘર-શ્રી પરમધામનો સાક્ષાત્ અનુભવ કરાવવાવાળા જ્ઞાનનું વર્ણન કર્યું.

ઉ. ૨૦- શ્રીજી સાહેબજીએ બ્રહ્મમુનિઓ-બ્રહ્માત્માઓને રંગમહલના અંદર થઈ ચર્ચા અર્થાત્ પ્રેમ-સંવાદની વાતો પણ બતાવી દીધી.

ઉ. ૨૧- **''અક્ષરાત્પરતઃ પરઃ''**-અક્ષરાતીત બ્રહ્મ મૂલ સ્વરૂપ શ્રી રાજજીના ચિત્તમાં બ્રહ્માત્માઓને સુખ આપવાના વિષયમાં એક અવિરલ (નિરંતર) ભાવ હતો.

ઉ. ૨૨- અક્ષર પરે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની લીલા-વિહાર વિષયક વાતોનું જ્ઞાન અક્ષર બ્રહ્મ જેવાને પણ નથી, તો ત્રિદેવા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ આદિ દેવોને કેવી રીતે થઈ શકે છે !

ઉ. ૨૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ બ્રહ્મધામની લીલાસ્થળોને ત્રિગુણ દ્વારા ઉત્પન્ન સ્વપ્નવત્ સાંસારિક જીવોના માટે સુગમ-સુલભ બનાવી દીધા.

પ્ર. ૨૪- શ્રી રાજજી-પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ કોની ઉપર કૃપા કરી ? પુનઃ તે કૃપાનો અનુભવ અન્ય કોણે કર્યો ?

પ્ર. ૨૫- ઉક્ત જ્ઞાન અને જ્ઞાનાનુભવના સંસારમાં પ્રગટ થવાના વિષયમાં કુરાનમાં શું કહ્યું છે ?

પ્ર. ૨૬- કુરાન શરીફમાં જગ્જીવોને આત્મ-જાગૃતિનું જ્ઞાન ક્યારે પ્રાપ્ત થવાનું કહ્યું છે ?

પ્ર. ૨૭- ધામની બ્રહ્માત્માઓ પર શ્રી રાજજીની કૃપા કયા રૂપમાં અવતરિત થઈ ?

પ્ર. ૨૮- તે કૃપાનો અનુભવ કરાવવા માટે શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓની પ્રતિ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૯- પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ કોને આવવાના, કેટલાં વર્ષ પૂર્વે, કુરાનમાં શું લખીને મોકલ્યું ?

પ્ર. ૩૦- શ્રી રાજજી-પરબ્રહ્મ પરમાત્મા દ્વારા કુરાનમાં લખીને મોકલેલી વાતોને વાંચવાવાળા પણ કેમ સમજી ન શક્યા ?

ઉ. ૩૦- અક્ષરાતીત શ્રી રાજજી-પરબ્રહ્મ પરમાત્મા દ્વારા મોકલેલાં સંદેશરૂપી કુરાનને સાંસારિક જીવોએ વાંચી-વાંચીને ખોજ કરવાની બહુ જ કોશિશ →

ઉ. ૨૪- શ્રી રાજજી-પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ ધામની પોતાની પ્રિયાત્માઓની ઉપર કૃપા કરી. પુનઃ આ સંસારના અન્ય માયાવી જીવોએ પણ બ્રહ્માત્માઓની સંગતિથી તે કૃપાનો અનુભવ કર્યો.

ઉ. ૨૫- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓના આ ખેલમાં અવતરિત થવાને અગિયાર સો વર્ષ પૂર્વે જ કુરાનમાં સંપૂર્ણ વાતો લખીને મોકલી આપી હતી. તેઓએ કુરાનમાં ઉક્ત જ્ઞાનનો આત્માનુભાવ અગિયારમી અને બારમી સદીમાં પ્રગટ થવાનું કહ્યું છે.

ઉ. ૨૬- કુરાન શરીફમાં સંસારની સંપૂર્ણ જગ્જીવોને આત્મ જ્ઞાન-આત્મ-જાગૃતિનું જ્ઞાન "**ફર્દાએ રોજ**" અર્થાત્ કયામતના સમયે મળવાનું કહ્યું છે.

ઉ. ૨૭- ધામની બ્રહ્માત્માઓ પર પરબ્રહ્મ પરમાત્માની કૃપા-દયા અસંખ્ય રૂપોમાં અવતરિત થઈ.

ઉ. ૨૮- તે કૃપાનો અનુભવ કરાવવા માટે અમારા સ્વામી શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓના અંતરના ચક્ષુ (દિવ્ય દૃષ્ટિ) ખોલી દીધા અર્થાત્ તેમને બાતૂની દૃષ્ટિ પ્રદાન કરી.

ઉ. ૨૯- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓને બીજીવાર ખેલમાં ઉતરવાના અગિયારસો વર્ષ પૂર્વે જ કુરાનમાં એ લખીને મોકલી દીધું કે અરસની રૂહો બીજીવાર ખેલમાં આવી રહી છે.

→ કરી, કિંતુ કોઈપણ બ્રહ્મધામના સંકેતોને સમજી (પામી) ન શક્યા કેમ કે કુરાનની વાતો તો બ્રહ્મધામની અંકુરવાળી આત્માઓને પણ તારતમ દ્વારા સમજમાં આવે છે, કિંતુ સાંસારિક જીવ તો ઉક્ત અંકુર અને તારતમ બંનેથી રહિત હતા.

પ્ર. ૩૧- ત્રણેય સૃષ્ટિઓમાંથી નિજધર્મ પર કોણ સમર્પિત છે, જેના હાથમાં ઇસ્લામનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે ?

પ્ર. ૩૨- કઈ આત્માઓએ હકીકત અને મારફતને સ્પષ્ટ કરીને દુનિયાની વચ્ચે રાખી દીધી ?

ઉ. ૩૨- બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્મમુનિઓના માધ્યમથી હકીકત-પરાત્પર બ્રહ્મનું વાસ્તવિક →

પ્ર. ૩૩- હકીકત અને મારફતનો વાસ્તવિક અર્થ શું સમજવો જોઈએ ? સ્પષ્ટ કરો.

પ્ર. ૩૪- એ બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા શું જાણીને (સમજીને) જીવાત્માઓ તેમની આજ્ઞાને આધીન થઈ ?

પ્ર. ૩૫- માત્ર કોણ લોકો હકીકી દીન ઇસ્લામ પર સમર્પિત થઈ શક્યા અથવા થયા ?

પ્ર. ૩૬- કોણે કુરાનની રહસ્યમયી વાતોને સમજી લીધી અને સમસ્ત જ્ઞાન - ગ્રંથોની પૂંજી કોની થઈ ગઈ ?

પ્ર. ૩૭- કોની ઉપર, કોણે બાતૂની મહેર (કૃપા) કરી ?

પ્ર. ૩૮- શ્રી રાજજીએ સમય-સમય પર કોની ઉપર જાહેરી (પ્રત્યક્ષ) રૂપમાં પણ કૃપા કરી ?

પ્ર. ૩૯- કોણે, કોના વિશ્વાસ, પ્રેમ અને શ્રદ્ધાને જ્યાંની ત્યાં (જેમની તેમ) બનાવી રાખી છે ?

ઉ. ૩૧- ત્રણેય સૃષ્ટિઓ-બ્રહ્મ, ઈશ્વરી અને જીવોમાંથી બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ ધર્મ પર સમર્પિત છે તથા એ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોના હાથમાં જ ઇસ્લામનો પૂર્ણ અધિકાર સોંપવામાં આવ્યો છે.

→ જ્ઞાન અને મારફત-પરમાત્મામાં એકાકાર થવાની ભાવદશાનું સ્પષ્ટ રૂપમાં વર્ણન છે. અતઃ ઉક્ત બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્મમુનિઓએ જ હકીકત અને મારફતી જ્ઞાનને દુનિયાની સામે રાખી દીધું.

ઉ. ૩૩- પરમતત્ત્વ પરમાત્મા-ખુદા અથવા બ્રહ્મતત્ત્વના જ્ઞાનને હકીકત તેમજ તે પરમાત્મા-ખુદામાં પ્રેમથી એકાકાર (અદ્વૈત) થવાની ભાવનાને મારફત કહે છે.

ઉ. ૩૪- એ બ્રહ્માત્માઓના જ્ઞાન દ્વારા સંસારની સંપૂર્ણ જીવાત્માઓ બ્રહ્માત્માઓને બ્રહ્મ સમાન જાણીને તેમની આજ્ઞાને આધીન થઈ.

ઉ. ૩૫- માત્ર નૂર પરે નૂરતજલ્લાહ અથવા અક્ષર પરે અક્ષરાતીતની બ્રહ્માત્માઓ -મોમિનોના આધીન રહેવાવાળા લોકો જ હકીકી દીન ઇસ્લામ- નિજાનંદ ધર્મ પર હર પ્રકારથી સમર્પિત થઈ શક્યા અથવા થયા.

ઉ. ૩૬- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓએ કુરાનની રહસ્યમયી-ગુહ્ય વાતોને સારી રીતે સમજી લીધી. ત્યારે સમસ્ત ઈશ્વરીય જ્ઞાન-ગ્રંથોની પૂંજી એમની થઈ ગઈ.

ઉ. ૩૭- મોમિનો-બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ પર શ્રી રાજજીએ આંતરિક-બાતૂની મહેર કરી છે.

ઉ. ૩૮- ધામધણી શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓ પર સમય-સમય પર જાહેરી (પ્રત્યક્ષ) રૂપમાં પણ કૃપા કરી છે.

ઉ. ૩૯- ધામના ધણી શ્રી રાજજીએ બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોના વિશ્વાસ અને પ્રેમમય શ્રદ્ધાને જ્યાંની ત્યાં બનાવી રાખી છે. તેમની કૃપા (દયા) નો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરો.

પ્ર. ૪૦- સર્વપ્રથમ કોણે, ક્યાં અને કોની ઉપર આવેલી કઠણાઈઓને દૂર કરી ?

પ્ર. ૪૧- કોણ, ક્યાં અને કોના આધીન કરીને સંસારમાં ધન્ય-ધન્ય કહેવાઈ ?

પ્ર. ૪૨- આજસુધી આ સંસારમાં કોણ અને કોના ચરણોની વંદના કરે છે ?

પ્ર. ૪૩- તે કોણ છે, જેની ચરણ-રજ પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા ત્રિદેવાદિ દેવ પણ રાખે છે ?

ઉ. ૪૩- વ્રજમંડલની અનપઢ, અહીર કોમની ગોવાલણ કહેવડાવવાવાળી →

પ્ર. ૪૪- કોના પ્રેમના રહસ્યને સમજીને, કોણે અને કેવી અનુભૂતિ કરી ?

પ્ર. ૪૫- કોણે અને ક્યાં રાસલીલાને બીજા દિન કહ્યું છે ? પુનઃ પહેલાં દિનની લીલા કઈ છે ?

પ્ર. ૪૬- પહેલાં દિનની લીલા ક્યાં અને કેટલાં દિન સુધી થઈ ? પુનઃ તે કોની-કોની લીલા છે ?

ઉ. ૪૬- પહેલાં દિનની લીલા કાલમાયાના બ્રહ્માંડના મૃત્યુલોકના બેતાળીસ →

પ્ર. ૪૭- બીજા દિનની લીલા ક્યાં થઈ ? એ બંને લીલાઓમાં થોડું અંતર છે યા નહિ ? જો છે, તો શું ?

ઉ. ૪૦- શ્રી અક્ષરાતીત ધામથી સર્વપ્રથમ બ્રહ્માત્માઓ વ્રજમાં ગોપીઓના રૂપમાં પ્રગટ થઈ, વ્રજમાં તેમની ઉપર જેટલી પણ કઠણાઈઓ આવી, તે બધાને વ્રજેશ શ્રી રાજજીએ કૃપા કરીને દૂર કરી દીધી.

ઉ. ૪૧- વ્રજ, રાસમાં પોતાના ધણીની કૃપા (દયા)ના આધીન રહીને બ્રહ્માત્માઓ સંસારમાં અથવા ચૌદ લાકમાં ધન્ય-ધન્ય કહેવાઈ અને પોતાના ધામમાં ચાલી ગઈ.

ઉ. ૪૨- આજસુધી આ સંસારમાં વ્રજમંડલની ગોપીઓના ચરણોની બધા જ વંદના કરે છે.

→ ગોપીઓની ચરણરજ પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા ત્રિદેવાદિ દેવ પણ રાખે છે, પરંતુ પ્રાપ્ત ન કરી શક્યા. હજી પણ તેમની ચરણ-રજના ઈચ્છિત થઈને ભટકી રહ્યા છે.

ઉ. ૪૪- ઉક્ત ગોપીઓના પ્રેમમય રહસ્યો-ગુહ્યતમ ભેદોને સમજીને સુંદરસાથે બ્રહ્માનંદની અનુભૂતિ કરી.

ઉ. ૪૫- મહંમદ સાહેબે પોતાના સદ્ધર્મગ્રંથ કુરાનમાં રાસલીલાને બીજા દિનની લીલા કરીને સ્પષ્ટ કહ્યું છે. અતઃ પહેલાં દિનની લીલા છે-અગિયાર વર્ષ બાવન દિનની વ્રજલીલા.

→ પુરા-વ્રજમંડળમાં થઈ. આ લીલા અગિયાર વર્ષ બાવન દિનની હતી તથા અક્ષરાતીત શ્રી કૃષ્ણ અને ગોપીઓની વચ્ચે ખેલવામાં આવી હતી, જેના વિષયમાં કહ્યું છે-**''ગોપી કૃષ્ણ અનાદિ એક હૈં, જલ તરંગ જ્યોં વારી.''**

ઉ. ૪૭- પહેલાં દિનમાં ખેલેલી વ્રજલીલાના ઉપરાંત બ્રહ્માત્માઓએ રાસલીલામાં પદાર્પણ કર્યુ (પગ રાખ્યો) . રાસલીલાને જ બીજા દિનની લીલા કહેવામાં →

→ આવે છે. આ લીલા બેહદમાં સ્થિત કેવલ બ્રહ્મની સ્વામિનીના મન અંતઃકરણમાં યોગમાયાનું બ્રહ્માંડ રચાવીને રમવામાં આવી હતી. આ લીલા એક લાંબી રાત્રીમાં રમવામાં આવી હતી. આ લીલા પણ તે જ ગોપીઓ અને કૃષ્ણ દ્વારા રમવામાં આવી હતી. ઉક્ત ઉભય લીલાઓમાં અંતર છે. વ્રજલીલા હદમાં કાલમાયાનું બ્રહ્માંડ રચાવીને કરેલી શ્રી →

પ્ર. ૪૮- તે કઈ લીલા છે, જેનું વર્ણન સાંભળવાની શક્તિ ત્રિદેવા આદિ દેવોમાં પણ નથી ?

ઉ. ૪૮- બીજા દિનમાં બ્રહ્માત્માઓ અને બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી કૃષ્ણજી દ્વારા ખેલેલી →

પ્ર. ૪૯- કોણે-કોણે, કઈ-કઈ લીલાના આનંદની અનુભૂતિ કરવાની ઈચ્છા કરી ? પુનઃ કેમ ન કરી શક્યા ?

ઉ. ૪૯- વ્રજ તેમજ રાસલીલાઓ દ્વારા પ્રાપ્ત થવાવાળા આનંદની અનુભૂતિ →

પ્ર. ૫૦- અનેકો ઉપાય કર્યા પછી પણ રાસ રાત્રીને પ્રાપ્ત ન કરી શકવાનું કારણ શું છે ?

પ્ર. ૫૧- રાસલીલાનું રહસ્ય શું છે ? આજસુધી તે રહસ્યમયી લીલાના વિષયમાં માત્ર અટકળો જ કેમ લગાવવામાં આવી રહી છે ?

ઉ. ૫૧- ''રાસલીલા જે લાંબી રાત્રીમાં ખેલેલી, તે રાત્રી કેવી છે ?''-એ જ રાસલીલાનું રહસ્ય છે. આ વિષયને સંસારના વિદ્વાનોએ અનુમાન →

પ્ર. ૫૨- વ્રજથી રાસમાં આવ્યા. પુનઃ રાસલીલાના પછી તે સ્વરૂપ ક્યાં ગયા ?

ઉ. ૫૨- શ્રી કૃષ્ણજીના સ્વરૂપમાં અક્ષરાતીતના હુકમની જે શક્તિ વિદ્યમાન →

→ કૃષ્ણની બાલલીલા છે. પુનઃ રાસ બેહદમાં યોગમાયાનું બ્રહ્માંડ રચાવીને કરેલી શ્રી કૃષ્ણની કિશોરલીલા છે. ઉક્ત બંને લીલાઓમાંથી વ્રજની લીલા દિન અને રાત્રીમાં ખેલેલી લીલા છે તથા અખંડ રાસમંડલની લીલા એક લાંબી રાત્રી માત્રમાં ખેલેલી (રમેલી) લીલા છે.

→ રાસ રમણની કિશોરલીલાનું વર્ણન સાંભળવાની શક્તિ ત્રિદેવા આદિ દેવોમાં પણ નથી કેમ કે ત્રિદેવા આદિ દેવ ત્રિગુણાત્મક માયાવી વિકારયુક્ત છે. અતઃ માયા અને ત્રિગુણાતીત પ્રેમસ્વરૂપ બ્રહ્મની પ્રેમમય અથવા આત્મીયલીલા હોવાને કારણે જ એવું કહ્યું છે.

→ કરવાની ઈચ્છા-ચાહ બધાને અર્થાત્ ત્રિગુણાદિ દેવો, ઋષિ-મહર્ષિઓ તથા માનવો તેમજ દાનવોએ પણ કરી, કિંતુ ઉક્ત વર્ણિત લીલાઓ આત્મીય અને પ્રેમમયી તથા બ્રહ્મલીલાઓ થવાના કારણે ઉક્ત જન પ્રાપ્ત ન કરી શક્યા.

ઉ. ૫૦- અનેકો ઉપાય કર્યા પછી પણ રાસ રાત્રીને પ્રાપ્ત ન કરી શકવાનું કારણ એ છે કે પ્રાપ્ત કરવાની ચાહના રાખવાવાળા ઈચ્છુક જન હદના છે તથા આ લીલા બેહદમાં અખંડ છે.

→ (અટકળ) દ્વારા શોધવા (ઢૂંઢવા) ચાહ્યું, કિંતુ તેમના હાથ કંઈ ન લાગ્યું કેમ કે બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના વગર બીજું કોઈપણ આ બ્રહ્મલીલાના રહસ્યને સમજી શકવાનું સામર્થ્ય નથી રાખતાં. આ અન્ય બધાના સામર્થ્યની પરેની વાત છે.

→ હતી, જે શક્તિએ રાસ રમણ કરાવ્યું હતું, તે જ શક્તિ જાગણીના બ્રહ્માંડના આરંભમાં મહંમદ સાહેબના રૂપમાં આરબ દેશના કુરેશી જાતિમાં પ્રગટ થઈ.

પ્ર. ૫૩- રાસ રમણ કરાવવાવાળા સ્વરૂપ આરબ દેશમાં કેમ અને કોના માટે આવ્યા ?

ઉ. ૫૩- રાસ રમણ કરાવવાવાળા સ્વરૂપ આરબ દેશમાં બ્રહ્માત્માઓની →

પ્ર. ૫૪- ત્રીજો દિન ક્યો છે ? તે દિનની લીલા કેવી છે અને કેટલાં વર્ષની છે ?

ઉ. ૫૪- આરબ દેશના કુરેશી જાતિમાં પ્રગટ, મહંમદ નામથી પ્રસિદ્ધ મહંમદ સાહેબના ત્રેસઠ સાલના જીવનકાળને જ ત્રીજો દિન કહ્યું છે. તેઓએ →

પ્ર. ૫૫- આરબમાં આવવાવાળા સ્વરૂપ ખુદાના અરસથી આવવાવાળાઓના માટે શું લઈને આવ્યા અને શું જાહેર કર્યુ ?

ઉ. ૫૫- આરબમાં આવવાવાળા સ્વરૂપ ખુદાને મળીને ખુદાના અરસ-અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામથી આવવાવાળી બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો માટે નેવું હજાર હરફ →

પ્ર. ૫૬- કુરાનમાં લખેલી વાતો કુરાન અને હદીસા વાંચવાવાળાઓને પણ કેમ સમજમાં ન આવી ?

ઉ. ૫૬- કુરાનમાં લખેલી વાતો કુરાન અને હદીસો વાંચવાવાળાઓને પણ એટલા માટે સમજમાં ન આવી કેમ કે કુરાન નૂર પરે નૂરતજલ્લાહ →

પ્ર. ૫૭- ચોથા દિનમાં કોણ આવ્યા, ક્યાંથી આવ્યા અને કેમ આવ્યા ?

ઉ. ૫૭- ચોથા દિનમાં અક્ષરાતીત ધામથી શ્રી શ્યામાજી અવતાર-શ્રીમન્નિજાનંદ →

પ્ર. ૫૮- નિજાનંદ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજીના સમયમાં બ્રહ્માત્માઓએ શું સમજવાનો પ્રયાસ ન કર્યો ?

→ મનોકામનાઓની પૂર્તિ માટે આવ્યા હતા. તે બ્રહ્માત્માઓના આવવાથી અગિયારસો વર્ષ પૂર્વે જ બ્રહ્માત્માઓ માટે કુરાનના રૂપમાં બ્રહ્મવાણીરૂપી પ્રત્યક્ષ સાક્ષી લઈને આવ્યા હતા.

→ આરબમાં પ્રગટ થઈને બ્રહ્મવાણીને સત્ય સાબિત કરવા માટે અનેક ચમત્કાર બતાવ્યા. તેઆએ અગિયારસો સાલ પૂર્વે જ કુરાનમાં બ્રહ્માત્માઓના અવતરણનું વર્ણન કરી દીધું હતું. કિંતુ તેમના એક શબ્દનો પણ અર્થ કોઈને સમજમાં ન આવી શક્યો.

→ (શબ્દ) સાંભળીને આવ્યા. તેઓએ ખુદા-પરમાત્મા અરસ-બ્રહ્મધામમાં છે, તે તેમને મળીને આવ્યા છે અને સ્વયં ખુદા-બ્રહ્મએ તેમને વચન આપ્યું છે કે તે આખરના વખત, કયામતનો સમય આવશે આદિ વિષયોને સંસારમાં જાહેર કરી દીધા.

→ અર્થાત્ અક્ષર પરે અક્ષરાતીત ધામથી આવ્યું છે તથા તેને વાંચવાવાળા નાસૂત અને મલકૂતના હતા (છે). યસર્થ તે કુરાનના વાસ્તવિક અર્થોને સમજી ન શક્યા. કુરાન બ્રહ્માત્માઓની ચિઠ્ઠી છે. તેમાં તેમના જ ઘરની વાતો લખેલી છે. એટલે કે ઘરવાળા જ ઘરથી આવેલી ચિઠ્ઠી વાંચીને સમજી શકે છે, અન્ય કોઈ નહિ.

→ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજી પ્રગટ થયા. તે આ સંસારમાં ખેલ જોવા આવેલી બ્રહ્માત્માઓને પોતાની ઘેર પાછાં લઈ જવા માટે આવ્યા હતા. તેમનું કહેવું હતું, **"હમ આએ હૈં ઇતને કામ, બ્રહ્મસૃષ્ટિ લેને ઘર ધામ."**

ઉ. ૫૮- ચોથા સ્વરૂપ શ્રીમન્નિજાનંદ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજી ચોથા દિનમાં આવ્યા. તેમના જીવનકાળમાં શ્રી પરમધામની બ્રહ્માત્માઓએ પરમાત્મા શ્રી રાજજીને જાણવા માટે વિવેકમય પ્રયાસ ન કર્યો.

પ્ર. ૫૯- ઉક્ત કહ્યા પ્રમાણે પ્રયાસ ન કરવાનું પ્રતિફળ તેમને શું મળ્યું ?

ઉ. ૫૯- ઉક્ત પ્રકાર સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપના જીવનકાળમાં બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા વિચાર-
→

પ્ર. ૬૦- અદ્વૈત બ્રહ્મ પરમાત્માના આનંદાવતાર કોણ છે ? તેમનું જ્ઞાન કેટલાં વર્ષ છૂપું રહ્યું ?

ઉ. ૬૦- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મના આનંદાવતાર શ્રી શ્યામાજી-સદ્‌ગુરુ શ્રી
→

પ્ર. ૬૧- તેમના બીજા જામા કોણ છે ? રૂહઅલ્લાહના જ્ઞાનને રૂહો-આત્માઓ સુધી કોણે પહોંચાડ્યું ?

પ્ર. ૬૨- પાંચમો દિન ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે તથા આ દિનમાં શું-શુ કાર્ય થયું ?

ઉ. ૬૨- પાંચમો દિન મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના જીવનકાળ અથવા ઇમામ
→

પ્ર. ૬૩- શ્રીજી સાહેબજી સ્વરૂપ વેદ-કતેબ ગ્રંથાધાર કોણ-કોણ સ્વરૂપ છે તથા તેઓએ કયો દરવાજો ખોલી દીધો ?

ઉ. ૬૩- શ્રીજી સાહેબજી વેદ-કતેબ ગ્રંથાધાર નિષ્કલંકાવતાર-શ્રી રાજજીનું
→

પ્ર. ૬૪- રસૂલના ત્રણ સ્વરૂપ ક્યાં આવ્યા, કોના માટે આવ્યા તથા તે કોણ-કોણ છે ? પુનઃ તેઓએ શું-શું કાર્ય કર્યા ?

ઉ. ૬૪- અક્ષરાતીત-નૂરતજલ્લાહથી આવેલાં રસૂલ સાહેબના તે ત્રણ સ્વરૂપોની ઓળખ કરો, જેઓએ બાર હજાર બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો માટે અનેકો કાર્ય કર્યા. એ ત્રણ સ્વરૂપોમાંથી બસરી સ્વરૂપે આરબમાં આવીને બ્રહ્મ-ખુદાના બ્રહ્મધામ-અર્શ અજીમનું લક્ષ્ય તથા બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોના અવતરણની સાક્ષી રાખી અને શરિયતનો માર્ગ ચલાવ્યો.
→

→ વિવેકવત્ ધ્યાન ન દેવાનું પરિણામ સ્વરૂપ સદ્‌ગુરુ દ્વારા જાગૃત કરેલી તારતમ પ્રાપ્ત ત્રણસો તેર બ્રહ્માત્માઓ પુનઃ માયામાં ભ્રમિત થઈ ગઈ. તેમને પુનઃ બીજીવાર જાગૃત કરવાની આવશ્યકતા પડી ગઈ.

→ દેવચંદ્રજી અથવા રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપ છે. તેમની અવતરણ લીલાનું જ્ઞાન એકસો વર્ષ (વિ.સં. ૧૬૩૮ થી ૧૭૩૮) સુધી છૂપું રહ્યું અર્થાત્ જીવોમાં જાહેર ન થઈ શક્યું.

ઉ. ૬૧- રૂહઅલ્લાહના બીજા જામા સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજી છે. રૂહઅલ્લાહના જ્ઞાનને ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ રૂહો-આત્માઓ સુધી પહોંચાડ્યું.

→ મેહદી સ્વરૂપના નેતૃત્વનો દિન છે. પાંચમા દિનમાં શ્રીજીએ કયામત અર્થાત્ આત્મ-જાગૃતિના ફર્દાએ રોજ-કાલના દિનનું રહસ્ય સમજવાના દ્વાર ખોલી દીધા.

→ પાંચમું સ્વરૂપ, વિજયાભિનંદ બુદ્ધનિષ્કલંકાવતાર, ઇમામ મેહદી, આખર જમાનાના ખાવિંદ, અતઃ ઉભય પક્ષના અદ્વૈત મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે. તેઓએ ફર્દાએ રોજ કયામતનો દિન ખુલવાવાળા રહસ્યોને સમજવાના દ્વાર ખોલી દીધા.

→ મલકી સ્વરૂપ મારવાડમાં પ્રગટ થયા. તે બ્રહ્મતત્ત્વ ઢૂંઢતાં-ઢૂંઢતાં હલ્લાર દેશ જામનગર આવ્યા અને ત્યાં તારતમ મહામંત્રરૂપી માલ પ્રાપ્ત કર્યો. હકી સ્વરૂપે સિંધ દેશમાં આવીને ધામની બ્રહ્માત્માઓને શોધી કાઢી તથા સારી/આખી દુનિયાને આઠ પ્રકારની મુક્તિ પ્રદાન કરી. બ્રહ્માત્માઓ માટે તેઓએ તારતમ વાણી પ્રગટ કરી અને બધાની આગળ અખંડ બ્રહ્મ અને બ્રહ્મધામને જાહેર કર્યા. જગ્જીવોને પણ અખંડમાં પહોંચાડ્યા. બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓને તેમના પોત-પોતાના ધામના પ્રત્યક્ષ ધામધણી પ્રાપ્ત કરાવી દીધા.

પ્ર. ૬૫- એ ત્રણ સ્વરૂપોની લોકોને ઓળખ થઈ જાય, આ ધ્યેયથી એ ત્રણેય સ્વરૂપોએ શું-શું ચમત્કાર કર્યા ?

ઉ. ૬૫- ઉક્ત ત્રણેય સ્વરૂપોમાંથી બસરી સ્વરૂપના પ્રગટીકરણની રાતને-

રસૂલ આએ જિન બખત, કંગૂરા ગિરા બુતખાને કા ।
તબ લોગોં કહ્યા રસૂલ કા , જાહેર હોને કા માજજા ।।

- (શ્રી ખુલાસા, પ્ર. ૨/ચો. ૩૫).

અર્થાત્ એક ચમત્કાર થયો. પુનઃ તેઓએ અરસ પહોંચીને કલમા →

પ્ર. ૬૬- છઠ્ઠો દિન કયો છે ? પુનઃ કુરાન ધર્મગ્રંથમાં છઠ્ઠા દિનમાં શું થવાનું કહ્યું છે ?

ઉ. ૬૬- સદ્ધર્મગ્રંથ કુરાનમાં જાગણીના બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને જાગીને એકત્રિત-એકઠાં થવાના સમયને જ છઠ્ઠો દિન કહ્યું છે. પુનઃ ધર્મગ્રંથ →

પ્ર. ૬૭- શ્રી રાજજીનો જોશ-જબરાઈલ દ્વારા કરેલી ભવિષ્યવાણીના અનુસાર શું પ્રગટ થયું ?

ઉ. ૬૭- ઉક્ત પ્રકાર છઠ્ઠા દિનમાં અનેક બ્રહ્માત્માઓ-સુંદરસાથ સમુદાયમાં →

પ્ર. ૬૮- પાંચેય દિનોની ચમત્કારપૂર્ણ લીલાઓ કોણ જોશે અથવા એના વારસદાર કોણ છે ?

પ્ર. ૬૯- પાંચેય દિનોની ચમત્કારી લીલાઓના વારસદાર મોમિન જ કેમ છે ?

ઉ. ૬૯- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ પરમાત્માએ સૃષ્ટિ રચાવી. શાસ્ત્રોમાં લખાવ્યું →

→ ઉતાર્યો. ઇન્સાનોને પોતાની ઓળખ કરાવવા માટે તેઓએ કઈ કરામત (ચમત્કાર) કર્યા. પરંતુ એક પણ ઇન્સાન તેમની ઓળખ ન કરી શક્યા. મલકી સ્વરૂપે પણ પોતાના સ્વરૂપની ઓળખ (પહેચાન) કરાવવા માટે સંસારમાં કેટલાય ઉપાય કર્યા. બે ચોપદારોમાંથી એકને કૂવા પર ફેરવ્યો, તો બીજાને બાર કોસ ચલાવ્યો. હકી સ્વરૂપે તો વેદ, પુરાણ, કુરાન, હદીસોના ગુહ્યાતિગુહ્ય, ગોપ્યાતિગોપ્ય રહસ્યમય સંકેતોને ખોલીને સ્પષ્ટ કરી દીધા. તો પણ ચામડીની દૃષ્ટિ રાખવાવાળા તેમની ઓળખ કરી પોતાના આત્મોદ્ધાર-પોતાની આત્માનું ઉત્થાન (ઉન્નતિ) ન કરી શક્યા. પતન (અધોગતિ) જ કરી નાંખ્યુ.

→ કુરાનમાં છઠ્ઠા દિનમાં સૃષ્ટિના શરૂથી લઈને આજસુધી શોધવાથી પણ જે બ્રહ્મ-ખુદા ન મળ્યા હતા, તે બ્રહ્મ-ખુદાના અરસ-ઘર સહિત તેમની આદ-અનાદ લીલાઓને પણ જાહેર થવાનું કહ્યું છે. જેમ કે **''તબ જાહિર હોવે અરસ.''**

→ સંમિલિત થઈ. તે આત્માઓના માટે જ શ્રી રાજજીના આવેશ જબરાઈલ દ્વારા પ્રગટ થયેલી ભવિષ્યવાણીના અનુસાર બધું કાર્ય સંપન્ન થયું. અરસની બધી દૈવત ચાર કિતાબોના માધ્યમથી ઉતરી આવી.

ઉ. ૬૮- કુરાન ધર્મગ્રંથમાં કહ્યા અનુસાર પાંચેય દિનની ચમત્કારપૂર્ણ લીલાઓ બ્રહ્મસૃષ્ટિ-મોમિન જોવા અને સમજવાવાળા છે. એ લીલાઓના વારસદાર પણ તે મોમિન-બ્રહ્માત્માઓ જ છે.

→ અને તે બ્રહ્માત્માઓ માટે સ્વયં પાંચ સ્વરૂપમાં થઈને તેમને પોતાની પાસે લઈને લીલા કરી. અતઃ બ્રહ્માત્માઓની સાથે તે બ્રહ્મ-પરમાત્મા દ્વારા કરેલી લીલાઓના વારસદાર સ્વયં બ્રહ્માત્માઓ વગર અન્ય કોણ →

→ હોઈ શકે છે ? જેવી રીતે પિતાની સંપૂર્ણ સંપદા (સંપત્તિ) ના વારસદાર એમના પુત્ર જ હોય છે. તેવી રીતે બ્રહ્મવાણીમાં નિહિત જ્ઞાન બ્રહ્મસૃષ્ટિની →

પ્ર. ૭૦- અક્ષરાતીતની બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કરવા માટે શ્રી પ્રાણનાથજીએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૭૧- તારતમના બ્રહ્મજ્ઞાનને સર્વપ્રથમ ગ્રહણ કરવામાં કોનું નામ છે ?

ઉ. ૭૧- અક્ષરાતીતના તારતમ સંબંધી બ્રહ્મજ્ઞાનને તે જ ધામની બ્રહ્માત્માઓ જ સમજશે અને ગ્રહણ પણ કરશે કેમ કે એ જ્ઞાન સાંભળતાં જ તેમને →

પ્ર. ૭૨- મહંમદ સાહેબના સમયમાં થયેલાં ચમત્કારના રહસ્યો-બાતૂની ભેદોને કોણ જાણે છે ?

પ્ર. ૭૩- સાંસારિક માયાવી જીવો અથવા આમ લોકોએ આરબમાં મહંમદ સાહેબને કયા રૂપમાં જાણ્યા ?

પ્ર. ૭૪- કોણ-કેવા લોકોએ, તેમને કષ્ટ પહોંચાડવા માટે શું-શું ઉપાય કર્યા ?

પ્ર. ૭૫- તે ઉપદ્રવી લોકોના માથા ફોડીને મહંમદ સાહેબે આરબ દેશમાં શું કર્યુ ?

પ્ર. ૭૬- કોનાથી (કયા સ્વરૂપથી) સાધારણ લોકો જેવી ભાવના લઈને મળ્યા, તે સ્વરૂપ પણ તે લોકોથી તે જ ભાવનાનુસાર મળ્યા ?

→સંપત્તિ છે. અતઃ તે બધી પૂંજી-સંપદા બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોને મળી.

ઉ. ૭૦- અક્ષરાતીતની બ્રહ્મનિષ્ઠ આત્માઓને જાગૃત કરવા માટે મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપ અઢાર હજારવાણી પ્રગટ કરી, જેની અંદર બધું જ જ્ઞાન છે.

→પોતાના ઘરની બધી વાતો તુરંત સમજમાં આવી જશે. તેના પછી ઈશ્વરી આત્માઓ લેશે તથા તેના પણ પછી જીવાત્માઓ તે જ્ઞાન ધીરે-ધીરે સમજીને લેતી જશે. અંતમાં સૃષ્ટિની જેટલી પણ આત્માઓ છે, તે બધાને આ જ્ઞાન લેવું જ પડશે અને તે લેશે પણ.

ઉ. ૭૨- મહંમદ સાહેબના સમયમાં જેટલાં પણ ચમત્કાર થયા, તે બધાના બાતૂની ભેદ ઇસ્લામનું રહસ્ય જાણવાવાળી એક માત્ર બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન રૂહો જ જાણી શકશે.

ઉ. ૭૩- સાંસારિક માયાવી જીવો અથવા આમ (સામાન્ય) લોકોએ આરબમાં મહંમદ સાહેબના સાંસારિક રૂપ તેમજ તેમના ચમત્કારોને બાહ્યરૂપ (ચામડીની દૃષ્ટિ) થી જ જોયાં અને જાણ્યા.

ઉ. ૭૪- મહંમદ સાહેબના અવજ્ઞાકારી-સત વિરોધી લોકોએ તેમને કષ્ટ પહોંચાડવા માટે અકારણ જ કઈ ઉપદ્રવ મચાવ્યા તથા તેમના દિવ્ય સંદેશને પણ ઠુકરાવી દીધો.

ઉ. ૭૫- તે ઉપદ્રવી લોકોના માથા ફોડીને મહંમદ સાહેબે તેમના અભિમાનનો નાશ (નષ્ટ) કરી દીધો અને ઇસ્લામ ધર્મનું જાહેરીરૂપ અર્થાત્ શરિયતનો માર્ગ પ્રગટ કર્યો.

ઉ. ૭૬- ઇમામ મેહદી નિષ્કલંક બુદ્ધ સ્વરૂપથી જે જેવી ભાવના લઈને મળ્યા, તે સ્વરૂપ પણ તે લોકોથી તે જ પ્રકાર મળ્યા.

પ્ર. ૭૭- કોણે અને કેવા લોકોને ઉપરી રૂપથી તો કસોટી પર કસ્યા, પરંતુ અંદરથી શું કર્યુ ?

પ્ર. ૭૮- અહીં કયા મહંમદને, કોના રૂપમાં, શું મળ્યું ?

પ્ર. ૭૯- કોઈપણ, (લોકો) કોના નેતૃત્વ (આગેવાની) ને સમજી ન શક્યા ?

ઉ. ૭૯- શરાઅના લોકોમાંથી કોઈપણ ''મહંમદનું નેતૃત્વ અહીં ઇમામ મેહદીના →

પ્ર. ૮૦- આરબના મહંમદ સ્વરૂપ પુનઃ ક્યાં આવીને બિરાજ્યા ? કોણે અને કોને ઓળખ વગર જ ઠુકરાવી દીધા ?

ઉ. ૮૦- સાંકેતિક રૂપમાં કહેલી ભવિષ્યવાણીના અનુસાર આરબના મહંમદ →

પ્ર. ૮૧- અહંકારના વશીભૂત થયેલાં કયા લોકો ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીથી લડવા માટે ઊભા થઈ ગયા ?

ઉ. ૮૧- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ દિલ્લીમાં શરાઅના લોકોને →

પ્ર. ૮૨- ખુદા-પરમાત્માની પ્રેરણાથી કોને અને કેવી સુંગધ મળી, જેનાથી તે તેમના અનુયાયી બની ગયા ?

પ્ર. ૮૩- કયા લોકોના વંશજોમાં, કોના પ્રત્યે અને કેવી ઉન્નતિ (વૃદ્ધિ) થતી ગઈ ?

પ્ર. ૮૪- ઉપરોક્ત પ્રકારથી કોના દ્વારા ચલાવેલાં, કયા ધર્મના પ્રતિ લોકોનો વિશ્વાસ વધ્યો તથા તેનું પ્રતિફળ શું થયું ?

ઉ. ૭૭- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપે પોતાના પર વિશ્વાસ ન કરવાવાળા લોકોને જાહેરી રૂપથી તો કસોટી પર કસ્યા, પરંતુ અંદરથી તેની પર પોતાની કૃપા-દૃષ્ટિ બનાવી રાખી.

ઉ. ૭૮- અહીં અવ્વલના મહંમદને ઇમામ મેહદીના રૂપમાં તેમના દ્વારા કહેલ ભવિષ્યની સિદ્ધિ મળી.

→રૂપમાં થઈ રહ્યું છે''-આ વાતને સમજી ન શક્યા. એટલા જ માટે જે અવજ્ઞાકારીઓને તે સ્વરૂપ પર વિશ્વાસ ન થયો, તે ઊલ્ટા તેમનાથી લડવા માટે સામે ઊભા થઈ ગયા.

→સ્વરૂપ અહીંયા ઇમામ મેહદીના રૂપમાં આવીને બિરાજ્યા છે. આ રહસ્યમય વાતને સમજ્યા વગર જ શરાઅના લોકોને તેમનો પેગામ ઠુકરાવી દીધો તથા કુરાન અને મહંમદના વિમુખ થઈ ગયા.

→ પેગામ (સંદેશ) મોકલ્યો. તે સમય અહંકારના વશીભૂત થઈને બાદશાહ અને કાજીઓએ તેમના પેગામને ઠુકરાવી દીધો અને તેમનાથી લડવા માટે ઊભા થઈ ગયા.

ઉ. ૮૨- અક્ષરાતીત પરમાત્માની પ્રેરણાથી જે-જે લોકોને ઇસ્લામના યથાર્થરૂપ -નિજાનંદ ધર્મની સુગંધ મળી, જેનાથી તે લોકો તેમના અનુયાયી બની ગયા.

ઉ. ૮૩- જે લોકોને ઇસ્લામના યથાર્થરૂપ-નિજાનંદ ધર્મની સુગંધ મળી, તે લોકોના વંશજોમાં ધર્મના પ્રતિ દૃઢતાપૂર્ણ વિશ્વાસની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થતી ગઈ.

ઉ. ૮૪- ઉપરોક્ત પ્રકારથી નિજાનંદ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજી દ્વારા ચલાવેલાં નિજાનંદ સૈદ્ધાંતિક ધર્મના પ્રત્યે લોકોનો વિશ્વાસ દિન દો ગુણા રાત ચૌગુણા →

→ વધતો ગયો. ફળસ્વરૂપ સામાન્ય લોકો પણ શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મના →

પ્ર. ૮૫- કોણ લોકો જાગૃત થવાથી અંત સુધી મહંમદ સાહેબના આખરી સ્વરૂપ માટે ધર્મવિરોધી દજ્જાલોથી સંઘર્ષ કરતાં રહ્યા ?

ઉ. ૮૫- ઉક્ત પ્રકાર જ્યારે સામાન્ય લોકોની ધાર્મિક ભાવનાઓ જાગૃત થવા →

પ્ર. ૮૬- મહંમદ સાહેબના સંસારથી પ્રસ્થાન પછી કેટલાં વર્ષો સુધી ઇસ્લામ ધર્મની વૃદ્ધિ થતી રહી ?

પ્ર. ૮૭- મહંમદ સ્વરૂપે ભવિષ્યવાણીમાં ખુદા-પરમાત્મા અને પોતાના માટે શું કહ્યું હતું ?

પ્ર. ૮૮- મહંમદ સાહેબે ''મારા ત્રણ સ્વરૂપ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં આવશે, તેમને ઓળખજો''-એવું કોને કહ્યું હતું ?

પ્ર. ૮૯- કુરાનના સિદ્ધાંત વિષયમાં મહંમદ સાહેબના ત્રણ સ્વરૂપોની કાર્ય-વિશેષ ઓળખ શું-શું છે ?

ઉ. ૮૯- કુરાનના સિદ્ધાંતના અનુસાર મહંમદ સાહેબ (શ્યામાજી) ના ત્રણ →

પ્ર. ૯૦- કયા ત્રણ સ્વરૂપ ક્યાં પહોંચી ગયા, જ્યાં ફિરસ્તા અને સંસારના અન્ય જીવ પણ ન પહોંચી શક્યા ?

ઉ. ૯૦- ઉક્ત ત્રણ સ્વરૂપ અર્થાત્ બસરી, મલકી અને હકી સ્વરૂપ એવી જગ્યા →

પ્ર. ૯૧- કોણ, કોની પિછાણ કરી વિશ્વાસ કરવાનું કહી રહ્યા છે ?

→ અનુયાયી બની ગયા.

→ લાગી, ત્યારે તે મહંમદ સાહેબના ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ માટે અવજ્ઞાકારી ધર્મવિરોધી દજ્જાલોથી અંત સુધી પૂર્ણ વિશ્વાસની સાથે બરાબર (વારંવાર) સંઘર્ષ કરતાં રહ્યા.

ઉ. ૮૬- આરબના મહંમદ સાહેબના સંસારથી પ્રસ્થાન કર્યા ઉપરાંત અગિયારસો વર્ષો સુધી ઇસ્લામ ધર્મની વૃદ્ધિ થતી રહી.

ઉ. ૮૭- અવ્વલના મહંમદ સ્વરૂપે ભવિષ્યવાણીમાં કહ્યું હતું, ''જ્યારે પરમાત્માના આવેશ સ્વરૂપ પુનઃ સંસારમાં પાછાં આવશે, ત્યારે અમે પણ તેમની સાથે આવીશું. આ વાતમાં કોઈ શંકા નથી.''

ઉ. ૮૮- આરબવાળા મહંમદ સ્વરૂપે ભવિષ્યવાણી કરતાં સમયે પોતાના શિષ્યોને એ પણ કહ્યું હતું ''મારા (શ્યામાજીના) ત્રણ સ્વરૂપ આ સંસાર-જાગણીના બ્રહ્માંડમાં પ્રગટ થશે. આપ લોકો તેમની ઓળખ કરી લેજો.''

→ સ્વરૂપોમાંથી બસરી સ્વરૂપ શરાઅ (શરિયત) દેવાવાળા છે. મલકી સ્વરૂપ જ્ઞાનના હકીકતની જાણકારી કરાવીને માલ અર્થાત્ તારતમ લાવવાવાળા છે તથા હકી સ્વરૂપ રૂહોને પરમાત્માથી મળાવી મારફતમાં લાવવાવાળા છે.

→ પર અર્થાત્ પરાત્પર પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માના એટલાં નજીક (સમીપ) જઈ પહોંચ્યા કે જ્યાં પર ઈશ્વરી સૃષ્ટિ અને સંસારના અન્ય મુર્શિદ (અગ્રગણ્ય)-ધર્મગુરુ આદિ પણ ન પહોંચી શક્યા.

ઉ. ૯૧- ''અરે હો ! અક્ષરાતીત પરમધામના એવા સ્વરૂપની પિછાણ કરી તેમની પર પૂર્ણરૂપેણ વિશ્વાસ કરજો !''-આ પ્રકાર આરબના તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ પોતાના ધર્માનુયાયી લોકોને સાવચેત કરતાં કહી રહ્યા છે.

પ્ર. ૯૨- અરસની રૂહોના વિષયમાં મહંમદ સાહેબે કુરાન ધર્મગ્રંથમાં શું કહ્યું છે ?

પ્ર. ૯૩- સ્વયં મહંમદ સાહેબ સંસારમાં કોના માટે આવવાનું કહે છે અને લોકોને કોના દર્શનની આશા રાખવાનું કહે છે ?

પ્ર. ૯૪- ખુદા-બ્રહ્મનો આદેશરૂપી ધર્મગ્રંથ કયો છે અને તે કોના માટે અવતરિત થયો છે ?

પ્ર. ૯૫- કોણ સ્વરૂપ કહે છે કે કુરાનના વચનોને મારા મનના અતિરિક્ત અન્ય કોઈ ગ્રહણ કરી શકતું નથી ?

પ્ર. ૯૬- ઉક્ત કથનમાં કહ્યા પ્રમાણે કુરાનના બ્રહ્મજ્ઞાનને મોમિનોના સિવાય અન્ય કોઈ ઓળખી શકશે નહિ, એવું કેમ ?

પ્ર. ૯૭- કોનો ધામમાં અંકુર છે ? પુનઃ સદ્‌ગુરુએ કોને પૂર્ણબ્રહ્મના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસ પ્રદાન કર્યો ?

પ્ર. ૯૮- કુરાનની અંદરના ભેદોને કોણ સમજશે અને કોણ તેની અંદરના પ્રસંગોને સમજી શકશે નહિ ?

પ્ર. ૯૯- ધર્મગ્રંથ કુરાન પર અન્ય કોણ વિશ્વાસ કરી જ નહિ શકે ? પુનઃ તેમને ધામના અંકુરરહિત કેમ કહ્યું છે ?

ઉ. ૯૨- રસૂલ મહંમદ સાહેબે અરસની રૂહોના વિષયમાં ધર્મગ્રંથ કુરાનમાં કહ્યું છે, ''પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માની રૂહો તે અક્ષરાતીત ધામથી ખેલ જોવા માટે સંસારમાં અવતરિત થશે.''

ઉ. ૯૩- સ્વયં મહંમદ સાહેબ આ સંસારમાં અરસ રૂહોના માટે પુનઃ આવવાનું કહે છે અને લોકોને બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોના દર્શનોની આશા રાખવાનું અને તેમની સાથે-સાથે સ્વયં તેમની પોતાની પિછાણ કરી લેવાનું કહે છે.

ઉ. ૯૪- ખુદા-બ્રહ્મનો આદેશરૂપી ધર્મગ્રંથ કુરાન શરીફ છે. તે આ સંસારમાં બ્રહ્માત્માઓના માટે જ અવતરિત થયો છે.

ઉ. ૯૫- ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે, ''કુરાન ધર્મગ્રંથના તે વચનોને બ્રહ્મજ્ઞાનથી પ્રકાશિત મારા મનના અતિરિક્ત બીજું કોઈ ગ્રહણ કરી શકતું નથી.''

ઉ. ૯૬- ઉક્ત કથનમાં કહ્યા પ્રમાણે કુરાનના બ્રહ્મજ્ઞાનને માત્ર મોમિન-રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ જ ઓળખી શકશે. અન્ય જીવોમાં તો એટલી શક્તિ જ નથી કે તે એને સમજી શકે.

ઉ. ૯૭- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામથી અવતરિત બ્રહ્માત્માઓનો પરમધામમાં અંકુર વિદ્યમાન છે અને સંસારમાં માત્ર તેમના જ મનમાં સદ્ગુરુએ પૂર્ણબ્રહ્મના પ્રતિ પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ પ્રદાન કર્યો છે.

ઉ. ૯૮- કુરાનની અંદરના ભેદોને માત્ર બ્રહ્માત્માઓ જ જાણી અથવા સમજી શકશે. બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોના અતિરિક્ત (સિવાય) અન્ય કોઈપણ કુરાનની અંદરના પ્રસંગોને સમજી શકશે નહિ.

ઉ. ૯૯- ધર્મગ્રંથ કુરાન પર મોમિનોના સિવાય અન્ય કોઈ વિશ્વાસ કરી જ નહિ શકે. કુરાનના જ્ઞાન પર શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ ન આવવાથી જ તેમને ધામના અંકુરરહિત કહ્યું છે.

પ્ર. ૧૦૦- કુરાનમાં નિહિત જ્ઞાનની હકીકત અને મારફત જ્ઞાનના રહસ્યોને કોણે, કોના માટે ભલીભાંતિ સ્પષ્ટ કરી દીધા ?

પ્ર. ૧૦૧- કોના સર્વસંમત સદુપદેશોને સાંભળીને અને તેમના સ્વરૂપના દર્શન કરી કોણ ચકિત થશે ?

પ્ર. ૧૦૨- કોણ શ્રીજી સ્વરૂપની પિછાણ ન કરી શકવાથી તે ખુદા-બ્રહ્મ અને તેમના ધામને પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિ ?

પ્ર. ૧૦૩- કયામતના સાત નિશાનનું વર્ણન કુરાનમાં કેવી રીતે છે ?

પ્ર. ૧૦૪- તે સાત નિશાનોના રહસ્યોને કોણ સમજી શકશે અને પ્રત્યક્ષ નજરોથી જોઈ પણ શકશે ?

પ્ર. ૧૦૫- કુરાન-પુરાણ, વેદ-કતેબના રહસ્યોને ખોલવા માટે કોણ અને શું લઈને સંસારમાં આવ્યા ?

ઉ. ૧૦૫- કુરાન-પુરાણ, વેદ-કતેબ તથા અન્ય ધર્મગ્રંથોના રહસ્યોને સ્પષ્ટ →

પ્ર. ૧૦૬- તે સ્વરૂપની પિછાણ કોને થઈ તથા ઓળખાણ થવાથી તેઓએ શું કર્યું ?

ઉ. ૧૦૬- તે ઈસા-રૂહઅલ્લાહ-સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી શ્યામાજી અવતારના દિવ્ય →

પ્ર. ૧૦૭- હજરત મહંમદ સાહેબના જવાના કેટલાં સમય પછી સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી આવ્યા ?

ઉ. ૧૦૦- બ્રહ્માત્માઓ માટે જ કુરાનમાં નિહિત જ્ઞાનની હકીકત તેમજ પરબ્રહ્મની પિછાણ અર્થાત્ મારફત જ્ઞાનના રહસ્યને શ્રીજી સાહેબજીએ ભલીભાંતિ સ્પષ્ટ કરી દીધા.

ઉ. ૧૦૧- સંસારના લોકો શ્રીજીના સર્વસંમત સદુપદેશોને સાંભળીને તેમના સ્વરૂપના દર્શન કરી ચકિત થશે.

ઉ. ૧૦૨- સાંસારિક લોકો-ધર્મવિરોધી, અવજ્ઞાકારી જન શ્રીજીના સ્વરૂપની પિછાણ ન કરી શકવાને કારણે પાલનહાર સર્વેશ્વર પરમાત્મા અને તેમના ધામને પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિ.

ઉ. ૧૦૩- કુરાન ધર્મગ્રંથમાં કયામતના સમયે પ્રગટ થવાવાળા સાત નિશાનોનું વર્ણન સાંકેતિક રૂપમાં કરવામાં આવ્યું છે. તે સાત નિશાન બાતૂની છે, કિંતુ તેને લોકો જાહેરી રૂપમાં શોધવા અથવા જોવા ચાહે છે.

ઉ. ૧૦૪- તે સાત નિશાનોના રહસ્યને સમજીને તે ઘટનાઓને પ્રત્યક્ષ રૂપમાં તે જ જોઈ અને સમજી શકશે, જેમના દિલ તારતમ જ્ઞાનથી પ્રકાશિત તથા નિ:શંક છે.

→ રૂપથી ખોલવા માટે ઈસા-રૂહઅલ્લાહ-સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી કૂંજી (કૂંચી) ના રૂપમાં સંસારમાં બ્રહ્મતારક તારતમ મંત્ર-તારતમ જ્ઞાન લઈને આવ્યા.

→ સ્વરૂપની પિછાણ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોને થઈ. પિછાણ થઈ જવાથી ઉક્ત બ્રહ્માત્માઓ ધર્મ પર સમર્પિત થઈને સુંદરસાથ સમુદાયમાં શામિલ થઈ.

ઉ. ૧૦૭- અરબસ્તાનમાં પ્રગટ હજરત મહંમદ સાહેબના ગયા પછી દસમી સદી પૂરી થવામાં સવા નવ મહિના બાકી હતા, ત્યારે શ્રીમન્નિજાનંદ સ્વામી શ્રી દેવચંદ્રજી મારવાડ દેશના ઉમરકોટ ગામમાં પ્રગટ થયા.

પ્ર. ૧૦૮- પુનઃ સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી સ્વરૂપ સંસારની વચ્ચે કેટલાં સમય રહ્યા તથા તેઓએ શું-શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૦૮- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી આ સંસારના →

પ્ર. ૧૦૯- કોના દિવ્ય સ્વરૂપને પ્રત્યક્ષ જોવાથી પણ લોકો તેમને ઓળખી ન શક્યા ? એમ કેમ ?

ઉ. ૧૦૯- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીના દિવ્ય સ્વરૂપને પ્રત્યક્ષ જોવાથી પણ લોકો તેમને ઓળખી ન શક્યા કેમ કે →

પ્ર. ૧૧૦- રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપ સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીએ આ ધરતી પર શું-શું ચમત્કાર કર્યા ?

ઉ. ૧૧૦- રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપ સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીના દિવ્ય સ્વરૂપના પ્રતાપથી →

પ્ર. ૧૧૧- તેઓએ સંસારને શું આપ્યું ?

પ્ર. ૧૧૨- સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી આ સંસારમાં અવતરિત થતાં સમયે પોતાની સાથે કોને લઈને આવ્યા ?

ઉ. ૧૧૨- શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી શ્રી અક્ષરાતીત ધામથી →

પ્ર. ૧૧૩- તેમની સાથે માયાવી બુદ્ધિવાળા ક્યાંથી, ક્યાં સુધી સંઘર્ષ કરતાં રહ્યા ?

પ્ર. ૧૧૪- દજ્જાલો દ્વારા શ્રી દેવચંદ્રજીથી ડરવાનું અને તેમનાથી સંઘર્ષ કરવાનું કારણ શું છે ?

→ પંચભૌતિક તનમાં ચુમ્મોતેર વર્ષ રહ્યા. તેઓએ પાંચ વર્ષની અવસ્થાથી વેદ, પુરાણ, શાસ્ત્રો દ્વારા ખોજ કરીને સાર કાઢ્યો, તારતમ કૂંચી ઉતારી. તારતમ કૂંચી દ્વારા ૩૧૩ આત્માઓની જાગણી કરી અને અંતમાં ઈન્દ્રાવતી આત્માને બધુંય સોંપી દીધું.

→ બાઈબલ ગ્રંથમાં પહેલાં જ કહ્યું હતું, ''જ્યારે ઈસા (રૂહઅલ્લાહ) આવશે, ત્યારે તેમના મુખ પર પડદો હશે. એટલા માટે તેમને કોઈ ઓળખી શકશે નહિ.'' અતઃ તે જ ભવિષ્ય અહીં સાકાર થયું. ઉક્ત સ્વરૂપે અનેકો ચમત્કારો દ્વારા પોતાનો પરિચય આપ્યો, પરંતુ બધું નકામું થયું.

→ આ ધરતી પર અનેક ચમત્કાર થયા. જેમ કે-મૂર્તિ દ્વારા દૂધ પીવું, પ્રેતોને સ્વરૂપ બદલીને ઊર્ધ્વગતિને પ્રાપ્ત કરવું. પુનઃ ચોપદારોનું રાતભર કૂવાની ચારે તરફ ફરવું અને બાર કોશ આગળ નીકળી જવું વગેરે વગેરે.

ઉ. ૧૧૧- તેઓએ સંસારને અદ્વૈત બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રદાન કર્યું. આટલું બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાથી પણ લોકોએ તેમને ઓળખી ન શક્યા.

→ ખેલમાં અવતરિત થતાં સમયે પોતાની સાથે બાર હજાર બ્રહ્માત્માઓને પોતાની સાથે લઈને આવ્યા અર્થાત્ તેમની સાથે ધામથી બાર હજાર બ્રહ્માંગનાઓ પણ ખેલમાં અવતરિત થઈ.

ઉ. ૧૧૩- શ્રી શ્યામાજી અવતાર-સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીની સાથે દજ્જાલ સ્વરૂપ ધર્મવિરોધી અવજ્ઞાકારી લોકો વિ.સં. ૧૬૩૮ થી લઈને કયામતના સમય સુધી સંઘર્ષ કરતાં રહ્યા અને રહેશે.

ઉ. ૧૧૪- શ્રી દેવચંદ્રજી તારતમરૂપી બ્રહ્મજ્ઞાન લઈને આવ્યા છે. તેથી દજ્જાલ સ્વરૂપ ભયભીત થઈ ઉઠ્યા કે '''એ સ્વરૂપ કયામતના દિન મને મારી →

→ નાંખશે.'' આ કાર્ય-કારણવશ દજ્જાલ ભયભીત થઈને તેમનાથી →

પ્ર. ૧૧૫- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજીની શક્તિ શ્રી દેવચંદ્રજીના જીવનકાલ પછી ક્યાં ગઈ ?

પ્ર. ૧૧૬- અવજ્ઞાકારી દજ્જાલોએ અંતમાં શું સમજી લીધું અને તે સમજ તે દજ્જાલોને ક્યારે આવી ?

ઉ. ૧૧૬- ઉક્ત પ્રકારને જોઈને દજ્જાલોએ સમજી લીધું કે બુદ્ધિના અવતાર →

પ્ર. ૧૧૭- ઉક્ત દજ્જાલ ક્યારે અને કેવી ભાવનાઓથી ગ્રસ્ત થઈને શ્રીજી સ્વરૂપથી લડવા અને સંઘર્ષ કરવા તૈયાર થયા ?

પ્ર. ૧૧૮- ઉક્ત દજ્જાલ કોના વિષયમાં, શું વિચાર કરી શ્રીજી સ્વરૂપની વિરુદ્ધ ઊભા થયા ?

ઉ. ૧૧૮- ઉક્ત દજ્જાલોએ વિચાર કર્યો કે એ સ્વરૂપ મારા આધીન થઈને →

પ્ર. ૧૧૯- ''અરે ! એ સ્વરૂપની આગળ તો મારું કંઈ પણ જોર નથી ચાલતું !!''-એવું કોણ સોચી રહ્યું છે ?

પ્ર. ૧૨૦- કોણે અને કોને અસફળ કરવા માટે ચાર ફોજ તૈયાર કરી ?

પ્ર. ૧૨૧- દજ્જાલો દ્વારા શ્રીજીના વિરોધમાં સંઘર્ષ કરવા માટે તૈયાર કરેલી ચાર ફોજ કઈ-કઈ છે ?

ઉ. ૧૨૧- દજ્જાલો દ્વારા શ્રીજીના વિરોધમાં સંઘર્ષ કરવા માટે જે ચાર ફોજ →

→ સંઘર્ષ કરતાં જ રહ્યા.

ઉ. ૧૧૫- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજીની શક્તિ શ્રી દેવચંદ્રજીના જીવનકાલના પછી બીજા જામામાં અર્થાત્ શ્રી મેહરાજ ઠાકુર અથવા ઇમામના સ્વરૂપમાં પ્રવિષ્ટ થઈ.

→ એ સ્વરૂપનું ઉદ્દેશ્ય જ અજ્ઞાનરૂપી દજ્જાલને મારી નાંખવું છે. આ સમજ તે દજ્જાલોને ત્યારે આવી, જ્યારે શ્રી દેવચંદ્રજીની શક્તિ શ્રી મેહરાજ ઠાકુરમાં પ્રવિષ્ટ થઈ.

ઉ. ૧૧૭- જ્યારે દજ્જાલોને ઉક્ત વાતો સમજમાં આવી, ત્યારે દજ્જાલ અજ્ઞાની, ઈર્ષાળુ અને વિરોધી લોકોના મનમાં પેસીને શ્રીજી સાહેબજી સ્વરૂપથી પ્રત્યક્ષરૂપમાં લડવા માટે તૈયાર થઈ ગયા.

→ માયામાં ભ્રમિત થયેલી બ્રહ્માત્માઓને જ્ઞાન પ્રદાન કરી મારા ચુંગલથી મુક્ત કરી પરમાત્માની નિકટ-ચરણોમાં પહોંચાડી રહ્યા છે. અતઃ તે શ્રીજી સ્વરૂપના વિરુદ્ધ ઊભા થઈ ગયા.

ઉ. ૧૧૯- ''અરે! એ સ્વરૂપની દિવ્યતાની સામે તો મારું બળ તેમજ મારી શક્તિ તુચ્છ થવા જઈ રહી છે અને હું કંઈ પણ કરી શકતો નથી!!'' -એવું દજ્જાલ સ્વરૂપ ઇબલીસ-મન સોચી રહ્યું છે.

ઉ. ૧૨૦- દજ્જાલ સ્વરૂપ અજાજીલનો પુત્ર ઈબલીસે શ્રીજી સ્વરૂપની મહેનતને અસફળ કરવા અને બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોને માયામાં ભુલાવવા માટે ચાર ફોજ તૈયાર કરી.

→ તૈયાર કરવામાં આવી છે, તે નિમ્નલિખિત છે. જેમ કે-(૧) બેઈમાન સ્ત્રી (૨) વાજાં વગાડવાવાળા લોકો (૩) વ્યાકરણવાદી વિદ્વાન (૪) ચતુર જાદૂગર.

પ્ર. ૧૨૨- ઉક્ત ચાર ફોજ કેવા લોકોને ભુલાવવા અને કોના ચરણ છોડાવવા માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે ?

ઉ. ૧૨૨- ઉક્ત ચાર ફોજ ધર્મમાર્ગમાં અધકચરા-અડધાપાકા કિંતુ પરમાત્માની →

પ્ર. ૧૨૩- કોણ લોકો બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોને જોતાં જ તેમને પોતાની તરફ આકૃષ્ટ કરવાની કોશિશ કરવા લાગે છે ?

પ્ર. ૧૨૪- તે દજ્જાલોની કલા કેવા લોકોના પ્રતિ કામ કરે છે અને કોની પર તેમનું જોર ચાલતું નથી ?

ઉ. ૧૨૪- તે દજ્જાલોની કલા બ્રહ્મજ્ઞાનમાં અધૂરા અને અર્ધપાકા (અર્ધ પક્કા) →

પ્ર. ૧૨૫- શ્રીજી સાહેબજીમાં બેસીને કોનું જ્ઞાન લઈને, કોણ નરસિંઘા ફૂંકી રહ્યું છે ?

પ્ર. ૧૨૬- ધર્મના નામ પર ફેલાયેલી થોથી માન્યતાઓ અને અસત્ય ધારણાઓનો ધ્વંસ ક્યારે થયો ?

પ્ર. ૧૨૭- થોથી માન્યતાઓ અને અસત્ય ઘોષણાઓને ઉડી જવાથી લોકો શ્રીજીની પાસે તેમના દર્શનાર્થ કેવી રીતે આવ્યા ?

પ્ર. ૧૨૮- અજાજીલરૂપી દજ્જાલે અવજ્ઞાકારીઓની અંદર બેસીને શું ઉત્પાત મચાવ્યો ?

પ્ર. ૧૨૯- તે દજ્જાલોના ઉત્પાતનો પ્રભાવ કોની પર પડ્યો અને કોની પર નહિ તથા કેમ ?

→ સાચી રાહ પર ચાલવાવાળાઓને ઊલઝાવી-ઊલઝાવીને પથભ્રષ્ટ કરીને પરમાત્માના ચરણ છોડાવીને માયાની તરફ લગાવવા માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે.

ઉ. ૧૨૩- ઉક્ત ચાર ફોજ જ્યાં કાંઈ પણ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોને જુએ છે, ત્યાં જ તેને પોતાની તરફ આકૃષ્ટ કરવાની કોશિશ કરવા લાગે છે.

→ લોકોના પ્રતિ કામ કરે છે. કિંતુ જે લોકોને પરબ્રહ્મ-પરમાત્માના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસ છે, તે એ ફોજોના એક પણ શબ્દ સાંભળતાં નથી. એટલા માટે તેમની તરફ આકૃષ્ટ (આકર્ષિત) થઈ શકતા નથી. એની પર તે દજ્જાલોનું જોર ચાલી શકતું નથી.

ઉ. ૧૨૫- શ્રીજી સાહેબજીમાં બેસીને બુદ્ધજીનું જ્ઞાન લઈને અસરફીલ-બુદ્ધિના ફિરસ્તા નરસિંઘા (તુરાઈ) ફૂંકી રહ્યા છે.

ઉ. ૧૨૬- વિ.સં. ૧૭૩૫ (હિ.સ. ૧૦૯૦ તથા ઈ.સ. ૧૬૭૮) માં ધર્મના નામ પર ફેલાયેલી થોથી (ઢંગધડા વિનાની) માન્યતાઓ તેમજ અસત્ય ધારણાઓના પહાડનો ધ્વંસ (વિનાશ) થઈ ગયો.

ઉ. ૧૨૭- ઉક્ત પ્રકારથી થોથી-અધર્મવત્ માન્યતાઓ અને અસત્ય ધારણાઓનો ધ્વંસ (વિનાશ) થતાં જ જનસમૂહ શ્રીજીના દિવ્ય સ્વરૂપના દીદાર-દર્શન કરવા દોડી-દોડીને આવવા લાગ્યા.

ઉ. ૧૨૮- અજાજીલરૂપી દજ્જાલે અવજ્ઞાકારી લોકોના મનમાં બેસીને આસુરી પ્રવૃત્તિઓના રૂપમાં ઉત્પાત મચાવ્યો.

ઉ. ૧૨૯- ઉક્ત વર્ણિત દજ્જાલોના ઉત્પાતનો પ્રભાવ પરમધામથી અવતરિત બ્રહ્માત્માઓને ભ્રમિત કરી ન શક્યો. અન્ય બધા લોકો પર ઉક્ત →

→ ઉત્પાતનો બહુ ભારી પ્રભાવ પડયો. બ્રહ્માત્માઓમાં તારતમની સમજ →

પ્ર. ૧૩૦- અસરાફીલના નરસિંઘારૂપી સ્વર ફૂંકવાના સમયની ભવિષ્યવાણી કોની છે અને ક્યાં થઈ હતી ?

ઉ. ૧૩૦- આરબમાં પ્રગટ અવ્વલ સ્વરૂપ મહંમદ સાહેબે ''કયામતના સમયે →

પ્ર. ૧૩૧- પરમાત્મા અને પરમાત્માના અલૌકિક સુખાનંદથી લોકોને વંચિત રાખવાવાળા દજ્જાલ કોણ છે ?

પ્ર. ૧૩૨- બ્રહ્માત્માઓને શ્રીજી સાહેબજીએ કેવા દજ્જાલના મુખથી કાઢ્યા અને ધામમાં પહોંચાડ્યા ?

પ્ર. ૧૩૩- શ્રી રાજજીના આવેશ-જોશે ત્રણેય બ્રહ્માંડોમાં બ્રહ્માત્માઓની કઈ રીતે રક્ષા કરી અને તેમને પવિત્ર બનાવીને રાખ્યા ?

પ્ર. ૧૩૩- ત્રણેય બ્રહ્માંડોમાંથી શ્રી રાજજીના આવેશ સ્વરૂપ જબરાઈલે વ્રજમાં અઘાસુર, બકાસુર, કાલિય નાગ, કંસ વગેરે અસુરોથી બ્રહ્માત્માઓની →

પ્ર. ૧૩૪- તે જોશ મોમિનોના દિલને હંમેશાં કેવી રીતે પવિત્ર રાખે છે ?

પ્ર. ૧૩૫- બાર મોમિનોએ બાદશાહ સુધી કોનો સંદેશ પહોંચાડવા માટે જાનની બાજી લગાવી દીધી ?

ઉ. ૧૩૫- ધામના મોમિનોમાંથી બાર સાથીઓએ ધર્મગ્રંથ કુરાનમાં લખ્યા →

→ હોવાના કારણે દજ્જાલ તેમનું કંઈ બગાડી ન શક્યા.

→ અસરાફીલ નરસિંઘા ફૂંકશે તથા તેના અવાજથી મોટા-મોટા પર્વત પડી જશે.''-એવી ભવિષ્યવાણી કુરાન ધર્મગ્રંથના અંતર્ગત કરી હતી.

ઉ. ૧૩૧- પરમાત્મા અને પરમાત્માના અલૌકિક સુખાનંદથી લોકોને વંચિત રાખવાવાળા દજ્જાલ તેમના પોતાના સ્વજન, પરિવાર અને કુટુંબીજન જ છે.

ઉ. ૧૩૨- શ્રીજી સાહેબજીએ બ્રહ્માત્માઓને ઉક્ત કથિત દજ્જાલોની સેનાના બંધનને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા મુક્ત કરાવ્યા અને નિજઘરની અનુભૂતિ આપીને પરમધામ પહોંચાડ્યા.

→ રક્ષા કરી. પુનઃ રાસમંડલમાં અંતર્ધાનના દરમ્યાન વિયોગમાં મૂર્છિત બ્રહ્માત્માઓને પોતાની શક્તિ દ્વારા બલ પ્રદાન કરી વિભિન્ન પ્રકારથી વિલાસ કરાવ્યો. હવે અહીં જાગણીના બ્રહ્માંડમાં તારતમ મંત્રના તારતમ જ્ઞાન દ્વારા નિઃશંક બનાવીને તેમના મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત તથા અહં વગેરે બધા અંગોને પવિત્ર બનાવી રાખ્યા છે.

ઉ. ૧૩૪- શ્રી રાજજીનો જોશ-જબરાઈલ બ્રહ્માત્માઓના દિલમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો પ્રેમ ઉત્પન્ન કરી તેમના અંતઃકરણને ચિન્મય (જ્ઞાનમય) પ્રકાશથી ભરી દે છે. આ પ્રકાર તેમના દિલ હંમેશાં પ્રેમમય બની રહે છે.

→ અનુસાર પોતાનું મૂલ દાયિત્વ સમજીને ખુદા-હાદીનો સંદેશ અર્થાત્ કયામતના સંદેશને બાદશાહ સુધી પહોંચાડવાના પ્રયાસમાં જાનની બાજી લગાવી દીધી.

પ્ર. ૧૩૬- તે દજ્જાલોએ શું જાણીને મોમિનોને સંદેશ પહોંચાડવાની કોશિશ કરવાથી રોક્યા ?

ઉ. ૧૩૬- તે દજ્જાલોએ શ્રીજી સ્વરૂપની ઇમામના રૂપમાં ઓળખ તો કરી, કિંતુ →

પ્ર. ૧૩૭- તે દજ્જાલરૂપી અવજ્ઞાકારીઓએ કયા પ્રકારે સાહસ કરી મોમિનોથી સંઘર્ષ કર્યો ?

પ્ર. ૧૩૮- શું ઉક્ત દજ્જાલ મોમિનોને સંદેશ પહોંચાડવાથી રોકી શક્યા ?

ઉ. ૧૩૮- અવજ્ઞાકારી દજ્જાલોએ મોમિનોને સંદેશ પહોંચાડવાના વિષયમાં →

પ્ર. ૧૩૯- ઇમામ મેહદીના પ્રગટ થવાનો સંદેશ આપવાથી અવજ્ઞાકારીઓએ મોમિનોની સાથે કેવો વ્યવહાર કર્યો ?

ઉ. ૧૩૯- ઇમામ મેહદીના પ્રગટ થવાનો અથવા કયામત જાહેર થવાનો સંદેશ →

પ્ર. ૧૪૦- જ્યારે મોમિન અને બાદશાહ સામ-સામે થયા, ત્યારે બાદશાહને શું થયું ?

ઉ. ૧૪૦- જ્યારે મોમિન અને બાદશાહ સામ-સામે થયા, ત્યારે મોમિનોએ →

પ્ર. ૧૪૧- બાદશાહના અગ્રગણ્ય કાજીઓએ બાદશાહના મનમાં કેવી શંકાઓ નાંખી દીધી ?

ઉ. ૧૪૧- કયામતનો સંદેશ પામીને અને બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોના દર્શનથી પ્રભાવિત →

પ્ર. ૧૪૨- જે બાર મોમિનોએ બાદશાહથી દિનમાં રૂબરૂ વાતો કરી હતી, તેમની સાથે રૂબરૂ વાતો કર્યા પછી પણ દુર્વ્યવહાર કેમ કરવામાં આવ્યો ?

→ ઈર્ષાળુ લોકોના મનમાં બેસીને સોચવા લાગ્યા, ''એ મને મારવા માટે જ પ્રગટ થયા છે''. ઉક્ત પ્રકાર સોચી-સમજીને મોમિનોનો સંદેશ (પેગામ) પહોંચાડવાથી રોકી દીધો અને પેગામને ઠુકરાવી દીધો.

ઉ. ૧૩૭- તે દજ્જાલરૂપી અવજ્ઞાકારીઓએ શ્રીજી અને મોમિનોથી કમર બાંધીને દૃઢ નિશ્ચય કરી સાહસથી સંઘર્ષ કર્યો.

→ તરેહ-તરેહની વિઘ્ન-બાધાઓ પહોંચાડી. તેમની તરેહ-તરેહથી નિંદા પણ કરી. અનેકો કષ્ટ પણ આપ્યા. પરંતુ મોમિનોએ બાદશાહ સુધી સંદેશ પહોંચાડીને જ છોડ્યો. મોમિનોના આ સંઘર્ષને કાજી રોકી ન શક્યા.

→ સાંભળતાં જ દજ્જાલરૂપ અવજ્ઞાકારીઓએ મોમિનોને બહુ જ દુઃખ-કષ્ટ પહોંચાડ્યું. અંતમાં પેગામ પણ ઠુકરાવી દીધો અને મોમિનોને કેદમાં નાંખી દીધા.

→ કલમા દ્વારા બાદશાહને જોશમાં સમજાવ્યા. તે સમય મોમિનોની વાતોથી બાદશાહને પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ આવ્યો કે એ ઇમામનો પેગામ (સંદેશ) લઈને આવવાવાળા મોમિન જ છે. ત્યારે બાદશાહે ત્રણ-ત્રણ વાર આસા પણ ચુમ્યો.

→ થઈને બાદશાહના હૃદયમાં તો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થઈ ચૂકયો હતો, કિંતુ તેમના દજ્જાલરૂપી કાજીઓએ નિંદા કરી-કરીને જાગવાવાળા બાદશાહના મનમાં વિભિન્ન શંકા-ઉપશંકાઓ ઉત્પન્ન કરાવી દીધી. એટલા માટે બાર મોમિનોના પ્રતિ દુર્વ્યવહાર થવા લાગ્યો.

ઉ. ૧૪૨- જે બાર મોમિનોએ બાદશાહથી દિનમાં રૂબરૂ વાતો કરી હતી, તેમની સાથે રૂબરૂ વાતો કર્યા પછી પણ દુર્વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો કેમકે રાતોરાત શાહજહાંના સમયના કર્મચારીઓ અને વર્તમાન →

→ કર્મચારીઓએ મળીને બાદશાહના કાન ભરી દીધા કે ''એ મોમિન નહીં, બલ્કે દુશ્મન-હિંદુ રાજાઓ દ્વારા મોકેલેલાં ષડયંત્રકારી છે. તને ખતમ કરવા માટે હિંદુ રાજાએ એમને અહીંયા મોકલ્યા છે.'' →

પ્ર. ૧૪૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ સંઘર્ષના સમય મોમિનોના રક્ષાર્થ શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૪૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ પોતાના સાથીઓને દજ્જાલથી સંઘર્ષ →

પ્ર. ૧૪૪- કયામતની સાક્ષી માટે મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા કરેલી પુકારના ફલ-સ્વરૂપ શું થયું ?

પ્ર. ૧૪૫- શરિયતનું મૂલસ્થાન ક્યાં છે ? આ મૂલસ્થાન મક્કા છે યા મદીના ? ત્યાંથી કેટલાં વસિયતનામા આવ્યા ?

પ્ર. ૧૪૬- તે ચારેય વસિયતનામોમાં શું સંદેશ લખેલો હતો ?

ઉ. ૧૪૬- તે ચારેય વસિયતનામોમાં હાદી મહંમદે ઇમામ અને ઈસાના જાહેર →

પ્ર. ૧૪૭- શરિયતના લોકોએ તે વસિયતનામામાં લખેલી વાતો પર શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૪૭- મક્કાથી આવેલાં ઉક્ત વસિયતનામોમાં કયામતના સમય પ્રગટ →

પ્ર. ૧૪૮- કેવી પ્રવૃત્તિવાળાઓમાં અપાર શક્તિ સંપન્ન દજ્જાલ વિદ્યમાન રહે છે ?

પ્ર. ૧૪૯- તે અપાર શક્તિઓથી સંપન્ન દજ્જાલ અન્ય બધાને શું કરવા ચાહે છે ?

→ આ પ્રકારની શંકાઓ ઉત્પન્ન થઈ જવાથી મોમિનોની જાંચ-પડતાલ (છાનભિન) કરવા લાગ્યા. આ કાર્ય-કારણવશ મોમિનોની સાથે દુર્વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો.

→ કરતાં-કરતાં, ઝૂઝતાં જોઈ બેતુલ્લાહ-પરમધામની તરફ જોઈને શ્રી રાજજીને પુકાર કરી અને કયામતની સાક્ષી-ગવાહીના માટે તેમને પ્રાર્થના કરી.

ઉ. ૧૪૪- મહામતિ સ્વરૂપે કયામતના નિશ્ચિત સમયની સાક્ષી માટે શ્રી રાજજીને પુકાર-પ્રાર્થના કરી, જેના ફળસ્વરૂપ શરિયતના મૂલસ્થાનથી સાક્ષીરૂપી વસિયતનામા આવ્યા.

ઉ. ૧૪૫- શરિયતનું મૂલસ્થાન અરબસ્તાનમાં છે. પુનઃ મૂલસ્થાન મક્કા છે ન કે મદીના. મૂલસ્થાન મક્કાથી કયામતના સમયની પુષ્ટિ માટે ચાર વસિયતનામા આવ્યા.

→ થવાની, કયામતના સમયમાં ઇમામનો પેગામ આવવાની અને સ્વયં ખુદાના કાજી થઈને કજા (ન્યાય) કરવા વિષયની ભવિષ્યવાણીરૂપી સાક્ષી લખી હતી.

→ થવાવાળા નિશાનોનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ (નિર્દેશ, વર્ણન) કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ શરિયતના અવજ્ઞાકારીઓ-કાજીઓએ તે વાતો પર તનિક પણ વિચાર ન કર્યો.

ઉ. ૧૪૮- આસુરી પ્રવૃત્તિઓના રૂપમાં બધા મનુષ્યોના મનમાં અપાર શક્તિથી સંપન્ન દજ્જાલ વિદ્યમાન (હાજર-હયાત) રહે છે.

ઉ. ૧૪૯- તે અપાર શક્તિઓથી સંપન્ન દજ્જાલરૂપી આસુરી પ્રવૃત્તિવાળા મનુષ્ય અન્ય બધાને પોતાના આધીન રાખવા ચાહે છે.

પ્ર. ૧૫૦- ચાર વસિયતનામા આરબ-મક્કાથી કોની પાસે આવ્યા ?

પ્ર. ૧૫૧- જ્યારે ઇમામ સ્વરૂપ શ્રીજીએ પરમાત્મા-ખુદાનો સંદેશ બાદશાહની પાસે પહોંચાડ્યો, ત્યારે બાદશાહે તે સંદેશના બદલામાં શું કર્યુ અથવા શું કરવાનું નક્કી કર્યુ ?

પ્ર. ૧૫૨- એવા સમયમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ ક્યાંથી અને કોને સંદેશવાહક બનાવીને ક્યાં-કોની પાસે મોકલ્યા ?

ઉ. ૧૫૨- ઉપરોક્ત પ્રકારની હલચલના સમયમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ મેરતાથી →

પ્ર. ૧૫૩- તે સંદેશના વિષયમાં જશવંતસિંહ રાઠોડે શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૫૪- તે સંદેશને ઠુકરાવાના પ્રતિફળ જશવંતસિંહ રાઠોડને શું થયું ?

પ્ર. ૧૫૫- મેરતાથી શ્રી પ્રાણનાથજી ક્યાં પહોંચ્યા ? મુસલમાનોએ કોનો સખત વિરોધ કર્યો ?

પ્ર. ૧૫૬- મુસલમાનોએ શું સોચીને કયામતનો સંદેશ ઠુકરાવ્યો અને મોમિનોને કષ્ટ આપ્યું ?

ઉ. ૧૫૬- મુસલમાનોએ સોચ્યું, ''એ મોમિન ફરદાએ રોજ અર્થાત્ કાલે →

પ્ર. ૧૫૭- તે અવજ્ઞાકારી કાજીઓએ મળીને પેગામના વિષયમાં શું વિચાર-વિમર્શ કર્યા ?

ઉ. ૧૫૦- ચાર વસિયતનામા આરબ-મક્કાથી હિંદના ખલીફો-યવન (મુસલમાન) સમ્રાટોની પાસે આવ્યા.

ઉ. ૧૫૧- જ્યારે ઇમામ સ્વરૂપ શ્રીજીએ પરમાત્મા-ખુદાનો સંદેશ બાદશાહની પાસે પહોંચાડ્યો, ત્યારે બાદશાહના દજ્જાલરૂપી અધિકારીઓએ કમર બાંધીને હકીકી દીન ઇસ્લામની સામે ઊભા રહીને સંઘર્ષ કરવાનું નક્કી કર્યુ.

→ શ્રી ગોવર્ધનભાઈને સંદેશવાહક બનાવીને કાબુલના જમરૂદ્ધમાં રાજા જશવંતસિંહની પાસે મોકલ્યા અને કહ્યું, ''તમે જઈને તેમને ધર્મયુદ્ધના સમાચાર આપો.''

ઉ. ૧૫૩- શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા મોકલેલો ઉક્ત સંદેશ જ્યારે જશવંતસિંહ રાઠોડની પાસે પહોંચ્યો, ત્યારે તેની પર ધ્યાન જ ન આપ્યું. તેનામાં વિશ્વાસની કમી દેખાઈ.

ઉ. ૧૫૪- જ્યારે રાજા જશવંતસિંહ રાઠોડે શ્રી પ્રાણનાથજીનો વિશ્વાસઘાત કરી દીધો, ત્યારે એની વચ્ચે આજૂજ-માજૂજરૂપી કાળે તેનો ધડ દબોચી લીધો અર્થાત્ તેમનો પ્રાણાંત થઈ ગયો.

ઉ. ૧૫૫- મેરતાથી શ્રી પ્રાણનાથજી ઝંડા લઈને જયધ્વનિની ઘોષણા કરતાં ગોકુળ, મથુરા થતાં દિલ્લી પહોંચી ગયા. ત્યાં કટ્ટર શરાઅમાં બંધાયેલાં આંધળાં મુસલમાનોએ શ્રીજી સ્વરૂપનો સખત વિરોધ કર્યો.

→ થવાવાળો કયામતનો સંદેશ આપીને અમોને ઉઠાડવા આવ્યા છે.'' ત્યારે તેઓએ મોમિનો દ્વારા લાવેલાં પેગામને ઠુકરાવી દીધો અને મોમિનોને કેદ કરી કષ્ટ આપ્યું.

ઉ. ૧૫૭- તે અવજ્ઞાકારી કાજીઓએ મળીને ઉક્ત પેગામના વિષયમાં એ નિશ્ચય કર્યો, ''અમારે એમની વાતોને સાંભળવી જ નથી. પુનઃ ન કે તેમને અમારી સંગ રાખવા છે.''

પ્ર. ૧૫૮- પુનઃ તે મુસલમાન કાજીઓએ બાદશાહને કયા પ્રકારથી બાર મોમિનોની સાથે વાત કરવાથી ના પાડી ?

ઉ. ૧૫૮- પુનઃ બાદશાહના પૂર્વ કાર્યકર્તા તથા વર્તમાન કર્મચારીઓએ મળીને બાદશાહને ઘેરી લીધા અને બાદશાહને મોમિનોથી રૂબરૂ વાત કરવાથી →

પ્ર. ૧૫૯- બાર મોમિન જેટલાં પણ સંદેશ બાદશાહને મોકલાવતાં હતા, બાદશાહના કર્મચારી તેનું શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૬૦- બાદશાહના રાજદરબારમાં કેવા-કેવા લોકોએ બાદશાહને ઘેરી રાખ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૬૧- આસુરી પ્રવૃત્તિવાળાઓના કારણ પેગામ પહોંચાડવાના કાર્ય વિષયમાં શું થયું ?

પ્ર. ૧૬૨- જ્યારે બાદશાહે સ્વયં મોમિનોના મુખથી સંદેશ સાંભળ્યો હતો, ત્યારે શું થયું હતું ?

પ્ર. ૧૬૩- કયા સમય વિરોધીઓએ બાદશાહને ઇસ્લામ ધર્મ પર આવવાથી રોક્યા ?

ઉ. ૧૬૩- જ્યારે બાદશાહે મોમિનોની વાતોથી પ્રભાવિત થઈને આસા ચૂમ્યો, →

પ્ર. ૧૬૪- કોણે ઔરંગઝેબને રાજનૈતિક પક્ષની વાતો સંભળાવીને તેમના મનમાં ડર ઉત્પન્ન કરાવી દીધો ?

→ ભટકાવી દીધા. મોમિનોને દુશ્મન-હિંદુ રાજાઓ દ્વારા મોકલેલાં ષડયંત્રકારી બતાવીને કાજીઓએ બાદશાહના મનમાં વિભિન્ન શંકાઓ ઉત્પન્ન કરાવી દીધી. આ પ્રકાર પરસ્પર વાત કરવામાં રૂકાવટ નાંખી દીધી. ત્યારે બાદશાહે બાર મોમિનોથી રૂબરૂ વાત ન કરવાની વાત સ્વીકાર કરી લીધી.

ઉ. ૧૫૯- સુંદરસાથ અર્થાત્ બાર મોમિન જેટલાં પણ સંદેશ બાદશાહને મોકલાવતાં હતા, તેમના દજ્જાલરૂપી કર્મચારી તે સંદેશાઓને નષ્ટ કરી દેતાં અથવા છુપાવી દેતાં હતા.

ઉ. ૧૬૦- બાદશાહના રાજદરબારમાં જેટલાં પણ લોકો હતા, તે બધાના બધા આસુરી પ્રવૃત્તિઓના આધીન રહીને દજ્જાલ સદૃશ આચરણ કરવાવાળા હતા. ઉક્ત પ્રકારના લોકોએ બાદશાહને ઘેરી રાખ્યા હતા.

ઉ. ૧૬૧- આસુરી પ્રવૃત્તિઓના પરવશ (તાબામાં) થવાથી પરિણામ સ્વરૂપ કોઈપણ પરમાત્માના દિવ્ય સંદેશરૂપી પેગામને સતર્ક થઈને અપનાવી ન શક્યા. અપનાવવાના બદલે ઠુકરાવી દીધો.

ઉ. ૧૬૨- જ્યારે બાદશાહે મોમિનોના મુખથી રૂબરૂ સંદેશ સાંભળ્યો હતો, ત્યારે બાદશાહે તેમનાથી પ્રભાવિત થઈને આસા ચૂમ્યો હતા. તેઓએ મોમિનોની વાતો પર પૂર્ણ વિશ્વાસ કરી લીધો હતો.

→ ત્યારે દજ્જાલ લોકો સત્ય માર્ગ-ઇસ્લામ ધર્મ પર વિશ્વાસ લાવવાથી બાદશાહને રોકવા માટે અગ્રેસર થઈ ઉઠયા. આ પ્રકાર વિરોધીઓએ રાહમાં વિઘ્ન નાંખીને બાદશાહને આત્માની પિછાણ ન થવા દીધી.

ઉ. ૧૬૪- બાદશાહ ઔરંગઝેબના દિલ-દિમાગમાં રાજનૈતિક દૃષ્ટિથી વિશેષ કરીને ષડયંત્રકારી શંકાઓ ઉત્પન્ન કરાવવાવાળા કાજીનું નામ છે- ગુરજબરદાર, જે શાહજહાંના સમયમાં ન્યાયાધીશ હતા.

પ્ર. ૧૬૫- દજ્જાલ સ્વરૂપ કાજીએ બાદશાહને ડર બતાવતાં શું-શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬૫- દજ્જાલ સ્વરૂપ કાજી ગુરજબરદારે ઔરંગઝેબ બાદશાહના મનમાં ડર →

પ્ર. ૧૬૬- ''તમે મારું કહેવું માનશો, તો તમારું સામ્રાજ્ય રહેશે.'' -એવું બાદશાહને કોણે કહ્યું ?

પ્ર. ૧૬૭- અન્ય દજ્જાલોએ બાદશાહને શું-શું ડર બતાવ્યો ?

ઉ. ૧૬૭- ઉક્ત વાતોનો સહારો લઈને અન્ય દજ્જાલ લોકોએ બાદશાહને ડર →

પ્ર. ૧૬૮- બાદશાહના વિચારોને પોતાના અનુકૂળ જોઈને કોણ, ક્યાં આવ્યું ?

પ્ર. ૧૬૯- બાર મોમિનોની પાસે આવીને કલિયુગગ્રસ્ત દજ્જાલે તેમને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૭૦- દજ્જાલ સ્વરૂપ કર્મચારીએ મોમિનોને શું કરવાની ચેતવણી આપી ?

પ્ર. ૧૭૧- દજ્જાલોના ખરાબ વિચારોને સમજ્યા પછી બ્રહ્મમુનિ ત્યાંથી કેવી રીતે સુરક્ષિત બચ્યા (બચીને આવ્યા) ?

પ્ર. ૧૭૨- કલિકાલગ્રસ્ત દજ્જાલના આધીન થયેલાં લોકોએ ક્રોધના પરવશ થઈને શું-શું કર્યું ?

ઉ. ૧૭૨- કલિકાલગ્રસ્ત દજ્જાલના આધીન થયેલાં લોકોએ ક્રોધના પરવશ →

→ ઉત્પન્ન કરાવવા માટે કહ્યું, ''જો તમે એ મોમિનોની વાતોને સ્વીકાર કરી લીધી, તો તમારો શાસનાધિકાર અને તમારી માન-પ્રતિષ્ઠા નષ્ટ થઈ જશે. તમે તેમની વાતોને કેમ માની રહ્યા છો ?''

ઉ. ૧૬૬- ''અગર જો તમે મારા આધીન રહેશો અને મારું કહેવું માનશો, તો તમારું સામ્રાજ્ય બની રહેશે.''-એવું શાહજહાંના સમયમાં ન્યાયાધીશ રહી ચૂકેલાં કાજી ગુરજબરદારે બાદશાહને કહ્યું.

→ બતાવતાં કહ્યું, ''યદિ તમે શ્રી પ્રાણનાથજીને ઇમામ સ્વરૂપમાં સ્વીકાર કરી તેમના આધીન રહેશો, તો તમારી પર વિભિન્ન અત્યાચાર થશે. સમસ્ત સાંસારિક સુખ-સુવિધાઓ નષ્ટ-ભ્રષ્ટ થઈ જશે.''

ઉ. ૧૬૮- બાદશાહના વિચારોને પોતાના અનુકૂળ જોઈને કલિયુગી પ્રવૃત્તિઓથી ગ્રસ્ત કર્મચારી બાર મોમિનોની પાસે આવ્યા.

ઉ. ૧૬૯- બાર મોમિનોની પાસે આવીને કલિયુગગ્રસ્ત દજ્જાલે તેમને કહ્યું, ''બાદશાહના દિલમાં ઇમામ મેહદીના પ્રતિ વિશ્વાસ પેદા કરીને તમે લોકોએ અમારી શાસન વ્યવસ્થામાં હલચલ કેમ મચાવી દીધી ?''

ઉ. ૧૭૦- દજ્જાલ સ્વરૂપ કલિયુગી પ્રવૃત્તિગ્રસ્ત કર્મચારીએ બ્રહ્મમુનિઓને ચેતવણી આપતાં કહ્યું, ''તમે લોકો અહીંયાથી ભાગી જાવ, અન્યથા અમે તમને કેદ કરી લઈશું.''

ઉ. ૧૭૧- દજ્જાલોના ખરાબ વિચારોને જાણીને (સમજીને) બ્રહ્મમુનિ ભયભીત થઈ ગયા. પરંતુ મહાપ્રભુની આજ્ઞાથી તે ત્યાંથી છુટકારો પામીને સુરક્ષિત બચીને આવ્યા.

→ થઈને પરમાત્માનો સંદેશ ઠુકરાવી દીધો અને બ્રહ્મપ્રિય બાર મોમિનોને કારાગારમાં બંધ કરી દીધા. તે જ લોકોએ બાદશાહની આગળ મોમિનોની નિંદા કરીને બાદશાહના વિચારોને પરિવર્તિત કરી દીધા.

પ્ર. ૧૭૩- ઉક્ત પ્રકારના રાજમદ (રાજ્યના નશા) માં ઉન્મત્ત બાદશાહને ઈસા અને ઇમામના પ્રકટીકરણની ઓળખ ઉપરવાળાએ કેવી રીતે કરાવી ?

પ્ર. ૧૭૪- ઔરંગઝેબના રાજમદમાં મસ્ત થવાની સાથે-સાથે મોગલ સામ્રાજ્યમાં શું થવા લાગ્યું ?

પ્ર. ૧૭૫- બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોને કોનો સામનો કરવો પડ્યો અને શ્રી રાજજીએ તેમને કેવી રીતે સુરક્ષિત રાખ્યા ?

પ્ર. ૧૭૬- સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીએ તત્પશ્ચાત ક્યાં પહોંચીને, શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૭૭- ત્યાં કોના ભાઈ હતા, જેને શ્રીજી સાહેબજીનો વિરોધ કર્યો ?

પ્ર. ૧૭૮- શ્રીજી સાહેબજીને છોડીને જતાં જ સુલતાનની ફોજે ક્યાંના, કોને સિંહાસનથી ઉઠાવી દીધા ?

પ્ર. ૧૭૯- પરમાત્માએ કોને અને કેવી રીતે પોતાના આશ્રયમાં સુરક્ષિત રાખીને બચાવ્યા ?

પ્ર. ૧૮૦- તે સમય શ્રીજી સાહેબજીએ આપત્તિઓથી ઘેરાયેલાં સુંદરસાથ માટે શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૭૩- ઉક્ત પ્રકારના રાજમદ (રાજ્યના નશા) માં ઉન્મત્ત થયેલાં બાદશાહને ઈસા અને ઇમામના પ્રકટીકરણની સૂચના આપવી જરૂરી સમજીને અને સુંદરસાથ પર બાદશાહ દ્વારા થયેલાં અત્યાચારોને જોઈને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ ઔરંગઝેબના સિંહાસનને ઊલટાવી દીધું.

ઉ. ૧૭૪- ઔરંગઝેબના રાજમદ (રાજ્યના નશા) ના આંધળાંપનામાં મસ્ત થવાની સાથે-સાથે તેર પેઢીથી ચાલતું આવેલું મુસલમાનોનું મોગલ સામ્રાજ્ય જ અસ્ત થઈ ગયું.

ઉ. ૧૭૫- ઈસા અને ઇમામના પ્રાકટ્યનો સંદેશો પહોંચાડવાના સમયે બાર મોમિનોને અનેકો કષ્ટોનો સામનો કરવો પડ્યો. પરંતુ પ્રિયતમ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ તેમને પોતાના સંરક્ષણમાં લઈને સુરક્ષિત રાખ્યા.

ઉ. ૧૭૬- સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીએ તત્પશ્ચાત દિલ્લી છોડીને ઉદયપુર પહોંચીને લાધુ મસાણીને જાગૃત કર્યા.

ઉ. ૧૭૭- ઉદયપુરથી મંદસોર જતાં રામપુરાની નજીક ચારણોના ગામના મુખિયા પૂરનમલ ચારણનો ભાઈ બૈરીસાલ હતો. તેણે વિરોધી બનીને શ્રી પ્રાણનાથજીનો વિરોધ કર્યો.

ઉ. ૧૭૮- શ્રીજીને ઉદયપુર છોડીને મંદસોર પહોંચતાં જ ઉદયપુરના રાજા રાજસિંહને સુલતાનની ફોજે મારીને સિંહાસનથી ઉઠાવી દીધો.

ઉ. ૧૭૯- પરમાત્મા પ્રિયતમ શ્રી રાજજીએ ઉદયપુરના સુંદરસાથને પોતાના આશ્રયમાં સુરક્ષિત રાખીને બચાવ્યા.

ઉ. ૧૮૦- તે સમય શ્રી પ્રાણનાથજીએ આપત્તિઓથી ઘેરાયેલાં સુંદરસાથ પ્રતિ પ્રિયતમ શ્રી રાજજીને વિનંતી કરી અને કલિકાલરૂપી દજ્જાલની બોલબાલા જોઈને સાથીઓને તેમનાથી બચાવી રાખવાની પ્રાર્થના કરી.

પ્ર. ૧૮૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની પ્રાર્થના સાંભળીને શ્રી રાજજીએ તેમના રક્ષાર્થ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૮૨- કુરાનના દસમા સિપારામાં શું હકીકત છે ? શું એ વાત પહેલાંથી જ ત્યાં લખેલી હતી ?

ઉ. ૧૮૨- કુરાનના દસમા સિપારામાં કયામતના સમયે જગ્યા-જગ્યા પર મોમિન →

પ્ર. ૧૮૩- મંદસોરથી શ્રી પ્રાણનાથજી સુંદરસાથ જમાતની સાથે ક્યાં પહોંચ્યા અને કેટલો સમય રહ્યા ?

પ્ર. ૧૮૪- ક્યાંની બ્રહ્માત્માઓએ શ્રીજીના ચરણોમાં પોતાનું સર્વસ્વ બલિદાન કરી દીધું ?

પ્ર. ૧૮૫- ક્યાંની, કેવી બ્રહ્માત્માઓ જીવનભર શ્રીજીની સાથે રહી ?

પ્ર. ૧૮૬- ક્યાં થતાં શ્રી પ્રાણનાથજી ઔરંગાબાદ પહોંચ્યા ? પુન: ત્યાં કોણ રહેતાં હતા ?

પ્ર. ૧૮૭- ભાવસિંહ કોણ હતા અને કેવા હતા ? તેઓએ અખંડ જ્ઞાન ક્યાં સુધી અને કેટલું લીધું ?

ઉ. ૧૮૭- ભાવસિંહ હાડા ઔરંગાબાદના હિન્દુ રાજા હતા. તે ઔરંગાબાદની →

પ્ર. ૧૮૮- ભાવસિંહ હાડા શ્રીજી સ્વરૂપથી શું ચાહતા હતા ? તેમના પ્રતિફળ તેને શું પ્રાપ્ત થયું ?

પ્ર. ૧૮૯- ભાવસિંહ હાડાની મૃત્યુ પછી કોણ રાજા થયો ? તેને શું કરવા ચાહ્યું ?

ઉ. ૧૮૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની પ્રાર્થના સાંભળીને શ્રી રાજજીએ તેમના રક્ષાર્થ પોતાનો આવેશ-શક્તિ અર્થાત્ જોશ-જબરાઈલને મોકલી દીધા.

→ આત્માઓના પ્રતિ થવાવાળી ઘટનાઓ અને તેમની સુરક્ષાની હકીકત વિષયનું જ્ઞાન છે. એ વાતો હજાર સાલ પહેલાંથી જ કુરાનમાં લખેલી હતી.

ઉ. ૧૮૩- મંદસોરથી ચાલીનેશ્રી પ્રાણનાથજી પોતાની જમાત સહિત ઉજ્જૈન પહોંચ્યા અને ત્યાં ૨૨ દિન રોકાયા.

ઉ. ૧૮૪- ઉજ્જૈનના સુંદરસાથ-બ્રહ્મમુનિઓએ ધર્મકાર્ય માટે શ્રીજીના ચરણોમાં પોતાનું સર્વસ્વ બલિદાન કરી દીધું.

ઉ. ૧૮૫- ઉજ્જૈનની ઉક્ત બ્રહ્માત્માઓ શ્રીજી સાહેબજીના ઉદ્દેશ્યની પૂર્તિ માટે જાગણી કાર્યમાં જીવનભર તેમની સાથે રહી.

ઉ. ૧૮૬- બુઢાનપુર થતાં શ્રી પ્રાણનાથજી જમાત સહિત ઔરંગાબાદ પહોંચ્યા. ત્યાં રાજા ભાવસિંહ હાડા રહેતાં હતા.

→ પ્રજાના પ્રિય, હિન્દુ ધર્મના પ્રતિ કટ્ટર અને હિમંતદાર રાજા હતા. ભાવસિંહમાં ધામનો જેટલો અંકુર હતો, તેઓએ તેટલો જ અખંડ જ્ઞાનનો લાભ લીધો.

ઉ. ૧૮૮- રાજા ભાવસિંહ શ્રીજી સ્વરૂપથી ચમત્કારોની અપેક્ષા (ઈચ્છા-આશા) કરવા લાગ્યા હતા. અતઃ એની વચ્ચે તે કાલચક્રના ગ્રાસ બની ગયા.

ઉ. ૧૮૯- રાજા ભાવસિંહના નિધનના પશ્ચાત તેની જગ્યા પર દજ્જાલ સ્વરૂપ અધર્મી ફતેહમહંમદ રાજગાદી પર બેઠો. રાજગાદી પર બેસતાં જ

→

→ તેણે સૈનિકોની ફોજને હુકમ કર્યો, ''સાધુની જમાતને પકડી લાવો. →

પ્ર. ૧૯૦- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ કેવી રીતે બધાને પોતાની પનાહ (રક્ષણ-આશ્રય) તલે રાખ્યા ?

પ્ર. ૧૯૧- શ્રી રાજજીએ કુરાનના માધ્યમથી કોનો સંદેશો યાદ કરાવ્યો ?

પ્ર. ૧૯૨- કુરાનના ઉક્ત કિસ્સા દ્વારા કોણ મૂલ વાતો યાદ અપાવી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૧૯૩- અસરાઈલ (સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી) ની સંતાન કોણ છે ? કુરાનમાં કહ્યું છે, ''ફેરુનને મૂસાએ પરાસ્ત કર્યા.'' તો અહીંયા ફેરુન કોણ છે અને મૂસા કોણ છે ? પુનઃ અહીંયા નીલ નદી કોને કહ્યું છે ?

ઉ. ૧૯૩- બની અસરાઈલ સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી છે. તેમના બની-પુત્ર (નજરી પુત્ર) શ્રી મેહરાજ-શ્રી પ્રાણનાથજી છે તથા તેમની સંતાન-સુંદરસાથ જમાત ધામના મોમિન છે. કુરાનમાં કહ્યું છે, **''મુસાએ ફેરુનને** →

પ્ર. ૧૯૪- અહીં કોણે, કોને અને શું આપ્યું ? કોનાથી સંપૂર્ણ ઊલઝનો (ગૂંચવણ) સુલઝી (ઉકલી) જશે ?

પ્ર. ૧૯૫- વીતકકાર અહીંયા બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોને શું કહી રહ્યા છે ? તે કોની કૃપાના પ્રતિ આભાર માનવાનું કહી રહ્યા છે અને કેમ ? તેઓએ એવું શું કર્યુ, જેનાથી તેમના પ્રતિ આભાર માનવાનું કહ્યું છે ?

→ હું તેમને કેદમાં નાંખી દઈશ.''

ઉ. ૧૯૦- અક્ષરાતીત પ્રિયતમ શ્રી રાજજીએ પોતાની બધી આત્માઓને પોતાના આશ્રયમાં સુરક્ષિત રાખીને દજ્જાલરૂપ ફતેહમહંમદની આશાઓ પર પાણી ફેરવી દીધું.

ઉ. ૧૯૧- અક્ષરાતીત ધણી **''સબ વિધ પિયાજી સમરથ''** એ કુરાનના માધ્યમથી સંદેશ મોકલીને પોતાની આત્માઓને અસરાઈલની સંતાનનો કિસ્સો (કહાણી) યાદ કરાવ્યો અને તેની પર વિચાર કરવાનું કહ્યું.

ઉ. ૧૯૨- કુરાનના કિસ્સા-મૂલ વાતો અર્થાત્ ફેરુન બાદશાહની સાથે મૂસા પયગંબરની લડાઈ દ્વારા શ્રીજી સ્વરૂપ કયામતના સમયની લડાઈની યાદ અપાવી રહ્યા છે.

→ **પરાસ્ત કર્યા''.** અતઃ અહીંયા શ્રી પ્રાણનાથજી મૂસા પયગંબર છે. ફેરુન બાદશાહ સુલતાન ઔરંગઝેબ છે. કુરાનના અનુસાર નીલ નામક નદીમાં ફેરુનની ફોજ ડૂબીને મરી ગઈ હતી. ઔરંગઝેબની ફોજ (કાજી-કર્મચારી) નું મોહરૂપી સમુદ્ર-દસ વિધના દોજખરૂપી નદીમાં ડૂબવું જ નીલ નદીમાં ડૂબવું છે. ત્યાં ખુદાએ ફેરુનને નીલ નદીમાં ડૂબાડીને નષ્ટ કરી દીધા હતા અને મૂસા પયગંબરની રક્ષા કરી હતી.

ઉ. ૧૯૪- અહીં અક્ષરાતીત શ્રી રાજજીએ પોતાની આત્માઓને બ્રહ્મવાણી-કુલજમ પ્રદાન કરી છે. શ્રી રાજજી દ્વારા આપેલાં બ્રહ્મવચનો પર ધ્યાન આપવાથી સંપૂર્ણ ઊલઝન સુલઝી જશે.

ઉ. ૧૯૫- વીતકકાર સ્વામી શ્રી લાલદાસજી બ્રહ્માત્માઓના માટે આહ્‌વાન કરતાં કહી રહ્યા છે, ''હે ધામસ્થ સુંદરસાથજી ! પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની કૃપાનો આભાર માનો કે તેઓએ કયા પ્રકારે દજ્જાલથી આપને સંઘર્ષ કરાવ્યો. પુનઃ કઈ રીતે આપને બચાવીને પોતાની →

→ પનાહમાં લઈ લીધા !!'' તે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના પ્રતિ આભાર માનવાનું કહી રહ્યા છે કેમ કે શ્રી રાજજીએ દજ્જાલની સાથે →

❖ બુઢાનપુર ❖

પ્ર. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાના સુંદરસાથ સમાજની સાથે ઔરંગાબાદથી ક્યાં પહોંચ્યા અને ત્યાં પહોંચીને તેઓએ શું કાર્ય કર્યું ?

પ્ર. ૨- એકવાર પુનઃ મોમિનોથી કટ્ટર કર્મકાંડી-શરિયત (શરાઅ) વાળાઓનો સંઘર્ષ ક્યાં થયો ?

પ્ર. ૩- ક્યાંથી, લાલદાસજી પેગામ લઈને ક્યાં, કોની પાસે ગયા ?

ઉ. ૩- બુઢાનપુરથી લાલદાસજી શ્રીજી સાહેબજીના આદેશાનુસાર સંદેશ લઈને →

પ્ર. ૪- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ લાલદાસજીને ઘરની અંદર બોલાવીને શું પૂછ્યું ?

પ્ર. ૫- કાજી દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી પૂછવાથી લાલદાસ મહારાજે તેમને શું જવાબ આપ્યો ?

ઉ. ૫- કાજી શેખ ઇસ્લામ દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી પૂછવાથી લાલદાસ મહારાજે →

પ્ર. ૬- પુનઃ કાજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા પછી કાજીથી લાલદાસજીએ શું માંગણી કરી ?

→ સંઘર્ષના દરમ્યાન મોમિનોની સુરક્ષા કરી તેમને પોતાની પનાહમાં લઈને બચાવી લીધા.

-(પ્રકરણ-૫૪, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૯૫, કુલ સં. ૩૬૨૦+૧૯૫=૩૮૧૫).

❖ બુઢાનપુર ❖

ઉ. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ઔરંગાબાદથી પોતાના સુંદરસાથ સમાજને સાથે લઈને બુઢાનપુર પહોંચ્યા. ત્યાંથી તેઓએ બાદશાહ ઔરંગઝેબની પાસે પોતાનો સંદેશ મોકલ્યો.

ઉ. ૨- એકવાર પુનઃ મોમિનોને દિલ્લીમાં કટ્ટર કર્મકાંડી-શરિયત (શરાઅ) નું પાલન કરવાવાળા મુસલમાનોથી સત્યધર્મ માટે સંઘર્ષ કરવો પડ્યો.

→ કટ્ટર શરાઅ પર ચાલવાવાળા મુસલમાન અધિકારીઓની પાસે દિલ્લી પહોંચ્યા. ત્યાં પહોંચીને તેઓએ કાજી શેખ ઇસ્લામથી ભેટ કરી અને શ્રીજી દ્વારા લખેલો સંદેશ પત્ર તેમની પાસે મોકલી દીધા.

ઉ. ૪- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ શ્રી લાલદાસજીને ઘરની અંદર બોલાવીને તેમને પૂછ્યું, ''આપ અત્યાર સુધી ક્યાં રહ્યા અને હવે શેના માટે આવ્યા છો ?''

→ તેમને ઉત્તર આપ્યો, ''હે કાજી શેખ ઇસ્લામજી ! અમને અમારા હાદી-સદ્‌ગુરુએ જ આપની પાસે મોકલ્યા છે. આ પત્રમાં આપને હાદીએ જે વચન લખીને મોકલ્યા છે, કૃપયા આપ અમને તે વચનોના ઉત્તર આપવાની કૃપા કરો.''

ઉ. ૬- ઉક્ત પ્રકાર કાજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા પછી લાલદાસજીએ કાજીને પુનઃ કહ્યું, ''એના પહેલાં પણ અજમેરથી મલૂકચંદભાઈ આપની →

→ પાસે કુરાનના પ્રશ્ન લઈને આવ્યા હતા. અતઃ આ વાર તો આપ એ →

પ્ર. ૭- શું એના પહેલાં પણ શેખ ઇસ્લામની પાસે કોઈ પેગામ લઈને ગયા હતા ? જો ગયા હતા, તો કોણ ?

પ્ર. ૮- ઉક્ત વાતો પછી શેખ ઇસ્લામ કાજીએ લાલદાસજીને શું કહ્યું ?

ઉ. ૮- લાલદાસજીની ઉક્ત માંગણી પછી કાજી શેખ ઇસ્લામે લાલદાસજીને →

પ્ર. ૯- પુનઃ શેખ ઇસ્લામ કાજીએ શું બહાનું કરીને, લાલદાસજીને ક્યારે બોલાવ્યા ?

ઉ. ૯- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ, ''કાલે સવારે (પ્રાતઃકાળમાં) આવજો. ત્યારે →

પ્ર. ૧૦- બીજા દિવસે તે કાજીને ઘેર જતાં સમયે લાલદાસજીની સાથે અન્ય કોણ હતું ?

પ્ર. ૧૧- શેખ ઇસ્લામ કાજી પોતાના ધર્મના પ્રતિ કેવા હતા ?

પ્ર. ૧૨- બીજા દિવસે શ્રી લાલદાસજીની કોનાથી ચર્ચા થઈ અને ત્યાં અન્ય કોણ બેઠું હતું ?

ઉ. ૧૨- બીજા દિવસે જ્યારે લાલદાસજી કાજી શેખ ઇસ્લામની ઘેર ગયા, ત્યારે →

પ્ર. ૧૩- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ લાલદાસજીથી કઈ પુસ્તિકા માંગી તથા તેમાં શું હતું ?

→વચનો પર વિચાર કરીને એનો ઉત્તર અમને અવશ્ય આપી દો.''

ઉ. ૭- હા જી ! એના પહેલાં પણ અજમેરથી મલૂકચંદભાઈ શેખ ઇસ્લામને સંદેશ આપવા માટે પ્રશ્નપત્ર લઈને ગયા હતા. તે વખતે પણ તેને જવાબ આપ્યો ન હતો.

→ કહ્યું, ''આપ પર કુરાનના રહસ્ય સારી રીતેથી પ્રગટ થયા છે. અમે આપથી બાદમાં ચર્ચા કરીશું. હમણાં અમારા મિત્ર અહીંયા આવશ્યક કાર્યથી આવ્યા છે.''

→અમે આપની સાથે ચર્ચા કરીશું. અત્યારે અમે અન્યત્ર જઈ રહ્યા છે. આપને જે કંઈ પણ કહેવું હોય, તે કાલે પ્રાતઃકાલમાં જ કહેજો.''-આ પ્રકાર બહાનું કરીને લાલદાસજીને બીજા દિવસે સવારે બોલાવ્યા.

ઉ. ૧૦- બીજા દિવસે કાજી શેખ ઇસ્લામની ઘેર જતાં સમય લાલદાસજીની સાથે નૂર મહંમદ પણ હતા. લાલદાસજી નૂર મહંમદને સાથે લઈને કાજીના ઘેર ગયા હતા.

ઉ. ૧૧- શેખ ઇસ્લામ કાજી પોતાના ધર્મ-શરાઅના પ્રતિ બેહદ (ખૂબ જ) કટ્ટર અને ઇસ્લામ ધર્મના પાકા અધિકારી હતા.

→તેમની પાસે તેમના અન્ય પણ હિતૈષી મિત્રગણ બેઠાં હતા. એની વચ્ચે શેખ ઇસ્લામ કાજીથી લાલદાસજીની કુરાન શરીફ ગ્રંથના આધાર પર ચર્ચા થઈ.

ઉ. ૧૩- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ લાલદાસજીથી કુરાન ગ્રંથ પર આધારિત પ્રશ્નોની પુસ્તિકા માંગી, જેમાં કયામતના સમય વિષયક વાતો લખેલી હતી. તેને જ લઈને વિચાર-વિમર્શ થવા લાગ્યા.

પ્ર. ૧૪- કોના મિત્રોએ તે ગ્રંથના ચર્ચાના પ્રસંગના પ્રશ્નને અશુદ્ધ કહ્યા ?

પ્ર. ૧૫- ઉક્ત પ્રકારની વાતોને સાંભળીને કાજી અને તેમના મિત્રોને લાલદાસજીએ શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૬- પુનઃ લાલદાસજીએ તે પુસ્તકના વિષયમાં કાજી લોકોને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૬- લાલદાસજીએ ઉક્ત પુસ્તકના વિષયમાં કાજી અને તેમના મિત્રોને →

પ્ર. ૧૭- લાલદાસજીની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને શેખ ઇસ્લામ કાજીએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૭- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શેખ ઇસ્લામ કાજી બોલ્યા, ''અમે →

પ્ર. ૧૮- હવે શેખ ઇસ્લામ કાજીની વાતો સાંભળ્યા પછી લાલદાસજીએ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૮- શેખ ઇસ્લામ કાજીની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી લાલદાસજીએ કહ્યું, →

પ્ર. ૧૯- લાલદાસજીની વાતો સાંભળતાં જ શરાઅના શયતાનોએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૦- તેના પછી કાજી તથા અન્ય કર્મચારી શું વિચાર કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૨૧- શેખ ઇસ્લામ કાજી અને તેના મિત્રવર્ગ ક્રોધિત થઈને કઠોર શબ્દ બોલવાને પરવશ કેમ થયા ?

ઉ. ૧૪- શરિયતના કટ્ટર શેખ ઇસ્લામ કાજીના મિત્રોએ તે ગ્રંથના ચર્ચાના પ્રસંગના પ્રશ્નને અશુદ્ધ અથવા ત્રુટિપૂર્ણ કહ્યા.

ઉ. ૧૫- ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજીએ કાજી અને તેમના મિત્રોને કહ્યું, ''આપ લોકોને વિવેકહીન વિચારોના સંબંધમાં અમે આપને શું કહીએ ?''

→ કહ્યું, ''અરે ભાઈઓ ! આ બધા કુરાનના હદીસો જ તો છે. આપ એમને જ ત્રુટિપૂર્ણ અને અશુદ્ધ કહો છો !! તો હવે અમે આપની સમક્ષ કયામતના દિનના સંબંધમાં શું ચર્ચા કરીએ ?''

→ કુરાન અને હદીસોને ત્રુટિપૂર્ણ કદાપિ કહી શકીએ નહિ. કિંતુ આ લખવાવાળાની ભૂલ છે. એવું લાગે છે કે આ ઓછું ભણેલા-લખેલા લોકોની લિખાવટ છે.''

→ ''એને લખવાવાળાનો એમાં તનિક પણ દોષ નથી. આપ એના બાતુની અર્થ અથવા એના આંતરિક આશયને સમજવાનો પ્રયાસ કરો. આપને તરત જ તત્ત્વબોધ થઈ જશે.''

ઉ. ૧૯- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતો સાંભળતાં જ શયતાનના વશીભૂત તે મુસલમાનોએ લાલદાસજીના હાથથી તે પુસ્તક છીનવી લીધી.

ઉ. ૨૦- તેના પછી જ્યારે દજ્જાલે કાજી તથા તે કર્મચારીઓના મન ફેરવી (ફિરાવી) દીધા, તો તે લાલદાસજીથી લડવા માટે તત્પર થઈ ગયા તથા લડવા-ઝઘડવાની તરફ વિચાર કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૨૧- કાજી શેખ ઇસ્લામ અને તેમના મિત્રવર્ગ કુરાનના પ્રશ્નોના ઉત્તર ન આપી શકતા હતા. અતઃ તે ક્રોધિત થઈને કઠોર શબ્દપ્રયોગ કરી ઉક્ત પ્રકાર બોલવાને પરવશ થઈ ગયા.

પ્ર. ૨૨- શેખ ઇસ્લામ કાજી અને તેમના મિત્રોએ ક્રોધિત થઈને શું આરોપ લગાવ્યો ?

ઉ. ૨૨- શેખ ઇસ્લામ કાજી તથા તેમના મિત્રોએ ક્રોધિત થઈને કહ્યું, ''આપ →

પ્ર. ૨૩- જ્યારે તેમની ઉક્ત વાતો સાંભળીને લાલદાસજીને પણ ક્રોધ આવી ગયો, ત્યારે તેઓએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૪- જ્યારે લાલદાસજીએ પોતાની પુસ્તક છીનવી લીધી, ત્યારે કાજીએ શું કહ્યું ?

પ્ર. ૨૫- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ ઉક્ત વાતો કહેતાં-કહેતાં શું કરી નાંખ્યું ?

પ્ર. ૨૬- પુનઃ કાજીએ લાલદાસજીને વિનમ્ર સ્વર અને કપટપૂર્ણ ભાવથી શું કહ્યું ?

પ્ર. ૨૭- લાલદાસજીને કાજી શેખ ઇસ્લામના વિષયમાં શું ખબર પડી ગઈ ?

ઉ. ૨૭- કાજીના મુખથી ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજી પૂરી રીતેથી સમજી ગયા કે કાજી પૂરી રીતે બદલાઈ ગયો છે. તેમને હવે નિશ્ચિત →

પ્ર. ૨૮- તત્પશ્ચાત શ્રી લાલદાસજી મહારાજે કાજી શેખ ઇસ્લામને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૨૯- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ ક્રોધને અંદર જ દબાવીને બહારથી નમ્રતાપૂર્વક લાલદાસજીને શું કહ્યું ?

→ સ્વયં જ આ નવીન/આધુનિક પુસ્તકમાં કુરાનના કલામ-આયતો ઉતારીને લઈ આવ્યા છો. આપને આ પુસ્તકમાં અસત્ય વાતો લખી છે. આપ ઇસ્લામના પ્રતિ દ્વેષભાવ લઈને આવ્યા છો.''-આ પ્રકાર કુરાનનો અત્યધિક ભય બતાવીને અનુચિત આરોપ લગાવવા લાગ્યા.

ઉ. ૨૩- કાજી અને તેમના મિત્રોની વાતો સાંભળીને જ્યારે લાલદાસજીને પણ ક્રોધ આવી ગયો, ત્યારે તેઓએ મુસલમાન કાજીના હાથથી પોતાની પુસ્તક છીનવી લીધી.

ઉ. ૨૪- જ્યારે ઉક્ત પ્રકારથી લાલદાસજીએ પોતાની પુસ્તક છીનવી લીધી, ત્યારે કાજીએ કહ્યું, ''આ પ્રશ્નોની પુસ્તિકા અમે અમારી પાસે રાખવા ચાહીએ છીએ.''

ઉ. ૨૫- શેખ ઇસ્લામ કાજીએ ઉક્ત વાતો કહેતાં લાલદાસજીથી પુનઃ તે પુસ્તક છીનવી લીધી અને તુરંત પોતાના સેવકને સોંપી દીધી.

ઉ. ૨૬- ઉક્ત પ્રકારના વ્યવહાર પછી કાજીએ લાલદાસજીને વિનમ્ર સ્વર અને કપટપૂર્ણ ભાવથી કહ્યું, ''હવે એના ઉપરાંત તે પુસ્તિકાના સંબંધમાં આપ શું કહેવા ચાહો છો ?''

→ થઈ ગયું કે હવે કાજીની નિયત બદલાઈ છે અને એ અમને મારી નાંખવાનું ષડયંત્ર રચી રહ્યા છે. એમની એવી વાતોને કાનથી ન સાંભળવી જોઈએ. હવે અહીંયાથી ચાલી જવું જ બહેતર થશે.

ઉ. ૨૮- શેખ ઇસ્લામ કાજીની બગડેલી નિયતની પિછાણ થતાં જ લાલદાસજીએ તેને કંઈ જ ન કહ્યું. તેની વાતો તે સાંભળતાં જ રહ્યા.

ઉ. ૨૯- પોતાના ક્રોધને અંદર જ દબાવીને દેખાડવા માટે નમ્રતાપૂર્ણ સ્વરમાં કાજી શેખ ઇસ્લામે લાલદાસજીને પુનઃ કહ્યું, ''આપ અમને શું કહી →

→ રહ્યા હતા ? અમને આપના મુખથી કુરાનની એવી વાતો સાંભળીને →

પ્ર. ૩૦- પુન: શેખ ઇસ્લામ કાજી કઈ વાત વારંવાર દોહરાવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૩૧- કાજી શેખ ઇસ્લામની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજી એ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૧- કાજી શેખ ઇસ્લામની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજીએ →

પ્ર. ૩૨- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતો સાંભળીને પુન: કાજી શેખ ઇસ્લામે શું કહ્યું ?

પ્ર. ૩૩- શેખ ઇસ્લામ કાજીની વાત સાંભળતાં જ લાલદાસજીએ ક્રોધિત થઈને તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૩- શેખ ઇસ્લામ કાજીની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજી →

પ્ર. ૩૪- ''હવે અમે તમારી પાસે ક્યારે નહિ આવીશું.''-એવું કહીને જ્યારે લાલદાસજી ત્યાંથી નીકળી ગયા, ત્યારે કાજી અને તેમના મિત્ર શું કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૩૫- કાજી શેખ ઇસ્લામે પાછાં બોલાવવાથી લાલદાસજીએ શું વિચાર કરી, શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૫- કાજી શેખ ઇસ્લામે પાછાં બોલાવવાથી લાલદાસજીએ વિચાર કર્યો, →

પ્ર. ૩૬- નૂર મહંમદ અને લાલદાસજી કાજી શેખ ઇસ્લામના ઘેરથી નીકળીને ક્યાં ગયા ?

→ બહુ જ સારું લાગી રહ્યું છે. આપ અમારી સમક્ષ ઇમામત-ધર્મના નેતૃત્વ (આગેવાની) કરવાનો દાવો કરો છો !''

ઉ. ૩૦- ''શું આપ અમારી સમક્ષ ઇમામત-ધર્મના નેતૃત્વ કરવાનો દાવો કરો છો ?''-આ વાક્યાંશ કાજી શેખ ઇસ્લામ વારંવાર દોહરાવવા લાગ્યા.

→ તેમને કહ્યું, ''અમે આપ જેવા સન્માનિત અને પ્રતિષ્ઠાવાન મહાનુભાવોને શું કહી શકીએ છીએ ? અમે તો તે જ વાત કહીશું, જે હજી સુધી કહી છે. એથી અધિક અમારે બીજું શું કહેવું છે ?''

ઉ. ૩૨- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતો સાંભળીને કાજી શેખ ઇસ્લામે કહ્યું, ''પત્ર લખવાવાળાએ સ્વયં જ રાહ (મારગ) ન પામી શક્યા.''

→ અત્યંત ક્રોધિત થતાં બોલ્યા, ''આપને આવી અનુચિત વાતો પોતાના મુખથી ન કહેવી જોઈએ. હવે અમે આપને કયામત તેમજ ઇમામ મેહદીનો સંદેશ આપવા ક્યારે નહિ આવીશું. અમે ઇસ્લામ ધર્મને લઈને પોતાની ઘેર વાપસ (પાછાં) જઈ રહ્યા છે.''

ઉ. ૩૪- જ્યારે ઉક્ત કથિત કથન કહીને લાલદાસજી ત્યાંથી નીકળી ગયા, ત્યારે કાજી અને તેમના મિત્ર પુનઃ નૂર મહમંદ અને લાલદાસજીને બોલાવવા લાગ્યા.

→ ''એ લોકોએ સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રત્યે અવજ્ઞા બતાવી છે. હવે તો એમનું મુખ પણ ન જોવું જોઈએ.'' એ વિચાર કરી તેને કહી દીધું, ''હવે હું તારું મુખ જોવા ક્યારેય નહિ આવીશ.''

ઉ. ૩૬- નૂર મહંમદ અને લાલદાસજી કાજી શેખ ઇસ્લામના ઘેરથી નીકળીને સીધા મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનની ઘેર પહોંચ્યા.

પ્ર. ૩૭- મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને લાલદાસજીએ શું સમજાવ્યું ?

પ્ર. ૩૮- અબ્દુલ રહેમાનને લાલદાસજીએ કોનું વૃત્તાંત સંભળાવ્યું ?

પ્ર. ૩૯- ઉક્ત વાતોના સિવાય લાલદાસજીએ મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને અન્ય શું વાતો કહી ?

ઉ. ૩૯- શેખ ઇસ્લામ કાજીના વૃત્તાંતના સિવાય લાલદાસજીએ મુફ્તી અબ્દુલ →

પ્ર. ૪૦- ઉક્ત વાતોના પશ્ચાત લાલદાસજીએ અબ્દુલ રહેમાનને કયો સંદેશ આપ્યો ?

ઉ. ૪૦- ઉક્ત વાતોના પશ્ચાત લાલદાસજીએ મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને કહ્યું, →

પ્ર. ૪૧- ''અમે અને આપ શ્રી પરમધામની આત્માઓ છે.''-આ પ્રકાર કહેતાં લાલદાસજી અબ્દુલ રહેમાનને અન્ય શું-શું સમજાવવા લાગ્યા ?

ઉ. ૪૧- **''અમે અને આપ શ્રી પરમધામની આત્માઓ છે.''**-આ પ્રકાર કહેતાં →

પ્ર. ૪૨- ''આપ પણ એમને ઓળખીને તેમની પર વિશ્વાસ કરો.'' અતઃ કોણ, કોને અને કોની પર વિશ્વાસ કરવાનું કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૪૨- એવું શ્રી લાલદાસજી મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને કહી રહ્યા છે. તે કહે છે, →

પ્ર. ૪૩- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતોને સાંભળ્યા પછી મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાને શું જવાબ આપ્યો ?

ઉ. ૪૩- લાલદાસજીની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાને કહ્યું, →

ઉ. ૩૭- મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને મળીને લાલદાસજીએ તેને શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા મોકલેલો કયામતનો દિવ્ય સંદેશ સંભળાવ્યો. કયામતના નિશાન અને ઇમામ મેહદીના પ્રગટ થવાની વાતો પણ કહી.

ઉ. ૩૮- અબ્દુલ રહેમાનને લાલદાસજીએ શેખ ઇસ્લામ કાજી તથા કટ્ટર કર્મકાંડ (શરાઅ) ના અનુગામી લોકોનું વૃત્તાંત સંભળાવ્યું.

→ રહેમાનને એ પણ કહ્યું, ''અમોએ તો સ્વામીજીનો સંદેશ પહોંચાડીને પોતાની ફરજ ઉતારી દીધી. કિંતુ શેખ ઇસ્લામ કાજી તથા તેમના સાથીઓએ પેગામના પ્રતિ અવજ્ઞા દેખાડી અને દુષ્ટાઈ કરી.''

→ ''હવે અમે તમને પરમાત્માનો સંદેશ આપીએ છીએ, જેનાથી બાદમાં આપ અમારી ઉપર કોઈ પ્રકારનું દોષારોપણ ન કરી શકો અને એ પણ ન કહી શકો કે અમને પહેલાં કોઈએ કહ્યું જ નહિ. પાછળથી આપને બહુ પશ્ચાતાપ થશે.''

→ લાલદાસજી અબ્દુલ રહેમાનને સમજાવવા લાગ્યા, ''એટલા માટે અમે કાન પકડીને આપનું ધ્યાન આપણી (અમારી) તરફ આકૃષ્ટ કરી રહ્યા છે. અમે આપને એ વિશ્વાસ અપાવવા ચાહી રહ્યા છે કે અમોમે પરમાત્માના સંદેશવાહક રસૂલના શ્રીજીના સ્વરૂપમાં પ્રત્યક્ષ દર્શન કર્યા છે.''

→ ''મેં શ્રીજી સ્વરૂપમાં સંદેશવાહક રસૂલ સાહેબના પ્રત્યક્ષ દર્શન કર્યા છે. અતઃ આપ પણ શ્રીજી સ્વરૂપ પર વિશ્વાસ કરી એમનામાં રસૂલના દર્શન પ્રાપ્ત કરો.''

→ ''રસૂલ સાહેબની આવવાની વાત કયામતના સમય માટે લખેલી છે. કયામત તો હજી બહુ જ દિન પછી થશે. આપ લોકો આજે જ કયામતનો સંદેશ લઈને કેમ આવ્યા છો ?''

પ્ર. ૪૪- અબ્દુલ રહેમાનની વાતો સાંભળ્યા પછી લાલદાસજીએ તેમને શું પૂછ્યું ?

પ્ર. ૪૫- પુનઃ અબ્દુલ રહેમાને ''ઇકતલાફ'' નામક કિતાબની વાતોના વિષયમાં લાલદાસજીને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૪૬- અબ્દુલ રહેમાન દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી કહેવાથી લાલદાસજી મહારાજે તેને શું સલાહ આપી ?

ઉ. ૪૬- અબ્દુલ રહેમાન દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી કહેવાથી લાલદાસજી મહારાજે →

પ્ર. ૪૭- તત્પશ્ચાત શ્રી લાલદાસજીએ અબ્દુલ રહેમાનને કુરાનમાંથી શું કાઢીને બતાવ્યું અને કોના સંબંધિત વાતો કરી ?

પ્ર. ૪૮- લાલદાસજી દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી સમજાવવાથી અબ્દુલ રહેમાને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૪૯- અબ્દુલ રહેમાનની ઉક્ત વાતો સાંભળીને લાલદાસજીએ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૯- અબ્દુલ રહેમાનની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને લાલદાસજીએ તેમને →

પ્ર. ૫૦- કુરાનમાં લખેલી વાતો ભૂતકાળના માટે છે યા ભવિષ્યકાળના માટે છે ?

ઉ. ૪૪- અબ્દુલ રહેમાનની વાતો સાંભળ્યા પછી લાલદાસજીએ તેમને પૂછ્યું, ''આપને એ કેવી રીતે સમજી લીધું કે કયામતનો સમય હજી દૂર છે ?''

ઉ. ૪૫- અબ્દુલ રહેમાને ''ઇકતલાફ'' નામક કિતાબની વાતોના વિષયમાં લાલદાસજીને કહ્યું, ''આ પ્રસંગ ''ઇકતલાફ'' નામક કિતાબમાં લખ્યો છે. કિંતુ અમારી સમજમાં ન આવવાના કારણે મનમાં સંદેહ (શંકાઓ) થાય છે.''

→ તેને પ્રેમપૂર્વક સલાહ આપી, ''અરે ! આપ તે પુસ્તક જેનું નામ ''ઇક તલાફ'' છે, અમારી પાસે લઈ આવો. અમે હમણાં આપને બધી તિથિઓ મેળવીને સિદ્ધ કરીને સમજાવી દઈએ છીએ કે કયામતનો નિર્ધારિત સમય આવી ગયો છે.''

ઉ. ૪૭- તત્પશ્ચાત શ્રી લાલદાસજીએ મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનને કુરાનમાંથી કયામત અને ઇમામ મેહદીના અવતરણ આદિથી સંબંધિત પ્રશ્ન કુરાનમાંથી શોધી ને બતાવી દીધા અને તેના સાચા ઉત્તર પણ સમજાવી દીધા.

ઉ. ૪૮- લાલદાસજી દ્વારા કુરાનમાંથી ઉક્ત પ્રસંગ કાઢીને દેખાડી અને સમજાવી દીધા પછી મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાને કહ્યું, ''આ બધી ઘટનાઓ પહેલાં જ બની (ઘટી) ચૂકી છે. તે જ કહાનીઓને કુરાનમાં લખવામાં આવી છે.''

→ કહ્યું, ''આપ લોકોમાં કુરાનને સાચા રૂપમાં સમજવામાં બહુ ભૂલ થઈ રહી છે. એટલા માટે આપ બધા કુરાનના મહત્ત્વપૂર્ણ પ્રસંગોને સાધારણ સમજી રહ્યા છો અને તેમને કિસ્સા-કહાનીઓ (વાર્તાઓ તરીકે) ની સંજ્ઞા (નામ) આપી રહ્યા છો.''

ઉ. ૫૦- પુનઃ લાલદાસજી સમજાવી રહ્યા છે, ''અરે! પહેલાંનો યુગ વીતી ચૂક્યો છે. પરંતુ કુરાનના વીતેલાં સમયના ઈતિહાસને માત્ર સમજી લેવાથી હાથમાં શું આવશે ? રસૂલ દ્વારા કુરાનમાં લખેલી વાતો →

→ વર્તમાનના માટે છે. તે વિષયોને ભૂતકાળમાં નાંખશો, તો કુરાનની વાતોનો અમારા અને તમારા માટે મતલબ જ શું રહ્યો ? આપ કેટલી →

પ્ર. ૫૧- રસૂલ સાહેબે પુનઃ આવવાનો વાયદો કર્યો હતો. અતઃ તે પુનઃ આવ્યા કે નહિ ?

ઉ. ૫૧- આ વિષયમાં લાલદાસજી ખુલસ્ત કરીને સમજાવી રહ્યા છે, ''જો યદિ કુરાનની વાતોને ભૂતકાળની કહાનીઓ કહેવાય, તો શું રસૂલ સાહેબે →

પ્ર. ૫૨- રસૂલ સાહેબે પુનઃ આવવાનું કહ્યું હતું, તો તે અત્યારે ક્યાં છે ?

પ્ર. ૫૩- કુરાનમાં વર્ણિત કાલનો દિન-કયામત કયો દિન છે ? શું તે દિન અત્યારે નથી ?

પ્ર. ૫૪- કુરાનમાં કહ્યા પ્રમાણે મોમિનોના પ્રગટ થવાની વાતો શું અત્યારે થઈ રહી છે ?

ઉ. ૫૪- કુરાનમાં કહ્યા પ્રમાણે કયામતના સમયે મોમિનોના પ્રગટ થવાની →

પ્ર. ૫૫- કુરાનની રહસ્યમય વાતો કોણ જાહેર કરશે, એવું કુરાનમાં લખ્યું છે ?

ઉ. ૫૫- કુરાનની રહસ્યમય વાતો જેમ કે કયામતનો સમય, ઇમામ મેહદીનું →

પ્ર. ૫૬- લાલદાસજી અબ્દુલ રહેમાનને ઉક્ત સંદેશ સંભળાવવાનું શું કારણ બતાવે છે ?

ઉ. ૫૬- રસૂલના સાથી બ્રહ્માત્મા-મોમિન સુંદરસાથના રૂપમાં અહીં પ્રગટ થયા →

→ વાતો ભૂતકાળમાં નાંખી રહ્યા છો અને કેટલી વાતો ભવિષ્યમાં ! તો વિચાર કરો કે આપ વર્તમાનમાં શું કરશો ?''

→ જે પુનઃ આવવાનો વાયદો કર્યો હતો, તે પણ કહાની જ છે ? તે નહિ આવશે ? નહીં ! કુરાનની ભવિષ્યવાણીઓ અહીં સાચી થઈ રહી છે. રસૂલ આવી ગયા છે. કયામતનો સમય ચાલી રહ્યો છે. હું ઇમામ મેહદીનો જ સંદેશ લઈને આવ્યો છું. અતઃ આપ એને ઠુકરાવો નહિ. જો ઠુકરાવશો, તો પાછળ પસ્તાશો.''

ઉ. ૫૨- કુરાનમાં રસૂલ સાહેબે પુનઃ આવવાનું કહ્યું હતું. અતઃ તે હમણાં શ્રીજી સ્વરૂપની અંદર છે. શ્રીજી સ્વરૂપમાં રસૂલ સાહેબને પ્રત્યક્ષ કરી લો.

ઉ. ૫૩- કુરાનમાં જે કયામતના દિનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તે જ ઘડી આજે ચાલી રહી છે.

→ વાતોનો સમય આ જ છે. કુરાનમાં કહ્યું છે કે ઇમામનો પેગામ મોમિન બધાને પહોંચાડશે. તે જ સંદેશરૂપી પેગામ પહોંચાડવા માટે રસૂલ સાહેબ શ્રીજીએ અમને મોકલ્યા છે.

→ પ્રગટ થવું, મોમિનોનો પેગામ પહોંચાડવો, પુનઃ આખર જમાનાના ખાવિંદનો કાજીના રૂપમાં કજા (ન્યાય) કરવો વગેરે હાદીના હુકમથી મોમિન જાહેર કરશે, એવું કુરાનમાં લખ્યું છે.

→ છે. એ રહસ્ય લાલદાસજી અબ્દુલ રહેમાનને સંભળાવવાનું કારણ બતાવી રહ્યા છે, ''બાદમાં કોઈ અમારી પર કોઈ પ્રકારનો દોષ ન આપે કે અમને બતાવીને પોતાનું કર્તવ્ય પૂરું ન કર્યું.''

પ્ર. ૫૭- મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનની ઘેર કેટલાં દિનો સુધી સત્સંગ ચાલ્યો ?

પ્ર. ૫૮- શ્રીજી સાહેબજીએ લાલદાસજીને પત્ર મોકલીને શું નિર્દેશ આપ્યો ?

પ્ર. ૫૯- પત્ર લઈને લાલદાસજીની પાસે કોણ આવ્યું ? લાલદાસજીએ કોનો આદેશ વાંચ્યો ?

પ્ર. ૬૦- તે પત્રમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ ''સો વાતની એક જ વાત'' શું લખી હતી ?

ઉ. ૬૦- પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તે પત્રમાં ''સો વાતની એક જ વાત'' →

પ્ર. ૬૧- શરાઅના અનુગામી લોકો કોણ છે ? આ સમય કોની બોલબાલા છે ? કયામતના શત્રુ કોણ છે ?

પ્ર. ૬૨- પત્ર વાંચીને લાલદાસજી કોની સાથે ચાલી નીકળ્યા ? કોણ આવીને તેમને અહીં મળ્યા ?

પ્ર. ૬૩- કોણ પરસ્પર એવી વાતો કરવા લાગ્યા, ''શરાઅ પરસ્ત લોકો ક્યારેય પણ ઇમામ લાવવાવાળા નથી ?''

પ્ર. ૬૪- દિલ્લીથી પ્રસ્થાન કરી શ્રી લાલદાસજી તથા અન્ય સાથી કેટલાં દિનોમાં શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં આવી પહોંચ્યા ?

ઉ. ૫૭- મુફ્તી અબ્દુલ રહેમાનની ઘેર ત્રણ દિવસ સત્સંગ ચાલ્યો. ત્રણ દિવસ બાદ તુરંત જ લાલદાસજીને શ્રીજી સ્વરૂપનો પત્ર મળ્યો.

ઉ. ૫૮- શ્રીજી સાહેબજીએ લાલદાસજીને પત્ર મોકલીને એ નિર્દેશ આપ્યો, ''હવે આપ ત્યાં તનિક પણ ન રોકાવ. શીઘ્રાતિશીઘ્ર પાછાં ચાલી આવો. આ પત્ર અમે એ જ ઉદ્દેશ્યથી લખ્યો છે.''

ઉ. ૫૯- શ્રી પ્રાણનાથજીના હાથે લખેલો પત્ર લઈને લાલદાસજીની પાસે નારાયણદાસભાઈ આવ્યા. તેમાં લાલદાસજીએ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીજીનો આદેશ વાંચ્યો.

→ એ લખી હતી, ''આ પત્ર વાંચ્યા પછી ત્યાંનુ પાણી પીવું પણ હરામ સમજવું. પાણી પીવા જેટલાં સમય સુધી પણ ત્યાં નહિ રોકાવું. શીઘ્રાતિશીઘ્ર પ્રસ્થાન કરી મારી પાસે પાછાં આવો.''

ઉ. ૬૧- કાજી શેખ ઇસ્લામ અને તેમના મિત્રવર્ગ શરાઅના અનુગામી લોકો છે. ત્યાં દજ્જાલની બોલબાલા છે. દજ્જાલો દ્વારા શાસિત લોકો કયામતના શત્રુ છે.

ઉ. ૬૨- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા મોકલેલી ચિઠ્ઠી વાંચીને લાલદાસજી નારાયણદાસજીની સાથે ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. આ સમય નૂર મહંમદ તેમને આવીને મળ્યા.

ઉ. ૬૩- નૂર મહંમદ અને લાલદાસજી પરસ્પર એવી વાતો કરવા લાગ્યા, ''એ શરાઅ પરસ્ત લોકો અમારા કહેવાથી ક્યારેય પણ ઈમાન લાવવાવાળા નથી.''

ઉ. ૬૪- દિલ્લીથી પ્રસ્થાન કરી શ્રી લાલદાસજી તથા અન્ય સાથી ત્રીજા દિવસે શ્રીજી સ્વરૂપના ચરણોમાં આવી પહોંચ્યા.

પ્ર. ૬૫- લાલદાસજીને શ્રીજી દ્વારા તેમને તુરંત પાછાં બોલાવવાનું કારણ ક્યાં આવીને ખબર પડી ?

ઉ. ૬૫- શ્રી પ્રાણનાથજીને મળીને વાતો કરવાથી જ્યારે લાલદાસજીએ શ્રી →

પ્ર. ૬૬- શ્રીજી સાહેબના દિવ્ય સ્વરૂપ અને તેમની કૃપાના પ્રતાપને જોઈને તે લોકોને શું થયું ?

પ્ર. ૬૭- કોણે, કોને અને ક્યાંથી બચાવીને પોતાની પાસે સુરક્ષિત રાખી લીધા ?

પ્ર. ૬૮- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજીના અનુસાર બ્રહ્મધામના મોમિનોને પોતાની છત્રછાયામાં રાખીને કોણે તેમની રક્ષા કરી ?

❖ રસૂલથી મુનકર ❖

પ્ર. ૧- કુરાન ધર્મગ્રંથના દસમા સિપારામાં મોમિનોના સંઘર્ષના વિષયમાં કઈ જગ્યા પર, શું લખેલું છે ?

પ્ર. ૨- કુરાનમાં વર્ણિત પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ ક્યાંનો હતો તથા તેણે શું અવજ્ઞા કરી હતી ?

પ્ર. ૩- કુરાનમાં વર્ણિત છઠ્ઠા દિનમાં મોમિન-બ્રહ્માત્મા એકત્રિત થશે અને દુનિયાના બધા લોકો સત્ય ધર્મમાર્ગ પર આવવા લાગશે. અતઃ કુરાનમાં વર્ણિત છઠ્ઠો દિન કયો છે ?

→પ્રાણનાથજીને સંપૂર્ણ વૃત્તાંત સંભળાવ્યું, જે તે બધાની સાથે થઈ રહ્યું હતું, ત્યારે જઈને લાલદાસજીને શ્રીજી દ્વારા તેમને તુરંત પાછાં બોલાવવાનું કારણ ખબર પડી.

ઉ. ૬૬- શ્રીજી સાહેબના દિવ્ય સ્વરૂપ તેમજ તેમની અસીમ કૃપાના પ્રતાપ જોઈને બધા લોકો મનોમન તેમના પ્રત્યે કૃતજ્ઞ (આભારી) થયા.

ઉ. ૬૭- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપે કૃપા કરીને લાલદાસજી મહારાજને મૃત્યુના મુખથી કાઢીને પોતાની છત્રછાયામાં સુરક્ષિત રાખી લીધા.

ઉ. ૬૮- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી કહે છે, ''હે સુંદરસાથજી ! શ્રીજી સ્વરૂપે જ મને તથા બ્રહ્મધામના અન્ય મોમિનોને પોતાની છત્રછાયામાં રાખીને અમારી રક્ષા કરી.''

-(પ્રકરણ-૫૫, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૬૮, કુલ સં. ૩૮૧૫+૬૮=૩૮૮૩).

❖ રસૂલથી મુનકર ❖

ઉ. ૧- કુરાન ધર્મગ્રંથના દસમા સિપારાના અંતર્ગત સત્તાવીસમા પાના (પૃષ્ઠ) પર બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો અને શરાઅના અનુયાયી આસુરી પ્રવૃત્તિવાળાઓની વચ્ચે થયેલાં જ્ઞાનયુદ્ધ-સંઘર્ષનો પ્રસંગ લખ્યો છે.

ઉ. ૨- કુરાનના અનુસાર તે પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ કીનાન (શહેરનું નામ) નો હતો. તે બાદશાહના રાજ્યમાં કાજી હતો. તેણે રસૂલ દ્વારા પ્રેષિત કયામતના આમંત્રણને ઠુકરાવવાની અવગણના (નાદાની) કરી હતી.

ઉ. ૩- કુરાન ગ્રંથમાં વર્ણિત છઠ્ઠા દિન આ જ છે. અતઃ તે ગ્રંથાધાર મોમિન-બ્રહ્માત્મા એકત્ર થઈ જ રહ્યા છે અને દુનિયાના બધા લોકો પણ સત્ય ધર્મમાર્ગ પર પ્રવૃત્ત થઈ રહ્યા છે.

પ્ર. ૪- કઈ સદીમાં બ્રહ્માત્માઓની આત્મ-જાગૃતિ કહ્યું છે અને આ જાગણીકાલ ક્યાં સુધી ચાલતો રહેશે ? પુનઃ કોને ઇમામની ઓળખ થઈ ?

પ્ર. ૫- સુંદરસાથ ક્યાં ચર્ચા કરવા બેઠાં છે અને બધાએ પોત-પોતાની જીવનકહાણી કહી તથા તત્પશ્ચાત ક્યાંની વાતો યાદ કરી ?

પ્ર. ૬- અનુભૂતિના આધાર પર કોણે ગુપ્ત ખિલવતના પ્રકાશને સાક્ષી આપીને વ્યક્ત કર્યો ?

ઉ. ૬- પોતાની અનુભૂતિના આધાર પર બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોએ સાક્ષી →

પ્ર. ૭- ઉક્ત પ્રસંગને સાંભળીને કાજીને શું થયું તથા તેણે શું કહ્યું ?

પ્ર. ૮- બધી બ્રહ્માત્માઓએ કાજીના વિચારને સાંભળીને તે શયતાન કાજી શેખ ઇસ્લામને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૯- ધર્મવિરોધી લોકોએ કોને પથભ્રષ્ટ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો ?

પ્ર. ૧૦- કોણ બધાએ ઔરંગઝેબ અને તેમના કર્મચારીઓને ધિક્કાર્યા અને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૦- ઉક્ત વિષય શરાઅના બધા લોકોએ ઔરંગઝેબ અને તેના સેવકોને →

પ્ર. ૧૧- સ્વામી શ્રી લાલદાસજી આ વિષયમાં શું કહે છે ?

ઉ. ૪- કયામતનો સમય અગિયારમી સદી છે. એ જ સમય બ્રહ્માત્માઓની આત્મ-જાગૃતિ કહ્યું છે. બ્રહ્માત્માઓનો જાગણીકાલ દસ વર્ષ સુધી ચાલતો રહેશે. બધાને શ્રીજીના સ્વરૂપમાં ઇમામની ઓળખ થઈ.

ઉ. ૫- જાગણીના બ્રહ્માંડમાં જાગૃત સુંદરસાથ પરસ્પર ચર્ચા કરવા બેઠાં છે. બધાએ પોત-પોતાના વૃત્તાંત, પોતાની જીવનકહાણી કહી અને ત્યારબાદ પોતાના મૂલ સ્વરૂપ-પરાત્માની વાતો યાદ કરી.

→ આપતાં જાગણીના બ્રહ્માંડના જાગણી રાસમાં ગુપ્ત ખિલવતના પ્રકાશ અર્થાત્ પરમધામના મૂલમિલાવામાં પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીથી થયેલી ચર્ચાને વ્યક્ત કરી.

ઉ. ૭- ઉક્ત પ્રસંગને સાંભળીને કાજી વિમુખ થઈ ગયો અને બોલ્યો,''મારી સાથે હકની કોઈ ચર્ચા નથી થઈ. આપ બધા મારી સન્મુખ સર્વથા અસત્ય વાતો કરી રહ્યા છો.''

ઉ. ૮- બધી બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોએ કાજીના વિચારને સાંભળીને શરિયતના અનુગામી-અવજ્ઞાકારી શરાઅના શયતાન કાજી શેખ ઇસ્લામને ધિક્કાર્યો.

ઉ. ૯- ધર્મવિરોધી અવજ્ઞાકારી લોકોએ પરમાત્મા-ખુદાને મળવાવાળાઓને પથભ્રષ્ટ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો.

→ ધિક્કાર્યા અને કહ્યું, ''આસુરી પ્રવૃત્તિના ગુલામ બનેલાં એ અધિકારીઓએ અમને બધાને પરમધામની હકીકત - યથાર્થતા તેમજ પરમાત્માની ઓળખ કરાવવાવાળું જ્ઞાન ન લેવા દીધું.''

ઉ. ૧૧- વીતકકાર સ્વામી શ્રી લાલદાસજી આ વિષયમાં કહે છે, ''હે બ્રહ્માત્માઓ - મોમિનો ! આ બધું તે ધર્મગ્રંથ કુરાન શરીફમાં લખેલી ભવિષ્યવાણીના અનુસાર જ થયું છે.''

પ્ર. ૧૨- કેવા લોકોને, કેવી વસ્તુ જોવામાં આવતી નથી તથા જોવામાં ન આવવાનું ઠોસ કારણ શું છે ?

ઉ. ૧૨- અધર્મના પૂતળા અવજ્ઞાકારી, ધર્મદ્રોહી દજ્જાલોને સત્ય વસ્તુ જોવામાં →

❖ આકોટની વીતક ❖

પ્ર. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાના સુંદરસાથ જમાતને લઈને બુઢાનપુર થી ક્યાં ગયા અને ત્યાં કેટલાં સમય સુધી રહ્યા ?

પ્ર. ૨- પુનઃ ત્યાં રોકાઈને શ્રીજી સ્વરૂપ શું કરતાં રહ્યા અને આગળની યોજનાના વિષયમાં શું કર્યુ ?

પ્ર. ૩- ઔરંગાબાદમાં કોને પત્ર મોકલ્યો હતો તથા તે પત્રમાં શેના પર આધારિત પ્રશ્ન રાખવામાં આવ્યા હતા ?

પ્ર. ૪- વાસ્તવિકતાને યાદ અપાવતાં તે પત્રમાં ફતૂઅલ્લાહને શું લખેલું હતું ?

પ્ર. ૫- યદિ ફતૂઅલ્લાહ સંસારની વચ્ચે મહંમદ સાહેબના હકીકી દીનના વિરોધી ન બન્યા હોત, તો શું થઈ શકતું હતું ?

ઉ. ૫- યદિ ફતૂઅલ્લાહ સંસારની વચ્ચે મહંમદ સાહેબના હકીકી દીનના વિરોધી →

પ્ર. ૬- ઔરંગાબાદમાં ધર્મ પર સમર્પિત થવાવાળાઓને કોણે વિચલિત કરી દીધા હતા ?

→ નથી આવતી અને ન કે તે તેની પર વિચાર કરી શકે છે. એનું ઠોસ કારણ એ છે કે એમના દિલ, આંખો અને કાનો પર અજ્ઞાનની મહોર લાગેલી છે.

-(પ્રકરણ-૫૬, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૨, કુલ સં. ૩૮૮૩+૧૨=૩૮૯૫).

❖ આકોટની વીતક ❖

ઉ. ૧- પોતાના શ્રી પરમધામની બ્રહ્મનિષ્ઠ આત્માઓની જમાતને સાથે લઈને શ્રી પ્રાણનાથજી બુઢાનપુરથી ચાલીને આકોટ આવી પહોંચ્યા. ત્યાં તેઓએ ચાર મહિના રોકાઈને જાગણીનું કાર્ય કર્યુ.

ઉ. ૨- આકોટમાં ચાર માસ રહીને શ્રીજી સ્વરૂપ સાથની જાગણીનું કાર્ય કરતાં રહ્યા. પુનઃ બધા સુંદરસાથના સમાચાર માલૂમ કર્યા (જાણ્યા) અને આગળ શું કરવું છે, આ વિષયમાં વિચાર કર્યો.

ઉ. ૩- ઔરંગાબાદમાં રહેવાવાળા ફતૂઅલ્લાહને પ્રશ્નપત્ર મોકલ્યો હતો. તે પત્રમાં કુરાનના પ્રારંભિક-મૂલ પર આધારિત પ્રશ્ન લખીને રાખવામાં આવ્યા હતા.

ઉ. ૪- વાસ્તવિક સ્થિતિથી અવગત કરાવતાં તે પત્રમાં ફતૂઅલ્લાહને લખવામાં આવ્યું હતું, ''આપ અમારાથી પહેલાં પણ ધર્મસંઘર્ષ કરવા માટે તૈયાર થયા હતા.''

→ ન બન્યા હોત, તો ધર્મના યથાર્થરૂપ હકીકી દીન ઇસ્લામનો વિસ્તાર થઈ જતો હતો. કિંતુ ફતૂઅલ્લાહ જ પોતાના ધર્મ વિસ્તારનો વિરોધી થઈને બાધક બની ગયો.

ઉ. ૬- ઔરંગાબાદમાં જે લોકો ચર્ચા સાંભળીને ધર્મ પર સમર્પિત થઈ રહ્યા હતા, તેમને ફતૂઅલ્લાહે વિચલિત કરી દીધા હતા.

પ્ર. ૭- ફતૂઅલ્લાહનું ઉક્ત કાર્ય ધર્માર્થ હતું યા અધર્મ ? ફતૂઅલ્લાહ ખુદાના મિત્ર હતો કે શત્રુ ?

પ્ર. ૮- ફતૂઅલ્લાહ પોતાને શું સમજતો હતો ? તે કોનો ઉત્તર અવશ્ય આપતો ?

પ્ર. ૯- શ્રીજી સ્વરૂપ ફતૂઅલ્લાહને ક્યારે તેના ધર્મમાં પ્રવિષ્ટ થવાનું કહી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૧૦- શું ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજી સ્વરૂપને મહંમદ સાહેબના ધર્મમાં પ્રવિષ્ટ કરાવી શકતા હતા ? યદિ હા, તો કેવી રીતે ?

પ્ર. ૧૧- શું ફતૂઅલ્લાહ કુરાનમાં લખેલાં ઈશ્વરીય વચનોને શ્રીજીના પ્રશ્નોના અનુસાર સમજાવી શકતા હતા ? ત્યારે શ્રીજી તેમને શું માનવા તૈયાર હતા ?

ઉ. ૧૧- ફતૂઅલ્લાહ કુરાનમાં લખેલાં ઈશ્વરીય વચનોને શ્રીજીના પ્રશ્નોના →

પ્ર. ૧૨- યદિ ફતૂઅલ્લાહ ધર્મજ્ઞ હોત, તો શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોના ઉત્તર આપ્યા વગર તે શું કરી શકતા ન હતા ?

પ્ર. ૧૩- યદિ ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપીને તેમને સંતુષ્ટ કરતાં, તો શ્રીજી શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૪- ફતૂઅલ્લાહ દ્વારા શ્રીજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપી દેવાથી કોણ, કોના માટે તત્પર બેઠાં છે ?

ઉ. ૭- મહંમદ સાહેબના હકીકી દીન ઇસ્લામના અનુસાર ઉક્ત કાર્ય અધર્મ હતું. ફતૂઅલ્લાહ ખુદાના શત્રુ અને ધર્મના વિરોધી હતો.

ઉ. ૮- ફતૂઅલ્લાહ પોતાને કુરાનના આરિફ-બ્રહ્મજ્ઞાનનો જાણકાર સમજતો હતો.યદિ તે કુરાનનો આરિફ હોત, તો તે શ્રીજી દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નનો ઉત્તર અવશ્ય આપત.

ઉ. ૯- યદિ ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજી દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપે, તો શ્રીજી સ્વરૂપ તેના ઇસ્લામ ધર્મમાં પ્રવિષ્ટ થવાનું કહી રહ્યા છે.

ઉ. ૧૦- ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજી સ્વરૂપને તેમના દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોના ઉત્તર આપીને તેમને મહંમદ સાહેબના ધર્મમાં પ્રવિષ્ટ કરાવી શકતા હતા. કિંતુ તે એવું કરવામાં અસમર્થ રહ્યા.

→ અનુસાર સમજાવવાની તાકાત રાખતાં ન હતા. યદિ તેમાં આરિફ (જાણકાર)ની શક્તિ હોત, તો તે સમજાવવામાં પાછળ કેમ હટત ?. એવું કરી શકવામાં સમર્થ હોવાથી શ્રીજી સ્વરૂપ તેને આરિફ માનવા તૈયાર હતા.

ઉ. ૧૨- યદિ ફતૂઅલ્લાહ ધર્મજ્ઞ હોત, તો જ્યાં સુધી તે શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોના ઉત્તર આપીને શ્રીજી સ્વરૂપને સંતુષ્ટ ન કરી દેતાં, ત્યાં સુધી ખાવા-પીવાનું સુધ્ધાં વર્જિત સમજીને અન્ય કોઈ કાર્ય ન કરત.

ઉ. ૧૩- યદિ ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપીને તેમને સંતુષ્ટ કરતાં, તો તે જે તથા જેવું કહેતાં, શ્રીજી તેવું જ કરતાં હતા.

ઉ. ૧૪- ફતૂઅલ્લાહ દ્વારા શ્રીજીના પ્રશ્નોના જવાબ આપી દેવાથી હિન્દુઓના લાખો પરિવાર યથાર્થ ઇસ્લામ ધર્મને અપનાવવા માટે તત્પર બેઠાં છે.

પ્ર. ૧૫- ફતૂઅલ્લાહ કયું મહત્ત્વપૂર્ણ કાર્ય છોડીને પાછળ હટી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૬- શું ફતૂઅલ્લાહ કુરાનમાં લખેલાં નાજી ફિરકામાંથી છે ? યદિ હોત, તો તે શું કરી શકતા હતા ?

ઉ. ૧૬- કુરાનની અંદર નાજી ફિરકા અર્થાત્ ધર્મનિષ્ઠ મોમિનોની પ્રશંસા લખેલી →

પ્ર. ૧૭- મહંમદ સાહેબના અનુસાર મોટી (બડી) દરગાહની રૂહો કેટલી છે ? શું ફતૂઅલ્લાહ તેમાંથી છે ?

પ્ર. ૧૮- અમેત સાલૂન નામક ગ્રંથમાં કઈ રૂહોની મહિમા ગાઈ છે ?

પ્ર. ૧૯- યદિ બ્રહ્મના અંગ મોમિન અથવા નૂર બિલંદથી આવેલી રૂહોમાંથી ફતૂઅલ્લાહ હોત, તો તે પોતાનો પરિચય કેવી રીતે આપતાં ?

ઉ. ૧૯- યદિ કુરાનના આરિફ કહેવડાવવાવાળા ફતૂઅલ્લાહ બ્રહ્મના અંગ મોમિન →

પ્ર. ૨૦- ઈસાઈઓના ધર્મગ્રંથ બાઈબલમાં મોક્ષ-ધામ કયા નામથી લખ્યું છે ? યદિ ફતૂઅલ્લાહ તે ધામથી અવતરિત થયા હોત, તો શું કરત ?

પ્ર. ૨૧- શું ફતૂઅલ્લાહ કુરાન શરીફમાં વર્ણિત યહૂદીઓ-ખુદાની તરફ પલટવાવાળાઓમાંથી છે ? યહૂદીઓના વિષયમાં પયગંબરે શું ભવિષ્યવાણી કરી હતી ?

ઉ. ૧૫- ફતૂઅલ્લાહ શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા પૂછેલાં પ્રશ્નોના જવાબ આપીને તેમને સંતુષ્ટ કરી હિન્દુઓના લાખો પરિવારોને ઇસ્લામ ધર્મમાં શામિલ કરવા જેવા મહત્ત્વપૂર્ણ કાર્યને છોડીને પાછળ હટી રહ્યા હતા.

→ છે. અતઃ યદિ ફતૂઅલ્લાહ કુરાનમાં લખ્યા અનુસાર નાજી ફિરકામાં હોત, તો તે શ્રીજી સ્વરૂપને બ્રહ્મ પ્રેરિત વચનોના રહસ્યથી અવશ્ય અવગત કરાવી શકતા હતા.

ઉ. ૧૭- મોટી (બડી) દરગાહ-પરમધામના મૂલમિલાવાની જે આત્માઓ પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીના ચરણોમાં વિરાજમાન છે, તેમની સંખ્યા મહંમદ સાહેબે બાર હજાર બતાવી છે. કિંતુ ફતૂઅલ્લાહ તેમાંથી નથી.

ઉ. ૧૮- અમેત સાલૂન નામક ગ્રંથમાં બ્રહ્માત્માઓની મોટી (બડી) મહિમા ગાવામાં આવી છે. કહેવામાં આવ્યું છે કે તેમના સમાન શ્રેષ્ઠ અન્ય કોઈપણ નથી.

→ અથવા બ્રહ્મસૃષ્ટિ અથવા નૂર બિલંદથી આવેલી રૂહોમાંથી હોત, તો તે શ્રીજી દ્વારા પૂછેલાં એક-એક પ્રશ્નોના જવાબ આપીને તેમને સંતુષ્ટ કરી પોતાનો પરિચય આપત.

ઉ. ૨૦- ઈસાઈ (ખ્રિસ્તી) ઓના ધર્મગ્રંથ બાઈબલમાં મોક્ષ-ધામનું વર્ણન **''લાહુત''** નામથી કરવામાં આવ્યું છે. અતઃ યદિ ફતૂઅલ્લાહ તે લાહુત નામક ધામથી અવતરિત થયા હોત, તો તે પોતાની જાણકારી પ્રદાન કરવાની કૃપા અવશ્ય કરત.

ઉ. ૨૧- નહીં! ફતૂઅલ્લાહ કુરાન શરીફમાં વર્ણિત યહૂદીઓ-ખુદાની તરફ પલટવાવાળાઓમાં નથી. પયગંબરના ભવિષ્યાનુસાર યહૂદીઓની જમાતની વચ્ચે મહંમદ સાહેબ આવીને ધર્મનું રાજ્ય સ્થાપિત કરશે, એવું કહ્યું છે.

પ્ર. ૨૨- ''જે યહૂદીઓની વચ્ચે મહંમદ પાદશાહી કરશે, તે ક્યાં છે, કોણ છે ?'' શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા એવા પ્રશ્ન પૂછવાથી શું ફતૂઅલ્લાહ તેનો જવાબ આપી શક્યા ? આ પ્રશ્નના જવાબ કોણ આપી શકશે ?

પ્ર. ૨૩- કુરાન શરીફના અનુસાર કોની જમાત સર્વશ્રેષ્ઠ છે ?

પ્ર. ૨૪- કયામતના સમય બની અસરાઈલ ક્યાંથી, ક્યાં સુધી કમર બાંધશે, એવું કહ્યું છે ?

પ્ર. ૨૫- શું ફતૂઅલ્લાહ ''ઉક્ત કથિત સમુદાયોમાંથી તે સ્વયં કયા સમુદાયમાં છે''-આ વાતનો સપ્રમાણ ઉત્તર આપી શક્યા ? કેમ ?

પ્ર. ૨૬- યદિ ફતૂઅલ્લાહ ઉક્ત પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવામાં અસમર્થ રહ્યા, તો શ્રીજી તેને શું કરવાનો આગ્રહ કરી રહ્યા છે ? કોણ તેને નિ:શંક બનાવી શકતા હતા ?

ઉ. ૨૬- યદિ ફતૂઅલ્લાહ ''ઉક્ત સમુદાયોમાંથી આપ કયા સમુદાયમાં છો''- →

પ્ર. ૨૭- ઉક્ત પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તરની માંગણી કરી, તે પ્રશ્નપત્ર કોને મોકલ્યા ?

પ્ર. ૨૮- શું ઉક્ત પ્રશ્નોના ઉત્તર તે આપી શક્યા ? યદિ નહિ, તો ન દેવાથી તેને શું થયું ?

પ્ર. ૨૯- ઉક્ત પ્રકારના પ્રશ્નપત્ર ઔરંગાબાદથી કોના-કોના પર મોકલ્યા ?

ઉ. ૨૨- **"જે યહૂદીઓની વચ્ચે મહંમદ પાદશાહી કરશે અથવા પ્રથમ ધર્મરાજ્ય સ્થાપિત કરશે, તે ક્યાં છે, કોણ છે ?"** શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા એવા પ્રશ્ન પૂછવાથી ફતૂઅલ્લાહ કંઈ પણ ન કહી શક્યા. અતઃ આ પ્રશ્નનો જવાબ તો તે જ આપી શકશે, જે સ્વયં તે જમાતના હશે.

ઉ. ૨૩- કુરાન શરીફના અનુસાર બની અસરાઈલની જમાત સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

ઉ. ૨૪- કયામતના સમય બની અસરાઈલ ધર્મ પ્રચાર-પ્રસારાર્થ હજાર મહિના સુધી કમર બાંધીને ખુદા પરમાત્માના સંદેશને સંસારમાં ફેલાવશે, એવું કુરાનમાં કહ્યું છે.

ઉ. ૨૫- પોતાને કુરાનમાં આરિફ માનવાવાળા ફતૂઅલ્લાહ આ વાતનો સપ્રમાણ ઉત્તર આપી શક્યા નહિ કેમ કે તે આ વાતને નિશ્ચિત જ ન કરી શક્યા હતા. તેને પોતાની પિછાણ ન હતી.

→ આ વાતનો સપ્રમાણ ઉત્તર આપીને શ્રીજીને સંતુષ્ટ કરી શકવામાં અસમર્થ રહ્યા, તો શ્રીજી સ્વરૂપ તેને પોતાની પાસે આવવાનો આગ્રહ કરી રહ્યા છે. શ્રીજી સ્વરૂપ જ તમને સ્પષ્ટીકરણ કરી બધી વાતોનો ઉત્તર આપીને નિઃશંક બનાવી શકતા હતા.

ઉ. ૨૭- ઉક્ત પ્રકારથી પ્રશ્નપત્ર બનાવીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ આકોટથી ઔરંગાબાદ ફતૂઅલ્લાહને મોકલી દીધા.

ઉ. ૨૮- ઉક્ત પ્રકારના સંકેત લખીને જ્યારે આકોટથી ફતૂઅલ્લાહને પ્રશ્નપત્ર મોકલ્યો, ત્યારે તેના દ્વારા કોઈપણ પ્રશ્નનું સમાધાન ન થઈ શક્યું. અતઃ તે લજ્જિત થઈ ગયા.

ઉ. ૨૯- ઉપરોક્ત પ્રકારના બીજા ત્રણ પ્રશ્નપત્ર મોકલ્યા. એક ઔરંગાબાદથી કાજી હિદાયતુલ્લા, બીજો દીવાન અમાનતખાનને અને ત્રીજો બહાદુરખાનને.

પ્ર. ૩૦- આ બધું કાર્ય ક્યાં બેસીને કરવામાં આવ્યું ? કયા વિષયનો સંદેશ મોકલ્યો ?

પ્ર. ૩૧- શું ઉક્ત લોકોએ પ્રશ્નપત્રમાં લખેલાં વિષયો પર વિચાર-વિવેક કર્યો ? યદિ નહીં, તો ન કરવાનું કારણ (વજહ) શું હતું ?

ઉ. ૩૧- ઉક્ત પ્રકારના પ્રશ્નપત્રના વિષયમાં ઉક્ત વિવેકહીન સંસારના લોકો →

પ્ર. ૩૨- એ જ સમયે કોણ પોતાના ભાઈથી ભાગીને અહીં આવી પહોંચ્યા ? કેમ ?

પ્ર. ૩૩- તેને માનવના રૂપમાં કોની પિછાણ કરી હતી ? તેનું પરિણામ શું આવ્યું ?

પ્ર. ૩૪- અવ્વલખાનને શ્રી પ્રાણનાથજીએ શું આશીર્વાદ આપ્યા અને સલાહ આપતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૪- અવ્વલખાનને શ્રી પ્રાણનાથજીએ આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું, ''તમને સંસારના વ્યવહાર તનિક પણ આકર્ષિત નહિ કરી શકશે. તમે તમારા →

પ્ર. ૩૫- પુનઃ અવ્વલખાનને શ્રીજી સાહેબજી સ્વરૂપે શું કર્યું તથા શા માટે તેને ચિંતન આદિ નિયમ પાલન કરવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૩૬- એવું કોણે અને કોને કહ્યું, ''આપ ધૈર્યપૂર્વક થોડા દિવસો સુધી પોતાના ભાઈઓની સાથે રહો'' ?

ઉ. ૩૦- આ બધું કાર્ય આકોટમાં બેસીને કરવામાં આવ્યું. આકોટથી બધા પ્રમુખ લોકોની પાસે કયામતનો સંદેશો પહોંચાડવામાં આવ્યો.

→માયામાં લુપ્ત થઈને મુડદાના સમાન થઈ જવાના કારણ કંઈ પણ વિચાર-વિવેક ન કરી શક્યા. બધાય લજ્જિત થઈ ગયા. કોઈપણ વિચાર-વિવેક કરી જવાબ ન આપી શક્યા કેમ તે લોકો યથાર્થમાં દીન ઇસ્લામ-નિજાનંદ ધર્મના સિદ્ધાંતની ઓળખથી પણ રહિત છે. અતઃ તે શું જવાબ આપશે ?

ઉ. ૩૨- એ જ સમયે આકોટમાં અવ્વલખાન પોતાના ભાઈથી અલગ થઈને ભાગીને આવી પહોંચ્યા કેમ કે તેને ઇમામ મેહદીની ઓળખ થઈ ગઈ હતી.

ઉ. ૩૩- અવ્વલખાનને માનવના રૂપમાં પોતાના હકની ઓળખ થઈ ગઈ હતી. એટલા માટે તે કેવી રીતે રહી શકે ? પરિણામ એ થયું કે તે માયાવી-સાંસારિક સંબંધીઓની વચ્ચે ન રહી શક્યા.

→ પરિવારમાં રહીને પરમાત્માનું ચિંતન કરતાં રહો. જેવું જ અમને સ્થાયી ઠેકાણું મળી જશે, અમે તમને ખબર કરીશું. અમે તમોને અવશ્ય બોલાવીશું. તમે દુઃખી અને નિરાશ ન થાવ. તમે તો મારા આત્માના સમાન પ્રિય છો, ધૈર્યવાન અને સાચા શૂરવીર મોમિન છો.''

ઉ. ૩૫- અવ્વલખાનને શ્રી પ્રાણનાથજીએ સાંત્વના આપી અને પરમાત્મા પ્રાપ્ત કરવા માટે ચિંતન આદિ નિયમોનું પાલન કરવાનો ઉપદેશ આપ્યો.

ઉ. ૩૬- એવું શ્રીજી સ્વરૂપે અવ્વલખાનને કહ્યું.

પ્ર. ૩૭- પુન: તેના ઉપરાંત અવ્વલખાનને શ્રીજી સ્વરૂપે શું-શું કહીને સમજાવ્યા ?

પ્ર. ૩૮- આકોટના કોણે શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની ઓળખ કરી લીધી ?

પ્ર. ૩૯- તે ચૌધરીએ શ્રીજી સ્વરૂપની કેવી રીતે શ્રદ્ધા-વિશ્વાસથી સેવા કરી ?

પ્ર. ૪૦- ચૌધરી સાહેબે જમાત સહિત શ્રીજીને કેવી રીતે આમંત્રિત કર્યા અને પહોંચવાથી શું કર્યુ ?

પ્ર. ૪૧- પુન: આમંત્રિત કરી બોલાવ્યા પછી ચૌધરી સાહેબે કેવી રીતે શ્રીજી સ્વરૂપનો આદર-સન્માન કર્યો ?

પ્ર. ૪૨- ચૌધરી સાહેબે કયા ધ્યેયથી જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપને આમંત્રિત કર્યા હતા અને શું કરીને તેને પોતાને જ ધન્ય-ધન્ય માન્યા ?

ઉ. ૪૨- આકોટના ચૌધરીએ સમસ્ત સુંદરસાથને શ્રીજીની સાથે ભોજન →

પ્ર. ૪૩- ચૌધરી સાહેબે કોની માફક (મુતાવિક) ચર્ચા-કીર્તન આદિનું સુખ લીધું ?

પ્ર. ૪૪- કોની જિજ્ઞાસા પૂર્ણ કરવા માટે આકોટમાં રોકાઈને, શ્રી પ્રાણનાથજીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૩૭- તેના ઉપરાંત અવ્વલખાનને શ્રીજી સ્વરૂપે કહ્યું, ''હવે જલદી જ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની જાગણીનું કાર્ય પ્રત્યક્ષ થશે. તમારી પરાત્મા પરમધામમાં બેઠી છે. તે જ આપણું સાચું ઘર છે.''

ઉ. ૩૮- આકોટના ચૌધરીએ શ્રી પ્રાણનાથજીની ઓળખ કરી લીધી.

ઉ. ૩૯- આકોટના ચૌધરી શ્રીજીના સદુપદેશથી અત્યંત પ્રભાવિત થયા. સાંસારિક ગુરુ માનીને જેવી સેવા કરવામાં આવે છે, તેટલો જ તેને શ્રીજી સ્વરૂપ નો આદર સત્કાર કર્યો. તેનો વિશ્વાસ એટલો જ હતો.

ઉ. ૪૦- ચૌધરી સાહેબે બે-ચારવાર પ્રેમપૂર્વક આગ્રહથી સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીને પ્રીતિ-ભોજન માટે આમંત્રિત કર્યા અને પહોંચવાથી બહુ સન્માન કર્યું.

ઉ. ૪૧- ચૌધરી સાહેબે બહુ પવિત્રતાની સાથે આચાર-વિચારોનું પૂરું ધ્યાન રાખીને સારી રીતેથી શ્રીજીને ભોજન આરોગાવ્યું અને તેમની સેવા કરી.

→ કરાવવાના ધ્યેયથી સાદર આમંત્રિત કર્યા હતા. પોતાના આખા પરિવાર અને કુટુંબીજનો સહિત જમાતની મધ્ય બેસીને તેણે સ્વયં ભોજન કરાવ્યું અને પોતાને ધન્ય-ધન્ય માન્યા.

ઉ. ૪૩- ચૌધરી સાહેબે પોતાની આત્માના અંકુરના અનુસાર ચર્ચા-કીર્તન અને સેવાનું સુખ પ્રાપ્ત કર્યું.

ઉ. ૪૪- આકોટના ભક્તજનોની જિજ્ઞાસા પૂર્ણ કરવા માટે આવશ્યકતાનુસાર આકોટમાં રોકાઈને શ્રી પ્રાણનાથજીએ ચર્ચા-કથા આદિ દ્વારા જાગણીનું કાર્ય કર્યુ.

પ્ર. ૪૫- આકોટમાં શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળવાની ઈચ્છાથી કોણ આવ્યું ? તે કોણ હતું ?

પ્ર. ૪૬- જ્યારે તેણે શ્રીજીના શ્રી મુખથી ચર્ચા સાંભળી, ત્યારે તેને શું થયું ?

પ્ર. ૪૭- ચર્ચા સાંભળીને તે કેવો અનુભવ કરવા લાગ્યો અથવા તેને ક્યાંનો અનુભવ થયો ?

પ્ર. ૪૮- તે બ્રાહ્મણની દશા કેવી થઈ ? તે હંમેશાં શું કહેવા અને શું કરવા લાગ્યો ?

ઉ. ૪૮- તે બ્રાહ્મણના હવે ફૈલ (ચલના) અને હાલ (દશા) બદલાઈ ગયા. તેને →

પ્ર. ૪૯- તે બ્રાહ્મણ જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસેથી પોતાની ઘેર ચાલી જતો હતો, ત્યારે ઘેર જઈને પણ તે શું-શું કરતો જ રહેતો હતો ?

પ્ર. ૫૦- તેની સ્થિતિ કેવી થઈ ચૂકી હતી ? તેને વાસ્તવમાં શું પ્રાપ્ત થઈ ગયું હતું ?

પ્ર. ૫૧- જ્યારે ક્યારે કોઈપણ તેને કંઈપણ પૂછતાં હતા, ત્યારે તે શું જવાબ આપતો હતો ?

પ્ર. ૫૨- તે પોતાના મુખથી કંઈ ન કહેતો હતો અને ક્યારે કહેતો પણ હતો, તો શું કહેતો હતો ?

ઉ. ૪૫- આકોટમાં એક બ્રાહ્મણ શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળવાની ઈચ્છાથી આવ્યો, જે બરાડ પરગણા (તાલુકા) ના એક અધિકારીનો ગુમાસ્તા (કારકુન) અથવા કર્મચારી (મુનીમ) હતો.

ઉ. ૪૬- ઉક્ત બ્રાહ્મણે જ્યારે શ્રીજી સાહેબજીના મુખારવિંદની મધુર વાણીમાં સંત કબીરની ચર્ચા સાંભળી, તો તેમનું હૃદય દ્રવિત થઈ ઉઠયું.

ઉ. ૪૭- તે બ્રાહ્મણને ચર્ચા સાંભળીને એવો અનુભવ થયો કે જેમ કે દિવ્ય દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઈ જવાથી તેના અંતઃકરણમાં પ્રકાશ થઈ આવ્યો હોય. એવો દાવ (મોકો) લાગી ગયો કે તેને અખંડ ધામનો સાક્ષાત્ અનુભવ થઈ ગયો.

→ પોતાના શરીરની સૂધ જ ન રહી. તેમની સુરતા નિત્ય ધામમાં રમણ કરવા લાગી. તેને કોઈ વાતનું ધ્યાન રહેતું ન હતું. તે મગન થઈને હમેશાં ''તું હી તું હૈ અર્થાત્ બધું કરવા-કરાવવાવાળા આપ જ છો''- એવું કહેવા લાગ્યો.

ઉ. ૪૯- તે બ્રાહ્મણ જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસેથી પોતાની ઘેર ચાલી જતો હતો, ત્યારે પણ વિચલિત સ્થિતિમાં વારેઘડીએ ઘેરથી શ્રીજીના ચરણોમાં આવતો-જતો જ રહેતો હતો.

ઉ. ૫૦- તેની સ્થિતિ તાના કોરી (આવવું-જવું, આવવું-જવું) ની સમાન થઈ ગઈ હતી. તેને વાસ્તવમાં અંતર્દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઈ ગઈ હતી.

ઉ. ૫૧- તે બ્રાહ્મણને જ્યારે ક્યારે કોઈપણ કંઈપણ પૂછતાં હતા, તો તે એક જ જવાબ અર્થાત્ ''તમે જ છો, તમે જ છો'' એટલું જ કહેતો હતો.

ઉ. ૫૨- તે બ્રાહ્મણ પોતાના મુખથી બીજું કંઈ જ કહી શકતા ન હતા. ક્યારે કશું કહેતો પણ, તો બસ એટલું જ કહેતો હતો, ''હું આપની શરણમાં આવ્યો છું.''

પ્ર. ૫૩- તેને સમજાવવા માટે કોઈ કંઈ પણ કહેતો, પરંતુ તે કંઈ કહેતો ન હતો, એનું કારણ શું હતું ?

ઉ. ૫૩- તે બ્રાહ્મણને સમજાવવા માટે તેનાથી યદિ કોઈપણ વાતની ચર્ચા કરવામાં →

પ્ર. ૫૪- એક દિન પ્રાતઃ શ્રીજી ક્યાં અને શું કરી રહ્યા હતા ? ત્યારે સામે કોણ આવ્યું ? તે કોનામાં એકાગ્ર હતા ? તેને કઈ વાતનું ભાન નથી રહ્યું ? અતઃ તે ક્યાં ચાલ્યો ગયો ?

ઉ. ૫૪- એક દિન પ્રાતઃ શ્રીજી સ્વરૂપ નદી કિનારે દાતણ માટે આવ્યા હતા અને દાતણ કરી રહ્યા હતા. ત્યારે તેઓએ જોયું કે સામે નદીના તે પારથી →

પ્ર. ૫૫- ધ્યાનમાં લીન તે બ્રાહ્મણનું શું થયું ? તેને પાણીમાં વહેતાં કોણે જોયું ?

પ્ર. ૫૬- તે બ્રાહ્મણને નદીથી કોણે બહાર કાઢ્યો ? તેના ભીના થયેલાં કપડાં ઉતારીને તેને બીજા કપડાં પહેરાવ્યા. એ બધી વાતો તે બ્રાહ્મણને ખબર પડી કે નહિ ? યદિ નહીં, તો કેમ ?

પ્ર. ૫૭- જ્યારે તે બ્રાહ્મણને ભોજનના વિષયમાં પૂછવામાં આવ્યું, તો તેને જવાબમાં શું કહ્યું ?

પ્ર. ૫૮- ઉક્ત દશામાં પહોંચેલાં બ્રાહ્મણનું શ્રીજીએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૫૯- શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેને કયા વિષયમાં બહુ જ સમજાવ્યો ? ન માનવાથી શ્રીજી સ્વરૂપે તેમનું શું કર્યુ ?

→ આવતી, તો તેના મુખથી એક શબ્દ પણ ન નીકળતો હતો. તે સાંભળીને ચૂપ રહી જતો. એનું કારણ હતું કે તેમની સુરતા અક્ષરધામમાં સ્થિર થઈ ગઈ હતી.

→ તે બ્રાહ્મણ આવી રહ્યા છે. આવતાં-આવતાં તેમની દૃષ્ટિ શ્રીજી પર પડી અને તે શ્રીજી સ્વરૂપમાં જ એકાગ્ર થઈ ગયો. તે સમય તેને પોતાના શરીરની સૂધ ન રહી. તે ક્યાં જઈ રહ્યો છે, વચમાં શું આવ્યું છે વગેરે કોઈપણ વાતનું તેને કંઈ જ ભાન ન રહ્યું. આવતાં-આવતાં તે સીધા નદીમાં જ પ્રવેશ કરી ગયો અને પાણીમાં વહેતાં ચાલ્યો ગયો.

ઉ. ૫૫- શ્રીજીના સ્વરૂપમાં એકાગ્ર થયેલાં તે બ્રાહ્મણનું જ્યારે ધ્યાન લાગી ગયું, તો તે પોતાની સૂધ-બુધ ખોઈ બેઠો. તે બ્રાહ્મણ નદીની વચ્ચે પડી ગયો અને વહેતો જઈ રહ્યા હતો. ત્યારે શ્રીજી સ્વરૂપે તેને વહેતાં જોયો.

ઉ. ૫૬- શ્રીજીના કહેવાથી જે શ્રીજીની પાસે હતા, તે ભાઈ દોડીને નદીમાં કૂદી પડ્યા અને તેને પકડીને બહાર કાઢ્યો. તેના ભીના કપડાં ઉતારીને સૂકાવા મૂક્યા અને ફરીથી તેને પહેરાવવામાં આવ્યા. એ બધી વાતોનું પણ તેને ભાન ન હતું કેમ કે તેમની સુરતા અક્ષરધામમાં પહોંચી ચૂકી હતી.

ઉ. ૫૭- ભોજન-પ્રસાદના વિષયમાં પૂછવાથી તે બ્રાહ્મણે કહ્યું, ''મને તો કંઈ જ સ્મરણ નથી. ઘરની આસપાસના લોકોનું કહેવું છે, ''અમને વિશ્વાસ છે કે એમની રસોઈમાં ત્રણ દિવસથી ભોજન નથી બન્યું.''

ઉ. ૫૮- તેની ઉક્ત દશા જોઈને શ્રીજીએ તેના ધ્યાનને પાછું સંસારની તરફ ફેરવી દીધું.

ઉ. ૫૯- શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેને પોતાની ઘેર પાછાં જવાના વિષયમાં બહુ જ સમજાવ્યો, કિંતુ તે પોતાની ઘેર પાછાં જવા માટે તૈયાર ન થયો. ત્યારે શ્રીજીએ તેમના ભાઈઓને બોલાવ્યા.

પ્ર. ૬૦- તે બ્રાહ્મણના ભાઈઓએ કેવી રીતે તેને તેમની ઘેર પહોંચાડી દીધા ?

પ્ર. ૬૧- તે બ્રાહ્મણની આત્માએ શ્રીજીના સાંનિધ્યમાં જમાતની વચ્ચે કેટલું સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ ?

પ્ર. ૬૨- તે બ્રાહ્મણનું નામ શું હતું ? પુનઃ તે ક્યાંનો રહેવાવાળો હતો ?

પ્ર. ૬૩- પરમાત્મા પ્રાપ્તિ માટે શ્રીજીમાં તેની કેવી શ્રદ્ધા હતી ?

પ્ર. ૬૪- શ્રી પ્રાણનાથજી આકોટથી જમાતની સાથે ચાલીને ક્યાં પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૬૫- શ્રીજી સ્વરૂપ કાપસ્તાની પહોંચીને ત્યાં શું કરવા લાગ્યા ? ત્યાં કેટલાં જણ ધર્મમાં આવ્યા ?

ઉ. ૬૫- કાપસ્તાનીમાં પોતાના ઘર-ધામની આત્માઓની વચ્ચે બેસીને શ્રીજી →

પ્ર. ૬૬- મૂલ ઘર-શ્રી નિજધામની થોડી જેટલી ઓળખ મળતાં જ જમાતની વચ્ચે કોણ આવ્યું ?

પ્ર. ૬૭- અમરાજીભાઈ ધર્મમાં કઈ રીતે દીક્ષિત થયા ?

પ્ર. ૬૮- શ્રી પ્રાણનાથજી કાપસ્તાનીથી પોતાના સુંદરસાથ સમાજને લઈને ક્યાં ગયા ?

ઉ. ૬૦- તે બ્રાહ્મણના ભાઈ તેને પાલખીમાં બેસાડીને ઉઠાવીને લઈ ગયા અને તેમની ઘેર પહોંચાડી દીધો.

ઉ. ૬૧- તે બ્રાહ્મણની આત્મામાં પાર (અક્ષરધામ) નો જેટલો અંકુર પ્રસ્ફૂટિત હતો, તેણે તેટલું જ સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ. પોતાની યોગ્યતા તેમજ અધિકારથી અધિક ન પામી શક્યો.

ઉ. ૬૨- તે બ્રાહ્મણનું નામ શુકદેવ હતું. તે ઉદયપુરના રહેવાવાળો હતો.

ઉ. ૬૩- તે બ્રાહ્મણે શ્રીજીના ચરણોમાં પરમાત્માની પ્રાપ્તિ માટે પોતાની આત્મા સોંપી દીધી હતી. તેના ભાગ્યમાં જેટલું સુખ લખ્યું હતું, તે તેટલું જ પ્રાપ્ત કરી શક્યો.

ઉ. ૬૪- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી આકોટથી ચાલીને બ્રહ્મમુનિ સમાજ સહિત કાપસ્તાની આવી પહોંચ્યા.

→સ્વરૂપ પરમધામની ચર્ચા કરવા લાગ્યા. ત્યાં ત્રણ જણ મળ્યા, જેમના નામ છે-દગડા, દત્તા અને અમરાજીભાઈ. એ ત્રણેય શ્રી પરમધામની જમાતવાળા સાથી હતા.

ઉ. ૬૬- મૂલ ઘર-શ્રી નિજધામની થોડી જેટલી ચર્ચા સાંભળ્યા ઉપરાંત અમરાજીભાઈ પણ નિજાનંદ ધર્મમાં આવી ગયા.

ઉ. ૬૭- અમરાજીભાઈ ચર્ચામાં પોતાના કુટુંબીજનો અને પરિવારના સદસ્યોને સાથે લઈને આવ્યા. કિંતુ અખંડ નિત્યધામના પ્રતિ પાકો વિશ્વાસ હોવાને લીધે માત્ર અમરાજી જ સુંદરસાથ સમાજના અંગ બની શક્યા.

ઉ. ૬૮- ઉક્ત પ્રકાર કાપસ્તાનીમાં પાંચ-દસ દિન રોકાઈને શ્રીજી પોતાના સાથીઓ સહિત એલચપુર ચાલી આવ્યા.

પ્ર. ૬૯- સારું ! શ્રીજી સાહેબજી કાપસ્તાની નામક ગામમાં કેટલાં દિન રહ્યા ? પુનઃ ત્યાંથી એલચપુર પહોંચતાં જ તેમને કોણે રોકી લીધા ?

પ્ર. ૭૦- પરસાજીભાઈએ શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં શું પ્રાર્થના કરી ?

ઉ. ૭૦- શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં હાથ જોડીને પરસાજીભાઈએ કહ્યું, ''યદિ →

પ્ર. ૭૧- પરસાજીભાઈના ગામમાં ત્રણ-ચાર દિન રોકાયા પછી શ્રીજીએ કઈ તરફ પ્રસ્થાન કર્યુ ?

પ્ર. ૭૨- રાહમાં ચાલતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપને કેવા ફકીર મળ્યા ? તેઓએ શ્રીજીની શું સેવા કરી ?

પ્ર. ૭૩- શું તે ફકીર શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા સાંભળીને જાગી ગયા ?

પ્ર. ૭૪- એલચપુરથી ચાલીને જમાતની સાથે શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં પહોંચ્યા અને ત્યાં કેટલાં દિન રહ્યા ?

પ્ર. ૭૫- ક્યાંના, કોણે શ્રી પ્રાણનાથજીના સંદેશ પર ધ્યાન ન આપ્યું ?

પ્ર. ૭૬- દેવગઢથી ચાલીને સાથી-સમુદાય સહિત શ્રી પ્રાણનાથજી ક્યાં આવ્યા ?

પ્ર. ૭૭- દેવગઢથી રામનગર પહોંચવાના પહેલાં વચમાં જમાત સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીને કેટલાં સ્થાનો પર રોકાવું પડ્યું ? શું કરતાં આગળ વધી રહ્યા છે ?

ઉ. ૬૯- શ્રી પ્રાણનાથજી કાપસ્તાની ગામમાં પાંચ-દસ દિન રોકાઈને પુનઃ એલચપુર પહોંચ્યા. એલચપુરથી જમાતની સાથે જુલૂસ આગળ વધી રહ્યું હતું કે વચ્ચોવચ પરસાજીભાઈએ આવીને જમાતને રોકી લીધા.

→ આપ સાથી-સમુદાય સહિત અહીં-રોકાવ, તો હું આપની ખૂબ સેવા કરીશ. મારા બહુ બધા જુવારના ખેતર-ખલિહાન (ફસલ) છે. અતઃ હું આપ બધાના ભોજનનો ભાર વહન કરી શકું છું.''

ઉ. ૭૧- એલચપુર ગામમાં પરસાજીભાઈના ઘેર ત્રણ-ચાર દિન રોકાઈને તેમને સેવાનો લાભ પ્રદાન કરી શ્રી પ્રાણનાથજીએ જમાત સહિત દેવગઢની તરફ પ્રસ્થાન કર્યું.

ઉ. ૭૨- એલચપુરથી આગળ માર્ગમાં અનેકો પડાવ (મુકામો) પર રોકાવું પડ્યું. માર્ગ પર ચાલતાં સમય તેમને કોઈ સંઘના એક ફકીર-સાધુ મળ્યા. તેઓએ થોડી સાખીઓ આપીને શ્રી પ્રાણનાથજીની સેવા કરી.

ઉ. ૭૩- તે ફકીર શ્રી પ્રાણનાથજીની અલૌકિક ચર્ચા સાંભળીને માત્ર પ્રભાવિત જ થયા. પરંતુ શ્રીજીના સ્વરૂપનું રહસ્ય પિછાણ ન કરી શક્યા. અતઃ જાગૃત ન થયા.

ઉ. ૭૪- શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાની બ્રહ્માંગના-જમાતની સાથે એલચપુરથી ચાલીને દેવગઢ પહોંચ્યા અને ત્યાં ચાર દિન રોકાયા.

ઉ. ૭૫- દેવગઢમાં રામટેકરીના રાજાએ શ્રીજીના સંદેશ પર વિશેષ ધ્યાન ન આપ્યું. એટલા માટે ત્યાં અન્ય લોકોએ પણ કંઈ વિચાર ન કર્યો.

ઉ. ૭૬- દેવગઢથી ચાલીને બ્રહ્માત્માઓની જમાતની સાથે શ્રી પ્રાણનાથજી રામનગર આવી પહોંચ્યા.

ઉ. ૭૭- દેવગઢથી રામનગર જતાં સમયે શ્રી પ્રાણનાથજીને જમાત સહિત અનેકો સ્થાનો પર રોકાવું પડ્યું. કેટલાય પડાવ (છાવણી-મુકામ) આવ્યા →

→ અને તે સ્થાનો પર રોકાઈ-રોકાઈને આગળ વધ્યા તથા ચર્ચા-ઉપદેશના →

પ્ર. ૭૮- દેવગઢથી રામનગર જતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપ કોની પર સવાર થઈ ચાલ્યા ?

પ્ર. ૭૯- ઉક્ત ઉત્કૃષ્ટ કોટિના ઘોડા પર બિરાજમાન શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે ચાલતાં બ્રહ્મમુનિઓનું લશ્કર કેવું લાગતું હતું ?

પ્ર. ૮૦- બ્રહ્મમુનિઓનો વેશ કેવો છે ? બ્રહ્મમુનિ ઉદર પોષણાર્થ શું-શું કરતાં ચાલી રહ્યા છે ?

ઉ. ૮૦- સમસ્ત બ્રહ્મમુનિઓએ સંન્યાસી વેશ ધારણ કર્યો છે અને ઉદર પોષણાર્થ →

પ્ર. ૮૧- ઉક્ત બધા સુંદરસાથ સહિત શ્રીજી સ્વરૂપની વેશભૂષા, સાજસજ્જા કેવી હતી ?

પ્ર. ૮૨- સંન્યાસી વેશની મહિમા જાણી અને સમજીને કોણે સંન્યાસી વેશ ધારણ કરી લીધો હતો ?

પ્ર. ૮૩- કોણ લોકો તે વેશની મહત્તાને સમજવાની શક્તિથી રહિત છે ?

પ્ર. ૮૪- રામનગર આવતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપ કયા રોકાવા ચાહતા હતા અને ત્યાં કેમ ન રોકાયા ?

ઉ. ૮૪- મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજી રામનગર આવતાં સમયે ગોંડોંના ગામમાં →

→ માધ્યમથી જન-જાગરણ કરતાં આગળ વધી રહ્યા છે.

ઉ. ૭૮- દેવગઢથી રામનગર જતાં સમયે શ્રી પ્રાણનાથજીની સવારી માટે સફેદ રંગનો ઉત્કૃષ્ટ (ઉત્તમ-શ્રેષ્ઠ) સુંદર ઘોડો હતો. તેની પર સવાર થઈને શ્રીજી સ્વરૂપ આગળ વધ્યા.

ઉ. ૭૯- ઉત્કૃષ્ટ કોટિના સફેદ ઘોડા પર સવાર શ્રીજી સાહેબજીની સાથે ચાલતાં બ્રહ્મમુનિઓનું લશ્કર રાજાની સંગે ફોજની જેમ સુશોભનીય લાગતું હતું.

→ ઘેર-ઘેરથી રોટીના ટુકડા માંગતા ચાલી રહ્યા છે. ઝોળી (થેલી) ઓમાં ઘેર-ઘેરથી રોટલીઓ માંગીને લાવે છે અને મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજીને અર્પિત કરીને પરસ્પર પ્રસાદ વહેંચીને, ગ્રહણ કરતાં ચાલી રહ્યા છે.

ઉ. ૮૧- ઉક્ત બધા સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીની વેશભૂષા, સાજસજ્જા સંન્યાસીઓ જેવી હતી. વૈરાગી વેશમાં તે હર પ્રકારથી સુશોભિત લાગતા હતા.

ઉ. ૮૨- અક્ષરાતીત ધામની બ્રહ્માંગનાઓએ સંન્યાસી વેશની મહિમાને ઓળખીને, જાણી અને સમજીને સ્વયં જ સંન્યાસી વેશ ધારણ કરી લીધો હતો.

ઉ. ૮૩- સાંસારિક અંધમતિવાળા લોકો સંન્યાસ વેશની મહત્તાને સમજવાની શક્તિથી રહિત છે. અતઃ તે આ વેશની મહિમાને અથવા આ વેશની ધારણ કરવાની શક્તિને પ્રાપ્ત નથી કરી શકતા.

→ રોકાવા ચાહતા હતા. કિંતુ દજ્જાલે ગોંડોંના મનમાં બેસીને ઉપદ્રવ (ત્રાસ) મચાવ્યો. તેથી શ્રીજી સ્વરૂપ ત્યાં ન રોકાયા. ત્યાંથી સીધા રામનગર ચાલી નીકળ્યા.

પ્ર. ૮૫- કોણ શ્રીજી સ્વરૂપને ઓળખી ન શક્યા ? અત: તેઓએ કેવો વ્યવહાર કર્યો ?

પ્ર. ૮૬- કોની સાથે અને શા માટે મોમિનોને સંઘર્ષ કરવો પડ્યો ?

પ્ર. ૮૭- ધર્મ અભિયાન પથ પર ચાલતાં-ચાલતાં જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં આવી પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૮૮- રામનગરમાં જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપ કઈ જગ્યા પર, કઈ નદીના કિનારે અથવા કોની સામે રોકાયા ?

પ્ર. ૮૯- કેતકી ઘાટમાં શ્રીજીની ભાવભીની ચર્ચા સાંભળીને સર્વપ્રથમ કોણ ધર્મમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૯૦- ઉક્ત ભાઈની પાછળ-પાછળ કોણ-કોણ નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૯૧- અન્ય કેટલાં જણ અને કોણ-કોણ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોની જમાતમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૯૨- કોણ-કોણ શ્રીજીના ચરણમાં સમર્પિત થયા અને કોણ-કોણ સમાજમાં આવીને મળ્યા ?

પ્ર. ૯૩- એચદેથી કોણ પોતાનું બધુંય પરિત્યાગ કરી શ્રીજીની છત્રછાયામાં આવી પહોંચ્યા ?

ઉ. ૮૫- ગોંડોંના ગામમાં રહેવાવાળા ગોંડ જાતિના લોકો શ્રીજીના દિવ્ય સ્વરૂપ ને ઓળખી ન શક્યા. તેથી તેમની સાથે તેઓએ અનુચિત વ્યવહાર કર્યો.

ઉ. ૮૬- ગોંડ જાતિના લોકોની અજ્ઞાનતાના કારણે મોમિનોને તેમનાથી સંઘર્ષ કરવો પડ્યો.

ઉ. ૮૭- ધર્મ અભિયાન પથ પર ચાલતાં-ચાલતાં જમાત સહિત શ્રી પ્રાણનાથજી રામનગર આવી પહોંચ્યા.

ઉ. ૮૮- રામનગરમાં ગણેશ મહંતના મકાનની સામે જ કેતકી નદીના કિનારે અસ્તબલ (તબેલાં) જેવું એક સ્થાન બનાવવામાં આવ્યું. તે અસ્તબલમાં જ શ્રીજી સ્વરૂપ જમાત સહિત બિરાજમાન છે.

ઉ. ૮૯- રામનગરમાં કેતકી ઘાટ પર શ્રીજીની ભાવભીની ચર્ચા સાંભળીને સર્વપ્રથમ છત્તઈભાઈ પરિવાર સહિત સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થયા.

ઉ. ૯૦- છત્તઈભાઈની પાછળ-પાછળ સુકઈભાઈ અને ચૂડામનભાઈ પણ નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંતમાં પ્રવિષ્ટ થયા.

ઉ. ૯૧- અન્ય સાત જણ અર્થાત્ કુંજાભાઈ, વીરજીભાઈ, રામરતન, ગંગા અને સંતા બેટી, કૌશલ્યાબાઈ તથા જાતમલભાઈ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોની જમાતમાં શામિલ થયા.

ઉ. ૯૨- સૂરતસિંહ પોતાના તન, મન, ધન સહિત શ્રીજીની શરણમાં સમર્પિત થયા. પુનઃ દેવકીનંદનભાઈ પણ વિશ્વાસપૂર્વક સાથી -સમાજમાં આવીને મળ્યા. તે બહુ ધ્યાનથી ચર્ચા શ્રવણ કર્યા કરતાં હતા.

ઉ. ૯૩- એચદે (જગ્યાનું નામ) થી જગન્નાથ જાતમલભાઈ પોતાનું બધુંય છોડીને શ્રીજીની છત્રછાયામાં આવી પહોંચ્યા.

પ્ર. ૯૪- મકરંદદાસ જાતમાલભાઈ શ્રી પ્રાણનાથજીની જમાતમાં કેવી રીતે શામિલ થયા ?

પ્ર. ૯૫- ગોકુળદાસ જાતમાલભાઈ બ્રહ્માત્માઓની જમાતમાં કોણે-કઈ રીતે શામિલ થયા ?

પ્ર. ૯૬- શ્રીજીના પ્રતિ કોને અને શું ઉત્પન્ન થયું ? તે શું વખાણ કરતાં જમાતમાં આવીને મળ્યા ?

પ્ર. ૯૭- જયંતિદાસ જાતમાલભાઈને કોના પ્રત્યે, શું થયું ? તે કોને સમાજમાં લઈ આવ્યા ?

પ્ર. ૯૮- નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંતમાં કોણ પ્રવિષ્ટ થયા ? કોણ બાદમાં નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં પોતાનો પરિવાર પણ લઈ આવી ?

પ્ર. ૯૯- શ્રીજીની ચર્ચાથી પ્રભાવિત થઈને નાનકપંથી કોણ-કોણ નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં સંમિલિત થયા ?

પ્ર. ૧૦૦- કોણ શ્રીજીના પ્રતિ વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થવાથી પણ ઘેર પાછાં ફરી ગયા ? તે ક્યાંથી આવ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૦૧- શ્રીજીના બાહ્ય-વૈરાગી વેશની ઓળખ કોણે-કોણે થઈ ? તે ચર્ચામાં કેવી રીતે આવ્યા કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૦૨- કોણ ભાઈએ રાહ (મારગ) માં શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળી ? તેણે શ્રીજીના પ્રતિ વિશ્વાસ લાવીને શું કર્યુ ? તે ક્યાંની, કેવી ચર્ચા સાંભળતાં જ જાગી ઉઠ્યા ?

ઉ. ૯૪- મકરંદદાસ જાતમાલભાઈ પોતાના પરિવાર સહિત બ્રહ્મમુનિઓની જમાતમાં શામિલ થયા.

ઉ. ૯૫- પુનઃ ગોકુળદાસ જાતમાલભાઈ પોતાના પરિવારને લઈને બ્રહ્મમુનિઓની જમાતમાં પ્રવિષ્ટ થયા.

ઉ. ૯૬- શ્રી સુંદરદાસભાઈના દિલમાં શ્રીજીના પ્રતિ નિષ્ઠા ઉત્પન્ન થઈ, તો તે પોતાના વિશ્વાસના વખાણ કરતાં જમાતમાં આવીને મળી ગયા.

ઉ. ૯૭- જયંતિદાસ જાતમાલભાઈને શ્રીજીના પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ ગયો. ત્યારે તે પોતાના પરિવારને પણ સુંદરસાથ જમાતની વચ્ચે લઈ આવ્યા.

ઉ. ૯૮- હીરામનભાઈ અને લડેતીબાઈ નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંતમાં પ્રવિષ્ટ થયા. બાદમાં ચંદાબાઈ નિજાનંદ સિદ્ધાતંમાં પોતાનો પરિવાર પણ લઈ આવી. એના પહેલાં જ તેમને શ્રીજી સ્વરૂપના પ્રતિ વિશ્વાસ થઈ આવ્યો હતો.

ઉ. ૯૯- શ્રીજીની ચર્ચાથી પ્રભાવિત થઈને નાનકપંથી જેમ કે સુંદરદાસ, નનિયાંબાઈ અને લીલાબાઈ અત્યાધિક સુખની આશાથી નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંતમાં શામિલ થઈ ગયા.

ઉ. ૧૦૦- બુઢાનપુરથી આવેલાં મૂસેખાન પઠાણને શ્રીજીના પ્રતિ વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થઈ ગયો, કિંતુ જ્યારે તે ઘેર પાછાં ગયા, તો ફરી પરિવારમાં જ રહી ગયા.

ઉ. ૧૦૧- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના બાહ્ય-વૈરાગી વેશની ઓળખ રંચોબાઈ બઢઈ અને જયંતિકાકાને થઈ. તે તેમના દર્શનાર્થ મનમાં વિશ્વાસ લઈને ચર્ચામાં આવ્યા કરતાં હતા.

ઉ. ૧૦૨- મુરલીધરભાઈએ શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા રાહ (રસ્તા)માં સાંભળી હતી. તે તેમના પ્રતિ વિશ્વાસ લઈને આવ્યા અને ધર્મ પર સમર્પિત થયા. તે પોતાની પરાત્માની ચર્ચા સાંભળતાં જ જાગી ઉઠ્યા.

પ્ર. ૧૦૩- કાન્હજીભાઈ ક્યાંના હતા અને ક્યાં આવ્યા હતા? કોણ-કોણ મંત્ર અને ચર્ચાથી પ્રભાવિત થઈને ધર્મ પર સમર્પિત થઈ ગયા?

પ્ર. ૧૦૪- કોણ-કોણ ભાગ્યવાન સાથી સમાજમાં શામિલ થયા, જેમનો શ્રીજી સ્વરૂપના પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો?

પ્ર. ૧૦૫- કોને-કોને તારતમ જ્ઞાનની ચર્ચાથી, કયા-કયા વિષયોનું અંતર સ્પષ્ટ થઈ ગયું?

પ્ર. ૧૦૬- અન્ય કોણ-કોણ શ્રીજીની અલૌકિક ચર્ચા સાંભળીને નિજાનંદ ધર્મ પર સમર્પિત થયા?

પ્ર. ૧૦૭- કોણ-કોણ સાથી જાગૃત થઈને સુંદરસાથ સમાજમાં સંમિલિત થયા?

પ્ર. ૧૦૮- કોણ-કોણ ભાઈ શ્રીજીની ચર્ચાથી પરમધામ પહોંચાડવાવાળી રાહના સાથી બન્યા?

ઉ. ૧૦૮- શ્રીજી સાહેબજીના મુખારવિંદથી નીકળેલી સુમધુર વાણી-અલૌકિક →

પ્ર. ૧૦૯- કોણ-કોણ પોતાના પરિવાર સહિત શ્રીજીના દિવ્ય સ્વરૂપની ઓળખ કરીને નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં વિશ્વાસની સાથે આવ્યા?

પ્ર. ૧૧૦- રઘુનાથભાઈ શ્રીજીના ચરણોમાં કેવી રીતે અને કેમ આવ્યા?

ઉ. ૧૦૩- કાન્હજીભાઈ આહેડ ગામના નિવાસી હતા. તે આહેડથી એચદે (નામ) ચાલ્યા ગયા હતા. ગોકુલદાસ અને મકરંદભાઈ તારતમ મંત્ર તેમજ અલૌકિક જ્ઞાન ચર્ચા સાંભળીને નિજાનંદ ધર્મ પર સમર્પિત થઈ ગયા.

ઉ. ૧૦૪- નિજાનંદ સિદ્ધાંત માર્ગમાં આવવાવાળા ભાગ્યવાન સાથીઓમાં કૌશલ્યા, દેમાબાઈ, મથુરીબાઈ, શ્રી રામ, રાજારામ અને ભાગોબાઈ છે. એમનો શ્રીજી સ્વરૂપના પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો.

ઉ. ૧૦૫- શ્રીજીના મુખારવિંદથી જ્યારે રાજુભાઈ, ભંડારીન, રાયકુંવર આદિએ તારતમ જ્ઞાનની ચર્ચા સાંભળી, ત્યારે એ બધાને માયા અને બ્રહ્મ તથા સંસાર અને પરમધામ આદિ વિષયોનું અંતર સ્પષ્ટ થઈ ગયું.

ઉ. ૧૦૬- હિમૌતીબાઈ, ખેમાબાઈ, આશાબાઈ, શંભુભાઈ, મન્ના તથા રામકુંવર આદિ શ્રીજીની અલૌકિક ચર્ચા સાંભળીને નિજાનંદ ધર્મ પર સમર્પિત થયા.

ઉ. ૧૦૭- શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા-શ્રવણ દ્વારા જાગૃત થઈને સુંદરસાથ સમાજમાં શામિલ થવાવાળામાં જીવનદાસ, નવલદાસ, કલ્યાણભાઈ, મહાસિંહ ચૌધરી અને દોલતખાન પઠાણ આદિ છે.

→ ચર્ચાથી પ્રભાવિત થવાવાળાઓમાં પૂરનનાઈ, આશારામ, આશા લલ્લુ, અને પરશુરામભાઈ છે. એ લોકો શ્રીજી સાહેબની ચર્ચાથી પ્રભાવિત થઈને પરમધામ પહોંચાડવાવાળી રાહના સાથી બન્યા.

ઉ. ૧૦૯- શ્રી પ્રાણનાથજીના દિવ્ય સ્વરૂપની ઓળખ કરીને તેમના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસ કરી નિજાનંદ સિદ્ધાંતમાં પોતાના પરિવાર સહિત આવવાવાળાઓમાં મુખ્ય છે-શેખબિદર, અબ્દુલ રહેમાન અને ભિખારીદાસ.

ઉ. ૧૧૦- શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંત અંતર્ગત રઘુનાથભાઈ પૂર્ણ વિશ્વાસની સાથે તથા પોતાના પરિવારના બધા કુટુંબીજનોને લઈને શ્રીજીના ચરણોમાં સમર્પિત થવા આવ્યા.

પ્ર. ૧૧૧- ઉક્ત કથિત સુંદરસાથ ક્યાં-કયા પડાવમાં ધર્મમાં સંમિલિત થવા આવ્યા ?

પ્ર. ૧૧૨- કયા લોકોએ અહીં શ્રીજીની ચર્ચા-કથામાં આવીને, કેવું સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ ?

પ્ર. ૧૧૩- બુઢાનપુરથી કોણ આવ્યા અને તે ક્યાં આવીને બ્રહ્માત્માઓના સમાજમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૧૧૪- નારાયણદાસ સહિત અન્ય ક્યાંથી આવેલાં લોકો શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૧૧૫- અન્ય કેટલાં જણ અને કોણ-કોણ આવીને ધર્મ પર સમર્પિત થયા ? તેમના કેવા બંધન તૂટી ગયા ?

ઉ. ૧૧૫- અન્ય છ જણ જેમ કે-લચ્છીદાસ, ખેમકરણભાઈ, કન્નડભાઈ, →

પ્ર. ૧૧૬- કોની માતાજી પરબ્રહ્મ પરમાત્માના અનુપમ સ્વરૂપની ચર્ચા સાંભળીને ધર્મમાં શામિલ થઈ ?

પ્ર. ૧૧૭- કોણ બે ભાઈ રામનગરમાં આવીને જમાતમાં શામિલ થયા ? કોણે, કોના દ્વારા આત્મીય સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ ?

પ્ર. ૧૧૮- તે કોણ-કોણ છે, જે રામનગરમાં શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળીને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થયા ?

ઉ. ૧૧૮- શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા સાંભળીને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી આત્મજ્ઞાનમાં →

ઉ. ૧૧૧- ઉક્ત કથિત સુંદરસાથ રામનગરના પડાવમાં ધર્મમાં સંમિલિત થવા આવ્યા.

ઉ. ૧૧૨- ઉક્ત વર્ણિત લોકોએ પોતાના અંકુરિત સંબંધના અનુસાર પોતાના ભાગ્યનું સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ.

ઉ. ૧૧૩- બુઢાનપુરથી વૃંદાવનભાઈ આવ્યા. તે બુઢાનપુરથી રામનગર આવ્યા અને બ્રહ્માત્માઓના સમાજમાં શામિલ થઈ ગયા.

ઉ. ૧૧૪- ભાઈ નારાયણદાસ સહિત બરાડથી આવેલાં લોકો શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંતમાં શામિલ થયા.

→ હરિકૃષ્ણ, શુકદેવ તેમજ ગિરધરભાઈ આવીને શ્રી નિજધામના ધર્મ માર્ગ પર સમર્પિત થયા. એ લોકોના સાંસારિક સુખની ઈચ્છાઓના બંધન તૂટી ગયા.

ઉ. ૧૧૬- ગિરધરભાઈની માતાજી-ખડગોબાઈ અને જગરૂપભાઈ શ્રીજીના મુખથી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની સુંદર અનુપમ સ્વરૂપની ચર્ચા સાંભળીને શ્રી નિજાનંદ ધર્મ પર સમર્પિત થઈ ગયા.

ઉ. ૧૧૭- ગંગારામ અને શેખબદલભાઈ રામનગરમાં આવીને પુનઃ નિજાનંદ ધર્મ સમાજમાં શામિલ થયા. જેઓએ શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા શ્રવણ કરી આત્મીય સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ.

→ પરિપક્વ-દૃઢ થઈ જવાથી નિમ્નલિખિત સુંદરસાથ વિશેષરૂપથી સુંદરસાથ સમુદાયના એક અંગ બની ગયા. એ લોકોના નામ આ પ્રકાર છે. જેમ કે-પતિરામ મોદી, કેશવદાસ, વલ્લભદાસ અને મનિયાંબાઈ વગેરે.

પ્ર. ૧૧૯- તે લોકો કોણ છે, જે રામનગરમાં શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળીને અંતરથી જ જાગરૂક (સાવચેત) બન્યા ?

ઉ. ૧૧૯- રામનગર કેતકી ઘાટમાં શ્રી પ્રાણનાથજીની મધુર અને રોચક વાણી →

પ્ર. ૧૨૦- મહામતિના સિદ્ધાંતોના પ્રતિ નિષ્ઠા લઈને પવિત્ર મનથી કોણ ધર્મમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૧૨૧- કોણ અહીં, કયા કામથી આવી અને આવીને સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થઈ ?

પ્ર. ૧૨૨- સિદ્ધપુરના તે બંને કોણ-કોણ છે, જે ભક્તિ-ભાવથી ધર્મના પ્રત્યે આસક્ત થયા ?

પ્ર. ૧૨૩- કયા ભાઈએ શ્રીજીના વેશના પ્રત્યે મુગ્ધ થઈને તેમને પોતાની ઘેર લઈ જઈને પ્રેમપૂર્વક જમાડ્યા ?

પ્ર. ૧૨૪- શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળવા માટે કોણ આવતાં હતા, પરંતુ તે રામનગરમાં જ વસી ગયા ?

પ્ર. ૧૨૫- વીતકકાર અહીં બ્રહ્મનિષ્ઠ સુંદરસાથને શું કહી રહ્યા છે ? સ્પષ્ટ કરો.

ઉ. ૧૨૫- વીતકકાર અહીં બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોને કહે છે, ''અહીંયા તો માત્ર આપ લોકોને રામનગરમાં જાગૃત થયેલી તે આત્માઓનો પરિચય →

→ સાંભળીને અંતરથી જ જાગરૂક બનેલી આત્માઓમાં ગિરધરરાય, વસંતભાઈ, દયાલ, હસન, બિહારી ફરાશ અને બિહારી રોશન વગેરે સાથ છે.

ઉ. ૧૨૦- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના શ્રીમન્નિજાનંદ સિદ્ધાંતના પ્રત્યે પવિત્ર મનથી નિષ્ઠા લઈને ધર્મમાં આવવાવાળાઓમાં અગ્રગણ્ય છે-ગિરધર દરજી, સૂરજમલ, ગોવિંદરાય, લાલમણિભાઈ અને નિર્મલદાસ વગેરે.

ઉ. ૧૨૧- પુનઃ ખેમકરભાઈની માતાજી જાતમાલભાઈના કામથી આવી હતી. લેકિન તે અહીં આવીને સુંદરસાથ સમાજમાં શામિલ થઈ ગઈ.

ઉ. ૧૨૨- સિદ્ધપુરના રેવાદાસ અને ભગવાનદાસભાઈ આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી નિજાનંદ ધર્મમાં શામિલ થયા. એ બંને ભાઈ સિદ્ધપુર, પાટણથી દામોદરભાઈની સાથે ભક્તિ-ભાવનાથી ધર્મના પ્રતિ આસક્ત થયા.

ઉ. ૧૨૩- ઉદય તિવારીભાઈના મનમાં સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના સંન્યાસી વેશને જોઈને શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થઈ. તેઓએ શ્રીજીને પોતાની ઘેર લઈ જઈને પ્રેમપૂર્વક જમાડ્યા.

ઉ. ૧૨૪- શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા માત્ર શ્રવણ માટે ચાંદખાન આવતાં હતા. શ્રીજીના પ્રત્યે તેમના મનમાં નિષ્ઠા ઉત્પન્ન કરવામાં કઈઓ પ્રયાસ કરવા પડ્યા. ત્યારબાદ તે રામનગરમાં જ વસી ગયા.

→ કરાવવામાં આવ્યો, જે શ્રીજીના મુખારવિંદથી તારતમની ચર્ચા સાંભળીને ધર્મ સિદ્ધાંતમાં શામિલ થયા. રામનગરની વીતક તો હવે શરૂ થશે.''

-(પ્રકરણ-૫૭, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૨૫, કુલ સં. ૩૮૯૫+૧૨૫=૪૦૨૦).

❖ રામનગરની વીતક ❖

પ્ર. ૧- **સૂરતસિંહે સુજાન શાહને કોના વિષયમાં સમાચાર આપીને સચેત કર્યા ?**

પ્ર. ૨- **સુજાન શાહની સાથે કોણ ભાઈ, ક્યાં અને શા માટે આવ્યા ?**

પ્ર. ૩- **કોણ શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા સાંભળીને બહુ પ્રસન્ન થયા અને ઘેર જઈને શું વિચાર કરવા લાગ્યા ? પુન: શ્રીજીને શું પ્રાર્થના કરી ?**

ઉ. ૩- હરિસિંહ મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજીની ઓજસ્વિની (પ્રભાવિત) ચર્ચા →

પ્ર. ૪- **કોની પ્રાર્થના સ્વીકાર કરી સ્વામીજીએ પ્રબંધ કરવાનો આદેશ આપ્યો ?**

પ્ર. ૫- **હરિસિંહની વિનમ્રતા અને ભક્તિ-ભાવ જોઈને શ્રીજીએ પ્રેમપૂર્વક તેમનાથી શું વાતો કરી ?**

પ્ર. ૬- **હરિસિંહે બીજા દિવસે શ્રી પ્રાણનાથજીને પોતાની ઘેર બોલાવીને ક્યાં બેસાડ્યા ?**

પ્ર. ૭- **સાથમાં આવેલાં સુંદરસાથને હરિસિંહે ક્યાં બેસાડ્યા અને તે સ્વયં શું કરવા લાગ્યા ?**

❖ રામનગરની વીતક ❖

ઉ. ૧- સૂરતસિંહે સુજાન શાહને શ્રી પ્રાણનાથજીના કેતકી ઘાટ પર આવીને બિરાજમાન થતાં જ શ્રી પ્રાણનાથજીના આગમનના વિષયમાં સમાચાર આપીને સચેત કર્યા.

ઉ. ૨- સુજાન શાહની ઉક્ત વાતો સાંભળીને હરિસિંહભાઈ સુજાન શાહના સંગે શ્રીજીના દર્શનાર્થ આવ્યા.

→ સાંભળીને બહુ જ પ્રસન્ન થયા. પુનઃ ઘેર પાછાં પહોંચીને તેઓએ સ્વામીજી અને સાથીઓને પ્રીતિભોજન માટે નિમંત્રિત કરવાનો વિચાર કર્યો. તેઓએ સ્વામીજીને પ્રાર્થના કરી, ''આપ મારા ઘેર આવવાની અનુકંપા કરો. હું આપની સેવા કરવાની અભિલાષા રાખું છું.''

ઉ. ૪- હરિસિંહભાઈની ઉક્ત પ્રાર્થના અને તેમના આગ્રહપૂર્ણ નિમંત્રણને સ્વીકાર કરીને શ્રીજીએ તેમને ઘેર જઈને પ્રબંધ કરવાનો આદેશ આપ્યો.

ઉ. ૫- હરિસિંહની વિનમ્ર ભક્તિ-ભાવ જોઈને મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમનાથી પ્રેમપૂર્ણ વાતો કરતાં કહ્યું, ''આપ ઘેર જઈને ભોજનની વ્યવસ્થા કરો. અમે લોકો આપની ત્યાં અવશ્ય આવીશું.''

ઉ. ૬- હરિસિંહે બીજા દિવસે શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર બોલાવ્યા. પુનઃ શ્રીજી સ્વરૂપનો બહુ આદર સત્કાર કરતાં તેમને ઉચ્ચાસન પર આસીન કર્યા.

ઉ. ૭- શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે આવેલાં બધા સુંદરસાથને હરિસિંહે ચોકીઓ પર બેસાડ્યા અને સ્વયં ધોતી પહેરીને પ્રેમપૂર્વક ભોજન પીરસવાની સેવામાં તત્પર થયા.

પ્ર. ૮- હરિસિંહભાઈએ શ્રીજી સાહેબજીને કેવી રીતે બેસાડ્યા? પુનઃ સુંદરસાથને કેવી રીતે બેસાડ્યા અને કયા મનથી સેવામાં લાગી ગયા ?

પ્ર. ૯- સર્વપ્રથમ હરિસિંહે શું કર્યુ ? ત્યારબાદ તે શું કરવામાં વ્યસ્ત રહ્યા ? કોણ ત્યાં રસોઈઘરથી ભોજન-સામ્રગી લાવી-લાવીને પીરસી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૦- કેવી-કેવી સામગ્રીઓ અને અન્ય કેવા સ્વાદિષ્ટ વ્યંજન પીરસવામાં આવી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૧- હરિસિંહે શ્રી પ્રાણનાથજીને શું (કેટલું) સમજીને તેમની એવી સેવા કરી ?

પ્ર. ૧૨- હરિસિંહે માત્ર શ્રીજીને જ આમંત્રિત કરી તેમની સેવા કરી યા સુંદરસાથની પણ ?

પ્ર. ૧૩- હરિસિંહભાઈએ પ્રેમથી ભોજન કરાવ્યા પછી શું સેવા કરી ?

પ્ર. ૧૪- ભોજન આરોગાવવા અને પાનના બીડા અર્પિત કર્યા પછી હરિસિંહ શ્રીજી સ્વરૂપને ક્યાં લઈ ગયા ?

પ્ર. ૧૫- હરિસિંહે શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની અટારીમાં લઈ જઈને પ્રેમપૂર્વક આંતરિક ભાવથી તેમનાથી શું પ્રાર્થના કરી ?

ઉ. ૮- હરિસિંહભાઈએ મહાપ્રભુ શ્રીજી સાહેબને ભલીભાંતિ ઉચિત ઉચ્ચાસન પર બેસાડ્યા. તેમની સામે જમણી-ડાબી બે પંક્તિઓમાં બ્રહ્માત્માઓને બેસાડ્યા. પુનઃ પોતાનું અહોભાગ્ય સમજીને અતિમુદિત (અત્યંત પ્રેમસભર) મનથી સેવા કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૯- સર્વપ્રથમ હરિસિંહે પતરાળા પીરસ્યા. તત્પશ્ચાત તે સ્વામીજીને પંખા દ્વારા હવા નાંખવામાં વ્યસ્ત રહ્યા. તેમના સાથી ભલીભાંતિ વિભિન્ન પ્રકારની ભોજન-સામગ્રી રસોઈઘરથી લાવી-લાવીને પીરસવા લાગ્યા.

ઉ. ૧૦- ભોજનમાં મેવા-મીઠાઈ, પકવાન વગેરે એક પછી એક સામગ્રીઓ પીરસવામાં આવતી હતી. પુનઃ અનેક પ્રકારના અથાણાં તેમજ અન્ય સ્વાદિષ્ટ વ્યંજન પણ પીરસવામાં આવ્યા.

ઉ. ૧૧- હરિસિંહભાઈએ શ્રીજી સાહેબની બાહ્ય વેશભૂષા જોઈને ઉચ્ચાતિઉચ્ચ કોટિના સાધુ-સંત માનીને તેમની એવી સેવા કરી. તે શ્રીજી સ્વરૂપની વાસ્તવિક ઓળખ ન કરી શક્યા.

ઉ. ૧૨- હરિસિંહે માત્ર શ્રી પ્રાણનાથજીની જ નહિ, અપિતુ સમસ્ત સુંદરસાથ જમાતને આમંત્રિત કરી સારી રીતેથી તેમની પણ સેવા કરી.

ઉ. ૧૩- ઉપરોક્ત પ્રકારથી શ્રીજી સાહેબ અને સમસ્ત સુંદરસાથને પ્રેમથી ભોજન-પ્રસાદ કરાવ્યા પછી હરિસિંહભાઈએ જમાત સહિત શ્રીજી સાહેબજીને પાનના બીડા અર્પિત કર્યા.

ઉ. ૧૪- ભોજન આરોગાવવા અને પાનના બીડા સેવામાં અર્પિત કર્યા પછી હરિસિંહ શ્રીજી સાહેબજીને એકાંતમાં પોતાની અટારી પર લઈ ગયા.

ઉ. ૧૫- હરિસિંહે શ્રીજીને પોતાની અટારી પર બેસાડીને તેમને બહુ જ પ્રેમપૂર્વક આંતરિક ભાવ બતાવતાં હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી, ‘‘હું આપનો સેવક →

→ છું. મારી પર બહુ જ મોટો ઉપકાર કરીને આપને મારા ઘર સુધી →

પ્ર. ૧૬- તેના આંતરિક કષ્ટ નિવારણાર્થ કરેલી પ્રાર્થના સાંભળીને શ્રીજીએ શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૭- આત્મ-જાગૃતિની વાતો કોની પર નિર્ભર કરે છે ? કોના અભાવમાં જાગૃત બુદ્ધિ નથી આવતી ?

પ્ર. ૧૮- હરિસિંહભાઈ શ્રીજીની સાથે રહીને પણ શું નફો પ્રાપ્ત કરી ન શક્યા ?

પ્ર. ૧૯- શ્રીજીથી વિદાય લઈને જ્યારે હરિસિંહ પોતાના કાર્યાલયમાં ગયા, ત્યારે તેના દુશ્મનની ઉપર શું કષ્ટ આવી પડ્યું ?

ઉ. ૧૯- શ્રીજીથી વિદાય લઈને જ્યારે હરિસિંહ પોતાના કાર્યાલય-દરબારના →

પ્ર. ૨૦- કુંવર કિશોરીસિંહે શ્રીજી સ્વરૂપના રામનગર આગમનની વાત સાંભળીને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૧- શ્રીજી સ્વરૂપને કઈ રીતે અને શું ઓળખીને કિશોરીસિંહ ધર્મમાં દીક્ષિત થયા ?

ઉ. ૨૧- કુંવર કિશોરીસિંહે જ્યારે શ્રીજીના મુખારવિંદથી અખંડાનંદ પ્રદાન →

પ્ર. ૨૨- કુંવર કિશોરીસિંહના મહેલમાં રહેવાવાળાઓએ શ્રીજીના પ્રતિ શું ભાવ પ્રગટ કર્યો ?

→ આવવાનું કષ્ટ કર્યુ. હું સંસારના કષ્ટોથી હવે તંગ આવી (કંટાળી) ગયો છું. આપ એવી કૃપા કરો, જેનાથી આ માયા મારી આધીન થઈ જાય.''

ઉ. ૧૬- હરિસિંહની વિનયપૂર્વક આંતરિક પ્રાર્થના સાંભળીને શ્રીજી સાહેબે તેને આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું, ''આપની મનોકામના પૂણ થશે. ચિંતા ના કરશો.''

ઉ. ૧૭- આત્મ-જાગૃતિની વાતો પરમધામના પૂર્વ અંકુરિત સંબંધ પર નિર્ભર કરે છે. આત્મ-જાગૃતિના અભાવમાં જાગૃત બુદ્ધિ નથી આવતી.

ઉ. ૧૮- હરિસિંહભાઈના ભાગ્યમાં જેટલો આનંદ લખ્યો હતો, તેઓએ શ્રીજીની સાથે રહીને પણ તેટલો જ આનંદ પ્રાપ્ત કર્યો. તે આત્મ-જાગૃતિ તથા જાગૃત બુદ્ધિ જેવા ગહન તત્ત્વોને પ્રાપ્ત કરી ન શક્યા.

→ માટે ચાલ્યા અને શ્રીજી સ્વરૂપ સાથ સહિત પોતાના ડેરામાં પાછાં આવી ગયા, ત્યારે હરિસિંહના દુશ્મન પાડોશીની ઉપર એવી આપત્તિ તૂટી (ટૂટી) પડી કે તે પોતાનું ઘર જ છોડીને દૂર ચાલ્યા ગયા.

ઉ. ૨૦- ભાઈ કુંવર કિશોરીસિંહને જ્યારે ખબર પડી કે શ્રીજી સાહેબજીનું રામનગરમાં આગમન થયું છે, ત્યારે તે વાત સાંભળતાં જ તે શ્રીજીના દર્શનાર્થ આવી ગયા.

→ કરવાવાળી ચર્ચા સાંભળી, તો તેની સમજમાં આવી ગયું કે આ મહાત્મા એક ઉચ્ચ કોટિના સંત છે. અતઃ એવું જાણીને તે શ્રીજીથી અત્યંત પ્રભાવિત થયા તથા સુંદરસાથ સમાજમાં દીક્ષિત થઈ ગયા.

ઉ. ૨૨- કુંવર કિશોરીસિંહના મહેલમાં રહેવાવાળા, તેમના પરિવારના અનેક સદસ્યોએ પણ શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ પ્રગટ કર્યો.

પ્ર. ૨૩- કયા કારણથી તે મહેલમાં રહેવાવાળાઓને શ્રીજીની પૂર્ણ ઓળખ ન થઈ શકી ?

ઉ. ૨૩- તે મહેલમાં રહેવાવાળાઓને શ્રીજી સ્વરૂપની પિછાણ ન થવાનું કારણ →

પ્ર. ૨૪- કુંવર કિશોરીસિંહે શ્રીજીને પોતાની ઘેર લઈ જઈને શું-શું કરવાનો દૃઢ નિશ્ચય કર્યો ?

પ્ર. ૨૫- તેના મનમાં કેવો વિચાર આવ્યો અને કેવી રીતે તેમનો પરમાત્માના પ્રતિ વિશ્વાસ વધ્યો ?

ઉ. ૨૫- કુંવર કિશોરીસિંહે પ્રીતિભોજનનું નમ્રતાપૂર્વક નિમંત્રણ સ્વામીજીની સેવામાં કહેણ (સંદેશો) મોકલાવ્યું. તેને મનમાં એ દૃઢ નિશ્ચય કર્યો, →

પ્ર. ૨૬- કેટલાં દિવસ પછી, કિશોરીસિંહ સુંદરસાથ સહિત શ્રીજીને પોતાના ઘરમાં પધરાવી શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૨૬- થોડા દિવસો પછી કુંવર કિશોરીસિંહ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને →

પ્ર. ૨૭- તેણે જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર લઈ જઈને તેમની કઈ રીતે સેવા કરી ? શ્રીજીએ તેમની મનોકામના કેવી રીતે પૂરી કરી દીધી ?

ઉ. ૨૭- કુંવર કિશોરીસિંહે જમાત સહિત શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર લઈ જઈને →

પ્ર. ૨૮- તેણે વ્યંજન વગેરેથી ભરેલો થાળ લાવીને કેવી રીતે શ્રીજી સ્વરૂપની સામે રાખી દીધો ?

→ એ હતું કે તે બધા લોકો તથા કુળ મર્યાદારૂપી સાંસારિક ઐશ્વર્યના મોહબંધનમાં જકડાયેલાં હતા. તે આત્મીય દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત ન કરી શક્યા હતા અથવા શ્રીજીથી આત્મ સંબંધ ન જોડી શક્યા હતા. શ્રીજીની વાસ્તવિક ઓળખ તેમને ન થઈ હતી.

ઉ. ૨૪- કુંવર કિશોરીસિંહે શ્રીજીને પોતાની ઘેર લઈ જઈને ભોજન કરાવવાનો દૃઢતાપૂર્વક નિશ્ચય કર્યો.

→ ''અમો મહાપ્રભુને પોતાની ઘેર લાવીને તેમની સેવા કરીશું.'' મનમાં એવો વિચાર કરતાં તે શ્રીજીના દર્શન કરવા ગયા. ત્યાં બેસીને તેને ચર્ચા સાંભળવાનો અવસર મળ્યો. દિવ્ય જ્ઞાનની અનોખી ચર્ચા સાંભળીને તેને બહુ પ્રસન્નતા થઈ. અતઃ તેના મનમાં પરમાત્માના પ્રતિ વિશ્વાસ વધારે વધી ગયો.

→ સસન્માન પોતાની ઘેર લઈ ગયા. સમસ્ત સુંદરસાથ પણ શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે ગયા. આવી શુભ ઘડી પામીને કિશોરીસિંહ બોલી ઉઠ્યા, ''આજનો દિવસ ધન્ય છે. મારું અહોભાગ્ય છે, જે આપ મારી ઘેર પધાર્યા.''

→ બહુ પવિત્રતાથી રસોઈમાં ભોજન-સામગ્રી તૈયાર કરાવડાવી. શ્રીજીને ઉચિત સન્માનિત આસન પર આસીન કર્યા. સમસ્ત સાથી શ્રીજીને ઘેરીને ભોજન કરવા બેઠાં. આ પ્રકાર શ્રીજી સ્વરૂપે કિશોરીસિંહની મનોકામના પૂરી કરી દીધી.

ઉ. ૨૮- કુંવર કિશોરીસિંહે વિભિન્ન પ્રકારના મેવા-મીઠાઈઓ, પકવાનો તેમજ અન્ય નાના પ્રકારના વ્યંજનો (તરકારી) થી ભરેલો થાળ લાવીને બહુ પ્રેમ અને આદરપૂર્વક શ્રીજી સ્વરૂપની આગળ રાખી દીધો.

પ્ર. ૨૯- અન્ય સુંદરસાથજીની પણ કેવી રીતે સેવા કરી તેણે પોતાની ઈચ્છા પૂરી કરી ?

પ્ર. ૩૦- તેણે કયા પ્રકારથી ભાવ પ્રદર્શિત કરી અંકુર મુતાવિક સુખ પ્રાપ્ત કર્યુ ?

પ્ર. ૩૧- કિશોરીસિંહના ઘરમાં કોણ આવતી હતી ? તેણે શ્રીજી સ્વરૂપની અંદર કોના દર્શન પ્રાપ્ત કર્યા ? તેને કોની ઓળખ-પિછાણ થવા લાગી ?

પ્ર. ૩૨- તે કેવી રીતે આવતી હતી ? પુનઃ શ્રીજી સ્વરૂપના ચરણમાં શું અર્પિત કરી પાછી જતી હતી ? તેને શું મળી ગયું ?

ઉ. ૩૨- તે પ્રતિદિન કોઈને કોઈ વસ્તુ લઈને જ શ્રી પ્રાણનાથજીના દર્શન કરવા →

પ્ર. ૩૩- કબીર પંથવાળા કોણ અને કેવી રીતે ચર્ચા સાંભળતાં હતા ? તેઓએ શું કર્યુ અને શ્રીજીના ચરણોમાં શું પ્રાર્થના કરી ?

ઉ. ૩૩- કબીર પંથમાં દીક્ષિત આશારામભાઈ નિત્ય પ્રતિ પ્રેમ તેમજ વિશ્વાસપૂર્વક ચર્ચા સાંભળવા આવ્યા કરતાં હતા. તે નિષ્ઠાપૂર્વક શ્રીજીની ચર્ચા →

પ્ર. ૩૪- આ પ્રકાર રામનગરમાં જાગણીનો કાર્યક્રમ ચાલી જ રહ્યો હતો કે વચમાં દજ્જાલ કયા રૂપમાં આવી ગયો ?

ઉ. ૩૪- ઉક્ત પ્રકાર રામનગરમાં જાગણીનો કાર્યક્રમ જોરથી ચાલતો જોઈને →

પ્ર. ૩૫- તે દજ્જાલનું નામ શું હતું ? તેણે પોતાનો પ્રભાવ જમાવીને શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૯- અન્ય સમસ્ત સુંદરસાથજીને પણ વિભિન્ન પ્રકારની ભોજન-સામગ્રીઓ પીરસીને કુંવર કિશોરીસિંહે ભલી પ્રકારથી (સારી રીતેથી) બધાની સેવા કરી અને પોતાની ઈચ્છા પૂરી કરી.

ઉ. ૩૦- કુંવર કિશોરીસિંહે પોતાના આંતરિક પ્રેમથી સારી રીતે સેવાભાવ પ્રદર્શિત કરી સર્વદા સેવાકાર્યોમાં સંલગ્ન રહીને તેમની અંદર ધામનો જેટલો અંકુર હતો, તેના જ અનુસાર સુખ પ્રાપ્ત કર્યું.

ઉ. ૩૧- કુંવર કિશોરીસિંહના ઘરમાં એક દાસી આવતી હતી. તેણે શ્રી પ્રાણનાથજીના દિવ્ય સ્વરૂપમાં પરમાત્માના દર્શન કર્યા. તેને પોતાની આત્માની થોડી-થોડી પિછાણ થવા લાગી.

→આવતી હતી. લાવેલી સામગ્રી શ્રીજી સ્વરૂપને અર્પિત કરી ચરણોમાં પ્રણામ કરી તે પાછી જતી હતી. તેને પોતાના અખંડ ધામની ખુશબૂ મળી ગઈ.

→ સાંભળતાં હતા. મનમાં અત્યંત પ્રસન્ન થઈને આશારામભાઈએ સુંદરસાથ સહિત મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને પ્રીતિભોજન કરાવવાનો એક ઉત્સવ મનાવ્યો અને સ્વામીજીને પ્રાર્થના કરી, ''હું સદૈવ આપશ્રીના ચરણોની છત્રછાયામાં રહેવા ચાહું છું. અતઃ આપ મને સદૈવ એ જ સ્થિતિમાં રહેવાનું વરદાન આપવાની કૃપા કરો.''

→દજ્જાલ મિરગી (કોગળિયા-કોલેરા-મરકી)ની બિમારીનું રૂપ ધારણ કરીને જમાતની વચ્ચે ઘુસી ગયો અને પોતાનું એવું બળ બતાવવા લાગ્યો કે જાણે આજૂજ-માજૂજ સાક્ષાત્રૂપમાં પ્રગટ થઈ ગયા હોય.

ઉ. ૩૫- તે દજ્જાલનું નામ હતું આજૂજ-માજૂજ. તેણે પોતાનો પ્રભાવ જમાવીને મહામારીના દુષ્પ્રભાવ દ્વારા બહુ સંખ્યામાં ધામના સાથીઓને ખેંચી લીધા. આ મહામારીએ સુંદરસાથ સમુદાયથી કેટલાયને છીનવી લીધા.

પ્ર. ૩૬– અહીંયા કેવા સુંદરસાથ ધામ ચાલ્યા ?

પ્ર. ૩૭– ઉદયપુરના રહેવાવાળા કોણ ભાઈ પોતાના પરિવાર સહિત શ્રીજીના ચરણોમાં આવ્યા હતા ?

પ્ર. ૩૮– કોનો નાનો પુત્ર મહામારીની ઝપેટમાં આવીને ધામધણીની ચરણમાં પહોંચ્યો ?

પ્ર. ૩૯– અંતમાં પોતાના સાંસારિક સંબંધના અનુસાર પતિની આત્માની પાસે કોણ પહોંચી ?

પ્ર. ૪૦– સૂરતથી જમાત સહિત શ્રીજીના સંગ ચાલી આવવાવાળાઓમાંથી કોણ-કોણ સાથ ચાલ્યા ? તે કેવી આત્માઓમાંથી હતા ?

પ્ર. ૪૧– ઉક્ત જનોની સાથે અન્ય કોણ ભાઈ હતા ? તેમની શું હાલત થઈ ?

પ્ર. ૪૨– મહામારીમાં કયા ભાઈનું ચાલવાનું થયું, જે ઠઠ્ઠાનગરના સર્વસ્વ ત્યાગી હતા ?

ઉ. ૪૨– શ્યામલદાસભાઈ, જેમનું નામ ચિંતામણી હતું, તે ઠઠ્ઠાનગરથી સર્વસ્વ →

પ્ર. ૪૩– હંમેશાં સાથમાં રહેવાવાળા કોની આત્મા જ્યાંથી આવેલી હતી, ત્યાં જ પહોંચી ગઈ ?

પ્ર. ૪૪– કોણ અને ક્યાંના ભાઈ શ્રી પ્રાણનાથજીની સાથે, કેવી રીતે ચાલ્યા હતા ?

ઉ. ૩૬- અહીયાં એવા સાથી ધામ ચાલ્યા, જેઓએ ધર્મના માટે પોતાનું તન-મન, ધન શ્રીજીના ચરણોમાં સોંપી દીધું હતું.

ઉ. ૩૭- ઉદયપુરના રહેવાવાળા ઈશ્વરદાસભાઈ પોતાના પરિવાર સહિત શ્રીજીના ચરણોમાં આવ્યા હતા. તેઓએ પોતાની આત્મા શ્રીજીના ચરણોમાં સોંપી દીધી હતી. તે માયાથી સંઘર્ષ કરતાં ધામવાસી થયા.

ઉ. ૩૮- ઈશ્વરદાસભાઈનો નાનો પુત્ર તૂંગા મહામારીની ઝપેટમાં આવીને ધરાશયી થઈ ગયો અને ધામધણીની શરણમાં જઈ પહોંચ્યો.

ઉ. ૩૯- ગોવર્ધનભાઈની પત્ની રૂકમા પોતાના પતિના ધામ ચાલ્યા પછી થોડા સમય સુધી સુંદરસાથ સમાજમાં રહી. પુનઃ અંતમાં સાંસારિક સંબંધના અનુસાર પોતાના પતિના આત્માની પાસે જઈ પહોંચી.

ઉ. ૪૦- સૂરતથી જમાત સહિત શ્રીજીના સંગ ચાલી આવેલાંઓમાંથી કાન્હજી અને રામજીભાઈ ધામ ચાલ્યા. એ શ્રીજીના ચરણોમાં આત્મદાન કરવાવાળી આત્માઓમાંથી હતા.

ઉ. ૪૧- ઉક્ત જનોની સાથે છબીલા નામક પુત્ર પણ હતો. તે પણ મહામારીની ઝપેટમાં આવી ગયો હતો. કિંતુ તે પ્રકોપથી તે બચી ગયો.

→ત્યાગ કરી સાથી સમુદાય સહિત અહીં સુધી આવેલાં હતા. મહામારી (મરકી)ની ઝપેટમાં આવીને એમની આત્મા પણ પોતાના ધામ પહોંચી ગઈ.

ઉ. ૪૩- સદૈવ શ્રીજીને સાથે-સાથે રહેવાવાળા નિરમલદાસભાઈ પણ અહીંયા ધામ ચાલ્યા. તેમની આત્મા જ્યાંથી આવેલી હતી, ત્યાં જ પહોંચી ગઈ.

ઉ. ૪૪- ઉક્ત નિરમલદાસભાઈ સૂરતથી પોતાનું સર્વસ્વ છોડીને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની સંગે ચાલ્યા હતા.

પ્ર. ૪૫- કોણ ભાઈ પાટણના હતા, જે ધામના અંકુરના અનુસાર સુખ પ્રાપ્ત કરી ધામ ચાલ્યા ?

ઉ. ૪૫- દામોદરભાઈએ પાટણમાં પોતાની આત્મા શ્રીજીના ચરણોમાં સોંપી →

પ્ર. ૪૬- કોણ ભાઈ થોડા દિવસો સુધી સુંદરસાથની સંગ રહીને ધામવાસી થયા ?

પ્ર. ૪૭- પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીની ઈચ્છાથી કોણ ભાઈ ધામ ચાલ્યા, જે માયારૂપી દજ્જાલના દુશ્મન હતા ?

પ્ર. ૪૮- સાંસારિક કાર્યભાર છોડીને આવેલી કોણ સખી આ મહામારીની ઝપેટમાં આવીને પરમધામવાસી થઈ ?

પ્ર. ૪૯- કોણ બાઈ બુઢાનપુરથી પરિવાર છોડીને શ્રીજીની સાથે આવી હતી અને ધામ ચાલી ?

પ્ર. ૫૦- કોણ બાઈ શ્રીજી સ્વરૂપના સત્સંગનો લાભ લઈને શ્રી રાજજીની ચરણ-શરણમાં પહોંચી ?

પ્ર. ૫૧- ક્યાંના, કોણ ભાઈ પોતાના ભાગ્યાનુસાર સુંદરસાથની વચ્ચે રહીને સુખ લઈને ધામ ચાલ્યો ?

પ્ર. ૫૨- કોની પત્ની ધામ ચાલી, જે દિલ્લીથી આવી હતી અને સદૈવ શ્રીજીની આજ્ઞામાં જ રહેતી હતી ?

→ હતી. તે ધામના અંકુરના અનુસાર શ્રીજીના સત્સંગમાં રહ્યા અને સુખ પ્રાપ્ત કરી ધામ ચાલ્યા. એમનો શ્રીજીના પ્રતિ વિશ્વાસ ક્યારેય ઓછો ન થયો.

ઉ. ૪૬- માસૂમ ફકીર થોડા દિવસો સુધી સુંદરસાથ સમાજની સંગે-સંગે ચાલતાં રહ્યા. તે પણ રામનગરમાં ધામવાસી થયા. તેમની આત્મા જ્યાંથી આવી હતી, ત્યાં જ પહોંચી ગઈ.

ઉ. ૪૭- મલૂકચંદ રાઠોડ, જે રજપૂત હતા, તેમને પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીની ઈચ્છાની આગળ કોઈ સંસારમાં રાખી ન શક્યા. તે પણ અહીંયા ધામવાસી થયા. માયારૂપી દજ્જાલ-દુશ્મનનો તેઓએ સંઘર્ષ કરી (ડટીને) સામનો કર્યો.

ઉ. ૪૮- ગુલજીભાઈની ધર્મપત્ની, જેમનું નામ હમોબાઈ હતું, તે પણ સાંસારિક કાર્યભાર છોડીને શ્રીજીની ચરણ-શરણમાં આવી ગઈ હતી, તે પણ એ જ બિમારીની ઝપેટમાં આવીને પરમધામવાસી થઈ.

ઉ. ૪૯- મથુરાબાઈ બુઢાનપુરથી કુટુંબ-પરિવાર છોડીને સાથી-સમુદાયની સાથે રામનગર સુધી આવેલી હતી અને ધામ ચાલી.

ઉ. ૫૦- મથુરાબાઈ પોતાના અંકુરના અનુસાર શ્રીજીના સત્સંગનો લાભ લઈને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની સમીપ જઈ પહોંચી.

ઉ. ૫૧- બુઢાનપુરથી આવવાવાળા એક ગરીબ ફકીરનો પુત્ર પણ પોતાના ભાગ્યાનુસાર સુંદરસાથની વચ્ચે રહીને અખંડ સુખ પ્રાપ્ત કરી ધામ ચાલ્યો.

ઉ. ૫૨- બનારસીભાઈની પત્ની લાડકુંવરીબાઈ, જે દિલ્લીથી આવેલી હતી, તે સદૈવ શ્રી પ્રાણનાથજીની આજ્ઞામાં જ રહેતી હતી અને પોતાના ધામમાં પહોંચીને ત્યાંના અખંડ સુખમાં મગ્ન થઈ.

પ્ર. ૫૩- સદૈવ શ્રીજીની સેવામાં રહેવાવાળી કોણ સખી ભાગ્યાનુસાર સુખ લઈને ધામ ચાલી ?

પ્ર. ૫૪- શ્યામબાઈ કોણ હતી ? તેઓએ પોતાનું નશ્વર પંચભૌતિક તન ક્યાં છોડ્યું ?

પ્ર. ૫૫- કોણ સખી ધામના અંકુરના અનુસાર સુંદરસાથની વચ્ચે રહીને સુખ પ્રાપ્ત કરી ધામ ચાલી ?

પ્ર. ૫૬- કોણ બાઈ પોતાના ભાગ્યાનુસાર સુખ પ્રાપ્ત કરી માર્ગમાં જ ધામ સિધાવી ?

પ્ર. ૫૭- સદાનંદ અને ત્રિલોકદાસ ક્યાંથી આવ્યા હતા ? તે કેટલો સમય સાથમાં રહીને પોતાની પરાત્મામાં ઉઠ્યા ?

પ્ર. ૫૮- મહામારીના રૂપમાં પ્રગટ થયેલાં દજ્જાલે શું કરી નાખ્યું ?

પ્ર. ૫૯- આ દજ્જાલરૂપી મહામારીનો પ્રકોપ ક્યાં સુધી રહ્યો ? અંતમાં શ્રીજી સ્વરૂપે કઈ રીતે સાથની રક્ષા કરી ?

ઉ. ૫૯- આ દજ્જાલરૂપી મહામારીનો પ્રકોપ થોડા દિવસો સુધી રહ્યો. પુનઃ →

પ્ર. ૬૦- મહામારીના પ્રકોપને જોતાં સુંદરસાથ પરસ્પર શું સોચવા લાગ્યા ?

ઉ. ૫૩- નંદરામની માતા માનબાઈ સદૈવ શ્રીજીની સેવામાં રહેતી હતી. તે શ્રી પ્રાણનાથજીની સેવામાં તત્પર રહીને પોતાના ભાગ્યાનુસાર અખંડ સુખની અનુભૂતિ કરી શ્રી પરમધામ ચાલી.

ઉ. ૫૪- શ્યામબાઈ લાલબાઈની સુપુત્રી હતી. તેઓએ ગઢામાં પોતાના નશ્વર શરીરનો પરિત્યાગ કર્યો.

ઉ. ૫૫- શ્યામબાઈએ પોતાના ધામના અંકુરના અનુસાર સુંદરસાથની વચ્ચે રહીને સુખ પ્રાપ્ત કર્યું અને તે જ સુખનો અનુભવ કરતાં તે ધામ ચાલી ગઈ.

ઉ. ૫૬- ખેમદાસજીની માતાજી ગોમાબાઈ માર્ગમાં જ ધામ સિધાવી. પોતાના ભાગ્યના અનુસાર તે સાથી-સમુદાયમાં રહીને જ્યાંથી આવી હતી, ત્યાં જ જઈ બિરાજી.

ઉ. ૫૭- ઉદયપુરથી આવેલાં સદાનંદ અને ત્રિલોકદાસ રામનગર સુધી સુંદરસાથની વચ્ચે રહ્યા. થોડા દિવસો સુધી શ્રીજીની સેવા અને સત્સંગમાં રહીને તેમની આત્મા પણ પોતાના ઠેકાણે જઈ પહોંચી.

ઉ. ૫૮- મહામારીના રૂપમાં પ્રગટ થયેલાં દજ્જાલે ધામના અનેકો સાથીઓને છીનવી લીધા. સુંદરસાથ એક સાથીનો અંતિમ સંસ્કાર કરી પાછાં ફરતાં, તો અહીં બીજો સાથી ધામ ચાલવા લાગે છે.

→ પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી તે શાંત થઈ ગયો. અંતમાં શ્રીજીએ મૂલ સ્વરૂપના ચરણોમાં ફરિયાદ કરી, ત્યારે શ્રી રાજજીના હુકમથી મહામારીનો પ્રકોપ નિર્મૂલ થઈ ગયો.

ઉ. ૬૦- ઉક્ત પ્રકાર જ્યારે સુંદરસાથ એક સાથીનો અંતિમ સંસ્કાર કરી ઘેર પાછાં ફરતાં હતા, તો બીજો સાથી તૈયાર થઈ જતો હતો. બીજાનો →

→ અંતિમ સંસ્કાર કરી પાછાં ફર્યા નથી કે ત્રીજો તૈયાર થઈ જતો હતો. આ પ્રકારનું કાર્ય ક્રમશઃ બે-ત્રણ દિવસ સુધી ચાલ્યું, તો સાથીઓમાં →

પ્ર. ૬૧- આ સમય દિલ્લીવાળા બાદશાહે પુરદલખાનને શું આજ્ઞા કરી ?

ઉ. ૬૧- આ પ્રકારની પરિસ્થિતિની વચ્ચે જ અચાનક બાદશાહ ઔરંગઝેબે પુરદલખાનને આજ્ઞા આપી કહ્યું, ''રામનગરમાં જે સંન્યાસી સાધુ →

પ્ર. ૬૨- દિલ્લીવાળા બાદશાહની આજ્ઞા સાંભળતાં જ પુરદલખાને કોને હુકમ કર્યો ?

પ્ર. ૬૩- પુરદલખાનના પ્રતિનિધિના રૂપમાં બાદશાહને સંદેશ લઈને લલકારતાં કોણ આવ્યો ?

પ્ર. ૬૪- અહદી શેખખિદર તે સમય ક્યાંથી, કોને અને શું ધમકી આપતાં આવ્યો ?

પ્ર. ૬૫- શેખખિદરે રામનગરના રાજાને શું કહ્યું ?

ઉ. ૬૫- અહદી શેખખિદરે ગઢાથી જ રામનગરના રાજાને લલકારતાં કહેતો →

પ્ર. ૬૬- શેખખિદરે બાદશાહનું કહેવાનું ન માનવાથી શું કરવા માટે કમર બાંધવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૬૭- તેણે રાજાને શું કરવાથી ''આપને દોષી ઠરાવવામાં આવશે''-એવું કહ્યું ?

પ્ર. ૬૮- શેખખિદરની વાતો સાંભળીને રામનગરના રાજાએ શું કર્યુ ?

→ એ ડર ફેલાઈ ગયો, ''આજે એ ધામ ચાલ્યા. અમે એને ઉઠાવીને અંતિમ સંસ્કારના માટે લઈ જઈ રહ્યા છે. ન જાણે કાલે અમને કોણ ઉઠાવીને અંતિમ સંસ્કારના માટે લઈ જાય !''

→ રહે છે, તમે જઈને તેમની પૂછપરછ (જાંચ-પડતાલ) કરો કે તે કોણ છે ? ક્યાંથી આવ્યા છે ? શું કરે છે અને કયા ઉદેશ્યને લઈને ઘૂમી રહ્યા છે ?''

ઉ. ૬૨- બાદશાહ ઔરંગઝેબની ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને પુરદલખાને સાથીઓની પૂછપરછ કરવા માટે શેખખિદરને આજ્ઞા આપીને મોકલ્યો.

ઉ. ૬૩- પુરદલખાનના બદલીમાં અહદી-પ્રતિનિધિના રૂપમાં બાદશાહનો સંદેશ લઈને લલકારતાં શેખખિદર આવ્યો.

ઉ. ૬૪- અહદી શેખખિદર ગઢાથી જ પુકાર કરી રામનગરના રાજા છત્રસાલને દિલ્લીવાળાની ધમકી આપતાં રામનગર આવ્યો.

→ આવ્યો, ''હું સંન્યાસીઓને લેવા આવ્યો છું. આપ તેમને પકડીને મારા હવાલે (તાબે-કબજે) કરી દો. અન્યથા બાદશાહે આપની ઉપર ચઢાઈ કરવાની આજ્ઞા આપી છે.''

ઉ. ૬૬- શેખખિદરે બાદશાહનું કહેવાનું ન માનવાથી બાદશાહ ઔરંગઝેબ સાથે લડાઈ કરવા માટે કમર બાંધવાનું કહ્યું.

ઉ. ૬૭- તેણે રાજાને કહ્યું, ''અમે બાદશાહની આજ્ઞાથી આપની પાસે આવ્યા છે. જો આ કાર્યમાં આપ વિલંબ કરશો, તો આપને દોષી ઠરાવવામાં આવશે.''

ઉ. ૬૮- ઉક્ત પ્રકારથી શેખખિદરની વાતોને સાંભળીને અને સમજીને રાજાએ →

→ કોટવાળને એ કહીને મોકલ્યા, ''આપ જઈને સ્વામી કૃષ્ણદાસજીને કહેજો કે અમારી એવી દશા થઈ ગઈ છે. આપ તો અમારી વિવશતાથી →

પ્ર. ૬૯- રામનગરના રાજાનો કોટવાળ શું સંદેશો લઈને શ્રીજીની પાસે આવ્યો ?

ઉ. ૬૯- રામનગરના રાજાના કોટવાળે આવીને શ્રીજીને કહ્યું, ''આપ થોડા →

પ્ર. ૭૦- કોટવાળનો નમ્રતાપૂર્ણ સંદેશ સાંભળીને સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ રાજાને શું સંદેશ મોકલ્યો ?

ઉ. ૭૦- કોટવાળનો નમ્રતાપૂર્ણ સંદેશ સાંભળીને સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ નમ્રતાપૂર્વક ઉત્તર આપ્યો, ''અમે બાદશાહથી ડરતાં નથી. અમને પકડવા →

પ્ર. ૭૧- કોટવાળે રાજાની પાસે જઈને વિનમ્રતાપૂર્વક શું કહ્યું ?

ઉ. ૭૧- શ્રી પ્રાણનાથજીનો ઉક્ત સંદેશો લઈને કોટવાળ રાજાની પાસે પહોંચ્યો અને તેને વિનમ્રતાપૂર્વક રાજાને કહ્યું, ''એ વૈરાગી તો કહે છે કે તેમને →

પ્ર. ૭૨- કોટવાળની વાત સાંભળીને રાજાએ બીજીવાર શ્રીજીને શું-કેવો સંદેશો મોકલ્યો ?

ઉ. ૭૨- શ્રી પ્રાણનાથજીની ઉકત સાહસપૂર્ણ વાતો સાંભળીને રાજાએ પુનઃ કોટવાળને મોકલીને શ્રીજીને કહેવડાવ્યું, ''અમે બીજીવાર આપને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે આપ માત્ર થોડા જ દિવસો માટે અન્યત્ર જવાની કૃપા કરો. અમને આ વાતનો ભય છે કે અમે અમારા (પોતાના) રાજ્યમાં →

પ્ર. ૭૩- રાજાની વાતો સાંભળીને પુનઃ શ્રીજી સ્વરૂપે કોટવાળની સાથે શું સંદેશો મોકલ્યો ?

→પરિચિત જ છો. અતઃ માત્ર થોડા દિવસો માટે જ આપ અહીંયાથી અન્યત્ર ચાલ્યા જાવ.''

→ દિવસો માટે અન્યત્ર રોકાઈ જાવ. પુનઃ ભલે અહીં આવી જજો. ફરી જ્યાં સુધી ચાહો, અહીં રહો. આપ તો જાણો જ છો કે અમે હમણાં બાદશાહનો દબાવ સહન કરી શકતા નથી. તેમની એક લાઠીના નિર્દેશને પણ અમે ટાળી શકતા નથી.''

→માટે તે શીઘ્ર જ કેમ નથી આવતાં ? અમે તો બાદશાહના આવવાની રાહ જોઈ રહ્યા છે. અમે તો વિચારીએ છીએ કે તે કોઈપણ રીતે અમને પોતાની પાસે બોલાવી લે. આપ રાજાને જઈને કહી દો કે આપ લોકો પોતાના ઘરમાં નિશ્ચિત થઈને બેઠાં રહો. અમારો પક્ષ લઈને અમારી સહાયતા પણ ન કરો.''

→ઔરંગઝેબ દ્વારા પકડાઈ જવાનો કિંચિત્ પણ ભય નથી. તે કહે છે- બાદશાહ અથવા તેમના સેનાપતિઓને આવવા દો. અમે સ્વયં જ તેમનાથી ભીડી જઈશું. આપ આ સંબંધમાં અમારો પક્ષ લઈને અમારી સહાયતા અથવા રક્ષા ન કરો.''

→ આપની રક્ષા કરવાનો ધર્મ નિભાવી નહીં શકીએ. બાદશાહના લોકો જો અમારા રાજ્યમાંથી આપને પકડીને લઈ જશે તો અમારી પ્રતિષ્ઠા પર આઘાત લાગી જશે. અમારી લાજ નહિ રહી શકે. તો આપ દસ-વીસ કોસની દૂરી પર ક્યાંય અન્યત્ર છૂપાઈ જાવ. અમે આપને નિશ્ચય જ પાછાં બોલાવી લઈશું.'' રાજાની આજ્ઞાથી કોટવાળ પુનઃ સ્વામીજીની પાસે આવ્યા અને તેને પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું, ''રાજાએ આ વિનય પોતાના સ્વાર્થ હેતુ કરી છે.''

ઉ. ૭૩- રાજાની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રીજી સ્વરૂપે કોટવાળની સાથે એ સંદેશો મોકલ્યો, ''આપ લોકો જરા પણ ચિંતા ન કરો. ઔરંગઝેબને અમારી →

→ નજરોની સન્મુખ આવવા દો. અમે સ્વયં જ તેમની સાથે નિપટી લઈશું. તે લોકોના દુ:સાહસનો અમારી પર તનિક પણ પ્રભાવ પડી શકતો નથી. એ અવજ્ઞાકારી લોકો અમારી ચર્ચાને સાંભળીને, વાણીના રહસ્યોને સમજીને સ્વંય જ નમ્ર બનીને દ્રવિત (ગદ્ગદ) થઈ જશે.'' પુન: શ્રીજીએ →

પ્ર. ૭૪- શ્રીજી દ્વારા મોકલેલી ખબર સાંભળીને રાજા આશ્ચર્યચકિત કેમ થઈ ઉઠ્યા ?

ઉ. ૭૪- કોટવાળ જ્યારે મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા મોકલેલી ખબર લઈને →

પ્ર. ૭૫- ત્યારે પુન: ત્રીજીવાર પોતાના ભાઈ સુવંશરાયને મોકલીને રાજાએ શ્રીજીની પાસે શું સંદેશો કહેવડાવ્યો ?

ઉ. ૭૫- ઉક્ત પ્રકારથી આશ્ચર્યવત્ થઈને રાજાએ સુવંશરાયને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે પુન: મોકલ્યા અને પૂછાવ્યું, ''આપ બાદશાહના દબદબા (ભપકા-પ્રતિભા) થી કેમ ડરતાં નથી ? જ્યારે તે લોકો આપને પકડીને બાદશાહની પાસે લઈ જશે, તો અમે લોકો શું કરી શકીશું ? જ્યારે સેનાપતિ અમારી →

પ્ર. ૭૬- સુવંશરાયની વાતો સાંભળ્યા પછી શ્રીજીએ તેને શું ધૈર્ય બંધાવ્યું ?

ઉ. ૭૬- સુવંશરાય દ્વારા રાજાનો ઉક્ત સંદેશો સાંભળ્યા પછી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેને ધૈર્ય બંધાવતાં કહ્યું, ''રાજા સાહેબ અને આપ →

પ્ર. ૭૭- સુવંશરાયે પાછાં જઈને રાજાને શ્રીજી સ્વરૂપના વિષયમાં શું સમજાવ્યું ?

ઉ. ૭૭- રાજાના ભાઈ સુવંશરાયે પાછાં ફરીને રાજાને શ્રીજી સ્વરૂપના વિષયમાં સમજાવતાં કહ્યું, ''આપ વ્યર્થ જ વારે-વારે તેમની પાસે સંદેશ મોકલી →

→ કોટવાળને કહ્યું, ''આપ રાજા સાહેબને કહો કે તે કોઈ પ્રકારની શંકા અથવા ભયથી પોતાના મનને ઉદ્વિગ્ન (વ્યથિત, દુઃખી) ન કરે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માની આજ્ઞાથી અમને પકડવા માટે આવવાવાળા બાદશાહ યા તેમના સેવક સ્વયં જ પરાસ્ત થઈ જશે. આ કાર્ય સહજ જ થઈ જશે.''

→ રાજાની પાસે આવ્યા, ત્યારે રાજા ખબર સાંભળીને આશ્ચર્યચકિત થઈ ઉઠ્યા. તેને આ વાતનું આશ્ચર્ય થયું કે એમને સુલતાન ઔરંગઝેબના દુર્વ્યવહારનો થોડો પણ ભય લાગતો નથી!

→ સામે અમારા જ રાજ્યથી આપને પકડીને લઈ જશે અને અમને પોતાના કાનોથી પોતાની બૂરાઈ અને અપયશ સાંભળવો પડશે, ત્યારે અમને અસહ્ય દુઃખ થશે.'' રાજાનો ભાઈ સુવંશરાય રાજાનો નિર્દેશ સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે આવ્યા. તેણે રાજા દ્વારા કહેલી બધી વાતો શ્રીજીને બતાવી. જેવું રાજાએ કહેવડાવ્યું હતું, તેવું જ તેને શ્રી પ્રાણનાથજીની સન્મુખ સ્પષ્ટ કરી દીધું.

→ ભયભીત ન થાવ.'' પુનઃ પોતાની આત્મીય શક્તિ-બળ બતાવતાં કહ્યું, ''અમે બાદશાહનો સંદેશ લાવવાવાળાઓથી ચર્ચા કરીશું. તે લોકો અમારો વાળ પણ વાંકો નહિ કરી શકે.''

→ રહ્યા છો. મારપીટ કરવા સિવાય અમે તેમને હર તરેહથી ભય બતાવ્યો. અમોએ પોતાનું કર્તવ્ય પૂરું કરી દીધું છે. જ્યાં સુધી અમારે તેમને કહેવું જોઈતું હતું, અમોએ બધુંય કહી દીધું છે. હવે જેવું તેમના મનમાં આવશે, સમય આવવાથી તેઓ તેવું જ કરી લેશે.''

પ્ર. ૭૮- ઉક્ત પ્રકારની વાતો થઈ જ રહી હતી કે ભાગતાં રાજાની પાસે કોણ આવી પહોંચ્યું ?

પ્ર. ૭૯- આવતાં જ રામનગરના રાજાથી ભેટ કરી શેખખિદરે શું કહ્યું ?

ઉ. ૭૯- આવતાં જ રામનગરના રાજાથી ભેટ (મુલાકાત) કરી શેખખિદરે કહ્યું, ''અમે એક પૂર્વસૂચિત કાર્યથી અહીં આવ્યા છે. અમે આપના રાજ્યમાં રોકાયેલાં સાધુઓને પકડવા માટે આપની પાસે આવ્યા છે. આપ →

પ્ર. ૮૦- અહદી શેખખિદરની વાતો સાંભળીને તે વિષયમાં રાજાએ તેને શું જવાબ આપ્યો ?

પ્ર. ૮૧- રામનગરના રાજાએ બાદશાહ ઔરંગઝેબના નિર્દેશના વિષયમાં શેખખિદરને શું કહ્યું ?

ઉ. ૮૧- રામનગરના રાજાએ બાદશાહ ઔરંગઝેબના નિર્દેશ (હુકમ, આજ્ઞા) →

પ્ર. ૮૨- ઉકત પ્રકારથી રામનગરના રાજાથી વાતચીત થયા પછી શેખખિદર ક્યાં ગયા ?

પ્ર. ૮૩- અહદી શેખખિદર પોતાના ડેરામાં પાછાં આવીને કોનાથી સલાહ-મશવિરા કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૮૪- શેખખિદરે સાધુ જમાતને પકડવાના વિષયમાં ભિખારીદાસને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૮૫- ભિખારીદાસે અહદી શેખખિદરની વાતો સાંભળીને શું આજ્ઞા માંગી ?

ઉ. ૮૫- ભિખારીદાસે અહદી શેખખિદરને કહ્યું, ''આપ પહેલાં અમને ત્યાં →

ઉ. ૭૮- ઉક્ત પ્રકારની વાતો થઈ જ રહી હતી કે બીજા દિવસે જ શેખખિદર ભાગતાં રાજાની પાસે આવી પહોંચ્યો.

→તેમને પકડીને અમારા હવાલે કરી દો. અમે તેમને બાદશાહની પાસે લઈ જઈશું. અમને એવી જ આજ્ઞા મળી છે. જો આપ તે વૈરાગીઓની રક્ષા કરશો, તો આપ આ મુહિમને પોતાના રાજ્ય પર આક્રમણ સમજી લો. આપ કાં તો એમને પકડીને અમારા હવાલે કરી દો અથવા યુદ્ધના માટે કમર બાંધી લો.''

ઉ. ૮૦- અહદી (પ્રતિનિધિ) શેખખિદરની વાતો સાંભળીને રાજાએ તેમને કહ્યું, ''આપને અમારાથી તો કોઈ કામ જ નથી. આપ સ્વયં જઈને તે વૈરાગીઓને પકડી લ્યો અને તેમના પ્રતિ જેવું ચાહો, તેવું કરી લો.''

→ના વિષયમાં શેખખિદરને કહ્યું, ''આપ બાદશાહનો નિર્દેશ લઈને અમારી પાસે આવ્યા છે, તે અમોએ તેમની આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરી છે. અમારી તરફથી આપ જ્યારે ચાહો, ત્યારે તે વૈરાગીઓને પકડીને લઈ જઈ શકો છો.''

ઉ. ૮૨- ઉક્ત પ્રકારથી રામનગરના રાજાથી વાતચીત થયા પછી શેખખિદર તે હવેલીમાં પાછાં આવ્યા, જ્યાં તે રોકાયા હતા.

ઉ. ૮૩- અહદી શેખખિદર પોતાના ડેરામાં પાછાં આવીને ભિખારીદાસજીને મળીને તે સાધુઓને પકડવાના વિષયમાં સલાહ-મશવિરા કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૮૪- શેખખિદરે સાધુ જમાતને પકડવાના વિષયમાં ભિખારીદાસજીને પૂછ્યું, ''હવે અમોએ તેમને પકડવા માટે શું કરવું જોઈએ ? તેમને કેવી રીતે પકડી શકાય ?''

→જવા દો. અમે તે સંતોની પૂરી જાણકારી લઈ આવીએ, ત્યારે તેમનું મંતવ્ય અમને વિદિત (જાણ) થઈ શકશે. તેમનું સામર્થ્ય જાણી લીધા પછી તેમને પકડવામાં આસાની થઈ જશે.''

પ્ર. ૮૬- ઉક્ત વાતો થયા પછી ભિખારીદાસ કોના માટે શ્રીજીની પાસે આવ્યા અને શ્રી પ્રાણનાથજીને પ્રણામ કરી તેઓએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૮૬- શેખબિદરથી વિદાય લઈને ભિખારીદાસ સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીની →

પ્ર. ૮૭- ભિખારીદાસની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રીજી સ્વરૂપે તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૮૭- ઉક્ત પ્રકારથી ભિખારીદાસનો સ્પષ્ટ સંદેશ સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીએ →

પ્ર. ૮૮- ઉક્ત પ્રકારથી જવાબ આપ્યા પછી શ્રીજીએ ભિખારીદાસને શું પિછાણ કરવાનું કહ્યું ?

ઉ. ૮૮- ઉક્ત પ્રકારથી ભિખારીદાસને જવાબ આપ્યા પછી શ્રીજી સ્વરૂપે તેમને →

પ્ર. ૮૯- ઉક્ત વાતો પછી ભિખારીદાસ માટે શ્રીજી સાહેબજીએ કેવી ચર્ચા કરી ?

પ્ર. ૯૦- તત્પશ્ચાત સ્વામીજીએ ભિખારીદાસને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૯૧- શ્રીજી સાહેબજીની ઉક્ત વાતો સાંભળીને ભિખારીદાસે શું ઉત્તર આપ્યો ?

ઉ. ૯૧- શ્રીજી દ્વારા ઉપરોક્ત પ્રકારથી કહેવાથી ભિખારીદાસે ઉત્તર આપ્યો, →

પ્ર. ૯૨- ભિખારીદાસે શ્રીમદ્‌ભાગવત અને કુરાન શરીફની રહસ્યમય ચર્ચા કેટલાં દિવસો સુધી સાંભળી ?

→પાસે આવ્યા તથા તેમના ચરણોમાં પ્રણામ કરીને કહ્યું, ''અમારી મુહિમ (ચઢાઈ) આપ પર છે. હવે આપનો શું વિચાર છે ? રામનગરના રાજાની પાસે આપના વિરોધમાં બાદશાહનો સંદેશો આવ્યો છે. અતઃ અમે આપને પકડીને બાદશાહની પાસે લઈ જવા આવ્યા છે.''

→જવાબ આપ્યો, ''અરે ભાઈ ! આ તો આપ બહુ જ સારો સંદેશ લઈ આવ્યા છો. અમે તો ચાહીએ જ એ છે કે કોઈપણ પ્રકાર ઔરંગઝેબ અમને યાદ કરે અને કોઈ અમને તેમની પાસે પહોંચાડી દે.''

→કહ્યું, ''હવે આપ અમારી સારી રીતે પિછાણ કરી લ્યો. અમારી વાસ્તવિકતાની પિછાણ કરવાની કોશિશ કરો. અમે આપને ચર્ચા સંભળાવીએ છીએ. આપ અમારી પાસે બેસીને વાસ્તવિક સ્થિતિથી પૂર્ણરૂપેણ પરિચિત થઈ જાવ.''

ઉ. ૮૯- ઉક્ત વાતો પછી શ્રી પ્રાણનાથજીએ ભિખારીદાસની આગળ સંસારની ઉત્પત્તિથી લઈને આજસુધીનું બધું યથાર્થ જ્ઞાન તથા કુરાન અને ભાગવત ગ્રંથોના પ્રશ્ન, તેમના જ્ઞાનના રહસ્યોની સાથે મળાવીને રાખી દીધા.

ઉ. ૯૦- તત્પશ્ચાત સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ ભિખારીદાસને કહ્યું, ''જો એ વાતો આપની સમજમાં આવી જાય છે, તો આપ એ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો. અન્યથા અમે બતાવીશું અને આપ ધ્યાનથી શ્રવણ કરો. ''

→''આપ જ અમને સમજાવવાની કૃપા કરો. આપના દિવ્ય દર્શન પામીને આપના જ્ઞાનના પ્રતિ અમને વિશ્વાસ થઈ આવ્યો છે. અમે હવે આપના ચરણોનો સહારો ક્યારેય નહિ છોડીએ.''

ઉ. ૯૨- ભિખારીદાસે શ્રીમદ્‌ભાગવત અને કુરાન શરીફની રહસ્યમય ચર્ચા ત્રણ દિવસ તેમ જ ત્રણ રાત સુધી શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા સાંભળી. શ્રીજી સ્વરૂપે બધા રહસ્યમય પ્રશ્નોનું સ્પષ્ટીકરણ કરી દીધું.

પ્ર. ૯૩- શ્રીજીએ સંસારમાં વ્યાપક વિરોધી ભાવનાઓને નષ્ટ કરી ભિખારીદાસને કેવી રીતે વિશ્વાસ અપાવી દીધો ?

ઉ. ૯૩- શ્રીજી સ્વરૂપે ભિખારીદાસના દિલ-દિમાગમાં ભેગી (જમા) થયેલી તથા →

પ્ર. ૯૪- ભિખારીદાસે ત્રણ દિવસ શેખખિદરની પાસે જઈને શું વાસ્તવિકતા બયાન (વર્ણન) કરી ?

પ્ર. ૯૫- ભિખારીદાસની ઉક્ત વાતો સાંભળીને અહદી શેખખિદરે તેમને શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૯૫- જ્યારે શેખખિદરે ભિખારીદાસના મુખથી ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળી, →

પ્ર. ૯૬- કયામતના સાતેય નિશાન શેખખિદરને કોણે સ્પષ્ટરૂપથી સમજાવી દીધા ?

ઉ. ૯૬- ભિખારીદાસે શેખખિદરની સામે કુરાન શરીફ અને શ્રીમદ્‌ભાગવતના →

પ્ર. ૯૭- સાત નિશાન સમજાવ્યા પછી શેખખિદરને ભિખારીદાસે બીજું શું સમજાવ્યું ?

પ્ર. ૯૮- અન્ય કોણ-કોણ નિશાન ભિખારીદાસે શેખખિદરની આગળ રાખી દીધા ?

ઉ. ૯૮- સાત નિશાનના સહિત અન્ય વાતો પણ ભિખારીદાસે શેખખિદરને બતાવી →

પ્ર. ૯૯- પશ્ચિમથી ઉગવાવાળા રોશની (પ્રકાશ) વગરનો સૂર્ય કોના અવતરણનો બોધ કરાવે છે ?

ઉ. ૯૯- પશ્ચિમથી ઉગવાવાળા રોશની (પ્રકાશ) વગરનો સૂર્ય શરાઅના જ્ઞાનના →

→ સંસારમાં વ્યાપક વિરોધી ભાવનાઓને નષ્ટ કરી એક જ ધર્મ સિદ્ધ કરીને ભિખારીદાસને સમજાવી દીધા. તેઓએ ભિખારીદાસના મનમાં વિદ્યમાન (બેઠેલાં) સંદેહરૂપી શયતાનને જ્ઞાન દ્વારા ભસ્મ કરી દીધો. એનાથી તેમના મનમાં શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થઈ ગયો.

ઉ. ૯૪- તત્પશ્ચાત ભિખારીદાસ શેખખિદરની પાસે ગયા અને તેને વાસ્તવિક સ્થિતિથી અવગત કરાવતાં બોલ્યા, ''અમોએ તો આખરી જમાનાના હાદી, સાહેબે આખિરૂલ - જમાંના રૂપમાં તેમની પરખ કરી છે.''

→ ત્યારે તેમને ભિખારીદાસને પૂછ્યું, ''આપ આ કેવી વાતો કહી રહ્યા છો ? આપને તેમના આ રૂપની ઓળખ કેવી રીતે થઈ ? આ વાતને આપ મારી સામે સ્પષ્ટરૂપથી પ્રગટ કરો. હાદી આખિરૂલ-જમાંના પ્રગટ થવાના લક્ષણ બતાવો.''

→ પ્રશ્ન રાખ્યા. પછી સ્વયં જ તેમનું સમાધાન પણ કરી દીધું. સાતેય નિશાનોને પૂર્ણરૂપેણ સ્પષ્ટ કરી કયામતના જ્ઞાન દ્વારા તેમના મનની સંપૂર્ણ શંકાઓને દૂર કરી દીધી અને તેમના હૃદયના દ્વાર ખોલી દીધા.

ઉ. ૯૭- સાત નિશાન સમજાવ્યા પછી શેખખિદરને ભિખારીદાસે દાભતુલઅર્જ અને દજ્જાલના ઉપદ્રવના સંબંધમાં નિમ્નપ્રકાર પણ સમજાવી દીધું.

→ જેમ કે આજૂજ-માજૂજના કાળચક્રનો અર્થ બતાવ્યો અને ઈસા-રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપ શ્રી દેવચંદ્રજીના પ્રગટીકરણ તેમજ તેમના સ્વરૂપની ઓળખ પણ કરાવી દીધી. પુનઃ કઈ રીતે અસરાફીલ ફિરસ્તા-અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ દ્વારા તારતમ જ્ઞાનનો સૂર ફૂંકાઈ રહ્યો છે. એ પણ સમજાવી દીધું.

→ પ્રકટ થવાનો, ચાર વસિયતનામાની વાતોને જાહેર થવાનો તથા ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રીજીના અવતરણનો બોધ કરાવે છે. એવા અનેકો રહસ્યોનું સ્પષ્ટીકરણ કરીને ભિખારીદાસે શેખખિદરને બોધ કરાવી દીધો.

પ્ર. ૧૦૦- તારતમ જ્ઞાન-ઈલમ લુંદનીના દ્વારા વિભિન્ન સંપ્રદાયોમાં એકતા કેવી રીતે સ્થાપિત કરી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૦૦- ભિખારીદાસે શેખબિદરને એ પણ બતાવ્યું કે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ →

પ્ર. ૧૦૧- હકીકત અને મારફતની વાસ્તવિકતા શું છે ? ઉક્ત વાતો સાંભળીને શેખબિદરને શું થયું ?

ઉ. ૧૦૧- જે પ્રકાર શ્રી પ્રાણનાથજીએ ભિખારીદાસની આગળ હકીકત અને મારફતના રહસ્ય ખોલીને તેને વાસ્તવિકતા સમજાવી દીધી હતી, →

પ્ર. ૧૦૨- ભિખારીદાસની ઉક્ત વાતોનું સમર્થન કોણે કર્યુ ? ફળસ્વરૂપ શું થયું ?

ઉ. ૧૦૨- તે સમય શેખબિદરની પાસે ભિખારીદાસની સાથે સૈયદ અબ્દુલ →

પ્ર. ૧૦૩- ઉક્ત વાતો પછી ભિખારીદાસે અહદી શેખબિદરને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૦૩- ઉક્ત વાતો પછી પુનઃ ભિખારીદાસે શેખબિદરને કહ્યું, ''આપ અમારી સાથે ત્યાં જ ચાલો. અમોએ આપને જે કંઈ પણ કહ્યું છે, તે બધી →

પ્ર. ૧૦૪- ભિખારીદાસ દ્વારા ઉપરોક્ત સલાહ મળતાં જ શેખબિદરે શું કર્યુ ?

પ્ર. ૧૦૫- શેખબિદરે સવારી તૈયાર કરી શ્રીજીની પાસે કેવી સૂચના મોકલી ?

પ્ર. ૧૦૬- અહદી શેખબિદર શ્રી પ્રાણનાથજીના દર્શનાર્થ કેવી રીતે આવ્યા ?

→ વિભિન્ન સંપ્રદાયો-સિદ્ધાંતોમાં એકતા સ્થાપિત કરીને એક ધર્મ સ્થાપિત કરી દીધો છે. તેમના સિદ્ધાંતમાં પરમાત્માની ઓળખ કરી, તેમને પામવાનો સરળ અને સીધો માર્ગ પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ બતાવવામાં આવ્યો છે, જે પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખ કરાવી દે છે.

→ ભિખારીદાસે પણ તે જ પ્રકાર શેખખિદરની આગળ હકીકતનું યથાર્થ જ્ઞાન અને મારફત-પરમાત્માની પૂર્ણ ઓળખ કરાવવાવાળા બધા રહસ્ય ખોલીને તેને સ્પષ્ટતઃ સમજાવી દીધું. ત્યારે શેખખિદર પોતાની સૂધ-બુધ ખોઈ બેઠાં અને વિચારોમાં મગ્ન થઈ ગયા.

→ રહેમાન અને રઘુનાથભાઈ પણ હતા. તે બંનેએ પણ ભિખારીદાસના કથનનું સમર્થન કર્યુ. ત્યારે શેખખિદરની અંદર વ્યાપ્ત દજ્જાલની આસુરી પ્રવૃત્તિનો સંઘર્ષ સ્વતઃ જ સમાપ્ત થઈ ગયો. શંકાની કોઈ ગુંજાઈશ જ ન રહી.

→ વાતોને આપ પ્રત્યક્ષ જોઈ લ્યો. ચાલો ! અમે આપને તેમના દર્શન કરાવીએ. આપ પણ જ્યારે તેમના જ્ઞાનની વાસ્તવિકતાથી પરિચિત થઈ જશો, ત્યારે આપ સ્વતઃ જ તેમના સ્વરૂપમાં પાલનહાર ખુદા-પરમાત્માના દર્શન પામશો.''

ઉ. ૧૦૪- ભિખારીદાસ દ્વારા ઉપરોક્ત સલાહ મળતાં જ શેખખિદર તુરંત ઉઠીને ઊભા થઈ ગયા.

ઉ. ૧૦૫- શેખખિદરે સવારી તૈયાર કરી શ્રીજીની પાસે પોતાને આવવાની પૂર્વ સૂચના મોકલી દીધી કે ''અમે આપના દર્શન કરવા આવી રહ્યા છે.''

ઉ. ૧૦૬- અહદી શેખખિદર શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે એક તો પોતાની સવારીની →

→ સાથે, બીજું પોતાને આવવાની પૂર્વ સૂચના આપીને આવ્યા. તેણે સ્પષ્ટ શ્રદ્ધાપૂર્ણ વચનોમાં શ્રીજીને સૂચના મોકલી કે ''હું આપના દર્શનાર્થ આવી રહ્યો છું.'' આ પ્રકાર શેખખિદર શ્રીજીના ચરણોમાં પહોંચી ગયા. શેખખિદર માત્ર સ્વયં જ નહિ, બલ્કે પોતાના સાથીઓની →

પ્ર. ૧૦૭- શ્રીજી સ્વરૂપની અહદી શેખખિદરની સાથે કયા વિષયો પર ચર્ચા થવા લાગી ? ચર્ચા દ્વારા શ્રીજી સ્વરૂપમાં તેણે શું જોયું ?

પ્ર. ૧૦૮- અહીંયા જ્યારે ચર્ચાની ધૂમ મચી હતી, તે જ સમયે કોણ અને ક્યાંથી દજ્જાલના રૂપમાં ઉપસ્થિત થઈ ગયા ?

ઉ. ૧૦૮- ઉક્ત પ્રકારથી જ્યારે પૂરી જમાતની વચ્ચે કયામતના વિષયોમાં →

પ્ર. ૧૦૯- તે શું સમજીને, શું પ્રાપ્ત કરવા જોર-શોરથી શ્રીજી સ્વરૂપ અને જમાતની નિંદામાં જૂટાઈ ગયા ?

ઉ. ૧૦૯- બેદડેના મુસલમાનો સમજ્યા કે શેખખિદર ફોજ લઈને વૈરાગીઓને →

પ્ર. ૧૧૦- તે સમય શ્રી પ્રાણનાથજીની સમીપ આગળ રેહલ પર શું પધરાવેલું હતું ?

પ્ર. ૧૧૧- કોણ, કઈ રીતે, શું કહીને વિવાદ કરવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૧૧૨- ઉક્ત પ્રકારના વિવાદથી જ્યારે શેખખિદરને ક્રોધ આવ્યો, તો તેમને શું હુકમ કરી દીધો ?

ઉ. ૧૧૨- બેદડેના મુસલમાનોના ઉક્ત વિવાદને જોઈને જ્યારે શેખખિદરને →

→ પૂરી ફોજ લઈને સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે આવ્યા. પાસે આવીને તેણે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા. દર્શન કરીને તેને એવો અનુભવ થયો કે માનો સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના રૂપમાં તેને પોતાના મૂલ ઘરના સાથી ફરી મળી ગયા હોય.

ઉ. ૧૦૭- શ્રીજી સ્વરૂપની અહદી શેખખિદરની સાથે કયામતના પ્રશ્નોને લઈને ચર્ચા થવા લાગી. કયામતની વ્યાખ્યા અને સનંધ સાંભળીને શેખખિદરે શ્રીજીમાં હકના નૂર, તેમના તેજ તેમ જ જ્યોતિને પ્રગટ જોયા.

→ ચર્ચાની ધૂમ મચી હતી, ત્યારે એ જ સમય બેદડેના મુસલમાન દજ્જાલરૂપ બનીને વ્યર્થમાં સંકટ ઉપસ્થિત કરવા લાગ્યા અને બહુ જોર-શોરથી શ્રીજીની નિંદા કરવા લાગ્યા.

→ પકડવા માટે આવ્યા છે. એટલા માટે તેમણે પણ શેખખિદરની સહાય કરવી જોઈએ. અતઃ સાધુઓને પકડાવીને તે ઇસ્લામ ધર્મની સેવાનો સવાબ (નફો) પ્રાપ્ત કરવા માટે જોર-શોરથી શ્રીજી સ્વરૂપ અને જમાતની નિંદામાં જૂટાઈ (ભીડી) ગયા.

ઉ. ૧૧૦- તે સમય શ્રીજીની સમીપ આગળ રેહલ (રેલ) પર કુરાન શરીફ પધરાવેલું હતું.

ઉ. ૧૧૧- ઉક્ત સ્થિતિ જોઈને બેદડેના મુસલમાનોના અગુવા (અગ્રગણ્ય) રહમત ખાન તર્કવત્ વિવાદ કરતાં કહેવા લાગ્યા, ''કુરાનને વાંચવાનો અધિકાર (રવા) હિંદુઓને નથી. મહંમદ સાહેબની ચર્ચા આપ કેમ કરો છો ?''

→ ક્રોધ આવ્યો, ત્યારે તેણે ક્રોધમાં હુકમ કરી દીધો, ''આવા મુરદાર, મૃતપ્રાય લોકોને ધક્કા આપીને બેઆબરૂ કરીને દૂર ભગાડી દેવામાં આવે. સચ્ચાઈની રાહમાં એ ઉપદ્રવ મચાવે છે.''

પ્ર. ૧૧૩- બેદડેના મુસલમાન અંતમાં કઈ રીતે તે સભાની વચ્ચેથી પાછાં ભાગી ગયા ?

પ્ર. ૧૧૪- શેખબિદરે પોતાના બધા સાથીઓ સહિત શું કર્યુ ? શ્રીજીના સ્વરૂપમાં કોની ઓળખ કરી શેખબિદર પોતાના ડેરા (સ્થાન) પર પાછાં આવ્યા ?

પ્ર. ૧૧૫- બીજા દિવસે શેખબિદર કોને મળવા, ક્યાં ગયા ? તેને મળીને શેખબિદરે શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૫- બીજા દિવસે શેખબિદર રામનગરના રાજા પાસે ગયા અને તેમને કહ્યું, ''હે રાજા ! આપને ધિક્કાર છે. આપ આજસુધી શ્રી પ્રાણનાથજીના સત્સંગમાં ન ગયા ? આપના રાજ્યમાં એવા પહેલવાન →

પ્ર. ૧૧૬- શેખબિદરની ઉક્ત વાતો સાંભળીને રામનગરના રાજાએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૬- શેખબિદરની ઉક્ત વાતો સાંભળીને રામનગરના રાજાએ કહ્યું, ''અરે →

પ્ર. ૧૧૭- પુનઃ રાજાની વાતો સાંભળીને શેખબિદરે રાજાને શ્રીજીના વિષયમાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૭- પુનઃ રાજાની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શેખબિદરે રાજાને શ્રીજીના વિષયમાં કહ્યું, ''અમને તો તેમના વિષયમાં કંઈ પણ જાણકારી ન હતી. અમે દિલ્લીવાળા બાદશાહના મોકલેલાં કર્મચારી છે. તેમને પકડીને લઈ આવવાનું કામ અમને સોંપવામાં આવ્યું હતું. કિંતુ જ્યારે અમને હાદી- →

પ્ર. ૧૧૮- ઉક્ત વાતો સાંભળીને રાજાના મિત્રો અને સેવકોએ રાજાને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૩- જ્યારે ઉપસ્થિત સાથીઓએ બેદડેના મુસલમાનોને ધિક્કાર્યા અને સભાથી ઉઠાવી દીધા, ત્યારે તે મુસલમાન, જેમના દિલમાં દજ્જાલ બેઠાં હતા, શરમિંદા થઈને, મુખ કાળું કરીને ભાગી (નો દો ગ્યારહ થઈ) ગયા.

ઉ. ૧૧૪- અહદી શેખખિદર પોતાના બધા સાથીઓ સહિત શ્રીજી દ્વારા પ્રતિપાદિત (સિધ્ધ કરેલાં) હકીકી દીન ઇસ્લામ-નિજાનંદ ધર્મ સિદ્ધાંત પર સમર્પિત થઈ ગયા. સ્વામીજીના સ્વરૂપમાં ઇમામ મેહદીની ઓળખ કરી શેખખિદર પોતાના ડેરા (સ્થાન) પર પાછાં આવ્યા.

→ અર્થાત્ એવા બલશાળી સર્વશક્તિ સંપન્ન સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ રહે છે, કિંતુ આપ તેમના બળને જાણી ન શક્યા ! અરે ! આપ આજસુધી તેમના દર્શન કરવા પણ ન ગયા ? આ સંબંધમાં હું આપને શું કહું ? આ તો સ્પષ્ટ છે કે આપને આજસુધી તેમના સ્વરૂપની ઓળખ ન થઈ શકી !''

→ થોડા સમય પહેલાં તો આપ જ તેમને પકડવા માટે ચિલ્લાતાં આવ્યા હતા. સારું થયું કે આપની જ ભાવના પરિવર્તિત થઈ ગઈ. આપ જ તેમના તરફથી સંતુષ્ટ થઈ ગયા.''

→ સદ્‌ગુરુરૂપમાં શ્રી મેહરાજ ઠાકુરના દિવ્ય દર્શન કર્યા, તો અમને એ નિશ્ચય થઈ ગયું કે તે જે કંઈ પણ ચર્ચા કરે છે, તે અકાટ્ય સત્ય છે. હવે અમારી બધી શંકાઓ દૂર થઈ ગઈ છે. હવે તો અમે તે સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી મેહરાજ ઠાકુરના દાસ બની ગયા છે. તે જે કંઈ પણ આજ્ઞા દેશે, અમારે તે જ કરવું છે. અમે ઇમામ મેહદીના પ્રગટ થવાનો આ સંદેશ બાદશાહ સુધી પણ પહોંચાડી દઈશું''

ઉ. ૧૧૮- ઉક્ત વાતો સાંભળીને રાજાના મિત્રો તેમજ આસપાસ સ્થિત (રહેતાં) સેવકોએ રાજાને કહ્યું, ''રાજા ! એ વૈરાગી મહારાજની પાસે કોઈ →

→ તાંત્રિક ગુટી અથવા ભસ્મ છે, જે તેમના શિષ્ય-મોમિનોના હાથમાં રહે છે. જે કોઈપણ તેમની પાસે જાય છે, તેના સિર પર તે તે →

પ્ર. ૧૧૯- મિત્રો અને સેવકોની વાતો સાંભળીને રાજાએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૯- મિત્રો અને સેવકોની ઉક્ત વાતો શ્રવણ કર્યા પછી રાજા ડરતાં →

પ્ર. ૧૨૦- બીજા જ દિવસે રામનગરના રાજાએ શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે શું મોકલ્યું ? તેમણે ભોજનનો પ્રબંધ ક્યાં કર્યો હતો ? તેમણે કઈ રીતે સુંદરસાથ સહિત શ્રીજીના દર્શન કર્યા ?

પ્ર. ૧૨૧- રામનગરના રાજા જમાતની વચ્ચે આવ્યા, પરંતુ શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે કેમ બેઠાં નહિ ? તે શા માટે ડરી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૧૨૨- વીતકકારે અહીંયા રામનગરના રાજાના પ્રતિ ''બિના ધામકે અંકુર કે, તે કરી પણ શું શકતા હતા''-એમ કેમ કહ્યું ?

ઉ. ૧૨૨- વીતકકાર દ્વારા રામનગરના રાજાને **''બિના ધામકે અંકુર કે''** કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે શેખબિદર દ્વારા આવીને શ્રીજીની મહિમાના વખાણ કરવાથી તો તેને અક્કલ આવી જોઈતી હતી. મિત્રોની અટકળો પર વિશ્વાસ કરવો અને શેખબિદરની પ્રત્યક્ષ વાતો પર અવિશ્વાસ →

પ્ર. ૧૨૩- શેખબિદરે ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીથી આદેશ માંગતા શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૨૪- અહદી શેખબિદરની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી ઇમામ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહ્યું ?

→ ભુરકી-ભસ્મ નાંખી દે છે, જેનાથી તે ત્યાં જ તેમના જ થઈ જાય છે. આપ પણ તેમના સત્સંગમાં સોચ-વિચાર કરીને જજો !''

→ બોલ્યા, ''હું ત્યાં જઈશ. પરંતુ સત્સંગમાં તે મહાત્માની સમીપ બેસીશ નહીં. દૂરથી જ તેમના દર્શન કરીશ. આ દેખાડો પણ મને માત્ર અહદી શેખખિદરના કહેવાથી જ કરવો છે.''

ઉ. ૧૨૦- બીજા જ દિવસે રામનગરના રાજાએ શ્રીજી સ્વરૂપના સેવાર્થ પ્રીતિ-ભોજનનું નિમંત્રણ મોકલી દીધું. સુંદરસાથ સહિત શ્રી પ્રાણનાથજીના ભોજનનો પ્રબંધ તેમણે બાગમાં કર્યો હતો. બાગમાં આવીને તેણે દૂરથી જ સદ્ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી તેમજ મોમિનોના દર્શન કર્યા.

ઉ. ૧૨૧- રામનગરના રાજા જમાતની વચ્ચે આવ્યા. સદ્ગુરુ શ્રી મેહરાજ સ્વામીના સન્મુખ આવીને ઊભા રહ્યા, પરંતુ બેઠાં નહિ. મનોમનમાં તેને એ ભય કંપાવી રહ્યો હતો કે ક્યાંક તે તેને પોતાના ન બનાવી લે !

→ પ્રગટ કરવાનું કારણ જ તેને, એમ કહ્યું છે. પુનઃ તે દૂરથી જ શ્રીજીના દર્શન કરી તે જ સ્થિતિમાં પાછાં આવી ગયા. ન તો પોતાના કાનોથી તે ચર્ચા સાંભળી શક્યા અને ન તો પોતાની આત્મા તેમજ સ્વામીજીના દિવ્ય સ્વરૂપની પિછાણ જ કરી શક્યા. અતઃ **''બિના ધામ કે અંકુર કે'', (ધામ વગરના અંકુર) તે કરી પણ શું શકતા હતા**-એમ કહેવામાં આવ્યું.

ઉ. ૧૨૩- શેખખિદરે ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીથી આદેશ માંગતા કહ્યું, ''હે સ્વામી ! હવે આપ અમને જેવી આજ્ઞા આપો, અમે તેવા જ સમાચાર આપના સંબંધમાં લખીને બાદશાહની પાસે મોકલી આપે.''

ઉ. ૧૨૪- અહદી શેખખિદરની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને કહ્યું, ''આ વિષયમાં અમે આપને શું આદેશ →

→ આપીએ ? આપને અમારા સંબંધમાં અહીંયા જે કંઈ પણ જોયું હોય, તેવું જ આપ પોતાની બુદ્ધિના અનુસાર સોચી-સમજીને લખી દો અને પુરદલખાનની પાસે પહોંચાડી આપો. તે સ્વયં જ બાદશાહની પાસે →

પ્ર. ૧૨૫- શેખખિદર શ્રીજીની પાસે કેટલાં દિવસ રહ્યા ? શેખખિદરે શું લખીને બાદશાહની પાસે મોકલી દીધા ?

પ્ર. ૧૨૬- શેખખિદરની સાથે આવેલાં લોકોમાંથી કોણ શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે રહી ગયા અને કેવા-કેવા લોકો પાછાં ફરી ગયા ?

ઉ. ૧૨૬- શેખખિદરના સાથી સમુદાયમાંથી તે લોકો જેને શ્રીજીના પ્રતિ દૃઢ →

પ્ર. ૧૨૭- ભિખારીદાસ શેખખિદરને વિદાય કરી શ્રીજીના ચરણોમાં કેવી રીતે આવ્યા ?

પ્ર. ૧૨૮- લોભના વશીભૂત થઈને કોણ, ક્યાંથી અને કોના પ્રતિનિધિ બનીને આવ્યા ?

પ્ર. ૧૨૯- ગુલામ મહંમદ પુરદલખાનનો શું લાગતો હતો ? તેમને કડક શબ્દોમાં રાજાને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૩૦- તેમના કડક શબ્દોને સાંભળીને રામનગરના રાજા શ્રીજીના પ્રતિ શું સોચવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૩૦- ગુલામ મહંમદના કડક શબ્દોને સાંભળીને રામનગરના રાજા ભયભીત →

→ અમારી જાણકારી પ્રેષિત કરી (મોકલી) દેશે. બાદશાહમાં જો પરમધામનો મૂલ અંકુર હશે, તો તે અવશ્ય અમને ઓળખી લેશે.''

ઉ. ૧૨૫- કેટલાય દિવસો સુધી શેખબિદર સાથી સમુદાયની વચ્ચે શ્રીજીની સંગ રહ્યા. તેમણે પોતાનું કર્તવ્ય પૂરું કરતાં શ્રીજીના સંબંધમાં યથાર્થ બ્યોરા (વર્ણન) લખીને પુરદલખાન દ્વારા બાદશાહની પાસે મોકલી દીધા.

→ વિશ્વાસ થઈ ગયો હતો, તે બધા સુંદરસાથ સમુદાયની વચ્ચે જ રહી ગયા અને અન્ય જેને શ્રીજીના પ્રતિ દૃઢ વિશ્વાસ ન થયો, તે પાછાં ફરી ગયા.

ઉ. ૧૨૭- ભિખારીદાસ શેખબિદરને વિદાય કરી પાછાં શ્રીજીના ચરણોમાં પાછાં આવ્યા. તે પોતાના પરિવારને પણ સાથી સમુદાયની વચ્ચે લઈ આવ્યા અને તે બધાને શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં સોંપી દીધા.

ઉ. ૧૨૮- લોભના વશીભૂત થઈને ગુલામ મહંમદ પુનઃ બાદશાહના પ્રતિનિધિ બનીને ધમોનીથી દોડતાં શ્રીજીની પાસે આવ્યા. લોભના વશીભૂત થઈને તેમણે શ્રીજીની વાતો અનસુની કરી દીધી.

ઉ. ૧૨૯- ગુલામ મહંમદ પુરદલખાનની જાતિના અને તેમના વિશેષ વ્યક્તિ હતા. તેમને પુરદલખાનની તરફથી રામનગરના રાજાને કડક શબ્દોમાં કહ્યું, ''આપ તે વૈરાગીઓને પકડીને અમારા જિમ્મા કરી દો.''

→ થઈને સોચવા લાગ્યા, ''એ સાધુઓ પર બાદશાહ ઔરંગઝેબનો કડક અંકુશ છે. અતએવ (એટલે) અમે પોતાના નગરમાં એવા લોકોને કેમ રહેવા દે ?''

પ્ર. ૧૩૧- આ સમય રામનગરના રાજાને તેમના કર્મચારીઓએ કેવી અને શું સલાહ આપી ?

પ્ર. ૧૩૨- રામનગરના રાજાએ પોતાના દૂતના માધ્યમથી શ્રીજીની પાસે શું સંદેશો મોકલ્યો ?

ઉ. ૧૩૨- અતઃ ભયભીત થઈને રામનગરના રાજાએ પોતાના એક દૂતના →

પ્ર. ૧૩૩- રાજાની ભયભીત આંખોમાં શ્રીજીએ શું વાંચી લીધું અને ત્યાર બાદ શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૩૩- રામનગરના રાજાની ભયભીત આંખોમાં શ્રીજીએ તેમની ઝેર ભરી →

પ્ર. ૧૩૪- રામનગરથી શ્રીજી સ્વરૂપે સાથ સહિત કયા વિ.સં.ની, કઈ તિથિના પ્રસ્થાન કર્યુ અને ત્યાંથી ક્યાં પહોંચ્યા ?

ઉ. ૧૩૪- રામનગરના રાજા દ્વારા વારંવાર ઉક્ત પ્રકારની વાતો સાંભળીને શ્રી →

પ્ર. ૧૩૫- શ્રીજી દ્વારા રામનગરથી પ્રસ્થાન કરી બાગમાં પહોંચતાં જ બાદશાહના અહદીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૩૫- જ્યારે શ્રીજી સ્વરૂપ જમાત સહિત રામનગરથી ચાલીને એક બાગમાં →

પ્ર. ૧૩૬- અહદીના લોકોએ જ્યારે બાગમાં જમાતને રોકી, તે સમયે ત્યાં કોણ આવી પહોંચ્યું ?

ઉ. ૧૩૬- અહદીના ઉક્ત પાંચ લોકોએ જ્યારે બાગમાં પહોંચીને જમાતને →

પ્ર. ૧૩૭- બાગમાં મોમિન અહદીના લોકોની સાથે કેટલાં પ્રહર સુધી ઝૂઝતાં રહ્યા ?

ઉ. ૧૩૧- આ સમય રામનગરના રાજાના રાજદરબારના કર્મચારીઓએ વૈરાગીઓની બૂરાઈ તથા નિંદા કરીને રાજાને વધારે ભટકાવી દીધા.

→ માધ્યમથી શ્રી પ્રાણનાથજીને સંદેશો મોકલ્યો, ''આપ અમારા પ્રદેશથી ક્યાંક અન્યત્ર જતાં રહો (ચાલ્યા જાવ). અમે વ્યર્થ જ આપના કારણે બાદશાહના રોષને સહન કરી શકતા નથી.''

→ ભાવનાઓને વાંચી લીધી. અતઃ તે સ્થાન તેમને વિષના સમાન અહિતકર અને અપ્રિય લાગવા લાગ્યું. ત્યારબાદ તેઓએ ત્યાંથી પ્રસ્થાન કરવાનો નિશ્ચય કરી લીધો.

→ પ્રાણનાથજીએ વિ.સં. ૧૭૩૯ (ઈ.સ. ૧૬૮૨) માં અગહન (માગશર) સુદ દસમી તિથિના દિવસે રામનગરથી પ્રસ્થાન કર્યુ અને ચતુર્દશી તિથિના દિવસે તે સુંદરસાથ સમુદાયને લઈને ગઢા ચાલી આવ્યા.

→ પહોંચ્યા, ત્યારે બાદશાહના અહદી-પ્રતિનિધિ (ઉત્તરાધિકારી) દોડતાં ત્યાં આવ્યા. તે સ્વયં તો રામનગર ચાલ્યા ગયા. કિંતુ તેણે પોતાના પાંચ લોકોને શ્રીજીની પાસે મોકલી દીધા.

→ રોકી, ત્યારે તે જ સમય ત્યાં દીવાન દેવકરણભાઈ આવી પહોંચ્યા તથા તેમના અને શ્રીજીની વચ્ચે મહારાજા છત્રસાલની વાતો થવા લાગી.

ઉ. ૧૩૭- બાગમાં મોમિન અહદીની ફોજની સાથે ચાર પ્રહર સુધી ઝૂઝતાં-લડતાં રહ્યા.

પ્ર. ૧૩૮- તે લોકો શું સાંભળીને શાંત થયા ? તેમને કોણે અને શું સંભળાવ્યું હતું ?

પ્ર. ૧૩૯- તે લોકો સૂર્યોદયથી પહેલાં જ લજ્જિત થઈને શું કહેતાં ચાલ્યા ગયા ?

ઉ. ૧૩૯- તે લોકોએ પરસ્પર વિચાર કર્યો, ''ધન્ય છે કે આજે અમે ખુદાની →

પ્ર. ૧૪૦- તે લોકોએ શ્રીજી સ્વરૂપને શું જાણીને પસ્તાતાં ''અમને મોક્ષ માટે કોઈ સ્થાન ન મળત.''-એવું કહ્યું ?

ઉ. ૧૪૦- તે લોકોએ પરસ્પર વિચાર કરીને શ્રીજી સ્વરૂપને ખુદાના →

પ્ર. ૧૪૧- શ્રીજી સ્વરૂપ બાગથી ચાલીને સાથીઓ સહિત ક્યાં પહોંચ્યા ? ત્યાં કોણ રહેતું હતું ?

પ્ર. ૧૪૨- તેણે પોતાના લોકોની વચ્ચે વૈરાગીઓ (શ્રીજી અને જમાત) ના વિષયમાં નિર્લજ્જતા પૂર્ણ વાતો કેમ કહી ?

પ્ર. ૧૪૩- ત્યાં કોણ બેઠું હતું, જેણે એ લોકોની નિર્લજ્જતાપૂર્ણ વાતો સાંભળી લીધી ?

ઉ. ૧૪૩- ત્યાં પર ગંગારામ બાજપેયી નામનો એક માણસ બેઠો હતો. તેણે →

પ્ર. ૧૪૪- નિર્લજ્જતાપૂર્ણ વાતો કરવાવાળા હાકેમ રાયને કોણે અને કેવી રીતે રોક્યા ?

ઉ. ૧૪૪- નિર્લજ્જતાપૂર્ણ વાતો કરવાવાળા હાકેમ રાયને ગંગારામ બાજપેયીએ →

ઉ. ૧૩૮- જ્યારે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને સનંધો સંભળાવી અને ચર્ચા કરી, ત્યારે તે શાંત થયા. શ્રી પ્રાણનાથજીએ તે લોકોને સનંધની વાણી દ્વારા નિઃશંક બનાવી દીધા.

→ મહેરથી બચી શક્યા કેમ કે અમારાથી જો કંઈક અનર્થ થઈ જાત, તો અમને દોજખમાં પણ જગ્યા ન મળત.'' અતઃ એવું કહેતાં તે સૂર્યોદયથી પહેલાં જ લજ્જિત થઈને ચાલ્યા ગયા.

→ ઉત્તરાધિકારી-દોસ્ત જાણીને પસ્તાતાં ''ક્યાંક જાણે-અણજાને અમારાથી કોઈ અનુચિત વ્યવહાર થઈ જાત, તો અમારી ખરાબ હાલત થાત અને અમને મોક્ષ માટે કોઈ સ્થાન ન મળત.''-એમ કહ્યું.

ઉ. ૧૪૧- હવે સદ્‌ગુરુ સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજી સાથીઓ સહિત બાગથી ચાલીને ગઢા પહોંચી ગયા. ત્યાં ભગવંતરાયનો પુત્ર હાકેમ રહેતો હતો.

ઉ. ૧૪૨- તે હાકેમે ફકીર-શ્રીજી સ્વરૂપ અને વૈરાગીઓને લૂંટી લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. અતઃ તેણે પોતાના લોકોની વચ્ચે વૈરાગીઓ (શ્રીજી અને જમાત) ના વિષયમાં નિર્લજ્જતાપૂર્ણ વિચાર પ્રગટ કર્યો.

→ હાકેમની ઉક્ત નિર્લજ્જતાપૂર્ણ વાતો સાંભળી લીધી. તે પહેલાં બે વાર શ્રીજીના દર્શન કરવા આવી ચૂક્યો હતો અને પોતાની આત્માનો સંબંધ જાણી લીધો હતો.

→ બળપૂર્વક રોકતાં કહ્યું, ''આપ એવું બૂરું કાર્ય કેમ કરો છો ? સાધુઓને લૂંટવાથી આપની કેટલી બદનામી થશે, શું આ વિષયમાં આપને ક્યારે સોચ્યું છે ?''

પ્ર. ૧૪૫- પુન: ગંગારામ બાજપેયીએ તે હાકેમને ભય બતાવતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૪૫- પુન: હાકેમને ભય બતાવતાં ગંગારામ બાજપેયીએ તેને કહ્યું, ''અરે ! હાકેમ સાહેબ !! આપને માલૂમ નથી. તે વૈરાગીઓને લૂંટવા આસાન →

પ્ર. ૧૪૬- ગઢાને શ્રીજીની તરફથી ફિટકાર અથવા ધિક્કાર કેમ, કયા કારણથી મળી ?

ઉ. ૧૪૬- ઉક્ત પ્રકારના વાતાવરણના કારણે તે જ દિવસથી ગઢાને શ્રીજીની તરફથી ફિટકાર અથવા ધિક્કાર મળી કેમ કે ગઢા પહોંચતાં જ ચારે →

પ્ર. ૧૪૭- અહીંયા વીતકકાર પોતાના ધામસ્થ સુંદરસાથને ક્યાંનું વૃત્તાંત સામે રાખ્યું, એવું કહી રહ્યા છે ?

❖ ગઢાનું વૃત્તાંત ❖

પ્ર. ૧- ગઢાની મજલમાં પહોંચવાથી વીતકકારને ક્યાંની, કેવી વાત યાદ આવી ?

પ્ર. ૨- કોના દર્શન પ્રાપ્ત થતાં જ, કોને તેમના દિવ્ય સ્વરૂપના પ્રતિ પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ ગયો ?

પ્ર. ૩- કોને સામે પામીને, કોના મનમાં, કોઈપણ પ્રકારની શંકા ન રહી ?

→ નથી. તે પોતાની સુરક્ષા હેતુ સ્વયં મરી જશે અથવા તને મારી નાંખશે. અતઃ ભૂલીને પણ એવું અનુચિત વિચાર ક્યારેય પોતાના મનમાં મત (ના) લાવશો અને ન તો ક્યારેય પોતાના મુખથી એવા અપશબ્દ જ કાઢશો.''

→ તરફથી અનર્થ જ અનર્થનો સંદેશ આવવા લાગ્યો, જેનાથી શ્રીજી સ્વરૂપના દિલમાં ગહેરી ચોટ લાગી. ત્યારથી ગઢાને લાનત લાગી કે કયામતના દિન સુધી ગઢાનો ઉદ્ધાર થઈ શકશે નહિ. અતઃ તે પ્રતિદિન નષ્ટ થતું ગયું.

ઉ. ૧૪૭- અહો સુંદરસાથજી ! અહીંયા વીતકકાર કહે છે, ''મેં આપના સન્મુખ અત્યારે ગઢાનું વૃત્તાંત રાખ્યું છે. અન્ય બાકી શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી કહેશે.''

-(પ્રકરણ-૫૮, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૪૭, કુલ સં. ૪૦૨૦+૧૪૭=૪૧૬૭).

❖ ગઢાનું વૃત્તાંત ❖

ઉ. ૧- ગઢાની મજલમાં પહોંચવાથી વીતકકારને અચાનક રામનગરની શેષ વાતો યાદ આવી. તે જ અવશેષ (બાકી રહેલી) વાતો હવે હું કહેવા જઈ રહ્યો છે.

ઉ. ૨- શ્રી પ્રાણનાથજીના દિવ્ય દર્શન પામીને સૂરતસિંહને તેમના દિવ્ય સ્વરૂપના પ્રતિ દૃઢ વિશ્વાસ થઈ ગયો.

ઉ. ૩- ધામના ધણીને સમક્ષ પામીને સૂરતસિંહના મનમાં કોઈપણ પ્રકારની શંકા શેષ ન રહી.

પ્ર. ૪- કોણે અને કોનો સદુપદેશ સાંભળીને તેમના સ્વરૂપમાં, કોનો સાક્ષાત્કાર કર્યો ?

પ્ર. ૫- સાક્ષાત્કારના પછી તેના મનમાં શું-શું વિચાર ઉત્પન્ન થવા લાગ્યો ?

પ્ર. ૬- ત્યારે સૂરતસિંહ કોની પાસે પહોંચ્યા અને તેને શું બોલ્યા ?

ઉ. ૬- ઉક્ત વિચાર કરતાં-કરતાં સૂરતસિંહ દીવાન દેવકરણની પાસે પહોંચ્યા. →

પ્ર. ૭- પુનઃ તેણે દેવકરણને ક્યાં ચાલીને, કોના દર્શન કરવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૮- સૂરતસિંહ દેવકરણને ક્યાં, કોની પાસે અને શા માટે લઈને આવ્યા ?

પ્ર. ૯- દેવકરણભાઈએ આવીને શું કર્યુ ? તેમને કેમ શંકા ન થઈ ? તેઓએ શું સિર ચઢાવ્યું ?

ઉ. ૯- દીવાન દેવકરણભાઈએ આવીને શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં પ્રણામ →

પ્ર. ૧૦- શ્રીજી સ્વરૂપની થોડી ચર્ચા સાંભળતાં જ દેવકરણભાઈને શું થયું ? તે શું સોચવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૦- શ્રીજી સ્વરૂપના મુખારવિંદથી થોડી જેટલી ચર્ચા સાંભળીને →

ઉ. ૪- શ્રી પ્રાણનાથજીના શ્રી મુખથી શ્રી તારતમ જ્ઞાનનો સદુપદેશ સાંભળીને સૂરતસિંહભાઈને તેમના સ્વરૂપમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થઈ ગયો.

ઉ. ૫- સાક્ષાત્કારના બાદ તેના મનમાં, ''હું પોતાની આ વાતને કોની સામે પ્રગટ કરું ? મારી એ વાતો પર કોણ વિશ્વાસ કરશે ?''-એવા વિભિન્ન વિચાર ઉત્પન્ન થવા લાગ્યા.

→તેઓએ દિવાન દેવકરણને કહ્યું, ''મેં એક વાત સાંભળી છે. તેને આપની સમક્ષ રાખું છું. મેં બ્રહ્મ અને બ્રહ્માત્માઓને પોતાની આંખોથી જોયાં છે.''

ઉ. ૭- પુનઃ સૂરતસિંહભાઈએ દીવાન દેવકરણને કહ્યું, ''આપ મારી સાથે ચાલો. હું આપને તેમના દર્શન કરાવીશ. તે કેતકી નદીના તટ પર રોકાયા છે. નિશ્ચિત જ તે પરમાત્માના અવતરિત સ્વરૂપ છે.''

ઉ. ૮- સૂરતસિંહ દીવાન દેવકરણભાઈને કેતકી ઘાટ પર રહેતાં શ્રી પ્રાણનાથજીના દર્શનાર્થ લઈને આવ્યા.

→ કર્યા. જ્ઞાનના આધાર પર પૂર્ણ વિશ્વાસ આવવાના કારણે તેમના મનમાં કોઈ પ્રકારની શંકા ન રહી. ત્યારે તે શ્રી પ્રાણનાથજીની પ્રત્યેક આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરતાં ગયા.

→ દેવકરણભાઈના મનની બધી શંકાઓ દૂર થઈ ગઈ. ત્યારે દીવાન દેવકરણે મનમાં વિચાર કર્યો, ''હું મહારાજા છત્રસાલથી શ્રીજીના પ્રતિપાદિત (સિદ્ધ કરેલાં) ધર્મની ચર્ચા કરીશ. તે અવશ્ય જ એમના નિષ્ઠાવાન શિષ્ય બની જશે.''

પ્ર. ૧૧- વીતકકાર હવે ક્યાંનું વર્ણન કરીને સંભળાવવાની વાત કરી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૧- અહીં વીતકકાર કહે છે, ''હવે હું સેવા કરવાવાળા સાથીઓનું વર્ણન →

પ્ર. ૧૨- પતિરામભાઈ રામનગરમાં કઈ સેવા ઉઠાવતાં હતા ?

પ્ર. ૧૩- અનાજ ભંડારની સેવામાં પતિરામભાઈની સાથે કોણ-કોણ ભાઈ હતા ?

પ્ર. ૧૪- તે સમય પાણી પીવડાવવાની સેવા કોણ કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૫- બજારથી સામગ્રી ખરીદીને લાવવાની, પુનઃ ભોજનની સેવાની દેખ-ભાળ કોણ ભાઈ કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૬- રસોઈ સેવા તથા ભોજનની વ્યવસ્થામાં કોણ-કોણ ભાઈ શામિલ હતા ? અંતમાં મદદ કરવા (હાથ બંટાવા)ની સેવા કોણ કરતું હતું ?

પ્ર. ૧૭- ઉક્ત બધી સેવાકાર્યોમાં પ્રમુખ કોણ હતા ? જંગલથી લાકડા લાવવાની સેવા કોની હતી ?

પ્ર. ૧૮- નિર્મળદાસભાઈ અને મુકુંદદાસભાઈ વિશેષરૂપથી કઈ સેવા કરતાં હતા ?

પ્ર. ૧૯- શ્રીજી દ્વારા અવતરિત સનંધ વાણી રાગ-રાગિણીઓમાં કોણ ગાતી હતી ? તેમની સાથે અન્ય કોણ શામિલ રહેતી હતી ?

→ કરું છું. રામનગરમાં સુંદરસાથે શ્રી પ્રાણનાથજીની અત્યધિક સેવા કરી. અતઃ તે સેવાભાવી જણોના પવિત્ર સેવાકાર્યને સુંદરસાથ સામે રાખું છું.''

ઉ. ૧૨- રામનગરમાં પતિરામભાઈ મોદીખાના-અનાજ ભંડારની સેવા ઉઠાવે છે.

ઉ. ૧૩- અનાજ ભંડારની સેવામાં પતિરામભાઈની સાથે કેશવદાસ અને જયંતિદાસભાઈ પણ હતા.

ઉ. ૧૪- તે સમય સુંદરસાથ સમુદાયમાં પાણી પીવડાવવાની વિશેષ સેવા જયંતિદાસભાઈ કરતાં હતા.

ઉ. ૧૫- બજારથી સામગ્રી ખરીદીને લાવવાની સેવા ગોકુળદાસભાઈ કરતાં હતા. ભોજન આદિ પકાવવાની પૂરી સેવાની દેખભાળ કરવાની જવાબદારી ગરીબદાસભાઈના હાથમાં હતી.

ઉ. ૧૬- રસોઈની સેવા તથા ભોજનની વ્યવસ્થા કરવાની સેવા ખેમદાસ, ગંગારામ, સંતદાસ અને ગોવર્ધનભાઈ કર્યા કરતાં હતા. કિંતુ અંતમાં સૂરજમલભાઈ પણ રસોઈની સેવામાં મદદ કરવા (હાથ બટાવા) લાગ્યા.

ઉ. ૧૭- ઉક્ત બધી સેવાકાર્યોમાં વૃંદાવનભાઈ પ્રમુખ હતા. બ્રહ્મનિષ્ઠ બરાડીના સુંદરસાથ જંગલથી લાકડા લાવવાની સેવામાં વિશેષરૂપથી સંલગ્ન રહેતાં હતા.

ઉ. ૧૮- નિર્મળદાસજી સદૈવ વાણી ગાયનમાં લાગી રહેતાં હતા. તેમની સાથે મુકુંદદાસભાઈ વિશેષરૂપથી શામિલ રહેતાં હતા.

ઉ. ૧૯- શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા અવતરિત સનંધ વાણી વિશેષરૂપમાં રાગ-રાગિણીઓ સહિત શ્રી બાઈજૂરાજ (તેજકુંવર) ગાયા કરતી હતી. તેમની સાથે ગોદાવરી, બુઆબાઈ અને હમોબાઈ પણ શામિલ રહેતી હતી.

પ્ર. ૨૦- વાણી ગાયન કરવાવાળી મંડળીઓ કેટલી હતી અને તે મંડળીઓ શું કર્યા કરતી હતી ?

પ્ર. ૨૧- ગાવામાં કોણ ભાઈ નિપુણ હતા ? તે પ્રતિદિન શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૨૨- સંધ્યા સમયની આરતી કોણ-કોણ ગાતું હતું ? પુનઃ પખવાજ-ઢોલક કોણ વગાડતું હતું ? એ બધામાં મુખિયા કોણ હતા ?

પ્ર. ૨૩- આરતીના કાર્યમાં કોણ બધાની સાથે સંમિલિત રહેતાં હતા ? કોણ સેવાનું નવું-નવું આયોજન કરતાં રહેતાં હતા ?

પ્ર. ૨૪- તાલ (ગાયનના સંગીતની લયબદ્ધતા) કોણ ભાઈ વગાડતાં હતા ? આરતી ગાયનમાં કોણ મગ્ન રહેતાં હતા ? કલ્યાણભાઈ શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૨૫- છબીલદાસભાઈ બહુ નિપુણતા સાથે શું કરતાં હતા ? બધા સુંદરસાથ આ સમય ઊભા-ઊભા શું કરતાં હતા ?

પ્ર. ૨૬- કૌશલ્યાબાઈએ કેટલાં ઉત્સવ કર્યા ? તેઓએ શ્રીજીની કઈ પ્રકાર સેવા કરી ? પુનઃ શ્રીજીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૬- કૌશલ્યાબાઈએ પોતાની ઘેર પ્રીતિભોજનના અગિયાર ઉત્સવ કર્યા, →

પ્ર. ૨૭- ઉદઈ તિવારીએ કેટલાં ઉત્સવ કર્યા ? તેમના ભત્રીજા ઘાસીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૦- તે સમય વાણી ગાયન કરવાવાળી બે મંડળીઓ હતી, જે સમય-સમય પર શ્રી પ્રાણનાથજીની વાણી ગાયન કર્યા કરતી હતી.

ઉ. ૨૧- વાણી ગાવામાં નિપુણ ભાઈનું નામ નિર્મળદાસ છે. તે પ્રતિદિન પોતાના મધુર સ્વરમાં વાણી ગાઈને શ્રીજીને રીઝાવ્યા કરતાં હતા.

ઉ. ૨૨- સંધ્યા સમયની આરતી ગાવામાં શ્રી લાલદાસજી અને શ્રી મુકુંદદાસજી શામિલ રહેતાં હતા. ઉત્તમદાસ પખવાજ-ઢોલક વગાડતાં હતા. ગાયન કરવાવાળા બધા સુંદરસાથમાં નિર્મળદાસભાઈ મુખિયા રહેતાં હતા.

ઉ. ૨૩- આરતીની સેવાકાર્યમાં વનમાળીદાસભાઈ બધાની સાથે શામિલ રહેતાં હતા. તે સેવા કરવાનું નવું-નવું આયોજન કરતાં રહેતાં હતા. નિત્ય નવા ઢંગથી સેવા થાય, તે એનો જ વિચાર કરતાં રહેતાં હતા.

ઉ. ૨૪- ખિમાઈદાસભાઈ તાલ બજાવતાં હતા અને કન્નડભાઈ મગ્ન થઈને આરતી ગાયન કરતાં હતા. કલ્યાણભાઈ આરતી ગાયનના સમય સ્વર અને તાલની કલાનો નિયમ બનાવી રાખતાં હતા.

ઉ. ૨૫- છબીલદાસભાઈ બહુ નિપુણતાથી શંખ વગાડતાં હતા. બધા સુંદરસાથ સાયંકાલ આરતીના સમયે નિઃશંક ભાવથી ઊભા-ઊભા મગ્ન થઈને આરતીના આનંદનો અનુભવ કરતાં હતા.

→ જેમાં શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર બોલાવીને તેઓએ યથોચિત ભલી પ્રકારથી સેવા કરી. શ્રીજી સાહેબે તેમની બધી મનોકામનાઓ પૂર્ણ કરી દીધી.

ઉ. ૨૭- ઉદઈ તિવારીએ પોતાની ઘેર બે વાર ઉત્સવ આયોજિત કરી શ્રીજી સાહેબજીને પધરાવ્યા. તેમના એક ભત્રીજા હતા-ઘાસી, જેણે શ્રીજીના ઉત્તમ વૈરાગી વેશના કારણે તેમને પોતાના ગુરુ માન્યા.

પ્ર. ૨૮- રામજની અને ભગવતીબાઈની માતાએ શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાની ઘેર બોલાવીને શું કર્યુ ?

પ્ર. ૨૯- મકરંદભાઈએ પ્રીતિભોજનનું આયોજન કરીને શ્રીજીના ચરણોમાં શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૯- મકરંદભાઈએ સુંદરસાથ માટે પ્રીતિભોજનનું આયોજન કરીને ઉત્સવ →

પ્ર. ૩૦- બરાડથી કોણ-કોણ આવ્યું ? તેઓએ કયા ભાવથી ઉત્સવ કર્યો અને સાથના સન્મુખીન થયા ?

ઉ. ૩૦- બરાડથી અમરા, દત્તા અને દગડાભાઈ આવ્યા. એ સાથીઓએ પણ →

પ્ર. ૩૧- જયંતિભાઈના દેવી ચાચાએ શ્રીજીને ઘરમાં બોલાવીને શું-શું કર્યુ ?

પ્ર. ૩૨- હીરામન બઢઈએ કોને-કોને ઘરમાં બોલાવ્યા અને શું-શું કર્યુ ?

પ્ર. ૩૩- કેટલાં મંજિલો-પડાવો પર રોકાતાં શ્રીજી સ્વરૂપ જમાત સહિત ગઢા આવ્યા અને ત્યાં કેટલાં દિન રોકાયા ?

પ્ર. ૩૪- ગઢામાં આવીને શ્રીજી દ્વારા પુન: સાથીઓને ક્યાં સંદેશ પહોંચાડવાની આજ્ઞા થઈ ?

પ્ર. ૩૫- ધરમાબાઈ ક્યાં આવીને ચર્ચા સાંભળીને સુંદરસાથમાં શામિલ થઈ ?

ઉ. ૨૮- રામજની અને ભગવતીબાઈની માતાએ પોતાપણાંની ભાવનાથી સ્વામીજીને પોતાની ઘેર બોલાવીને ઉત્સવ કર્યા.

→ કર્યો. તેઓએ પોતાનું તન, મન, ધન મહાપ્રભુજીના ચરણોમાં સમર્પિત કરી દીધું. તેમના ચરણોમાં પ્રણામ કરીને તે સદૈવ સેવાકાર્ય હેતુ ઊભા રહ્યા. તેઓએ પોતાના માટે કંઈ પણ શેષ ન રાખ્યું.

→ મનમાં ઉમંગ ભરીને સુંદરસાથ તેમજ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી માટે પ્રીતિભોજનનું આયોજન કરી ઉત્સવ કર્યો અને સેવામાં મગ્ન રહીને સાથના સન્મુખીન થયા.

ઉ. ૩૧- જયંતિભાઈના દેવી ચાચાએ શ્રીજી સ્વરૂપને પોતાના ઘરમાં બોલાવ્યા અને પ્રીતિભોજનનો ઉત્સવ કરીને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની સારી રીતે સેવા કરી.

ઉ. ૩૨- હીરામન બઢઈએ પણ પ્રીતિભોજન તેમજ ઉત્સવનું આયોજન કર્યુ. તેઓએ શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે-સાથે સુંદરસાથને પણ બોલાવ્યા. એમનાથી પણ શ્રીજી સ્વરૂપની સારી સેવા થઈ.

ઉ. ૩૩- સાત મંજિલો-પડાવો પર રોકાતાં નિષ્કલંકબુદ્ધ અવતાર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વામી બધા સુંદરસાથ સહિત ગઢા આવી પહોંચ્યા. ત્યાં શ્રીજી જમાત સહિત એક મહિનો તેર દિવસ રોકાયા.

ઉ. ૩૪- ગઢા આવીને શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા પુનઃ સાથીઓને બાદશાહ ઔરંગઝેબની પાસે જઈને તેને ઇમામત-ધર્મના નેતૃત્વનો સંદેશ પહોંચાડવાની આજ્ઞા થઈ.

ઉ. ૩૫- ધરમાબાઈ ગઢામાં આવીને બ્રહ્મમુનિઓના સમુદાયમાં શામિલ થઈ.

પ્ર. ૩૬- ગઢામાં આવીને કોણ-કોણ ધર્મના નિષ્ઠાવાન સાથી બન્યા ?

ઉ. ૩૬- ગઢામાં આવીને શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળતાં જ ધરમાબાઈના મનમાં મહાપ્રભુ →

પ્ર. ૩૭- ગઢાની મજલમાં ઉજ્જૈનથી કોણ-કોણ સાથ આવીને સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થયા ?

પ્ર. ૩૮- ઉક્ત સુંદરસાથની સાથે-સાથે અન્ય કોણ-કોણ સુંદરસાથ પણ ગઢા આવ્યા ?

ઉ. ૩૮- ઉક્ત સુંદરસાથની સાથે-સાથે અન્ય ફકીરા, બેનીબહેન, કરમેતીબાઈ, →

પ્ર. ૩૯- કોણે-કોણે ગઢા આવીને શ્રીજીના ચરણોમાં પોતાની આત્મા સમર્પિત કરી દીધી ?

પ્ર. ૪૦- અન્ય કોણે-કોણે ગઢા પહોંચીને શ્રીજી સ્વરૂપના ચરણોનો આશ્રય લીધો ?

પ્ર. ૪૧- ગઢાના નિવાસીઓમાંથી કોણે-કોણે શ્રીજીની શરણ ગ્રહણ કરી ?

પ્ર. ૪૨- એ જ સમય શ્રી પ્રાણનાથજીએ લાલદાસજીને ક્યાં સંદેશ આપવા જવાની આજ્ઞા આપી ?

પ્ર. ૪૩- શ્રીજી સ્વરૂપે દિલ્લી જઈને પુનઃ કોને કયામતનો સંદેશ સંભળાવવાનું કહ્યું ?

→ શ્રી પ્રાણનાથજીના પ્રતિ પૂર્ણ નિષ્ઠા જાગૃત થઈ ગઈ અને કોઈપણ શંકા શેષ ન રહી. તેમના સિવાય અનંતરામભાઈ, ઘનશ્યામ, સદાનંદ અને તેમની સંગ હરબાઈ પણ ગઢામાં આવીને ધર્મનિષ્ઠ સુંદરસાથ બન્યા.

ઉ. ૩૭- ગઢાની મજલમાં ઉજ્જૈનથી ગંગારામ, વાસુકેસર, ઉદૈતીબાઈ, ખિમોતીબાઈ તથા દયાલીબાઈ આવીને સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થયા. એમની સાથે-સાથે મોહનભાઈ અને ધનબાઈ પણ આવ્યા.

→ માનિકબાઈ, પૂર બહૂ અને લક્ષ્મીબાઈ વગેરે સુંદરસાથ પણ શ્રીજીના દિવ્ય સ્વરૂપની ઓળખ કરી પૂર્ણ નિષ્ઠાની સાથે બ્રહ્મમુનિ સમાજમાં શામિલ થયા.

ઉ. ૩૯- ગોવર્ધનભાઈ, મુકુંદ ભટ્ટ, દેવીદાસ, હરખોબાઈ વગેરેએ ગઢામાં આવીને સ્વામીજીના ચરણોમાં પોતાની આત્મા સમર્પિત કરી દીધી.

ઉ. ૪૦- અન્ય સાથમાં બિંદા, બિહારી, સંતદાસ, દુર્જનસિંહ વૈશ્ય, ખાંડેરાય, રૂપસિંહ, કીરતસિંહ વગેરે ગઢા પહોંચીને શ્રીજીના ચરણોનો આશ્રય લીધો.

ઉ. ૪૧- ગઢાના નિવાસીઓમાંથી દરસા, ધરમોલા, રતનબાઈ, કુશલસિંહ, મધુકર, લાલશાહ ભદેરિયા અને મયારામ વૈદ્યે શ્રીજીની શરણ ગ્રહણ કરી.

ઉ. ૪૨- અહીં શ્રીજી સ્વરૂપે પુનઃ લાલદાસજીને ઔરંગઝેબની પાસે જવાની આજ્ઞા આપી.

ઉ. ૪૩- શ્રીજી સ્વરૂપે લાલદાસજીને પુનઃ દિલ્લી જઈને બાદશાહ ઔરંગઝેબને કયામતના સમય અર્થાત્ જાગણીનો સંદેશ સંભળાવવા અને એ કહેવાનું કહ્યું, ‘‘અમે લોકો ફરી આપની પાસે સંદેશ લઈને આવ્યા છે.’’

પ્ર. ૪૪- પોષ વદ પાંચમની તિથિના દિન બિરજુભાઈએ આવીને શ્રીજી સ્વરૂપ ને શું વાત સંભળાવી ?

પ્ર. ૪૫- ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજીને શું થયું અને ગઢાને શું મળ્યું ?

ઉ. ૪૫- ઉક્ત સમાચાર સાંભળીને શ્રીજીને અત્યંત ગહેરો આઘાત લાગ્યો અને →

પ્ર. ૪૬- જ્યારે દેવકરણભાઈ ગઢાથી મઊ જવા માટે શ્રીજીથી વિદાય લેવા આવ્યા, ત્યારે શ્રીજી સ્વરૂપે તેમને શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૪૬- જ્યારે દીવાન દેવકરણભાઈ ગઢાથી મઊની તરફ પ્રસ્થાન કરવા માટે →

પ્ર. ૪૭- શ્રીજી દ્વારા ઉક્ત વાત પૂછવાથી દેવકરણભાઈએ શ્રીજી સ્વરૂપને શું જવાબ આપ્યો ?

પ્ર. ૪૮- દેવકરણભાઈની ઉક્ત વાત સાંભળ્યા પછી શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૮- દેવકરણભાઈની ઉક્ત વાતો સાંભળ્યા પછી શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને →

પ્ર. ૪૯- પુનઃ અન્ય રાજાઓના વિષયમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ દેવકરણભાઈને શું કહ્યું ? પુનઃ મહારાજા છત્રસાલની પાસે તેમની પરાત્માના વિષયમાં શ્રીજીએ શું સંદેશ મોકલી દીધો ?

ઉ. ૪૯- પુનઃ અન્ય રાજાઓના વિષયમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ દેવકરણભાઈને →

પ્ર. ૫૦- શ્રી પ્રાણનાથજીએ દિલ્લી સંદેશ પહોંચાડવાની આજ્ઞા કોને આપી ? આજ્ઞા મળવાથી તેઓએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૪૪- પોષ વદ પાંચમની તિથિના દિન બિરજુભાઈએ આવીને મહાપ્રભુને એ સમાચાર આપ્યા, ''રામનગરના રાજાએ કેતકી ઘાટ પર અમારા દ્વારા બનાવેલી હવેલી-સ્થળ (અસ્તબલ) ને ગિરાવી (પડાવી) દીધું છે.''

→ તેમના મુખથી ગઢા માટે લાનત નીકળી ગઈ કે જે પ્રકારથી રામનગરના રાજાએ હવેલીને (અસ્તબલને) ખોદીને નષ્ટ કરી છે, તે જ પ્રકાર હવે ગઢા પણ દેવી પ્રકોપથી નષ્ટ થઈ જશે અને કોઈ તેને બચાવી શકશે નહિ.

→ શ્રીજીથી વિદાય લેવા આવ્યા, ત્યારે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને પૂછ્યું, ''આપ પોતાની જન્મભૂમિ છોડીને અન્ય સ્થાન પર કેમ ચાલી આવ્યા ?''

ઉ. ૪૭- શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા ઉક્ત પ્રશ્ન પૂછવાથી દેવકરણભાઈએ કહ્યું, ''અમે એક વાત પર રૂઠીને અહીંયા ચાલી આવ્યા હતા. ત્યારથી અમે અહીંયા રહીએ છીએ. ત્યા પાછાં ન જઈ શક્યા.''

→ કહ્યું, ''આપ એ જ કાર્ય માટે અહીં આવ્યા હતા. આપ મહારાજા શ્રી છત્રસાલની પાસે જઈને તેમને અમારા અહીંયા આવવાના સમાચાર સંભળાવી દો.''

→ કહ્યું, ''અમોએ હિંદુસ્તાનના બધા રાજાઓને પારખી લીધા છે. કોઈની અંદર અમને પરમધામનો અંકુર જોવામાં ન આવ્યો.'' પુનઃ મહારાજા છત્રસાલની પાસે તેમની પરાત્માના વિષયમાં શ્રીજીએ એ સંદેશ મોકલ્યો, ''અમોએ છત્રસાલમાં પરમધામની સાકુંડલબાઈની આત્માને પારખી છે. હવે તેમનાથી અમારી ચર્ચા થશે.''

ઉ. ૫૦- શ્રી પ્રાણનાથજીએ દિલ્લી જઈને બાદશાહને પુનઃ પેગામ પહોંચાડવાની આજ્ઞા લાલદાસજીને આપી. ત્યારે લાલદાસજી દુવિધામાં પડી ગયા. →

→ તેઓએ શેખ ઇસ્લામ કાજીની આગળ, ''હું હવે ક્યારે તારી પાસે પેગામ લઈને નહિ આવીશ.''-એવી કસમ ખાધી હતી. યસર્થ (એટલે →

પ્ર. ૫૧- કુરાનના ફાલ દ્વારા શું સૂચના આવી ? તેને તેઓએ કોને બતાવ્યો ?

પ્ર. ૫૨- ઉક્ત સોળમા સિપારામાં કોના-કોના વિષયની વાતો હતી ?

પ્ર. ૫૩- મૂસા કોણ છે ? તેમણે ખુદાને શા માટે પ્રાર્થના કરી હતી ?

ઉ. ૫૩- મૂસા એક પયગંબર છે. તે સ્વયં પણ ખુદાઈ રાહ પર ચાલતા હતા તથા અન્યને પણ તે જ રાહ પર ચાલવાનો સદુપદેશ આપતાં હતા. બાદશાહ →

પ્ર. ૫૪- પયગંબર મૂસાએ ખુદાને પ્રાર્થના દ્વારા શું કહ્યું હતું અને કઈ રીતે પ્રાર્થના કરી હતી ?

ઉ. ૫૪- મૂસા પયગંબર ખુદાને પ્રાર્થના કરી કહેતાં હતા, ''હું એક સાધારણ →

પ્ર. ૫૫- ઉક્ત પ્રકારથી મૂસા પયગંબર દ્વારા પ્રાર્થના કરવાથી ખુદાએ શું કર્યું હતું ?

પ્ર. ૫૬- કુરાનની ઉક્ત આયત દ્વારા શું સમજવામાં આવ્યું અને કયા ઇંતેજારમાં રહેવું પડ્યું ?

ઉ. ૫૬- જ્યારે લાલદાસજીને કુરાનમાં એ આયત મળી, ત્યારે તેઓએ આ →

પ્ર. ૫૭- દિલ્લી સંદેશ પહોંચાડવા માટે કોની પર આજ્ઞા હતી ? તેમના બદલે તે સંદેશ પહોંચાડવા કોણ ગયું ?

→ કે) તેમની જવાની ઈચ્છા ન હતી. લેકિન તે શ્રીજીની આજ્ઞા કેવી રીતે ઠુકરાવતાં ? આ સંકટમાં પડી ગયા. ત્યારે તેઓએ જઈને કુરાન શરીફ ખોલીને તેનો ફાલ જોયો.

ઉ. ૫૧- કુરાનની ફાલ જોવાથી લાલદાસજીને સોળમા સિપારામાં મૂસા અને હારુનનો પ્રસંગ જોવા મળ્યો. તે ફાલ લાલદાસજીએ શ્રીજીને બતાવ્યો.

ઉ. ૫૨- સોળમા સિપારામાં મૂસા પેગંબરની, ફેરુન બાદશાહની અને મૂસાના ભાઈ હારુન-એ ત્રણેયની વાતો હતી.

→ ફેરુન તેમના માર્ગના બાધક હતા. તેમને વિજય પ્રાપ્ત કરવા માટે મૂસા પયગંબરને પોતાના ભાઈ હારુનની જરૂરત હતી. ભાઈ આપવા માટે તેમણે ખુદાને પ્રાર્થના કરી હતી.

→ ફકીર છું અને તે બાદશાહ છે. ફરી હું તેમની તુલનામાં કેવી રીતે આવી શકું છું ? યદિ આપ મને મારો ભાઈ આપી દો, તો હું પોતાના ભલા લોકોની જમાતની સાથે બાદશાહથી સંઘર્ષ કરી (છેડી) શકું છું.''

ઉ. ૫૫- મૂસા પયગંબરની પ્રાર્થના સાંભળીને ખુદાએ તેને તેનો ભાઈ હારુન આપી દીધો અને કહ્યું, ''હવે ફેરુન બાદશાહનું કરેલું કંઈ પણ થઈ શકશે નહિ અને તે કોઈ નિર્દોષનો સંહાર કરી શકશે નહિ.''

→ પ્રસંગ લાવીને શ્રીજીને બતાવ્યો અને બંનેએ પરસ્પર વિચાર કર્યો કે ''અમોને શીઘ્ર જ એક રાજા મળવા જોઈએ, જે અવશ્ય જ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન હશે.''

ઉ. ૫૭- ઉક્ત વિચાર કરવાથી લાલદાસજીનું દિલ્લી ઔરંગઝેબની પાસે સંદેશ લઈ જવાનું સ્થગિત (થંભી ગયું, રોકી દીધું) થયું. અતઃ લાલદાસજી →

→ ના બદલે તે કાર્ય માટે સ્વામીજીએ ચરણદાસ અને ગરીબદાસભાઈને →

પ્ર. ૫૮- લાલદાસજીને રાહમાં કોણ મળી ? તેમને લાલદાસજીને શું ખબર સંભળાવી ?

પ્ર. ૫૯- તે ખબર શ્રી લાલદાસજીએ કોને સંભળાવી ? ત્યારે શ્રીજીએ શું કર્યું ?

ઉ. ૫૯- ઉપરોક્ત વાતો લાલદાસજીએ આવીને શ્રીજી સાહેબજીને સંભળાવી →

પ્ર. ૬૦- શ્રી પ્રાણનાથજીએ પુનઃ અગરિયાથી મહારાજા છત્રસાલની પાસે કોને-કોને મોકલ્યા ?

પ્ર. ૬૧- બૂડી બૂડા ગામમાં જે ધામની ચાર બ્રહ્માત્માઓ મળી, તે કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૬૨- કયા ભાઈએ સંસારને ઓળખીને સુંદરસાથમાં નામ લખાવી દીધું ? તેઓએ શ્રીજીને શું કહ્યું ?

ઉ. ૬૨- લખીરામભાઈએ બાદમાં પરનામાં આવીને સુંદરસાથમાં પોતાનું નામ →

પ્ર. ૬૩- રામદાસભાઈએ સુંદરસાથ સહિત શ્રીજીને ઘરમાં આમંત્રિત કરી શું કર્યું ?

પ્ર. ૬૪- રામદાસભાઈએ શ્રીજીના ચરણોમાં સમર્પિત થતાં તેમને શું કહ્યું ?

→ ઔરંગઝેબ પાસે મોકલ્યા.

ઉ. ૫૮- એક દિન અચાનક લાલદાસજીને રાહમાં ધરમાબાઈ મળી. તેઓએ બતાવ્યું કે દેવકરણભાઈએ તેમની વાત અર્થાત્ શ્રીજીની આગમનની ચર્ચા મહારાજ છત્રસાલને કરી દીધી છે.

→ કે ''છત્રસાલજીની સામે હવે પોતાની ચર્ચા થવા લાગી છે.'' આ વાત સાંભળતાં જ શ્રીજીએ સંતદાસ અને ધરમદાસને દેવકરણભાઈની પાસે મોકલ્યા અને એક પત્ર લખીને આપતાં તેમને કહ્યું, ''આપ આ વિશેષ સંદેશ મહારાજ છત્રસાલને કહેજો.''

ઉ. ૬૦- પુનઃ મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજીએ અગરિયાથી લાલદાસ, ઉત્તમદાસ, જીવનદાસ અને ગોવિંદદાસભાઈને બ્રહ્મસૃષ્ટિ સાકુંડલબાઈનો અવતાર મહારાજ છત્રસાલની પાસે મોકલ્યા.

ઉ. ૬૧- બૂડી બૂડા ગામમાં કમલાવતી, રતનાબાઈ, રાઘવદાસ અને રેવાદાસ એ ચારેય બ્રહ્માત્માઓ મળી અને નિજાનંદ ધર્મમાં શામિલ થઈ.

→ લખાવી લીધું (દીધું) અને શ્રીજી સ્વરૂપને કહ્યું, ''હું હવે આપની સાથે જ રહીશ. મેં આ સંસારને ઓળખી લીધો છે. એ તો સ્વપ્નની સમાન નાશવાન છે.''

ઉ. ૬૩- રામદાસભાઈએ સુંદરસાથ સહિત સ્વામીજીને પોતાની ઘેર આમંત્રિત કરી પ્રેમપૂર્વક પ્રીતિભોજન તથા ઉત્સવ આદિ કર્યો અને શ્રીજીએ તેની પર કૃપા કરીને તેમને સંરક્ષણમાં લીધા.

ઉ. ૬૪- રામદાસભાઈએ શ્રીજીના ચરણોમાં સમર્પિત થતાં કહ્યું, ''હું હવે આપનો થઈ ગયો છું. આ સંસારને મેં સ્વપ્નવત્, મહત્ત્વહીન અને નિઃસાર સમજી લીધો છે.''

પ્ર. ૬૫- ગઢાથી સુંદરસાથ જમાતને સાથે લઈને શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૬૬- અગરિયાથી પુન: બ્રહ્માત્માઓની સાથે શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં પહોંચ્યા અને કેટલાં રોકાયા ?

પ્ર. ૬૭- બિલહરીમાં કોણ-કોણ સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થઈ ?

પ્ર. ૬૮- વીતકકાર હવે આગળ સહર્ષ સુંદરસાથને ક્યાંની વીતકની ચર્ચા કરવાનું કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૬૮- વીતકકાર હવે આગળ સહર્ષ સુંદરસાથને સંબોધિત કરતાં કહી રહ્યા →

❖ મિલાપ ❖

પ્ર. ૧- રામનગરમાં શ્રી પ્રાણનાથજીની અલૌલિક ચર્ચા બધાથી પહેલાં કોણે સંભાળી ?

પ્ર. ૨- તે ભાઈએ કોને શ્રીજી સ્વરૂપના દર્શન કરાવ્યા ? કોને દર્શન કરતાં જ સમજમાં આવી ગયું કે 'એ તો બ્રહ્મ -પરમાત્માને બોધ આપવાવાળા સ્વયં નિષ્કલંક બુદ્ધ સ્વરૂપ છે' ?

પ્ર. ૩- શ્રીજી સ્વરૂપ જ્યારે સુંદરસાથને જાગૃત કરતાં રામનગર પહોંચ્યા,ત્યારે ત્યાં કેટલાં સમય સુધી રોકાયા ? રામનગરની મજલમાં છત્રસાલના વંશજ કોણ મળવા આવ્યા ? તેમને કોની પર નિષ્ઠા થઈ ?

ઉ. ૬૫- ગઢાથી શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથ જમાતને સાથે લઈને અગરિયા પહોંચ્યા.

ઉ. ૬૬- અગરિયાથી પુનઃ બ્રહ્માત્માઓને સાથે લઈને શ્રીજી સ્વરૂપ બિલહરી આવી પહોંચ્યા. બિલહરીમાં શ્રીજી સ્વરૂપ જમાત સહિત અગિયાર દિન રોકાયા.

ઉ. ૬૭- બિલહરીમાં સંતાવરી, દીપાબાઈ અને ગોકુળદાસની માતા સુંદરસાથ જમાતમાં શામિલ થઈ. પૂર્વ જાગૃત સુંદરસાથ પણ અહીંયા એકત્રિત થવા લાગ્યા.

→ છે, ''હે ધામસ્થ સુંદરસાથજી ! અત્યાર સુધી મેં આપના સન્મુખ ગઢાનું વૃત્તાંત રાખ્યું. હવે એનાથી આગળ હું મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની આજ્ઞાથી પન્નાના પ્રસંગોની ચર્ચા કરીશ.''

-(પ્રકરણ-૫૯, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૬૮, કુલ સં. ૪૧૬૭+૬૮=૪૨૩૫).

❖ મિલાપ ❖

ઉ. ૧- રામનગરમાં મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની ઉદબોધિની (જાગ્રત થવું)- અલૌકિક ચર્ચા સર્વપ્રથમ સૂરતસિંહભાઈએ સાંભળી.

ઉ. ૨- સૂરતસિંહભાઈએ દીવાન દેવકરણભાઈને શ્રીજી સ્વરૂપના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન કરાવ્યા. ત્યારે તેમને દર્શન કરતાં જ નિશ્ચય થઈ ગયું કે ''એ તો પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો બોધ આપવા માટે સ્વયં નિષ્કલંકબુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થયા છે.''

ઉ. ૩- શ્રીજી સ્વરૂપ જ્યારે સુંદરસાથને જાગૃત કરતાં રામનગર પહોંચ્યા, ત્યારે ત્યાં જનજાગરણ કરતાં બે વર્ષ રોકાયા. દીવાન દેવકરણભાઈ, જે છત્રસાલના વંશજ હતા, મહાપ્રભુના સમાચાર પામીને તેમને મળવા →

→ આવ્યા. તેમના દિવ્ય સ્વરૂપના દર્શન પામીને દેવકરણભાઈને પણ →

પ્ર. ૪- શ્રીજીની ચર્ચા સાંભળતાં જ દેવકરણભાઈના મનમાં શું થયું અને તે શું વિચારવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૫- એમના જ્ઞાન-ગૌરવની વાતો સાંભળતાં જ કોણ અત્યંત પ્રસન્ન થશે, એવું દેવકરણભાઈ સોચવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૬- ઉક્ત સંદેશો લઈને કોણ ભાઈ, ક્યાંથી, ક્યાં ગયા ? તે સંદેશ કોને આપ્યો ?

પ્ર. ૭- તેઓએ મહારાજા છત્રસાલને શું-શું સમાચાર સંભળાવ્યા ?

ઉ. ૭- દીવાન દેવકરણભાઈએ મઊમાં સ્થિત મહારાજા છત્રસાલની પાસે જઈને શ્રી પ્રાણનાથજીના આવવાના સુસમાચાર બતાવ્યા અને તેમના જન-જાગરણ અભિયાન તેમજ મોક્ષદાયી જ્ઞાનનો પરિચય આપ્યો. તેઓએ મહારાજા છત્રસાલને એ પણ બતાવ્યું, ‘‘બાદશાહ ઔરંગઝેબ →

પ્ર. ૮- દેવકરણભાઈ દ્વારા ઉક્ત સુંદર સમાચાર સાંભળતાં જ સાકુંડલબાઈની આત્માને શું થયું ?

પ્ર. ૯- દેવકરણભાઈએ ઉક્ત પ્રકારની વાતો અન્ય કોને સંભળાવી ?

પ્ર. ૧૦- દેવકરણભાઈની ઉક્ત વાતો સાંભળીને મહારાજા છત્રસાલ વિચાર કરી જ રહ્યા હતા કે ત્યારે કોણ-કોણ શ્રીજીની તરફથી સાકુંડલબાઈની પાસે આવી પહોંચ્યા ?

→ મહાપ્રભુ પર પૂર્ણ નિષ્ઠા થઈ ગઈ.

ઉ. ૪- મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજીનો જ્ઞાન-ગૌરવ જોઈને દીવાન દેવકરણભાઈના મનમાં ઉમંગ ઉઠી અને તે વિચારવા લાગ્યા, ''એમના સમાચાર છત્રસાલને આપું.''

ઉ. ૫- એમના જ્ઞાન-ગૌરવની મહિમા સાંભળીને મહારાજા છત્રસાલ અત્યધિક પ્રસન્ન થશે, એવું દેવકરણભાઈ સોચવા લાગ્યા.

ઉ. ૬- ઉક્ત મહાન કાર્યનું બીડું (આહ્‌વાન) ઉઠાવીને દીવાન દેવકરણભાઈ રામનગરથી મઊ આવ્યા અને મહારાજા છત્રસાલને શ્રીજીનો સંદેશ આપ્યો.

→ શ્રીજી સ્વરૂપથી વેર ભાવ રાખે છે. તેનાથી જેઓએ ધર્મયુદ્ધ છેડી રાખ્યું છે. સ્વામીજીએ દેશના બધા રાજાઓને આ ધર્મયુદ્ધમાં સહયોગ આપવા માટે આહ્‌વાન કર્યું છે. કોઈપણ રાજા ઔરંગઝેબની વિરુદ્ધ ઊભા થવાનું સામર્થ્ય ન રાખી શકવાને કારણ આગળ ન આવ્યા. હવે આપ તેમને પોતાને ત્યાં બોલાવી દો.''

ઉ. ૮- મહારાજા છત્રસાલમાં ધામનો અંકુર તો હતો જ ! પ્રિયતમ પરમાત્માનો સંદેશ પામીને સાકુંડલબાઈની અંદર જાગૃત બુદ્ધિ આવી ગઈ.

ઉ. ૯- દીવાન દેવકરણભાઈએ શ્રીજીના વિષયની વાતો બલદીવાનને પણ સંભળાવી.

ઉ. ૧૦- દીવાન દેવકરણભાઈની ઉક્ત વાતો સાંભળીને મહારાજા છત્રસાલ તેના પર વિચાર કરી જ રહ્યા હતા કે મનમાં સાકુંડલબાઈને જગાવવાની વાત સોચતાં લાલદાસજી પણ મઊ આવી પહોંચ્યા તથા મનમાં ઉમંગ →

→ ભરીને શ્રી પ્રાણનાથજીની વાણીની ચોપાઈ આલાપતાં ઉત્તમદાસજી →

પ્ર. ૧૧- આવવાવાળાઓમાંથી શ્રીમદ્દભાગવતના શ્લોક લલકારતાં કોણ આવ્યું ? પુનઃ વાણીની ચોપાઈઓ આલાપતાં કોણ આવ્યું ?

પ્ર. ૧૨- કોની ચર્ચા શ્રવણ કરતાં જ સાકુંડલબાઈને શ્રીજીના ચરણોમાં આત્મદાન કરવાની ભાવના ઉત્પન્ન થઈ ?

પ્ર. ૧૩- ત્યારબાદ મહારાજા છત્રસાલજીએ શ્રીજી સ્વરૂપને બોલાવી લાવવા માટે અગરિયા કોને મોકલ્યા ?

પ્ર. ૧૪- મહારાજા છત્રસાલજીએ દેવકરણભાઈને શ્રીજીના ચરણોમાં પોતાના તરફથી શું કહેવાનું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૫- મઊથી કોણ-કોણ મહારાજા છત્રસાલજીની ખુશખબરી લઈને શ્રીજીની પાસે અગરિયા આવ્યા ?

પ્ર. ૧૬- ઉક્ત જનો દ્વારા મઊથી આવીને મહારાજા છત્રસાલજીનો સંદેશ આપવાથી શ્રીજીને શું થયું ?

પ્ર. ૧૭- હવે શ્રીજી સાહેબ બ્રહ્માત્માઓની જમાતને લઈને અગરિયાથી પ્રસ્થાન કરી ક્યાં આવ્યા ?

પ્ર. ૧૮- પન્ના-મધ્ય પ્રદેશના કયા સ્થાન પર જમાત સહિત શ્રીજીની સવારી રોકાઈ ?

→ પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યા.

ઉ. ૧૧- આવવાવાળાઓમાંથી લાલદાસજી મહારાજ શ્રીમદ્ભાગવતના શ્લોક લલકારતાં અને ઉત્તમદાસજી શ્રીજીના શ્રી મુખની વાણીની ચોપાઈઓ આલાપતાં આવ્યા.

ઉ. ૧૨- જ્યારે સાકુંડલ સખી-છત્રસાલજીએ લાલદાસજીના મુખથી શ્રીમદ્ભાગવતના શ્લોકોની ચર્ચા શ્રવણ કરી, ત્યારથી તેમના મનમાં સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં આત્મદાન કરવાની ભાવના ઉત્પન્ન થઈ ગઈ.

ઉ. ૧૩- ત્યારબાદ મહારાજા છત્રસાલે શ્રીજી સ્વરૂપને અગરિયાથી મઊ બોલાવી લાવવા માટે દીવાન દેવકરણભાઈને મોકલ્યા.

ઉ. ૧૪- મહારાજા છત્રસાલજીએ દેવકરણભાઈને કહ્યું, ''આપ શ્રી લાલદાસજી અને ઉત્તમદાસજીને પણ પોતાની સાથે લઈ જાઓ. સ્વામીજીના ચરણોમાં અમારા પ્રણામ કરી કહેજો કે હું સ્વયં છત્રસાલ આપને લેવા આવ્યો છું.''

ઉ. ૧૫- મઊથી પ્રસ્થાન કરી દીવાન દેવકરણ, સ્વામી લાલદાસજી અને શ્રી ઉત્તમદાસજી સહિત મહારાજા છત્રસાલજીની ખુશખબરી લઈને શ્રીજીની પાસે અગરિયા આવ્યા.

ઉ. ૧૬- ઉક્ત જનો દ્વારા મઊથી આવીને મહારાજા છત્રસાલજીનો સંદેશ આપવાથી, મહારાજા છત્રસાલથી ભેટ (મળવા) નું વિવરણ સાંભળીને શ્રીજી સ્વરૂપ અત્યંત આનંદિત થયા.

ઉ. ૧૭- હવે શ્રીજી સાહેબ બ્રહ્માત્માઓની જમાતને લઈને અગરિયાથી પ્રસ્થાન કરી પન્ના આવ્યા.

ઉ. ૧૮- મધ્ય પ્રદેશ સ્થિત પન્ના આવીને શ્રીજી સ્વરૂપે જમાત સહિત કિલકિલા નદીના તટ પર સ્થિત અમરાઈ ઘાટ પર ડેરો (પડાવ) કર્યો. અમરાઈ ઘાટ પર આવીને શ્રીજીની સવારી રોકાઈ ગઈ.

પ્ર. ૧૯- અમરાઈ ઘાટ પર રોકાતાં જ શ્રીજીએ શું વિચાર કર્યો અને શું કરવાનું નક્કી કર્યુ ?

ઉ. ૧૯- ઉક્ત પ્રકારથી આવતાં-જતાં જ્યારે શ્રીજી સ્વરૂપની દૃષ્ટિ અમરાઈ ઘાટ પર પડી, ત્યારે શ્રીજીએ તે સ્થાન પર શ્રીમન્નિજાનંદ ધર્મનો ઝંડો →

પ્ર. ૨૦- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ પોતાની પરમહંસ જમાતની સાથે ગઢાથી ક્યાં-ક્યાં થતાં પરના (પન્ના) સ્થિત અમરાઈ ઘાટમાં પહોંચ્યા ?

ઉ. ૨૦- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાની પરમહંસ જમાત લઈને ગઢાથી એક મહિનો તેર દિન પછી બિલહરી પહોંચ્યા. ત્યાં જમાતની સાથે અગિયાર →

પ્ર. ૨૧- અમરાઈ ઘાટમાં ડેરો કરતાં જ મહામતિ સ્વરૂપના દિલમાં શું અનુભવ થયો તેમજ તેઓએ ચિત્તમાં શું નિશ્ચિત કર્યુ ?

ઉ. ૨૧- વીસ સાલ (વર્ષ)ના જાગણી અભિયાન-ધર્મ પર્યટનમાં મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દીવ બંદરથી સૂરત, હરિદ્વાર, દિલ્લી થતાં ઉદયપુર, →

પ્ર. ૨૨- અમરાઈ ઘાટ કઈ તથા કેવી નદીનું તટવર્તી (નદીના કિનારાનું) સ્થાન છે ?

ઉ. ૨૨- અમરાઈ ઘાટ કિલકિલા નદીનું તટવર્તી સ્થાન છે. આ કિલકિલા નદીનું પાણી એટલું ઝેરી અથવા વિષ ભરેલું હતું કે આ પ્રાણઘાતક પાણીના →

પ્ર. ૨૩- પરમહંસ જમાત અને પરમહંસ જમાતના સરદાર કિલકિલા નદીના તટ પર ઉતર્યા, અત: તે સરદાર કોણ છે ?

પ્ર. ૨૪- કઈ જમાતને જોવાથી ચારે તરફથી ગૌડ જાતિના લોકો દોડીને આવી ગયા તથા કેમ ?

→ગાઢીને ત્યાં ધર્મપીઠ સ્થાપિત કરવાનું નક્કી કર્યુ અને એ જ ધ્યેયથી ઉક્ત સ્થાનને નજરમાં લીધું.

ચલે અગરિએ સે, પરન પહુંચે આએ ।
ડેરા કિયા અમરાઈમેં, ઠૌર ઝંડેકી ચિત લ્યાએ ॥

→ દિન રહ્યા. પુનઃ બિલહરીથી બૂડી બૂડા ગામ થતાં અગરિયા પહોંચ્યા. ત્યારબાદ અગરિયાથી જમાતની સાથે મહામતિ સ્વરૂપે અમરાઈ ઘાટ પર પહોંચીને ડેરો (પડાવ) નાંખ્યો કેમકે તેમને ત્યાં સ્વચ્છ નિર્મલ પાણીની સુવિધા ઉપર્યુક્ત લાગી.

→ ઔરંગાબાદના પછી રામનગર આવી પહોંચ્યા તથા રામનગરથી મધ્ય પ્રદેશ પન્ના સ્થિત અમરાઈ ઘાટમાં ડેરો કર્યો. આ ઘાટમાં ડેરો કરતાં જ મહામતિ સ્વરૂપના દિલમાં આ સ્થાનના પ્રતિ અપનાપન ઉમડી આવ્યું અને તેઓએ પોતાના દિમાગમાં અહીંયા જ પોતાનો ધર્મઝંડો સ્થાપિત કરવાનું નક્કી કરી લીધું.

→ પ્રયોગથી પક્ષી તથા ઈન્સાન કોઈપણ બચી શકતું ન હતું. એટલું જ નહિ, આ નદીના ઝેરી પાણીની બાફ (વરાળ) માત્રથી પણ આસમાનમાં ઉડતાં પક્ષી મરીને નીચે પડી જતાં હતા.

ઉ. ૨૩- પરમહંસ જમાત-બ્રહ્મસૃષ્ટિ અને એ પરમહંસ જમાતના સરદાર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ છે, જે સૃષ્ટિકર્તા કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મથી પણ પરે સ્થિત અક્ષરાતીત ધામના છે.

ઉ. ૨૪- ત્યાગી-વિતરાગી, પરમહંસ, અતીમ ફકીરની જમાતને જોઈને ચારે તરફથી ગાય, ભેંસ, ઘેટાં, બકરી વગેરે ચરાવવાવાળા ગૌડ જાતિના →

→ લોકો ઉપર પહાડથી ઉતરીને નીચે આવી ગયા કેમ કે તેમને લાગ્યું કે →

પ્ર. ૨૫- ''યા નદીકો જલ ન પીજિયો''-આ વાક્ય કોણે, કોને અને કેમ કહ્યું ?

ઉ. ૨૫- **''યા નદી કો જલ ન પીજિયો''**-આ વાક્ય ગૌડ જાતિના લોકોએ પરમહંસ જમાતને કહ્યું કેમ કે તેઓ જાણતાં નથી કે આ પાણી ઝેરી છે. →

પ્ર. ૨૬- ઉક્ત વાતો સાંભળતાં જ પરમહંસ જમાતે ગૌડ જાતિના લોકોની સામે શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૬- જ્યારે ગૌડ જાતિના લોકોએ કિલકિલા નદીના ઝેરીલા પાણીના વિષયમાં પરમહંસ જમાતને બતાવ્યું, ત્યારે તુરંત જ જમાતના લોકોએ ગૌડ જાતિના લોકોની સામે જ તે નદીમાંથી એક કમંડળ ભરીને પાણી →

પ્ર. ૨૭- ''યહ તો શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ''-એવું કોણે, કોના માટે અને કેમ કહ્યું ?

ઉ. ૨૭- **''યહ તો શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ''**-એવું ગૌડ જાતિના લોકોએ પરમહંસ જમાતથી ઝેરી પાણીનો અમૃતમાં પરિણત થઈ ગયા પછી શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના વિષયમાં કહ્યું કેમ કે તેમને લાગવા લાગ્યું કે આ તો દ્વાપરયુગના →

પ્ર. ૨૮- જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજીએ કિલકિલા નદીના તટ પર ડેરો નાંખીને મઊમાં શ્રી છત્રસાલ મહારાજને પોતાએ આવી પહોંચવાની ખબર મોકલી, ત્યારે શ્રી છત્રસાલ મહારાજના તરફથી શું જવાબ આવ્યો ?

ઉ. ૨૮- જ્યારે દેવકરણભાઈએ પરમહંસ જમાતની સાથે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને કિલકિલા નદીના તટ પર પધરાવ્યા, ત્યારે મઊમાં શ્રી →

→ એ સંતોની જમાત નદીના પાણીની સુવિધાને જોઈને અહીં ઉતરી છે. પરંતુ તે જાણતાં નથી કે આ પાણી પીને તે મરી જશે.

→ એને પીતાં જ પશુ-પક્ષી તો શું, મનુષ્યો પણ મરી જાય છે. તે લોકો જાણતાં હતા કે આ જમાત પાણીની જ સુવિધા જોઈને અહીં ઉતરી છે. એ જ સમજીને તે લોકો જમાતના લોકોની જાન બચાવવા હેતુ સૂચના આપવા આવ્યા હતા.

→ કાઢ્યું અને એક થાળીમાં તે કમંડળના પાણીથી પરમહંસના સરદાર શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણ ધોયા. ત્યારબાદ તે થાળીના ચરણામૃતને તે નદીમાં છાંટી દીધું અને પરમહંસ જમાતના બધા લોકો તે નદીમાં પ્રવેશ કરી ગયા. ગૌડ જાતિના લોકોના સામે જ જમાતના બધા લોકોએ અંજલિ (ખોબા) દ્વારા પેટ ભરીને તે નદીનું પાણી પીધું અને જલક્રીડાની સાથે તે નદીના પાણીમાં સ્નાન પણ કર્યું.

→ શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ છે. ત્યાં દ્વાપરમાં પણ જેઓએ જ કાલિય નાગનું દહન કર્યું હતું અને તેની ફેણ પર નૃત્ય કર્યું હતું. જેઓએ જ ત્યાં કાલિય નાગનું દહન કરીને તેના કાલકૂટ વિષ દ્વારા બધાની રક્ષા કરી હતી. હમણાં તે જ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન વેશ બદલીને અમારી રક્ષા કરવા અને બધાને સુખ પહોંચાડવા આવ્યા છે.

→ છત્રસાલ મહારાજને સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો કે પોતાની પરમહંસ જમાત સહિત મહામતિ સ્વરૂપ કિલકિલા નદીના તટ પર સ્થિત અમરાઈ ઘાટ પર આવીને ડેરો નાંખી ચૂક્યા છે અને આપની પ્રતીક્ષામાં છે. આ વાત સાંભળતાં જ શ્રી છત્રસાલ મહારાજે આગ્રહ સહિત પ્રાર્થના કરી, ''મારું આવવાનું સંભવ નથી. અતઃ યદિ આપ સ્વયં જ પચાસ-સાઈઠ મર્દોની સાથે મળી આવી જાવ, તો મારી મનોકામના પૂર્ણ થઈ જશે.''

પ્ર. ૨૯- મહારાજા છત્રસાલનો સંદેશો આવ્યા પછી મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૨૯- મહારાજા છત્રસાલની તરફથી આગ્રહપૂર્ણ સૂચના આવ્યા પછી મહામતિ →

પ્ર. ૩૦- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા મઊ પહોંચવાની ખબર આપવાથી મહારાજા છત્રસાલે ખબર સાંભળીને શું કર્યુ ?

ઉ. ૩૦- જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ મઊ સ્થિત તિંદુની દરવાજામાં પહોંચીને મહારાજા છત્રસાલને પોતાને આવી પહોંચવાની ખબર આપી, ત્યારે તે જ દિને, રાતના મહારાજા છત્રસાલે ગુપ્તરૂપમાં ગુપ્ત વેશ →

પ્ર. ૩૧- મહારાજા છત્રસાલે વેશ બદલી-બદલીને બે વાર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના દર્શન કર્યા. અતઃ તેઓએ કોણ બે વેશમાં મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કર્યા ?

પ્ર. ૩૨- બીજીવાર મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા આવતાં સમયે મહારાજા છત્રસાલ કયા વેશમાં હતા તથા જ્યારે તે દર્શન કરવા પહોંચ્યા, તે સમય મહામતિ સ્વરૂપ શું કરી રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૩૩- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપની સામે પહોંચીને મહારાજા છત્રસાલ કેવી રીતે ઊભા રહ્યા અને હાથ જોડીને શું કહ્યું ? તેના જવાબમાં શ્રી પ્રાણનાથજીએ તેમને શું કહીને સંબોધિત કર્યા ?

ઉ. ૩૩- મહારાજા છત્રસાલ જ્યારે બીજીવાર મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા પહોંચ્યા, ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપની સામે તે એક અજાણ (અજાણ્યા) →

→ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી ૫૦-૬૦ મર્દ આદમીઓને સાથે લઈને અમરાઈ ઘાટથી જયધ્વનિની સાથે નીકળી પડ્યા તથા તિંદુની દરવાજામાં પહોંચીને પુનઃ મહારાજા છત્રસાલને સ્વયં આવી પહોંચવાની ખબર મોકલી.

→ ધારણ કરી છૂપી-છૂપીને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની ચર્ચા સાંભળી. આ વાર તેઓએ આંખોથી નહિ, કાનોથી શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના દર્શન કર્યા તથા ચર્ચા-કથા દ્વારા ભલીભાંતિ અવિકલ્પરૂપેણ નિશ્ચિત કરી લીધું કે એ તે જ સ્વરૂપ છે, જેની રાહ હું બાર વર્ષ (સાલ) થી કરી રહ્યો છું.

ઉ. ૩૧- મહારાજા છત્રસાલે પહેલી વાર તો તિંદુની દરવાજા પર ગુપ્ત વેશમાં આવીને ચર્ચાના સમયે ચર્ચા દ્વારા આંખોથી નહિ, બલ્કે કાનોથી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના દર્શન કર્યા અને બીજા દિવસે સંદેશો મોકલાવીને શિકારીના વેશમાં મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા ગયા.

ઉ. ૩૨- બીજીવાર મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા આવતાં સમયે મહારાજા છત્રસાલ શિકારીના વેશમાં હતા તથા જ્યારે તે મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા પહોંચ્યા, તે સમય મહામતિ સ્વરૂપ પરમહંસ જમાતની વચ્ચે ચર્ચા કરી રહ્યા હતા.

→ જેવા તથા અસમંજસમાં પડેલાં એટલે કે ''કિં કર્તવ્ય વિમૂઢ'' ની સ્થિતિમાં હાથ જોડી ઊભા રહ્યા. તેમના મુખથી માત્ર **''બાબા જૂ રામ રામ''** એટલું જ નીકળ્યું. એના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે પણ **''બાબા બૈઠો ઈત આએ''** અર્થાત્ ''અરે બાબા ! અહીં પાસે આવીને બેસો'' એટલું જ કહ્યું.

પ્ર. ૩૪- જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને ''બાબા બૈઠો ઈત આએ'' કહ્યું, ત્યારે મહારાજા છત્રસાલ ક્યાં આવીને બેઠાં ?

પ્ર. ૩૫- જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને બીજીવાર આગળ આવવા માટે કહ્યું, ત્યારે તે ક્યાં આવીને બેઠાં ?

પ્ર. ૩૬- પુનઃ મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા ત્રીજીવાર આગળ આવવા માટે કહેવાથી મહારાજા છત્રસાલે શું કર્યુ ?

ઉ. ૩૬- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપના કહેવાથી બિછોના →

પ્ર. ૩૭- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપની પાસે આવીને બેસી ગયા, ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપે તેમને શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૭- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપની સામે આવીને બેસી →

પ્ર. ૩૮- મહામતિ સ્વરૂપની વાત સાંભળતાં જ જવાબમાં મહારાજા છત્રસાલે શું કહ્યું ?

ઉ. ૩૮- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપની ઉક્ત વાતોના પ્રત્યુત્તરમાં મહારાજા છત્રસાલે →

પ્ર. ૩૯- ''તિનકી છાપ કે રુપૈયા''-આ કથન કોણે અને કોને કહ્યું ? તે મહોર કોની છાપના હતા તથા તે મહોરના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે શું કર્યુ ?

ઉ. ૩૯- **''તિનકી છાપ કે રુપૈયા''**-આ કથન મહારાજા છત્રસાલે તે મહોર →

ઉ. ૩૪- જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને **''બાબા બૈઠો ઈત આએ''** કહ્યું, ત્યારે મહારાજા છત્રસાલ ફર્શ પર પાથરેલાં બિછોના (પાથરણું) ની કિનાર પર આવીને બેસી ગયા.

ઉ. ૩૫- જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને બીજીવાર કહ્યું, ''ત્યાં નહિ બાબા, વધારે આગળ આવી જાઓ !!'' ત્યારે મહારાજા છત્રસાલ ત્યાંથી ઊઠીને બિછોના (પાથરણાં) ની વચ્ચે આવીને બેસી ગયા.

→ (પાથરણું) ની કિનારથી ઉઠીને વચ્ચે આવીને બેસી ગયા, ત્યારે પુનઃ મહામતિ સ્વરૂપે તેમને ત્રીજીવાર કહ્યું, ''અરે બાબા ! અહીં મારી પાસે આવીને બેસી જાઓ.'' ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા ત્રીજીવાર કહેવાથી મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપની સામે આવીને બેસી ગયા.

→ ગયા, ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપે તેમને કહ્યું, **''અબ કહાઁ જાઓગે ભાગે''** અર્થાત્ ''હવે આપ મારા ફંદામાં પડી ગયા છે. હવે આપ ભાગીને ક્યાં જશો ?''

→ કહ્યું, ''મારી પર ફંદો નાંખવો અસંભવ છે. ચૌદ લોકમાં એવું કોઈ નથી, જે મારી પર ફંદો નાંખી શકે. આ કાર્ય તો માત્ર બુદ્ધજી દ્વારા જ થઈ શકે છે કેમ કે હું બાર વર્ષથી તેમનો ચાકર છું.''

→ બતાવતાં કહ્યું હતું, જે તેમને ૧૨ સાલ/વર્ષ પહેલાં એક વ્યક્તિ આપી ગયા હતા. તે મહોર બુદ્ધજીની છાપના હતા. તે મહોરોના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે તુરંત તેવા જ છાપવાળા એક મુઠ્ઠીભર મહોર પોતાની ગાદીની નીચેથી કાઢ્યા અને મહારાજા છત્રસાલના હાથમાં આપી દીધા. મહારાજા છત્રસાલ બંને મહોરોની છાપ મેળવવા લાગ્યા.

પ્ર. ૪૦- બાર વર્ષથી કોણ, કોના ચાકર હતા તથા આ વાતની શું સાક્ષી મળી ?

ઉ. ૪૦- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા આપેલાં મહોરોની →

પ્ર. ૪૧- મહારાજા છત્રસાલે પોતાના રાજમહેલમાં જઈને મહામતિ સ્વરૂપથી થયેલાં મિલાપના સમયની સારી હકીકત કોને કહી ?

પ્ર. ૪૨- પોતાના રાજમહેલની અંદર અર્થાત્ અંત:પુરમાં જઈને મહારાજા છત્રસાલે કોને તથા શું કહ્યું ?

ઉ. ૪૨- પોતાના રાજમહેલના અંત:પુરમાં જઈને મહારાજા છત્રસાલે પોતાની →

પ્ર. ૪૩- મઊના રાજદરબારમાં મહારાજા છત્રસાલની કઈ રાણી રહેતી હતી ?

પ્ર. ૪૪- મહારાજા છત્રસાલની આજ્ઞા થતાં જ રાણી દેવકુંવરી કયા રૂપમાં મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા ગઈ ?

ઉ. ૪૪- મહારાજા છત્રસાલની આજ્ઞા મળતાં જ રાણી દેવકુંવરીએ સર્વપ્રથમ →

પ્ર. ૪૫- મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવામાં તૃતીય (ત્રીજી) વારી કોની આવી અને તેઓએ કેવી રીતે દર્શન કર્યા ?

પ્ર. ૪૬- તે સમય કોણ મઊ પર ચઢાઈ કરવાની તાક (અનુકૂળ તક) માં રાહ જોઈ રહ્યા હતા ?

પ્ર. ૪૭- જ્યારે યુદ્ધના માટે નીકળતાં પહેલાં પોતાની અસવારી તૈયાર કરી મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપની પાસે આવ્યા, ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપે તેમને શું કહ્યું અને શું કર્યુ ?

→ સાથે પોતાની મહોરની છાપનું મિલાન કરીને જોયું, તો તેમને નિશ્ચિત થઈ ગયું કે તે ૧૨ વર્ષથી એ જ સ્વરૂપના ચાકર હતા. હવે તેમને અન્ય કોઈ સાક્ષીની જરૂર જ ન પડી. તે મુઠ્ઠીભર મહોર જ સાક્ષીરૂપ સિદ્ધ થયા.

ઉ. ૪૧- પોતાના રાજમહેલમાં જઈને મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપથી થયેલાં મિલાપના સમયની બધી હકીકત પોતાના કાકા બલદીવાન સહિત અન્ય રાજકુંવરોને કહી.

→ રાણી દેવકુંવરીને મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા થયેલાં મિલાપ વિષયની બધી વાતો કહી તથા એ પણ બતાવ્યું કે અક્ષરાતીત ધામથી પૂર્ણબ્રહ્મ અવતરિત થયા છે, જેમની રાહ હું બાર વર્ષથી કરતો આવ્યો હતો. જેને-જેને તેમના દર્શન કરવાની ઈચ્છા હોય, તે જઈને દર્શન કરી શકે છે.

ઉ. ૪૩- મઊના રાજદરબારમાં મહારાજા છત્રસાલની દેવકુંવરી રાણી રહેતી હતી.

→ બ્રાહ્મણીઓના સમુદાયમાં વેશ બદલીને મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કર્યા. બીજીવાર તેઓએ સૂચના આપીને પોતાની સેવિકાઓ સહિત વિધિપૂર્વક જઈને મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કર્યા.

ઉ. ૪૫- મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવામાં તૃતીય વારી (ત્રીજી વારી) મહારાજા છત્રસાલના સેનાધ્યક્ષ અને કાકા બલદીવાનની આવી. તેઓએ સૈનિકોની ભીડની સાથે મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કર્યા.

ઉ. ૪૬- તે સમય શેર અફગન મઊ પર ચઢાઈ કરી પોતાના કબજામાં લઈ લેવાની તાક (લાગ) માં ભારે સેના સહિત રાહ જોઈ રહ્યા હતા.

ઉ. ૪૭- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ શેર અફગનથી યુદ્ધ કરવા માટે સેના તૈયાર કરી આશીર્વાદ લેવા મહામતિ સ્વરૂપની પાસે આવ્યા, ત્યારે તેમને આશીર્વાદ આપતાં મહામતિ સ્વરૂપે તેમને કહ્યું, ''આજે તમારી →

→ મનોકામના પૂર્ણ થશે.'' એટલું કહીને મહારાજા છત્રસાલના સિર પર →

પ્ર. ૪૮- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના મુખથી નીકળેલી ઉક્ત વાતો સાંભળીને લશ્કરના સિપાહી શું કરવા લાગ્યા ?

ઉ. ૪૮- ઉક્ત પ્રકાર મહામતિ સ્વરૂપના મુખથી મહારાજા છત્રસાલને આશીર્વાદ →

પ્ર. ૪૯- યુદ્ધમાં વિજય પ્રાપ્ત કરી મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે પાછાં ફરીને આવવાથી મહારાજા છત્રસાલના લશ્કર સિપાહી શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૪૯- ઔરંગઝેબના મોકલેલાં શેર અફગનના સૈનિકોને ભગાડીને યુદ્ધમાં વિજય →

પ્ર. ૫૦- યુદ્ધમાં વિજય પ્રાપ્ત કરી મહામતિ સ્વરૂપની પાસે પાછાં ફરવાથી છત્રસાલ મહારાજે શું જોયું અને તે જોઈને મહારાજા છત્રસાલ શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૫૦- યુદ્ધમાં વિજય પ્રાપ્ત કરી જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ સૈનિકો સહિત પાછાં ફરીને મહામતિ સ્વરૂપની પાસે આવ્યા, ત્યારે ત્યાં તેઓએ ''**વિરાટ** →

પ્ર. ૫૧- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ જ્યારે મઊથી પન્ના પોતાના ડેરા અમરાઈ ઘાટ પર આવ્યા,તો શું જોઈને તેમને બહુ આશ્ચર્ય લાગ્યું ?

ઉ. ૫૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ જ્યારે મઊથી અમરાઈ ઘાટ કિલકિલા નદીના તટ પર સ્થિત પોતાના ડેરામાં ફર્યા, ત્યારે મઝલી રાણીએ બહુ →

પ્ર. ૫૨- મહારાજા છત્રસાલના આવતાં જ મહામતિ સ્વરૂપે તેમને કયા વિષયમાં વાતો કરી ?

ઉ. ૫૨- મહારાજા છત્રસાલ જ્યારે મઊમાં વ્યવસ્થા મળાવીને અમરાઈ ઘાટ →

→ હાથ રાખતાં એક રૂમાલ બાંધીને આશીર્વાદના રૂપમાં એક નાની જેવી તલવાર પણ તેમને આપી.

→ આપતાં નીકળેલાં વચન સાંભળીને લશ્કરના સિપાહી કહેવા લાગ્યા, ''અગર આજની લડાઈ જીતીને અમે પાછાં ફર્યા, તો અમે પણ એમને અક્ષરાતીત સ્વરૂપ માનીશું''. આ પ્રકાર કહેતાં યુદ્ધ માટે પ્રસ્થાન કરવા લાગ્યા.

→ પ્રાપ્ત કરી પાછાં ફરીને આવવાથી મહારાજા છત્રસાલના લશ્કરના સિપાહી કહેવા લાગ્યા, ''આજના આ યુદ્ધમાં પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની દયા વગર વિજય પામવો, તો અસંભવ જ હતું. એ અસંભવને સંભવમાં પરિણત (રૂપાંતર) કરવાની તાકત તો અક્ષરાતીત સ્વરૂપમાં જ હોઈ શકે છે.''

→ **પટ''** જોયું. વિરાટ પટ દર્શન દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતાં જ ''અહીં આવવાના પહેલાં અમે ક્યાં હતા ? અત્યારે ક્યાં છે અને શું કરી રહ્યા છે તથા સંસારમાં અમે કેમ આવ્યા છે ?'' આ બધા પ્રશ્નોનો જવાબ તેમને પોતાની જાતે ખુલસ્ત થતાં ગયા અને મહારાજા છત્રસાલ કહેવા લાગ્યા, ''હવે હું આ નાના જેવા રાજ્યમાં રહેવા ચાહતો નથી. હવે તો મને પરમધામના ૨૫ પક્ષરૂપી મોટા રાજ્યમાં જવું છે.''

→ હાવ-ભાવથી તેમની સેવા કરી. તેમના સેવા-ભાવને જોઈને મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી આશ્ચર્યચકિત રહી ગયા અને સોચવા લાગ્યા, ''મેં મહારાજા છત્રસાલને શું જાગૃત કર્યા ! તેનાથી તો કઈ ગુણા હાલ બાઈજૂરાજ મહારાણીના સમજાવવાથી મઝલી રાણીમાં આવ્યા છે.''

→ પર સ્થિત મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યા ત્યારે મહામતિ સ્વરૂપે તેમની આગળ મઝલી રાણીનો સેવા-ભાવ ખુલસ્ત કરી દીધો અને કહ્યું, ''જુઓ છત્રસાલ ! હું તમારામાં એટલો સેવા-ભાવ ઉત્પન્ન →

→ ન કરી શક્યો, જેટલો અહીંયા થોડા સમયમાં બાઈજૂ મહારાણી દ્વારા સમજ પ્રાપ્ત કરીને મઝલી રાણીમાં ઉત્પન્ન થયો. તેમનો સેવા-ભાવ, →

પ્ર. ૫૩- મહારાજા છત્રસાલ કિલકિલા નદીના કિનારે સ્થિત અમરાઈ ઘાટ પર ક્યારે-કયા સમયે આવ્યા ? તે સમય તેમની સાથે અન્ય કોઈપણ હતા યા તે એકલા આવ્યા હતા ? અગર અન્ય પણ હતા, તો કોણ-કોણ ?

ઉ. ૫૩- મહારાજા છત્રસાલ જે સમય મઊમાં રાજ્ય વ્યવસ્થા વગેરે મળાવીને શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની પાસે આવ્યા, તે બપોરના ભોજન-પ્રસાદનો સમય હતો. તે સમય મહારાજા છત્રસાલ એકલાં ન હતા. તેમની સાથે સેનાના અન્ય ચાર જણ પણ હતા. તેમને દૂર ઊભા કરીને જ્યારે →

પ્ર. ૫૪- ''કનાતેં ઠાઢી કરીં''-આ કથનનું શું તાત્પર્ય છે ? સ્પષ્ટ કરો.

ઉ. ૫૪- **''કનાતેં ઠાઢી કરીં''**-આ કથનનું તાત્પર્ય છે કે તે સમય સુંદરસાથજી →

પ્ર. ૫૫- ''આગે ધરી શ્રી રાજ'' અર્થાત્ શું, કોણે અને કોને આગળ રાખ્યા ?

ઉ. ૫૫- **''આગે ધરી શ્રી રાજ''** અર્થાત્ બાઈજૂરાજજી (શ્રી તેજકુંવરી) મહામતિ →

પ્ર. ૫૬- આ વખતે કળિયુગરૂપી દજ્જાલ કેમ કાંપી ઉઠયો ?

ઉ. ૫૬- મહારાજા છત્રસાલની સાથે આવેલાં ચારે જણાએ જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને સાક્ષાત્ પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વરૂપ માનીને તેમની થાળીમાં →

પ્ર. ૫૭- ''ઈન દોઊસે ચલે ન મેરા જોર''-એવું કોણ કહી રહ્યા છે અને કોણ બંનેના પ્રતિ ?

→ પ્રેમમયી સેવા જોઈને તો હું દંગ જ રહી ગયો. તેમની સેવા જોઈને એવું લાગ્યું, ન જાણે વર્ષો પહેલાં જ તેમની જાગણી થઈ ચૂકી હોય, જેના પ્રતિફળ તેમનામાં ઉત્પન્ન તે પ્રેમ-ભાવ હતો.''

→ મહારાજા છત્રસાલ શ્રીજીના પાસે આવ્યા, તે વખતે શ્રીજીને આરોગાવવાના હેતુ ચાદરો લગાવીને ઓટ (પડદો, ઓથું) બનાવવામાં આવી રહી હતી. મહારાજા છત્રસાલ શ્રીજીને ભોજન કરાવવાના માટે ત્યાં જ બિરાજમાન થઈ ગયા. મહામતિ સ્વરૂપના ભોજન કરી લીધા પછી મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલજીને પ્રસાદના રૂપમાં આપેલી થાળીમાં જ મહારાજા છત્રસાલ સહિત તેમની સેનાના તે ચાર લોકોએ પણ તે જ થાળીમાં એકી સાથે પ્રસાદ લીધો, જે મહારાજા છત્રસાલજીના સાથે આવેલાં હતા. તે ચાર જણોમાં હિંમતસિંહ, પર્વતસિંહ, શાહરૂપ અને નારાયણદાસ હતા.

→ શ્રીજીને ભોજન-પ્રસાદ આરોગાવવા માટે ચાદરો દ્વારા કનાતે ઊભી કરી આડ (પડદો) બનાવ્યા કરતાં હતા. આ એક રીતનો પડદો હોય છે, જેના સહારે શ્રીજી કોઈના જોયા વગર એકાંતમાં ભોજન કર્યા કરતાં હતા.

→ સ્વરૂપને આરોગાવવા માટે ભોજનની થાળી લઈને આવી તથા મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ આરોગ્યા પછી પ્રસાદની થાળી મહારાજા છત્રસાલની આગળ રાખી દીધી.

→ પ્રસાદ લીધો, ત્યારે આ જોઈને કુવૃત્તિવાળા શંકાળુઓના દિલમાં બેઠેલાં દજ્જાલ કાંપવા લાગ્યા અને સોચવા લાગ્યા કે હવે જો એ પણ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપની સાથે મળી ગયા, તો હે રામ ! અમારું શું થશે ? અરે ! હવે તો અમારો કાળ પાસે આવી ગયો છે ! !

ઉ. ૫૭- **''ઈન દોઊસે ચલે ન મેરા જોર''**-એવું કળિયુગી ભાવનાઓથી ગ્રસ્ત કુનિયતના પૂજારી મહામતિ સ્વરૂપ અને મહારાજા છત્રસાલના પ્રતિ કહી રહ્યા છે.

પ્ર. ૫૮- કોઈ-કોઈના દિલમાં બેસીને કળિયુગે મહાભારત રચવાની કોશિશ કરી. અત: તે કોણ છે, જેના દિલો પર કળિયુગ બિરાજમાન થયા અને તેમને શું ન ગમ્યું ?

ઉ. ૫૮- કોઈ-કોઈના અર્થાત્ મહારાજા છત્રસાલના રાજમહેલમાં જ સ્થિત સૈનિકોના અગ્રગણ્ય તથા મહારાજ છત્રસાલના કાકા બલદીવાનના દિલ પર બેસીને શંકા-ઉપશંકારૂપી દજ્જાલ ઊથલપાથલ મચાવીને →

પ્ર. ૫૯- ''ના ભએ રાજ તરફ દિલગીર''અર્થાત્ કોઈપણ મહારાજા છત્રસાલને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીથી વિમુખ ન કરી શક્યા. અત: કોણ ?

ઉ. ૫૯- **''ના ભએ રાજ તરફ દિલગીર''**-અર્થાત્ સૈનિકોના પ્રમુખ બલદીવાને મહારાજા છત્રસાલને દિલગીર અર્થાત્ દુ:ખી કરવામાં કોઈ કસર છોડી →

પ્ર. ૬૦- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી મધ્ય પ્રદેશ સ્થિત શ્રી પન્ના ધામ ક્યારે પહોંચ્યા ? તેમના દ્વારા પ્રારંભ જાગણી અભિયાન કેટલાં સમય સુધીનો હતો અને ક્યાંથી લઈને ક્યાં સુધીનો હતો ?

ઉ. ૬૦- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ જ્યારે મધ્ય પ્રદેશ સ્થિત શ્રી પન્ના ધામ, કિલકિલા નદીના પટ પર પહોંચ્યા, ત્યારે વિ.સં. ૧૭૪૦ લાગ્યો →

પ્ર. ૬૧- ''કાહૂ કરી ના કરસી''-શું, કોણે અથવા આ કથન કોના વિષયમાં કહેવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૬૧- **''કાહૂ કરી ના કરસી''** અર્થાત્ જ્યારથી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ, ત્યારથી લઈને વિ.સં. ૧૭૪૦ સુધી જેણે-જેણે જેની-જેની જેવી સેવા કરી અને આજસુધી કરતાં આવ્યા, તે બધાના સેવા-ભાવના વિષયમાં શાસ્ત્રોમાં →

→ મહાભારત રચવાનો પ્રયાસ કરવા લાગ્યા, જેના કારણ તે સોચવા લાગ્યા, ''જેઓએ પ્રસાદના નામ પર જ સહી, પરંતુ વીતરાગી બાબા નું જૂઠન (એઠું) કેમ ખાધું ? આ વાત મારી તો સમજની બહાર જ છે. અમે તો બુંદેલા ખાનદાનના પુરુષાર્થી તથા જન્મજાત ક્ષત્રિય છે.'' અતઃ મહારાજ છત્રસાલના કાકા બલદીવાનને પણ બ્રહ્માજીની જેમ જ પ્રસાદના નામ પર લીધેલું એઠું (જૂઠન) ન ગમ્યું.

→ ન હતી. મહાભારત રચવાની કેટલીય કોશિશો કરી. પરંતુ તેમનો એક પણ પ્રયત્ન કામિયાબ (સફળ) ન થઈ શક્યો. મહારાજા છત્રસાલના હૃદયમાં મહામતિ સ્વરૂપના પ્રતિ સ્થિત શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ પર જરા-જેટલી પણ આંચ ન આવી શકી કેમ કે તેમને મહામતિ સ્વરૂપ પર અવિકલ્પ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ હતો.

→ જ હતો. તેમના દ્વારા પ્રારંભ જાગણી અભિયાન વિ.સં. ૧૭૨૦ થી ૧૭૪૦ અર્થાત્ પૂરા ૨૦ સાલનો હતો અને દીવ બંદરથી લઈને લાઠી, ઠઠ્ઠા, મસકત, અબાસી, સૂરત, હરિદ્વાર, દિલ્લી થતાં રાજસ્થાનમાં ઉદયપુર, મંદસોર, ઔરંગાબાદ, રામનગર અંતમાં પન્ના સુધીનો હતો. અહીંયા પર મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ ધર્મઝંડો ગાઢીને અંતિમ ધર્મપીઠની સ્થાપના કરી હતી.

→ અલગ-અલગ પ્રકારથી લખવામાં આવ્યું છે. પરંતુ અહીંયા મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને સાક્ષાત્ અક્ષરાતીત સ્વરૂપ માનીને તેમની જેવી સેવા કરી, તેવી સેવા ન ભૂતકાળમાં કોઈએ કરી હશે અને ન ભવિષ્યમાં કોઈ કરી શકશે. અતઃ ઉક્ત કથન-વાક્ય એ જ સેવાના વિષયમાં કરવાવાળાના ભાવને પ્રગટ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

પ્ર. ૬૨- ''તૈસા હી લિખા તિન'' અર્થાત્ શું, શેમાં, કોના -કોના વિષયમાં તથા ક્યારથી લખવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૬૨- **''તૈસા હી લિખા તિન''** અર્થાત્ સૃષ્ટિના આદ્યથી લઈને અત્યાર સુધી →

પ્ર. ૬૩- ચોપડાની હવેલીમાં કોણે, કોને, ક્યારે અને કેવી રીતે પધરાવ્યા ?

ઉ. ૬૩- મહારાજા છત્રસાલ જ્યારે રાજ્ય વ્યવસ્થા મળાવીને મઊથી અમરાઈ ઘાટ આવી પહોંચ્યા, ત્યારે તેઓએ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને અમરાઈ ઘાટથી **'રાજગુરુ'** ની જેમ ફોજી સૈનિકો તથા વાજતે-ગાજતે સુખપાલમાં →

પ્ર. ૬૪- સુખપાલને પોતાની હવેલીના દ્વારની આગળ રાખીને મહારાજા છત્રસાલ શું કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૬૫- હવેલીની અંદર સ્થિત મહેલની અંદરથી અચાનક કોણ બહાર આવ્યું અને તેઓએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૬૫- હવેલીની અંદર સ્થિત મહેલની અંદરથી અચાનક મઝલી રાણી મહામતિ →

પ્ર. ૬૬- તે જોઈને તે સમય મહારાજા છત્રસાલે મઝલી રાણીને શું કહ્યું અને શું કર્યુ ?

ઉ. ૬૬- મઝલી રાણીને પહેરેલી સાડીનો પાંવડો બિછાવ્યો જોઈને મહારાજા →

પ્ર. ૬૭- આધ્યાત્મિક અને ભૌતિક-એ બંને સંબંધોમાંથી જીત કોની થઈ ?

ઉ. ૬૭- મહામતિ સ્વરૂપની નજરની આગળ જ ધાર્મિક શ્રદ્ધાયુક્ત મઝલી રાણીના ભાવને તેમનો ભૌતિક સંબંધ દબાવી રહ્યો હતો. એ જોઈને તુરંત જ મહામતિ સ્વરૂપે મઝલી રાણીની શ્રદ્ધાની રક્ષા હેતુ મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા બિછાવેલી પાઘડીને નાની (ટૂંકી) કરી દીધી. અતઃ સુખપાલથી →

→ જે-જે ભક્તોએ અથવા શિષ્યોએ પોત-પોતાના ઈષ્ટ અથવા ગુરુની જેવી-જે ભાવથી સેવા કરી, તેનું એક-એક વર્ણન વિભિન્ન શાસ્ત્ર-પુરાણોમાં થતું આવ્યું છે.

→ બેસાડયા. પછી સુખપાલને એક તરફથી ખભા (કંધા) પર સ્વયં મહારાજા છત્રસાલે ઉઠાવ્યા, તો બીજી તરફ તેમના ભત્રીજા દેવકરણ તેમજ અન્ય રાજકુંવરોએ. આ પ્રકાર સુખપાલને ચોપડાની હવેલીના મૂલ દરવાજાની આગળ લઈને રાખવામાં આવ્યું.

ઉ. ૬૪- સુખપાલને પોતાની હવેલીના દ્વારની આગળ રાખીને મહારાજા છત્રસાલ હવેલીની અંદર ચાલ્યા ગયા અને અંદર જઈને શું કરું-શું કરું ? આ રીતે સોચતાં-વિચારતાં અહીં-તહીં ચક્કર મારવા લાગ્યા.

→ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીના આગમનની સૂચના પામતાં જ દોડીને આવી અને પોતાની પહેરેલી સાડીને સુખપાલથી લઈને સિંહાસન સુધી પાંવડાના રૂપમાં બિછાવી દીધી.

→ છત્રસાલ સચેત થઈ ઉઠ્યા અને મઝલી રાણીને કહેવા લાગ્યા, ''અરે ! તમે મારાથી આગળ કેવી રીતે વધી રહ્યા છો ?'' એટલું કહીને તેઓએ મઝલી રાણીની સાડી ઉઠાવીને એક ખૂણામાં ફેંકી દીધી અને પોતે પહેરેલી પાઘડીને ખોલીને તેને પાંવડાના રૂપમાં બિછાવવા લાગ્યા.

→ લઈને પાંવડાના રૂપમાં બિછાવેલી પાઘડી સિંહાસન સુધી પહોંચતાં-પહોંચતાં પાંચ હાથ નાની (ટૂંકી) પડી ગઈ. તે જગ્યાએ પુનઃ મઝલી રાણીની તે જ સાડી બિછાવવામાં આવી. અતઃ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને સિંહાસન પર તો મઝલી રાણીની સાડીએ જ પહોંચાડ્યા અર્થાત્ પહેલાં ઉત્પન્ન આધ્યાત્મિક શ્રદ્ધાની વિજય થઈ.

પ્ર. ૬૮- ''કહી ધન ધન દિન હૈ આજ''-એવું મહારાજા છત્રસાલે ક્યારે કહ્યું ?

ઉ. ૬૮- જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપને સુખપાલમાંથી ઉઠાવીને પોતાની ચોપડા હવેલીમાં પાંવડો બિછાવતાં લઈ ગયા અને સિંહાસન →

પ્ર. ૬૯- ઉક્ત કથન કહ્યા પછી મહારાજા છત્રસાલે શું કર્યું ?

ઉ. ૬૯- ઉક્ત કથન કહ્યા પછી મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં પોતાની આત્માને સમર્પિત કરતાં કહ્યું, ''મારી આત્મા જ ટીકા (તિલક) છે, એ જ પાંવડો છે અને એ જ આરતીમાં ચઢાવવામાં →

પ્ર. ૭૦- ''કહી તુમ સાક્ષાત અક્ષરાતીત હો''-આ વાક્ય મહારાજા છત્રસાલે કયા સમયે કહ્યું ?

પ્ર. ૭૧- આરતી ન્યોછાવર કર્યા પછી મહારાજા છત્રસાલે સમાજમાં શું આહ્વાન કરી દીધું ? આ આહ્વાન કઈ જમાતના માટે હતું ?

ઉ. ૭૧- આરતી ન્યોછાવર કર્યા પછી મહારાજા છત્રસાલે પોતાની આત્માની નિશ્ચયતા પ્રગટ કરતાં સમાજની વચ્ચે એ આહ્વાન કરી દીધું, ''સાક્ષાત્ →

પ્ર. ૭૨- માતવર જમાતની વચ્ચે આહ્વાન કર્યા પછી પોતાના ધણીની સમક્ષ મહારાજા છત્રસાલે શું કર્યું ?

ઉ. ૭૨- માતવર જમાતની વચ્ચે આહ્વાન કર્યા પછી પોતાના ધણીની સમક્ષ મહારાજા છત્રસાલે કહ્યું, ''હે મારા ધણી! હવે મારી પાસે કશું રહ્યું →

પ્ર. ૭૩- મહારાજા છત્રસાલની ઉક્ત વાતો સાંભળીને શ્રી રાજજીએ તેમને શું કહ્યું ?

→ પર પધરાવ્યા, ત્યારે તેઓએ પોતાનું સર્વસ્વ આરતીના રૂપમાં શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં ન્યોચ્છાવર કરતાં કહ્યું, ''આજનો દિવસ મારા માટે ધન્ય-ધન્ય છે.''

→ આવેલી ન્યોછાવર પણ છે તથા આપશ્રી મારા પ્રાણોના નાથ અર્થાત્ ''**પ્રાણનાથ**'' સ્વરૂપ છો. આપશ્રીના ચરણોમાં છત્તા વારે-વારે સમર્પિત થાય છે.'' આટલું કહ્યા પછી તેઓએ શ્રી બાઈજૂરાજને પણ સિંહાસન પર પધરાવ્યા અને જુગલજોડીની સ્નેહપૂર્વક આરતી કરી.

ઉ. ૭૦- ''**કહી તુમ સાક્ષાત અક્ષરાતીત હો**''-આ વાક્ય મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને સિંહાસન પર બેસાડીને આરતી-ન્યોછાવર કર્યા પછી કહ્યું.

→ અક્ષરાતીત સ્વરૂપ શ્રી ઠકુરાણીજી સહિત જમાત લઈને મારા ઘરે પધાર્યા છો અને મેં અવિકલ્પરૂપથી (અકાટ્ય) તેમની વાસ્તવિકતાની પિછાણ કરી લીધી છે. એ સ્વરૂપને ધણીના સિવાય અન્ય નજરથી જોવાવાળા અકાટયરૂપેણ માતવર (બ્રહ્માત્મા) જમાતના નહિ હશે.''- આ આહ્વાન બ્રહ્માત્માઓ-માતવર જમાતના માટે હતું.

→ નથી. મેં પોતાનું સિર સુધ્ધાં આપના ચરણોમાં સમર્પિત કરી દીધું છે. મારી પાસે હવે પોતાનો આપા (અસ્તિત્વ) અર્થાત્ પોતાની આત્મા પણ ન રહી. હવે આપ જેમ ઉચિત સમજો, તેવી રીતે પોતાની અંગનાઓને અપનાવો.''-આ પ્રકાર મહારાજ છત્રસાલે હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી.

ઉ. ૭૩- ઉક્ત ભાવનાયુક્ત મહારાજા છત્રસાલની વાતો સાંભળીને મહામતિ સ્વરૂપ-શ્રી રાજજી બોલ્યા, ''જુઓ છત્રસાલ ! મેં હિન્દુ રાજાઓને જ →

→ નહિ બલ્કે મુસ્લિમ બાદશાહોને પણ ટટોલીને (તલાશી) જોયા છે.
→

પ્ર. ૭૪- ત્રિકાલદર્શી સંત-મહાત્માઓ દ્વારા કરેલી ભવિષ્યવાણીઓના વિષયમાં લોકોમાં શું અને કેવી શંકાઓ હતી ?

ઉ. ૭૪- મહારાજા છત્રસાલ અને મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીના મિલાપના
→

પ્ર. ૭૫- સર્વપ્રથમ દાતા કોને કહેવામાં આવે છે તથા તે શું આપે છે ? તેના પછી કોની વારી આવે છે ?

ઉ. ૭૫- સર્વપ્રથમ દાતા શિષ્ય અને શિષ્યાને કહેવામાં આવે છે. તે પોતાના
→

પ્ર. ૭૬- ત્રિકાલદર્શી વિભિન્ન સંતોમાંથી વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી અહીં કોની ભવિષ્યવાણીને સાક્ષીના રૂપમાં રાખી રહ્યા છે ? તે ભવિષ્યવાણીમાં શું કહેવામાં આવ્યું છે તથા કોના-કોના વિષયમાં કહેવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૭૬- ત્રિકાલદર્શી વિભિન્ન સંતોમાંથી વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી અહીં સંત શિરોમણિ (સર્વશ્રેષ્ઠ) ગુરુનાનકની ભવિષ્યવાણીને સાક્ષીના રૂપમાં
→

પ્ર. ૭૭- "વિજયાભિનંદબુદ્ધજીનું જાહેર થવું"-આ કથનનો અર્થ સરળતા-પૂર્વક સમજાવો.

ઉ. ૭૭- સંસારની વચ્ચે સ્થિત વિભિન્ન મત-મતાંતરોના અંતર્ગત જૂઠા-નાશવંત ઈષ્ટો દ્વારા પોતાની આત્માઓને પકડાવવામાં આવેલી કાલ્પનિક જ્ઞાનની
→

પ્ર. ૭૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ પોતાના હાથમાં થાળ લઈને શું કર્યુ ?

→ પરંતુ બ્રહ્મસૃષ્ટિના અંકુરયુક્ત અથવા લક્ષણયુક્ત આત્મા હું માત્ર આપને જ જોઈ રહ્યો છું.''

→ વિષયમાં ત્રિકાલદર્શી મહાપુરુષો એવં સાધુ-સંતોએ કહ્યું પણ છે તેમજ પોત-પોતાના ગ્રંથોમાં ગાયું પણ છે. અતઃ તેમના દ્વારા ગાયેલી ભવિષ્યવાણીઓના વિષયમાં જનતામાં ''આવા ગુરુ અને શિષ્ય ક્યાં હશે ? કેવા હશે ? વગેરે વગેરે....'' આવી વિભિન્ન શંકા-ઉપશંકાઓ હતી.

→ વિશ્વસ્ત ગુરુને પોતાનું સર્વેસર્વા અર્થાત્ શીશ સુધ્ધાં સમર્પિત કરી દે છે. આ પ્રકાર જ્યારે શિષ્ય અને શિષ્યા સર્વભાવેન સમર્પિત થઈ જાય છે, ત્યારે તેમના વિશ્વસ્થ ગુરુ પણ તેમને તે જ પ્રકાર અપનાવી લે છે. તેના પછી ગુરુ જેવા ચાહે, તેમને તેવા બનાવી શકે છે.

→ રાખી રહ્યા છે. તે ભવિષ્યવાણીમાં સંત શિરોમણિ ગુરુનાનક જ મહામતિ સ્વરૂપ તથા મહારાજા છત્રસાલના મિલન વિષયક સાક્ષીઓ છોડી ગયા છે, જેમાં તેઓએ કહ્યું છે કે-

''બીતેગા ઉનતાલીસા દગેગા ચાલીસા,
તબ કોઈ હોસી મરદ મરદ કા ચેલા ।
નાનક ગુરુ દિખાવે સાંઈ, સચ સચ દી વેલા ।।''

→ માન્યતાઓને અક્ષરાતીતના બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા પરાસ્ત કરી અનંત આત્માઓના અભિનંદનરૂપી એક પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા અને તેમના બ્રહ્મધામરૂપી લક્ષ્યનું પ્રત્યક્ષ જાહેર થવું જ વિજયાભિનંદબુદ્ધજીનું જાહેર થવું છે.

ઉ. ૭૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપે પોતાના હાથમાં થાળ લઈને મહારાજા છત્રસાલના માથા પર તિલક (ટીકો) લગાવી દીધું.

પ્ર. ૭૯- મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીએ મહારાજા છત્રસાલને કઈ ઉપાધિથી વિભૂષિત કર્યા ?

પ્ર. ૮૦- ''કરી આરતી પ્રાન''-અહીંયા કોની આરતી થઈ ?

ઉ. ૮૦- **''કરી આરતી પ્રાન''** અર્થાત્ અહીંયા મહારાજા છત્રસાલે પોતાના →

પ્ર. ૮૧- મહારાજા છત્રસાલજીએ પોતાની નિષ્ઠાનું પ્રમાણ કઈ રીતે આપ્યું ?

પ્ર. ૮૨- કોની કૃપાથી મહારાજા છત્રસાલ હિંદુ ધર્મના છત્રરૂપ બન્યા ?

પ્ર. ૮૩- મહારાજા છત્રસાલની પરાત્માનું નામ શું છે ? તેમના આત્માની પ્રત્યક્ષ પરખ કોણે કરી હતી ?

પ્ર. ૮૪- ''છત્રસાલ મહારાજ આગળ ચાલીને હિંદુ ધર્મ સમાજની વચ્ચે છત્રીવત્ સિદ્ધ થશે''-આ ભવિષ્યવાણી કોણે કરી હતી ?

ઉ. ૮૪- **''પરમધામની સાકુંડલ સખી અર્થાત્ બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલ** →

પ્ર. ૮૫- બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલની અંદર ક્યાંના, કેવા તથા કોના ગુણાયુક્ત લક્ષણ ઝલકવા લાગ્યા ?

ઉ. ૮૫- બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલની અંદર અક્ષરાતીત મૂલમિલાવામાં →

ઉ. ૭૯- છત્રસાલ સ્વયં રાજા તો હતા જ, પરંતુ મહામતિ સ્વરૂપે તેમને લલાટ (કપાળ) પર તિલક લગાવીને તેમને "**મહારાજા**" ની ઉપાધિ (પદવી) થી વિભૂષિત કર્યા અને સિંહાસન પર બિરાજમાન થવાની આજ્ઞા આપી.

→ પ્રાણ પ્રિયતમ મહામતિ સ્વરૂપની આરતી કરી. ત્યારબાદ મહામતિ સ્વરૂપની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરી મહારાજાની ઉપાધિયુક્ત મહારાજા છત્રસાલ રાજસિંહાસન પર બેસી ગયા.

ઉ. ૮૧- રાજતિલક થયા પછી મહારાજા છત્રસાલે પોતાના પ્રાણસ્વરૂપ, પ્રાણ પ્રિયતમ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની આરતી કરી તથા મહામતિ સ્વરૂપ સહિત સમસ્ત પ્રજાને પ્રણામ કરીને પોતાની નિષ્ઠાનું પ્રમાણ આપ્યું.

ઉ. ૮૨- અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ-ઇમામ મેહદી-મહામતિ સ્વરૂપની કૃપાના ફળસ્વરૂપ જ મહારાજા છત્રસાલ હિંદુ ધર્મના છત્રરૂપ અથવા રક્ષક બન્યા.

ઉ. ૮૩- મહારાજા છત્રસાલની પરાત્માનું નામ સાકુંડલ છે, જેની પરખ સ્વયં રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીએ અક્ષરાતીત મૂલમિલાવામાં પ્રત્યક્ષ જોઈને કરી હતી.

→ **આગળ ચાલીને હિંદુ સમાજની વચ્ચે હિંદુ ધર્મરક્ષક અર્થાત્ છત્રીવત્ સિદ્ધ થશે**"-આ ભવિષ્યવાણી કેટલાય વર્ષ પહેલાં જ સ્વયં સદ્ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી દેવચંદ્રજીએ કરી હતી. અતઃ તેઓએ જેવું કહ્યું હતું, તેવું જ અહીંયા થયું.

→ ખેલ જોવા બેઠેલી સાકુંડલ સખીના ગુણયુક્ત લક્ષણ ઝલકવા લાગ્યા કેમ કે વાણીમાં સ્પષ્ટ જ કહ્યું છે, "**કીંગો કસ્તૂરીય જો, કાંઈ ન લભે બાસ.**"

પ્ર. ૮૬- ''આરોગાવને શ્રી રાજ કો'' અર્થાત્ અહીંયા શ્રી રાજજી-મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને આરોગાવતાં સમયે કયો ભોગ ગાવામાં આવ્યો હતો ? આ વખતે ભોગની થાળી સજાવીને લાવવાવાળી સખીની પરાત્માનું નામ શું છે ?

પ્ર. ૮૭- આ વખતે બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલની જમણી આંખ ફડકી, એવું કેમ ન કહેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૮૭- આ વખતે બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલની જમણી આંખ ફડકી, →

પ્ર. ૮૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના સુખપાલને કોણ-કોણ ઉઠાવીને તથા ક્યાંથી, ક્યાં સુધી લઈ ગયા ?

પ્ર. ૮૯- મહામતિ સ્વરૂપને ક્યાં પધરાવીને મહારાજા છત્રસાલ અત્યંત પ્રેમથી તેમનો શ્રૃંગાર (સિનગાર) કરવા લાગ્યા ? પુનઃ અહીં પર બંને સ્વરૂપોનો શ્રૃંગાર (સિનગાર) કરવામાં આવ્યો કે માત્ર મહામતિ સ્વરૂપનો ?

ઉ. ૮૯- મહામતિ સ્વરૂપને મહારાજા છત્રસાલે મહેલની અંદર સ્થિત અંતઃપુર અર્થાત્ જ્યાં સોના, ચાંદી, હીરા, મોતી વગેરે સંપદા રાખવામાં આવે છે, →

પ્ર. ૯૦- કોણ-કોણ નામવાળા આભૂષણો દ્વારા મહારાજા છત્રસાલ અને મઝલી રાણીએ મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી તેમજ બાઈજૂરાજ મહારાણીનો સિનગાર કર્યો ?

ઉ. ૯૦- મહામતિ સ્વરૂપનો સિનગાર મહારાજા છત્રસાલે સુવર્ણ કંઠી દ્વારા →

પ્ર. ૯૧- ''અંદરના સાથે પણ વિભિન્ન પ્રકારના આભૂષણો દ્વારા બંને સ્વરૂપોનો સિનગાર કર્યો''. અતઃ અંદરના સાથ કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૮૬- **''આરોગાવને શ્રી રાજ કો''** અર્થાત્ અહીંયા શ્રી રાજજી-મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને આરોગાવતાં સમયે **''બાંઈ આંખ મેરી બેર બેર ફરકે''** આ ભોગ ગાવામાં આવ્યો. આ વખતે ભોગની થાળી સજાવીને લાવવાવાળી સખીની પરાત્માનું નામ છે **''સંજોય સખી''**.

→ એવું એટલા માટે ન કહેવામાં આવ્યું કેમ કે આ ડાબી આંખ પ્રતાપી બુંદેલા મહારાજા છત્રસાલની નહિ, બલ્કે પરમધામની સાકુંડલ સખીની ફડકી હતી.

ઉ. ૮૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને સિંહાસન પરથી ઉઠાવીને સુખપાલમાં બેસાડીને મઝલી રાણી તથા મહારાજા છત્રસાલ રાજમહેલના અંતઃપુરમાં લઈ ગયા.

→ ત્યાં પધરાવ્યા અને પધરાવીને વસ્ત્રાભૂષણાદિથી તેમનો શ્રૃંગાર (સિનગાર) કરવા લાગ્યા. અહીંયા માત્ર મહામતિ સ્વરૂપનો જ નહિ, અપિતુ બંને સ્વરૂપોનો સિનગાર થયો. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપનો સિનગાર મહારાજા છત્રસાલે અને તેજકુંવરી અર્થાત્ બાઈજૂરાજ મહારાણીનો સિનગાર મઝલી રાણીએ વિભિન્ન પ્રકારના વસ્ત્રાભૂષણો દ્વારા કર્યો.

→ કર્યો, જેમાં નીચે રત્નજડિત ઝૂમતી દુગદુગી સુશોભિત હતી. પુનઃ તે દુગદુગીમાં પણ હીરા, માણેક વગેરે રત્ન જડેલાં હતા. ત્યારબાદ પ્રેમવિભોર થઈને મહારાજા છત્રસાલે તેમને 'પોંચા' નામક આભૂષણ પણ પહેરાવ્યા. બાઈજૂરાજ મહારાણીનો સિનગાર પણ મઝણી રાણીએ અત્યંત સુંદર-સુંદર વિભિન્ન આભૂષણોથી કર્યો.

ઉ. ૯૧- **''અંદરના સાથ''** કહેવાનો તાત્પર્ય (અર્થ) છે રાજદરબારની અંદરના અન્ય રાજકુંવર વગેરે સદસ્ય. જેઓએ પણ ભાત-ભાતના આભૂષણો દ્વારા બંને સ્વરૂપોનો સિનગાર કર્યો.

પ્ર. ૯૨- મહારાજા છત્રસાલના રાજમહેલમાં દેખાદેખી તથા બનાવટી વિશ્વાસ જતાવવાવાળા કોણ હતા ?

પ્ર. ૯૩- આજસુધી કોણે, કોનાથી અને કઈ વાત છુપાવીને રાખી હતી ?

પ્ર. ૯૪- એક દિન જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ બંગલાજીમાં પહોંચ્યા, ત્યારે તે સમય ચાર જણાની સાથે મહામતિ સ્વરૂપ અને લાલદાસજી ક્યાં બેસીને, શું કરી રહ્યા હતા ?

ઉ. ૯૪- એક દિન જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ બંગલાજીમાં પહોંચ્યા, ત્યારે તે સમય ચાર જણાની સાથે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી અને →

પ્ર. ૯૫- બંગલાજીમાં ચાલી રહેલી એકાંત બેઠકને જોઈને મહારાજા છત્રસાલ શું વિચાર કરવા લાગ્યા ?

ઉ. ૯૫- બંગલાજીમાં ચાલી રહેલી એકાંત બેઠકને જોઈને મહારાજા છત્રસાલ →

પ્ર. ૯૬- મહારાજા છત્રસાલે દૂરથી જ ઇશારાથી લાલદાસજીને શું પૂછ્યું ?

ઉ. ૯૬- મહારાજા છત્રસાલે સોચ્યું કે પૂછ્યા વગર એકદમ તે બેઠકમાં ચાલી →

પ્ર. ૯૭- મહારાજા છત્રસાલના ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં લાલદાસજીએ શું કહ્યું ?

ઉ. ૯૭- મહારાજા છત્રસાલના ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં લાલદાસજીએ કહ્યું, ''હું હજૂર (શ્રીજી) ને પૂછ્યા વગર હા કે ના ન કહી શકું.'' ત્યારે મહારાજા છત્રસાલે પૂછીને બતાવવા માટે કહ્યું. ત્યારબાદ લાલદાસજીએ →

ઉ. ૯૨- મહારાજા છત્રસાલના રાજમહેલમાં મહારાજા છત્રસાલની દેખાદેખી તથા બનાવટી વિશ્વાસ જતાવવા (બતાવવા) વાળાઓમાં તેમના કાકા બલદીવાન હતા, જે તેમની જ સેનાના અગ્રગણ્ય સેનાધીશ કહેવાતા હતા.

ઉ. ૯૩- આજસુધી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ મહારાજા છત્રસાલને એ વાત છુપાવીને રાખી હતી કે મુસલમાનોના ધર્મગ્રંથ કુરાન શરીફમાં પણ પોતાનું ઘર શ્રી પરમધામ, પચ્ચીસ પક્ષની વાતો છે.

→ લાલદાસજી બંગલાજીના એક ખૂણામાં એકાંત જગ્યા પર બેસીને કુરાન ગ્રંથ વિષયની ચર્ચા-પરિચર્ચા કરી રહ્યા હતા. એમાંથી લાલદાસજી કુરાન ગ્રંથનો કોઈક પ્રસંગ વાંચી રહ્યા હતા, મહામતિજી તેનો અર્થ કરીને સમજાવી રહ્યા હતા તથા અન્ય ચાર જણ ત્યાં મહામતિજીની ચર્ચા સાંભળવામાં નિમગ્ન હતા.

→ સોચવા લાગ્યા, ''આજસુધી મેં એમની વચ્ચે આ પ્રકારની એકાંત બેઠક ક્યારેક જોઈ ન હતી.'' દૂર ઊભા-ઊભા જ વિચાર કરતાં રહ્યા, ''એવામાં મારું જવું ઠીક હશે કે નહિ ?'' આ રીતે તે દુવિધા (સંકટ) માં પડી ગયા.

→ જવું ઠીક ન હોય. અતઃ તેઓએ દૂરથી જ ઇશારાથી લાલદાસજીને બોલાવ્યા અને પૂછ્યું, ''શું આ એકાંત બેઠકમાં હું શામિલ થઈ શકું છું અથવા નહિ ?''

→ મહામતિજીની પાસે આવીને કહ્યું, ''છત્રસાલ મહારાજ પૂછી રહ્યા છે કે શું તે આ એકાંત બેઠકમાં આવી શકે છે ?'' ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા આપી કે ''હા ! તેમને બોલાવી લાવો !!''

પ્ર. ૯૮- મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને પોતાની પાસે બોલાવીને પોતાના દ્વારા છુપાયેલી કઈ વાત તેમની આગળ ખુલસ્ત કરી દીધી ?

ઉ. ૯૮- મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને પોતાની પાસે બોલાવીને →

પ્ર. ૯૯- કુરાન ગ્રંથની હકીકત સમજાવતાં મહામતિ સ્વરૂપે શ્રી દેવચંદ્રજીના, પોતાના અને સ્વયં મહારાજા છત્રસાલના વિષયમાં મહારાજા છત્રસાલને શું સમજાવ્યું ?

ઉ. ૯૯- કુરાન ગ્રંથની હકીકત સમજાવતાં મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલને કહ્યું, ''સાંભળો ! મુસલમાનોના ધર્મગ્રંથ કુરાનમાં લખેલી બધી વાતો અમારા ધામની છે. એટલું જ નહિ, કુરાનમાં શ્રી →

પ્ર. ૧૦૦- કુરાન ગ્રંથમાં ત્રણે-શ્રી દેવચંદ્રજી, શ્રી પ્રાણનાથજી તથા મહારાજા છત્રસાલના વિષયમાં શું-શું હકીકત લખેલી છે ?

ઉ. ૧૦૦- શ્રી રાજજી-ખુદાના શ્રી મુખથી હજરત મહંમદ સાહેબે ૯૦ હજાર હરફ (વચન) સાંભળ્યા. તે ૯૦ હજાર હરફોમાંથી ૩૦ હજાર હરફોના પ્રચાર-પ્રસારનો અધિકાર ખુદાએ મહંમદ સાહેબને આપ્યો. એ ૩૦ હજાર હરફ જ સદ્‌ગ્રંથ કુરાન શરીફમાં લખાવવામાં આવ્યા છે. તે ૩૦ હજાર હરફોમાં ભવિષ્ય વચનો સહિત સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી →

પ્ર. ૧૦૧- મહામતિ સ્વરૂપના શ્રી મુખથી કુરાન વિષયક વાતો સાંભળતાં જ મહારાજા છત્રસાલને શું થયું અને તે શું કહેવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૦૧- સદ્‌ગ્રંથ કુરાનમાં જાગણીલીલા વિષયમાં લખેલી ઉક્ત રહસ્યમયી →

→ કહ્યું, ''મેં એક વાત આજસુધી તમારાથી છુપાવીને રાખી હતી. સોચ્યું હતું, સમય આવવાથી બતાવી દઈશ. આજે હું તમને બતાવી રહ્યો છું. સાંભળો ! મુસલમાનોના પક્ષમાં અવતરિત ધર્મગ્રંથ કુરાન હકીકત (વાસ્તવ) માં તેમના માટે નથી. તે તો અમારા માટે છે. એ જ વાત આજસુધી મેં તમારાથી છુપાવીને રાખી હતી.''

→ દેવચંદ્રજીના, મારા અને તમારા નામ સહિત અમારી એક-એક હકીકત પણ લખેલી છે. આ ગ્રંથ અમારા ધણીએ આપણા માટે જ સાક્ષી રૂપમાં મોકલ્યો છે. એમાં અમારા ધામની બધી વાતો હોવાને કારણે આ ગ્રંથ અમારા માટે ધણી દ્વારા ખેલમાં મોકલેલી ચિઠ્ઠી છે. અતઃ અમારી ચિઠ્ઠી તો આપણે જ સમજી શકીએ છીએ. તે લોકો તેને વાંચે તો છે, પરંતુ સમજી શકતા નથી.''

→ દેવચંદ્રજીનું નામ રૂહઅલ્લાહ, શ્રી પ્રાણનાથજીનું નામ ઇમામ મેહદી અને મહારાજા છત્રસાલજીનું નામ હારુન કહીને લખ્યું છે. ઔરંગઝેબને ફેરુન નામથી સંબોધિત કરવામાં આવ્યા છે. શ્રી પ્રાણનાથજીના માટે મૂસા પયગંબર નામ પણ આપવામાં આવ્યું છે અને કહ્યું છે-જ્યારે હારુન અને મૂસા પયગંબર મળશે, ત્યારે ફેરુન બાદશાહ પરાસ્ત થશે. તેને મૂસા અને હારુન આગળ નતમસ્તક થવું જ પડશે. આ રીતે કુરાન ગ્રંથમાં ત્રણેયના નામ સહિત ત્રણેયની બધી હકીકત પણ લખવામાં આવી છે.

→ વાતો મહામતિ સ્વરૂપના શ્રી મુખથી સાંભળતાં જ મહારાજા છત્રસાલની અંદર અત્યધિક આવેશ (જોશ) ઉત્પન્ન થયો અને તેઓએ તુરંત જ નિશ્ચય કરી લીધો કે હવે આ રહસ્યમયી મહત્ત્વપૂર્ણ વાતો દ્વારા અમે સંસારમાં શોર મચાવી દઈશું.

પ્ર. ૧૦૨- ''પોતાના ઘર પરમધામની વાતો અમે કેવી રીતે છુપાવી શકીએ છીએ ?''-એવું કોણ કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૦૨- **''પોતાના ઘર પરમધામની વાતો અમે કેવી રીતે છુપાવી શકીએ**
→

પ્ર. ૧૦૩- ''આપની આજ્ઞા હોય, તો હું તેને પોતાની તલવારના બલ પર આપના ચરણોમાં લઈ આઊં''-એવું કોણ, કોને તથા કોના વિષયમાં કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૦૩- **''આપની આજ્ઞા હોય, તો હું તેને પોતાની તલવારના બલ પર**
→

પ્ર. ૧૦૪- મહારાજા છત્રસાલની કઈ વાત સાંભળીને મહામતિ સ્વરૂપ અત્યંત પ્રસન્ન થયા ?

ઉ. ૧૦૪- મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને કહ્યું, ''હવે હું પરબ્રહ્મ સદ્ગુરુ, આપ સ્વરૂપ તેમજ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોના સિવાય
→

પ્ર. ૧૦૫- અત્યંત પ્રસન્ન થઈને મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલના પ્રતિ શું વ્યવહાર કર્યો ?

ઉ. ૧૦૫- મહારાજા છત્રસાલના મુખથી ઉક્ત પ્રકારની શ્રદ્ધા અને ઉત્સાહપૂર્ણ વાતો સાંભળીને મહામતિ સ્વરૂપ તેમના પ્રતિ અત્યંત પ્રસન્ન થયા
→

પ્ર. ૧૦૬- મહારાજા છત્રસાલના રાજદરબારના કોઈ સદસ્યને મહામતિ સ્વરૂપની પરીક્ષા લેવાની કેમ સૂઝ્યું(દેખાયું) તથા તે વ્યક્તિ કોણ હતા ?

ઉ. ૧૦૬- મહારાજા છત્રસાલના રાજદરબારમાં સ્થિત એક પ્રમુખ વ્યક્તિ અર્થાત્ તેમના કાકા બલદીવાનના દિલમાં મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા મહામતિ
→

→ **છીએ ?''**અર્થાત્ મહારાજા છત્રસાલ જોશમાં આવીને ઉક્ત કથન મહામતિ સ્વરૂપને કહી રહ્યા છે. ''તે ગ્રંથમાં અમારા ઘરની જે વાતો છે, તેમને અમારા સિવાય અન્ય કોણ અપનાવશે અને જાહેર કરશે ? મુસલમાન લોકો હવે અમારું શું બગાડી શકશે ?''

→ **આપના ચરણોમાં લઈ આઊં.** આપના સેવક છત્રસાલે હવે દિલ્લીવાળા બાદશાહની સાથે સંઘર્ષ કરવા માટે કમર બાંધી લીધી છે.''-એવું મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને દિલ્લીવાળા બાદશાહ ઔરંગઝેબના પ્રતિ કહી રહ્યા છે.

→ અન્ય કોઈને કંઈ જ સમજતો નથી. મારી એક વાત બીજી પણ સાંભળી લો કે હવે કુરાનમાં વર્ણિત આપણી વાતો પર વિશ્વાસ કરી જે પણ આપના ચરણોમાં આવશે, આ છત્રસાલ તેના પર પોતાનું તન, મન, ધન ન્યોછાવર કરી દેશે'' મહારાજા છત્રસાલના મુખથી આ પ્રકારની વિશ્વાસપૂર્ણ વાતો સાંભળીને મહામતિ સ્વરૂપ અધિકાધિક ખુશ થયા.

→ અને તેમની અંદરની અક્ષરાતીતના **''સત્ય ધર્મ-હકીકી દીન''** ને સર્વત્ર ફેલાવવાની ભાવનાને જોઈને **''શ્રી કયામતનામા''** ગ્રંથની વાણીને તેમની છાપ પ્રદાન કરતાં તેમને ધર્મની જવાબદારી સોંપી દીધી.

→ સ્વરૂપના પ્રતિ કરેલો હર વ્યવહાર ખટકતો હતો કેમ કે મહારાજા છત્રસાલના ચલન-વ્યવહાર, માન્યતા વગેરે સુધી તેમની નજર અથવા સમજ પહોંચી જ શકતી ન હતી. તે સોચતાં હતા, ''એ લોકો હિંદુ થઈને પણ કુરાન તથા મુસલમાનોના પ્રતિ આટલાં પાગલ કેમ છે ? કુરાન અને હદીસો લઈને શીખવું તથા શીખવાડવું તેમજ કથા-ચર્ચા →

→ કરવી અને ઇમામ મેહદીનો દાવા લેવો ! એ વાતો બહુ અટપટી જેવી લાગે છે ! ! એ તો અસંભવને સંભવ જેવું બતાવે છે. અતઃ હું નિશ્ચિત →

પ્ર. ૧૦૭- મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલને કોણે બોલાવ્યા તથા કેમ ?

ઉ. ૧૦૭- મહારાજા છત્રસાલના કાકા બલદીવાનના હૃદયમાં મહામતિ સ્વરૂપના પ્રતિ મહારાજા છત્રસાલની માન્યતાઓ પર ઉત્પન્ન વિભિન્ન શંકા-ઉપશંકાઓ દ્વંદ્વ મચાવવા લાગી. તે સોચવા લાગ્યા કે ''મહારાજા →

પ્ર. ૧૦૮- કુરાનની અંદરની વિભિન્ન વાતોમાંથી મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલને એક પ્રશ્નનો જવાબ માંગવામાં આવ્યો, તે પ્રશ્ન કયો હતો ?

ઉ. ૧૦૮- મહોબાના ધુરધંર વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલને કુરાનની અંદરના →

પ્ર. ૧૦૯- મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલ શું તે પ્રશ્નનો જવાબ આપી શક્યા ?

ઉ. ૧૦૯- ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબનો ઉત્તર આપતાં મહોબાના વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલે બતાવ્યું કે ''કુરાનના પ્રમાણે સૃષ્ટિ પાંચ પ્રકારની છે''. ત્યારે લાલદાસ મહારાજે તેમને પૂછ્યું ''સારું ! મિયાં સાહેબ ! ! આપના →

પ્ર. ૧૧૦- ''એકે જવાબ દીજિયો''-એવું કોણે, કોને કહ્યું ?

પ્ર. ૧૧૧- ઉક્ત વાત સાંભળીને મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલે શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૧- ઉક્ત વાતો સાંભળીને મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલે બલદીવાનને કહ્યું, ''કુરાન અને હદીસોની વાતોના વિષયમાં શું તમે મને ઉમી (અનપઢ -અભણ) સમજો છો ? કુરાન અને હદીસા વાંચતાં-વાંચતાં →

→ જ પહેલાં એમની પરીક્ષા લઈશ અને ત્યારે એમની વાતોનું સમર્થન કરીશ.''

→ છત્રસાલ તો એમને સાક્ષાત્ અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વરૂપ માને છે, મુસલમાનોના ધર્મગ્રંથો દ્વારા એમને આખર જમાનાના ખાવિંદ બતાવે છે. અતઃ આ કેવી વાતો છે ?'' પોતાની આ શંકાઓનું સમાધાન કરવા મહારાજા છત્રસાલના કાકા બલદીવાને જ મહોબાના પ્રસિદ્ધ તેમજ વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલને આમંત્રિત કર્યા હતા.

→ વિભિન્ન વિષયોમાંથી સૃષ્ટિ-રચના વિષયક એક પ્રશ્ન લાલદાસજી દ્વારા પૂછવામાં આવ્યો. તે પ્રશ્ન એ હતો, ''સદ્ગ્રંથ કુરાનના પ્રમાણે સૃષ્ટિ કેટલાં પ્રકારની છે, કઈ-કઈ તથા આ વાત કુરાનમાં ક્યાં-કયા સિપારામાં લખેલી છે ?''

→ દ્વારા કહેલી પાંચ પ્રકારની સૃષ્ટિઓમાંથી આપ કઈ સૃષ્ટિમાં છો ? એ વાતોનો જવાબ વિચારપૂર્વક આપો કેમ કે આ બધી વાતોનો જવાબ અમને આપ જેવા વિદ્વાન નિશ્ચિત કરી નહિ બતાવશે, તો કોણ બતાવશે ?'' જ્યારે ઉક્ત પ્રશ્નનો સ્પષ્ટ જવાબ આપવો તેને ન આવડ્યો, ત્યારે તે દુવિધાજન્ય વાતો કરવા લાગ્યો.''

ઉ. ૧૧૦- **''એકૈ જવાબ દીજિયો''**-એવું બલદીવાને મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલને કહ્યું.

→ મારા વાળ સફેદ થઈ ચૂક્યા છે અને દિલ પાક-પવિત્ર બની ગયું છે. હું કુરાન અને હદીસોમાં લખેલી વાતોના સિવાય જો અન્ય વાત કરું, તો હું પોતાની-જાતને હારી ગયો, શ્વાસ ન લઈ શક્યો, એવું માનીશ. મારી પાસે ભણીને તો બધા વિદ્વાન કાજી, મુલ્લા બન્યા છે.''

પ્ર. ૧૧૨- ''તિસ વાસ્તે તુમસે ડરત હૈ''-આ વાક્ય કોણે, કોને અને કેમ કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૨- **''તિસ વાસ્તે તુમસે ડરત હૈ''**-આ વાક્ય બલદીવાને મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલને કહ્યું કેમ કે વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલના →

પ્ર. ૧૧૩- કુરાનમાં દુનિયાની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) કેટલાં પ્રકારની બતાવવામાં આવી છે અને કઈ-કઈ ? એ કોણે, કોને પૂછ્યું ?

ઉ. ૧૧૩- કુરાન, હદીસોમાં દુનિયાની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) પાંચ પ્રકારની બતાવવામાં આવી છે. જેમ કે-૧) એક સૃષ્ટિ ''કુંન'' હો જા કહેવાથી →

પ્ર. ૧૧૪- દુનિયાની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) ના વિષયમાં કુરાનમાં ક્યાં-કઈ જગ્યા પર અથવા કયા સિપારામાં લખેલું છે ? પુનઃ શું ઉક્ત વાત કાજી અબ્દુલ રસૂલ કુરાનમાં કાઢીને બતાવી શક્યા ?

પ્ર. ૧૧૫- કાજી અબ્દુલ રસૂલના સામે પાંચ પ્રકારની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) ની હકીકત કોણે રાખી ?

પ્ર. ૧૧૬- જવાબ ન આવડવાથી જ્યારે કાજી અબ્દુલ રસૂલ દુવિધાજન્ય વાતો કહેવા લાગ્યા, ત્યારે તેને કોણે સાવચેત (સાવધાન) કર્યા ?

ઉ. ૧૧૬- જ્યારે પાંચ પ્રકારની પેદાશમાંથી આપ શેમાં છો, આ પ્રશ્ન પૂછવાથી કાજી અબ્દુલ રસૂલની અક્કલ ગૂમ થઈ ગઈ અને તે દુવિધાજન્ય →

પ્ર. ૧૧૭- કાજી અબ્દુલ રસૂલને તેમના દ્વારા કહેલી પૂર્વ વાતો યાદ અપાવતાં બલદીવાને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૭- કાજી અબ્દુલ રસૂલને તેમના દ્વારા કહેલી પૂર્વ વાતો યાદ અપાવતાં →

→ અનુસાર તેમની પાસે વાંચીને જ બધા વિદ્વાન કાજી, મુલ્લા બન્યા હતા. અતઃ કદાચ વિચાર-વિવેક કર્યા વગર જવાબ આપવાથી વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલ હારી જતાં, તો બધાય મુસલમાન વિદ્વાન કાજી, મુલ્લા હારી જતાં.

→ થઈ. ૨) બીજી સૃષ્ટિ ખુદાના એક હાથથી થઈ. ૩) ત્રીજી સૃષ્ટિ ખુદાના બીજા હાથથી થઈ. ૪) ચોથી સૃષ્ટિ સ્વયં ખુદા મૂલ (ઈપ્તદાએ) થી ઉઠાવીને લઈ આવ્યા અને ૫) પાંચમી સૃષ્ટિ ખિલકતથી આવી છે. આ લાલદાસજીએ કાજી અબ્દુલ રસૂલને ખુલસ્ત કરતાં કહ્યું.

ઉ. ૧૧૪- દુનિયાની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) ના વિષયમાં કુરાનમાં ''**તિલકલ રસૂલ**'' નામક ત્રીજા સિપારામાં લખેલું છે. પરંતુ આ વાત વિદ્વાન કાજી કુરાન ખોલીને ન બતાવી શક્યા. અતઃ લાલદાસજીએ કુરાન ખોલીને તેને બતાવી દીધું.

ઉ. ૧૧૫- કાજી અબ્દુલ રસૂલના સામે પાંચ પ્રકારની પેદાશ લાલદાસ મહારાજે રાખી દીધી. ત્યારબાદ તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે ''ઉક્ત પાંચ પ્રકારની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) માંથી આપ શેમાં છો ?''

→ વાતો કરવા લાગ્યા, ત્યારે તેમની ગતિ-વિધિ જોઈને બલદીવાને તેને સચેત કરતાં કહ્યું, ''અરે મિયાં ! પહેલાં આપ શું કહી રહ્યા હતા અને અત્યારે શું કહેવા લાગ્યા ? આપ સ્પષ્ટરૂપથી એ કહી દો કે હું આ પેદાશમાંથી છું.''

→ બલદીવાને કહ્યું, ''અરે મિયાં સાહેબ ! આપ તો મુસ્લિમ સમાજના કાજી, મુલ્લાઓમાં અગ્રગણ્ય કુરાન, હદીસોના જાણકાર વિદ્વાન છો. કુરાન, હદીસોની અંદર લખેલી વાતોના વિષયમાં સ્વયં આપ →

→ જ કહ્યા કરતાં હતા કે 'કુરાન અને હદીસોમાં લખેલી વાતોને છોડીને હું અન્ય કંઈક બોલું, તો હું આપની આગળ દમ ન મારી શક્યો. હું →

પ્ર. ૧૧૮- કયો પ્રશ્ન પૂછવાથી કાજી અબ્દુલ રસૂલે પોતાનો પરાજય સ્વીકાર કરી લીધો અને કોના ચરણોમાં સેજદા (પ્રણામ) કરવા લાગ્યો ?

ઉ. ૧૧૮- મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલને જ્યારે ''પાંચ પ્રકારની પેદાશ (ઉત્પત્તિ) માંથી આપ શેમાંથી છો ?''-આ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો →

પ્ર. ૧૧૯- જ્યારે મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલે પોતાની હાર સ્વીકાર કરી લીધી, ત્યારે બલદીવાને પુનઃ તેને શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૧૯- જ્યારે મહોબાના કાજી અબ્દુલ રસૂલે પોતાની હાર સ્વીકાર કરી →

પ્ર. ૧૨૦- બલદીવાનની ઉક્ત વાતો સાંભળીને કાજી અબ્દુલ રસૂલે શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૨૦- બલદીવાનની ઉક્ત વાતો સાંભળીને કાજી અબ્દુલ રસૂલે ઉત્તર આપ્યો, →

પ્ર. ૧૨૧- કુરાન પક્ષના વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલ દ્વારા શ્રીજીને આખર જમાનાના ખાવિંદ કબૂલ કરવાથી કાકા બલદીવાનને શું થયું ?

ઉ. ૧૨૧- કુરાન પક્ષના ધુરંધર સર્વાગ્રગણ્ય વિદ્વાન કાજી અબ્દુલ રસૂલ દ્વારા →

પ્ર. ૧૨૨- ત્યારબાદ બલદીવાન શું વિચાર કરવા લાગ્યા તથા શું પ્રબંધ કરવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૨૨- ત્યારબાદ બલદીવાન વિચાર કરવા લાગ્યા, ''કુરાન પક્ષના વિદ્વાન કાજી-મુલ્લાઓના અગ્રગણ્ય અબ્દુલ રસૂલે તો કુરાન (મુસહાફ) સિર પર લઈને કબૂલ કરી લીધું, પરંતુ શું આપણા વેદ, શાસ્ત્ર →

→ હારી ગયો, એવું માનીશ.' તો હમણાં આપ કુરાન, હદીસોના બહારની દુવિધાજન્ય વાતો કેમ કરવા લાગ્યા ? પહેલાં કહેલાં વચન ભૂલી ગયા શું ?''

→ અને તે જવાબ ન આપી શક્યા, ત્યારે તેણે પોતાની હાર સ્વીકાર કરી લીધી અને મહામતિ સ્વરૂપના ચરણોમાં નતમસ્તક થઈ ગયો તથા તેમને આખર જમાનાના ખાવિંદ કબૂલ કરી તેમના ચરણોમાં સેજદા કરવા લાગ્યો.

→ લીધી, ત્યારે બલદીવાને પુનઃ તેમને કહ્યું, ''અરે મિયાં ! આપને હમણાં-હમણાં જે કબૂલ કર્યુ, તે જ વાત આપ પાક ગ્રંથ કુરાન શરીફને સિર પર લઈને કહો.''

→ ''કુરાન (મુસહાફ) અમારા સિર પર છે. સોગંદ લઈને હું આ વાત કબૂલ કરું છું. અગર હું આ વિષય જૂઠ બોલ્યો હોય, તો આ કુરાન મને મારી નાંખે.''

→ કુરાન, હદીસોની સાક્ષીઓ સહિત મહામતિ સ્વરૂપને આખર જમાનાના ખાવિંદ ઇમામ મેહદી કબૂલ કરવાથી કાકા બલદીવાનની અડધી શંકાઓ નિર્મૂળ થઈ ગઈ.

→ અથવા પુરાણોના વિદ્વાન પણ એમને બુદ્ધ-કલ્કિ અવતારના રૂપમાં અંગીકાર કરશે ? અતઃ હવે મારે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રોના વિદ્વાનોને એકત્રિત કરી જોવું છે કે તે એ સ્વરૂપને બુદ્ધ-કલ્કિ અવતાર કબૂલ કરે છે કે નહિ.'' આ વિચારથી બલદીવાને વિદ્વાન પંડિતોને એકઠાં કરવાનો પ્રબંધ કર્યો.

પ્ર. ૧૨૩- સુંદર વલ્લભ બદ્રી-એ ત્રણેય એક જ નામ છે કે અલગ-અલગ ?

ઉ. ૧૨૩- નહિ, સુંદર વલ્લભ બદ્રી-એ ત્રણેય એક જ નામ નથી. એ બે જણના →

પ્ર. ૧૨૪- સુંદર વલ્લભ અને બદ્રી-એ પંડિતોને કોણે આમંત્રિત કર્યા હતા અને કેમ ?

ઉ. ૧૨૪- સુંદર વલ્લભ અને બદ્રી-એ પંડિતોને આમંત્રિત કરવાનું કાર્ય કાકા →

પ્ર. ૧૨૫- બંનેમાં અગ્રગણ્ય પંડિત બદ્રીને બોલાવીને મહારાજા છત્રસાલે તેમને કયા ગ્રંથની વાતો પૂછી ?

પ્ર. ૧૨૬- શ્રીમદ્ભાગવતના વિષયમાં મહારાજા છત્રસાલે પંડિત બદ્રીને શું સવાલ કર્યો ?

ઉ. ૧૨૬- શ્રીમદ્ભાગવતના ગ્રંથમાંથી મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા પંડિત બદ્રીને પૂછવામાં આવેલો સવાલ શ્રી કૃષ્ણ વિષયનો હતો. અતઃ તેઓએ →

પ્ર. ૧૨૭- મહારાજા છત્રસાલના ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં પંડિત બદ્રીએ શું જવાબ આપ્યો, જેને સાંભળીને મહારાજા છત્રસાલ અતિ પ્રસન્ન થયા ?

ઉ. ૧૨૭- પંડિત બદ્રીદાસે મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા પૂછેલાં ઉક્ત પ્રશ્નોને ધ્યાનથી શ્રવણ કર્યા (સાંભળ્યા). ત્યારબાદ સ્પષ્ટ જ કહી દીધું, ‘‘શ્રી કૃષ્ણ →

પ્ર. ૧૨૮- તે દિન મહારાજા છત્રસાલ પોતાના વિશ્વસ્ત વિદ્વાન પંડિત બદ્રીની સાથે ક્યાં સુધી ચર્ચામાં રસમગ્ન રહ્યા ?

પ્ર. ૧૨૯- વિદ્વાન પંડિત બદ્રી સતવસ્તુનું સમર્થન કરીને પોતાની ઘેર પાછાં ક્યારે ફર્યા ?

→ નામ છે. એકનું નામ સુંદર વલ્લભ, તો બીજાનું નામ બદ્રી છે. આ પ્રકારે એ ત્રણેય ન અલગ-અલગ ત્રણ નામ છે અને ન એક જ નામ છે.

→ બલદીવાનનું હતું કેમ કે તે વેદ, શાસ્ત્ર દ્વારા એ વાતનો નિર્ણય કરાવવા ચાહતા હતા કે શું શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ જ અઠ્ઠાવીસમા કળિયુગના આવવાવાળા બુદ્ધ-કલ્કિ અવતાર છે ?

ઉ. ૧૨૫- બંનેમાં અગ્રગણ્ય પંડિત બદ્રીને બોલાવીને મહારાજા છત્રસાલે તેમને શ્રીમદ્‌ભાગવત ગ્રંથના પ્રશ્ન પૂછ્યા.

→ પૂછ્યું હતું, ''પંડિતજી ! કંસના કારાગૃહમાં દેવકીના ગર્ભમાં આવેલાં આઠમા પુત્ર શ્રી કૃષ્ણને તો **''પૂર્ણબ્રહ્મ કહ્યા જ નહિ''**, તો નંદના ઘરના શ્રી કૃષ્ણને **''પૂર્ણબ્રહ્મ સનાતનમ્''** કેમ કહેવામાં આવ્યું ? એની પાછળ શું રહસ્ય છુપાયેલું છે ?''

→ લીલાના આ રહસ્યોને સ્વયં ભગવાનના સિવાય અન્ય કોઈ પ્રગટ કરી શકતું નથી. આ પ્રશ્નોને ખોલવાવાળા નિશ્ચય જ સ્વયં ભગવાન જ હશે.'' આ પ્રકાર પંડિત બદ્રી દ્વારા સત્ય વાતોનો છળકપટ કર્યા વગર સમર્થન કરવાના કારણે મહારાજા છત્રસાલ પંડિત બદ્રી પર અત્યંત પ્રસન્ન થયા.

ઉ. ૧૨૮- તે દિન મહારાજા છત્રસાલ પોતાના વિશ્વસ્ત વિદ્વાન પંડિત બદ્રીની સાથે શ્રીમદ્‌ભાગવતના શ્રી કૃષ્ણ લીલા વિષયક કથા-ચર્ચામાં મધ્યરાત સુધી રસમગ્ન રહ્યા.

ઉ. ૧૨૯- વિદ્વાન પંડિત બદ્રી મહારાજા છત્રસાલની સાથે શ્રી કૃષ્ણ ચર્ચામાં રસમગ્ન થઈને સતવસ્તુનું સમર્થન કરીને રાતના ૧૨ વાગ્યા પછી પોતાની ઘેર પાછાં ફર્યા.

પ્ર. ૧૩૦- ''કૈસી તુમ ચર્ચા કરી''-આ પ્રશ્ન કોણે, કોને અને ક્યારે પૂછ્યું ?

પ્ર. ૧૩૧- ''ક્યોં ના ગએ તુમ મર''-એવું કોણે, કોને અને કેમ કહ્યું ?

ઉ. ૧૩૧- **''ક્યોં ના ગએ તુમ મર''**-એવું બદ્રીના ઘરમાં રાતમાં એકત્રિત થયેલાં પંડિત લોકોએ વિદ્વાન બદ્રીને કહ્યું કેમ કે તેના ઘર પર એકત્રિત પંડિતોએ જ્યારે તેને પૂછ્યું, **''કૈસી તુમ ચર્ચા કરી''** ? ત્યારે વિદ્વાન પંડિત બદ્રીએ કહ્યું, ''મેં તેમની સામે સત્ય વાતોનું સમર્થન કર્યું અને →

પ્ર. ૧૩૨- ''અબ મારો ઉલટાએ કે''-આ કથન કોણે-કોણે, કોને કહ્યું ? સુંદર વલ્લભ અને બદ્રી બંનેએ મળીને રાતભર શું પરિયાણ (સલાહ-મશવિરા) કર્યો ?

ઉ. ૧૩૨- **''અબ મારો ઉલટાએ કે''**-આ કથન સતનું સમર્થન કરીને ફરેલાં પંડિત બદ્રીને તેના ઘરમાં એકત્રિત થયેલાં પંડિતોએ મળીને કહ્યું. રાતભર સુંદર વલ્લભ સહિત સમસ્ત પંડિત પરિયાણ (સલાહ-મશવિરા) કરતાં →

પ્ર. ૧૩૩- વિદ્વાન પંડિત બદ્રી પુનઃ દરબારમાં ક્યારે આવ્યો તથા દરબારમાં આવીને તેણે કોને ખબરદાર કર્યા ?

ઉ. ૧૩૩- વિદ્વાન પંડિત બદ્રી પુનઃ બીજા દિવસે પ્રાતઃકાળમાં રાજદરબાર આવ્યો અને તેણે બલદીવાનની આગળ પોતાના આવવાનું ઉદ્દેશ્ય રાખતાં કહ્યું, ''હકીકતમાં તો હું આજે શાસ્ત્રાર્થ કરવા આવ્યો છું. કાલે તો →

પ્ર. ૧૩૪- ''રાત કી બાત ગઈ કિસ ઠૌર''-એવું કોણે, કોને અને ક્યારે કહ્યું ?

ઉ. ૧૩૪- **''રાત કી બાત ગઈ કિસ ઠૌર''**-આ વાક્ય મહારાજા છત્રસાલે →

ઉ. ૧૩૦- **''કૈસી તુમ ચર્ચા કરી''**-આ પ્રશ્ન બદ્રીના ઘરમાં એકત્રિત પંડિતોએ જ્યારે વિદ્વાન પંડિત બદ્રી મધ્યરાત પછી પોતાની ઘેર પાછાં ફર્યા, ત્યારે પૂછ્યું.

→ સ્વપ્ન સદૃશ જૂઠા પ્રપંચોને ઉડાવી દીધા.'' આ વાત સાંભળતાં જ બધા વિદ્વાન પંડિત કહેવા લાગ્યા, ''સત્યનું સમર્થન કરવાને પહેલાં જ તું મરી કેમ ન ગયો ? તું શું આજસુધી સ્વપ્નના સહારે જીવી રહ્યો હતો ? તારું ઘર શું સ્વપ્નોથી ભરાયું નથી ? તું તો આજ સ્વપ્નને ઉડાવીને આવી ગયો, પરંતુ કાલથી અમારું અને અમારા વંશજોનું શું થશે ?''

→ રહ્યા. ત્યારબાદ બદ્રીને સલાહ આપતાં કહેવા લાગ્યા, ''કાલે જઈને તમે પોતાની વાતો પુનઃ સ્થાપિત કરજો. રાજદરબારમાં કાલે સવારે જઈને કહેજો હકીકતમાં તો હું આજે શાસ્ત્રાર્થ કરવા આવ્યો છું. કાલે તો આપ લોકોની જાણકારી લેવા માટે મેં તે વાતો કહી હતી.'' એવું કહેતાં બધા પંડિતોએ બદ્રીને પુનઃ વાત રાખવા માટે ચઢાવ્યો (ઉકસાવ્યો) અને કહ્યું ''અમે બધા પણ તને પાછળથી મદદ આપીશું.'' આ પ્રકાર પરિયાણ કરીને બધા પંડિતોએ મળીને અંધાધૂંધ પ્રશ્ન બનાવી દીધા.

→ આપ લોકો કેટલાં પાણીમાં છો, એ વાત જાણવા માટે જ મેં તે વાતો કરી હતી. આપના દ્વારા પૂછેલાં ભાગવતના બધા પ્રશ્નોના જવાબ મને આવડે છે.'' જ્યારે પંડિત બદ્રીએ બલદીવાનને પોતાના આવવાના વિષયમાં આ રીતે ખબરદાર કર્યા, ત્યારે બલદીવાને એ વાતો મહારાજા છત્રસાલને કહી.

→ પંડિત બદ્રીને ત્યારે કહ્યું, જ્યારે બલદીવાને પંડિત બદ્રીદાસને મહારાજા છત્રસાલની આગળ ઉપસ્થિત કરી તેનો આવવાનો ઉદ્દેશ્ય બતાવી દીધો.

પ્ર. ૧૩૫- ''એસે પ્રશ્ન ભાગવત કે, હમ તો સબ જાનત''-એવું કોણ, કોને કહી રહ્યું છે ?

પ્ર. ૧૩૬- બદ્રીની જૂઠી વાતો સાંભળીને બુંદેલા મહારાજા છત્રસાલને શું થયું અને તેઓએ બુંદેલા સમાજની વચ્ચે શું આહ્‌વાન કરી દીધું ?

ઉ. ૧૩૬- વિદ્વાન પંડિત બદ્રીની જૂઠી છળકપટ પૂર્ણ વાતો સાંભળતાં જ બુંદેલા મહારાજા છત્રસાલ અત્યંત નારાજ થયા. તે સમજી ગયા કે આ પંડિત બદ્રી એકવાર આત્માથી કબૂલ કરેલી સત્ય વાતોને ઉલટાવવાની →

પ્ર. ૧૩૭- ''સુંદર વલ્લભ બદ્રી, ભલે મિલે કલિ માહિં ।
ચૌદહ વિદ્યા નિપુન હૈં, પર એકૌ જાનત નાહિં ।।''
ઉક્ત ચોપાઈ કોણે, કોના માટે તથા ક્યારે કહી ?

ઉ. ૧૩૭- પંડિત બદ્રીદાસની બગડેલી નિયતે મહારાજા છત્રસાલને બહુ મોટી ચોટ પહોંચાડી કેમ કે તેમને પોતાના જ વિશ્વસ્ત વિદ્વાન આ પ્રકાર સતને ઉલટાવીને અસતની સ્થાપના કરવા પર મંડી પડ્યા હતા →

પ્ર. ૧૩૮- સમાજની વચ્ચે સતને ઉલટાવવાની કુનિયત લઈને આવવાવાળા બદ્રીના વિષયમાં મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા આહ્‌વાન કર્યા પછી બલદીવાનની કોની સાથે ચર્ચા થઈ ? તે ચર્ચામાં બદ્રીએ પશ્ચાતાપ કરતાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૩૮- આત્મા દ્વારા સત્ય વસ્તુનું સમર્પણ કર્યા પછી પુનઃ તે જ વાતોને ઉલટાવીને અસતને સ્થાપિત કરવાની નિયત રાખવી, તો ભયંકર અપરાધ છે. આવા ભયંકર અપરાધ કરવાની નિયત લઈને આવેલાં પંડિત બદ્રીના પ્રતિ ભરી સભામાં આહ્‌વાન કર્યા પછી મહારાજા છત્રસાલે તેને પૂર્વ-પ્રાપ્ત ઉપાધિથી રહિત કરી દીધા. ત્યારબાદ પંડિત →

ઉ. ૧૩૫- **''એસે પ્રશ્ન ભાગવત કે, હમ તો સબ જાનત''**-એવું પંડિત બદ્રી મહારાજ છત્રસાલને કહી રહ્યો છે.

→ નિયત લઈને છળકપટ કરવા આવ્યો છે. અતઃ તે બહુ દુઃખી થયા. ત્યારબાદ તેઓએ પોતાના બુંદેલા સમાજની વચ્ચે આહ્‌વાન કરી દીધું, ''આજથી આ ધૂર્ત બદ્રીનો કોઈ આદરભાવ ન કરે. કોઈપણ બુંદેલા આજથી એના હાથથી સિર પર પટ્ટી ન બંધાવે. આજથી બુંદેલોની જાતિમાં કોઈપણ એના સત્કાર માટે ઉઠીને ઊભા ન થાય.''

→ (તુલ ગયા હતા). અતઃ આખી સભાની વચ્ચે તેમના જૂઠા ઈરાદાનો ખુલાસો કરતાં મહારાજા છત્રસાલે કહી દીધું, ''અરે !

સુંદર વલ્લભ બદ્રી, ભલે મિલે કલિ માહિં ।
ચૌદહ વિદ્યા નિપુન હૈં, પર એકૌ જાનત નાહિં ।।

જેનાથી ઉપસ્થિત સભાસદ પણ ઓળખી જાય કે સત્ય વાતને અસત સાબિત કરવાનો નતીજો (પરિણામ) શું હોય છે.''

→ બદ્રીની બલદીવાન સહિત અન્ય વિદ્વાન મોમિનોની સાથે જોર-શોરથી ચર્ચા થઈ. બલદીવાનની આગળ પશ્ચાતાપ કરતાં પંડિત બોલવા લાગ્યા, ''મેં પહેલાં દિને જ સત્ય વસ્તુનું સમર્થન કર્યુ હતું. પરંતુ તે દિન જ્યારે હું ઘેર પાછો ગયો, ત્યારે બધા પંડિતોએ મળીને મારી બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ કરી દીધી અને મને ખ્વાબ (સ્વપ્ન) માટે સત્ય વાતોને ઉલટાવીને પોતાના પક્ષની જૂઠી વાતોને સ્થાપિત કરવા માટે ઉકસાવ્યો અને મજબૂર કર્યો. અતઃ મારી આ દશા થઈ. બધાની વચ્ચે મારી બેઈજ્જતી થઈ અને બુંદેલા સમાજ દ્વારા પૂર્વ-પ્રાપ્ત ઉપાધિ પણ હું ખોઈ બેઠો.'' આ રીતે પંડિત બદ્રી અત્યંત દુઃખી થયા. પરંતુ હવે કરે શું ?

પ્ર. ૧૩૯- આત્મા દ્વારા સમર્થન કરેલી સત્ય વાતોને પેટાર્થ ઉલટાવવાની કોશિશ કરવાવાળા વિદ્વાનોની શું દશા થઈ ?

ઉ. ૧૩૯- પોતાની આત્માએ આપેલી સાક્ષીયુક્ત સત્ય વાતોની તુલનામાં અન્ય કોઈ વાત આવી શકતી નથી. એટલા માટે આત્મ-સાક્ષીની વાતોને →

પ્ર. ૧૪૦- રાજદરબારના બધા કુંવર-ઠાકુરોના મનમાં કયા વિષયને લઈને ખોટી અવધારણા બની ગઈ હતી ?

ઉ. ૧૪૦- મહારાજા છત્રસાલના રાજદરબારના બધા કુંવર-ઠાકુરોના મનમાં →

પ્ર. ૧૪૧- મહારાજા છત્રસાલના સિવાય રાજઘરાનાના અન્ય સદસ્યોના મનમાં મહામતિ સહિત જમાતના આર્થિક વ્યયના પ્રબંધના વિષયમાં શું ધારણા હતી ?

ઉ. ૧૪૧- મહારાજા છત્રસાલના સિવાય, રાજઘરાનાના અન્ય બધા સદસ્યોના મનમાં અવિકલ્પરૂપથી એ જ ધારણા હતી કે કોઈ ચમત્કારિક રસાયણ →

પ્ર. ૧૪૨- મહારાજા છત્રસાલના દિમાગમાં ઉક્ત વાત કેટલાં વર્ષ સુધી ન આવી ?

પ્ર. ૧૪૩- આટલો સમય વીત્યા પછી પણ મહારાજા છત્રસાલના દિમાગમાં ઉક્ત વાત કોના કહેવાથી આવી ?

પ્ર. ૧૪૪- ઉક્ત અવધારણા વિષયક વાત મહામતિ સ્વરૂપની આગળ રાખવાથી મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા આપેલાં જવાબને સાંભળતાં જ મહારાજા છત્રસાલની શું દશા થઈ ?

→ ઉલટાવવાની કોશિશ કરવાવાળા પેટાર્થૂ વિદ્વાનોને એક ઈંટના માટે મહેલ તોડવો પડ્યો. બુંદેલા સમાજ દ્વારા પ્રાપ્ત કુલગુરુની પદવીથી હાથ ધોવો પડ્યો અને સમાજની વચ્ચેથી બદનામ થઈને નગરથી જ વિદા થવું પડ્યું.

→ આ વાતને લઈને ગલત (ખોટી) અવધારણા બની ગઈ હતી કે મહામતિ સ્વરૂપ સહિત સુંદરસાથ જમાતના આર્થિક વ્યય (ખર્ચ) ની વ્યવસ્થા કોઈ રસાયણ વિદ્યા દ્વારા થઈ રહી છે.

→ વિદ્યાના વગર આટલી મોટી જમાતનો ખર્ચા-પાણી કેવી રીતે ચાલી શકે છે? કેમ કે કેટલાય દિવસ અથવા કેટલાય મહિના જ નહિ, અપિતુ ત્રણ વર્ષ વ્યતીત (પસાર) થવા આવ્યા છે. અમારી આંખોની સામે જ જમાતની ઉપર આટલો ખર્ચ થઈ રહ્યો છે. પુનઃ અમારી તરફથી તો એક કોડીની પણ મદદ પહોંચી નથી રહી, તો આ ખર્ચ કેવી રીતે ચાલી રહ્યો છે? અતઃ જરૂર આ રસાયણનો ચમત્કાર જ છે.

ઉ. ૧૪૨- મહામતિ સ્વરૂપની જમાતનો ખર્ચા-પાણી ક્યાંથી આવી રહ્યા છે, અને કેવી રીતે ચાલી રહ્યા છે, આ વાત મહારાજા છત્રસાલના દિમાગમાં ત્રણ વર્ષ પછી આવી.

ઉ. ૧૪૩- આટલાં વર્ષ વીત્યા પછી પણ મહારાજા છત્રસાલના દિમાગમાં ઉક્ત વાત તેમના રાજદરબારના કુંવર-ઠાકુરો દ્વારા આવી.

ઉ. ૧૪૪- કુંવર-ઠાકુરો દ્વારા સૂઝાયેલી (સલાહ-સજેશન) અવધારણા મહારાજા છત્રસાલના દિમાગમાં આવતાં જ તેઓએ વિચાર-વિવેક કર્યો અને મનમાં નક્કી કરી લીધું કે આજે હું અવશ્ય જ એ વાતોનું નિદાન →

→ કરીને આવીશ. આ પ્રકાર નિર્ણય લઈને તે બીજા જ દિવસે સવારના સમયે મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન કરવા આવી ગયા. આવીને પ્રણામ કર્યા પછી તુરંત જ પૂછ્યું, ''હે ધણી! આપનો અને આપની જમાતનો બધો ખર્ચ-પાણી આજસુધી કેવી રીતે ચાલતો આવ્યો છે? અમારા બધાના મનમાં એવો દૃઢ વિશ્વાસ છે કે અવશ્ય જ આ ખર્ચ કોઈ →

પ્ર. ૧૪૫- પોતાની ઉક્ત અવધારણા વિષયક જવાબ સાંભળવાથી મહારાજા છત્રસાલે શું અનુભવ કર્યો?

ઉ. ૧૪૫- મહામતિ સ્વરૂપના મુખથી પોતાની અવધારણા (સુવિચાર) વિષયક →

પ્ર. ૧૪૬- ''જબ હો ગયે દો પહર''-અતઃ બપોરના સમયે શેનો સમય થયો? પુનઃ તે દિવસે બપોરના પછી શું-શું થયું?

ઉ. ૧૪૬- **''જબ હો ગયે દો પહર''** અર્થાત્ જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ મહામતિ સ્વરૂપના દર્શન અને તેમનાથી વાર્તાલાપ કરીને રાજમહેલ પાછાં ફર્યા તથા પાછાં ફરીને સીધા કોપભવનમાં જઈને સૂઈ ગયા, ત્યારે થોડા સમય પછી બપોર (દોપહર) નો ભોજનનો સમય થયો. મઝલી →

પ્ર. ૧૪૭- ''નહીં કહને કી બાત''-આ કથન કોણે, કોને, ક્યાં અને ક્યારે કહ્યું?

ઉ. ૧૪૭- **''નહીં કહને કી બાત''**-આ કથન છત્રસાલે કાકા શ્રી બલદીવાનને →

પ્ર. ૧૪૮- ''હમ પર ગજબ કી રહી ન હદ''-એવું કોણે, કોને અને કેમ કહ્યું?

ઉ. ૧૪૮- **''હમ પર ગજબ કી રહી ન હદ''**-એવું મહારાજા છત્રસાલે કાકા શ્રી →

→ ચમત્કારિક રસાયણના માધ્યમથી ચાલી રહ્યો છે. હવે હું આપની પાસે આ વાતનો નિર્ણય કરવા આવ્યો છું. કૃપયા આપ મને બતાવી દો કે આ બધો વ્યય (ખર્ચ) ક્યાંથી અને કેવી રીતે આવી રહ્યો છે ?'' ત્યારે મહારાજા છત્રસાલના ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે તેમને બતાવી દીધું-આ સારો (બધાય) ખર્ચ મેરતાના એક ભાઈ ઉઠાવી રહ્યા છે, જેમનું નામ છે-''**રાજારામભાઈ.**''

→ ઉકત જવાબ સાંભળ્યા પછી બુંદેલા કેશરી મહારાજાને જે દુઃખ અને દર્દ થયું, તે તો તે જ અનુભવ કરી શકે. ત્યારબાદ મહામતિ સ્વરૂપને કંઈ કહ્યા વગર જ તે સીધા રાજમહેલ પાછાં ગયા અને એકાંત કક્ષ-''**કોપભવન**'' માં જઈને સૂઈ ગયા.

→ રાણીની તો હિંમત જ ન થઈ કે તે જઈને તેમને કોપભવનથી બહાર કાઢી શકે. ત્યારે તેઓએ તુરંત કાકા બલદીવાનને આ વાતની સૂચના આપી. ખબર સાંભળતાં જ કાકા બલદીવાન તુરંત રાજમહેલમાં પહોંચી ગયા અને કોપભવનનો દરવાજો ખોલાવીને અંદર પ્રવેશ કર્યો. અંદર બેઠેલાં મહારાજા છત્રસાલને તેઓએ પૂછ્યું, ''શું થયું ? શું વાત છે ?''

→ કોપભવનમાં ત્યારે કહ્યું, જ્યારે કાકા શ્રી દરવાજો ખોલાવીને કોપભવનમાં પ્રવેશ થયા તથા તેમને કોપભવનમાં આવવાનું કારણ પૂછ્યું.

→ બલદીવાનને કહ્યું કેમ કે મહારાજા છત્રસાલને આ વાતનું બહુ દુઃખ લાગ્યું હતું કે પોતાના (આપણા) ઘરમાં આવેલાં મહેમાનને મેરતાના સુંદરસાથ ખવડાવી રહ્યા છે ! આનાથી મોટી ગજબની બીજી કઈ વાત હોઈ શકે છે ? તે પણ ત્રણ વર્ષ પછી મારા દિમાગમાં આ વાત →

→ આવી! અતઃ હું તો અત્યાર સુધી સાથમાં શામિલ નથી થઈ →

પ્ર. ૧૪૯- કોપભવનમાં બેઠેલાં મહારાજા છત્રસાલની સમસ્યાને સાંભળ્યા પછી કાકા બલદીવાને તેમને શું સલાહ આપી ?

ઉ. ૧૪૯- કોપભવનમાં બેઠેલાં મહારાજા છત્રસાલની સમસ્યા સાંભળ્યા પછી કાકા બલદીવાને મહારાજા છત્રસાલને કહ્યું, ''અરે! આ વાત તો બહુ જ મામૂલી (નજીવી) છે. એવી વાતો પર આટલું દિલગીર- →

પ્ર. ૧૫૦- મહારાજા છત્રસાલ તથા કાકા બલદીવાને કોપભવનમાં શું નિર્ણય લીધો ? તેના પછી મહારાજા છત્રસાલ ક્યાં ગયા અને તેઓએ શું કર્યું ?

ઉ. ૧૫૦- કાકા બલદીવાન તથા મહારાજા છત્રસાલે મળીને કોપભવનમાં એ નિર્ણય લીધો કે યુદ્ધમાં પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા અમે મુસલમાન રાજા ઔરંગઝેબના ક્ષેત્રનું રાજ્ય જીતીને તે રાજ્યનું રાજ્યકર પોતાની જમાતની સેવામાં લગાડીશું. આ નિર્ણય લઈને બંનેએ પોતાના વહીખાતામાં લખી લીધું અને તેના પર સહી-છાપ લગાવી દીધી. ત્યારબાદ કોપભવનથી બહાર નીકળીને મહારાજા છત્રસાલ સીધા →

પ્ર. ૧૫૧- ''મોમિન લિખે મોમિન કો, કહો તો આવેં ઈત''-આ વાત ક્યારે થઈ ?

ઉ. ૧૫૧- **''મોમિન લિખે મોમિન કો, કહો તો આવેં ઈત''**-આ વાત જ્યારે →

પ્ર. ૧૫૨- કોપભવનમાં જમાતની સેવાર્થ આમદાનીનો રસ્તો કરવાની સહી-છાપ વગેરે કરીને મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપની આગળ આવીને શું અરજ કરી ?

→ શક્યો !

→ દુઃખી થવું બુંદેલા ક્ષત્રિયોને શોભા નથી આપતું. આપણે ક્ષત્રિય છે અને આપણો ધર્મ છે, યુદ્ધ કરવું. પોતાના પુરુષાર્થ દ્વારા આપણે ઔરંગઝેબનો કોઈ એક ઈલાકો (પ્રાંત) જીતી લઈશું તથા તે જીતેલા ઈલાકાનો રાજ્યકર આપણે પોતાની આ જમાતની સેવામાં લગાડીશું. બસ ! થઈ ગઈ તમારી સમસ્યા હલ ! ! હવે ઊઠો અને ચાલીને ખાવાનું ખાઈ લો ! ! !''

→ સુંદરસાથની જમાતમાં ગયા અને ત્યાં કોઈની પાસેથી મેરતાના રાજારામભાઈનું સરનામું લઈને ઘેર પાછાં આવ્યા. ઘરમાં બેસીને તેઓએ રાજારામભાઈને ચિઠ્ઠી લખી, જેમાં લખ્યું હતું, ''રાજારામજી, પ્રણામ ! આજસુધી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી અને તેમની જમાત - સુંદરસાથજીની જે સેવા આપ કરતાં આવ્યા છો, તે સેવા હવે આજથી આપ બંધ કરી દેજો કેમકે હું-છત્રસાલ તે બધી સેવા પોતાના સિર પર લઈ રહ્યો છું. હવે ઉપરાંત આપ એક પૈસો પણ મોકલતાં નહિ.'' ઉક્ત વાતો લખીને ચિઠ્ઠી મોકલી દીધી તેના પછી જ તેઓએ ખાવાનું ખાધું.

→ મહારાજા છત્રસાલ દ્વારા લખેલી ચિઠ્ઠી મેરતા સ્થિત રાજારામભાઈની પાસે પહોંચી, ત્યારે ઉક્ત ચિઠ્ઠીના જવાબમાં રાજારામભાઈએ જે ચિઠ્ઠી લખી હતી, તે સમય થઈ.

ઉ. ૧૫૨- કોપભવનમાં જમાતની સેવાર્થ આમદાનીનો રસ્તો કાઢવા માટે સહી-છાપ વગેરે કરીને કોપભવનથી બહાર આવીને મહારાજા છત્રસાલે મેરતાના ભાઈ ''**રાજારામ**'' ને ચિઠ્ઠી લખી. તેના પછી મહામતિ →

→ સ્વરૂપની આગળ હાથ જોડીને અરજ કરી કે, ''હું અત્યાર સુધી સાથમાં શામિલ થઈ શક્યો નથી. તેથી કૃપા કરી જમાતની તે બધી →

પ્ર. ૧૫૩- બીજીવાર ''એક પંથ દો કાજ'' આ ધ્યેયથી મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપના ચરણોમાં શું કરવાની પ્રાર્થના કરી ?

ઉ. ૧૫૩- બીજીવાર **''એક પંથ દો કાજ''** આ ધ્યેયથી પોતાની ઈચ્છા પ્રગટ કરતાં મહારાજા છત્રસાલે મહામતિ સ્વરૂપના ચરણોમાં વિનતી કરી, ''હે ધણી! આપશ્રી હાથી પર સવાર થઈ જાઓ. આપની પાછળ-પાછળ ધર્મયુદ્ધની તૈયારીની સાથે વિદ્વાન-પંડિતો, સાધુ-સંતોની →

પ્ર. ૧૫૪- મહારાજા છત્રસાલની પ્રાર્થના સ્વીકાર કરી મહામતિ સ્વરૂપ કયા વિ.સં. માં હસ્તી (હાથી) પર સવાર થઈને જુલૂસની સાથે નીકળી પડ્યા ?

પ્ર. ૧૫૫- સર્વપ્રથમ સવારીની સાથે મહારાજા છત્રસાલ કયા-કયા ક્ષેત્રોના રાજ્યોને પોતાનામાં મળાવતાં આગળ ચાલ્યા ?

પ્ર. ૧૫૬- કાલપી નદીના સમીપ સ્થિત કઈ જગ્યા પર મહારાજા છત્રસાલે મુસ્લિમ કાજી-મુલ્લાઓને એકત્રિત કર્યા ?

પ્ર. ૧૫૭- કઈ જગ્યા પર બધા કાજીઓ-મુલ્લાઓએ કુરાન, હદીસો દ્વારા શાસ્ત્રાર્થમાં પરાસ્ત થઈને મહારાજા છત્રસાલને મહજરનામા (પ્રમાણ-પત્ર) આપ્યા ?

ઉ. ૧૫૭- મહારાજા છત્રસાલ અસવારી પર સવાર થઈને જ્યારે કાલપી નદીના કિનારે-કિનારે રાઠ, ખડોત થતાં જલાલપુર પહોંચ્યા, ત્યારે ત્યાં →

→ સેવાઓની જવાબદારીઓ મને સોંપી દો, જે આજસુધી મેરતાના ભાઈ રાજારામ કરતાં આવ્યા છે.''

→ જમાત સવારી સહિત ચાલશે. બીજી બાજુ હું સૈનિકોની સાથે તલવારથી યુદ્ધ માટે તૈનાત (મુર્કરર, પહેરા) રહીશ. કોઈપણ આવે, સર્વપ્રથમ વેદ, શાસ્ત્ર, કુરાન, હદીસો દ્વારા શાસ્ત્રાર્થ થશે. ત્યારબાદ હું કર્મયુદ્ધ દ્વારા ઔરંગઝેબના ઈલાકા (પ્રાંતો)માં સ્થિત તેના ઝંડાને ઉખાડીને પોતાનો ઝંડો પ્રતિસ્થાપિત કરીશ. તે જ ઈલાકાનું રાજ્યકર હું સુંદરસાથની સેવામાં લગાડીશ.''

ઉ. ૧૫૪- મહારાજા છત્રસાલની પ્રાર્થના અંગીકાર કરી મહામતિ સ્વરૂપ વિ.સં. ૧૭૪૩ માં હાથી પર સવાર થઈને જુલૂસની સાથે નીકળી પડ્યા.

ઉ. ૧૫૫- સર્વપ્રથમ સવારીની સાથે મહારાજા છત્રસાલ કિલકિલા નદીના કિનારાના રાઠ, ખડોત, જલાલપુર વગેરે રાજ્યોને પોતાના રાજ્યની સીમામાં મળાવતાં આગળ ચાલ્યા.

ઉ. ૧૫૬- કાલપી નદીના સમીપ સ્થિત જલાલપુર શહેરમાં મહારાજા છત્રસાલે મુસ્લિમ સમાજના વિદ્વાન કાજીઓ, મુલ્લાઓ અને સૈયદ વગેરેને એક સ્થાન પર એકત્રિત કર્યા.

→ તેમને સાંભળવામાં આવ્યું કે અહીંયા મુસ્લિમ સમાજના ધાર્મિક વિદ્વાનોનું એક કેન્દ્ર છે, જ્યાં ભારતભરના મુસલમાનોના મુલ્લા, કાજી અથવા કુરાન, હદીસોના આરિફ (જાણકાર)-ફાજિલ (વિદ્વાન-સ્નાતક) લોકો રહે છે. ત્યારે મહારાજા છત્રસાલે તે બધા મુસ્લિમ વિદ્વાનોને એક સ્થાન પર આમંત્રિત કરી શાસ્ત્રાર્થ કરાવ્યો. શાસ્ત્રાર્થમાં પરાસ્ત થઈને બધા કાજીઓએ કુરાન, હદીસો દ્વારા મહામતિ સ્વરૂપને →

→ આખર જમાનાના ખાવિંદ કબૂલ કર્યા અને કુરાન, હદીસોના પ્રમાણો દ્વારા પ્રમાણિત **''આખર જમાનાના ખાવિંદ, ઇમામ મેહદી''** સ્વરૂપને કબૂલ કરવાની વાતો કુરાન સિર પર લઈને સ્વીકાર કરી. જલાલપુરના →

પ્ર. ૧૫૮- તે મહજરનામામાં, જે દિલ્લીના સુલતાન ઔરંગઝેબની પાસે મોકલવામાં આવ્યું, કુરાન, હદીસોની પરકાષ્ઠામાં પહોંચેલાં વિદ્વાન -કાજીઓને શું કબૂલ કરી લખ્યું હતું ?

ઉ. ૧૫૮- તે મહજરનામામાં, જે દિલ્લીના સુલતાન ઔરંગઝેબની પાસે મોકલવામાં આવ્યું હતું, ''મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપે ઇમામની ઓળખ કરાવવાવાળા સાતેય નિશાનોને ખોલીને સ્વયંને ઇમામ સ્વરૂપ સાબિત કર્યા છે. અતઃ કુરાન, હદીસોમાં કહેલી આપ્ત →

પ્ર. ૧૫૯- ''સુનકે સિર નીચા કિયા'' અર્થાત્ કોણે અને કેમ સિર નીચું કર્યુ ?

ઉ. ૧૫૯- **''સુનકે સિર નીચા કિયા''** અર્થાત્ દિલ્લીના સમ્રાટ બાદશાહ ઔરંગઝેબે **''મહજરનામા''** માં લખેલી વાતો સાંભળીને સિર નીચું કરી લીધું કેમ કે તેને આ વાત સમજમાં આવી ગઈ હતી કે ''બુંદેલા →

પ્ર. ૧૬૦- કોના બંને કાન પર મહોર લાગી છે ? પુનઃ એવું કેમ કહેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૧૬૦- બાદશાહ ઔરંગઝેબના દરબારના અગ્રગણ્ય પાંચેય કાજીઓ સહિત સ્વયં બાદશાહ ઔરંગઝેબના બંને કાન પર મહોર લાગી છે. એવું →

પ્ર. ૧૬૧- ''અહમદ'' શબ્દનો શું અર્થ છે અથવા ''અહમદ'' સ્વરૂપ કોને કહેવામાં આવ્યા છે ?

ઉ. ૧૬૧- **''અહમદ''** શબ્દનો અર્થ છે-અહં બ્રહ્માસ્મિ અર્થાત્ હું બ્રહ્મ સ્વરૂપ →

→ મુસ્લિમ વિદ્વાનો દ્વારા પ્રમાણિત આ મહજરનામા મહારાજા છત્રસાલને જલાલપુરમાં આપવામાં આવ્યું, જેને ત્યારબાદ વિદ્વાનોની સહી-છાપ સહિત દિલ્લીના સુલતાનની પાસે મોકલી દેવામાં આવ્યું.

→ ભવિષ્યવાણીઓના અનુસાર એ સ્વરૂપ આખર જમાનાના ખાવિંદ છે. અમારા પયગંબર મહંમદ સ્વરૂપને ખુદાએ કયામતના સમયમાં આવવાનો જે વાયદો કર્યો હતો, તે વાયદાનુસાર એ જ સ્વરૂપ ખુદા છે, ખુદા આવી ગયા છે. આ વિષયમાં શંકા કરવાવાળા બોત્તેર નારી ફિરકા (દોજખી) માં કહેવાશે. એ બધી વાતો અમે **''કુરાન શરીફ''** સિર પર રાખીને કહી રહ્યા છે. જો આ વાતમાં અમે કોઈ છળકપટ કરી હોય, તો આ કુરાન શરીફ અમને મારે. આ અમારી રૂહથી ખાયેલી સોગંદ છે.''

→ સમ્રાટ છત્રસાલની પાસે ઇમામ મેહદીની શક્તિ છે. હવે તેમને ચૌદ લોકમાં કોઈપણ હરાવી નહિ શકે. એ જ શક્તિ પહેલાં મારી પાસે આવી હતી અને મેં તેને ઠુકરાવી દીધી હતી. તેઓએ તો પેગામ મોકલ્યો હતો, પરંતુ મેં પોતાના કર્મચારીઓની વાતોમાં ફસાઈને તેને ગુમાવી દીધો.''

→ એટલા માટે કહેવામાં આવ્યું કેમ કે મહોર હોવાને કારણે જ તેઓએ મોમિનોની વાત સાંભળ્યા વગર જ ઇમામનો પેગામ ઠુકરાવી દીધો. તે દાવો તો લેતાં હતા, મોમિન હોવાનો! પરંતુ શું સાબિત થયા?

→ છું. **''મહંમદ આયા ઈસે મિને, તબ અહંમદ હુઆ સ્યામ''** અર્થાત્ જ્યારે મહંમદનો કલમા અને ઈસા (સદ્ગુરુ સ્વરૂપ) ના તારતમ-બંનેનું મિલાન થયું, ત્યારે તે મળેલાં સ્વરૂપ જ **''અહમદ''** કહેવાયા.

→

→ તેથી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને જ મેરતાની મજલની આગળ →

પ્ર. ૧૬૨- આજૂજ, માજૂજ કેવી રીતે જાહેર થયા? આજૂજ, માજૂજને યાફિસનો પુત્ર કહ્યું, કેવી રીતે ?

ઉ. ૧૬૨- આજૂજ, માજૂજને ઓળખી લેવા જ આજૂજ-માજૂજ જાહેર થવું છે. આજૂજ, માજૂજ કોઈ જાનવર નથી. એ બંનેમાંથી એક દિન છે અને →

પ્ર. ૧૬૩- કહેવાય છે ''અસરાફીલે કુરાન ગાયું'' અત: અસરાફીલ કોણ છે ? તેના દ્વારા ગાવામાં આવેલું કુરાન કયો ગ્રંથ છે ?

ઉ. ૧૬૩- અસરાફીલ અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિનો અવતાર છે. અસરાફીલ અર્થાત્ અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિએ કુરાન ગાયું છે. અહીંયા કુરાનનો બાતુની →

પ્ર. ૧૬૪- હકીકત અને મારફતની મજલ કોણે અને કોની આગળ ખોલી ?

ઉ. ૧૬૪- હકીકત અને મારફતની મજલ હક સ્વરૂપ મોમિનોની આગળ ખોલશે, એવી ભવિષ્યવાણી મહંમદ સાહેબે કરી હતી. તે ભવિષ્યવાણીના →

પ્ર. ૧૬૫- પન્નાથી સવાર થઈને મહામતિ સ્વરૂપ મહારાજા છત્રસાલની સેના સહિત ક્યાં પહોંચ્યા ?

પ્ર. ૧૬૬- જુલૂસ સહિત સેઉડે ગામ પહોંચતાં જ કોણ આવીને મહામતિ સ્વરૂપના ચરણોમાં લાગ્યા ?

ઉ. ૧૬૬- વિ.સં. ૧૭૪૩ માં બંને-ધર્મયુદ્ધ અને કર્મયુદ્ધ કરતાં-કરતાં જયારે મહામતિ સ્વરૂપ સહિત બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલનું જુલૂસ →

→ ''અહમદ'' ની પદવી પ્રાપ્ત થઈ.

→ એક રાત. દિન અને રાતની વચ્ચે જ મનુષ્ય મરે છે. એને જ **''આજૂજ, માજૂજનું મનુષ્યને ખાવા''** કહ્યું છે. આજૂજ, માજૂજના ઉત્પત્તિકર્તા ભગવાન વિષ્ણુ છે. કુરાનમાં મહાવિષ્ણુનું નામ યાફિસ બતાવવામાં આવ્યું. એટલા માટે આજૂજ, માજૂજને યાફિસનો પુત્ર કહ્યું છે.

→ અર્થ અમારા સ્વરૂપ સાહેબની ૧૮૭૫૮ ચોપાઈઓ છે. અસરાફીલ દ્વારા ગાવામાં આવેલું કુરાન આ જ છે. જેમ કે-

તો અસરાફિલેં આખર, કુરાન કો ગાયા ।
એસા બડા કામ તો કિયા, જો આખર કો આયા ।।

- (શ્રી મારફત સાગર, પ્ર. ૧૪- / ચો. ૧).

→ અનુસાર અહીંયા હક સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે અને તેઓએ હકીકત તેમજ મારફતની મજલ મોમિનો-દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ અને ઈશ્વરી આત્માઓની આગળ ખોલી.

ઉ. ૧૬૫- પન્નાથી સવાર થઈને મહામતિ સ્વરૂપ બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલની સેના સહિત રાઠ, ખડોત, જલાલપુર થતાં સેઉડે પહોંચ્યા.

→ સેઉડે ગામ પહોંચ્યું, ત્યારે ચિત્રકૂટના રાજા વસંત સુરખી ત્યાં દોડીને આવ્યા અને શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં લાગ્યા. ત્યારબાદ હાથ જોડીને તેઓએ વિનયપૂર્વક મહામતિ સ્વરૂપને વિનંતી કરી, ''આપ મારી ઘેર પધારો.'' રાજા વસંત સુરખી મહારાજા છત્રસાલના દોસ્ત હતા. તેથી મહારાજા છત્રસાલ ના ન કહી શક્યા.

પ્ર. ૧૬૭- વસંત સુરખી કોણ હતા ? તેઆએ પોતાને અલગ કેમ રાખ્યા તથા મહામતિ સ્વરૂપને કયા રૂપમાં કબૂલ કર્યા હતા ?

ઉ. ૧૬૭- વસંત સુરખી ચિત્રકૂટના હિન્દુ રાજા હતા. તે મહારાજા છત્રસાલના સારા મિત્ર પણ હતા. તેઓએ મહામતિ સ્વરૂપને એક સાલ સુધી →

પ્ર. ૧૬૮- મહારાજ છત્રસાલના સેવા-ધર્મમાં વિઘ્ન કેવી રીતે પડી ગયું ?

ઉ. ૧૬૮- ચિત્રકૂટના રાજા વસંત સુરખી મહામતિ સ્વરૂપને ચિત્રકૂટ સ્થિત પોતાના મહેલમાં પધરાવીને તેમની સેવા કરવા ચાહતા હતા. સારા મિત્ર હોવાના કારણે મહારાજા છત્રસાલ તેમને ના પણ ન કરી →

પ્ર. ૧૬૯- પોતાની સેવા ક્રમશઃ રાખવા માટે મહારાજા છત્રસાલે શું કર્યુ ?

ઉ. ૧૬૯- પોતાના દોસ્ત વસંત સુરખીને ના ન કરી શકવાને કારણે મહારાજા →

પ્ર. ૧૭૦- કુરાનની અંદરના સંપૂર્ણ રહસ્યોને ક્યાં ખોલવામાં આવ્યા અને કોના નામથી ?

ઉ. ૧૭૦- કુરાન શરીફ ગ્રંથની અંદર સ્થિત ગૂઢાતિગૂઢ રહસ્યોને મહામતિ →

પ્ર. ૧૭૧- મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી રાજજીએ ક્યાં થતાં, કોને અને કઈ ખબર આપવાનો વિચાર કર્યો અને કેમ ?

ઉ. ૧૭૧- હકી સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ ચિત્રકૂટમાં જ્યારે શ્રી રાજજીના જોશ દ્વારા ઉતરેલાં કયામતનામામાં મહારાજા છત્રસાલના નામની છાપ જોઈ, તો તે તુરંત સમજી ગયા કે શ્રી રાજજીએ કુરાન પક્ષની વાણી દ્વારા મુસ્લિમ સમાજમાં પોતાના ધર્મ સિદ્ધાંતના પ્રચાર- →

→ પોતાના રાજમહેલમાં પધરાવીને તેમની સારી સેવા કરી. પરંતુ મહામતિ સ્વરૂપને ઓળખીને તે પોતાની આત્મા તેમના ચરણોમાં સોંપી શક્યા નહિ. માયાવી ત્રિતાપના ચક્કરમાં જ ફસાઈને બેસી રહ્યા. તેઓએ શ્રીજી સ્વરૂપની ઊપરી પિછાણ કરી હતી.

→ શક્યા અને ન તે મહામતિ સ્વરૂપને વસંત સુરખીની સાથે ચિત્રકૂટ મોકલવા જ ચાહતા હતા કેમ કે હમણાં-હમણાં તેમને રાજારામભાઈ દ્વારા મહામતિ સ્વરૂપ અને તેમના જમાતની સેવા કરવાનો મોકો પ્રાપ્ત થયો હતો અને મહામતિ સ્વરૂપને ચિત્રકૂટ ચાલી જવાથી તેમનામાં વિઘ્ન પડી જતું. કિંતુ અંતતઃ આજ્ઞા આપવી જ પડી.

→ છત્રસાલે રાજમહેલમાં સ્થિત પોતાના બધા કુંવર-ઠાકુરોને ધણી શ્રી મહામતિ સ્વરૂપની સેવાર્થ ચિત્રકૂટ મોકલી દીધા, જેનાથી તેમની સેવામાં વિઘ્ન પડ્યા વગર તે સેવા ક્રમશઃ ચાલતી રહે.

→ સ્વરૂપે ચિત્રકૂટના રાજા વસંત સુરખીના રાજમહેલમાં વિ.સં. ૧૭૪૩ માં કયામતનામા ગ્રંથમાં બુંદેલા કેશરી મહારાજા છત્રસાલના નામથી ખોલ્યા. એટલા માટે તે ગ્રંથના હર પ્રકરણના અંતમાં મહારાજા છત્રસાલના નામની છાપ છે.

→ પ્રસારની જવાબદારી મહારાજા છત્રસાલને આપી છે. અતઃ મહામતિ સ્વરૂપે મહારાજા છત્રસાલ પર શ્રી રાજજી દ્વારા થયેલી આ મહેરબાનીનો સંદેશો જલદીમાં જલદી મહારાજા છત્રસાલ સુધી પહોંચાડવાનો વિચાર કર્યો કેમ કે તેમને લાગ્યું કે આ સંદેશો પામીને મહારાજા છત્રસાલ અત્યંત ખુશ થઈ જશે અને આ કાર્યના પ્રતિ તેમની હિંમત વધારે વધી જશે.

પ્ર. ૧૭૨- ઓરછાના રાજાએ એવું શું કર્યુ હતું, જેના કારણે તેમની અકાલિક મોત થઈ ગઈ ?

ઉ. ૧૭૨- ઓરછાના હિન્દુ રાજાએ મહારાજા છત્રસાલના રાજ્યાન્તર્ગત સ્થિત →

પ્ર. ૧૭૩- મિટ્ઠૂ પીરજાદે એ દુર્ભાવનાગ્રસ્ત થઈને કોની ઉપર ચઢાઈ કરી ?

ઉ. ૧૭૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ચિત્રકૂટથી પન્ના આવી રહ્યા હતા. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની જમાતના પ્રતિ બૂરી નજર રાખીને તેમને લૂંટી લેવાની નિયતથી મિટ્ઠૂ પીરજાદે નામક રાજા પાંચ હજાર સૈનિકો →

પ્ર. ૧૭૪- કળિયુગી ભાવનાથી લિપ્ત (ગ્રસ્ત) લોકોએ કોને પરાસ્ત કરવાની નિયતના કારણે કયામતના સમયે કજા (મોત) ની સજા પ્રાપ્ત કરી ? એ વાતો ક્યાંની મજલની છે ?

ઉ. ૧૭૪- જ્યારથી મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી પન્ના નરેશ મહારાજા છત્રસાલના રાજ્યમાં ઝંડો સ્થાપિત કરી બિરાજમાન થયા, ત્યારથી મહારાજા છત્રસાલના નામ, યશ, કીર્તિ અથવા બોલબાલાના પ્રતિ ઈર્ષા અથવા કુનિયત લઈને જે પણ રાજા અથવા બાદશાહ મહારાજા →

❖ પદ્માવતી લીલા-શુકરાના ❖

પ્ર. ૧- પુરદલખાને મહામતિ સ્વરૂપને ક્યારે અને ક્યાં ચિઠ્ઠી લખી હતી ?

ઉ. ૧- મહામતિ સ્વરૂપ જ્યારે રામનગરથી ગઢા જતાં પન્ના આવીને બિરાજમાન થયા, ત્યારે પુરદલખાને રામનગરના રાજાની પાસે →

પ્ર. ૨- ચિઠ્ઠી લખવાની પાછળ પુરદલખાનનું શું ઉદ્દેશ્ય હતું અથવા ચિઠ્ઠીમાં તેમને શું પૂછ્યું હતું ?

→ ખટોલા ગ્રામને પોતાના રાજ્યમાં મળાવવાની નાપાક હરકત કરી હતી. મહારાજા છત્રસાલના પ્રતિ કરેલી એવી હરકતના કારણે મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા તેને ધિક્કાર મળી અને ધિક્કાર મળતાં જ કાળે તેને સંસારથી ઉઠાવી લીધો.

→ સહિત ચઢાઈ કરવા માટે આવી ગયા. કિંતુ અક્કલ ગુમ થઈ જવાના કારણે તે ચમારોના ઘરની શાદીની બરાતને મહામતિ સ્વરૂપની જમાત સમજીને તેમનાથી ભીડી ગયા. રાતભર ચમારોનો માર ખાઈને સવાર થતાં જ તે પોતાની ફોજ સહિત ભાગી ઊભા થયા.

→ છત્રસાલની ઉપર ચઢાઈ કરવા આવ્યા, તેમની બૂરીમાં બૂરી દશા થઈ. કળિયુગી ભાવનાગ્રસ્ત થઈને મહારાજા છત્રસાલ પર ચઢાઈ કરવા આવવાના કારણે વચ્ચોવચ જ તેમને હુકમે પટકી દીધો. કયામતની વખતના કજાની સજા તેમને મળતી ગઈ. જે-જે, જેવી-જેવી નિયત લઈને આગળ વધ્યા, તેમને તેમની નિયતના અનુસાર ફળ પ્રાપ્ત થતું ગયું.

-(પ્રકરણ-૬૦, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૭૪, કુલ સં. ૪૨૩૫+૧૭૪=૪૪૦૯).

❖ પદ્માવતી લીલા-શુકરાના ❖

→ જઈને રાજાને મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીના ખિલાફ (વિરુદ્ધ) ભડકાવ્યા અને ત્યાંથી જ મહામતિ સ્વરૂપને પન્નામાં ચિઠ્ઠી પણ લખી હતી.

ઉ. ૨- પુરદલખાને મહામતિ સ્વરૂપને તે ચિઠ્ઠીમાં પૂછ્યું હતું, ''આપ કયા ગ્રંથના આધાર પર હમણાં કયામતની ઘોષણા કરી રહ્યા છો ? કેમ →

→ કે કયામતનો સમય તો હજી બહુ દૂર છે.'' તેથી તે ચિઠ્ઠી લખવાની →

પ્ર. ૩- પુરદલખાનના પત્રના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે શું લખીને મોકલ્યું ?

ઉ. ૩- પુરદલખાનના પત્રના જવાબમાં મહામતિ સ્વરૂપે લખ્યું હતું, ''આપને કયા ગ્રંથના આધાર પર કયામતનો સમય બહુ દૂર નિશ્ચિત કર્યો છે ? મને તે ગ્રંથનું નામ બતાવો કેમ કે આ સવાલ કુરાન શરીફની અંદરનો →

પ્ર. ૪- પુરદલખાનને ધિક્કારતાં મહામતિ સ્વરૂપે શું કહ્યું ?

ઉ. ૪- પુરદલખાનને ધિક્કારતાં મહામતિ સ્વરૂપે તેને કહ્યું, ''પુરદલખાનજી ! આપને તો ધન્ય-ધન્ય કહેવા જોઈએ કેમ કે આપ તો કુરાનની અંદરની વાતોને પણ ન સમજી શક્યા. કોઈ વાત નહિ કિંતુ આપના દ્વારા →

પ્ર. ૫- ''બિના વાઉ ઉડે જ્યોં તૂલ''-આ જવાબ કોણે, કોને આપ્યો ?

ઉ. ૫- **''બિના વાઉ ઉડે જ્યોં તૂલ''** અર્થાત્ ''હવે આપ હવા વગર જ ઉડવાવાળા તૂલ (૨ સૂતી કપડાં) ની જેમ સમાજની વચ્ચે ઉડશો. આપ →

પ્ર. ૬- મહારાજા છત્રસાલ પર લડતપુરમાં આક્રમણ કોણે કર્યુ અથવા લડતપુરમાં ફોજ લઈને મહારાજા છત્રસાલથી લડવા કોણ આવ્યું અને તેમની શું દશા થઈ ?

ઉ. ૬- મહારાજા છત્રસાલે જ્યારે લડતપુર આક્રમણ કર્યુ, ત્યારે પુરદલખાન →

પ્ર. ૭- કોના માત્ર બાવીસ સૈનિકોએ ત્રણ હજાર સિપાહીઓને પરાસ્ત કરી દીધા અને ક્યાં ?

→ પાછળ તેમનો ઉદ્દેશ્ય એ હતો કે તેને તે વખત કયામત સ્વીકાર જ ન હતો.

→ છે. કુરાનમાં કહ્યું છે કે કયામતનો દોર (સમય) આવી ગયો છે, ચાલી રહ્યો છે. પુનઃ કુરાન શરીફમાં સ્થિત સાત નિશાન કયામતના સમયે ખુલશે, એવું કહેવામાં આવ્યું હતું. અતઃ તે સાત નિશાન ખુલી ગયા છે અને જે મોમિન આત્માઓ હતી, તેઓએ આ વાતને સમજી લીધી છે.''

→ મોકલેલ અહદી (પ્રતિનિધિ), જે રામનગરમાં આવ્યા હતા, તેઓએ કયામતની વાતો માત્ર સમજી જ નહિ, અપિતુ તે મહામતિ સ્વરૂપને **''આખર જમાનાના ખાવિંદ''** કબૂલ કરીને પણ ગયા. હજી પણ આપની આંખો ન ખુલી ?''

→ સમાજની વચ્ચે એટલાં હલકા સાબિત થશો કે હાદી, ખુદા અને મોમિનોની વચ્ચે તૂલ સદૃશ નજર આવશો.'' આ જવાબ મહામતિ સ્વરૂપે પુરદલખાનને આપ્યો.

→ પોતાની મોટી-ભારી ફોજ લઈને મહારાજા છત્રસાલથી લડવા આવ્યા. રસ્તામાં જ મહારાજા છત્રસાલથી તેમની મુઠભેડ (લડાઈ) શરૂ થઈ ગઈ. તેમની ફોજ પલટીને આપસમાં જ લડીને નષ્ટ-ધ્વસ્ત થઈ ગઈ. પુરદલખાન ખ્વાર (બેઈજ્જત / જલીલ) થઈને ભાગીને ઊભા થયા.

ઉ. ૭- લડતપુરમાં મહારાજા છત્રસાલ અને પુરદલખાનની વચ્ચે થઈ લડાઈમાં મહારાજા છત્રસાલના માત્ર બાવીસ સૈનિકોએ પુરદલખાનના ત્રણ હજાર સિપાહીઓને પરાસ્ત કરી દીધા.

પ્ર. ૮- સૂબેદાર સફજંગ કોણ હતા તથા મહારાજા છત્રસાલની સાથે થયેલાં સંઘર્ષમાં તેમની શું દશા થઈ ?

પ્ર. ૯- કુરાનના અનુસાર જે રીતે મૂસા પયગંબરની દુવાથી ફેરુન રાજાના સૈનિક નીલ નદીમાં ડૂબીને નષ્ટ થઈ ગયા હતા, તે રીતે આ વાત અહીંયા કઈ રીતે ઘટી ? સ્પષ્ટ રૂપથી ખુલસ્ત કરો.

ઉ. ૯- કુરાનના અનુસાર જે રીતે મૂસા પયગંબર અને ફેરુન બાદશાહની વચ્ચે ચાલી રહેલાં યુદ્ધના દરમ્યાન ખુદાની તરફથી મૂસા પયગંબરને તેમના દોસ્ત મળ્યા અને ખુદાની રહમતથી બાદશાહ ફેરુનની ફોજ →

પ્ર. ૧૦- બાદશાહ ઔરંગઝેબે પોતાના ભત્રીજા રણમસ્તખાનને શેના માટે મોકલ્યા હતા ?

ઉ. ૧૦- જગ્યા-જગ્યા પર સ્થિત પોતાના નામના ઝંડાને ઉખાડીને બુંદેલા →

પ્ર. ૧૧- રણમસ્તખાનને મોકલ્યા પછી બાદશાહ ઔરંગઝેબે તુરંત જ એક પત્ર લખીને રણમસ્તખાનને પાછાં કેમ બોલાવી લીધા ?

ઉ. ૧૧- બાદશાહ ઔરંગઝેબની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરી તેમના ભત્રીજા રણમસ્તખાન પોતાની ભારી ફોજ લઈને સાત મજલ લાંબો રસ્તો પાર કરી મહારાજા છત્રસાલથી ભીડવા પહોંચી જ રહ્યા હતા કે તે વખતે જલાલપુરના વિદ્વાન કાજીઓ દ્વારા લખેલાં ''**મહજરનામા**'' બાદશાહ →

પ્ર. ૧૨- ઓરછાના લોકોને પોતાની જાતને સુરક્ષિત રાખવા કઠિન કેમ થઈ ગયું ?

ઉ. ૮- સફજંગ નામક વ્યક્તિ પુરદલખાનનો સૂબેદાર હતો. તેને જ્યારે મહારાજા છત્રસાલની સાથે સંઘર્ષ છેડ્યું, તો તેમનું નામોનિશાન સુધ્ધાં ન રહ્યું.

→ નીલ નામક નદીમાં ડૂબીને મરી ગઈ, તે જ પ્રકાર અહીંયા મહામતિ સ્વરૂપ મૂસા પયગંબરના સ્થાન પર છે. ફેરુન બાદશાહના સ્થાન પર સુલતાન ઔરંગઝેબ અને હારુન રાજા છે મહારાજા છત્રસાલ. મહામતિ સ્વરૂપની આર્શીવાદરૂપી દુઆથી જે કોઈપણ મહારાજા છત્રસાલના પ્રતિ કુનિયત લઈને કુચેષ્ટા કરવા આવતાં હતા, તે મોહસાગરરૂપી નીલ નદીમાં ડૂબીને મરી જતાં હતા.

→ મહારાજા છત્રસાલ પોતાના નામનો ઝંડો સ્થાપિત કરી રહ્યા છે, આ વાત સાંભળતાં જ બુંદેલા છત્રસાલનું નામોનિશાન ખતમ કરી દેવા ની આજ્ઞા આપીને સુલતાન ઔરંગઝેબે પોતાના ભત્રીજા રણમસ્તખાનને મોકલી દીધા.

→ ઔરંગઝેબની પાસે પહોંચી ગયા. તે **''મહજરનામા''** વાંચીને ઔરંગઝેબને પૂર્ણ વિશ્વાસ થઈ ગયો કે ''હો ન હો ઇમામ મેહદીની શક્તિ તો બુંદેલા મહારાજા છત્રસાલને પ્રાપ્ત થઈ ચૂકી છે. હવે બુંદેલા મહારાજા છત્રસાલને ચૌદ લોકમાં કોઈપણ પરાસ્ત નહિ કરી શકે. મારા શહેર, ગામ વગેરે તો ચાલ્યા જ ગયા. હવે મારો ભત્રીજો રણમસ્તખાન પણ ન ચાલ્યો જાય.'' એ સમજ આવતાં જ તેમણે ચિઠ્ઠી લખીને પોતાના ભત્રીજા રણમસ્તખાનને પાછાં બોલાવી લીધા.

ઉ. ૧૨- ઓરછાના વેદવક્તા વિદ્વાન પંડિત ઈર્ષ્યાપૂર્ણ નિયત લઈને શ્રી પ્રાણનાથજીથી સંઘર્ષ કરવા આવ્યા હતા. અતઃ મહારાજા છત્રસાલે ઓરછા પર ચઢાઈ કરી દીધી. સંપૂર્ણ રાજ્ય યુદ્ધના કારણે અસ્તવ્યસ્ત →

→ થઈ ગયું. એટલા માટે ત્યાંના લોકોને પોતાની જાતને પણ સુરક્ષિત →

પ્ર. ૧૩- કહ્યું છે કે ''દૌવાના પંડિતોને બહુ જ કષ્ટ ભોગવવું પડ્યું'' અતઃ એવું કેમ કહેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૧૩- **''દૌવાના પંડિતોને બહુ જ કષ્ટ ભોગવવું પડ્યું''**-એવું એટલા માટે કહેવામાં આવ્યું કેમ કે દૌવાના વિદ્વાન પંડિતોએ ઈર્ષ્યા ભરેલી નિયત →

પ્ર. ૧૪- રાણા પ્રતાપસિંહ પોતાના પાડોશી રાજાઓની સાથે આપસ્ત સંઘર્ષમાં જ કેમ નષ્ટ થઈ ગયા ?

ઉ. ૧૪- હિન્દુ રાજા રાણા પ્રતાપસિંહ પણ મહારાજા છત્રસાલના પ્રતિ ખરાબ →

પ્ર. ૧૫- આસુરી પ્રવૃત્તિવાળાઓના વિષયમાં કુરાનમાં કયામતના સમયે શું થવાનું કહ્યું છે ?

ઉ. ૧૫- અવજ્ઞાકારી દુષ્ટ, આસુરી પ્રવૃત્તિવાળા જ્યાં-જ્યાં જેવો વ્યવહાર કરશે, તેમને ત્યાં-ત્યાં પોત-પોતાની કરણીનો દંડ મળતો જશે, એવું પહેલાં →

પ્ર. ૧૬- લૈલ તુલ કદ્રની રાત્રીમાં પણ પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીએ મોમિનોને આનંદમય સવારની સમાન સુખ અને આનંદ આપ્યો, કયા પ્રકારે ?

ઉ. ૧૬- અક્ષરાતીત બ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજી પોતાની સંબંધી બ્રહ્માત્માઓને →

પ્ર. ૧૭- બ્રહ્માત્માઓ જ્યાં પણ હોય, પોત-પોતાની જગ્યા પર બેસીને શું કરે છે ?

પ્ર. ૧૮- સંસારના દયનીય જીવોનું માર્ગદર્શન કરવાની જવાબદારી પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ કોને સોંપી છે ?

→ રાખવા મુશ્કેલ થઈ ગયું.

→ લઈને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી અને મહારાજા છત્રસાલથી સંઘર્ષ કરવાનું નક્કી કર્યુ હતું, જેના કારણ તેમને બહુ કષ્ટ ભોગવવું પડ્યું. ત્યારબાદ જ્યારે-જ્યારે તેઓએ કળિયુગરૂપી દજ્જાલથી પ્રેરિત થઈને શ્રીજી અને મહારાજા છત્રસાલનો વિરોધ કર્યો, ત્યારે-ત્યારે કોઈને કોઈ વિઘ્ન તેમના સિર પર આવીને ઊભું થયું.

→ નિયત લઈને તેમનું અનર્થ સોચ્યું હતું. અતઃ તે પોતાના પાડોશી રાજાઓની સાથે આપસ્ત સંઘર્ષમાં નષ્ટ થઈ ગયા. એ જ ચિન્હ છે - કયામતના વખતે ફજર થવાનો. આ પ્રકાર કુરાનમાં લખ્યા પ્રમાણે સૌ કોઈ પોત-પોતાના નતીજો જોતાં-ભોગવતાં ચાલ્યા.

→ જ કુરાનમાં કહેવામાં આવ્યું હતું. તે ભવિષ્યવાણી અહીં સિદ્ધ થઈ ગઈ. જે કોઈએ પણ જેવો-જેવો દુર્વ્યવહાર કરવાનો માત્ર સંકલ્પ સુધ્ધાં કર્યો, તેમને તે જ સમયે પરમાત્માની કૃપાથી માર ખાવો પડ્યો અને તે ધ્વંશ-વિધ્વંશ (નાશ-બરબાદી) થતાં ચાલ્યા ગયા.

→ સદૈવ પોતાની છત્રછાયામાં જ રાખ્યા કરે છે. એ ધામસ્થ આત્માઓને લૈલ તુલ કદ્રની રાત્રીના પશ્ચાત જાગણીની ફજર અર્થાત્ શ્રીમદ્તારતમ દ્વારા આત્મીય જ્ઞાનરૂપી અરૂણોદયનો પરમાનંદ પ્રાપ્ત થયો.

ઉ. ૧૭- બ્રહ્માત્માઓ જ્યાં પણ હોય, પોત-પોતાની જગ્યા પર બેસીને પોતાના ધણી શ્રી રાજજીની ચર્ચા-કથા કરતી રહે છે.

ઉ. ૧૮- મોમિન આત્માઓને અક્ષરાતીત શ્રી રાજજીએ તારતમના માધ્યમથી પોતાની પૂર્ણ પિછાણ (ઓળખાણ) આપી છે. એ જ મોમિન-આત્માઓના →

→ હાથમાં સંસારના દયનીય જીવોનું માર્ગદર્શન કરવા તેમ જ અક્ષર- →

પ્ર. ૧૯- બ્રહ્માત્માઓના રક્ષાર્થ ચોકી કોણ-કોણ દે છે ?

ઉ. ૧૯- બ્રહ્માત્માઓના રક્ષાર્થ ફિરસ્તા અર્થાત્ ઈશ્વરી સૃષ્ટિઓ પહેરેદારી કરે →

પ્ર. ૨૦- બ્રહ્માત્માઓ માટે શ્રી રાજજીએ કેવા દાણા પ્રદાન કર્યા છે ?

ઉ. ૨૦- પોતાની અંગભૂતા બ્રહ્માત્માઓ-બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ માટે તો શ્રી રાજજીએ ઈન્દ્રિય નિગ્રહ (દમન-અંકુશ) કરવાની શક્તિ સહિત પોતાનું બ્રહ્મજ્ઞાન →

પ્ર. ૨૧- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના પ્રભુત્વની સાક્ષી આપવાવાળા કોણ છે ?

ઉ. ૨૧- પોતાના ધામધણી સંબંધી જ્ઞાન સાંભળતાં જ પૂર્ણ વિશ્વાસ લઈને →

પ્ર. ૨૨- જાગણીના બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્માત્માઓના દિલને કોણ નિર્મળ-પવિત્ર રાખે છે ?

ઉ. ૨૨- જાગણીના બ્રહ્માંડમાં અક્ષરાતીત ધામધણી શ્રી રાજજીનો આવેશ અર્થાત્ →

પ્ર. ૨૩- કયામતના સમયે ખુલસ્ત થવાવાળા સાત નિશાન કયા-કયા છે તથા એમને ખુલસ્ત કરવાવાળા સ્વરૂપ કોણ છે ?

ઉ. ૨૩- કયામતના સમયે સ્પષ્ટરૂપેણ ખુલસ્ત થવાવાળા સાત નિશાન નીચે લખ્યા પ્રમાણે છે, જેને સ્વયં ઇમામ મેહદી જ કયામતના સમયે ખોલીને →

પ્ર. ૨૪- આખા વિશ્વના વિરોધને જ્ઞાન દ્વારા મિટાવીને આખા વિશ્વને એક ઈષ્ટ પરમાત્માના મનન-ચિંતનમાં લગાડવાવાળા સ્વરૂપ કોણ હશે ?

→ અક્ષરાતીતનો સંદેશો આપવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.

→ છે, જેનાથી દુઃખ, કષ્ટ, તકલીફ વગેરે એમને સ્પર્શી સુધ્ધાં ન શકે. અન્ય જે દેવી-દેવતા એ બ્રહ્માત્માઓની પિછાણ (ઓળખાણ) કરી લે છે, તે પણ એમની રક્ષા કરે છે.

→ અર્થાત્ તારતમ જ્ઞાનના સમજરૂપી દાણાનો પ્રબંધ પહેલાંથી જ કરી રાખ્યો હતો. મહંમદ સાહેબની સમક્ષ જ શ્રી રાજજીએ કહ્યું હતું કે મારફતી જ્ઞાન હું સ્વયં પોતાની આત્માઓની વચ્ચે ખોલીશ.

→ દોડવાવાળી જમાતને જ કુરાનમાં સુન્નત જમાત કહેવામાં આવ્યું છે. એ જ જમાત વેદ, કતેબ, કુરાન, પુરાણ વગેરે સદ્ગ્રંથોની સાક્ષીઓ દ્વારા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના વાસ્તવિક પ્રભુત્વને સંસારમાં જાહેર કરશે.

→ જબરાઈલ શકિત બ્રહ્માત્માઓના દિલને નિર્મળ-પવિત્ર બનાવી રાખે છે. પુનઃ એ જ જોશ કયામતના દિને થવાવાળા ન્યાયના સમયે એ બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનોની સિફારસ તેમજ અનુશંસા (સરાહનીય) બધાથી પહેલાં કરશે.

→ તેના દ્વારા પોતાનો પરિચય આપશે, એવી ભવિષ્યવાણી કહી હતી. જેમ કે-૧) દજ્જાલનું જાહેર થવું. ૨) દાભા નામક જાનવરનું પ્રગટ થવું. ૩) આજૂજ-માજૂજનું દુનિયાને ખાવું. ૪) પશ્ચિમથી સૂર્ય ઉગવો. ૫) અસરાફીલનું સૂર ફૂંકવું. ૬) હજરત ઈસાનું પ્રગટ થવું અને ૭) ઇમામનું જાહેર થવું.

ઉ. ૨૪- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ પોતાના તારતમ જ્ઞાનના માધ્યમથી હિંદુને હિંદુની જ જેમ અને મુસલમાનને મુસલમાનની જ જેમ સમજાવીને →

→ **''સોઈ ખુદા સોઈ બ્રહ્મ''** મતાનુસાર બધાની વચ્ચેનો વિરોધાભાસ મટાવીને એકેશ્વરવાદની સ્થાપના કરી અને આખરના વખતમાં →

પ્ર. ૨૫- અરસથી ખેલમાં કઈ-કઈ રૂહો ઉતરી છે ? પુન: અક્ષરાતીતની વાણી પોતાના સિર પર લઈને કોણ સાંભળશે ?

પ્ર. ૨૬- આખરમાં જે ખાવિંદ સ્વરૂપ બધાને અખંડ બહિસ્ત આપશે, તે ખાવિંદ સ્વરૂપ કોણ છે ? પુન: આ ભવિષ્ય કોણે કહ્યું છે અને આ વાતની સાક્ષી ક્યાં જોવા મળે છે ?

ઉ. ૨૬- આખર જમાનામાં જે ખાવિંદ સ્વરૂપ બધાને અખંડ બહિસ્ત આપશે, તે ખાવિંદ અહીંયા ઇમામ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે. જેઓએ →

પ્ર. ૨૭- ''ત્રિગુન રોતે-રોતે પીછે ફિરેંગે''-એવું કેમ કહ્યું છે અથવા તે કેમ રોશે (રડશે) ? કારણ સ્પષ્ટ કરો.

ઉ. ૨૭- **''ત્રિગુન રોતે-રોતે પીછે ફિરેંગે''**-એવું એટલા માટે કહ્યું છે કેમ કે બ્રહ્મધામની તે બ્રહ્માત્માઓની મહિમાનું વર્ણન વેદ, પુરાણ, ઉપનિષદ →

પ્ર. ૨૮- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ ધામસ્થ આત્માઓને પૂછી રહ્યા છે,''હે બ્રહ્માત્માઓ ! અત: ધામસ્થ આત્માઓ ! અમારા ધણીએ અમારા માટે શું કર્યુ અને તે ધામમાં અમારી કયા વિષયમાં પ્રશંસા કરશે ?''

ઉ. ૨૮- અમારા ધણીએ તો આખી સૃષ્ટિની અસ્તિત્વહીન માયાવી જીવાત્માઓની ગતિ મુક્તિની જવાબદારી અમારા હાથમાં પ્રદાન કરી અમારી મહેરની →

→ એકેશ્વરવાદ પર ચાલવાવાળા સમાજને સ્થાપિત થવાની ભવિષ્યવાણીને સાર્થક બનાવી દીધી. હવે તારતમ મંત્ર જ્ઞાનાધાર બધા અક્ષર-અક્ષરાતીતને ભજવા અને મનન કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૨૫- અરસ અને અરસ અજીમ અર્થાત્ અક્ષર અને અક્ષરાતીત ધામથી આ ખેલમાં ઈશ્વરી અને બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ ઉતરી છે. અક્ષરાતીતની એ બ્રહ્માત્માઓ જ અક્ષરાતીતની વાણીને પોતાના સિર પર લઈને ચાલશે અને સાંભળશે.

→ વેદ-કતેબમાં કહેલાં ભવિષ્ય વચનોને સાર્થક કરી તે જ પ્રમાણ આમ-જીવસૃષ્ટિને બેહદમાં આઠ પ્રકારની બહિસ્ત (મુક્તિસ્થાન) આપી. ઈશ્વરી સૃષ્ટિઓને તેમનું અક્ષરધામ પ્રાપ્ત કરાવી દીધું અને બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના હૃદયમાં અક્ષરાતીત ધામ દૃઢ કરાવી દીધું. એ સ્વરૂપ સૃષ્ટિમાં જાહેર થઈને એવા કાર્ય કરશે, એવું ભવિષ્ય મહંમદે સ્પષ્ટરૂપેણ કુરાનમાં કહ્યું હતું. આ વાતની સાક્ષી કુરાનમાં અને અન્ય બધા ગ્રંથોમાં જોવા મળે છે.

→ વગેરે સમસ્ત સદ્ગ્રંથોમાં મળે છે, જેના ચરણરજ પ્રાપ્ત કરવા માટે ત્રિદેવા માર્યા-માર્યા ફરે છે, છતાં પણ તેમનું નસીબ ખૂલતું નથી. તેઓ તે બ્રહ્માત્માઓની પ્રશંસા સાંભળવાની હિંમત સુધ્ધાં નથી જુટાવી શક્યા. એટલા માટે તેઓ તેમના નામ, યશ, કીર્તિ, મહિમા વગેરેને જોઈ-સાંભળી રોતાં-રોતાં સ્વર્ગ, વૈકુંઠમાં પાછાં જશે, એવું કહ્યું છે.

→ તલે રાખીને તેમને અષ્ટ પ્રકારના મુક્તિસ્થાનોમાં અખંડ કરાવી દીધા અને જીવાત્માઓની આગળ અમને ઈષ્ટના રૂપમાં રાખી દીધા. અતઃ અમારા દ્વારા "**સેવાની સેવા દાખું સાર**" વિષયક થયેલાં પરમાર્થી કાર્યો તથા એ કાર્યો દ્વારા ધામધણીની મહિમા અને પ્રભુત્વના પ્રચાર-પ્રસાર વિષયક કાર્યોના વિષયમાં અક્ષરાતીત ધામધણી શ્રી રાજજી-અમારા ધણી અમારી પ્રશંસા કરશે.

-(પ્રકરણ-૬૧, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૨૮, કુલ સં. ૪૪૦૯+૨૮=૪૪૩૭).

❖ અષ્ટ પ્રહર મંગલાચરણ ❖

પ્ર. ૧- શ્રી પરમધામમાં ખેલ જોવાના પહેલાં ખેલ વિષયક વાતો સર્વપ્રથમ કોના દિલમાં આવી ?

ઉ. ૧- શ્રી પરમધામમાં અક્ષરાતીત દિવ્ય ધામની ત્રીજી ભોમમાં આજના દિવસે સવારે સર્વપ્રથમ શ્રી રાજજીએ પોતાના દિલમાં લીધું,''હું પોતાની આ આત્માઓને ખેલ બતાવું.'' ત્યારબાદ દૈનિક અક્ષરાતીત હક શ્રી →

પ્ર. ૨- ખેલ બતાવવાના વિષયમાં શ્રી રાજજીએ શું-શું અને કેમ કર્યુ ?

ઉ. ૨- ખેલ બતાવવાના વિષયમાં શ્રી રાજજીએ સર્વપ્રથમ અક્ષર પુરુષને સખીઓના અને સખીઓને અક્ષર પુરુષના દર્શન કરાવી દીધા. ત્યારબાદ તે બીજા પુરુષના દર્શન કરી અમે સખીઓના દિલમાં તે પુરુષના વિષયમાં જાણવાની પ્રબલ ઈચ્છા પ્રગટ કરી દીધી. અમારા જ મુખથી →

પ્ર. ૩- પ્રેમ-સંવાદ, ઈશ્ક-રબ્દના પછી અમે દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ ક્યાં આવી ?

ઉ. ૩- પ્રેમ-સંવાદ, ઈશ્ક-રબ્દના પછી અમે દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ નીચે પ્રથમ →

પ્ર. ૪- ''લેકર બડા સવાબ''-એવું કોણ અને કોના વિષયમાં સોચતાં કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૪- **''લેકર બડા સવાબ''**-ઉક્ત કથન શ્રી રાજજીએ એ સોચતાં અમને →

પ્ર. ૫- જ્યારે શ્રી રાજજીએ અમને ખેલ બતાવવાનું નક્કી કર્યુ (ઠાની), ત્યારે તેઓએ શું કર્યુ ?

❖ અષ્ટ પ્રહર મંગલાચરણ ❖

→ રાજજીના દર્શન માટે આવવાવાળા નૂર (અક્ષર બ્રહ્મ) ના દિલમાં આ ઈચ્છા ઉત્પન્ન થઈ, ''અક્ષરાતીતના અરસની અંદર કેવી લીલા થતી હશે ?''તેના પછી તરત હાદી (શ્યામાજી) અને દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓના દિલમાં એ ઈચ્છા ઉત્પન્ન થઈ, ''આ બીજા પુરુષ શું કરે છે ?''

→ તેમનું નામ, ઠામ અને કામને જાણવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરાવી દીધી. પુનઃ સ્વયં એ પ્રશ્નોના ઉત્તર અમને એવા ઢંગથી આપતાં ગયા કે બીજા પુરુષના વિષયમાં હર વાત જાણવાની ઉત્સુકતા અમારામાં વધવા લાગી. અંતમાં અમે સ્વયં જ અસત, જડ, દુઃખમય નાટક જોવાની રટ લગાવવા લાગ્યા કેમ કે શ્રી રાજજી અમને અમારા મુખથી બોલાવીને જ ખેલ બતાવવા ચાહતા હતા.

→ ભોમમાં ઉતરી આવી. ત્યાં શ્રી રાજજીએ અમને ગોળ હવેલી-મૂલમિલાવામાં પંક્તિબદ્ધ બેસાડી દીધા અને અમે સખીઓ જઈને બેસી ગઈ.

→ કહ્યું હતું, ''અરે ! જોઈએ તો ખરા ! ! આ રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ વ્રજ, રાસ અને જાગણી-ત્રણ પ્રકારની લીલાઓનો અનુભવ કરી કેવી રીતે પ્રેમાતુર થઈને મને મળવા તેમજ ખેલની વાતો મને સંભળાવવા માટે દોડતી-દોડતી આવે છે.''

ઉ. ૫- જ્યારે શ્રી રાજજીએ અમને અસત, જડ, દુઃખમય ખેલ બતાવવાનું મનમાં નક્કી કર્યું, ત્યારે તેઓએ યુક્તિપૂર્વક અમારામાં પ્રબલ ઈચ્છા →

→ પેદા (ઉત્પન્ન) કરીને **''પ્રેમ-સંવાદ''** કરાવડાવ્યો અને ન ભૂલવાના →

પ્ર. ૬- શ્રી રાજજીએ અમે દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓને પ્રથમ અને બીજી વાર ક્યાં-ક્યાં તથા કેવા ખેલમાં ઉતાર્યા ?

ઉ. ૬- શ્રી રાજજી અક્ષરાતીત પ્રિયતમે અમે દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓને સર્વપ્રથમ બયાલીસ પુરા (બેતાલીસ) વિસ્તારવાળા વ્રજમંડળમાં ઉતાર્યા. આપણે બધા ત્યાં હિન્દુ ધર્મ, સ્ત્રી જાતિ, વૈશ્ય વર્ણ તથા એક જ જગ્યા વ્રજમંડળમાં વ્રજવધૂના રૂપમાં ઉતર્યા. ત્યારબાદ ૧૧ વર્ષ ૫૨ દિનના →

પ્ર. ૭- ''જો તીસરા તકરાર લૈલ''-અતઃ કેવી રીતે અને કયા પ્રકારે આ લૈલ (રાત્રી) ની ત્રીજી તકરાર છે ?

પ્ર. ૮- શ્રી રાજજીએ બીજીવાર અમે બ્રહ્માત્માઓને ખેલમાં ઉતારવા માટે નારાયણી સૃષ્ટિના અન્તર્ગત કયા સ્થાનને પસંદ કર્યુ ?

ઉ. ૮- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ શ્રી રાજજીએ પોતાની અંગભૂતા બ્રહ્માંગનાઓ →

પ્ર. ૯- શ્રી રાજજીએ દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓના મેળાપ માટે મુખ્ય કેન્દ્ર કયા સ્થાનને બનાવ્યું ?

પ્ર. ૧૦- અહીંયા કયા સ્વરૂપની મહિમા (સિફત) ગાવામાં આવી છે, જેને શબ્દાતીત કહેવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૦- શ્રી રાજજીના પાંચેય સ્વરૂપોમાંથી જાગણીના બ્રહ્માંડના ત્રણ સ્વરૂપ →

પ્ર. ૧૧- ''હર પલ ઈસી તનસે અનગિનત સુખ લિયે''-અતઃ ક્યાં, કોને અને કેવી રીતે ?

→ વિષયમાં વચનબદ્ધ બનાવી દીધા.

→ પછી બાવનમા દિનની સંધ્યામાં બંસીની નાદમાં દોડીને અમે સખીઓ મહારાસના બ્રહ્માંડમાં પહોંચી ગઈ. વ્રજ અને રાસલીલા પૂરી કરીને અમે બધા પુનઃ અક્ષરાતીત ધામમાં પાછાં ગયા. પુનઃ બીજીવાર આ ત્રીજા કાલમાયાના જાગણીના બ્રહ્માંડમાં તો આવ્યા, પરંતુ પહેલાંની જેમ નહિ. આ વખતે તો અમે હિન્દુ, મુસ્લિમ બંને જાતિઓમાં, ત્રણે લિંગોમાં, ચારેય વર્ણોમાં અને ભારતવર્ષના સિવાય અન્ય દેશ-વિદેશમાં પણ ઉતર્યા.

ઉ. ૭- **''જો તીસરા તકરાર લૈલ''**-અતઃ લૈલ એટલે કે રાત્રી. એક બ્રહ્મરાત્રીના ત્રણ ટુકડા થયા. તેમાંથી પ્રથમ ટુકડો વ્રજ, બીજો ટુકડો રાસ અને ત્રીજો ટુકડો આ જાગણીનું બ્રહ્માંડ છે.

→ માટે ત્રીજા બ્રહ્માંડમાં બીજીવાર મુખ્યસ્થાન નારાયણી સૃષ્ટિના સ્થૂલ-ચૌદ લોકમાંથી મૃત્યુલોક, મૃત્યુલોકના સાત દ્વીપોમાંથી જમ્બૂ દ્વીપ પુનઃ જમ્બૂ દ્વીપના નવ ખંડોમાંથી ભરતખંડને પસંદ કર્યુ.

ઉ. ૯- અક્ષરાતીત પરમધામની દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓના મેળાપ માટે શ્રી રાજજીએ આ ત્રીજા જાગણીના બ્રહ્માંડમાં ભરતખંડના પણ મધ્ય પ્રદેશ ના પન્ના શહેરને કેન્દ્રરૂપમાં પસંદ કર્યુ.

→ મુખ્ય છે. પુનઃ એ ત્રણેય સ્વરૂપો-બસરી, મલકી અને હકીમાંથી પણ હકી સ્વરૂપની સિફત (મહિમા) અક્ષરાતીત બ્રહ્મ સ્વરૂપની જ જેમ શબ્દાતીત કહીને ગાવામાં આવી છે.

ઉ. ૧૧- બ્રહ્માત્માઓએ હર પલ, ક્ષણ-ક્ષણ આ જ તન દ્વારા જાગણીના બ્રહ્માંડમાં અગણિત અપાર સુખ પ્રાપ્ત કર્યા અને તે પણ હકી સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી →

→ પ્રાણનાથજીની સેવા કરીને. આ સેવાનો લાભ વિશેષ કરીને →

પ્ર. ૧૨- અગિયારસો વર્ષ પૂર્વે કોણે, કોની અને કયા વિષયની સિફત (મહિમા) લખી હતી ?

ઉ. ૧૨- તે અક્ષરાતીત બ્રહ્મ સ્વરૂપની એક ક્ષણ અથવા એક પલમાં કરેલી સેવા દ્વારા જે સુખ પ્રાપ્ત થાય છે, તે સુખની સિફત અથવા વર્ણન કરવામાં →

પ્ર. ૧૩- ''એ સિફત સબ ઊપર'' અતઃ કોની સિફત બધાથી ઉપર છે, એવું કહેવામાં આવ્યું છે ? કેમ ?

ઉ. ૧૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની જે જેવી સેવા મોમિનો-બ્રહ્માત્માઓએ કરી, તેમના દ્વારા કરેલી તે સેવાની સિફતના વિષયમાં →

પ્ર. ૧૪- કોની સિફત અખંડ-બકા શ્રી પરમધામમાં થવાવાળી છે, જેનું વર્ણન ''હદ કી જિહ્વા દ્વારા કૈસે કહૂં ?''-એવું કહેવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૧૪- એ બ્રહ્માત્માઓએ હકી સ્વરૂપ શ્રી રાજજીની જે સેવા કરી, તે સેવાની →

પ્ર. ૧૫- ''આ બધું શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી થયું છે''-એવું કહ્યું છે. અતઃ શું થયું ?

ઉ. ૧૫- **''આ બધું શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી થયું છે''** અર્થાત્ બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા →

પ્ર. ૧૬- કઈ બ્રહ્માત્માઓની મહિમા લોક-પરલોકમાં ગાવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૬- જે બ્રહ્માત્માઓ અહીં સંસારમાં રહેતાં જ વિશ્વાસપૂર્વક પરમધામમાં બેઠેલી પરાત્માનું ધ્યાન કરે છે, તે જ પરમધામમાં પ્રવેશ પણ થઈ શકે →

→ બ્રહ્માત્માઓએ પન્ના ધામમાં બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીની અષ્ટ પ્રહરની સેવા દ્વારા ઉઠાવ્યો.

→ આ જુબાન તો અસમર્થ છે. અગિયારસો વર્ષ પૂર્વે જ મહંમદ સાહેબે કુરાન શરીફ ગ્રંથમાં બ્રહ્માત્માઓની સેવાના વિષયમાં લખી દીધું હતું કે ધામની રૂહો આખર જમાનાના ખાવિંદ અર્થાત્ પોતાના ધણીની જે સેવા કરશે, તે સેવાની સિફત તો શબ્દાતીત, અપાર, અગણિત છે.

→ કહેવામાં આવ્યું છે, **''એ સિફત સબ ઊપર''** કેમ કે જેની સેવા કરવામાં આવી રહી છે, તે સ્વરૂપ તથા જે સેવા કરી રહ્યા છે, તે સ્વરૂપ-બંને સર્વોત્તમ અર્થાત્ બધાથી ઉપરના ધામમાં રહેવાવાળા છે. એ બ્રહ્માત્માઓનો ચલન-વ્યવહાર, રહેણીકરણી, ભાવ-ભક્તિ, શ્રદ્ધા-પ્રેમ વગેરે પણ બધાથી ઉપર છે.

→ સિફત અખંડ બ્રહ્મધામના મૂલમિલાવાની બેઠકમાં થશે. એ જ સેવાની સિફતના વિષયમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે **''આ સેવાની સિફત હું હદની જુબાન દ્વારા કેવી રીતે કરું ?''**

→ થયેલી બધી સેવાઓ અને એ સેવાઓની સિફત વગેરે યાવત્ (જ્યાં સુધી) વાતો શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી જ થઈ છે. આ વિષયમાં તું-તું, મેં-મેં કરવું વ્યર્થ છે. આ સંસારમાં નહીં હું અને ન કે આપ અથવા કોઈપણ કશું કરી શકતા નથી.

→ છે. પુનઃ એ જ બ્રહ્માત્માઓની મહિમાનું ગાન લોક-પરલોકમાં ગાવામાં આવે છે. પુનઃ તે બ્રહ્માત્માઓની બધી કામનાઓ પણ પૂર્ણ થઈ જાય છે.

પ્ર. ૧૭- ''વિજયાભિનંદબુદ્ધજીની શાકા'' ક્યારથી પ્રારંભ થઈ ?

પ્ર. ૧૮- શ્રી શ્યામાજી અવતાર તથા હુકમના સ્વરૂપ મહંમદ તેમજ શ્રી પ્રાણનાથજીના સ્વરૂપમાં સાકુંડલ સખી ક્યારથી શામિલ થઈ ?

ઉ. ૧૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના સ્વરૂપમાં શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ તેમજ હુકમના સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ શામિલ છે. મહામતિ સ્વરૂપ →

પ્ર. ૧૯- ત્રણ સ્વરૂપ કોણ-કોણ છે, જે અલગ-અલગ કાર્ય કરી એકી સાથે, એક જ સમયમાં શ્રી પરમધામમાં પહોંચ્યા છે ?

ઉ. ૧૯- ત્રણ સ્વરૂપ-બસરી, મલકી અને હકી સ્વરૂપ છે. એમાંથી પહેલાં સ્વરૂપ બસરી અર્થાત્ આરબના મહંમદ સાહેબ, જેઓએ ૪૦ સાલની ઉંમર માં અર્શ-શ્રી પરમધામમાં પહોંચીને કલમા લાવ્યા અને શરિયતનો માર્ગ ચલાવ્યો. બીજા સ્વરૂપ મલકી અર્થાત્ શ્યામાજી અવતાર શ્રી સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ છે, જેઓએ ૪૦ સાલમાં જ પૂર્ણસ્વરૂપના દર્શન પ્રાપ્ત →

પ્ર. ૨૦- કોણે અને કેટલાં સાલની અવસ્થામાં મૂલમિલાવામાં પહોંચીને નેવું હજાર હરફ સાંભળ્યા ?

ઉ. ૨૦- હુકમના સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ (તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ) ૪૦ વર્ષની →

પ્ર. ૨૧- જાગણીના બ્રહ્માંડની ત્રણ સૂરતાઓ કોના હુકમની છે ? દ્વાદશ સહસ્ત્ર (બાર હજાર) આત્માઓ માટે ભવિષ્ય કોણે કહ્યું હતું ?

ઉ. ૨૧- જાગણીના બ્રહ્માંડની ત્રણ સૂરતાઓ શ્રી રાજજીના હુકમની છે. આરબના બસરા નગરમાં પ્રગટ થવાવાળી બસરી સૂરતા મહંમદ સાહેબે પોતાના →

ઉ. ૧૭- **''વિજયાભિનંદબુદ્ધજીની શાકા''** વિ.સં. ૧૭૩૫ થી અથવા ઈ.સ. ૧૬૭૮ યા હિજરી સન ૧૦૯૦ થી પ્રારંભ થઈ.

→ જ ઇમામ મેહદી સ્વરૂપમાં પ્રગટ થઈને બધાને કયામત અર્થાત્ રૂહોની જાગૃતિ માટે આમંત્રિત-આહ્‌વાન કરી રહ્યા છે. તેમની જાગણીની ઘોષણા સાંભળીને પન્ના (મઊ) માં વિ.સં. ૧૭૪૦ માં મહારાજા છત્રસાલની પરાત્મા અર્થાત્ સાકુંડલ સખી પણ શામિલ થઈ ગઈ.

→ કરી તેમનાથી બ્રહ્મતારક તારતમ મહામંત્ર પ્રાપ્ત કર્યો અને જગતને હકીકતનું જ્ઞાન આપ્યું. ત્રીજા સ્વરૂપ હકી સ્વરૂપ અર્થાત્ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે, જેઓએ ૪૦ સાલની ઉંમરમાં પોતાના ધણીને પોતાના હૃદયધામમાં બેસાડીને તારતમના તારતમની વર્ષા કરી અને ધણી દ્વારા પ્રદત્ત તારતમ કૂંજી દ્વારા વેદ-કતેબ, કુરાન-પુરાણના ગોપ્ય રહસ્યોને ખોલીને મારફતી જ્ઞાન દ્વારા ત્રણેય સૃષ્ટિની આત્માઓને બહિસ્ત કરી અને પોત-પોતાના અરસની પિછાણ (ઓળખ) કરાવી દીધી.

→ ઉંમરમાં નાસૂતથી મલકૂત, જબરૂત થતાં લાહુતની અંદર સ્થિત હાહુતમાં પહોંચીને જુલ્ફેકાર માશૂકને મળ્યા અને પોતાના માશૂક (હક-બ્રહ્મ) ના શ્રી મુખથી નેવું હજાર હરફ સાંભળ્યા.

→ ગ્રંથ કુરાનમાં દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓનું ખેલમાં પુનઃ આવવાનો અને તેમના જ માટે સ્વયં ખુદા (બ્રહ્મ-શ્રી રાજજી)નું ખેલમાં અવતરિત થઈને તેમને મારફતી હરફ દ્વારા પ્રબોધ કરવાના વિષયમાં ભવિષ્ય કહ્યું હતું.

પ્ર. ૨૨- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને બીજીવાર ખેલમાં આવવાને કેટલાં સાલ પહેલાં બસરી સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ અરબસ્તાન આવ્યા ?

ઉ. ૨૨- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને બીજીવાર ખેલમાં આવવાના ૯૯૦ વર્ષ અને ૯ મહિના પહેલાં મહંમદ સાહેબ અરબસ્તાનથી પાછાં ફર્યા હતા, જેનું પ્રમાણ નિમ્નલિખિત ચોપાઈ છે. જેમ કે-

→

પ્ર. ૨૩- મલકી સૂરત કોણ છે તથા તે ક્યારે, કયા સમયે અને ક્યાં આવ્યા ?

ઉ. ૨૩- મલકી સૂરત અર્થાત્ શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ ''દ્વે પરાર્ધે

→

પ્ર. ૨૪- હકી સ્વરૂપ કઈ સૂરત છે ? હકી સ્વરૂપે કયા બે સ્વરૂપોના વારસદાર થઈને શું પ્રગટ કર્યુ ?

પ્ર. ૨૫- સંપૂર્ણ સૃષ્ટિ અથવા ખેલની જીવાત્માઓની ગતિ-મુક્તિનું દાયિત્વ કોના સિર પર છે ?

પ્ર. ૨૬- કયા ત્રણેયના કૌલ, ફૈલ અને હાલની કોઈ મિસાલ જ નથી, એવું કહ્યું છે ?

ઉ. ૨૬- બસરી સ્વરૂપ-હુકમના સ્વરૂપ મહંમદ સાહેબ, મલકી સ્વરૂપ શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ અને હકી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી છે. એ ત્રણેયની

→

પ્ર. ૨૭- ઉક્ત ત્રણેય સ્વરૂપોના ત્રણ પ્રકારના નૂરમય પ્રકાશ કોના-કોનાથી છે ?

ઉ. ૨૭- ઉક્ત ત્રણેય સ્વરૂપોમાંથી બસરી સ્વરૂપની પાસે શરિયતનો નૂરમય

→

→ **સાલ નવ સૈ નબ્બે માસ નૌ, હુયે રસૂલકો જબ ।**
રૂહ અલ્લાહ મિસલ ગાજિયોં, સૈયાં ઉતરે તબ ।।

- (શ્રી લાલદાસ કૃત વીતક, પ્ર. ૨/ ચો. ૧૫).

અતઃ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓને બીજીવાર ખેલમાં આવવાનો ૯૯૦ વર્ષ ૯ મહિના + ૬૩ સાલ પૂર્વે મહંમદ સાહેબ આરબમાં આવ્યા હતા.

→ **અષ્ટાવિંશતિ કલૌયુગે''**ના વિ.સં. ૧૬૩૮ (ઈ.સ.૧૫૮૧) માં મારવાડ દેશ ઉમરકોટ ગામમાં પ્રગટ થયા. તે સ્વરૂપ વિ.સં. ૧૬૩૮ ના આસો મહિનાના શુક્લ પક્ષની ચતુર્દશી તિથિના દિન અવતરિત થયા હતા.

ઉ. ૨૪- હકી સ્વરૂપ ત્રીજી સૂરત છે. હકી સ્વરૂપે બસરી અને મલકી-એ બંને સ્વરૂપોના વારસદાર થઈને લક્ષ્ય અને તારતમ કૂંજીને ઇમામ સ્વરૂપમાં થઈને પ્રગટ કર્યા.

ઉ. ૨૫- **''સોઈ ખુદા સોઈ બ્રહ્મ''** સ્વરૂપ શ્રી રાજજીએ અસ્તિત્વહીન બધી માયાવી જીવાત્માઓને અસ્તિત્વયુક્ત બનાવીને તેમને ગતિ-મુક્તિ પ્રદાન કરવાની જવાબદારી બ્રહ્માત્માઓના સિર પર આપી દીધી છે.

→ કરણી અને રહેણી (કૌલ અને ફૈલ) દ્વારા જ બ્રહ્માત્માઓની જાગણી કહી છે. પુનઃ બધા સંસારના જીવોને મુક્તિ પ્રદાન કરવાનું પૂરું દાયિત્વ પણ એ જ સ્વરૂપો પર છે. એ ત્રણેય સ્વરૂપોની સમાન ન કોઈ થયું અને ન થશે. એટલા માટે એ ત્રણેયના કૌલ, ફૈલ અને હાલની કોઈ મિસાલ (દૃષ્ટાંત) જ નથી. એવું કહ્યું છે.

→ પ્રકાશ જ છે. અતઃ તેઓએ દુનિયાને તે જ આપ્યું. મલકી સ્વરૂપની પાસે હકીકતનો જ નૂરમય પ્રકાશ છે. અતઃ તેઓએ પણ ૩૧૩ બ્રહ્માત્માઓને તે જ આપ્યું. હકી સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીમાં વિશેષ કરીને મારફતી નૂરમય પ્રકાશ છે. અતઃ તેઓએ ત્રણે સૃષ્ટિઓની →

→ તે મારફતી નૂરમય પ્રકાશ દ્વારા કયામત (આત્મ-જાગણી) કરી તેમને →

પ્ર. ૨૮- કયા સ્વરૂપની અંદર શ્રી પરમધામની બે શક્તિઓ આવી હતી અને કઈ-કઈ ?

પ્ર. ૨૯- કયા સ્વરૂપને શ્રી રાજજીએ પોતાના આત્માની ઉપાધિ આપી ?

પ્ર. ૩૦- શ્રી રાજજીની યાવત્ (સંપૂર્ણ-અખિલ) સામર્થ્યતા, મુક્તિ અને નીતિ કયા સ્વરૂપમાં છે ?

પ્ર. ૩૧- જીવસૃષ્ટિઓનું ઉત્પત્તિ સ્થાન ક્યાં છે ? તે ચોથા આસમાન અર્થાત્ અક્ષરાતીત ધામમાં કેમ ચઢી શકતા નથી ?

ઉ. ૩૧- માયાવી જીવસૃષ્ટિઓનું ઉત્પત્તિ સ્થાન નીંદ અર્થાત્ પાંચમી ક્ષર સમષ્ટિ →

પ્ર. ૩૨- ''તીન વજહકી પૈદાઈસ''-આ કથનનું શું તાત્પર્ય છે અને આ વાત કયા ગ્રંથમાં છે ?

પ્ર. ૩૩- નાસૂતમાં ત્રણ પ્રકારની પૈદાઈશ બતાવી છે, અતઃ કઈ-કઈ તથા એ ત્રણેય પૈદાઈશનું મૂળ ક્યાં છે ?

પ્ર. ૩૪- મૂલ વાહેદતમાં કોણ છે, જેના ફૈલ તેમના ધામધણીના અનુકૂળ બતાવવામાં આવ્યા છે ?

→ તેમના સ્થાનમાં પહોંચાડી દીધા.

ઉ. ૨૮- બસરી સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબની અંદર શ્રી પરમધામની બે શક્તિઓ આવી હતી. એક શ્રી રાજજીનો હુકમ અને બીજો જોશ.

ઉ. ૨૯- મલકી સ્વરૂપ પર શ્રી રાજજીએ પોતાની રૂહ ફૂંકી અને તેમને જ પોતાની આત્માની ઉપાધિ (પદવી) આપી.

ઉ. ૩૦- અક્ષરાતીત અદ્વૈત પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની યાવત્ સામર્થ્યતા, મુક્તિ અને નીતિ માત્ર ત્રીજા અર્થાત્ હકી સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીમાં જ છે.

→ છે. એ તો ત્રીજા આસમાન સુધી પણ નથી જઈ શકતા, તેઓને ત્રીજા આસમાનમાં પણ બ્રહ્મસૃષ્ટિ દ્વારા નવા અંકુર કરીને પહોંચાડ્યા છે, તો ચોથા આસમાનની તો વાત જ શું કરવી ? કેમ કે ચોથા આસમાનમાં તો ત્યાંની સૂરતાવાળી આત્માઓ જ ચઢી શકે છે.

ઉ. ૩૨- **''તીન વજહકી પૈદાઈસ''**-આ કથનનું તાત્પર્ય છે ત્રણ પ્રકારની ઉત્પત્તિ. જેમ કે બ્રહ્મસૃષ્ટિ, ઈશ્વરીસૃષ્ટિ અને જીવસૃષ્ટિ. એ વાતો પશ્ચિમના સદ્ગ્રંથ કુરાન શરીફમાં લખેલી છે.

ઉ. ૩૩- નાસૂતમાં જે ત્રણ પ્રકારની પૈદાઈશ બતાવી છે, તેમાંથી એક છે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ, બીજી છે અક્ષરધામની ઈશ્વરી આત્માઓ અને ત્રીજી છે ક્ષર બ્રહ્માંડની નશ્વર સ્વપ્નરૂપી માયાવી જગતની જીવસૃષ્ટિઓ.

ઉ. ૩૪- મૂલ વાહેદત અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મધામ છે. ત્યાં રહેવાવાળી આત્માઓને બ્રહ્માત્મા અથવા મોમિન પણ કહે છે. એમના ફૈલ અને હાલ પણ એમના ધામ અને ધણીના અનુકૂળ બતાવવામાં આવ્યા છે.

પ્ર. ૩૫- જબરૂતી ગિરોહ કોને કહેવામાં આવ્યું છે તથા તેમનો સંબંધ કોની સાથે છે ?

પ્ર. ૩૬- કઈ સૃષ્ટિને ''મુસાફ'' (કુરાન) માં નકલની નકલ કહેવામાં આવ્યું છે ? કેવી રીતે-સિદ્ધ કરો ?

ઉ. ૩૬- જીવસૃષ્ટિ જે **''કુંન''** કહેવાથી ઉત્પન્ન થઈ છે, તેમને જ સદ્‌ગ્રંથ →

પ્ર. ૩૭- ''હુકમ કે અમલ મેં'' કહેવાનું શું તાત્પર્ય છે ? હુકમના સ્વરૂપનું બસરામાં અવતરિત થવાનું શું કારણ હતું કેમ કે તે સમયે મોમિન આત્માઓ તો ખેલમાં હતી જ નહિ ?

ઉ. ૩૭- **''હુકમ કે અમલ મેં''** કહેવાનું તાત્પર્ય છે હુકમના સ્વરૂપ અર્થાત્ તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ મહંમદનો સમય. તેમના જમાનામાં આરબના →

પ્ર. ૩૮- શરિયત (કર્મકાંડ) ના ત્રીસ હજાર હરફ કયા ગ્રંથમાં જાહેર થયા ? પુન: હકીકત અને મારફતની મજલના વિષયમાં તે ગ્રંથમાં શું ભવિષ્ય કહેવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૩૮- શરિયત (કર્મકાંડ) ના ત્રીસ હજાર હરફ આરબ દેશમાં જાહેર થયા. મહંમદ સાહેબે આરબમાં આવીને ૪૦ સાલની અવસ્થામાં નૂર તજલ્લાહમાં પહોંચીને ખુદાના શ્રી મુખથી નેવું હજાર હરફ સાંભળ્યા, →

પ્ર. ૩૯- હુકમના સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ નાસૂતથી ક્યાં-ક્યાં થઈને નૂર મકાન પહોંચ્યા ?

ઉ. ૩૯- હુકમના સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ નાસૂત અર્થાત્ મૃત્યુલોકથી →

પ્ર. ૪૦- રફ-રફના તખત કોને કહ્યું છે, જેમાં બેસીને હુકમના સ્વરૂપ હકની હજૂર (પાસે) પહોંચ્યા ?

ઉ. ૩૫- જબરૂતી ગિરોહ ઈશ્વરીસૃષ્ટિને કહ્યું છે, જે કૂટસ્થ અક્ષર પુરુષ સંબંધી છે અર્થાત્ તેમનો સંબંધ કૂટસ્થ અવિનાશી અક્ષર બ્રહ્મથી છે.

→ ''મુસાફ'' અર્થાત્ કુરાન શરીફમાં નકલની નકલ કહેવામાં આવ્યું છે કેમ કે અસલ-અક્ષરાતીત ધામની બ્રહ્માત્માઓ છે. તેમની નકલ ઈશ્વરી સૃષ્ટિ છે અને એ ઈશ્વરી આત્માઓની પણ નકલ છે-જીવસૃષ્ટિઓ.

→ બસરા નગરમાં અક્ષરાતીત બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન આત્માઓ તો હતી જ નહિ. કિંતુ બીજીવાર તે બ્રહ્માત્માઓ પુનઃ ખેલમાં આવવાવાળી હતી. અતઃ એ રૂહોને અરસ અજીમ-અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની સાક્ષી આપીને જાગૃત કરવા માટે તેમજ ધામની સાક્ષીઓ કુરાનમાં રાખવા માટે જ તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ બસરામાં અવતરિત થયા હતા.

→ જેમાંથી શરિયત અર્થાત્ કર્મકાંડના ત્રીસ હજાર હરફો દ્વારા શરાઅ (કર્મકાંડ) નો માર્ગ ચાલ્યો, જેની પર હમણાં મુસ્લિમ સમાજ ચાલી રહ્યો છે. હકીકતના ત્રીસ હજાર હરફ મહંમદ સાહેબે કુરાનમાં લખીને છોડ્યા તથા મારફતી વચનોનું રહસ્ય આખરના સમયે સ્વયં ખુદા આવીને ખોલશે તથા એ જ હકીકત અને મારફતના વચનો દ્વારા ખુદા અરસની રૂહોની જાગણી કરશે, એવું ભવિષ્ય હકીકત અને મારફતની મજલના વિષયમાં મહંમદ સાહેબે કુરાનમાં લખ્યું હતું.

→ જબરાઈલને ઘોડો બનાવીને અર્થાત્ જબરાઈલ પર સવાર થઈને મલકૂત અર્થાત્ વૈકુંઠ પહોંચ્યા. પુનઃ ત્યાંથી જબરૂત-બેહદ અને જબરૂતથી નૂર મકાન પહોંચી ગયા.

ઉ. ૪૦- રફ-રફના તખત પ્રેમરૂપી સુખપાલને કહે છે. હુકમના સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબ આ પ્રેમરૂપી સુખપાલ પર જોએ અર્થાત્ શ્રી યમુનાજીના પૂર્વ →

→ કિનારથી બેસીને સીધા લાહુત (પરમધામ) ની અંદર સ્થિત હાહુત →

પ્ર. ૪૧- ધણીનો મિલાવો કોણે અને ક્યાં પહોંચ્યા પછી જોયો ?

પ્ર. ૪૨- મારફતી ક્ષેત્ર કયો છે અને તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબે મારફતી દર્જાની સાક્ષીના રૂપમાં શું-શું જોયું ?

ઉ. ૪૨- જોએ અર્થાત્ શ્રી યમુનાજીના પૂર્વ-હકીકતના ક્ષેત્રના તે પાર-પશ્ચિમના ક્ષેત્રને મારફતી ક્ષેત્ર કહેવામાં આવે છે. બસરી અર્થાત્ તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપે →

પ્ર. ૪૩- લૈલ તુલ કદ્રના બે તકરાર કયા-કયા છે, જેમાં રૂહો અને ફિરસ્તા ઉતર્યા ? પુન: રૂહો અને ફિરસ્તા કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૪૪- હુકમના સ્વરૂપે રૂહો અને ફિરસ્તોના વિષયમાં કોઈ ભવિષ્યવાણી કરી યા નહિ ? યદિ કરી, તો શું ?

ઉ. ૪૪- હુકમના સ્વરૂપ, તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબે રૂહો અને ફિરસ્તા અર્થાત્ બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓના વિષયમાં પણ ભવિષ્ય કહ્યું →

પ્ર. ૪૫- આગમ (આગમન/જન્મ) ની વાતોના વિષયમાં તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદે શું-શું કહ્યું હતું ?

ઉ. ૪૫- આગમની વાતોના વિષયમાં તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદે કહ્યું હતું, ''મારા અરસ પાછાં ગયા પછી મારી જમાત ૭૩ ફિરકોમાં વિભક્ત થઈ જશે, જેમાંથી માત્ર એક ફિરકો નાજી હશે, બાકી બોત્તેર ફિરકા નારી હશે. અંતમાં કયામતના સમય જ્યારે અરસની રૂહો અને ફિરસ્તા →

→ અર્થાત્ મૂલમિલાવામાં હકની હજૂર (પાસે) પહોંચી ગયા અને ખુદા-શ્રી રાજજીને મળ્યા.

ઉ. ૪૧- પ્રિયતમ ધણી શ્રી રાજજીનો મિલાવો હુકમના સ્વરૂપ-તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબે લાહુત અર્થાત્ અક્ષરાતીત રંગમહલની અંદર સ્થિત હાહુત અર્થાત્ મૂલમિલાવામાં પહોંચ્યા પછી જોયો.

→ જબરાઈલને છોડીને રફ-રફના તખત પર સવાર થઈને લાહુતની અંદર સ્થિત હાહુતમાં જતાં સમયે માર્ગમાં મારફતી દર્જાની સાક્ષીના રૂપમાં યમુના જરી (જમુનાજી તટ જરી જડેલો), સાતેય બાગ, કૌલ કોસર તથા બાગની અંદર સ્થિત જાનવરો તેમજ અરસ અજીમ વગેરે પક્ષોને જોયા.

ઉ. ૪૩- લૈલ તુલ કદ્રના બે તકરાર હૂદ તોફાન અને નૂહ તોફાન છે, જેને વ્રજ અને રાસલીલા કહે છે. રૂહો બ્રહ્માત્માઓને તથા ફિરસ્તા ઈશ્વરી આત્માઓને કહે છે, જે ઉક્ત બંને તકરારોમાં અરસથી ખેલ જોવા ઉતર્યા છે.

→ હતું કે જે રૂહો વ્રજ અને રાસલીલામાં હતી, તે જ પુનઃ ખેલમાં આવશે. તેમને હકીકત અને મારફતી જ્ઞાનનો સદુપદેશ આપવા માટે સ્વયં ખુદા આવશે અને સ્વયં ખુદા ઇમામ મેહદીનું રૂપ લઈને તે આત્માઓ માટે હકીકત અને મારફતના ગુહ્ય ભેદ ખોલશે. એ જ રૂહોના હાથમાં ખુદાએ આમ જનતાને ગતિ-મુક્તિ આપવાની જવાબદારી સોંપી છે.

→ ઇમામના પેગામ (સંદેશ) દ્વારા કયામતની વાતો લઈને આવશે, ત્યારે એ બોત્તેર ફિરકોના નાજી લોકો તે રૂહો અને ફિરસ્તોને દુઃખ-કષ્ટ પહોંચાડીને બહુ જ સતાવશે. પરંતુ ત્યારે પણ એ રૂહો અને ફિરસ્તા ઇમામનો સંદેશો તેના સુધી પહોંચાડીને પોતાનો વાયદો પૂરો કરીને જ છોડશે. એ રૂહો અને ફિરસ્તા ઇમામના પેગામનો પ્રચાર-પ્રસાર કરવામાં પોતાના જાનની બાજી લગાવીને ધર્મ પાલન કરવા માટે ન્યોછાવર થવામાં કમી નહિ કરશે.''

પ્ર. ૪૬- કોની સેવા અને બંદગીને ઉત્તમાતિઉત્તમ કહ્યું છે ? તેમના દ્વારા કરેલી સેવા અને બંદગી ક્યાં અથવા કોના સુધી પહોંચે છે ?

ઉ. ૪૬- સંસારની વચમાં રૂહો અને ફિરસ્તાઓમાંથી પણ રૂહો અર્થાત્ અરસની બ્રહ્માત્માઓની સેવા અને બંદગીને ઉત્તમાતિઉત્તમ કહેવામાં આવે છે. તે રૂહોની લીલાઓ, તેમના ધામ અને તેમના સંબંધ વગેરેને પણ →

પ્ર. ૪૭- સુન્નત (જિતેન્દ્રિય) જમાત કોને કહ્યું છે ? તેમના દર્શન કરવાવાળાઓના વિષયમાં શું કહ્યું છે ?

ઉ. ૪૭- સુન્નત જમાત નૂર પરે નૂરતજલ્લાહ અથવા અક્ષર પરે અક્ષરાતીત ધામની બ્રહ્માત્માઓને કહ્યું છે. એ આત્માઓના દર્શન કરવાવાળા પણ →

પ્ર. ૪૮- દર્શન કરવાવાળાઓની સિફત આ હદની જિહ્વા દ્વારા બની શકતી નથી, તો દર્શન આપવાવાળાઓની સિફતના વિષયમાં શું માન્યતા છે, સ્પષ્ટ કરો ?

ઉ. ૪૮- દર્શન આપવાવાળી બ્રહ્માત્માઓ બ્રહ્મના અભિન્ન અંગ હોવાના કારણે →

પ્ર. ૪૯- દર્શન આપવાવાળા જમાતની સિફત આ સંસારની વચ્ચે કોણે-કોણે ગાયી છે અને શું-શું આશ રાખી છે ?

ઉ. ૪૯- આર્ય/આદરણીય પક્ષમાં જુઓ, તો એ દર્શન આપવાવાળી આત્માઓની સિફત વેદોથી લઈને વેદાંત અને શ્રીમદ્ભાગવત સુધીના બધા ગ્રંથોમાં કહી છે. ત્યાં અનાર્ય (અસંસ્કારી) પક્ષમાં જુઓ, તો મુસલમાનોના →

પ્ર. ૫૦- કોણ સુન્નત જમાત અર્થાત્ અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓને પોતાના ઈષ્ટના રૂપમાં ચિત્તમાં ધારણ કરીને તેમની સેવા કરે છે ?

ઉ. ૫૦- ઉક્ત જવાબમાં વર્ણિત સમસ્ત દેવી-દેવતાઓ સહિત સંસારની અંદર →

→ અન્ય સૃષ્ટિઓની તુલનામાં સર્વભાવેન ઉત્તમ માનવામાં આવે છે. તેમના દ્વારા કરેલી સેવા અરસ મૂલમિલાવામાં સ્થિત ખુદાની પાસે પહોંચે છે. ખુદાની નજરમાં ઉત્તમ સાબિત થવાવાળી સેવા, ભાવ, ભક્તિ તે મોમિન રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ જ કરી શકે છે. તેમના જેવી સેવા, ભાવ, ભક્તિ સંપૂર્ણ સૃષ્ટિમાં અન્ય કોઈ કરી જ શકતું નથી.

→ અત્યંત બડભાગી કહેવાય છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માની સાથે રહેવાવાળી એ બ્રહ્માત્માઓની સાથે રહેવા અને તેનાથી વાતો કરવાવાળાઓની પણ સિફત આ નશ્વર જુબાન દ્વારા નથી થઈ શકતી, તો એ બ્રહ્માત્માઓની તો વાત જ શું ?

→ તેમનું મહત્વ પણ બ્રહ્મના સમાન જ છે. સદ્‌ગ્રંથ કુરાન ઘોષણા કરે છે કે **''ખુદા ઔર બંદે મેં, જરા નહીં તફાવત''**, તો વેદ ચિલ્લાવી-ચિલ્લાવીને કહે છે કે **''બ્રહ્મસૃષ્ટિ કહી વેદ ને, બ્રહ્મ જૈસી તદોગત''** અર્થાત્ જે પ્રકાર પ્રેમ અને બ્રહ્મ એક છે, તે પ્રકાર બ્રહ્મ અને બ્રહ્મસૃષ્ટિ પણ એક જ છે.

→ મૂલ ધર્મગ્રંથ કુરાન શરીફથી લઈને ચૌદ હદીસોમાં તેમની બહુ મોટાઈ, ગુણગાન અને વખાણ મળે છે. પુનઃ સૃષ્ટિના મોટા-મોટામાં જોવા જઈએ, તો ક્ષર પુરુષના ક્ષેત્રના શુક, વ્યાસ સહિત ઈન્દ્રાદિ દેવોથી લઈને ત્રિદેવા, નારાયણ, મહાવિષ્ણુથી પણ પરે કૂટસ્થ અક્ષર સુધીના ક્ષેત્રના દેવી-દેવતા એ આત્માઓના દર્શન-પર્શન માટે તડપે છે અને તેમના ચરણોની આશ રાખે છે.

→ આત્મા અને પરમાત્મામાં આસ્થા રાખવાવાળી બધી આસ્તિક જીવાત્માઓ પણ એ બ્રહ્માત્માઓને પોતાના ઈષ્ટના રૂપમાં ચિત્તમાં ધારણ કરીને પ્રેમપૂર્વક શ્રદ્ધા, ભાવ અને ભક્તિથી એમની આરાધના કરે છે.

પ્ર. ૫૧- ''કુછ કહને કી જગહ હી નહીં રહી''-એવું કોના વિષયમાં કહેવામાં આવ્યું છે ? પુન: હવે કોની સિફત બાકી રહી ?

ઉ. ૫૧- સુન્નત જમાત અથવા બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના સેવા-ભાવ, શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ, →

પ્ર. ૫૨- કોના એક પલમાં આ સંસાર જેવા અસંખ્ય બ્રહ્માંડ ત્રિગુણ સહિત લય થઈ જાય છે અને તેમનું સ્થાન ક્યાં છે ?

ઉ. ૫૨- સૃષ્ટિકર્તા કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મના એક પલમાં આ સંસાર જેવા અસંખ્ય →

પ્ર. ૫૩- કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મ કેવા સામર્થ્યશાળી છે અને તે કોના દર્શનની કામના કરે છે ?

ઉ. ૫૩- ઉક્ત વર્ણિત કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મ એવા સામર્થ્યશાળી છે કે તેમની પલક ઝપકાવતાં જ ક્ષર પુરુષની નારાયણી સૃષ્ટિના અંતર્ગત આવવાવાળી સૃષ્ટિની પાંચ મહાન વિભૂતિઓ પણ જેમ કે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ, →

પ્ર. ૫૪- બ્રહ્માત્માઓની સિફતનું વર્ણન કયા-કયા ધર્મોના સદ્‌ગ્રંથોમાં અને ક્યાં મળે છે ?

ઉ. ૫૪- બ્રહ્માત્માઓના મહત્ત્વની સિફતનું વર્ણન બંને ધર્મો-હિન્દુ અને →

પ્ર. ૫૫- કોની સિફતના ફર્દાએ રોજ કયામતમાં જાહેર થવાના વિષયમાં ભવિષ્ય કહ્યું છે ?

પ્ર. ૫૬- પરમ દિવ્ય જ્યોતિર્મય શ્રી રાજજીની આજ્ઞા અને તેજના સ્વરૂપ કોણ છે, જે દૈનિક પોતાના ઈષ્ટ સ્વરૂપ નૂર જમાલના દર્શન માટે જાય છે ? આ વાત ક્યાં મળે છે ?

→ પ્રેમ અને પરમાર્થતાના મહત્ત્વને જાણવા તેમજ માનવાવાળાઓના વિષયમાં "**કુછ ભી કહને કી જગહ હી નહીં રહી**"-એવું કહેવામાં આવ્યું છે. હવે ધામની વાતો અને ત્યાંની લીલાના મહત્ત્વની સિફત શેષ (બાકી) રહી, જેમની વાત તો અલગ જ છે.

→ ચૌદ લોકરૂપી બ્રહ્માંડ ત્રિગુણ સહિત ઉત્પન્ન થઈને લય થઈ જાય છે. ઉક્ત સૃષ્ટિકર્તા કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મનું સ્થાન હદ-નારાયણી સૃષ્ટિથી પરે સ્થિત અવિનાશી બેહદ સ્થાનથી પણ પરે છે.

→ નારાયણ અને મહાવિષ્ણુ પણ નષ્ટ થઈ જાય છે. એવા સામર્થ્યશાળી અવિનાશી અક્ષર બ્રહ્મ પણ દૈનિક અક્ષરાતીત ધામની એ મોમિન-બ્રહ્માત્માઓના દર્શનના માટે જાય છે. તે પણ નસીબમાં ન હતું. ધણીની મહેરથી આજના દિવસે નસીબ ખૂલ્યું (ઉઘડયું), તો દર્શન પ્રાપ્ત થયા.

→ મુસ્લિમના સદ્ગ્રંથો જેમ કે વેદ, પુરાણ, ઉપનિષદ, કતેબ વગેરેમાં મળે છે. ઉક્ત વર્ણન શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશ સ્કંધમાં પણ છે. વિશેષ કરીને અત્યધિક રૂપેણ આ વર્ણન માહેશ્વર તંત્ર સહિત શિવ પુરાણ, સદાશિવપુરાણ અને પુરાણ સંહિતા સહિત કુરાનના ચૌદ હદીસો વગેરે ગ્રંથોમાં મળે છે.

ઉ. ૫૫- રૂહો અને ફિરસ્તો અથવા બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓની સિફત, તેમના માન-સન્માન તથા નામ અને યશ ફર્દાએ રોજ કયામતના દિન જાહેર થશે, એવુ ભવિષ્ય તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપે કુરાનમાં લખ્યું છે.

ઉ. ૫૬- પરમાતિપરમ, દિવ્યાતિદિવ્ય જ્યોતિર્મય સ્વરૂપ શ્રી રાજજીની આજ્ઞા (હુકમ) અને તેજના સ્વરૂપ છે-કૂટસ્થ અક્ષર બ્રહ્મ, જે નિત્ય પ્રતિ સવારે નવ વાગે પોતાના ઈષ્ટ અક્ષરાતીત નૂર જમાલના દર્શનાર્થ પરમધામમાં →

→ આવે છે અને દર્શન કરી પોતાના ધામમાં પાછાં જાય છે. એ વાતો →

પ્ર. ૫૭- આવા અસંખ્ય ચૌદ લોક ક્યાં બને છે અને મટે છે ? પુનઃ તે સ્થાન ક્યાં છે, જેની સીમામાં આ જબરાઈલ પ્રવેશ સુધ્ધાં ન કરી શક્યા ?

ઉ. ૫૭- **''હદ કે પાર બેહદ હૈ, બેહદ પાર અક્ષર''** અતઃ અક્ષરધામમાં રહેવાવાળા અક્ષર બ્રહ્મ કૂટસ્થ-અવિનાશી છે. એ અક્ષર બ્રહ્મ જ વાસ્તવમાં સૃષ્ટિકર્તા છે. અસંખ્ય ચૌદ લોકરૂપી બ્રહ્માંડ એમની પલક ઝપકતાં →

પ્ર. ૫૮- હકના અત્યંત મહેબૂબ અર્થાત્ અત્યંત લાડલા સ્વરૂપ કોણ છે, જે રસૂલ બનીને સંસારમાં આવ્યા હતા અને કેમ ?

ઉ. ૫૮- **''અક્ષરાત્પરતઃ પરઃ''** અર્થાત્ અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામમાં રહેવાવાળા →

પ્ર. ૫૯- રબની રબ્બાની જમાત કોને કહે છે, જેના દાના (ઈશ્ક સુરાહી) નો પ્રબંધ સ્વયં ખુદાએ જ કરી દીધો, જેની સ્વયં ખુદા ભૂરી-ભૂરી (વધારેમાં વધારે) પ્રશંસા કરે છે ?

ઉ. ૫૯- રબ (પરમાત્મા)ની રબ્બાની જમાત તે દ્વાદશ સહસ્ત્ર મોમિન-બ્રહ્મ-સૃષ્ટિઓ છે, જેના આત્મીય ખોરાકરૂપી દાણા અર્થાત્ તારતમજ્ઞાનરૂપી →

પ્ર. ૬૦- જે રૂહો સદા પોતાના ધણીની સેવા-બંદગી માટે ધણીની નજદીક જ રહે છે અને જેને ખુદાના દોસ્ત કહેવામાં આવ્યા છે, તે કોણ છે ?

ઉ. ૬૦- જે મોમિન રૂહો સદૈવ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ ઇમામ મેહદીની સેવા-બંદગીના →

પ્ર. ૬૧- કઈ આત્માઓની વીતક (જીવનલીલા) સંસારની સમસ્ત આત્માઓને આનંદ પ્રદાન કરવાવાળી સિધ્ધ થશે ?

→ પુરાણ સંહિતા, સદાશિવ સંહિતા તથા માહેશ્વર તંત્રમાં મળે છે.

→ માત્રથી તેમના મન અર્થાત્ સત્સ્વરૂપના મહાકારણમાં બને અને મટે છે. અક્ષરધામથી પરે અક્ષરાતીત હક-પરમાત્મા શ્રી રાજજીનું અક્ષરાતીત ધામ-પચીસ પક્ષનું ક્ષેત્ર છે. અક્ષરધામ અને પરમધામના મધ્યમાં શ્રી યમુનાજી પ્રવહમાન્ (વહેતી) છે. અતઃ જબરાઈલ-અક્ષરનો જોશ શ્રી યમુનાજી પાર કરીને બ્રહ્મધામની સીમા સુધી પણ ન પહોંચી શક્યો.

→ હક-ખુદાના પ્રશંસનીય હજરત મહંમદ સાહેબ અર્થાત્ તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ અધિકાધિક મહેબૂબ, પ્રિય અને લાડલા છે. એ સ્વરૂપ જ આ કલિકાલમાં સર્વપ્રથમ અક્ષરાતીતની સાક્ષીઓ લઈને રસૂલના રૂપમાં આવ્યા હતા, તે સાક્ષીઓ તેઓએ કુરાન ગ્રંથમાં રાખી છે.

→ મારફતી હરફના પ્રેમરૂપી શરાબની સુરાહીનો પ્રબંધ સ્વયં ખુદાએ તેમના ખેલમાં ઉતરવાથી હજાર સાલ પૂર્વે જ કરી દીધો હતો, જેના વિષયમાં તેઓએ મહંમદને કહ્યું હતું, **''ત્રીસ હજાર મારફતી હરફ હું સ્વયં આવીને ખોલીશ.''** એ જ રૂહોની ભૂરી-ભૂરી (વધારેમાં વધારે) પ્રશંસા સ્વયં ખુદા પણ કરે છે કેમ કે એ અમૂલ્ય આત્માઓ છે.

→ માટે તેમની હજૂર (પાસે) જ રહે છે, જેને સ્વયં ખુદાએ પોતાના દોસ્ત કહ્યું છે, તે રૂહો ખુદાની અભિન્ન અંગરૂપા છે. એ રૂહોને સ્વયં ખુદાએ માશૂક કહ્યું છે અને સ્વયં ખુદા એમના આશિક છે.

ઉ. ૬૧- નૂર પરે નૂરતજલ્લાહમાં રહેવાવાળી મોમિન રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા વ્રજ, રાસ અને જાગણીના બ્રહ્માંડમાં કરેલી લીલા અથવા વીતકની →

→મહેક સંસારમાં જન્મ-જન્માંતરથી જલતા જીવોના ત્રિતાપને મિટાવીને →

પ્ર. ૬૨- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના હુકમ દ્વારા માયાવી જીવાત્માઓ મોમિનોને યાદ કરો, આ ઉદ્દેશ્યથી શું કરવામાં આવે છે ?

ઉ. ૬૨- વ્રજ, રાસ અને જાગણીના બ્રહ્માંડમાં અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામમાં રહેવાવાળી →

પ્ર. ૬૩- બ્રહ્માત્માઓના જીવનલીલાની મહેકથી સંસારમાં શું થશે ?

ઉ. ૬૩- અદ્વૈત બ્રહ્મ-ખુદા સંબંધી બ્રહ્માત્માઓના લીલાઓની મધુર સુગંધ દ્વારા વિશ્વના જીવોના ત્રિતાપરૂપી વિકાર દૂર થઈ જશે. તે આત્માઓ દ્વારા →

પ્ર. ૬૪- મલકૂત (વૈકુંઠ) કોનું સિંહાસન છે ? તેમના રાજ્યમાં કોના માલિકનું નામ અને લીલા જાહેર થયા ?

ઉ. ૬૪- મલકૂત (વૈકુંઠ) અજાજીલ અર્થાત્ ભગવાન વિષ્ણુનું સિંહાસન છે. →

પ્ર. ૬૫- કાળા કળિયુગરૂપી દજ્જાલ શું છે ? તેને નિર્મૂળ કરવાની શરત (સમયનો વાયદો) કોણે અને ક્યાં કરી હતી ? ફળસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓ અત્યંત પ્રસન્ન કેમ થઈ ?

ઉ. ૬૫- ચાર ચાંદરૂપી વિકારયુક્ત નિયત રાખવાવાળા ઈન્સાન જ કાળા કળિયુગરૂપી દજ્જાલ છે અથવા દુરાચાર, ભ્રષ્ટાચાર, વ્યાભિચાર અને અનાચાર-એ ચાર ચાંદરૂપી વિકાર જેની જીંદગીમાં લાગ્યા છે, તે જ છે →

પ્ર. ૬૬- કયા વિષયમાં સંસારની વચ્ચે બહુ ભારી શોર મચી ગયો ? પુનઃ આ શોર સાંભળીને ચારે તરફથી લોકો ભાગતાં-ભાગતાં કેમ આવવા લાગ્યા ?

ઉ. ૬૬- હરિદ્વારમાં ધર્મવિજયના દરમ્યાન એક અદ્વૈત પરબ્રહ્મ-અક્ષરાતીતના →

→ તેમને અખંડ આનંદદાયી સુખ પ્રદાન કરવાવાળી સિદ્ધ થશે.

→ બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન રૂહો દ્વારા કરેલી બ્રહ્મલીલાના મનન-ચિંતન દ્વારા માયાવી જીવ બ્રહ્માત્માઓની સિફત, બહુ-મોટાઈ અને મહત્ત્વને યાદ કરી શકે, એટલા માટે ઉક્ત ત્રણે બ્રહ્માંડોમાં બ્રહ્મલીલા રચવામાં આવી.

→ કરેલી લીલાના શબ્દ કાનમાં પડતાં જ સમસ્ત માયાવી જીવાત્માઓ વગર પરિશ્રમ કરે જ એકેશ્વરવાદી બની જશે અને એક જ પરમાત્માની ભક્તિમાં તલ્લીન થઈ જશે.

→ અજાજીલ ફિરસ્તા-વિષ્ણુ ભગવાનના રાજ્યમાં નૂરતજલ્લાહમાં રહેવાવાળા નૂર જલાલ-અક્ષરબ્રહ્મના માલિક નૂર જમાલ-અક્ષરાતીત બ્રહ્મ અને બ્રહ્માત્માઓના નામ અને લીલા જાહેર થયા.

→ કાળા કળિયુગરૂપી દજ્જાલ. તે કળિયુગરૂપી કાળા દજ્જાલના નિર્મૂળ થવાની શરત આરબવાળા હજરત મહંમદ સાહેબે ૧૦૦૦ વર્ષ પૂર્વે જ કરી હતી. કહેલી શરતના અનુસાર જ અમારા ધણી ધામની બધી વાતો લઈને ખેલમાં આવ્યા. આ વાતનું જ્ઞાન બ્રહ્માત્માઓને મારફતી જ્ઞાન દ્વારા થયું. ધામ, ધામધણી અને પોતાના પરિચયથી અવગત (જ્ઞાત) થઈને જાગણીના બ્રહ્માંડની મહિમા સમજવાથી બ્રહ્માત્માઓ અત્યધિક આનંદિત થઈ.

→ પ્રગટ થવાની ખબરથી આખી સૃષ્ટિમાં બહુ ભારી શોર મચી ગયો. બ્રહ્મ-પરમાત્મા સ્વરૂપના દર્શન માટે લોકો ભાગતાં-ભાગતાં આવવા લાગ્યા. મહામતિ-ઇમામ મેહદી સ્વરૂપે તેમના માટે હકીકતની સાક્ષીની સાથે મારફતના દ્વાર પણ ખોલી દીધા. ત્યારે બધા લોકોએ તે જ સ્વરૂપમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માના દર્શન કર્યા.

પ્ર. ૬૭- એક અદ્વૈત પરબ્રહ્મ પરમાત્માના પ્રગટ થવાની ખબર સાંભળીને દોડીને આવવાવાળાઓની આગળ શું ખોલીને રાખી દેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૬૭- એક અદ્વૈત પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સ્વરૂપના દર્શન માટે દોડતાં-દોડતાં આવવાવાળા લોકોમાંથી જે હિન્દુ હતા, તેમના માટે મહામતિ સ્વરૂપે →

પ્ર. ૬૮- સંદેશવાહક રસૂલની પાસે સર્વપ્રથમ કોણ આવ્યું અને તેઓએ રસૂલના કલેવર (શરીર)ની અંદર કોના દર્શન કર્યા ?

ઉ. ૬૮- એકેશ્વરવાદ-પરમાત્માનો સંદેશ આપવાવાળા રસૂલ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે અક્ષરાતીત-નૂરતજલ્લાહની બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન →

પ્ર. ૬૯- સર્વપ્રથમ આવવાવાળી જમાતની પાછળ-પાછળ આવવાવાળી બીજી સફ (જમાત-કતાર) કઈ છે ? બીજી સફે (જમાતે) સંદેશવાહક રસૂલમાં કોના દર્શન કર્યા ?

ઉ. ૬૯- સર્વપ્રથમ આવવાવાળી જમાતની પાછળ-પાછળ આવવાવાળી બીજી →

પ્ર. ૭૦- ''હૈયાતી કા જો આબ''-આ કથનનું શું તાત્પર્ય છે ? આ આબ (જળ) કોને-કોને પીવડાવવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૭૦- **''હૈયાતી કા જો આબ''**-આ કથનનું તાત્પર્ય છે અખંડમાં →

પ્ર. ૭૧- ત્રીજી સફ (જમાત) કઈ છે અને તે કોની પાછળ-પાછળ આવી ?

પ્ર. ૭૨- ''ખાલિક'' શબ્દનો અર્થ શું છે ? ''ખાલિક'' કોણ છે અને તેઓએ ત્રણેય જમાતને શું-શું પ્રાપ્ત કરાવી દીધું ?

→ વેદ, પુરાણ વગેરે સદ્ગ્રંથોની સાક્ષી દ્વારા અક્ષર અને અક્ષરાતીતના દરવાજા ખોલી દીધા. જે મુસ્લિમ હતા, તેમના માટે કુરાન અને હદીસોના પ્રમાણો દ્વારા નૂર અને નૂરતજલ્લાહના દ્વાર ખોલી દીધા તથા એ બંને જમાતોથી ભિન્ન જે વેદાંત પક્ષના લોકો હતા, તેમને વેદાંત વગેરે શાસ્ત્રોના માધ્યમથી એક અદ્વૈત બ્રહ્મ કબૂલ કરાવી દેવામાં આવ્યા.

→ આત્મા આવી. અક્ષરાતીત સંબંધી આત્માઓએ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના કલેવર (શરીર) માં જ **''દેખે ધની નિરધાર''** પોતાના ધામધણી સ્વરૂપના દર્શન કર્યા અને જે નૂરતજલ્લાહ સંબંધી આત્માઓ હતી, તેઓએ તે જ સ્વરૂપમાં હાહુતના જુલ્ફેકાર ખુદા સ્વરૂપના દર્શન કર્યા.

→ સફ (જમાત-કતાર-પંક્તિ) મલાયકી સૃષ્ટિ અર્થાત્ **''રખોપા રૂહોં કારણ''** અર્થાત્ બ્રહ્માત્માઓની રક્ષાર્થ આવેલી ઈશ્વરી આત્માઓને કહ્યું છે. એ અક્ષર બ્રહ્મ-નૂર ખુદા સંબંધી આત્માઓએ તે જ સ્વરૂપમાં અક્ષર બ્રહ્મના દર્શન કર્યા, તો નૂર અર્શ સંબંધી આત્માઓએ તે જ સ્વરૂપમાં જબરૂતના સમ્રાટ નૂર-ખુદાના દર્શન કર્યા.

→ પહોંચાડવાવાળું તારતમ જ્ઞાન. આ અદ્વૈત પ્રેમરૂપી જળ અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ શ્રી રાજજીએ બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓને તો પીવડાવ્યું જ, અપિતુ માયાવી જીવોને પણ પીવડાવીને તેમને પણ ભિસ્તોમાં અખંડ કરી દીધા.

ઉ. ૭૧- ત્રીજી સફ (કતાર) છે-સ્વપ્નિક માયાવી જીવોની, જેને ઉભય પક્ષના સદ્ગ્રંથોમાં અસ્તિત્વહીન કહ્યું છે. એ સફ બીજી સફ-ઈશ્વરી આત્માઓની પાછળ-પાછળ આવી છે.

ઉ. ૭૨- **''ખાલિક''** શબ્દનો અર્થ છે માલિક. અહીંયા બધાના ખાલિક મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે. તેઓએ ત્રણેય જમાતમાંથી સર્વપ્રથમ જમાત-બ્રહ્માત્માઓને તેમના અક્ષરાતીત ધામ અને ધામધણી શ્રી કૃષ્ણજી અથવા →

→ પ્રાણનાથ પ્રાપ્ત કરાવી દીધા. બીજી જમાત-ઈશ્વરી આત્માઓને તેમના મૂળ પરાત્મા સ્વરૂપ અક્ષર બ્રહ્મ અને ધામ-અક્ષરધામ પ્રાપ્ત કરાવી →

પ્ર. ૭૩- અંતમાં ત્રણેય પ્રકારની સૃષ્ટિઓએ શું જાણ્યું-જાણશે ? કઈ-કઈ સૃષ્ટિ ક્યાં-ક્યાં ગઈ-જશે તથા અક્ષરબ્રહ્મનું શું થયું-થશે ?

ઉ. ૭૩- અંતમાં ત્રણેય પ્રકારની સૃષ્ટિઓએ પોત-પોતાના સંબંધી સહિત પોત-પોતાની પાદશાહી અર્થાત્ પોત-પોતાના દર્જાને પણ જાણી લીધું- →

પ્ર. ૭૪- કોણે અને ક્યારે સ્વપ્નને યાદ કર્યા તથા યાદ કરવાથી તેમને શું-શું યાદ આવ્યું ?

ઉ. ૭૪- અક્ષર બ્રહ્મ જ્યારે સ્વપ્નથી જાગી ઉઠ્યા, ત્યારે તેઓએ બ્રહ્મરાત્રીમાં જોયેલાં સ્વપ્નને યાદ કર્યા અને યાદ કરવાથી તેમને ક્રમશઃ ત્રણેય →

પ્ર. ૭૫- ''કરકે યાદ જો કિસ્ત''-અતઃ કોણ અને કોના નસીબને યાદ કરશે ?

ઉ. ૭૫- **''કરકે યાદ જો કિસ્ત''**-અર્થાત્ જ્યારે અક્ષર બ્રહ્મ જાગી જશે, ત્યારે તે સ્વપ્નિક સંસારના સ્વપ્નિક નાટકને યાદ કરશે. યાદ કરવાથી તેમને ક્રમશઃ ત્રણેય બ્રંહ્માડોમાં કરેલી તે બ્રહ્મલીલાઓનું સ્મરણ થઈ આવશે, જેને ક્રમશઃ બાલ, યૌવન અને વૃદ્ધાવસ્થાની લીલા કહીને પુકાર કરી છે. વ્રજની લીલા બાલલીલા છે, તો રાસના બ્રહ્માંડમાં કરેલી લીલા બ્રહ્મના યૌવનાવસ્થાની યૌવનલીલા છે. પુનઃ આ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં અક્ષરાતીત →

પ્ર. ૭૬- બ્રહ્માત્માઓ અંતમાં ક્યાં પહોંચી અને આ વખતે ત્યાં પહોંચીને તે અત્યંત પ્રસન્ન કેમ નજર આવી ?

ઉ. ૭૬- બ્રહ્માત્માઓ તો લોક-પરલોકની અમૂલ્ય આત્માઓ છે. તેમના જ માટે અક્ષરાતીત અદ્વૈત પરબ્રહ્મ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ સૃષ્ટિકર્તા કૂટસ્થ →

→ દીધા તથા ત્રીજી જમાત-જીવ આત્માઓ માટે બેહદમાં આઠ પ્રકારના મુક્તિસ્થાનો-બહિસ્તો (ભિસ્તો) ના દ્વાર ખોલી દીધા.

→ જાણી લેશે. બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ અને ઈશ્વરીસૃષ્ટિઓ ક્રમશઃ અક્ષરાતીતધામ અને અક્ષરધામમાં ગઈ-જશે. જીવસૃષ્ટિઓએ બેહદમાં આઠ પ્રકારના મુક્તિસ્થાન પ્રાપ્ત કર્યા-કરશે. અંતમા અક્ષર બ્રહ્મની નિદ્રા ઉડી-ઉડશે, તે જાગી ઉઠ્યા-ઉઠશે અને ત્રણે બ્રહ્માંડોની બ્રહ્મલીલાઓને યાદ કરી બહુ ખુશ થશે.

→ બ્રહ્માંડની બ્રહ્મલીલાઓ યાદ આવશે. જેમ કે-પહેલી-ઘોર નિદ્રાવસ્થાવાળી વ્રજલીલા, બીજી અડધી નિદ્રા અને અડધી જાગૃત અવસ્થાવાળી રાસલીલા તથા ત્રીજી પૂર્ણ જાગૃત અવસ્થામાં લીધેલાં તારતમ જ્ઞાન દ્વારા સંપૂર્ણ લોક-પરલોકનું યથાવત્ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની જાગણીલીલા. ઉક્ત લીલાઓને પૂર્ણરૂપેણ જાણવું જ જાગૃત વ્યવસ્થાની જાગણીલીલા છે.

→ અદ્વૈત બ્રહ્મ દ્વારા કરેલી લીલાને વૃદ્ધાવસ્થાની લીલા કહ્યું છે. ઉક્ત ત્રણેય પ્રકારની લીલાઓને ક્રમશઃ સ્મરણ કરતાં-કરતાં અક્ષર બ્રહ્મ ધન્ય-ધન્ય થઈ જશે અને પોતાની જાતને અત્યંત ભાગ્યશાળી સમજતાં પોતાના નસીબની સરાહના કરવા લાગશે. આ પ્રકારે ત્રણેય સૃષ્ટિઓ પોત-પોતાના નસીબના મુતાબિક (માફક) અક્ષરાતીતધામ, અક્ષરધામ અને આઠ પ્રકારના મુક્તિસ્થાનોના સુખોમાં પૂર્ણાત્પૂર્ણનો અનુભવ કરી સચ્ચિદાનંદમયી આનંદમાં ઓતપ્રોત થઈ જશે.

→ અક્ષર બ્રહ્મને આ સૃષ્ટિરૂપી ખેલ રચવા માટે પ્રેરિત કર્યા હતા. અતઃ અક્ષરાતીત ધામની એ અમૂલ્ય, ઉત્તમાતિઉત્તમ આત્માઓ અંતમાં જે મૂળ બ્રહ્મધામથી ખેલ જોવા આવી હતી, ત્યાં જ પહોંચી ગઈ. તે જે મનોરથ લઈને પોતાના અખંડધામ છોડીને ખેલમાં આવી હતી, તે →

→ સંપૂર્ણ મનોરથ પણ પૂર્ણ થઈ જશે. એ જ મનોરથોના આધાર પર ખેલમાં આવેલી આ બ્રહ્માત્માઓએ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં પોતાની અને પોતાના ધણીની પાદશાહીની સારી રીતે ઓળખ કરી-કરીને તથા આત્મ-જાગૃતિ કરી તે પોતાના મૂળ ઘર પાછી ગઈ-જશે. એ બ્રહ્માત્માઓ →

પ્ર. ૭૭- આ મંગલાચરણ કોનું મંગલાચરણ છે? એને મંગલાચરણ કેમ કહેવામાં આવ્યું છે?

ઉ. ૭૭- જે પ્રકાર આ સંસારમાં વિ.સં. ૧૭૩૫ માં હરદ્વારના કુંભ મેળામાં અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની **''ભઈ નઈ રે નવો ખંડો આરતી''** નામક નવી આરતી થઈ હતી, તે પ્રકાર વિ.સં. ૧૭૪૦ માં મધ્ય પ્રદેશ સ્થિત પન્ના ધામમાં પહોંચવાથી પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની આ જ ધરતી પર એક નવી સેવાની શરૂઆત માટે અહીંયા આ મંગલાચરણ રાખવામાં આવ્યું છે. આ સેવાના →

પ્ર. ૭૮- મહામતિજીએ કોને અને કેમ પોતાની વીતક જોવાનું કહ્યું છે?

ઉ. ૭૮- આ કથન મહામતિ સ્વરૂપ ધામની તે આત્માઓના માટે કહી રહ્યા છે, જે મહામતિ સ્વરૂપના કાર્યકાળમાં ન મળી શકી. તેમના કાર્યકાળના દરમ્યાન જે આત્માઓ મળી, તેઓએ તો પોતાના ધણી, ધામ અને પરાત્મ સ્વરૂપને નિશ્ચિત કરી લીધા અને વર્તમાનમાં જ પોતાના ધણીની સેવા કરી પોતાના જીવનને કૃતકૃત્ય કરી ધામ ચાલી. તેમના પદ્ચિન્હો પર ચાલીને આવવાવાળી આત્માઓને સચેત કરવા માટે મહામતિ શ્રી →

પ્ર. ૭૯- ''સુનિયો બેઊ શ્રવણ કીધું છે''-અતઃ એ બંને શ્રવણ કોના-કોના છે અને એવું કેમ કહ્યું?

→ એકવાર પહેલાં પણ ખેલમાં આવી હતી અને પોતાની ઘેર પાછી ગઈ હતી. પરંતુ આ વખતે ઘર પાછાં ફરતાં સમયે તે અત્યંત પ્રસન્ન જોવામાં આવી હતી અથવા આવશે કેમ કે આ વખતે તેઓએ સ્વયં પોતાના ધણી અને ધામના વિષયનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં કોઈ કસર ન છોડી અથવા છોડશે.

→ પ્રતિફળ એક સાધારણ જીવ પણ જન્મ-મરણના ચક્કરથી હંમેશાંના માટે છુટકારો પામી શકે છે. શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે-**''સેવાભાવો પરમઃ ગહનો યોગિનામપ્યગમ્યઃ''** અર્થાત્ નિરાકાર બ્રહ્મને સાધના સરળ છે, પરંતુ **'સેવા-ભાવ'** ને સમજવું માત્ર મુશ્કિલ જ નથી અસંભવ પણ છે. એ જ સેવાના માધ્યમથી સચ્ચિદાનંદ લક્ષ્યવાળા અખંડ સુખસ્થાનોમાં મુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આ સેવાનું લક્ષ્ય શ્રી અક્ષરાતીત ધામ છે કેમ કે આ સેવા અક્ષરાતીત બ્રહ્મની જ થઈ રહી છે.

→ પ્રાણનાથજી તેમને કહી રહ્યા છે, ''હે બ્રહ્માત્માઓ ! ધામની પૂર્વજ આત્માઓએ આ ધરતી પર આવીને શું-શું કર્યુ અને કેવી-કેવી રીતે પોત-પોતાની આત્માને જગાડીને ધન્ય-ધન્ય થઈને ધામ ચાલી ? આ જોઈને જાગણીના બ્રહ્માંડમાં પોતાની મૂળ ઈચ્છા પૂરી કરી આપ બધા પણ પોતાના ધામમાં પાછાં ફરી શકો, એટલા માટે હું આ **''વીતક સાહેબ''** અને **''સ્વરૂપ સાહેબ''** તમારા લોકો માટે છોડીને જઈ રહ્યો છું કેમ કે આ તમારી પોતાની જ વીતક છે, જે તમારા પોતાના જ ધણી તમારા માટે લઈને આવ્યા છે.''

ઉ. ૭૯- **''સુનિયો બેઊ શ્રવણ કીધું છે''**-અતઃ એક શ્રવણ પંચભૌતિક શરીરના શ્રવણ માટે કહ્યું છે અને બીજું શ્રવણ અંતર-આત્માના શ્રવણ માટે →

→ કહ્યું છે. એવું એટલા માટે કહ્યું છે કેમ કે આપણે બધા સર્વપ્રથમ કોઈપણ જ્ઞાન પંચભૌતિક શરીરના શ્રવણો દ્વારા સાંભળીએ છીએ અને તેની પર વિચાર-વિવેક કરીએ છીએ. પરંતુ અમે શરીરના શ્રવણો દ્વારા સાંભળીને, વિચાર-વિવેક કર્યા પછી જ્યારે તે જ જ્ઞાનને અંતર- →

❖ અષ્ટ પ્રહરની સેવા શરૂ ❖

❖ પ્રથમ પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- સુંદર સ્વરૂપની સેજ કેવી છે ? તેની શોભાનું વર્ણન કરો.

પ્ર. ૨- તે સેજ બુનાવદાર છે કે લાકડાની પાટયુક્ત છે ?

પ્ર. ૩- પલંગ પર શું-શું બિછાવ્યું છે ? આ સેજની શોભાનો મર્મ જાણવાવાળા કોણ છે ?

ઉ. ૩- તે પલંગ પર નરમ તળાઈ અર્થાત્ ગાદી બિછાવેલી છે. તેની પર →

પ્ર. ૪- પલંગના ચારેય પાયાઓમાં શું બાંધ્યું છે અને તે કેવું છે ?

પ્ર. ૫- મહામતિ સ્વરૂપની અહીંયા કેવી-કયા પ્રમાણેની સેવા થાય છે ?

ઉ. ૫- મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી અર્થાત્ શ્રી રાજજીની અહીં પન્નામાં ઋતુના અનુસાર સેવા થાય છે. ચાદર અને રજાઈ વગેરેની સેવા સારી →

→ આત્માના શ્રવણોથી સાંભળીને તેની પર વિચાર-વિવેક કરશું, ત્યારે તે જ્ઞાન આત્મા સુધી પહોંચશે. એટલા માટે તો કહ્યું છે **''રૂહ કી આંખોં દેખિયે, રૂહ કે કાનોં સુનિયે.''**

-(પ્રકરણ-૬૨, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૭૯, કુલ સં. ૪૪૩૭+૭૯=૪૫૧૬).

❖ અષ્ટ પ્રહરની સેવા શરૂ ❖

❖ પ્રથમ પ્રહર ❖

ઉ. ૧- સુંદર, સનકૂલ, સકોમલ સ્વરૂપની સેજ્યા અત્યંત સુંદર તેમજ મનમોહિત કરી દેવાવાળી છે. તે સેજ્યાની શોભા-સુંદરતાનું વર્ણન આ નશ્વર જિહ્વા દ્વારા કરવું અસંભવ છે.

ઉ. ૨- તે સેજ લાકડા યા લોહા (લોખંડ) ની પટ્ટીયુક્ત નથી. તે સેજ તો પાંચ રંગની પાતળી પટ્ટીથી ગૂંથેલી છે.

→ પાતળી નરમ રેશમી ચાદર બિછાવેલી છે. તકિયા (સિરહાને) ની તરફ ગાલ મસૂરિયા અર્થાત્ માત્ર ગાલના આકારના તકિયા અત્યંત શોભાયમાન છે. આ સેજની શોભા-સુંદરતાનો મર્મ એ જ પરમહંસ બ્રહ્મસૃષ્ટિ- ધામસ્થ સુંદરસાથ જ જાણે છે.

ઉ. ૪- પલંગના ચારેય પાયાઓમાં સેજ બંધથી બાંધેલું છે, જેની ઉપર કિનારમાં રેશમના ફૂમતાં લટકી રહ્યા છે. તેને જોવાથી લાગે છે માનો પાંચેય રંગોની ઝાંઈ સૂયકિરણોની સમાન ચમકતી જોવામાં આવી હોય.

→ રીતેથી ઋતુના અનુકૂળ કરવામાં આવે છે. સેજના ચારેય પાયાઓમાં લાલ રંગના ચમકતા ચાર ડાંડા લાગેલાં છે. સેજની ઉપર મધ્યમાં છત્ર અને ચંદ્રવા અત્યંત સુંદરરૂપેણ શોભાયમાન છે.

પ્ર. ૬- પડદામાં શું ચમકી રહ્યું છે ? પ્રેમદાસ અને દ્વારકાદાસ શું કરે છે ?

ઉ. ૬- પડદામાં લાગેલી ઝાલરો અધિકાધિક ચમચમાઈ રહી છે. સેજની શોભા-સુંદરતા માટે પ્રયોગમાં આવવાવાળી સામગ્રીઓનો તો પાર જ નથી. →

પ્ર. ૭- આ સેવા એનાથી પહેલાં કોણે-કોણે કરી હતી ?

પ્ર. ૮- કોના પછી આ જ સેવા મથુરા અને ગંગાદાસભાઈએ કરી ?

પ્ર. ૯- સેવા કરવાવાળા સાથ મહામતિ સ્વરૂપના પ્રતિ કયો ભાવ લઈને સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૦- તે ચાર જણ કોણ હતા, જે પ્રિયતમ પરમાત્માની અર્ધાંગ ભાવથી સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૧- બધા પ્રકારની સેવામાં જે ભાઈ સદૈવ તત્પર રહે છે, તેમનું નામ શું છે ?

પ્ર. ૧૨- છબીલદાસભાઈને કોણે અને શું સમજીને સેવા પ્રદાન કરી છે ?

ઉ. ૧૨- છબીલદાસભાઈ શ્રીજીને પાણી પીવડાવવાની સેવા કરે છે. આ સેવા →

પ્ર. ૧૩- પ્રતિદિન પ્રાતઃ કોણ અને કેટલાં વાગે ધણીને જળ પીવડાવવાની સેવા કરે છે ?

→ ધામની આત્માઓ પ્રેમદાસ અને દ્વારકાદાસ અંગના ભાવથી બહુ સાવધાનીપૂર્વક અને બહુ ઉમંગની સાથે ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીની સેજ સજાવવાની સેવા કર્યા કરે છે.

ઉ. ૭- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીનો પલંગ ઉઠાવવા અને બિછાવવાની સેવા એનાથી પહેલાં નારાયણભાઈ અને હરનંદનભાઈએ કરી હતી. થોડા દિવસો સુધી આ સેવા નાથા જોશીએ પણ કરી હતી.

ઉ. ૮- નારાયણભાઈ અને હરનંદનભાઈના પછી પલંગ ઉઠાવવા અને બિછાવવાની સેવા મથુરા અને ગંગાદાસભાઈએ ધ્યાન લગાવીને કરી. આ સેવામાં તેમની સાથે પરમાનંદભાઈ પણ શામિલ હતા.

ઉ. ૯- સેવા કરવાવાળા સુંદરસાથ મહામતિ સ્વરૂપને સાક્ષાત્ ધામધણી પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્મા સ્વરૂપ માનીને સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૦- મહામતિ સ્વરૂપ પ્રિયતમ પરમાત્માની અર્ધાંગ ભાવથી સેવા કરવાવાળાઓમાં મથુરાભાઈ, ગંગાદાસભાઈ, પરમાનંદભાઈ અને શ્યામજીભાઈ છે.

ઉ. ૧૧- ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે રહીને સદૈવ તેમની સેવામાં તત્પર રહેવાવાળા ભાઈનું નામ છે - માનિકભાઈ. એ ભાઈ અત્યંત સ્નેહપૂર્વક બધી પ્રકારની સેવામાં બધાથી આગળ રહે છે.

→ તેમના પહેલાં જમુનાબાઈ કરતી હતી. ત્યારબાદ તેઓએ પોતાના પુત્ર છબીલદાસને આ સેવાનો હકદાર તેમજ ઉત્તરાધિકારી સમજીને તે સેવા તેમને સોંપી દીધી.

ઉ. ૧૩- પ્રતિદિન પ્રાતઃ સવા પાંચ વાગે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને જળ પીવડાવવાની સેવા છબીલદાસભાઈ કરે છે. કેમ કે પ્રાતઃ સવા પાંચ વાગે ધણી પલંગ પરથી ઉઠીને બેસે છે.

પ્ર. ૧૪- જળથી ભરેલો લોટો શ્રીજીની સેવામાં પ્રસ્તુત કોણ કરે છે અને ક્યારે ?

પ્ર. ૧૫- દરરોજ પ્રાત:કાળ શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણ દબાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૬- ધામધણીના ચરણ દબાવવાની સેવામાં તે કોણ-કોણ છે, જે બહુ જ રાત બાકી રહેવાથી પણ આવીને સેવા કરે છે ?

ઉ. ૧૬- પ્રાત:કાળના સમયમાં ધામધણીના ચરણ દબાવવાની સેવામાં રામબાઈ →

પ્ર. ૧૭- શ્રી રાજજી કેટલા વાગે પલંગથી ઉઠે છે ?

પ્ર. ૧૮- અંગીઠી (સગડી) માં અંગારા (સળગતા કોલસા) ભરીને લાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? ક્યારે અને કેમ ?

પ્ર. ૧૯- સવારે રતનબાઈ આવીને શ્રી રાજજીની કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૨૦- ''ત્રીજી ભોમ કી જો પડસાલ, ઠૌર બડે દરવાજે વિસાલ''-આ ક્યારે ગાવામાં આવે છે ? ગાવાની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૨૧- કઈ સેવા કરીને સુંદરસાથ શ્રી રાજજીને રીઝાવે છે ?

ઉ. ૧૪- પ્રતિદિન બે ઘડી રાત્રી અવશેષ (બાકી) રહેવાથી અથવા સવારે સવા પાંચ વાગે જળથી ભરેલો લોટો શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પ્રસ્તુત કરવાની સેવા પૂરબાઈ કરે છે.

ઉ. ૧૫- પ્રતિદિન (દરરોજ) પ્રાતઃકાળના સમયે શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણ દબાવવાની સેવા અગરદાસ અને ગુલજીભાઈ કરે છે. તેમની સાથે ક્યારે-ક્યારે માવજીભાઈ પણ આ સેવામાં શામિલ રહે છે.

→ તત્પર રહે છે. આ સેવા થોડા દિવસો સુધી ખેમદાસભાઈએ પણ કરી. તે રાત્રીનો પાછલો પ્રહર બાકી રહેતાં જ આવી જાય છે અને ધામધણીના ચરણ દબાવવા લાગે છે.

ઉ. ૧૭- ધામધણી શ્રી રાજજી પ્રાતઃ અરુણોદયના સમયે અર્થાત્ છ વાગે પલંગથી ઉઠે છે.

ઉ. ૧૮- શરદીની મોસમ (ઋતુ)માં પ્રાતઃકાળમાં દૈનિક શ્રીજી સાહેબજીના હાથ-પગ ગરમ કરવા માટે અંગીઠીમાં અંગારા ભરીને લઈ આવવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે. એ જ તેમની મુખ્ય સેવા છે.

ઉ. ૧૯- પ્રાતઃકાળ શ્રીજી સાહેબજીના પલંગથી ઉઠતાં જ રતનબાઈ આવી જાય છે અને ગરમ જળમાં રૂમાલ ભીંજવીને શ્રીજીને આપે છે. શ્રીજી સાહેબજી તે ગરમ રૂમાલથી પોતાના નેત્ર લૂછે છે.

ઉ. ૨૦- **''ત્રીજી ભોમ કી જો પડસાલ, ઠૌર બડે દરવાજે વિસાલ''**-આ જ્યારે સવારે શ્રીજી પલંગ પર ઉઠીને બેસે છે, ત્યારે ગાવામાં આવે છે. આ વખતે ગાવાની સેવામાં તારાબાઈ, ધનજીભાઈ, કન્નડભાઈ અને ગંગારામભાઈ રહે છે.

ઉ. ૨૧- ગાવાની સેવા કરવાવાળા ઉક્ત સુંદરસાથ પ્રતિદિન પ્રાતઃ સમયમાં →

→ વાણી ગાવા માટે ઉપસ્થિત રહે છે. અન્ય સુંદરસાથ ગાવાવાળા સાથની →

પ્ર. ૨૨- વસ્ત્ર પહેરાવવાની સેવા સર્વપ્રથમ કોણે કરી, ત્યારબાદ આ સેવા કોણ-કોણ કરતાં ગયા ?

પ્ર. ૨૩- શીત ઋતુના દરમ્યાન કોણ અને ક્યારે-ક્યારે અંગીઠીમાં અંગારા ભરીને લાવવાની સેવા કરે છે ? પુનઃ તે અંગારાથી ભરેલી અંગીઠી દ્વારા શું કરવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૨૪- ચરના શું છે ? એને ધણી ક્યાં પહેરે છે અને ક્યારે ? પુનઃ એના પછી ધણી શું પહેરે છે ?

પ્ર. ૨૫- ચરણોમાં મોજાં પહેરાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? તેમના પછી તે સેવા કોણે કરી ?

પ્ર. ૨૬- શ્રી રાજજી-મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી બુટ્ટાદાર કુરતી ક્યારે પહેરે છે ?

પ્ર. ૨૭- શ્રીજી સાહેબજીને વસ્ત્ર પહેરાવતાં અને સિનગાર કરતાં સમયે કઈ-કઈ સેવા, કોણ-કોણ કરે છે ?

ઉ. ૨૭- શ્રીજી સાહેબજીનો સિનગાર કરતી વખતે પ્રેમદાસભાઈ તેમને વસ્ત્ર →

પ્ર. ૨૮- આ વખતે લાલબાઈ કઈ સેવા કરે છે ? તેમની સાથે આ સેવામાં કોણ શામિલ થાય છે અને ક્યારે ?

→ સાથે સ્વરમાં સ્વર મિલાવીને પોતાના ધામધણીને રીઝાવ્યા તેમજ ખુશ કર્યા કરે છે.

ઉ. ૨૨- પોતાના ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને વસ્ત્ર પહેરાવવાની સેવા સર્વપ્રથમ પ્રેમદાસભાઈએ કરી. ત્યારબાદ એ જ સેવા રામચંદ્ર તથા નંદરામભાઈએ પણ કરી. અંતમાં આ સેવા વલ્લભદાસજીએ કરી.

ઉ. ૨૩- શીત ઋતુના દરમ્યાન પ્રતિદિન બિહારીદાસજી પ્રાતઃકાળ અને સાયંકાળ શ્રી પ્રાણનાથજીના પહેરવાના વસ્ત્રોને ગરમ કરવા માટે અંગીઠીમાં અંગારા ભરીને લાવીને સેવા કર્યા કરે છે. તેમના દ્વારા ગરમ કરેલાં વસ્ત્ર સ્વામીજી પોતાના શરીર પર ધારણ કર્યા કરે છે.

ઉ. ૨૪- ચરના, એક રેશમી વસ્ત્રની પટ્ટીને કહેવામાં આવે છે. સ્વામીજી સર્વપ્રથમ એને સિર પર બાંધ્યા પછી જ તેની ઉપર ગોટા અને કનઢપી પહેરે છે.

ઉ. ૨૫- મહામતિ સ્વરૂપને ચરણોમાં મોજાં પહેરાવવાની સેવા પહેલાં પ્રેમદાસભાઈએ પ્રેમપૂર્વક કરી. ત્યારબાદ એ જ સેવા બહુ રુચિ લઈને વલ્લભદાસજી કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૨૬- શ્રી રાજજી-મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી વેલ-બુટ્ટાદાર કુરતી પોતાના મનમાફક ક્યારે-ક્યારે પહેરે છે. ક્યારે-ક્યારે તે એની સાથે પહાડી સફેદ રંગનો કામળો (કંબલ) પણ ધારણ કરે છે.

→ પહેરાવે છે. તેમની સાથે-સાથે વસ્ત્ર પહેરાવવાની સેવામાં નંદરામભાઈ સંમિલિત રહે છે. પુનઃ શ્રીજીની કુરતીની કસ (ગાંઠ) બાંધવાની સેવા તો સ્વામી શ્રી લાલદાસજીની છે.

ઉ. ૨૮- લાલબાઈ આ સમયે લાલદાસજીની સાથે કુરતીની કસ બાંધવાની સેવામાં શામિલ રહે છે. તેમની સાથે આ સેવામાં મકરંદદાસ ત્યારે શામિલ થાય છે, જ્યારે લાલદાસજી ત્યાં ઉપસ્થિત ન રહેતાં.

પ્ર. ૨૯- આ વખત જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચે છે, તો તે કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૩૦- સેતખાન શું છે ? તે ક્યાં બન્યો છે અને ધણી શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ ત્યાં કેમ જાય છે ?

ઉ. ૩૦- સેતખાન પયખાના (પૈખાના) ને અથવા તે સ્થાનને કહેવામાં આવે →

પ્ર. ૩૧- સેતખાનની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૨- હરવંશભાઈનું ઘર કોના ઘરની પાસે છે ? હરવંશભાઈએ પોતાના ઘરમાં શ્રીજીની સેવાર્થ શું વ્યવસ્થા કરી રાખી છે ?

પ્ર. ૩૩- ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને પનહી (પગરખાં-ખડાઊં) પહેરાવવા અને સંભાળીને રાખવાની સેવા કોણે-કોણે કરી ?

ઉ. ૩૩- સર્વપ્રથમ ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને પનહી પહેરાવવાની અને જરૂરત ન →

પ્ર. ૩૪- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપે રીઝીને પનહીની સેવા કોને આપી ? તે સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૩૪- વલ્લભદાસભાઈની સેવાથી રીઝીને પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી →

પ્ર. ૩૫- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના માટે પાંવડો (આદરણીય વ્યક્તિને માર્ગ પર ચાલવા માટે બિછાવેલું કપડું) બિછાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૬- લોટામાં જળ ભરીને લાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? તે ક્યારે-ક્યારે આ સેવામાં તત્પર રહે છે ?

ઉ. ૨૯- આ વખત જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચે છે, ત્યારે તેઓ શ્રીજી સાહેબજીની કુરતીની કસ બાંધવાની સેવામાં લાલદાસજીને સહયોગ આપવા લાગે છે.

→ છે, જ્યાં શૌચ, નિત્યકર્મ વગેરે કાર્ય કરવામાં આવે છે. આ સેતખાન ઘનશ્યામભાઈના ઘરમાં બનાવ્યો છે. ત્યાં ધણી શ્રી મહામતિ શૌચ વગેરે નિત્ય ક્રિયા માટે જાય છે.

ઉ. ૩૧- સેતખાનની સેવામાં ઘનશ્યામ અને હરવંશભાઈ શામિલ છે.

ઉ. ૩૨- હરવંશભાઈનું ઘર ઘનશ્યામભાઈના ઘરની પાસે જ છે. તેઓએ પોતાના ઘરમાં શ્રીજીની સેવાર્થ સેતખાનની વ્યવસ્થા કરી રાખી છે.

→ હોવાથી સંભાળીને રાખવાની સેવા નારાયણદાસે કરી હતી. આ સેવા થોડા દિવસો સુધી મોહનભાઈ દ્વારા પણ થઈ. મોહનભાઈના પછી એ જ સેવા ખિમાઈભાઈએ કરી.

→ પ્રાણનાથજીએ પનહી (ખડાઊં) પહેરાવવાની સેવા વલ્લભદાસભાઈને આપી દીધી. થોડા દિવસો સુધી આ સેવામાં ખિમાઈભાઈ પણ શામિલ રહ્યા. પરંતુ તેની ઉપરાંત પનહી પહેરાવવાની સેવા પુનઃ વલ્લભદાસજીની જ પાસે આવી ગઈ.

ઉ. ૩૫- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા બકાઈ અને કિસનીએ કરી.

ઉ. ૩૬- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી માટે લોટામાં જળ ભરીને લાવવાની સેવા કરવાવાળા ભાઈનું નામ છે શિવરામભાઈ. એ ભાઈ બંને સમય સવારે અને સાંજે આ સેવામાં તત્પર રહે છે.

પ્ર. ૩૭- શ્રીજીના હાથ લૂછવાની અને મુખવાસ માટે લવિંગ, એલચી વગેરે હાજર કરવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૮- હરવંશભાઈ અને દેવકીબાઈનું ઘર ક્યાં છે અને તે બંને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૩૯- શીત ઋતુમાં હરવંશભાઈ અને દેવકીબાઈ સાથીઓ માટે કઈ સેવા કરે છે ?

ઉ. ૩૯- શીત ઋતુમાં હરવંશભાઈ અને દેવકીબાઈ સમસ્ત સાથ માટે મોટા- →

પ્ર. ૪૦- ગુલ મહંમદ અને દૌલતખાનભાઈએ થોડા દિવસો સુધી કોની સેવા કરી ?

પ્ર. ૪૧- સૂરજમુખી શું છે અને કેમ લેવામાં આવે છે ? સૂરજમુખી લઈને ચાલવાની સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૪૧- સૂરજમુખી એક પ્રકારનો પંખો છે, જેને સૂર્યના કિરણોને રોકવા માટે →

પ્ર. ૪૨- અમોલાબાઈ તથા પ્રભાવતીબાઈ કઈ સેવા કરે છે અને ક્યાં સુધી ?

પ્ર. ૪૩- શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે ચાલે છે, તો તેમની બંને તરફ કોણ-કોણ રહે છે અને તે શું કરે છે ?

ઉ. ૩૭- શ્રીજીના હાથ લૂછવા માટે રૂમાલ તથા મુખવાસ માટે લવિંગ, એલચી વગેરે મસાલાના ડબ્બાને શ્રીજીની સેવામાં હાજર કરવાની સેવા વારી-વારીથી લાલબાઈ અને દયાલીબાઈ કરે છે.

ઉ. ૩૮- હરવંશભાઈ અને દેવકીબાઈનું ઘર એક પલાસના વૃક્ષની નીચે છે. એ બંને પ્રાતઃકાળ શ્રીજીના સાથે આવવાવાળા સુંદરસાથ ગરમ માટે જળ ભરીને રાખવાની સેવા કરે છે.

→ મોટા માટલાં ભરીને ગરમ જળની વ્યવસ્થા કરી દે છે. એટલું જ નહિ એ બંને બધા સુંદરસાથ માટે ગરમ જળ, ઝારી અને દાતણ પણ પહેલાંથી જ લાવીને રાખી દે.

ઉ. ૪૦- શીત ઋતુના સમયમાં સુંદરસાથ માટે મોટા-મોટા ઘડામાં ગરમ જળ ભરીને વ્યવસ્થિત રાખવાની સેવા થોડા દિવસો સુધી ગુલ મહંમદ અને દૌલતખાનભાઈએ પણ કરી.

→ પ્રયોગમાં લેવામાં આવે છે. હરવંશભાઈની ઘેર જતાં અને આવતાં સમયે સૂર્યના કિરણો ધણીના મુખ પર ન પડે, એટલા માટે સૂરજમુખીનો પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. સૂરજમુખી લઈને શ્રીજીની પાછળ-પાછળ ચાલવાની સેવા બદલેભાઈ કરે છે.

ઉ. ૪૨- શ્રીજીની ઉપર પ્રાતઃકાળ ચંવર ડોલાવવાની સેવા અમોલાબાઈ અને પ્રભાવતીબાઈ કરે છે. એ બંને ત્યાં સુધી ચંવર ડોલાવતી રહે છે, જ્યાં સુધી કેશવદાસભાઈ આવી ન જતાં.

ઉ. ૪૩- શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે ચાલે છે, તો તેમની બંને તરફ કેશવદાસ અને શંકર હજૂરી હાથમાં ચંવર લઈને ડોલાવતાં ચાલે છે.

પ્ર. ૪૪- ચાલતાં સમયે મહામતિ સ્વરૂપના સિર પર છત્ર લગાવવાની સેવા કોની છે ?

પ્ર. ૪૫- હરવંશભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં સમયે મહામતિ સ્વરૂપના માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણે કરે છે ?

પ્ર. ૪૬- હિંમતભાઈ કોનાથી માંગીને, કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૪૭- શ્રીજી સ્વરૂપનો હાથ પકડીને તેમને ખુરશી અથવા પલંગ પર બેસાડવાની સેવા કોણ કરે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૪૮- શ્રીજીના ચરણ ધોવડાવ્યા પછી કઈ સેવા કરવામાં આવે છે ?

ઉ. ૪૮- શ્રીજી સ્વરૂપને ખુરશી કે પલંગ પર બેસાડીને તેમના ચરણ ધોવડાવ્યા →

પ્ર. ૪૯- શ્રી રાજજી સ્નાન કર્યા પછી પુનઃ શું કરે છે ?

પ્ર. ૫૦- ધણી શ્રી પ્રાણનાથજી ચિતવનીના દરમ્યાન સુંદરસાથને કઈ વાતનો અનુભવ કરાવે છે ?

પ્ર. ૫૧- ચિતવનીથી નિવૃત્ત થયા પછી ધણી શું કરે છે ?

પ્ર. ૫૨- ધણી જ્યારે ક્યારે-ક્યારે અનિશ્ચિત કાળ (અસમય) દાંત સાફ કરવા માટે પલંગ પર બેસે છે, ત્યારે તે સમય ત્યાં સેવામાં કોણ-કોણ રહે છે ?

ઉ. ૪૪- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના ચાલતાં સમયે તેમના સિર પર છત્ર લઈને પાછળ-પાછળ ચાલવાની સેવા વલ્લભદાસભાઈની છે.

ઉ. ૪૫- હરવંશભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતી વખતે મહામતિ સ્વરૂપ માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા ધનબાઈ અને ધનશ્યામભાઈ કરે છે.

ઉ. ૪૬- હિંમતભાઈએ હિંમત કરીને લાલબાઈથી પાંવડો બિછાવવાની સેવા-કાર્ય માંગી લીધું અને તે સ્વયં નિત્ય પ્રતિ આ સેવા કરવા લાગ્યા.

ઉ. ૪૭- શ્રીજી સ્વરૂપનો હાથ પકડીને તેમને ખુરશી અથવા પલંગ પર બેસાડવાની સેવા ધનબાઈ અને રામકુંવરભાઈ કરે છે કેમ કે હવે ચરણ ધોવાનો વખત થયો છે.

→ પછી તખતથી નીચે ઉતરીને શ્રી ધણીજી પોતાના વસ્ત્ર ઉતારે છે. ત્યારબાદ તેમને ચંદનની ચોકી પર બેસાડીને સુગંધિત તેલ અને અત્તર વગેરેથી તેમના શરીરની માલિશ કરવામાં આવે છે.

ઉ. ૪૯- શ્રી રાજજી-મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્નાન કર્યા પછી સુગંધિત ચંદનનું તિલક પોતાના મસ્તક પર લગાડે છે.

ઉ. ૫૦- ધણી શ્રી પ્રાણનાથજી ચિતવની દ્વારા સમસ્ત સુંદરસાથને પરમધામનો અનુભવ કરાવે છે.

ઉ. ૫૧- ચિતવનીથી નિવૃત્ત થઈને મહામતિ સ્વરૂપ બંને ચરણ પલંગ પર રાખીને થોડા સમય માટે સૂઈ જાય છે.

ઉ. ૫૨- ધણી જ્યારે ક્યારે-ક્યારે દંતધાવન (દાંત અને મોં સાફ કરવા) માટે પલંગ પર બેસે છે, ત્યારે તે સમય દંતધાવનની સામગ્રીઓ તથા રૂમાલ વગેરે લઈને નારાયણદાસ અને કેશવદાસભાઈ-એ બંને જણ સેવામાં તત્પર રહે છે.

પ્ર. ૫૩- તે સમય મહામતિ સ્વરૂપ માટે દાતણ લઈને આવવાની સેવા કોણ કરે છે અને તે કેવા દાતણ લાવે છે ?

પ્ર. ૫૪- શરદીની ઋતુમાં પ્રતિદિન ગરમ અને ઠંડુ જળ મળાવીને વ્યવસ્થિત કરવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૫- ચિલમચી કોણ લઈને બેસે છે ? હાથ ધોવડાવ્યા પછી ચરણામૃત વહેંચવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૬- નૂર મહંમદ શ્રી રાજજી માટે કઈ સેવા કરે છે, જેને પછી તેઓએ ગુલ મહંમદને આપી દીધી ?

પ્ર. ૫૭- રૂપાબાઈથી રીઝીને શ્રી રાજજીએ તેમને કઈ સેવા પ્રદાન કરી ?

પ્ર. ૫૮- છબીલદાસ અને પાંખડીભાઈ-બંને મળીને વિભિન્ન સેવાઓમાંથી કઈ સેવા દ્વારા ધણીને પ્રસન્ન કરે છે ?

ઉ. ૫૮- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને દિન-રાત વિભિન્ન સેવાઓ દ્વારા પ્રસન્ન →

પ્ર. ૫૯- આ વખતે મુકુંદદાસજી ઉપસ્થિત થઈને એકાગ્રચિત્ત દ્વારા કઈ સેવા કરે છે ? તેના પછી કનઢપી બાંધવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૬૦- મુકુંદદાસજી કોની ઉપર બાંધવા માટે, પહેલાંથી જ પોતાની પાસે શું તૈયાર રાખે છે ?

ઉ. ૫૩- તે સમય મહામતિ સ્વરૂપ માટે સોનાથી મઢેલું દાતણ લઈને છબીલદાસભાઈ બહુ સાવધાનીથી સેવામાં હાજર રહે છે.

ઉ. ૫૪- શરદીના ઋતુમાં પ્રતિદિન ગરમ અને ઠંડુ જળ મળાવીને વ્યવસ્થિત કરવાની સેવા કરવાવાળાભાઈનું નામ છે-છબીલદાસભાઈ.

ઉ. ૫૫- ચિલમચી હાથમાં લઈને નંદરામભાઈ બેસે છે. શ્રીજી સ્વરૂપના હાથ ધોવડાવીને ચરણામૃત વહેંચવાની સેવા શંકરભાઈ કરે છે.

ઉ. ૫૬- શ્રીજી સ્વરૂપના મુખ શુદ્ધિ માટે સુગંધિત મસાલો (ફુલમા) તૈયાર કરવા તથા ડબ્બામાં ભરીને લાવવાની સેવા નૂર મહંમદ કરે છે. આ સેવા બાદમાં તેઓએ ગુલ મહંમદને આપી દીધી.

ઉ. ૫૭- રૂપાબાઈથી રીઝીને શ્રી રાજજીએ તેમને હરડે પીસીને અને સમય-સમય પર જરૂરતના અનુસાર ખવડાવવાની સેવા પ્રદાન કરી. રૂપાબાઈ પ્રતિદિન તે જ સેવામાં સંલગ્ન (જોડાયેલી) રહે છે.

→ રાખતાં છબીલદાસભાઈ અને પાંખડીભાઈ તેમના માટે અમલ કાઢો (કહવા-ઉકાળો) લાવવાની સેવા પણ કરે છે તથા વિવિધ પ્રકારની રુચિકર વાતો દ્વારા ધણીને પ્રસન્ન કર્યા કરે છે.

ઉ. ૫૯- આ વખતે મુકુંદદાસજી ઉપસ્થિત થઈને બહુ ચતુરાઈથી એકાગ્રચિત્ત થઈને શ્રીજી સાહેબજીના સિર પર પાઘડી બાંધવા અથવા બંધાવાની સેવા કરે છે. તે પાઘડી પર કનઢપી બાંધવાની સેવા ગોદાવરીબાઈ કરે છે.

ઉ. ૬૦- મુકુંદદાસજી તુર્રાની ઉપર બાંધવા માટે પહેલાંથી જ પંખોની કલગી બનાવીને પોતાની પાસે તૈયાર રાખે છે. કલગીની ઉપર લટકતો તુર્રા વિશેષ શોભાથી શોભાયમાન જોવામાં આવે છે.

પ્ર. ૬૧- શ્રી પ્રાણનાથજીને પાગ (પાઘડી) બંધાવતાં સમયે કયું અથવા ક્યાંનુ પ્રકરણ ગાવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૬૨- મુકુંદદાસજીની સાથે પાઘડી બાંધવાની સેવામાં કોણ સંમિલિત રહે છે અને તે શું કરે છે ?

પ્ર. ૬૩- પાઘડી બાંધતાં સમય શ્રીજી સાહેબજીને દર્પણ બતાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૬૪- અગરદાસભાઈની સાથે દર્પણની સેવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૬૫- નિત્ય પ્રતિ જ્યારે પેચ મળાવીને શ્રીજીની પાઘડી બાંધવાની સેવા કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સમય દર્પણ લાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૬૬- શ્રી પ્રાણનાથજીના માટે તિલક લાવવા અને રાખવાની સેવા કોણ કરે છે ? તેમના પછી તે સેવા કોણે કરી ?

પ્ર. ૬૭- પાઘડીમાં કયા સ્થાન પર અત્યધિક પ્રકાશયુક્ત હીરા વિદ્યમાન છે ? કયા સ્થાનથી પ્રકાશની કિરણો ઉઠેલી જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૬૭- મહામતિ સ્વરૂપ દ્વારા પહેરેલી પાઘડીની કિનારમાં લટકતી ચંદ્રિકાની →

પ્ર. ૬૮- ઊકાભાઈ કલગી લઈને ક્યારે આવે છે અને તેમની કેવી સેવા વિશેષ રહે છે ?

ઉ. ૬૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને પાગ બંધાવતાં સમયે શ્રી સાગર ગ્રંથમાં સ્થિત **''સિર પાગ બાંધી ચતુરાઈસોં, હકેં પેચ હાથ મેં લે''**-આ પ્રકરણ ગાવામાં આવે છે.

ઉ. ૬૨- પાઘડી બાંધતાં સમયે મુકુંદદાસજીની સાથે બીજા મુકુંદદાસભાઈ પણ સંમિલિત રહે છે. તે મુકુંદદાસજીને મદદ કરવા માટે પાઘડીની એક કિનાર (છેડો-છોર) પકડીને ઉભા રહે છે.

ઉ. ૬૩- પાઘડી બાંધતાં સમય શ્રીજી સાહેબજીની સન્મુખ અગરદાસભાઈ હાથમાં દર્પણ લઈને બહુ સાવધાનીથી દર્પણ બતાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૬૪- અગરદાસભાઈની સાથે દર્પણની સેવામાં સીતારામ, ગુલ મહંમદ અને બંશીદાસભાઈ પણ સંમિલિત રહે છે.

ઉ. ૬૫- નિત્ય પ્રતિ જ્યારે પેચ મળાવીને શ્રીજીની પાઘડી બાંધવાની સેવા કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સમય વિશેષરૂપથી અગરદાસભાઈ મન લગાવીને દર્પણ લઈને હાજર થઈ જાય છે.

ઉ. ૬૬- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ માટે તિલક લાવવા અને રાખવાની સેવા થોડા દિવસો સુધી ઉદ્ધવદાસભાઈએ કરી. તેમના પછી તે જ સેવા છબીલદાસભાઈ કરવા લાગ્યા.

→ નીચેની કોર (કિનાર)માં જડેલાં હીરા અત્યધિક પ્રકાશયુક્ત વિદ્યમાન છે. પાગની ચારે તરફ લટકેલી મોતીઓની લડી (સેરો) થી પ્રકાશની કિરણો ઉઠેલી જોવામાં આવે છે.

ઉ. ૬૮- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ જ્યારે પાઘડી બાંધીને સિંહાસન પર બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે ઊકાભાઈ કલગી (પાઘડી પર લગાડવાનું)

→

→ લઈને આવે છે. આ કલગી તે સ્વયં પોતાના હાથોથી પ્રેમપૂર્વક તૈયાર →

પ્ર. ૬૯- ફૂલોની ટોપલી ભરીને શ્રી પ્રાણનાથજીની પાસે લાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૦- લલિતાબાઈ કોણ છે અથવા કોની છોકરી છે ? તેની સેવા શું છે ?

ઉ. ૭૦- લલિતાબાઈ મેરતાના સુંદરસાથ રાજારામભાઈની છોકરી છે, જે કુબ્જા →

પ્ર. ૭૧- મયારામભાઈની સેવા ઝોળી રાખવાની છે. અતઃ તે ઝોળી કેવી છે અને તેમાં શું-શું વસ્તુઓ રાખવામાં આવે છે ?

ઉ. ૭૧- મયારામભાઈની ઝોળી વિભિન્ન રંગોના વસ્ત્રોના ટુકડાથી બનેલી →

પ્ર. ૭૨- મયારામભાઈ ઉક્ત ઝોળી દ્વારા કઈ રીતે શ્રીજીની સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૭૩- શ્રીજી સાહેબજીને જયારે અન્ય કોઈપણ વસ્તુની જરૂરત પડે છે, તો તે કોને યાદ કરે છે ?

પ્ર. ૭૪- આ વખતે મહારાજા છત્રસાલ આવીને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૭૫- શ્રી બાઈજૂરાજ આ સમય મનમાં અત્યંત પ્રસન્નતા લઈને કઈ સેવાર્થ શ્રીજી સાહેબજીની પાસે આવે છે ? તેમની સાથે અન્ય કોણ-કોણ આવે છે ?

પ્ર. ૭૬- શ્રીજીના શણગાર (સિનગાર)ના ભૂષણ લાવવાની સેવા કોણ કરે છે અને શ્રીજીને તે ભૂષણ પહેરાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

→ કરે છે. એ જ સેવા તેમની મનપસંદ અને વિશેષ સેવા છે.

ઉ. ૬૯- ધરમાબાઈ અને રામદાસભાઈ ફૂલ માળાઓ બનાવે છે અને તેને ટોપલીમાં ભરીને શ્રીજી સ્વરૂપની પાસે લાવવાની સેવા કરે છે.

→ (કુબડી) છે. તેમની ઉપર શ્રી રાજજીની બહુ મહેર છે. જ્યારે-જ્યારે અને જ્યાં-જ્યાં શ્રી રાજજી સ્વરૂપ બેસે અથવા ઉઠે છે, ત્યારે-ત્યારે અને ત્યાં-ત્યાં **''ખમ્મા-ખમ્મા''** ના જયઘોષ કરવો જ લલિતાબાઈની સેવા છે.

→ છે, જેમાં તે સંન્યાસ વેશની સંપૂર્ણ સામગ્રીઓ જેમ કે માળાઓ, ચિપ્પી (નારિયેળનું અડધું કાચલું), ચંદનની નાની-મોટી માળાઓ, ધાગા/દોરા, કોકડી અને નારિયેલના પાત્રમાં નાની-મોટી સોય સહિત અજમો, સૂંઠ, પીપર વગેરે પણ રાખે છે. ઝોળીની સાથે મયારામભાઈ ગોદડી પણ રાખે છે.

ઉ. ૭૨- મયારામભાઈ શ્રી રાજજીની આજ્ઞા થતાં જ ઉક્ત ઝોળીમાંથી ઈચ્છિત વસ્તુ કાઢીને શ્રી રાજજીની આગળ સમર્પિત કરી દે છે.

ઉ. ૭૩- શ્રીજી સાહેબજીને જયારે અન્ય કોઈપણ વસ્તુની જરૂરત પડે છે, તો તે તુરંત મયારામભાઈને યાદ કરે છે.

ઉ. ૭૪- આ વખતે જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચતાં, તો તે શ્રીજી સ્વરૂપને આભૂષણ પહેરાવવાની સેવા કરવા લાગતાં. પોતાના હાથેથી ઉતારીને બદલી-બદલીને ધણીને પહેરાવે છે.

ઉ. ૭૫- શ્રી બાઈજૂરાજ આ સમય મનમાં અત્યંત પ્રસન્નતા લઈને શ્રીજીના શણગાર (સિનગાર)ના માટે આભૂષણ લઈને આવે છે. તેની સાથે ગોદાવરીબાઈ અને રુકમનીબાઈ પણ આવે છે.

ઉ. ૭૬- શ્રીજી સાહેબજીના શણગાર (સિનગાર)ના આભૂષણ ચાંદીની થાળીમાં ભરીને રૂમાલથી ઢાંકીને લાવવાની સેવા શ્રી બાઈજૂરાજની છે. પરંતુ તે →

→ આભૂષણો દ્વારા શ્રીજીનો સિનગાર કરવાની સેવા બ્રહ્મમુનિઓના
→

પ્ર. ૭૭- શ્રીજી સાહેબજીના સિનગારમાં કયા-કયા નામવાળા આભૂષણ છે અને તે કેવા છે ?

ઉ. ૭૭- શ્રીજી સાહેબજીના સિનગારમાં મોતીઓની બે માળાઓ, સોનાની જંજીરો, નંગોથી જડેલો દુગદુગીનો હાર વગેરે સુશોભ્ય છે. એની
→

પ્ર. ૭૮- શ્રી બાઈજૂરાજ પોતાના મંદિર (કોઠી) થી ક્યારે આવે છે અને પાછાં ક્યારે જાય છે ?

પ્ર. ૭૯- શ્રી આઈજી (સાસુ) બાલભોગ લઈને ક્યારે આવે છે ? તે જ સમય રતનબાઈ શું લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૮૦- શ્રીજી સાહેબજી જ્યારે બાલભોગ આરોગે છે, ત્યારે અન્ય સુંદરસાથ શું કરે છે ?

પ્ર. ૮૧- બાલભોગ આરોગતાં સમયે કટોરા ભરીને જળ આપવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૮૨- આ સમય આશબાઈ શ્રી રાજજીને શું અરજ કરે છે ?

પ્ર. ૮૩- રત્નજડિત ખડાઊં લઈને આવવાની સેવા કોણ કરે છે અને ક્યારે ?

પ્ર. ૮૪- માનિકના ઘેર જતાં સમયે શ્રીજીના માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

→ સરદાર મહારાજા છત્રસાલ કરે છે.

→ સાથે તે સોનાની દોહરી (બે સેર) જંજીર, ચંપકલી તથા નવસર-નવ લડી (સેરો) નો હાર અને બધાની ઉપર ત્રણ લડી(સેર) ની કંઠી પણ ધારણ કરે છે. હાથની આંગળીઓમાં રત્નજડિત સુવર્ણની અંગુઠીઓ છે. ત્રણ સેરોના હારની ઉપર કંઠી અત્યધિક શોભાયમાન છે.

ઉ. ૭૮- શ્રીજી સાહેબજીના સિનગારના સમયથી પહેલાં જ શ્રી બાઈજૂરાજ આભૂષણાદિ લઈ આવે છે. આભૂષણાદિ પહેરાવીને શ્રી બાઈજૂરાજ પોતાના મંદિર (કોઠી) પાછાં જાય છે.

ઉ. ૭૯- સિનગારના પછી શ્રી આઈજી શ્રીજીને બાલભોગ આરોગાવવા આવે છે. તે જ સમય રતનબાઈ મગ લઈને પહોંચી જાય છે.

ઉ. ૮૦- શ્રીજી સાહેબજીના બાલભોગ આરોગવાના સમયમાં અન્ય અનેકો સુંદરસાથ પણ પોત-પોતાના ઘેરથી સારી સ્વાદિષ્ટ વસ્તુઓ લઈને આવે છે. શ્રીજી પ્રેમપૂર્વક વિવિધ વ્યંજન ગ્રહણ કરે છે.

ઉ. ૮૧- બાલભોગ આરોગતાં સમય વચ્ચે પ્રેમાનંદમાં વિભોર છબીલદાસભાઈ કટોરો ભરીને જળ આપવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૮૨- આ સમય આશબાઈ ઉપસ્થિત થઈને પોતાના ધણીને અરજ કરે છે, ''હે મારા ધામધણી! હવે આપ માનિકના ઘેર પધારવાની કૃપા કરો.''

ઉ. ૮૩- જ્યારે શ્રી રાજજીને ક્યાંય ચાલવાનો સમય થાય છે, ત્યારે તુરંત વલ્લભદાસ રત્નજડિત ખડાઊંના જોડા આગળ લાવીને રાખવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૮૪- માનિકભાઈના ઘેર પધારતાં સમયે શ્રીજીના માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા લાલબાઈ કરે છે. તેમની સાથે-સાથે કિસની પણ આ સેવામાં પ્રેમથી મદદ કરે (હાથ બટાવે) છે.

પ્ર. ૮૫- પલંગથી ઉઠતાં સમયે શ્રીજીને સહારો આપવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૮૬- પાંવડા પર ચાલતાં સમયે હાથ પકડવાની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૮૭- આ વખતે જો મહારાજા છત્રસાલજી ત્યાં પહોંચી જાય છે, તો તે કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૮૮- લાલદાસજીના બદલે ક્યારે-ક્યારે શ્રીજીનો હાથ પકડીને ચાલવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૮૯- ચાલતાં સમયે રસ્તાની વચ્ચે રાહ રોકીને શ્રીજીને હસાવવાની સેવા કરવાવાળી કોણ છે ? એમની કઈ સેવા દ્વારા ધણી અત્યંત આનંદિત થાય છે ?

પ્ર. ૯૦- લટકતી-મટકતી અર્થાત્ મનમોહિત કરી દેવાવાળી ચાલથી ચાલતાં સમયે શ્રીજીની સાથે અન્ય કોણ-કોણ ચાલે છે ? તેમાંથી પ્રમુખ ભાઈનું નામ શું છે ?

પ્ર. ૯૧- માનિકભાઈ આ સમય પોતાના ઘરમાં શું તૈયારી કરી રાખે છે ?

પ્ર. ૯૨- શ્રીજી સાહેબજીને સન્માન સહિત પોતાના ઘરમાં બિરાજમાન કરાવવાની સેવાનો લાભ દૈનિક કોણ લે છે ?

પ્ર. ૯૩- માનિકભાઈના ઘરથી લાગીને કોનું ઘર છે, જ્યાં પધારીને શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથની ઈચ્છા પૂરી કરે છે ?

ઉ. ૮૫- પલંગથી ઉઠતાં સમયે શ્રીજીને એક બાજુથી ધનબાઈ અને બીજી બાજુથી લાલદાસજી હાથ પકડીને શ્રીજીને સહારો આપે છે.

ઉ. ૮૬- પાંવડા પર ચાલતાં સમયે શ્રીજી એક બાજુથી ગંગાદાસભાઈનો હાથ પકડે છે, તો બીજી બાજુથી લાલદાસજી તેમને સહારો આપે છે.

ઉ. ૮૭- આ વખતે જો મહારાજા છત્રસાલજી ત્યાં પહોંચી જાય છે, તો તે શ્રીજીનો હાથ પકડીને તેમને ઉઠાવવાની સેવા કરવા લાગે છે.

ઉ. ૮૮- લાલદાસજીના બદલે ક્યારે-ક્યારે શ્રીજીનો હાથ પકડીને ચાલવાની વિશેષ સેવા લાલબાઈ પણ કરે છે.

ઉ. ૮૯- ચાલતાં સમયે રસ્તાની વચ્ચે આડી ઊભી થઈને શ્રીજીને હસાવવાની સેવા કરવાવાળી છે-લાલબાઈ. લાલબાઈની એ જ સેવાથી શ્રીજી અત્યંત આનંદિત થાય છે.

ઉ. ૯૦- લટકતી-મટકતી અર્થાત્ મનમોહિત કરવાવાળી ચાલથી ચાલતાં સમયે શ્રીજીની સાથે વાણી ગાન કરવાવાળા સુંદરસાથ પણ ચાલે છે. સાથે ચાલવાવાળાઓમાં શંકરદાસ પ્રમુખ છે.

ઉ. ૯૧- માનિકભાઈ આ સમય શ્રીજી સાહેબજીના આગમનની તૈયારીમાં પોતાના ઘરમાં ગાદી, બિછોના (ચાદર), ગાદીના ઉપર ચંદરવો લગાડવા અને તકિયા વગેરે રાખવાની તૈયારી કરીને રાખે છે.

ઉ. ૯૨- શ્રીજી સાહેબજીને સન્માન સહિત પોતાના ઘરમાં બિરાજમાન કરાવવાની સેવાનો લાભ દૈનિક સુઆબાઈ લીધા કરે છે.

ઉ. ૯૩- માનિકભાઈના ઘરથી લાગીને ગંગાદાસભાઈનું ઘર છે. શ્રીજી સાહેબજી ગંગાદાસભાઈના ઘરમાં પધારીને પણ સુંદરસાથની ઈચ્છાપૂર્તિ કરે છે.

પ્ર. ૯૪- જે-જે સ્થાન પર મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજી પહોંચે છે, ત્યાં પહોંચીને જયઘોષ લગાડવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૯૫- કોણ શ્રીજીનો હાથ પકડીને તેમને ઉઠાડવા અને બેસાડવાની સેવામાં સદૈવ તત્પર રહે છે ?

પ્ર. ૯૬- સર્વપ્રથમ ચંવર ડોલાવવાની સેવા કરવાવાળા ભાઈઓમાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૯૭- માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં સમયે શ્રીજી સ્વરૂપના માટે ચંવર ડોલાવવાની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૯૮- બીજી તરફ ચંવર હાથમાં લઈને શ્રીજીની સાથે કોણ ચાલે છે ? આ રત્નો અને નંગોથી જડેલું ચંવર કોના હાથમાં રહે છે ?

પ્ર. ૯૯- વલ્લભદાસભાઈની સાથે અન્ય કોણ-કોણ રહે છે, જે પોતાની સેવા બહુ ધ્યાનથી કરે છે ?

પ્ર. ૧૦૦- પૂર્ણ વિશ્વાસની સાથે મહેનતથી સેવા કરવાવાળાભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૧૦૧- મહામતિ સ્વરૂપ માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં સમયે કેવી ચાલ ચાલીને આવે છે ?

ઉ. ૯૪- મોટા મૂલચંદ મોદી હંમેશાં શ્રીજીની સાથે-સાથે ચાલે છે અને જે-જે સ્થાન પર મહાપ્રભુ શ્રી પ્રાણનાથજી પહોંચે છે, ત્યાં-ત્યાં તે **''ધામ ધણીની જય''**-આ પ્રકારનો જયઘોષ લગાવીને ચાલે છે.

ઉ. ૯૫- ગૌરબાઈ શ્રીજીનો હાથ પકડીને તેમને ઉઠાડવા અને બેસાડવાની સેવામાં સદૈવ તત્પર રહે છે.

ઉ. ૯૬- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની બંને બાજુ ચંવર ડોલાવવાની સેવા સર્વપ્રથમ નંદરામજી અને કેશવદાસજી કરે છે.

ઉ. ૯૭- માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં સમયે હાથમાં ચંવર લઈને ડોલાવવાની સેવા ગંગારામભાઈ અને કેશવદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૯૮- બીજી તરફ શંકરદાસભાઈ ચંવર હાથમાં લઈને શ્રીજી સાહેબજીના સાથે ચાલે છે. એ રત્નો અને નંગોથી જડેલું ચંવર વલ્લભદાસભાઈના હાથમાં રહે છે.

ઉ. ૯૯- ખુશાલદાસ અને બખતાવરભાઈ સદૈવ વલ્લભદાસભાઈની સાથે સેવામાં ઉપસ્થિત રહે છે. એ બંને ભાઈ પોતાની સેવા બહુ મન લગાવીને અને બહુ ધ્યાનથી સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૦૦- વલ્લભદાસભાઈની સાથે મુહમ્મદખાન રહે છે. એ બહુ જ મહેનતથી તથા પ્રેમપૂર્વક તેમજ શ્રીજીના પ્રતિ દૃઢ નિષ્ઠા અને વિશ્વાસ લઈને સેવા કર્યા કરે છે.

ઉ. ૧૦૧- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં સમયે મનને મોહિત કરી દેવાવાળી લટકતી-મટકતી ચાલ ચાલીને આવે છે અને આવીને પલંગ પર બિરાજમાન થાય છે.

પ્ર. ૧૦૨- મુરલીધરભાઈ આ સમય સદૈવ કેમ ઉપસ્થિત રહે છે ? બહુ મનોયોગથી ચર્ચા સાંભળવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૧૦૩- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરે છે, ત્યારે કેટલો સમય થાય છે ?

પ્ર. ૧૦૪- શ્રીજી સાહેબજી કયા સમયે પલંગ પર સ્થિત ગાદીમાં બિરાજમાન થાય છે અને કેમ ?

પ્ર. ૧૦૫- સવારની ચર્ચા-કથાનો નિશ્ચિત સમય કયો છે ? સવારે કેટલાં વાગ્યાથી, કેટલા વાગ્યા સુધી ચર્ચા થાય છે ?

❖ બીજો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- બીજો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધીનો છે ? આવા નશ્વર સંસારમાં આ પ્રકારની લીલાનો અનુભવ કરવો કોની દયાનું પ્રતિફળ છે ?

પ્ર. ૨- પલંગની પાસે બંને તરફ કોણ-કોણ બેસે છે ? એ બંને શ્રીજી સ્વરૂપને કેવી રીતે રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૩- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજી ચર્ચાના સમયે ક્યાંની, કેવી લીલાનો અનુભવ કરાવે છે ?

પ્ર. ૪- બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન આ નશ્વર શરીર દ્વારા જ ક્યાંના સુખોનો અનુભવ કરે છે ?

ઉ. ૧૦૨- મુરલીધરભાઈ આ સમય સદૈવ ચર્ચા સાંભળવા માટે ઉપસ્થિત રહે છે. બહુ મનોયોગથી ચર્ચા સાંભળવાવાળા ભાઈ એ જ છે.

ઉ. ૧૦૩- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરે છે, ત્યારે સવારના ઠીક/બરોબર નવ વાગે છે.

ઉ. ૧૦૪- શ્રીજી સાહેબજી પલંગ પર સ્થિત ગાદીમાં પ્રહર દિન ચઢતાં બરાબર નવ વાગે બિરાજમાન થાય છે કેમ કે નિશ્ચિતરૂપેણ હવે ચર્ચાનો સમય થયો છે.

ઉ. ૧૦૫- પ્રતિદિન સવારનો સમય ચર્ચા-કથાનો નિશ્ચિત સમય બરાબર નવ વાગે છે. સવારે બરાબર નવ વાગ્યાથી લઈને સવા અગિયાર વાગ્યા સુધી ચર્ચા થાય છે.

-(પ્રકરણ-૬૩, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૦૫, કુલ સં. ૪૫૧૬+૧૦૫=૪૬૨૧).

❖ બીજો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- બીજો પ્રહર પ્રાતઃ નવ વાગ્યાથી બપોરના બાર વાગ્યા સુધી છે. સેવા વિષયની લીલાનો અનુભવ પરબ્રહ્મ અક્ષરાતીત ધણીની કૃપા-દયાના પ્રતિફળ જ આ ધરતી પર અવતરિત થયો છે.

ઉ. ૨- પલંગની પાસે એક બાજુ શ્રી લાલદાસજી અને બીજી બાજુ શ્રી કેશવદાસજી બેસે છે. એ બંને જણ શ્રીજી સ્વરૂપને પ્રતિદિન કુરાન અને હદીસા વાંચીને રીઝાવ્યા કરે છે.

ઉ. ૩- ધામધણી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ચર્ચાના દરમ્યાન શ્રી પરમધામના પચીસ પક્ષની અખંડલીલાનો અનુભવ કરાવે છે.

ઉ. ૪- શ્રી અક્ષરાતીત ધામની બ્રહ્મનિષ્ઠ આત્માઓ આ નશ્વર-ક્ષણભંગુર શરીર દ્વારા જ અદ્વૈત ધામના સુખોનો અનુભવ ચર્ચાના માધ્યમથી કરે છે.

પ્ર. ૫- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી આ વખત બહુ પ્રેમથી કોને બોલાવે છે અને કેમ ?

ઉ. ૫- ધામધણી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી આ વખત બહુ પ્રેમથી કહે છે, →

પ્ર. ૬- કાકા બહુ પ્રેમથી કઈ સેવા દ્વારા શ્રીજી સાહેબજીને રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૭- કાકા પોતાની થેલીમાં અન્ય સામગ્રીઓના સિવાય બીજું શું રાખે છે ? શ્રીજીની આજ્ઞા થતાં જ તે કઈ સેવા કરે છે ?

ઉ. ૭- કાકા પોતાની થેલીમાં વિભિન્ન સામગ્રીઓ સહિત થોડા રૂપિયા-પૈસા →

પ્ર. ૮- ચોક્કસ (યોગ્ય) સમયમાં જંગોટા ઉપસ્થિત કરવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે, જેનાથી શ્રી રાજજી પ્રસન્ન થઈને તે જંગોટા લઈ લે છે ?

પ્ર. ૯- પંજા શું છે અને કેવો છે તથા ક્યારે પ્રયોગમાં લેવામાં આવે છે ? પંજાની સેવા કોની છે ?

ઉ. ૯- જ્યાં હાથ નથી પહોંચી શકતો, ત્યાં ખંજવાળવા માટે શ્રીજી સાહેબજી →

પ્ર. ૧૦- હુસૈન સાહેબ કોણ હતા ? તેમની રચના ''હુસૈની તફસીર'' લઈને કોણ આવે છે અને શું કરે છે ?

પ્ર. ૧૧- દુંદરાયભાઈની મુખ્યાતિમુખ્ય સેવા કેઈ છે ? તેઓ સિર પર લીધેલું કયું ઉત્તરદાયિત્વ બહુ મનથી પૂરું કરે છે ?

→ ''અરે ! જલદીથી જલદી કાકાને બોલાવો !!'' કેમકે આ સમય ચર્ચાનો સમય છે અને ચર્ચાના પૂર્વે બંને તરફ રેહલ (રેલ) રાખીને તેના પર પુસ્તકો પધરાવવા તથા અન્ય વ્યવસ્થા મળાવવાની સેવા કાકાની જ છે.

ઉ. ૬- ચર્ચાની સંપૂર્ણ સામગ્રીઓની સાથે-સાથે પુસ્તકોને એક મોટા સંદૂક (પેટી) માં પુસ્તકાલયની જેમ વ્યવસ્થિત રાખવું જ કાકાની સેવા છે. એ જ સેવા દ્વારા તે શ્રીજી સાહેબજીને રીઝાવે છે.

→ પણ રાખે છે. શ્રીજીને જ્યારે કોઈને આપવા માટે પૈસાની જરૂરત પડતી, તો તે તુરંત કાકાને યાદ કરતા. આજ્ઞા થતાં જ કાકા તુરંત ઉચિત રાશિ કાઢીને શ્રીજીને આપી દે છે.

ઉ. ૮- પ્રતિદિન ચર્ચાના સમય જંગોટા (છોટા તકીયા જાંઘની આગળ રાખવા) ઉપસ્થિત કરવાની સેવા વાઘજીભાઈ કરે છે. તેમની આ સેવા દ્વારા પ્રસન્ન થઈને શ્રીજી સાહેબજી બેસતાં સમય સહારો લેવા માટે જંગોટા લઈ લે છે.

→ પંજાનો પ્રયોગ કરે છે. આ પંજો અત્યંત આનંદદાયી, સુન્દર અને શોભાયુક્ત છે. એનો પ્રયોગ ચર્ચાના સમયે શ્રીજી સાહેબજી પીઠ ખંજવાળવા માટે કર્યા કરે છે. પંજાની સેવા વનમાળીદાસભાઈની છે.

ઉ. ૧૦- હુસૈન સાહેબ મહંમદની જમાતમાં સ્થિત અલીનો પુત્ર હતો. ચર્ચાના સમયે તેમના દ્વારા રચિત **''હુસૈન તફસીર''** લઈને દુંદરાયભાઈ આવે છે અને શ્રીજી સાહેબને તફસીરના હરફ વાંચીને સંભળાવે છે.

ઉ. ૧૧- સદૈવ ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની સમીપ બેસવું જ દુંદરાયભાઈની મુખ્યાતિમુખ્ય સેવા છે. એ ભાઈ કયામત (જાગણી) ના સંદેશને સુંદર →

→ અક્ષરોમાં પત્રમાં લિપિબદ્ધ કરીને યથાસ્થાન મોકલવાના કાર્યને પોતાના →

પ્ર. ૧ ૨- ગોવિંદરાય અને ટેકચંદભાઈ ક્યારેક-ક્યારેક કોની વીતક વાંચીને સંભળાવે છે ? કુરાનમાં ''ગાજી મિસલ'' નામથી કોને પુકારવામાં આવ્યા છે ?

ઉ. ૧ ૨- ગોવિંદરાય અને ટેકચંદભાઈ ક્યારેક-ક્યારેક સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી →

પ્ર. ૧ ૩- બદ્રીદાસજીએ કેટલાં સમય સુધી વાકા (મુખથી નીકળેલાં શબ્દો) લખ્યું ? એમની પ્રમુખ સેવા કઈ છે ?

પ્ર. ૧ ૪- પોહોકર-પુષ્કરભાઈ કોને સેવાકાર્યમાં સહયોગ આપે છે ?

પ્ર. ૧ ૫- દેવીદાસભાઈ કઈ સેવા દ્વારા ધણી શ્રીજી સાહેબજીને રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૧ ૬- વાણી લખવા માટે સદા તત્પર રહેવાવાળા ભાઈ કોણ-કોણ છે ? તેમના નામ લખો ?

ઉ. ૧ ૬- હંમેશાં પાસે બેસીને વાણી લખવા માટે તત્પર રહેવાવાળા ભાઈઓમાં →

પ્ર. ૧ ૭- ઉક્ત સુંદરસાથ વાણી તો લખે છે, પરંતુ કેવી વાણી ? ભાગવતની, હદીસોની યા કુરાનની ? સ્પષ્ટ કરો.

પ્ર. ૧ ૮- હીરામનભાઈ કેવી વાણી ઉતારવામાં દિલચસ્પી રાખે છે ?

→ સિર પર આવેલું દાયિત્વ (જવાબદારી) સમજીને બહુ મનથી પૂરું કરે છે.

→ અને તેમના દ્વારા જાગૃત થયેલી ૩૧૩ ધર્મવીર આત્માઓની વીતક વાંચીને સંભળાવે છે. કુરાનમાં એ જ બંનેને ''ગાજી મિસલ'' કહ્યું છે. અતઃ ગાજી-શ્રી દેવચંદ્રજી છે અને મિસલ-તેમની ૧૨૦૦૦ બ્રહ્માત્માઓની જમાત છે.

ઉ. ૧૩- ચર્ચામાં શ્રી બદ્રીદાસભાઈ પણ બેસે છે. જેઓએ એક વર્ષ સુધી વાકા લખ્યું. શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા જોયેલી તેમજ વર્ણિત ઘટનાઓ લખવી જ એમની મુખ્ય સેવા છે.

ઉ. ૧૪- પોહોકર-પુષ્કરભાઈ શ્રી બદ્રીદાસભાઈની સાથે રહીને તેમને સેવા-કાર્યમાં સહયોગ આપે છે.

ઉ. ૧૫- શ્રી દેવીદાસભાઈ શ્રીજી સાહેબજીના શ્રી મુખથી અવતરિત વાણીને લખે છે અને તે જ વાણી સંભળાવીને શ્રીજી સાહેબજીને રીઝાવાની સેવા કરે છે.

→ મથુરાભાઈ, તિમરભાઈ, પરશુરામભાઈ, પદમિયાંભાઈ, બીરિયાભાઈ, સૂરતસિંહભાઈ અને મકનિયાભાઈ છે. એ બધા ભાઈ અવતરિત વાણીને વિધિવત્ ઢંગથી લિપિબદ્ધ કરવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૭- ઉક્ત સુંદરસાથ ન ભાગવત, ન કુરાન, ન હદીસો અથવા પુરાણોની વાણી લખે છે. તેઓ તો ચર્ચાના દરમ્યાન શ્રીજી સ્વરૂપના શ્રી મુખથી અવતરિત વાણી લખે છે.

ઉ. ૧૮- હીરામનભાઈ તો કેવળ સારગર્ભિત (મહત્વપૂર્ણ-પ્રભાવકારી) વાણીને જ પ્રેમપૂર્વક ઉતારવામાં દિલચસ્પી રાખે છે.

પ્ર. ૧૯- ચર્ચાના સમયે શ્રીજી સાહેબજીના સમીપ બેસવાવાળા શું કરે છે ? તે લોકો શ્રીજીના અત્યંત સમીપ કેમ બેસી રહે છે ?

ઉ. ૧૯- ચર્ચાના સમયે શ્રીજી સાહેબજીના સમીપ બેસવાવાળા સુંદરસાથ શ્રીજીના →

પ્ર. ૨૦- મોહનાભાઈ કઈ સેવા કરે છે ? પુનઃ ભવનદાસ ચર્ચામાં કેવી રીતે બેસે છે તથા તેમની સાથે તે જ રીતે કોણ ભાઈ ધ્યાનપૂર્વક ચર્ચા સાંભળે છે ?

ઉ. ૨૦- મોહનાભાઈ શ્રીજીની પાસે બેસીને બહુ પ્રેમથી અવતરિત વાણી લખે →

પ્ર. ૨૧- ''ભાગ્યશાળી બડભાગી આત્માઓ માટે ભવિષ્યમાં આ વાણી કામ આવશે''-એવું સમજીને શ્રીજીની ચર્ચામાં બેસીને અવતરિત વાણી લખવાની સેવા કરવાવાળા દૂરદર્શીભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૨૨- કેવી ચર્ચા સાંભળવા માટે ગોવિંદજી મિશ્ર ધામધણીની સમીપ બેસે છે ?

ઉ. ૨૨- શ્રી ધામધણી ચર્ચાના દરમ્યાન પ્રસંગ આવવાથી વિભિન્ન શાસ્ત્રો જેમ →

પ્ર. ૨૩- પ્રતિદિન ચર્ચા શ્રવણમાં ઉપસ્થિત થઈને ચર્ચા શ્રવણ દ્વારા અન્ય લોકોને પણ લાભ પહોંચાડવાવાળા વ્યક્તિ કોણ છે તથા તે કઈ રીતે અન્ય સુંદરસાથને લાભ પહોંચાડે છે ?

ઉ. ૨૩- પ્રતિદિન ચર્ચાના ઠીક સમય પર ચર્ચા શ્રવણમાં આવીને વિરાજમાન →

પ્ર. ૨૪- મહામતિ શ્રી ધામધણી કેવી વાણી દ્વારા ચર્ચા કરે છે ? પુનઃ સુંદરસાથની આત્મતૃપ્તિ માટે તે શું કરે છે ?

ઉ. ૨૪- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી અત્યંત મીઠી-મધુરવાણીમાં ચર્ચા સંભળાવીને →

→ શ્રી મુખથી અવતરિત વાણી લખે છે. શ્રીજીના શ્રી મુખથી નીકળેલાં શબ્દ સ્પષ્ટતઃ સાંભળી શકે, એટલા માટે તે લોકો શ્રીજીના અત્યંત સમીપ બેસી રહે છે.

→ છે અને પોતાના ધણીને પ્રેમપૂર્વક સંભળાવે છે. તેમની સાથે ભવનદાસભાઈ પણ એક આસનમાં અડગ થઈને ચંચળ મનને વશમાં કરીને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે. એમની પાછળ-પાછળ ગિરધરભાઈ પણ ધ્યાન દઈને ચર્ચા સાંભળવામાં પાછળ હટતા નથી.

ઉ. ૨૧- **''ભાગ્યશાળી બડભાગી આત્માઓ માટે ભવિષ્યમાં આ વાણી કામ આવશે''**-એવું સમજીને શ્રીજીની ચર્ચામાં બેસીને શ્રીજીના શ્રી મુખથી અવતરિત વાણીને લખીને રાખવાવાળાભાઈનું નામ છે-હરિદાસજી.

→ કે ભાગવત, ગીતા આદિની રહસ્યપૂર્ણ વાતોનું સ્પષ્ટીકરણ કરીને સમજાવ્યા કરે છે. અતઃ એવી જ ગહેરી ચર્ચાને ધ્યાન દઈને શ્રવણ કરવા માટે ગોવિંદજી મિશ્ર ધામધણીના સમીપ બેસે છે.

→ થવાવાળી પ્રમુખ આત્માનું નામ છે-મહારાજા છત્રસાલ. જ્યારે તે આવીને ધ્યાન આપીને/દઈને ચર્ચા શ્રવણ કરવા લાગે છે, ત્યારે તે વખત ચર્ચા મંડાણનું વાતાવરણ જ બદલાઈ જાય છે. આ રીતે મહારાજા છત્રસાલ અન્યને પણ ચર્ચા શ્રવણ વિષયમાં લાભ પહોંચાડે છે.

→ સુંદરસાથનું મન મોહિત કરી લે છે અને પોતાના ધામ સંબંધી સાથને વેદ, કુરાન, પુરાણ, હદીસો તેમજ કતેબ વગેરેની સાક્ષીઓના માધ્યમથી આત્મતૃપ્તિ કરાવી દે છે.

પ્ર. ૨૫- પોતાના ધણીની ચર્ચામાં અડગ એકીટશે નયન મળાવીને નિહારતાં ધ્યાનથી ચર્ચા સાંભળવાવાળી સુહાગણ આત્મા કોણ છે ?

ઉ. ૨૫- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિજીના સન્મુખ બેસીને →

પ્ર. ૨૬- કોના જ્ઞાનના સાગરમાં આનંદની અનેક લહેરો અને તરંગો ઉઠ્યા કરે છે ?

પ્ર. ૨૭- મહારાજા છત્રસાલ કેવી ચર્ચા સાંભળીને રીઝાઈ જાય છે અને તેમનું મન આનંદવિભોર થઈ ઉઠે છે ?

ઉ. ૨૭- શ્રીજી સાહેબના શ્રી મુખથી તારતમ વાણીની ચર્ચાના દરમ્યાન કઈઓ →

પ્ર. ૨૮- કેવી ચર્ચા સાંભળીને બધા સુંદરસાથ અત્યધિક આનંદમગ્ન થઈ જાય છે ?

ઉ. ૨૮- શ્રીજી સ્વરૂપ જ્યારે ક્યારેક ચર્ચામાં વિભિન્ન શાસ્ત્રો, પુરાણો તથા →

પ્ર. ૨૯- ગોપ્ય રહસ્યવાળી સાર તત્ત્વની વાતોને ધામધણી કેવી રીતે સમજાવે છે ?

ઉ. ૨૯- મહામતિ સ્વરૂપ ગોપ્ય તેમજ સૂક્ષ્મ-સાર તત્ત્વની વાતો કેટલાય પ્રકારની →

પ્ર. ૩૦- ધામધણી સુંદરસાથ માટે ક્યાંના, કોણ વિષયોનું સ્પષ્ટીકરણ કરવા માટે વચ્ચે-વચ્ચે કેટલીય ગવાહી પ્રસ્તુત કરે છે ?

ઉ. ૩૦- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી પ્રસંગાનુસાર ચર્ચા-કથાની વચ્ચે-વચ્ચે કઈઓ →

પ્ર. ૩૧- ચર્ચાના દરમ્યાન મહામતિ સ્વરૂપ કોના-કોના આધાર પર વિભિન્ન મતોમાં એકત્વ પ્રતિપાદિત (સિદ્ધ) કરે છે ?

→ મુરલીધરભાઈ વક્તાના નયનોથી (આંખથી) નયન (આંખ) મળાવીને નિહારતાં બહુ ધ્યાનપૂર્વક ચર્ચા સાંભળે છે. અતઃ ધ્યાનપૂર્વક અડગ થઈને ચર્ચા સાંભળવાવાળી સુહાગણ આત્માનું નામ મુરલીધર છે.

ઉ. ૨૬- શ્રીજી સ્વરૂપની ચર્ચાના દરમ્યાન તેમના મનમાં છુપા જ્ઞાનનો સાગર લહેરી ઉઠે છે. તે સાગરમાં આનંદની અનેકો લહેરો તેમજ તરંગો ઉઠ્યા કરે છે.

→ પ્રકારથી શ્રી પરમધામ પચીસ પક્ષના અખંડ આનંદની લહેરો ઉઠયા કરે છે. એ જ ચર્ચા સાંભળીને મહારાજા છત્રસાલ બહુ રીઝાય છે અને તેમનું મન આનંદવિભોર થઈ ઉઠે છે.

→ ઉપનિષદની સાક્ષીઓ આપે છે અથવા શ્રીમદ્ભાગવતના ચાલીસ પ્રશ્નો ને ખુલસ્ત કરીને સમજાવે છે, ત્યારે એવી બોધદાયક ચર્ચા શ્રવણ કરીને બધા સુંદરસાથ અત્યધિક આનંદમગ્ન થઈ જાય છે.

→ સાક્ષીઓ આપી-આપીને સમજાવે છે. શ્રીજી સાહેબજી ચૌદ લોકથી પરે શૂન્ય, નિરાકારની આગળ કૂટસ્થ અક્ષરધામ સુધીના અકથ્ય વર્ણન ચર્ચામાં સંભળાવે છે.

→ સાક્ષીઓ પણ સમજાવ્યા કરે છે. તેમાં પણ બેહદ, અક્ષર-અક્ષરાતીત જેવા ગહન વિષયોના સ્પષ્ટીકરણ માટે કેટલાય મહાપુરુષોની સાક્ષી દે છે.

ઉ. ૩૧- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપ વેદ, કતેબ, કુરાન, પુરાણના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું સંતુલનાત્મક વિવેચન કરીને વિભિન્ન મતોમાં એકત્વ પ્રતિપાદિત કરીને →

→ સાથને સંબોધિત કર્યા કરે છે. જેમ કે-''**સોઈ ખુદા, સોઈ બ્રહ્મ**'' →

પ્ર. ૩૨- શું મહામતિ સ્વરૂપની જેમ કુરાન અને પુરાણનું આવું સમન્વય કોઈએ આજસુધી કર્યુ છે ?

પ્ર. ૩૩- શ્રીજી સ્વરૂપ સુંદરસાથ જમાતમાં પ્રેમ અને વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવવા માટે શું કરે છે ?

પ્ર. ૩૪- કોણ-કોણ ભાઈઓને ચર્ચા શ્રવણના સિવાય અન્ય કોઈ કામ નથી અને તે કઈ રીતે ચર્ચા સાંભળે છે ?

પ્ર. ૩૫- કોની ચર્ચા દ્વારા ઉત્પન્ન સુખની તુલના અન્ય કોઈ આનંદ દ્વારા કરવામાં આવતી નથી ?

ઉ. ૩૫- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી જ્યારે પોતાની મીઠી આનંદપૂર્ણ વાણીમાં →

પ્ર. ૩૬- પ્રેમપૂર્વક વચન કહીને મધુરવાણીમાં સુંદરસાથને કોણ અને ક્યાંના અથવા કોના સિનગાર વર્ણનના અનુભવનું સુખ પ્રાપ્ત કરે છે ?

ઉ. ૩૬- દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓના ધામધણી પોતાની સ્નેહપૂર્ણ મધુરવાણી →

પ્ર. ૩૭- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીના સિવાય શ્રી અદ્વૈત પરમધામના જ્ઞાન દ્વારા સુખ આપવાવાળા શું બીજું કોઈ છે ? જો છે, તો કોણ ? પુનઃ આ જ્ઞાન લેવાવાળા પણ કોણ છે ?

ઉ. ૩૭- પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીના અતિરિક્ત શ્રી અદ્વૈત →

પ્ર. ૩૮- કેવા અને ક્યાંના જ્ઞાનને ગ્રહણ કરવાનું સામર્થ્ય જીવાત્માઓમાં નથી ?

→ એટલે કે બંનેનો સાર એક જ તત્ત્વ છે.

ઉ. ૩૨- શ્રી મહામતિ સ્વરૂપની જેમ સૃષ્ટિમાં આજસુધી કુરાન અને પુરાણ, વેદ અને કતેબનો સમન્વયાત્મક સાર તત્ત્વ કોઈએ સ્થાપિત કર્યો નથી.

ઉ. ૩૩- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સુંદરસાથમાં પ્રેમ અને વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવવા માટે તેમના હાથ પકડીને તેમને આશ્વાસિત કરતાં સ્નેહપૂર્વક સમજાવે છે.

ઉ. ૩૪- વ્રજનૈનભાઈ અને ચંચલદાસભાઈને અડગ રહીને ચુપચાપ મૌન રહીને ચર્ચા શ્રવણ કર્યા સિવાય અન્ય કોઈ કામ નથી.

→ બહુ સુંદર અને ઉપર્યુક્ત શબ્દોનું ઉચ્ચારણ કરે છે, ત્યારે એવી ચર્ચા દ્વારા પ્રાપ્ત થવાવાળા સુખોની તુલના અન્ય કોઈપણ આનંદ દ્વારા કરવામાં આવતી નથી.

→ દ્વારા પોતાની સખીઓ-સુંદરસાથને શ્રી અક્ષરાતીત મૂલમિલાવામાં સ્થિત યુગલસ્વરૂપ શ્રી રાજશ્યામાજીના સિનગાર વર્ણનના અનુભવનું અમૂલ્ય સુખ પ્રદાન કરે છે.

→ પરમધામના જ્ઞાનનું સુખ આપવાવાળા અન્ય કોઈ નથી. જે આપી રહ્યા છે, તે પણ અમારા ધામના ધણી જ છે અને ધામધણીના શ્રી મુખથી અવતરિત ધામનો બોધાર્થ સાંભળવા અને ગ્રહણ કરવાવાળી પણ ધામની બ્રહ્માત્માઓ જ છે.

ઉ. ૩૮- શ્રી પરમધામની અદ્વૈત વાણી પચીસ પક્ષના જ્ઞાનને સાંભળવાનું સામર્થ્ય સંસારની માયાવી જીવાત્માઓમાં નથી. ગ્રહણ કરવાની વાત તો અસંભવ જ છે.

પ્ર. ૩૯- લૈલ તુલ કદ્રની રાત્રીના ત્રીજા ખંડમાં ભૂલી-ભટકેલી આત્માઓને કોણે જાગૃત કર્યા ?

પ્ર. ૪૦- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી સુહાગણ આત્માઓને તારતમની ચર્ચાના માધ્યમથી ક્યાંના સુખનો અનુભવ કરાવે છે ?

પ્ર. ૪૧- શ્રીજી સ્વરૂપ ચર્ચામાં ધામની આત્માઓને સંબોધિત કરતાં શું કહે છે અને કેવી રીતે સમજાવે છે ?

ઉ. ૪૧- શ્રીજી સાહેબજી બ્રહ્માત્માઓને ચર્ચા દ્વારા સંબોધિત કરતાં કહે છે, કે →

પ્ર. ૪૨- ત્રીજું બ્રહ્માંડ કેવું છે અને કેમ રચવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૪૨- આ ત્રીજું બ્રહ્માંડ તદોગત પહેલાંના મૂળ વ્રજના બ્રહ્માંડ જેવું જ છે. વ્રજનું બ્રહ્માંડ પણ કાલમાયાનું હતું અને આ બ્રહ્માંડ પણ કાલમાયાની →

પ્ર. ૪૩- ધણી કહે છે કે ''બ્રહ્માત્માઓને જાગ્રત કરવા માટે મારા ત્રણ સ્વરૂપ આવ્યા છે.'' અત: તે ત્રણ સ્વરૂપ ક્યાં-ક્યાં આવ્યા છે અને કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૪૩- ધણી કહે છે કે, ''હે મારી ધામસ્થ અંગનાઓ ! આ જાગણીના બ્રહ્માંડમાં માયાનો ખેલ બતાવીને, મૂલની ઈચ્છાને પૂર્ણ કરી, આપ બધાને જાગૃત કરીને ધામ પાછાં ફરવા હેતુ જ મારા ત્રણ સ્વરૂપ ખેલમાં આવ્યા છે. પહેલાં સ્વરૂપ આરબ દેશના બસરા શહેરમાં આવ્યા, જો કે મહંમદ →

પ્ર. ૪૪- પ્રથમ સ્વરૂપ કોણ છે ? તે ક્યાં આવ્યા, ક્યારે આવ્યા અને શું લઈને આવ્યા ?

ઉ. ૩૯- લૈલ તુલ કદ્રની રાત્રીના ત્રીજા ખંડ-જાગણીના બ્રહ્માંડમા ભૂલેલી-ભટકેલી બ્રહ્માત્માઓને શ્રીજી સાહેબ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ યુક્તિપૂર્વક જાગૃત કર્યા.

ઉ. ૪૦- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી ભૂલેલી-ભટકેલી ધામસ્થ સુહાગણ આત્માઓને તારતમ જ્ઞાનના માધ્યમથી શ્રી પરમધામના પચીસ પક્ષોના સુખોનો અનુભવ કરાવે છે.

→ ''આપ બધા આ માયાવી જૂઠા ખેલના જીવ નથી. આપ તો આપણા અક્ષરાતીત ધામથી ખેલ જોવા આવી છો. અતઃ આપ બધા પરમધામની પોતાની પરાત્મા સ્વરૂપનું ધ્યાન (સ્મરણ) કરો. વ્રજમંડલ અને રાસમંડલમાં લીલા કરવાવાળી સુરતાઓ આપ બધામાં જ બિરાજમાન છે.''

→ સામગ્રીઓથી જ ભરેલું છે. વ્રજ અને રાસમાં જે સખીઓને ખેલ જોવાની ચાહના (ઈચ્છા) પૂરી ન થઈ, તેમની તે જ અધૂરી ઈચ્છા પૂરી કરવા માટે આ ત્રીજું બ્રહ્માંડ રચવામાં આવ્યું છે.

→ નામથી પ્રસિદ્ધ છે. બીજા સ્વરૂપ, જે મલકી સ્વરૂપ કહેવાય છે, તે મારવાડ દેશના ઉમરકોટ ગામમાં આવ્યા. તારતમરૂપી માલ ઉતારવાના કારણ તેમનું નામ મલકી પડ્યું. ત્રીજા સ્વરૂપ છે, હકી સ્વરૂપ. જાગણીના બ્રહ્માંડમાં હક સ્વરૂપનું કાર્ય કરવાના કારણે જ તે હકી સ્વરૂપ કહેવાયા. હકી સ્વરૂપે **''સોઈ ખુદા સોઈ બ્રહ્મ''** સિદ્ધાંત દ્વારા સૃષ્ટિમાં કુરાન અને પુરાણ, વેદ અને કતેબની વચ્ચે સમન્વયાત્મક સંબંધ સ્થાપિત કર્યા તથા રૂહ તેમજ આત્માને બેહદની બહિસ્તોમાં કાયમ કરી દીધા.''

ઉ. ૪૪- પ્રથમ સ્વરૂપ મહંમદ છે. તે બીજા સ્વરૂપના આવવાના હજાર સાલ પહેલાં અરબસ્તાનમાં આવ્યા. ખુદાથી સાક્ષાત્કાર પ્રાપ્ત કરી તેઓએ કલમા ઉતાર્યો અને શરિયતના માર્ગ દ્વારા મુસ્લિમ ધર્મ પ્રકાશિત કર્યો.

પ્ર. ૪૫- બીજા સ્વરૂપ કોણ છે ? તે ક્યાં આવ્યા, ક્યારે આવ્યા અને કેમ આવ્યા ?

ઉ. ૪૫- બીજા સ્વરૂપ મલકી સ્વરૂપ છે. તે વિ.સં. ૧૬૩૮ માં મારવાડ દેશના →

પ્ર. ૪૬- ત્રીજા સ્વરૂપ કોણ છે ? તે સ્વરૂપ કેમ આવ્યા અને તેઓએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૪૬- ત્રીજા સ્વરૂપ હકી સ્વરૂપ છે. તે સૃષ્ટિના કલંકને નિર્મૂળ કરવા હેતુ જ આ ધરાતલ પર અવતરિત થયા છે. તેઓએ ખેલમાં આવીને "**બ્રહ્મવિદ્** →

પ્ર. ૪૭- રબ (પરમાત્મા) ના જે પાંચ દિન કહ્યા છે, તે પાંચ દિન કયા-કયા છે ?

ઉ. ૪૭- રબ (પરમાત્મા) ના જે પાંચ દિન કહ્યા છે, તેમાંથી પહેલો દિન છે - →

પ્ર. ૪૮- "અબ હમ ધામ ચલત હૈં, તુમ હૂજો સબે હુસિયાર"-એવું ધણીએ ક્યારે કહ્યું ?

ઉ. ૪૮- આપ્તપુરુષોના ભવિષ્યાનુસાર જયારે છઠ્ઠા દિનની અર્શ જાહેર કરવાની લીલા પૂરી થઈ, ત્યારથી મહામતિ સ્વરૂપ કહેવા લાગ્યા, "**અબ હમ** →

પ્ર. ૪૯- અમારા હિન્દુ ધર્મના આત્મ-જાગરણના વખતમાં અને મુસ્લિમ ધર્મના કયામતના વખતમાં શું અંતર છે ? એ રહસ્યમયી વાતો કોણ સમજશે ?

ઉ. ૪૯- હિન્દુ શાસ્ત્રો જેવા વેદ, પુરાણ, ઉપનિષદોમાં વર્ણિત આત્મ-જાગૃતિ વિષયક આહ્વાન તથા મુસ્લિમ ધર્મગ્રંથ કુરાન, હદીસોમાં વર્ણિત →

→ ઉમરકોટ ગામમાં અવતરિત થયા. તેઓએ ૪૦ સાલની ઉમરમાં બ્રહ્મતારક તારતમ મહામંત્ર ઉતાર્યો. તે આ નશ્વર બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કરી ધામ લઈ જવા હેતુ આવ્યા છે.

→ **બ્રહ્મૈવ ભવતિ ઈતિ શ્રુતિ**'' વાક્યને સિદ્ધ કરતાં પુરાણ અને કુરાન પક્ષના **''સોઈ ખુદા સોઈ બ્રહ્મ''** જેવા વિષયોની વચ્ચે સમન્વયાત્મક સંબંધ સ્થાપિત કર્યા. સાથે જ આપ્તપુરુષોના ભવિષ્યાનુસાર જડ-ચેતનને મુક્તિ પ્રદાન કરી બેહદમાં અખંડ કરી દીધા.

→ વ્રજની લીલા. બીજો દિન છે-મહારાસ લીલા. ત્રીજો દિન છે-આરબમાં તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ દ્વારા સાક્ષીઓ રાખવાની લીલા. ચોથો દિન છે-સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપની લીલા અને પાંચમો દિન છે-દીવબંદરથી લઈને પન્ના સુધીની જાગણી લીલા.

→ **ધામ ચલત હૈં, તુમ હૂજો સબે હુસિયાર**'' અર્થાત્ ''હવે મારું કાર્ય પૂર્ણ થયું.'' એટલે કે હવે હું ધામ જઈ રહ્યો છું. મારી સુરતા ધામની તરફ ઉન્મુખ (આતુર) થઈ રહી છે. અતઃ જે આત્માઓ સંસારમાં રહેશે, તેઓ સાવધાન થઈને રહેવું અને જેને સાથે ચાલવું હોય, તે તૈયાર થઈ જાય.'' આ રીતે મહામતિ સ્વરૂપ બે-ત્રણ વર્ષ પહેલાંથી જ કહેવા લાગ્યા હતા.

→ કયામતના વખત કબરથી મડદાને ઉઠવા જેવા આહ્‌વાનોમાં રતીભાર પણ અંતર નથી. અંતર માત્ર નાસમજરૂપી અજ્ઞાનતાના કારણે છે. એ વાતો તો તે આત્માઓ અથવા રૂહો જ સમજશે, જેના માટે બ્રહ્મ-ખુદાએ ખેલ રચ્યો છે. શાસ્ત્ર, કુરાન અને પુરાણના અવતરણની વાતો પણ તે બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન રૂહો જ સમજશે.

પ્ર. ૫૦- કયામતના વખતે ઇમામ દ્વારા કયામતના સાત નિશાન ખુલવાનો વાયદો કોણે અને ક્યારે કર્યો હતો ?

પ્ર. ૫૧- ચાર વસિયતનામા ક્યારે-ક્યારે આવ્યા ? કોની પાસે અને ક્યાંથી આવ્યા ?

ઉ. ૫૧- ચાર વસિયતનામોમાંથી પ્રથમ વસિયતનામા રૂહઅલ્લાહ દ્વારા બીજા જામા પહેરવાથી અર્થાત્ વિ.સં.૧૭૧૨ (ઈ.સ.૧૬૫૫) માં આવ્યો. બીજું વસિયતનામા રૂહઅલ્લાહના બીજા જામા ધારણ કરવાવાળા મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના મેરતા પહોંચવું અને કલમા તેમજ તારતમના સમન્વયાત્મક એકીકરણ થવાથી અર્થાત્ ઈસા અને મહંમદનો મેળાપ થતાં જ જ્યારે મહામતિ સ્વરૂપ ''અહમદ'' પદ દ્વારા વિભૂષિત થયા, ત્યારે વિ.સં. ૧૭૩૧ (ઈ.સ. ૧૬૭૪) માં આવ્યું. ત્રીજું વસિયતનામા હરિદ્વારમાં કુંભના મેળાના દરમ્યાન મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા →

પ્ર. ૫૨- ઉક્ત ચારેય વસિયતનામામાં શું-શું સંદેશ હતા ? ક્રમશઃ લખો.

ઉ. ૫૨- પ્રથમ વસિયતનામાના આવવાનો અર્થ છે - મુસ્લિમ સમાજના ફકીરોની ફકીરી દૈવત-દૈવી શક્તિ અર્થાત્ સફકત (ચમત્કાર) નું ચાલી જવું. આ વાતની સૂચના આપવા માટે પહેલાં વસિયતનામા હિંદના ખલીફા ઔરંગઝેબની પાસે આવ્યા કેમ કે રૂહઅલ્લાહએ જ્યારે (વિ.સં. ૧૭૧૨) થી બીજા જામા (સુપેત-સફેદ ગોદડી) ધારણ કર્યો, ત્યારથી મુસ્લિમ ફકીરોની શકિત નિકમ્મી (ઓછી) થઈ ગઈ. બીજા વસિયતનામાના આવવાનો અર્થ છે, મુસ્લિમ સંપ્રદાયની વચ્ચેથી **''નૂરી ઝંડા''** અર્થાત્ કુરાનનું જવું. વિ.સં. ૧૭૩૧માં જ્યારે રૂહઅલ્લાહના બીજા જામા ધારણ કરવાવાળા મહામતિ સ્વરૂપ મેરતા પહોંચ્યા અને →

ઉ. ૫૦- કયામતના વખતે ઇમામ સ્વરૂપ દ્વારા કુરાનના સાત નિશાન ખુલવાનો વાયદો આરબના મહંમદ સાહેબે જ કુરાનમાં કર્યો હતો અને આ ભવિષ્ય તેઓએ અગિયારસો સાલ પૂર્વે જ કહી દીધું હતું.

→ શાસ્ત્રાર્થમાં વિજય પ્રાપ્ત કરી **''વિજયાભિનંદ બુદ્ધ નિષ્કલંકાવતાર''** નો ધર્મઝંડો સ્થાપિત કરતાં અર્થાત્ વિ.સં. ૧૭૩૫ (ઈ.સ. ૧૬૭૮) માં આવ્યું તથા ચોથું વસિયતનામા ત્યારે આવ્યું, જ્યારે વિ.સં. ૧૭૪૩ (ઈ.સ. ૧૬૮૬) માં મહારાજા છત્રસાલ શ્રી પ્રાણનાથજીને હસ્તી (હાથી) પર સવાર કરીને ધર્મ પર્યટન કરતાં-કરતાં જલાલપુર પહોંચ્યા અને ત્યાંના મુલ્લા-કાજીઓને પરાસ્ત કરી તેમને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી જ **''આખર જમાનાના ખાવિંદ ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ છે''**-એ કબૂલ કરાવ્યું તથા તેમના દ્વારા કબૂલ કરેલી તે તમામ વાતોને એક મહજરનામામાં દર્જ કરી તે મહજરનામા દિલ્લીના બાદશાહ ઔરંગઝેબની પાસે મોકલ્યા. એ ચારેય વસિયતનામા દિલ્લીના બાદશાહ ઔરંગઝેબની પાસે મુસ્લિમ ધર્મના માનનીય તથા સર્વશ્રેષ્ઠ સ્થાન મક્કાથી આવ્યા.

→ ત્યાં કલમા તેમજ તારતમનો મેળાપ થવાથી તેમને અહમદ ખિતાબ પ્રાપ્ત થયો, ત્યારે તે સ્વરૂપ બંને સમાજની જવાબદારી પોતાના કંધા (ખભા) પર લઈને દિલ્લીને નિશાના રાખીને એક જ લક્ષ્યયુક્ત તારતમ અને કલમાના **''નૂરી ઝંડા''** ની સાથે આગળ વધ્યા. ત્રીજા વસિયતનામાના આવવાનો અર્થ છે બરકત અર્થાત્ મુસ્લિમ ધર્મની આમ જનતાની અંદરથી ધર્મના પ્રતિ પહેલાં જેવા શ્રદ્ધા-વિશ્વાસનું નષ્ટ થઈ જવું અર્થાત્ ન કુરાનની વાતો પર શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ રહેવો, ન ફકીરો કે મૌલવીઓના વચનો પર પહેલાં જેવો ડર રહેવો. ચોથા વસિયતનામાના આવવાનો અર્થ છે, મુસ્લિમ સમાજ જે **''નૂરી ઝંડા''** પર ઊભો છે તે બધી દૈવતો (ધનસંપત્તિ)-સફકત, બરકત, કુરાન અને ઈમાનનું ચાલી જવું અને ઇસ્લામ ધર્મનું ખાલી રહી જવું.

પ્ર. ૫૩- સંસારના બધા લોકોએ શ્રી પ્રાણનાથજીના જીવનકાળમાં કયા-કયા ત્રણ નિશાન સ્પષ્ટરૂપેણ જોયા ?

ઉ. ૫૩- સંસારના બધા લોકોએ શ્રી પ્રાણનાથજીના જીવનકાળમાં કયામતના →

પ્ર. ૫૪- ''કુરાનમાં લખેલી ઇમામ અને મોમિનોની સાથે થયેલી દજ્જાલની લડાઈ સંસારના લોકોએ પ્રત્યક્ષરૂપમાં જોઈ.'' અત: કેવી રીતે ?

ઉ. ૫૪- સદ્ગ્રંથ કુરાનમાં લખેલી વાતો અકાટ્ય છે. ધર્મવિરોધી દજ્જાલ ઇમામ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી અને રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપ શ્રી દેવચંદ્રજીની સાથે →

પ્ર. ૫૫- ''ઈસા-રૂહઅલ્લાહ દજ્જાલની સેનાની સાથે બહુ જ સમય સુધી લડ્યા''. અત: કેવી રીતે તથા ક્યારથી, ક્યાં સુધી ?

ઉ. ૫૫- ઈસા-રૂહઅલ્લાહ સદ્ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજી પાંચ વર્ષની ઉંમરથી જ માયાવી →

પ્ર. ૫૬- શ્રીજી સ્વરૂપની અંદર સ્થિત પંચશક્તિઓમાંથી કુરાનના રહસ્યોને બધાની સામે પ્રગટ કરવાનું કાર્ય કરવાવાળી શક્તિ કઈ છે ?

ઉ. ૫૬- શ્રીજી સાહેબના હૃદયસ્થ પંચશક્તિઓમાંથી માત્ર કુરાન, હદીસોના જ →

પ્ર. ૫૭-અસરાફીલનો સ્વર (સૂર) ફૂંકવાનું શું પરિણામ થયું ?

ઉ. ૫૭- અસરાફીલ (અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ) નો સ્વર (સૂર) ફૂંકવાથી તારતમનું તારતમ પ્રગટ થયું. તે સ્વરની ધ્વનિથી નશ્વર બ્રહ્માંડના નશ્વર બ્રહ્મ, →

પ્ર. ૫૮- શ્રીજી સ્વરૂપે રાત-દિન બંગલાજીમાં ઉક્ત પ્રકાર કેટલાં વર્ષ સુધી સદુપદેશ આપ્યો ? પુન: તેમના જ્ઞાન-બોધને કયા સમુદાયે સમજીને ગ્રહણ કર્યો ?

→ સાત નિશાનોમાંથી ત્રણ નિશાન સ્પષ્ટરૂપથી પોતાની આંખોથી જોયા. જેમ કે-૧) આજૂજ અને માજૂજનું ઈન્સાનને ખાવું. ૨) પશ્ચિમથી સૂર્યનું ઉગવું અને ૩) દાભા નામક જાનવરનું ઈસા અને ઇમામની સાથે લડવું.

→ કળિયુગથી પ્રભાવિત બુદ્ધિ લઈને ધર્મવિરુદ્ધ લડ્યા. એ દજ્જાલ ઇમામ સ્વરૂપ તથા મોમિનોની સાથે વિ.સં. ૧૬૩૮ થી લઈને ૧૭૫૧ સુધી લડ્યા. એમાં વિશેષ લડાઈ દિલ્લીના શરાઅના શયતાન કાજીઓ અને મોમિનોની વચ્ચે થઈ. એ શરાઅના શયતાનોએ દજ્જાલ સ્વરૂપ થઈને ઇમામના પેગામને ઠુકરાવ્યો અને મોમિનોને કેદ કરી પ્રતાડિત કર્યા.

→ બુદ્ધિવાળા દજ્જાલોથી લડતા આવ્યા. જામનગરમાં બ્રહ્મતત્ત્વની પ્રાપ્તિ માટે તેઓએ દજ્જાલોથી વિશેષ લડાઈ કરી. આ પ્રકાર ઈસા-રૂહઅલ્લાહ વિ.સં. ૧૬૩૮ થી લઈને વિ.સં. ૧૭૫૧ સુધી કલિકાલરૂપી દજ્જાલોથી લડતા રહ્યા.

→ નહિ, અપિતુ વેદ, પુરાણ આદિ ધાર્મિક સદ્‌ગ્રંથોના ગોપ્યાતિગોપ્ય રહસ્યોને ખોલીને બધાની સામે રાખવાનું કાર્ય બુદ્ધજી અર્થાત્ અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ-અસરાફીલનું છે.

→ પરમાત્મા, ઈશ્વર આદિ બધા ઉડી ગયા અથવા જૂઠા સાબિત થયા અને સત અર્થાત્ અક્ષર અને અક્ષરાતીત અથવા નૂર અને નૂરતજલ્લાહ જાહેર થયા.

ઉ. ૫૮- ઉક્ત પ્રકારથી અક્ષરાતીત ખુદા-બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજી બંને પક્ષોની આત્માઓને અગિયાર વર્ષ સુધી સમન્વયાત્મક (એકત્વભાવ-મૈત્રીભાવ) ઉપદેશ આપતાં રહ્યા અને ત્યારબાદ તેઓએ શ્રી પરમધામની તરફ →

→ પ્રસ્થાન (પ્રયાણ, વિદાય) કર્યુ. પુનઃ ઉક્ત જ્ઞાન ધામસ્થ આત્માઓએ →

પ્ર. ૫૯- અરસ-શ્રી પરમધામની સંપદા શું છે ? પુનઃ એવું કહ્યું છે કે ''તે સંપદા ભાગ્યવાન આત્માઓ જ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.'' અતઃ ભાગ્યવાન આત્માઓ કોને કહ્યું છે ?

ઉ. ૫૯- અરસ-અક્ષરાતીત શ્રી પરમધામની સંપદા શ્રી અક્ષરાતીત રાજશ્યામાજી →

પ્ર. ૬૦- કોની ચર્ચાના દરમ્યાન ન બોલવાની ઈચ્છા અને ન તાકાત જ હોય છે ? કોના પ્રેમ અને વિશ્વાસને નષ્ટ કરવા માટે, સદૈવ કોણ તૈયાર રહે છે ?

ઉ. ૬૦- મહામતિ સ્વરૂપ ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીની ચર્ચા-કથાના દરમ્યાન →

પ્ર. ૬૧- આ વખત ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપે આજ્ઞા આપી. અતઃ કોને અને શેના માટે ? પુનઃ આગળનો કાર્યક્રમ શું છે ?

ઉ. ૬૧- આ વખત ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપે સ્નાન કરવાની વ્યવસ્થા →

❖ રાજભોગ ❖

પ્ર. ૧- શ્રી પ્રાણનાથજી ''રાજભોગ'' આરોગતાં પહેલાં અને ચર્ચા બંધ થયા પછી શું કરે છે ?

પ્ર. ૨- દોપહર (બપોર) ના સમય થવામાં જ્યારે બે ઘડી અવશેષ રહે છે. અર્થાત્ જ્યારે સવા અગિયાર વાગે છે, ત્યારે કોણ અને કોના માટે અરજ કરે છે ?

→ જ સોળ આના ગ્રહણ કર્યુ.

→ સહિત શ્રી પરમધામ પચીસ પક્ષ છે. એના વારસદાર ધામથી ખેલ જોવા આવેલી ભાગ્યવાન બડભાગી બ્રહ્માત્માઓ જ હોઈ શકે છે કેમ કે તે જ આ સંપદાની સંબંધી છે. પુનઃ **''બિના સંબંધ ન પાઈએ, કોટિન કરે આચાર.''**

→ ન કોઈને બોલવાની ઈચ્છા થતી, ન કોઈ હિંમત જ કરી શકે છે. બ્રહ્મ અને બ્રહ્માત્માઓની પ્રેમમયી ચર્ચા-કથા અથવા વાર્તાલાપને તથા તેમના શ્રદ્ધા, પ્રેમ અને વિશ્વાસને નષ્ટ કરવા માટે માયાવી વિકારગ્રસ્ત દજ્જાલરૂપી ઈન્સાન સદૈવ તત્પર રહે છે.

→ કરવાવાળાઓને તૈયારી કરવાની આજ્ઞા આપી. એક તરફ થાળભોગની તૈયારી થવા લાગી, તો બીજી તરફ સ્નાન કરાવવાની. સ્નાનના પછી રાજભોગ આરોગવા-આરોગાવવાનો કાર્યક્રમ છે.

-(પ્રકરણ-૬૪, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૬૧, કુલ સં. ૪૬૨૧+૬૧=૪૬૮૨).

❖ રાજભોગ ❖

ઉ. ૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ''રાજભોગ'' આરોગતાં પહેલાં અને ચર્ચા-કથા સમાપ્તિના પછી તેલ મર્દન કરીને સ્નાન કરે છે. તેમના સેવક-સેવિકાઓ તેમને ઝીલણાં-સ્નાન કરાવે છે.

ઉ. ૨- સવા અગિયાર વાગે સ્નાન અને ભોજન કરાવવાની સેવા કરવાવાળા સાથ અરજ કરે છે, ''હે ધણી ! હવે ચર્ચા બંધ કરો, રાજભોગનો સમય થયો છે.''

પ્ર. ૩- કોણે અને કોને થાળ લાવવાની આજ્ઞા આપી, જેની પર પ્રસન્ન થઈને શ્રી બાઈજીને થાળ લઈ આવવાના સમાચાર આપવામાં આવ્યા ?

પ્ર. ૪- ભોજન માટે અરજ કરવા માટે હનુમંતબાઈથી પહેલાં કોણ-કોણ આવ્યા ? તેમના નામ લખો.

પ્ર. ૫- ચર્ચારસમાં મગ્ન શ્રીજી, સ્નાનની સેવાનો ઇંતેજાર કરવાવાળાઓને શું કહે છે ?

ઉ. ૫- ચર્ચા-કથાના રસમાં મગ્ન ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપ, સ્નાન કરાવવાની →

પ્ર. ૬- ''તબલોં મોકોં ચરચા સે, કાહે કરત હો ભંગ''-એવું કોણ, કોને કહે છે ? ઉક્ત કથનના જવાબમાં સેવા માટે ઉપસ્થિત સુંદરસાથ શું કહે છે ?

પ્ર. ૭- ચર્ચા-કથા કરતાં સમયે કાનમાં ધીમેથી કંઈક કહેવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૮- ''અરજ ખાસ ગિરોહ કી'' અતઃ ખાસ અથવા શિરોમણી સખી કોણ છે ?

પ્ર. ૯- ચર્ચાથી ઉઠીને શ્રીજી સ્વરૂપ ચોકી પર બિરાજમાન કેમ થાય છે ?

ઉ. ૩- સવા અગિયાર વાગે ઈશારાથી અરજ કરવાવાળી હનુમંતબાઈને શ્રીજી સાહેબજીએ થાળ લાવવાની આજ્ઞા આપી. આજ્ઞા મળતાં જ પ્રસન્ન થઈને હનુમંતબાઈએ શ્રી બાઈજૂરાજને થાળ લઈ આવવાના સમાચાર આપ્યા.

ઉ. ૪- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપથી ચર્ચા-કથા બંધ કરીને ભોજન કરવાની અરજ કરવા માટે સર્વપ્રથમ કમલાવતીબાઈ આવી. ત્યારબાદ લાડબાઈ અને ત્રીજીવાર હનુમંતબાઈ આવી.

→ સેવાનો ઇંતેજાર કરવાવાળાઓને કહે છે, ''અરે ! આપ પહેલાં સ્નાનની સામગ્રીઓ જેમ કે ધોતી, પોતી-અંગોછા, તેલ વગેરે તો તૈયાર કરો. સ્નાનની પૂર્ણ વ્યવસ્થા કર્યા પછી મને ચર્ચાથી ઉઠાડો.''

ઉ. ૬- **''તબલોં મોકોં ચરચા સે, કાહે કરત હો ભંગ''**-એવું શ્રીજી સ્વરૂપ અરજ કરવાની સેવા કરવાવાળાઓને કહે છે. ઉક્ત કથનના જવાબમાં સેવામાં ઉપસ્થિત સાથ કહે છે, ''શ્રી તેજકુંવરી બાઈજીએ આગ્રહપૂર્વક પ્રાર્થના કરી છે.''

ઉ. ૭- ચર્ચા-કથા કરતાં સમય શ્રીજી સાહેબજીના કાનમાં ચુપકીથી (ધીરેથી) (છાનામાના) કંઈક કહેવાવાળા જયંતિદાસભાઈ છે.

ઉ. ૮- **''અરજ ખાસ ગિરોહ કી''** અર્થાત્ સુંદરસાથમાં અગ્રગણ્ય શિરોમણી સખી શ્રી અમલાવતી-શ્રી બાઈજૂરાજજી છે. તેમના દ્વારા કરેલી અરજ જયંતિદાસભાઈ પુનઃ દોહરાવીને શ્રીજીના કાનમાં સ્પષ્ટ કરી દે છે.

ઉ. ૯- ચર્ચાથી ઉઠીને શ્રીજી સ્વરૂપ સીધા સ્નાનના સ્થાન પર જઈને સ્નાન હેતુ ચોકી પર વિરાજમાન થાય છે.

પ્ર. ૧૦- ચોકી પર બેસતાં જ ચારે તરફથી બ્રહ્માત્માઓ ધામધણી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીને કેમ ઘેરી લે છે ?

પ્ર. ૧૧- ગોદાવરીબાઈ અને ગંગારામભાઈ કટોરી ભરીને શું લાવે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૧૨- શ્રીજી સાહેબજીના શરીરની તેલથી માલિશ કરવાની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૧૩- તેલની પ્રસાદી સુંદરસાથમાં વહેંચવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૪- આ વખત લાલદાસજી શું-શું લઈને આવે છે ? પુનઃ માનિકબાઈ આ સમય શું સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૫- ગંગારામભાઈ અને ભગવાનભાઈ આ સમય કેવી સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૬- સેવા કરતાં સમયે કોના મનમાં તનિક (જરાક) પણ અભિમાન રહેતું નથી ?

પ્ર. ૧૭- આ વખત કન્નડભાઈ અને ગંગારામભાઈ શું ગાય છે ? પુનઃ બીજી તરફ તારાબાઈ શું કરે છે ?

ઉ. ૧૭- કન્નડભાઈ અને ગંગારામભાઈ ધણીને ઝીલણાં-સ્નાન કરાવતી વખતે →

પ્ર. ૧૮- સ્નાનના સમયે માનબાઈ શું, કોના માટે અને કેમ લઈને આવે છે ?

ઉ. ૧૦- ચોકી પર બિરાજમાન થતાં જ શ્રી ધામધણી સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને ઝીલણાં-સ્નાન કરાવવાની સેવા માટે ચારે તરફથી બ્રહ્માત્માઓ ઘેરી લે છે.

ઉ. ૧૧- ગોદાવરીબાઈ અને ગંગારામભાઈ કટોરીમાં તેલ લઈને આવે છે અને તેનાથી શ્રીજીના શરીરની માલિશ કરે છે.

ઉ. ૧૨- શ્રીજી સાહેબજીના શરીરની તેલથી માલિશ કરવાની સેવામાં શામિલ છે - અગરદાસજી, ગુલજીભાઈ અને બંશીભાઈ. એમની સાથે-સાથે સીતારામભાઈ પણ આ સેવામાં તત્પર રહેવા માટે સંમિલિત રહે છે.

ઉ. ૧૩- શ્રીજી સ્વરૂપના શરીર પર તેલ મર્દન કર્યા પછી તેલની પ્રસાદી સુંદરસાથમાં વિતરણ કરવાની સેવા ગંગારામભાઈ કરે છે.

ઉ ૧૪- આ વખત શ્રી લાલદાસજી મહારાજ ધોતી-પોતી, અંગોછા અને પીતાંબર લઈને આવે છે. માનિકબાઈ આ સમય સ્નાન માટે ઉપર્યુક્ત ગરમ જળ લાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૫- ગંગારામભાઈ અને ભગવાનભાઈ ગરમ જળમાં મળાવવા માટે ઠંડું જળ લાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૬- શ્રી ધામધણીને ઝીલણાં-સ્નાન કરાવતાં સમયે ભગવાનભાઈ અને ગંગારામભાઈના મનમાં તનિક પણ અભિમાન રહેતું નથી.

→ રાસલીલાના પછી ગાયેલી ઝીલણાં રામત **''અની હાં રે ઝીલણ રંગ સોહામણાં રે''** નું ગાન કરે છે. પુનઃ બીજી તરફ તારાબાઈ બેસીને તેને દોહરાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૮- માનબાઈ સ્નાનના સમયે શ્રીજીને બેસવા માટે ચોકી લાવવાની સેવા કરે છે.

પ્ર. ૧૯- માનબાઈ ચોકી લાવવાની સેવા કરે છે, તો રતનબાઈ કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૨૦- નિશ્ચિત સમય પર ચંદનની ખડાઉં લઈને ઉપસ્થિત થવાવાળા અને પાટલી પર ચાદર બિછાવવાની સેવા કરવાવાળા કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૨૧- શ્રીજી સાહેબજીના સ્નાન કરતાં સમય ચંદરવો લગાવવાની સેવા કોની છે ?

પ્ર. ૨૨- શ્રીજી સાહેબજીને પ્રેમપૂર્વક સ્નાન કોણ કરાવે છે ? એમની સાથે અન્ય કોણ છે ?

ઉ. ૨૨- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને માનિકભાઈ પ્રેમપૂર્વક સ્નાન કરાવે છે.

→

પ્ર. ૨૩- લચ્છીદાસભાઈ અને વૃંદાવનભાઈ શું સેવા કરે છે ? લાલબાઈ આનંદવિભોર થઈને શું આપે છે ?

પ્ર. ૨૪- આ વખત જો મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચે છે, તો તે શું કરવા લાગે છે ?

પ્ર. ૨૫- લાલબાઈ શું લઈને આવે છે ? સ્નાન પછી શ્રીજીનું શરીર કોણ લૂછે છે ? આ સેવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૨૬- કોને સ્નાન કરાવતાં સમયે બ્રહ્માત્માઓ ઝીલણાંની રામત ગાય છે ? પુનઃ આ સમય શ્રી રાજજી રાજારામભાઈની પુત્રી લલિતાની સાથે શું મશ્કરી કરે છે ?

ઉ. ૧૯- માનબાઈ દ્વારા લાવેલી ચોકી પર બેસીને આગળ ચરણ રાખવા માટે રતનબાઈ એક પાટલી અર્થાત્ એક નાની ચોકી પ્રેમભર્યા દિલથી લાવીને રાખે છે.

ઉ. ૨૦- રામબાઈ સમય-સમય પર શ્રી ધામધણીજીના માટે ચંદનની ખડાઊં લઈને ઉપસ્થિત થાય છે, તો પાટલી પર પાંવડાના રૂપમાં ચાદર બિછાવવાની સેવામાં રતનબાઈ હાજર થાય છે.

ઉ. ૨૧- શ્રીજી સાહેબ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપના સ્નાન કરતાં સમય ઉપર ચંદરવો લગાવવાની સેવા રતનબાઈ કરે છે.

→ ઝીલણાં-સ્નાનના સમય માનિકભાઈની સાથે શ્રી લાલદાસજી પણ આ સેવામાં રહે છે અને બહુ ઉમંગની સાથે લોટાથી પાણી ઉછાળતાં અને રેડતાં ધામધણી સ્વરૂપને સ્નાન કરાવે છે.

ઉ. ૨૩- લચ્છીદાસભાઈ અને વૃંદાવનભાઈ સ્નાન પછી શ્રીજી સ્વરૂપનું શરીર લૂછવાની સેવા કરે છે. આ સમય લાલબાઈ આનંદવિભોર થઈને શ્રીજી સાહેબજીને રૂમાલ આપે છે.

ઉ. ૨૪- આ વખત જો મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચે છે, તો તે તુરંત શ્રીજી સાહેબજીનું શરીર લૂછવાની સેવા કરવા લાગે છે અને હાથ પકડીને તેમને ઉઠાવવામાં સહયોગ કરે છે.

ઉ. ૨૫- લાલબાઈ આ વખત રૂમાલ લઈને હાજર થાય છે અને આ રૂમાલથી શ્રી બાઈજૂરાજ શ્રીજી સાહેબનું શરીર લૂછવાની સેવા કરે છે. આ સેવામાં પ્રેમદાસભાઈ પણ બહુ પ્રેમભર્યા દિલથી શામિલ થઈ જાય છે.

ઉ. ૨૬- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને ઝીલણાં-સ્નાન કરાવવા માટે બધી બ્રહ્માત્માઓ તેમને ઘેરીને ઊભી થઈ જાય છે અને **''અની હાં રે ઝીલણ રંગ સોહામણાં રે''** નામક રામત ગાતાં તેમને ઝીલણાં કરાવવા →

→ લાગે છે. ઝીલણાં-સ્નાન કરતાં સમયે વચ-વચમાં શ્રી રાજજી લોટામાં જળ ભરીને લલિતા સખી પર નાંખી દે છે અને તેમના બધા વસ્ત્ર →

પ્ર. ૨૭- કયા વખતે બ્રહ્માત્માઓ આપસ્તમાં આનંદમયી હાંસી-વિનોદ કરે છે ?

પ્ર. ૨૮- ઝીલણાં-સ્નાનના જળમાં લોટપોટ થવાવાળા ભાઈ કોણ છે અને કેવા છે ?

પ્ર. ૨૯- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની વિશેષતાને અંકિત કરતાં કુરાન ગ્રંથમાં શું કહ્યું છે ?

ઉ. ૨૯- બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન બ્રહ્મ-ખુદાના અભિન્ન (અખંડ-એક) દોસ્ત છે. તેમને સદ્‌ગ્રંથ કુરાન શરીફમાં પોતાના ગુણ, અંગ, ઈન્દ્રિયોના વિકારોના →

પ્ર. ૩૦- આ સમય કેશવદાસજી અને લાલદાસજી શું કરે છે ?

પ્ર. ૩૧- સ્નાન પછી લાલદાસજી અને પ્રેમદાસભાઈ શું કરે છે ? પુન: શ્રીજીને કંબલ (કામળી)-થુરમા ઓઢાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૨- આ સમય વલ્લભદાસભાઈ શું લાવીને શ્રીજીના ચરણોની સમીપ રાખી દે છે ? તદુપરાંત શ્રીજી કોના બિછાવેલાં પાંવડા પર ચાલે છે ?

→ ભીંજવી દે છે. આ પ્રસંગ દ્વારા બધામાં બહુ હાંસી અને કલોલ થઈ ઉઠે છે.

ઉ. ૨૭- ઝીલણાં-સ્નાનના સમયે બ્રહ્માત્માઓ પરસ્પર આનંદમયી ક્રીડાઓ દ્વારા હાંસી-વિનોદ કરે છે અને ધામધણી શ્રીજી સાહેબ મધુર વચનો દ્વારા બધાથી વાતો કરે છે.

ઉ. ૨૮- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી જે સ્થાન પર ઝીલણાં-સ્નાન કરે છે, ત્યાં ધામધણી દ્વારા સ્નાન કરેલાં વહેતાં જળમાં શોભાદાસભાઈ લોટપોટ થઈને આનંદ લે છે. તે સાધુ વેશમાં પવિત્ર મનથી જમાતની વચ્ચે રહે છે.

→ દુશ્મન બતાવવામાં આવ્યા છે. અર્થાત્ તેઓ પોતાના ગુણ, અંગ, ઈન્દ્રિયોના અનુકૂળ ન બનીને તેમને માયાના મુખથી બચાવીને ધણીના ચરણ પ્રાપ્ત કરાવવાવાળા માર્ગની તરફ ફેરવી લે છે. એ જ એ બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોની વિશેષતા છે.

ઉ. ૩૦- આ સમય શ્રી કેશવદાસજી વાણી લાવીને તેનું પારાયણ (વાચન) કરે છે અને શ્રી લાલદાસજી કુરાનમાંથી વાણીના તે જ પ્રંસગોથી સંબંધિત આયતોને ઢૂંઢીને (શોધીને) શ્રીજીને સંભળાવે છે.

ઉ. ૩૧- સ્નાન કર્યા પછી લાલદાસજી અને પ્રેમદાસભાઈ ધણીને પીતાંબર પહેરાવે છે અને મહારાજા છત્રસાલ એક વિશેષ થુરમા અર્થાત્ એક દોહરી પહાડી કંબલ શ્રીજી સ્વરૂપને ઓઢાડે છે.

ઉ. ૩૨- આ સમય શ્રી વલ્લભદાસભાઈ રત્નોથી જડેલ પનહી (ખડાઊં) ના જોડાં લાવીને શ્રીજીના ચરણોની સમીપ રાખી દે છે. તદુપરાંત રતનબાઈ દ્વારા બિછાવેલાં પાંવડા પર શ્રી પ્રાણનાથજી હર્ષ-ઉમંગથી ચાલે છે.

પ્ર. ૩૩- કોના દ્વારા બિછાવેલાં રેશમી પાંવડા પર ચાલીને, શ્રી રાજજી ક્યાં બિરાજે છે ?

પ્ર. ૩૪- ત્રીજો પાંવડો કોણે બિછાવ્યો, જેની પર શ્રીજી મન મોહિત કરી દેવાવાળી ચાલથી ચાલે છે ? તે સમય શ્રીજીને ઘેરીને ચાલવાવાળી સખીઓ શું કરે છે ?

પ્ર. ૩૫- સમસ્ત સુંદરસાથ માટે પ્રતિદિન પડિયા-દડિયા, પતરાળા (દોના-પતળ) બનાવવાની સેવા કોણ કરે છે તથા તેમની સાથે તે સેવામાં અન્ય કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૬- શ્રીજીને આરોગાવવા માટે થાળ લઈને કોણ આવે છે ? થાળ લઈને આવવાવાળી સખીની ઉપર ચંદરવો પકડીને કેટલી સખીઓ ચાલે છે ?

પ્ર. ૩૭- ચાંદીની મોટી થાળીને રૂમાલથી સારી રીતે લૂછવાની સેવા કરવાવાળી કોણ છે ? ત્યારબાદ તે થાળી કોણ લે છે ?

પ્ર. ૩૮- ચાંદીની તે થાળીમાં કેટલી કટોરીઓ છે અને તે કઈ-કઈ ધાતુઓની બનેલી છે ?

પ્ર. ૩૯- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના માટે ''રાજભોગ''ની થાળી કોણ સજાવે છે ? આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજ અન્ય સખીઓને શેના માટે સાવધાન રહેવાની સલાહ આપે છે ?

ઉ. ૩૯- શ્રી બાઈજૂરાજ ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના **''રાજભોગ''** ની થાળીને →

ઉ. ૩૩- દીપાબાઈ દ્વારા બિછાવેલાં રેશમી પાંવડા પર ચાલીને શ્રી પ્રાણનાથજી આરોગવા માટે રસોઈના સ્થાન પર બિરાજે છે.

ઉ. ૩૪- ત્રીજો પાંવડો બકાઈએ બિછાવ્યો છે. તેની પર શ્રીજી મનમોહિની ચાલથી ચાલે છે. તેમને ઘેરીને ચાલવાવાળી સખીઓ સુમધુર સ્વરમાં વાણી ગાયન કરે છે.

ઉ. ૩૫- સમસ્ત સુંદરસાથ માટે પ્રતિદિન ભોજન માટે પડિયા-પતરાળા તૈયાર કરવાની સેવા ખેમદાસજી કરે છે. તેમની સાથે આ સેવામાં સીતારામભાઈ પણ શામિલ રહે છે.

ઉ. ૩૬- શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવા માટે ભોજનની થાળી લઈને શ્રી બાઈજૂરાજ આવે છે. તેમની સાથે ચાર સખીઓ થાળની ઉપર ચંદરવો પકડીને ચાલે છે.

ઉ. ૩૭- ચાંદીની મોટી થાળીને આશબાઈ સર્વપ્રથમ પ્રેમપૂર્વક સારી રીતે સજાવી (સંવારી)ને સ્વચ્છ રૂમાલથી લૂછે છે. ત્યારબાદ તે થાળીને શ્રી બાઈજૂરાજ પોતાના હાથમાં લઈ લે છે.

ઉ. ૩૮- ચાંદીની તે થાળમાં કિનારમાં ફરતી દસ કટોરીઓ છે, જે સોના અને ચાંદી નામક ધાતુથી બનેલી છે.

→ દસ કટોરીઓ સહિત પ્રેમપૂર્વક સજાવે છે. તે કટોરીઓમાં શાક-તરકારી (શાકભાજી) વગેરે અન્ય વિભિન્ન પકવાન વ્યવસ્થિત કરે છે. ત્યારબાદ તે અન્ય સખીઓને જરૂરતની વસ્તુઓ લાવવા માટે સાવધાની વર્તવાની સલાહ આપે છે.

પ્ર. ૪૦- શ્રી બાઈજૂરાજ ક્યારે, કેટલા વાગે શ્રી રાજજીને આરોગાવવા માટે થાળ લઈને આવે છે ? તે સેવામાં અન્ય કોણ-કોણ તેમની સાથે ચાલે છે ?

પ્ર. ૪૧- શ્રી બાઈજૂરાજની આગળ-આગળ પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? પુનઃ બિહારીદાસભાઈ આ વખતે કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૪૨- રેશમી ગાદી અને ચોકી બિછાવવા તથા ગાદી પર તકિયા રાખવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૩- શ્રી રાજજી તે ગાદી પર ક્યારે બેસે છે ? શ્રીજીને સન્માનપૂર્વક હાથ પકડીને બેસાડવાવાળાઓમાં બંને તરફ કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૪૪- આ વખતે જયારે શ્રીજી સ્વરૂપ ગાદી પર બિરાજે છે, ત્યારે લલિતાબાઈ શું કહે છે ? તેમની મુખ્ય સેવા શું છે ?

ઉ. ૪૪- અહીંયા આ વખતે જ્યારે ધામધણી સ્વરૂપ ગાદી પર બેસે છે, તો →

પ્ર. ૪૫- કોણ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપની સામે બેસીને વાણી ગાય છે ? તેમની સાથે વાણી ગાવામાં અન્ય કોણ-કોણ સંમિલિત છે ?

પ્ર. ૪૬- આ સમય સ્વાભિમાનપૂર્વક ચોકી રાખવાની અને તેની પર ઝાલર લાગેલો રૂમાલ બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૪૦- શ્રી બાઈજૂરાજ શ્રીજી સ્વરૂપને ''રાજભોગ'' આરોગાવવા માટે બપોરના સવા અગિયાર વાગે થાળ લઈને આવે છે. શ્રી બાઈજૂરાજને ઘેરીને આ સમય તુલસી, રાધા અને રુકમણી નામક અન્ય સખીઓ પણ તેમની સાથે ચાલે છે.

ઉ. ૪૧- **''રાજભોગ''** નો થાળ લઈને ચાલતાં સમયે શ્રી બાઈજૂરાજની આગળ-આગળ પાંવડો બિછાવવાની સેવા કરનાબાઈ કરે છે. આ વખતે સિંહાસનની સામે ગાદી બિછાવવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૪૨- સિંહાસનની સામે ચોકી રાખવા, રેશમી ગાદી બિછાવવા અને તે ગાદીના બંને તરફ બે તકિયા રાખવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૪૩- શ્રી પ્રાણનાથજી તે ગાદી પર ભોજન આરોગવાના સમયે બેસે છે. બેસતાં વખતે તેમને સહારો આપીને સન્માનપૂર્વક બેસાડવાની સેવા માટે એક તરફ લાલબાઈ છે, તો બીજી તરફ ધનબાઈ છે.

→ લલિતાબાઈ **''ખમ્મા-ખમ્મા''**નો જયઘોષ લગાડે છે. શ્રી રાજજીના બેસતાં અને ઉઠતાં સમયે **''ખમ્મા-ખમ્મા''** જયઘોષ લગાડવો જ લલિતાબાઈની મુખ્ય સેવા છે.

ઉ. ૪૫- શ્રી પ્રાણનાથજીની સામે શ્રી મુકુંદદાસજી વાણી ગાય છે. તેમની સાથે વાણી ગાવામાં કન્નડભાઈ, પરમાનંદભાઈ, બિંદાભાઈ અને ગંગારામભાઈ સંમિલિત છે.

ઉ. ૪૬- આ સમય બહુ સ્વાભિમાનપૂર્વક માનબાઈ ચોકી રાખીને તે ચોકી પર ઝાલર લાગેલો રૂમાલ બિછાવ્યા કરે છે.

પ્ર. ૪૭- ઉક્ત ચોકી પર થાળ રાખીને આરોગાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? શ્રીજીને આરોગાવવા માટે વિશેષ કરીને કોણ-કોણ બેસે છે ?

પ્ર. ૪૮- આ વખતે હાથમાં ચિલમચી લઈને સેવામાં કોણ તત્પર રહે છે ? શ્રીજીના હાથ ધોવડાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? પુનઃ રૂમાલ લઈને શ્રીજીના હાથ લૂછવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૯- શ્રી બાઈજૂરાજજી શ્રીજીને આરોગાવવા માટે શું એકલા આવે છે ? આ વખતે શંકરદાસભાઈ કેમ ઉપસ્થિત રહે છે ?

ઉ. ૪૯- શ્રી બાઈજૂરાજજી શ્રીજીને રાજભોગ આરોગાવવા માટે એકલા આવતાં →

પ્ર. ૫૦- સખીઓની ટોળીમાં સરદાર કોણ છે ? શ્રીજીને આરોગાવતાં સમયે તે સુંદરસાથ દ્વારા સેવા પ્રાપ્તિના ઇંતેજારમાં કઈ રીતે તત્પર રહે છે ?

પ્ર. ૫૧- કોણ ભાઈ રાતદિન રસોઈના કાર્યોમાં મસ્ત રહે છે, જે બાદમાં પાછાં જઈ પોતાની ન્યાત-પોતાના ઘર-પરિવારમાં સંમિલિત થઈ ગયા ?

પ્ર. ૫૨- આરોગતી સમયે શ્રીજી સાહેબજીના સિર પર જરી-બૂટ્ટાથી ભરેલો રૂમાલ બાંધવાની સેવા કોણ કરે છે ? તે સમય શ્રીજી કેવી વાતો કરે છે ?

પ્ર. ૫૩- આરોગાવતાં સમયે જરી-બૂટ્ટીયુક્ત ભરેલો મોટો રૂમાલ શ્રીજીને ઓઢાવવાની સેવા કોની છે ?

ઉ. ૪૭- ઉપરોક્ત ચોકી પર થાળ રાખીને શ્રીજી સ્વરૂપને આરોગાવવા માટે શ્રી બાઈજૂરાજ તેમની પાસે જ બેસે છે. શ્રીજીની સન્મુખ આઈજી બેસે છે.

ઉ. ૪૮- આ સમય માનિકભાઈ હાથમાં ચિલમચી લઈને સેવામાં તત્પર રહે છે. તે ચિલમચી દ્વારા શ્રી બાઈજૂરાજજી શ્રીજીના હાથ ધોવડાવે છે. પુનઃ હાથ લૂછવા માટે લાલબાઈ રૂમાલ લઈને આવે છે અને ધામધણીના હાથ લૂછી દે છે.

→ નથી. તે તો પોતાની સખી સમૂહની સાથે ધણીને આરોગાવવા માટે થાળ લઈને આવે છે. આ વખતે શંકરદાસભાઈ સેવાના ઇંતેજારમાં ઉપસ્થિત રહે છે.

ઉ. ૫૦- જયંતિકાકા બધી સખીઓની ટોળીમાં સરદાર છે. યસર્થ તે આગળ-આગળ રહે છે. આરોગાવવાના સમયે તેમને સુંદરસાથની સેવાનો જે પણ બાહ્ય સેવાકાર્ય મળી જાય છે, તેને તે બહુ સાવધાનીથી પૂરું કરે છે. આ પ્રકાર તે સદૈવ સેવા પ્રાપ્તિના ઇંતેજારમાં જ રહે છે.

ઉ. ૫૧- સૂરજમનભાઈ રાતદિન રસોઈના કાર્યોમાં જ ડટે રહે છે. આ પ્રકાર જેઓએ ધામના સુંદરસાથની થોડા સમય સુધી સેવા કરી. થોડા દિવસો પછી તે પુનઃ પોતાની ન્યાત-બિરાદરી, પોતાના ઘર-પરિવારની પાસે પાછાં ફરીને તેમનામાં જ સંમિલિત થઈ ગયા.

ઉ. ૫૨- આરોગતી વખતે ધામધણી શ્રીજી સાહેબના સિર પર જરી-બૂટ્ટાથી ભરેલો રૂમાલ બાંધવાની સેવા માનિકબાઈ કરે છે. તે સમય ધામધણી શ્રીજી તેનાથી મધુર વાણીમાં સારગર્ભિત વાતો કરે છે.

ઉ. ૫૩- આરોગાવતાં સમયે ધામધણી શ્રીજીને જરી-બૂટ્ટી યુક્ત ભરેલો મોટો રૂમાલ ઓઢાવવાની સેવા લાલબાઈ અર્થાત્ લાલદાસજીની ધર્મપત્નીની છે.

પ્ર. ૫૪- ગુલાબજળમાં ભીંજવીને (પલાળીને) શ્રીજીને રૂમાલ આપવાની સેવા કોની છે ? તે અન્ય કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૫૫- કોણ-કોણ સખી પોત-પોતાની વારીમાં થાળ લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૫૬- શ્રી બાઈજૂરાજ કયા સમયે સદૈવ શ્રીજીની સમીપ જ બિરાજમાન રહે છે ? આરોગતાં સમયે શ્રીજી કોનાથી પોતાના રુચિપૂર્ણ વસ્તુઓ માંગે છે ?

પ્ર. ૫૭- શ્રી બાઈજૂરાજ શ્રીજીની વાંછિત વસ્તુઓ કઈ રીતે પીરસે છે ? ભોજન કરતાં સમયે શ્રીજી વચ્ચે-વચ્ચે શું કરે છે ?

ઉ. ૫૭- શ્રીજીના ઈચ્છાનુકૂળ વસ્તુઓ મંગાવીને શ્રી બાઈજૂરાજ બહુ પ્રેમથી →

પ્ર. ૫૮- ભોજન કરતી વખતે બંને બાજુ બેસીને શ્રીજી દ્વારા બોલેલી ચોપાઈ તુરંત લખવાવાળા ભાઈ કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૫૯- આરોગતાં સમયે કોણ ભાઈ ઉપસ્થિત થઈને હદીસોના જ્ઞાનની સાક્ષીઓ યાદ કરીને શ્રીજીને સંભળાવે છે ?

પ્ર. ૬૦- આરોગતાં સમયે શ્રીજી દ્વારા જે પ્રસાદ સખીઓમાં વિતરિત-વિતરણ (વહેંચાય) થાય છે, તે પ્રસાદનો સ્વાદ કોણ લે છે ?

ઉ. ૫૪- ગુલાબજળમાં રૂમાલ ભીંજવીને મુગ્ધ (નિખાલસ-ભોળા) મનથી શ્રીજીને આપવાની સેવા મથુરીબાઈની છે. શ્રીજીના મસ્તક (માથા) પર તિલકની વચ્ચે નાની બિંદી કરવાની સેવા પણ એની જ છે.

ઉ. ૫૫- હિમોતીબાઈ અને મથુરીબાઈ-એ બંને પોત-પોતાની વારીમાં થાળ લઈને આવે છે.

ઉ. ૫૬- જ્યારે ધામધણી ભોજન આરોગવા માટે બેસે છે, ત્યારે શ્રી બાઈજૂરાજ સદૈવ તેમના સમીપ જ બિરાજમાન રહે છે તથા તેમના રુચિપૂર્વક વાંછિત (ઈચ્છિત) વસ્તુઓ મંગાવીને તેમને પ્રેમપૂર્વક આરોગાવે છે અને શ્રીજી પણ પોતાની રુચિમાફક વસ્તુઓ શ્રી બાઈજીથી માંગે છે.

→ તેમની થાળીમાં પીરસે છે. શ્રીજી પણ શાકભાજી, વિભિન્ન પ્રકારના અથાણાં (અચાર) વગેરે વસ્તુઓ ઈચ્છાનુકૂળ બહુ પ્રેમથી સ્વીકારે છે. પુનઃ ભોજન કરતાં સમયે વચ્ચે-વચ્ચે વિભિન્ન વાતો દ્વારા શ્રીજી બધાને આનંદિત પણ કરે છે.

ઉ. ૫૮- શ્રીજીને ભોજન આરોગાવતાં સમયે શ્રીજીની એક તરફ શ્રી લાલદાસજી બેસે છે, તો બીજી તરફ શ્રી કેશવદાસજી. ભોજન આરોગતી વખતે શ્રીજી જે ચોપાઈઓ બોલે છે, તેને એ બંને ભાઈ લખતાં જાય છે.

ઉ. ૫૯- જ્યારે શ્રી ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી ભોજન આરોગવા બેસે છે, ત્યારે શ્રી ગોકુલદાસભાઈ પણ ઉપસ્થિત રહે છે તથા તે હદીસોના જ્ઞાનની સાક્ષીઓ સ્મરણ કરી શ્રીજીને સંભળાવે છે.

ઉ. ૬૦- આરોગતાં સમયે શ્રીજી જે પ્રસાદ સુંદરસાથમાં વિતરિત-વિતરણ કરે છે, સખીઓ દ્વારા લીધેલાં તે પ્રસાદનો સ્વાદ રાજારામભાઈને મળે છે.

પ્ર. ૬૧- આ વખતે પોત-પોતાની ભાવનાનુસાર શ્રીજીને આરોગાવવા માટે પોત-પોતાના ઘરેથી ભોજન-સામગ્રી લાવવાવાળાઓમાં અગ્રગણ્ય કોણ-કોણ છે ? તેઓ શું લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૬૨- આ સમય બંગલાજીમાં કોણ-કોણ આવે છે અને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૬૩- આ વખતે બિહારીદાસ અને વલ્લભદાસભાઈ કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૬૪- ધરમાબાઈ પોતાનો ધર્મ કેવી રીતે પાલન કરે છે ? એમના દ્વારા બનાવેલી રોટલી શ્રી રાજજી બહુ પસંદગી (ચાવ) થી ગ્રહણ કેમ કરે છે ? એમનામાં શું ખૂબી છે ?

ઉ. ૬૪- શ્રી પ્રાણનાથજીને આરોગાવતાં સમયે પોતાના કર્તવ્યપાલન કરવાની →

પ્ર. ૬૫- શ્રીજીના જમણી-ડાબી તરફ કોણ-કોણ રહે છે અને કેમ રહે છે ?

ઉ. ૬૫- ખડગોબાઈ અને હનુમંતબાઈ ભંડારિણ છે, જે આરોગતાં સમયે શ્રીજી →

પ્ર. ૬૬- આ સમય બંગલાજીમાં ક્યાંય પણ ખાલી જગ્યા કેમ જોવામાં આવતી નથી ?

પ્ર. ૬૭- આ વખતે જળ અને પિકદાનની સેવાના ઇંતેજારમાં કોણ-કોણ ઉપસ્થિત રહે છે ?

ઉ. ૬૭- આરોગવાના સમયે જ્યારે વચમાં શ્રીજીને જળની જરૂર પડે છે, ત્યારે →

ઉ. ૬૧- આ વખતે અન્ય સુંદરસાથ પણ ભાવુક થઈને પોત-પોતાના ઘરેથી ધામધણી શ્રી રાજજી માટે કંઈ ને કંઈ બનાવીને લાવે છે. એમાંથી અગ્રગણ્ય રતનબાઈ અને પૂરબાઈ શ્રીજી માટે મગ લઈને આવે છે.

ઉ. ૬૨- આ સમય બહુ પ્રેમથી શ્રી બંગલાજીમાં પ્રેમબાઈ, પુનઃ સીતાબાઈ અને સુઆબાઈ આવે છે અને પોતાના હાથથી રૂમાલ લાવીને થાળની ઉપર હલાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૬૩- બિહારીદાસભાઈ પણ આ સમય ઉક્ત સખીઓની સાથે હાથમાં રૂમાલ લઈને હલાવવાની સેવા કરે છે. શ્રી વલ્લભદાસભાઈ તો આ વખતે ગાદીની પાછળ છત્ર લઈને ઊભા રહે છે.

→ ભાવનાથી ધરમાબાઈ પ્રતિદિન બહુ પ્રેમથી નરમ-નરમ રોટલી લઈને આવે છે. પવિત્ર-કોમળ દિલથી બનાવેલી તેની રોટલી શ્રીજી બહુ ચાવ (ચાહ)થી ગ્રહણ કરે છે. કેમ કે તેમની રોટી નરમમાં નરમ છે. નરમમાં નરમ રોટલી બનાવવાની કળા જ એમના હાથની વિશેષતા છે.

→ સાહેબજીની જમણી-ડાબી તરફ બેસે છે અને શ્રીજીને કઈ વસ્તુની જરૂર પડશે, એ જ વાતના ઇંતેજારમાં રહે છે. જરૂરત પડવાથી વાંછિત (ઈચ્છિત) વસ્તુઓ ભાગી-ભાગીને લઈ આવે છે.

ઉ. ૬૬- આ સમય શ્રીજીને આરોગાવવા માટે બધા સુંદરસાથ બંગલાજીમાં એકત્રિત થાય છે. બંગલાજી આ રીતે ભરાઈ જાય છે કે એક પણ જગ્યા ખાલી જોવામાં આવતી નથી.

→ છબીલદાસભાઈ સ્વચ્છ જળ લઈને શ્રીજીને અર્પણ કરવા માટે તત્પર રહે છે. પુનઃ કોગળા કરવા માટે પિકદાની (થૂંકદાની) લઈને વિશેષ સેવક વલ્લભદાસભાઈ ઇંતેજારમાં ઊભા રહે છે.

પ્ર. ૬૮- ગાદીની બંને તરફ બે પિકદાન લઈને શ્રીજીના સમીપમાં જ કોણ ઊભા રહે છે ?

પ્ર. ૬૯- શંકરદાસભાઈ અને રાઘવદાસભાઈ કઈ સેવામાં સંમિલિત રહે છે ?

પ્ર. ૭૦- કોણ-કોણ ભાઈ પિકદાન લઈને ઊભા-ઊભા ચંવર પણ ડોલાવે છે ?

પ્ર. ૭૧- કઈ સેવા દ્વારા કેશવદાસજી અને લાલદાસજી શ્રીજીને રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૭૨- ચિપ્પી (નારિયેળની કાચલી) માં ચણા લઈને આવવાવાળા ભાઈ કોણ છે ? શ્રીજી તેમના શેકેલાં (ભુનેલાં) ચણા કેવી રીતે ગ્રહણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૩- શ્રી બાઈજૂરાજ આ સમયે શું-શું લાવે છે અને પ્રેમપૂર્વક શ્રીજીને અર્પણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૪- શ્રીજીની થાળનો પ્રસાદ બધામાં વહેંચવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૫- શ્રીજી સાહેબજીએ કોને પોતાનો પ્રસાદ સાથમાં વિતરણ કરવાની સેવા સ્વયં પ્રદાન કરી છે ?

ઉ. ૭૫- શ્રીજી સાહેબજીએ સમસ્ત સુહાગણોમાં પોતાના થાળનો પ્રસાદ →

પ્ર. ૭૬- શું પામીને ધામની બ્રહ્મનિષ્ઠ દુલહિન આત્માઓ લાભાન્વિત થાય છે ?

ઉ. ૬૮- મહામતિ સ્વરૂપની ગાદીની બંને તરફ એક-એક પિકદાન રહે છે. તેમાંથી એક પિકદાન લઈને શંકરદાસભાઈ અને બીજી પિકદાન લઈને સંતદાસભાઈ અત્યંત સમીપમાં ઊભા રહે છે.

ઉ. ૬૯- શંકરદાસભાઈ અને રાઘવદાસભાઈ તંબોલ વહેંચવાની સેવામાં સંમિલિત રહે છે.

ઉ. ૭૦- શંકરદાસ અને મુરલીધર-એ બંને ભાઈ ચંવર ડોલાવવાની સેવા કરવાની સાથે-સાથે પિકદાન લઈને શ્રીજીની સેવામાં હાજર રહેવાની સેવા પણ કરે છે.

ઉ. ૭૧- શ્રીજી સ્વરૂપના મુખારવિંદથી અવતરિત ચોપાઈઓને લખવાની સેવા કરીને લાલદાસજી અને કેશવદાસજી શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને રીઝાવે છે.

ઉ. ૭૨- આરોગતાં સમયે શ્રીજી સાહેબજી માટે ચિપ્પીમાં શેકેલાં ચણા લઈને પ્રેમપૂર્વક મયારામભાઈ આવે છે. તેમના દ્વારા પ્રેમપૂર્વક લાવેલાં ચણા શ્રીજી ચપટી (ચુટકી) થી લઈને આરોગે છે.

ઉ. ૭૩- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજ દૂધ, દહીં અને શ્રીખંડ બનાવીને લાવે છે અને પ્રેમપૂર્વક શ્રીજીને અર્પણ કરે છે.

ઉ. ૭૪- શ્રીજીની થાળનો પ્રસાદ બધામાં વહેંચવાની સેવા લાલબાઈ કરે છે.

→ વહેંચવાની સેવા સ્વયં લાલબાઈને પ્રદાન કરી છે. યસર્થ આ સેવા લાલબાઈ ધ્યાનપૂર્વક કરે છે. કોઈપણ પ્રસાદથી વંચિત ન રહી જાય, આ વાતના પ્રત્યે બહુ સતર્ક થઈને લાલબાઈ પોતાની સેવા નિભાવે છે.

ઉ. ૭૬- પોતાના ધામના ધણી શ્રીજી સાહેબનો પ્રસાદ પામીને ધામની બ્રહ્મનિષ્ઠ સુહાગણ આત્માઓ સહિત બધા લોકો લાભાન્વિત થાય છે.

પ્ર. ૭૭- આરોગી લીધા પછી શ્રીજીને રૂમાલ લાવીને આપવાની સેવા વિશેષ કરી કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૮- આરોગી લીધા પછી શ્રીજીને પ્રસન્નચિત્ત મનથી રૂમાલ આપવા માટે ક્યારેક-ક્યારેક કોણ તત્પર રહે છે ?

પ્ર. ૭૯- શ્રીજીને સોપારી લાવીને આપવાની સેવા કોણ-કોણ ભાઈ કરે છે ?

પ્ર. ૮૦- સોપારીની સેવા કરવાવાળા ઉક્ત બે ભાઈઓથી પણ આગળ થઈને એ જ સેવાને પ્રસ્તુત કરવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૮૧- પાનના બીડા લઈને આવવાની સેવા અત્યારે કોણ કરે છે ? તેમના પહેલાં આ સેવા કોણ કરતું હતું ?

પ્ર. ૮૨- શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પાનના બીડા અર્પણ કરવાની સેવા કોણ કરે છે અને તેમની સાથે અન્ય કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૮૩- પાનના બીડા તૈયાર કરવાની સેવા કરવાવાળી સેવિકા કોણ છે ? પુનઃ પાનના પત્તા લૂછીને તેમાં કાથો-ચૂનાની સાથે અન્ય શું-શું નાંખે છે અને આ સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૮૪- મુકુંદદાસભાઈ પોતાની પાસે શું રાખે છે, જેને તે સમય પર શ્રીજીને અર્પિત કરે છે ?

ઉ. ૭૭- શ્રીજીના આરોગી લીધા પછી રૂમાલ લાવીને આગળ રાખવાની સેવા વિશેષ કરીને રામબાઈની જ રહે છે.

ઉ. ૭૮- આ વખતે સેવા માટે હરબાઈ પણ હાથમાં રૂમાલ લાવીને પ્રસન્નચિત્ત થઈને તત્પર રહે છે અને ઉચિત સમય પર રૂમાલ અર્પણ કરે છે.

ઉ. ૭૯- સોપારી લાવીને શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પ્રસ્તુત કરવાવાળા એક તો ગીગાભાઈ છે અને બીજા માનિકભાઈ છે.

ઉ. ૮૦- ઉક્ત બંને ભાઈઓથી પણ આગળ થઈને શ્રીજીને સોપારી અર્પિત કરવાની સેવામાં સ્યાને (હોશિયાર) થઈને તત્પર રહેવાવાળા ભાઈનું નામ છે-છબીલદાસભાઈ.

ઉ. ૮૧- શ્રીજીના માટે પાનના બીડા લઈને સેવામાં ઉપસ્થિત રહેવાવાળા ભાઈનું નામ છે-પ્રહ્લાદભાઈ. એના પહેલાં એ જ સેવા કલ્યાણભાઈ કરતાં હતા.

ઉ. ૮૨- પાનના બીડા અર્પણ કરવાની સેવામાં પ્રહ્લાદભાઈની સાથે સંમિલિત રહેવાવાળા ભાઈનું નામ છે-સંપતભાઈ.

ઉ. ૮૩- પાનના બીડા તૈયાર કરવાની સેવા કરવાવાળી સેવિકા છે-સ્વયં શ્રી બાઈજૂરાજ. તે જ પાનના પત્તાને લૂછીને સ્વચ્છ કરે છે અને તેમાં કાથો, ચૂના, લવિંગ, જાવંત્રી અને જાયફળ વગેરે મસાલા નાંખીને યુક્તિપૂર્વક ભલીભાંતિ બીડા તૈયાર કરે છે.

ઉ. ૮૪- મુકુંદદાસભાઈ હંમેશાં પોતાની પાસે કપૂરદાની રાખે છે અને જરૂર પડતાં જ શ્રીજી સાહેબજીને તેમાંથી કપૂર કાઢીને અર્પણ કરે છે.

પ્ર. ૮૫- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને શ્રી બાઈજૂરાજ શું અર્પિત કરે છે અને તેની સાથે શું લગાવીને આપે છે ?

પ્ર. ૮૬- કોણ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપને તંબોલની સાથે પાનના બીડા અર્પણ કરે છે ? ''કોઈ નહીં સેવા ઈન તોલ'' એવું કોણ, કોને કહે છે ?

પ્ર. ૮૭- અન્ય સાથીઓના આગ્રહ કરવાથી કોણે અને કેવી સેવા છોડી દીધી ?

પ્ર. ૮૮- બેનીદાસભાઈએ થોડા દિવસો સુધી શું રાખવાની સેવા કરી ?

પ્ર. ૮૯- મહામતિ સ્વરૂપ બહુ જ આનંદિત થઈને શું ગ્રહણ કરે છે ?

પ્ર. ૯૦- માનિકભાઈને ઘેર જતાં સમયે શ્રીજીને કેવી રીતે લઈ જવામાં આવે છે ? પુનઃ શ્રીજીનો હાથ પકડીને ઉઠાડવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૯૧- ગંગાદાસભાઈ શું હાજર કરે છે ? શ્રીજી ક્યારે અનૂઠી ચાલથી ચાલીને આનંદદાયક વાતો કરે છે ?

ઉ. ૯૧- ગંગાદાસભાઈ સોના-ચાંદીથી મઢેલાં આસા (એક પ્રકારનો ડાંડો) શ્રી →

પ્ર. ૯૨- આ વખતે મહારાજા છત્રસાલ આવીને શું કરે છે ? પુનઃ શ્રીજી બીજો હાથ કઈ તરફ આગળ આપે છે ?

ઉ. ૮૫- શ્રી બાઈજૂરાજ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીને તેમની ઈચ્છાની અનુકૂળ રુચી (પસંદ) પાનના બીડા લગાડીને અર્પણ કરે છે. તે પાનના બીડાની સાથે તે લવિંગ અને એલચી પણ લગાડીને આપે છે.

ઉ. ૮૬- મહારાજા છત્રસાલ પોતાના હાથથી શ્રીજીને તંબોલ (નાગરવેલ) સહિત પાનના બીડા અર્પણ કરે છે. તેમની આ સેવા દ્વારા પ્રસન્ન થઈને ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી કહે છે **''કોઈ નહીં સેવા ઈન તોલ.''**

ઉ. ૮૭- અન્ય સાથીઓના આગ્રહ કરવાથી ગિરધર મોનીએ પોતાની પાનની સેવા છોડી દીધી. આ સેવા તે પહેલાં બધાથી આગળ થઈને કરતાં હતા.

ઉ. ૮૮- બેનીદાસભાઈએ થોડા દિવસો સુધી કસ્તૂરી રાખવાની સેવા કરી. શ્રીજી સાહેબજીને જરૂર પડતાં જ તે બહુ પ્રેમથી તેમને કસ્તૂરી અર્પિત કરે છે.

ઉ. ૮૯- મહામતિ સ્વરૂપ બહુ જ આનંદિત થઈને પાનના બીડા ગ્રહણ કરે છે.

ઉ. ૯૦- માનિકભાઈના ઘેર જતાં સમયે શ્રીજીને પાંવડો બિછાવીને લઈ જવામાં આવે છે. શ્રીજીના હાથ પકડીને ઉઠાડવાની સેવા લચ્છીદાસભાઈ કરે છે.

→ પ્રાણનાથજીની સેવામાં પ્રસ્તુત કરે છે. આ વખતે શ્રીજી સ્વરૂપ હાલતાં-ડોલતાં મનમોહક ચાલથી ચાલતાં બધામાં આનંદદાયી ખુશિયાલી ભરી દે છે.

ઉ. ૯૨- આ વખતે જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવી પહોંચ્યા, તો તેઓ ચાલતાં સમયે શ્રીજીનો હાથ પકડવાની સેવા કરે છે. પુનઃ શ્રીજી સ્વરૂપ પોતાનો બીજો હાથ લાલદાસજીની તરફ આગળ આપે છે.

પ્ર. ૯૩- માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં શ્રીજી સ્વરૂપના હાથ પકડવાની સેવા કોણ કરે છે ? આ સેવામાં તેમની સાથે અન્ય કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૯૪- સેજ બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? તેમની સાથે આ સેવામાં બીજા કિનારા પર કોણ છે ? પુનઃ સેજ સજાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૯૫- શ્રીજીના પલંગની ચારે તરફ પાંવડા કેમ બિછાવવામાં આવે છે ? શ્રી રાજજી કેવી ચાલથી ચાલીને પલંગ પર આવે છે ? સુંદરસાથ અહીંયા શ્રીજીને કોણ સ્વરૂપ માનીને સેવા કરી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૯૬- શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે ચાલતાં સમયે સુંદરસાથ કેવી રીતે ચાલે છે ? તે આ સમયે શું ગાતાં ચાલે છે ? આ પ્રકારની સેવાનો લાભ કોણ લઈ શકે છે ?

ઉ. ૯૬- ક્યાંય પણ હોય, શ્રીજી સ્વરૂપની સાથે ચાલતાં સમય સુંદરસાથ તેમને →

પ્ર. ૯૭- પોતાના પ્રિયતમ ધણી શ્રી રાજજીને સખીયો કેવી રીતે રીઝાવે છે ? શ્રી રાજજી તેમને કેવી રીતે આનંદિત કરતાં ચાલે છે ?

પ્ર. ૯૮- ''આ સુખની તુલનામાં અન્ય કોઈ સુખ આવી શકતું નથી''-એવું કહ્યું છે. અતઃ કયા સુખની ચર્ચા કરવામાં આવી રહી છે ?

ઉ. ૯૮- પરમધામની સખીઓ પરમધામની મધુરવાણી ગાઈને પોતાના ધણીને →

ઉ. ૯૩- માનિકભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં શ્રીજી સ્વરૂપનો હાથ પકડવાની સેવા લાલદાસજી અને પ્રેમદાસભાઈ કરે છે. આ સેવામાં તેમની સાથે મકરંદદાસભાઈ પણ શામિલ છે.

ઉ. ૯૪- સારી રીતે બહુ પ્રેમથી સેજ બિછાવવાની સેવા દ્વારિકાદાસભાઈ કરે છે. આ સેવામાં તેમની સાથે બીજા છોર (કિનારા-કપડાંની બીજી બાજુ કિનાર) પર પ્રેમદાસભાઈ સંલગ્ન છે. (મળેલાં છે.) સેજ સજાવવાની સેવા અન્ય પ્રમુખ સુંદરસાથ પણ કરે છે.

ઉ. ૯૫- શ્રીજીના પલંગની ચારે તરફ પરિક્રમા માટે પાંવડો બિછાવવામાં આવે છે. શ્રી રાજજી આશ્ચર્યચકિત કરી દેવાવાળી ચાલથી ચાલીને પલંગ પર બિરાજમાન થાય છે. અહીંયા સુંદરસાથ શ્રી પ્રાણનાથજીને અક્ષરાતીત શ્રી કૃષ્ણ-શ્રી રાજજી સ્વરૂપ માનીને સેવા કરી રહ્યા છે.

→ ચારે તરફથી ઘેરીને ચાલે છે. ઘેરીને ચાલવાવાળા સુંદરસાથ આ સમય શ્રીજી સ્વરૂપના શ્રી મુખ દ્વારા અવતરિત વાણીનું ગાયન કરતાં ચાલે છે આ પ્રકારની સેવાનો લાભ તે જ લઈ શકે છે, જેની-જેની પર કૃપા કરીને શ્રી રાજજીએ હાથ પકડીને સહારો આપ્યો છે.

ઉ. ૯૭- પોતાના પ્રાણવલ્લભ પ્રિયતમ ધણી શ્રી રાજજીને સખીઓ પરમધામની મધુરવાણી ગાઈને રીઝાવે છે. પુનઃ શ્રી રાજજી પણ તેમને મધુર વચનો દ્વારા આનંદિત કરતાં ચાલે છે.

→ રીઝાવે છે. પુનઃ ધામધણી પણ પોતાની અંગનાઓને મધુર વચનો દ્વારા આનંદિત કરે છે. અતઃ એ જ સુખની ચર્ચા કરતાં કહેવામાં આવ્યું છે કે **''આ સુખની તુલનામાં અન્ય કોઈ સુખ આવી શકતું નથી.''**

પ્ર. ૯૯- ગાવાવાળા સાથી કઈ-કઈ લીલાઓથી સંબંધિત વાણી ગાય છે ? શું તેઓએ ગાવાના સંબંધમાં કોઈ નિયમ બાંધેલો છે ?

પ્ર. ૧૦૦- વિશેષ કરી ક્યાંની, કેવી લીલાથી સંબંધિત વાણીનું ગાન કરવાવાળાઓના પ્રતિ પ્રસન્ન થઈને શ્રી રાજજી તેમને વધારે પ્રોત્સાહિત કરે છે તથા સ્નેહની વરસાદ કરે છે ?

પ્ર. ૧૦૧- શ્રી બાઈજૂરાજ (તેજકુંવરી) ગાદી-તકિયા વગેરે આગળ રાખવા માટે ક્યારે આવે છે ?

પ્ર. ૧૦૨- ધામના ધણી શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાના સુંદરસાથને કેવી રીતે-કઈ રીતે સુખ આપીને આનંદિત કર્યા કરે છે ?

પ્ર. ૧૦૩- કયા સુખનું વર્ણન કરવું, આ જિહ્વા માટે સર્વથા અસંભવ છે ?

ઉ. ૧૦૩- જાગણીના બ્રહ્માંડમાં શ્રી પરમધામના અખંડ સુખના સમાન જે સુખ →

પ્ર. ૧૦૪- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીની દિવ્ય પ્રકાશમયી શય્યા (સેજ) કેવી પ્રતીત થાય છે ?

પ્ર. ૧૦૫- ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપની આસપાસ અને તેમને ઘેરીને બેઠેલી બ્રહ્માત્માઓ આ સમયે શું કરે છે ?

પ્ર. ૧૦૬- શ્રીજીની અર્ધાંગિની શ્રી બાઈજૂરાજ શ્રીજીના ચરણસ્પર્શ કરી ક્યારે પોતાના સ્થાનમાં પાછાં જાય છે ?

ઉ. ૯૯- ગાવાવાળા સાથી પ્રેમપૂર્વક ક્યારેક રાસલીલાથી સંબંધિત વાણી ગાય છે, તો ક્યારે વ્રજલીલાના પ્રસંગોથી સંબંધિત વાણીનું ગાયન કરે છે. તેઓએ ગાવાના સંબંધમાં કોઈ નિયમ બાંધેલો નથી.

ઉ. ૧૦૦- વિશેષ કરી જ્યારે ગાવાવાળા સુંદરસાથ શ્રી પરમધામની લીલાઓથી સંબંધિત વાણીનું ગાન કરે છે, ત્યારે તેની પર અત્યંત પ્રસન્ન થઈને સ્નેહની વર્ષા દ્વારા શ્રી રાજજી તેમને વધારે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

ઉ. ૧૦૧- શ્રી બાઈજૂરાજ (તેજકુંવરી) ગાદી-તકિયા વગેરે આગળ રાખવા માટે ત્યારે આવે છે, જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજી રાજભોગ આરોગીને પલંગ પર બિરાજમાન થાય છે.

ઉ. ૧૦૨- ધામના ધણી પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાના ધામસ્થ સુંદરસાથને અનેક પ્રકારથી સ્નેહ બતાવીને, પુનઃ બહુ મીઠી મધુર વાણીમાં તેમનાથી વાતો કરીને આનંદિત કર્યા કરે છે.

→ બ્રહ્માત્માઓ અત્યારે પ્રાપ્ત કરી રહી છે, તે સુખનું રહસ્ય તો ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓ જ જાણી શકે છે. અતઃ આ સુખનું વર્ણન કરવું આ જિહ્વા માટે સર્વથા અસંભવ છે.

ઉ. ૧૦૪- ધામના ધણી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની દિવ્યાતિદિવ્ય પ્રકાશમયી શય્યા (સેજ) અત્યધિક પ્યારી, લાલ રંગની પ્રતીત થાય છે.

ઉ. ૧૦૫- ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપની આસપાસ બેઠેલી બ્રહ્માત્માઓ અત્યંત પ્રેમથી શ્રીજી સ્વરૂપની સેવા કરે છે અને તેમને ઘેરીને બેઠેલી સખીઓ વારંવાર તેમના ચરણોમાં પ્રણામ કરીને પાછી ફરી જાય છે.

ઉ. ૧૦૬- શ્રીજીની અર્ધાંગિની શ્રી બાઈજૂરાજ, જ્યારે ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપ મનમોહિની ચાલથી ચાલીને પલંગ પર બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે તેમના ચરણ સ્પર્શ કરી પોતાના સ્થાનમાં પાછાં જાય છે.

પ્ર. ૧૦૭- **''એ બાત બડી બુજરક''-એવું કઈ વાતના માટે કહેવામાં આવ્યું છે, સ્પષ્ટ કરો ?**

❖ ત્રીજો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- **ત્રીજો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ?**

પ્ર. ૨- **આ પ્રહરમાં શ્રીજીને અંગોછા (ટુવાલ) લઈને પહેરાવવાની સેવામાં કોણ ઉપસ્થિત રહે છે ?**

પ્ર. ૩- **નંદરામભાઈ શ્રી રાજજીની પાછળ શું લઈને ઊભા રહે છે ?**

પ્ર. ૪- **ત્રીજા પ્રહરના સેવાના સાથી ક્યારે ઉપસ્થિત થાય છે ? શ્રીજી પલંગ પર સૂતાં-સૂતાં તેમને કયા સુખોની અનુભૂતિ કરાવે છે ?**

ઉ. ૪- ત્રીજા પ્રહરની સેવાના સાથી સેવામાં ત્યારે ઉપસ્થિત થાય છે, જ્યારે →

પ્ર. ૫- **શ્રીજી સાહેબજીના અંગ સહલાવવાની સેવા કોની છે ? આ વખતે કયા સુંદરસાથ પ્રણામ કરી પાછાં જતાં રહ્યા અને કયા સુંદરસાથ શ્રીજીની પાસે ઉપસ્થિત રહ્યા ?**

ઉ. ૫- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના અંગ સહલાવવાની સેવા આ સમયે →

પ્ર. ૬- **કઈ સખી આ સમય શ્રીજી સાહેબની આગળ આવીને સિર આપે છે ? આ સમય શ્રીજી તેમને કઈ રીતે આનંદિત કરે છે ?**

ઉ. ૧૦૭- **"આ બહુ મહત્ત્વપૂર્ણ વાત છે"**-એવું જાગણીના બ્રહ્માંડના માટે કહેવામાં આવ્યું છે કેમ કે જાગણીના બ્રહ્માંડની વાતો અધિકાધિક મહત્ત્વપૂર્ણ છે.

-(પ્રકરણ-૬૫, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૦૭, કુલ સં. ૪૬૮૨+૧૦૭=૪૭૮૯).

❖ ત્રીજો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- ત્રીજો પ્રહર બપોર (દોપહર) ના બાર વાગ્યાથી લઈને ત્રણ વાગ્યા સુધી છે.

ઉ. ૨- આ પ્રહરમાં શ્રીજી સાહેબજીને અંગોછા લઈને પહેરાવવા માટે પ્રેમભર્યા દિલથી પ્રેમદાસજી આવે છે.

ઉ. ૩- નંદરામભાઈ શ્રી રાજજીની પાછળ થેલીમાં ગોટા અને કનઢપી લઈને ઊભા રહે છે.

→ પ્રિયતમ ધણી શ્રી પ્રાણનાથજી પલંગ પર સૂઈ જાય છે. આ વખતે શ્રીજી સુમધુરવાણીમાં બ્રહ્માત્માઓને શ્રી પરમધામના નિત્ય શાશ્વત સુખોની અનુભૂતિ કરાવે છે.

→ બીરોબાઈ કરે છે. આ સેવા નિત્ય પ્રતિ તે જ કરે છે. આ વખતે બીજા પ્રહરમાં ઉપસ્થિત સાથ શ્રીજીના ચરણોમાં પ્રણામ કરી પાછાં ચાલ્યા ગયા અને ત્રીજા પ્રહરની સેવાના સાથી શ્રીજીની પાસે ઉપસ્થિત રહ્યા.

ઉ. ૬- આ સમય શ્રીજી સાહેબની આગળ આવીને પોતાનું સિર સામે આપવાવાળી સખીનું નામ છે-જીજીબાઈ. આ સમય એ અવશ્ય →

→ ઉપસ્થિત થાય છે અને શ્રીજી એના સિર પર ધીરેથી પ્રેમની ચપત →

પ્ર. ૭- રાધાબાઈની સેવા શું છે ? તે આ વખતે અહીયાં ઉપસ્થિત થઈને શું કરે છે ?

પ્ર. ૮- કોણ બંને ભાઈ શ્રીજીના ચરણ દબાવવાની સેવામાં નિમગ્ન રહે છે ?

પ્ર. ૯- આ સમય પરમધામ વર્ણનની બ્રહ્મવાણી સંભળાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૦- તંબૂરો લઈને વાણી ગાયન કરવાની સેવા કોની છે ? શ્રીજી કઈ લીલાઓનું વર્ણન બહુ દિલ(ચાવ) થી શ્રવણ કરે છે ?

ઉ. ૧૦- તંબૂરો લઈને સુમધુર સ્વરમાં વાણી ગાયન કરવાની સેવા શ્રી →

પ્ર. ૧૧- ગજપતભાઈ આ સમયે શું કરે છે ? પુનઃ વાણી સંભળાવતાં સમય વચ-વચમાં તેમની શું સેવા રહે છે ?

પ્ર. ૧૨- શ્રી રાજજી જ્યારે વિશ્રામ કરે છે, ત્યારે તેમની સેવામાં સુંદરસાથ ક્યાંની લીલાનું ગાન કરે છે ?

પ્ર. ૧૩- શ્રીજીના ચરણોમાં તન, મન, ધન સમર્પિત કરવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૧૪- કોણ અને કેવી રીતે શ્રીજીના મનને પ્રસન્ન કરે છે, જેમાં શ્રીજી તેમને શાબાશી આપીને તેમની સરાહના કરે છે ?

→ (ટપલી) લગાડીને એમને આનંદિત કરી દે છે.

ઉ. ૭- રાધાબાઈની સેવા છે-આ વખતે ઉપસ્થિત થઈને શ્રીજી સાહેબજીની સમીપ બેસીને તેમના સિરને ખુજલાવવું, જેનાથી તેમને જલદી નીંદ/ ઊંઘ આવી જાય.

ઉ. ૮- ગુલજીભાઈ અનેઅગરદાસભાઈ હંમેશાં શ્રીજીના ચરણ દબાવવાની સેવામાં નિમગ્ન રહે છે.

ઉ. ૯- મયારામભાઈ આ વખતે ઉપસ્થિત થઈને ધામવર્ણનની બ્રહ્મવાણી સંભળાવવાની સેવા કરે છે. એમની આ સેવા દ્વારા પ્રસન્ન થઈને શ્રીજી એમની મનોકામનાને પૂર્ણ કરી દે છે.

→ જગન્નાથભાઈની છે. શ્રીજી શયન કરતાં સમયે પરમધામની લીલાઓના વૃત્તાંતથી સંબંધિત તે વાણીને બહુ દિલ (ચાવ) થી શ્રવણ કરે છે, જેને ગાવાવાળા સુંદરસાથ તંબૂરા પર ગાય છે.

ઉ. ૧૧- ગજપતભાઈ આ સમયે પોતાના ગંભીર સ્વરમાં વિભિન્ન વાણીઓ સંભળાવે છે. પુનઃ વાણી સંભળાવતાં સમયે વચ-વચમાં સંતોની વિભિન્ન સાખીઓ પ્રસ્તુત કરવી પણ તેમની સેવા રહે છે.

ઉ. ૧૨- શ્રી રાજજી જ્યારે વિશ્રામ કરે છે, ત્યારે બધી ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓ પરમધામના અખંડ લીલાનું ગાયન કરે છે.

ઉ. ૧૩- શ્રીજીના ચરણોમાં તન, મન, ધન સમર્પિત કરવાવાળા ભાઈનું નામ છે-ગજપતભાઈ.

ઉ. ૧૪- ચંદ્રાવલીબાઈ પંજાબી ભાષામાં સંતવાણી ગાઈને શ્રીજીના મનને પ્રસન્ન કરે છે. તેમના દ્વારા હૃદયવિદારક (હૃદયસ્પર્શી) વાણી સાંભળીને શ્રીજી તેમને શાબાશી આપીને તેમની સરાહના કરે છે.

પ્ર. ૧૫- શ્રીજીની સેવામાં પહોંચીને નંદુભાઈ શું કરે છે ?

પ્ર. ૧૬- નંદુભાઈ તંબૂરો ક્યાં સુધી વગાડે છે ?

પ્ર. ૧૭- શેખબદલભાઈ પોતાના સાથીઓને લઈને બંગલાજીમાં ક્યારે આવે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૧૮- શેખબદલભાઈની મંડળીમાં સ્વર આલાપવાવાળા કેટલાં છે અને કોણ-કોણ ?

પ્ર. ૧૯- શેખબદલભાઈની મંડળીમાં એવા કોણ-કોણ છે, જે વાણી ગાઈને ધણીને રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૨૦- આ મંડળીના સાથી કઈ-કેવી રીતે ગાય છે, જેનાથી તેમની વાણીને સાંભળીને આત્માને સુખ મળે છે અને મન પ્રસન્ન થઈ ઉઠે છે ?

પ્ર. ૨૧- કયા પ્રહરમાં શ્રી પરમધામનો આનંદ પ્રાપ્ત કરવાનો સુઅવસર મળે છે અને કેમ ?

ઉ. ૨૧- આ દિનનો ત્રીજો પ્રહર છે. આ જ પ્રહરમાં શ્રી પરમધામનો આનંદ →

પ્ર. ૨૨- કયા સંબંધને સમજવાવાળા અહીંયા વાણી સાંભળવા આવે છે ? પુનઃ શ્રીજી સ્વરૂપ કોને અત્યંત પ્યાર કરે છે ?

ઉ. ૨૨- જેણે-જેણે શ્રીજી સ્વરૂપને પરમધામ-મૂલમિલાવાના સ્વરૂપના રૂપમાં →

ઉ. ૧૫- શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પહોંચીને નંદુભાઈ પ્રતિદિન સેજ સેવાના સમયે બંને વાર વાણી ગાઈને સંભળાવે છે.

ઉ. ૧૬- નંદુભાઈ તંબૂરો ત્યાં સુધી વગાડતાં રહે છે, જ્યાં સુધી વારીમાં ગાવાવાળી મંડળીના લોકો આવી જતાં નથી.

ઉ. ૧૭- શેખબદલભાઈ પોતાના સાથીઓ સહિત બંગલાજીમાં પોતાના સમય પર વારી ગાવા માટે ઉપસ્થિત થાય છે.

ઉ. ૧૮- શેખબદલભાઈની મંડળીમાં અગ્રગણ્ય થઈને સ્વર આલાપવાવાળા બે ભાઈ છે, જેનું નામ છે શંભુભાઈ અને સંતદાસભાઈ.

ઉ. ૧૯- શેખબદલભાઈની મંડળીમાંથી બખતાવરભાઈ, અમૃતભાઈ, કુંડલીભાઈ અને સંપતભાઈ બહુ પ્રેમથી વાણી ગાઈને પોતાના ધણીને રિઝાવે છે.

ઉ. ૨૦- આ મંડળીના સાથી પોતાના પ્રિયતમ શ્રી રાજજીની વાણી સુમધુર અને લહેરી સ્વરમાં અત્યંત પ્રેમ વિભોર અને આનંદિત થઈ ગાય છે, જેને સાંભળતાં જ આત્માને સુખ મળે છે અને મન પ્રસન્ન થઈ ઉઠે છે.

→ પ્રાપ્ત કરવાનો સુઅવસર મળે છે કેમ કે આ જ પ્રહરમાં શ્રીજી પરમધામનો આનંદ પ્રદાન કરવાવાળી વાણી બહુ પ્રેમ અને ચાહનાથી (ચાવ) થી સંભળાવે છે.

→ પહેચાન (પિછાણ) કરી આત્માથી કબૂલ કર્યા, તે સુંદરસાથ જ અહીંયા વાણી સાંભળવા આવે છે. પુનઃ ધામધણી શ્રીજી સાહેબ એને જ અત્યંત પ્યાર પણ કરે છે.

પ્ર. ૨૩- ગાવામાં વારીવાળાઓની કુલ કેટલી મંડળીઓ છે, જે ચોવીસ કલાકોમાં વારી-વારીથી ગાય છે ?

પ્ર. ૨૪- ''વારીવાળી મંડળી'' કહેવાનું શું તાત્પર્ય છે અથવા એમનો શું પરિચય છે ?

ઉ. ૨૪- આઠ-દસ જણોની ટોળીને મંડળી કહે છે. તેમાંથી જેમના સ્વર સારા હોય છે તથા જેનામાં ગવડાવવાની તાકાત હોય છે, તે અગ્રગણ્ય →

પ્ર. ૨૫- ચોવીસ કલાકોમાં વારી-વારીથી ચૌદ મંડળીઓ અખંડ ધૂનની જેમ જે વાણી ગાય છે, તે કઈ વાણી છે ?

ઉ. ૨૫- ચોવીસ કલાકોમાં વારી-વારીથી ચૌદ મંડળીઓ અખંડ ધૂનની જેમ જે →

પ્ર. ૨૬- આ વાણીને કુરાનમાં શું કહ્યું છે ? શું આ વાણી આનાથી પહેલાં કોઈએ સાંભળી હતી ? જો સાંભળી હતી, તો ક્યારે, કોણે, ક્યાં અને કોના દ્વારા ?

ઉ. ૨૬- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામથી અવતરિત આ બ્રહ્મતારક તારતમ વાણીને →

પ્ર. ૨૭- મહંમદ સાહેબ ખુદાથી સાંભળેલાં નેવું હજાર હરફોમાંથી કયા ત્રીસ હજાર હરફ (શબ્દ) કુરાન ગ્રંથમાં ના ઉતારી શક્યા અને કેમ ?

ઉ. ૨૭- મહંમદ સાહેબ જ્યારે ચાલીસ સાલની ઉંમરમાં નૂર પરે નૂરતજલ્લાહમાં પહોંચ્યા, તો ત્યાં તેઓએ ખુદાના શ્રી મુખથી નેવું હજાર હરફ સાંભળ્યા. →

ઉ. ૨૩- ગાવામાં વારીવાળાઓની કુલ ચૌદ મંડળીઓ છે, જે રાતદિન ચોવીસ કલાકમાં વારી-વારીથી આવીને બ્રહ્મવાણી ગાય છે અથવા ગવડાવે છે.

→ થઈને ગવડાવે છે. ટોળીના અન્ય સદસ્ય તેમની પાછળ દોહરાવવાની સેવા કરે છે. આ પ્રકાર ચોવીસ કલાકોમાં કુલ ચૌદ વારી ફરે છે. પોત-પોતાની વારીમાં સમય પર ઉપસ્થિત થઈને પ્રત્યેક ટોળી પોતાની જમાતની સાથે વાણી ગાય અને ગવડાવે છે.

→ વાણી ગાય છે, તે શ્રી અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્મવાણી છે, જેને સ્વયં શ્રી અક્ષરાતીત બ્રહ્મએ અહીંયા-આ ધરાતલ પર મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના સ્વરૂપમાં પ્રગટ થઈને શ્રી મુખ દ્વારા અવતરિત કરી છે.

→ કુરાનમાં **''રબ્બાની કલામ''** કહ્યું છે, જે અહીંયા પન્નામાં અખંડરૂપથી અષ્ટ પ્રહરમાં ગાયન થઈ રહી છે. આ વાણી એનાથી પહેલાં શ્રી સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપના ખેલમાં આવવાથી હજાર સાલ પહેલાં આરબના મહંમદ સ્વરૂપે શ્રી પરમધામ-મૂલમિલાવામાં પહોંચીને શ્રી અક્ષરાતીત બ્રહ્મ-ખુદાના શ્રી મુખથી સાંભળી હતી.

→ એમાંથી શરિયતના ત્રીસ હજાર હરફ ખુદાએ તેમના સિર પર આપ્યા. પુનઃ ત્રીસ હજાર હરફ કુરાનમાં લખવામાં આવ્યા. શેષ ત્રીસ હજાર હરફોને સ્વયં ખુદાએ આવીને ખોલવાનો વાયદો કર્યો. અતઃ તે ઉતારવામાં ન આવ્યા. તે ત્રીસ હજાર હરફોને મારફતી જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે. એ જ ત્રીસ હજાર હરફોનું ગાન અખંડ ધૂનના રૂપમાં બંગલાજી મંદિરમાં અષ્ટ પ્રહરમાં વારી-વારીથી થઈ રહ્યું છે.

પ્ર. ૨૮- ઉક્ત બ્રહ્મવાણી ખુદાએ બે વાર પોતાના શ્રી મુખથી પ્રગટ કરી. અત: ક્યાં-ક્યાં ?

ઉ. ૨૮- ઉક્ત બ્રહ્મવાણીને બે વારમાંથી પહેલીવાર બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી રાજજી-ખુદાએ ૧૦૦૦ સાલ પહેલાં મહંમદની આગળ નેવું હજાર હરફના →

પ્ર. ૨૯- કયા વાણીના ગાનથી હક-પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અક્ષરાતીત સ્વરૂપના દર્શન થાય છે ?

ઉ. ૨૯- બ્રહ્મતારક તારતમ મંત્રનો આધાર તારતમના તારતમ રૂપ જે ૧૮૭૫૭ →

પ્ર. ૩૦- ''એ સિફત મહંમદ કી'' કહ્યું. અત: અહીંયા કયા મહંમદની તથા કયા સિફતની ચર્ચા થઈ રહી છે તથા કેવી રીતે ?

ઉ. ૩૦- હક સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા અવતરિત બ્રહ્મવાણી ગાવાથી અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીના દર્શન થાય છે. ઉક્ત સિફત →

પ્ર. ૩૧- આઠેય પ્રહરમાંથી પ્રાત:કાળ અને બપોરમાં સુંદરસાથ મનથી ચિત્ત દઈને વાણી ગાય છે અને શ્રીજીને રીઝાવે છે, એવું કેમ કહ્યું છે ?

ઉ. ૩૧- રાતદિનના આઠેય પ્રહરમાં ક્રમશઃ ચૌદ વારી ફરે છે, જેમાંથી માત્ર સવારે પ્રાતઃકાળના બ્રહ્મમુહૂર્તના સમયે શાંત અને મધુર વાતાવરણમાં તથા →

પ્ર. ૩૨- શ્રી પરમધામની ચિતવની કરવાનો સમય કયો છે ? ચિતવનીના સમયે કઈ મંડળી ચિતવનીમાં શામિલ નથી થતી અને કેમ ?

ઉ. ૩૨- શ્રી પરમધામની ચિતવની કરવાનો સમય ચાર ઘડી દિન શેષ રહેવામાં →

પ્ર. ૩૩- કઈ મંડળી, ક્યારે-કયા સમયની ચર્ચા-કથામાં શામિલ થઈ શકતી નથી ?

→ રૂપમાં રાખ્યા હતા અને બીજીવાર જાગણીના બ્રહ્માંડમાં આખર જમાનાના ખાવિંદના રૂપમાં આવીને મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી દ્વારા વિ.સં. ૧૭૧૫ થી વિ.સં. ૧૭૪૮ સુધી ઉતાર્યા. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી જ બ્રહ્મ સ્વરૂપ અર્થાત્ ખુદા છે.

→ ચોપાઈ યુક્ત બ્રહ્મતારક તારતમ વાણી છે, તેના દ્વારા **''અક્ષરાત્પરતઃ પરઃ''** બ્રહ્મ સ્વરૂપના દર્શન થાય છે અને અક્ષરાતીત અદ્વૈત પરમધામની બધી લીલાઓ દિલ-દિમાગમાં બેસી જાય છે.

→ આખરી મહંમદ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીની મહિમા અને શ્રેષ્ઠતાની સિફત (વિશિષ્ટ ગુણ) છે કેમ કે આ સ્વરૂપે સૃષ્ટિના દુવિધાજન્ય ભાવોને નિર્મૂળ કરીને સૃષ્ટિની સમસ્ત આત્માઓને ભિસ્તમાં અખંડ (કાયમ) કરી દીધા.

→ બપોરના રાજભોગ પછી વિશ્રામ (પોઢવા) ના સમયમાં શ્રીજી સાહેબજી શાંત મનથી ચિત્ત દઈને ગાવાવાળાઓની વાણી સાંભળે છે, જેનાથી ગાવાવાળાઓમાં લગન અને રસ વધારે વધી જાય છે. અતઃ તેઓ હજી એકાગ્રચિત્ત થઈને લગનથી ધણીને રીઝાવવા માટે જોશમાં ગાવા લાગે છે.

→ અર્થાત્ સાંજના સાડા ચાર વાગ્યાનો છે. આ ચિતવની કરતાં સમયે એક મંડળી ગાવામાં રહે છે. અતઃ તે મંડળી ચિતવનીમાં શામિલ થઈ શકતી નથી. શેષ બધી મંડળીઓ ચિતવનીમાં શામિલ રહે છે.

ઉ. ૩૩- સંધ્યાકાળ જ્યારે મોમિન રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ ચર્ચા કરે છે, ત્યારે વારી ગાવાવાળી મંડળી ગાવામાં રહેવાને લીધે ચર્ચા-કથામાં ઉપસ્થિત થઈ શકતી નથી.

પ્ર. ૩૪- શ્રીજી સાહેબજીના શયનનો સમય કયો છે ? તે સમય વારી ગાવાવાળી મંડળી ક્યારથી ગાવા બેઠી છે અને તે મંડળીમાં કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૩૪- શ્રીજી સાહેબજીના શયનનો સમય રાત્રીના બાર વાગ્યાથી અર્થાત્ ત્રીજા પ્રહરથી છે તે સમય વારી ગાવાવાળી મંડળી રાત્રીના બાર →

પ્ર. ૩૫- બીજી મંડળીમાં ગાવા અને ગવડાવવાવાળાઓમાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૬- ત્રીજી મંડળીના પ્રમુખ કોણ છે ? તેમની સાથે ગાવાવાળાઓમાં અન્ય કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૩૭- લચ્છોબાઈની સાથે અસાઈ અને મનાબાઈની મંડળી કઈ વારીમાં ગાય છે ?

પ્ર. ૩૮- પાંચમી મંડળીમાં ગાવાવાળાઓમાં કોણ પ્રમુખ છે ? તેમની સાથે અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૯- પાંચમી મંડળીની વારીમાં કઈ સખી નિષ્ઠાપૂર્વક ગાય છે ?

પ્ર. ૪૦- કઈ સખી બધી મંડળીની વારીમાં પહોંચીને બધાને સહયોગ પહોંચાડે છે, જેના મધુર ગાયન દ્વારા શ્રીજી સ્વરૂપ બહુ પ્રસન્ન થઈ ઉઠે છે ?

પ્ર. ૪૧- છઠ્ઠી વારી કોની છે ? આ વારીમાં અગ્રગણ્ય સખી કોણ છે તથા તેમની સાથે અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૪૨- કરમેતીબાઈની વારી કેટલા નંબરમાં આવે છે ? તેની સાથે અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

→ વાગ્યાથી ગાવા બેસે છે. રાત્રીની વારીમાં ગાવાવાળી આ મંડળી બદલેભાઈના નેતૃત્વમાં ગાય છે. શંભુભાઈ પ્રમુખ ગાયક છે. ગાવાવાળાઓમાં અન્ય થાનુભાઈ, સંતદાસભાઈ,બખતાવરભાઈ, અમૃતભાઈ અને કુંડલીભાઈ શામિલ છે.

ઉ. ૩૫- બીજી મંડળીમાં ગાવા અને ગવડાવવાવાળાઓમાં મનાબાઈ, રતનીબાઈ, અસાઈબાઈ, ભાગોબાઈ, ધનબાઈ વગેરે છે.

ઉ. ૩૬- ત્રીજી મંડળીની પ્રમુખ ગાયિકા દયાલીબાઈ છે. તેમની સાથે ગાવાવાળાઓમાં અન્ય ખિમોતીબાઈ, દમોતીબાઈ અને જસિયાબાઈ વગેરે છે.

ઉ. ૩૭- લચ્છોબાઈની સાથે અસાઈ અને મનાબાઈની મંડળી ચોથી વારીમાં ગાય છે.

ઉ. ૩૮- પાંચમી મંડળીમાં ગાવાવાળાઓમાં પ્રેમબાઈ પ્રમુખ છે. તેમની સાથે જહુરાબાઈ, ગૌરીબાઈ, ખેમબાઈ, ગુલોબાઈ વગેરે શામિલ છે.

ઉ. ૩૯- પાંચમી મંડળીની વારીમાં ગુલોબાઈ નિષ્ઠાપૂર્વક ગાય છે.

ઉ. ૪૦- હર મંડળીની વારીમાં પહોંચીને બધાને સહયોગ પહોંચાડવાવાળી સખીનું નામ છે-ચંદ્રાવલી સખી. ગાતાં સમયે એનું ગાયન સાંભળીને શ્રીજી બહુ પ્રસન્ન થઈ ઉઠે છે.

ઉ. ૪૧- છઠ્ઠી વારી જીજીબાઈની છે. આ વારીમાં અગરીબાઈ અગ્રગણ્ય છે તથા એમની સાથે મોટી જીજી અને મથુરીબાઈ વગેરે શામિલ છે.

ઉ. ૪૨- કરમેતીબાઈની મંડળીનો વખત સાતમા નંબરમાં આવે છે. તેની સાથે હરખોબાઈ, ગૌરબાઈ, લાલોબાઈ, રત્તોબાઈ તથા લડેતીબાઈ વગેરે શામિલ છે.

પ્ર. ૪૩- લલિતા સખીની વારી કઈ મંડળીમાં આવે છે ? પુનઃ કોના ગાયનથી રીઝીને શ્રીજી બહુ પ્રસન્નતા બતાવે છે ?

પ્ર. ૪૪- આઠમી મંડળીમાં પ્રમુખ કોણ છે ? તે મંડળીમાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૪૫- જસાબાઈની મંડળીની વારી કયા નંબર પર આવે છે અને તેની સાથે કોણ-કોણ ગાય છે ?

પ્ર. ૪૬- ભાગીરથીબાઈના હિસ્સામાં કઈ વારી છે ? તેની સાથે ગાવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

ઉ. ૪૬- ભાગીરથીબાઈના હિસ્સામાં દસમી વારી આવે છે. આ મંડળીમાં મોહન →

પ્ર. ૪૭- અગિયારમી વારી કોની છે ? આ મંડળીમાં પ્રમુખ કોણ છે તથા એમની સાથે અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

ઉ. ૪૭- અગિયારમી વારી ભાનીબાઈની છે. આ મંડળીમાં હિમોતીબાઈ અને →

પ્ર. ૪૮- કોની ટોળીમાં તે સખીઓ છે, જે અલ્લાહ કલામ ગાયન કરે છે, જેની પર પ્રસન્ન થઈને શ્રીજી તેમને બેસવાનું સ્થાન અપાવીને સન્માનિત કરે છે ?

પ્ર. ૪૯- બારમી વારી કોની છે ? શ્રીજીએ રીઝીને આ મંડળી કોને સોંપી દીધી ?

ઉ. ૪૩- લલિતા સખીની વારી સાતમી મંડળીમાં આવે છે. એમની સાથે લચ્છોબાઈ, સુઆબાઈ, સંતોબાઈ, દ્રોપદીબાઈ, કેશરબાઈ અને લક્ષ્મીબાઈ વગેરે ગાય છે. એમના ગાયનથી રીઝીને શ્રીજી બહુ પ્રસન્નતા બતાવે છે.

ઉ. ૪૪- આઠમી મંડળીમાં હરકુંવરબાઈ પ્રમુખ છે. એમની વારીમાં પાંખડીબાઈ, સુજાબાઈ અને કાસીબાઈ બહુ સાવધાનીથી વાણી ગાય છે.

ઉ. ૪૫- જસાબાઈની મંડળીની વારી નવમી વારીમાં આવે છે. એની સાથે ભાગોબાઈ, ચંગાઈબાઈ, વીરોબાઈ અને કિસનીબાઈ શામિલ છે.

→ દેભાઈ પ્રમુખ ગાયક છે. તેમની સાથે લડેતીબાઈ, લચ્છોબાઈ, સુઆબાઈ, જયંતિ પટેલ, સંતાબાઈ, લાલીબાઈ અને લાલોબાઈ વગેરે શામિલ છે.

→ ગોમાબાઈ પ્રમુખ ગાયિકા છે. રામબાઈ પણ વાણી ગાવામાં અગ્રગણ્ય છે. આ મંડળીમાં અન્ય ખરગોબાઈ, ખિમોતીબાઈ વગેરે શામિલ છે. શ્રીજી આવીને અન્ય ગાવાવાળાઓથી એ બધાની તુલના કરતાં પ્રશંસા કરે છે.

ઉ. ૪૮- અગિયારમી મંડળીમાં એવી સખીઓ છે, જે કુરાનના અલ્લાહ કલામ નું ગાયન કરે છે. એમની પર અત્યંત રીઝીને શ્રીજી સ્વરૂપ એમને બેસવાનું સ્થાન અપાવીને સન્માનિત કરે છે.

ઉ. ૪૯- બારમી વારી ખેમાબાઈની છે. આ વારીમાં સાહોબાઈ, હંસોબાઈ અને જાદીબાઈ શામિલ છે. આ મંડળીમાં કરમાબાઈ પણ ગાવા માટે આવે છે. શ્રીજીએ રીઝીને આ મંડળી એમને સોંપી દીધી.

પ્ર. ૫૦- કેટલાં નંબર પર ગુલોબાઈની વારી છે ? એમની સાથે ગાવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે, જે શ્રીજીને બહુ સુખી કરે છે ?

પ્ર. ૫૧- શિવરામભાઈ કોની મંડળીમાં છે, જે પ્રમુખરૂપથી ગાવા આવે છે અને જે સાયંકાલીન મંડળીમાં પણ ગાવા માટે પહોંચે છે ?

પ્ર. ૫૨- ચૌદમી વારી કોની છે ? આ મંડળી કયા-કયા પ્રહરમાં વાણી ગાય છે ?

ઉ. ૫૨- ચૌદમી વારી વનમાળીદાસભાઈની મંડળીની છે. આ મંડળી સાયંકાલીન →

પ્ર. ૫૩- આવી અખંડ વાણીની અખંડ ધૂન સાંભળતાં પણ કોણ-કેવા લોકો કંઈ પણ આનંદ પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી ?

ઉ. ૫૩- બંગલાજીમાં અનેકો દર્શનાર્થી આવે છે, કિંતુ તેમાંથી કેટલાંના તન →

પ્ર. ૫૪- કેવા લોકોને આસુરી પ્રવૃત્તિવાળા કહેવામાં આવે છે ?

ઉ. ૫૪- જે લોકો દજ્જાલના આધીન રહે છે, તેમને કળિયુગી વૃત્તિઓ પોતાની →

પ્ર. ૫૫- કેવા લોકોમાં બ્રહ્મયજ્ઞના સ્થળ પર આવીને પણ એક શબ્દ પણ સાંભળીને ગ્રહણ કરવાની શક્તિ રહેતી નથી ?

ઉ. ૫૫- માયાવી ગુણયુક્ત સંસારી લોકો બ્રહ્મયજ્ઞના સ્થળ પર પહોંચીને કોઈની →

પ્ર. ૫૬- બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા આ માયાવી ગુણયુક્ત સંસારી લોકો કદાચ પોતાના કાનોથી સાંભળી પણ લે, તો પણ તેનામાં તેની સમજ નથી આવતી, એનું શું કારણ છે ?

ઉ. ૫૦- ગુલોબાઈની વારી તેરમા નંબર પર આવે છે. એમની સાથે ગાવામાં જાનબાઈ, માનવતીબાઈ, દેવંતીબાઈ, મનિયાબાઈ અને ગૌરબાઈ વગેરે શામિલ છે, જે પોતાના મધુર ગાયન દ્વારા શ્રીજીને સુખ પ્રદાન કરે છે.

ઉ. ૫૧- શિવરામભાઈ દિનના બીજા પ્રહરમાં ગાવાવાળા મંડળીમાં શામિલ છે. તે આ ટોળીમાં ગાવામાં પ્રમુખ છે. એ જ ભાઈ સાયંકાલીન (સાંજની) વારીમાં પણ ગાવા માટે પહોંચી જાય છે.

→ ચોથા પ્રહરમાં તથા પ્રાતઃકાલીન (સવારે) બીજા પ્રહરમાં વાણી ગાયન કરે છે. એમની વારીમાં સંતાબાઈ, પ્રેમબાઈ, જીજલીબાઈ તથા સૂરતથી આવેલી રામબાઈ સાથ આપે છે.

→ અને મન-બંનેના શ્રવણ માયાની અજ્ઞાનતાથી મઢેલાં (કોતરીને આલેખન કરેલાં) હોવાને કારણે તે ભ્રમિત અવસ્થામાં ભટકતાં રહે છે. એવા લોકો આ વાણીનું જ્ઞાન ગ્રહણ તો શું, આ વાણી દ્વારા પ્રાપ્ત થવાવાળા આનંદનો અનુભવ પણ કરી શકતા નથી.

→ તરફ આકૃષ્ટ (આકર્ષિત) કરી લે છે તથા સંસારની માયા જોવામાં અને તેમાં જ લુપ્ત રહેવા માટે પ્રેરિત કરવા લાગે છે. કળિયુગી ગુણગ્રસ્ત એવા જ લોકોને આસુરી પ્રવૃત્તિવાળા કહેવામાં આવે છે.

→ સંગતથી જો પરમાત્માની ચર્ચા પોતાના કાનોથી સાંભળી પણ લે, ત્યારે પણ વિવેહકીન-દિલના આંધળા હોવાને કારણ તેઓ તે ચર્ચા-શ્રવણ દ્વારા પ્રાપ્ત થવાવાળા આનંદની અનુભૂતિ નથી કરી શકતા અને ન તેમનામાં ચર્ચા દ્વારા પ્રાપ્ત જ્ઞાનને ગ્રહણ કરવાની શક્તિ જ રહે છે.

ઉ. ૫૬- પરમાત્માના બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા કદાચ આ માયાવી ગુણયુક્ત સંસારી લોકો પોતાના કાનથી સાંભળી પણ લે, પરંતુ જ્યાં સુધી તેમના પૂર્વ જન્મના અશુભ કૃતકર્મોના વિકાર ક્ષીણ (ફીકા-સૂકા) નથી થઈ જતાં,

→

→ ત્યાં સુધી તેનામાં તેની સમજ આવશે નહિ કેમકે બ્રહ્મજ્ઞાન માટે પાત્ર →

પ્ર. ૫૭- બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા અથવા બ્રહ્મવાણી કેવા લોકો સાંભળે અથવા ગાઈ શકે છે ?

પ્ર. ૫૮- કોના માટે અક્ષરાતીત પરમાત્માએ હજરત મહંમદ સાહેબને મોકલ્યા છે ?

પ્ર. ૫૯- કુરાન ગ્રંથમાં કેવા લોકોને આંખના આંધળા અને કાનના બહેરા કહ્યું છે ? કેમ ?

ઉ. ૫૯- કુરાન ગ્રંથમાં સત બ્રહ્મ-ખુદા સંબંધી વાતોના જ્ઞાનના વિરોધીઓ →

પ્ર. ૬૦- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની મહિમા અને સિફારસ શેમાં ભરેલી પડી છે ?

પ્ર. ૬૧- કુરાન ગ્રંથના બ્રહ્મજ્ઞાનને પૂર્ણ વિશ્વાસની સાથે સિર પર લઈને ગ્રહણ કોણે કર્યુ ?

ઉ. ૬૧- કુરાન ગ્રંથમાં અવતરિત ખુદાના અરસ વિષયક બ્રહ્મજ્ઞાનને પૂર્ણ →

પ્ર. ૬૨- કઈ-કઈ પાંચ દિવ્ય વસ્તુઓ બ્રહ્માત્માઓ માટે જ ધામથી ખેલમાં અવતરિત થઈ છે ?

ઉ. ૬૨- બ્રહ્મધામથી માત્ર બ્રહ્માત્માઓ માટે અવતરિત પાંચ દિવ્ય વસ્તુઓ નિમ્નલિખિત છે. જેમ કે ૧) શ્રી રાજજીનો જોશ-આવેશ, જેને જબરાઈલ કહે છે. ૨) પ્રિયતમ પરમાત્માના નૂર-અલૌકિક તેજયુક્ત સમસ્ત તારતમ જ્ઞાન. ૩) અસરાફીલ-અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ, જે અક્ષર ધામથી ખેલમાં →

→ હોવું અત્યંત જરૂરી છે.

ઉ. ૫૭- બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા અથવા બ્રહ્મવાણી બ્રહ્મ સંબંધી આત્માઓ-બ્રહ્મસૃષ્ટિ અથવા બ્રહ્મજ્ઞાનની વારસદાર આત્માઓ જ સાંભળીને વિચાર-વિવેક કરી શકે છે અથવા ગાઈ શકે છે.

ઉ. ૫૮- અક્ષરાતીત બ્રહ્મ સંબંધી બ્રહ્માત્માઓ માટે જ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા-શ્રી રાજજીએ હજરત મહંમદ સાહેબને ખેલમાં ધામની સાક્ષીઓ રાખવા હેતુ મોકલ્યા છે.

→ અને માયાવી નફસ (ઈન્દ્રિયો) ના દજ્જાલરૂપી ગુલામોને આંખોના આંધળા અને કાનના બહેરા કહ્યું છે કેમ કે આ દજ્જાલ જોવાની વસ્તુઓને નથી જોતાં અને સાંભળવાની વાતોને નથી સાંભળતાં.

ઉ. ૬૦- બ્રહ્મસૃષ્ટિઓ-મોમિનોની સિફત-મહિમા અને સિફારસ કુરાન, હદીસો અને વેદ, ઉપનિષદ વગેરે સદ્ગ્રંથોમાં ભરેલી પડી છે.

→ વિશ્વાસની સાથે તે અરસની રૂહો-બ્રહ્માત્માઓએ જ પોતાનું સમજીને સિર પર લઈને ગ્રહણ કર્યુ કેમ કે એ બ્રહ્માત્માઓના સંબંધ ધામથી, ધામના ધણીથી અને ધણીની લીલાઓથી છે.

→ અવતરિત થઈ છે. ૪) શ્રી રાજજીની આજ્ઞા (હુકમ), જે ધામથી શ્રી રાજજીનો આદેશ પૂરો કરવા હેતુ ખેલમાં આવી. પુનઃ એ જ સ્વરૂપે ભવિષ્ય કહીને કુરાનમાં લખી દીધું અને ૫) દુલહિનની આત્મા અર્થાત્ ત્રણેય સ્વરૂપોએ શ્યામાજીના ગુણ પ્રધાન કાર્ય કરવા માટે જાગણીના બ્રહ્માંડમાં પોતાના ધણીના જોશની સાથે કાર્ય-કારણવશ બ્રહ્માત્માઓની ઈચ્છા પૂરી કરવા માટે ખેલમાં અવતરિત થઈને કાર્ય કર્યુ.

પ્ર. ૬૩- ત્રીજી શક્તિ કોને કહ્યું છે ? આ શક્તિએ સંસારમાં આવીને કયા કાર્ય કર્યા ?

ઉ. ૬૩- અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ (અસરાફીલ) ને ત્રીજી શક્તિ કહ્યું છે, જેના સૂર ફૂંકવાથી અઢાર હજાર બ્રહ્મવાણીની વર્ષા થઈ. આ બ્રહ્મવાણીની અવાજથી →

પ્ર. ૬૪- અસરાફીલ કુબડી (ખૂંધ જેવી) પીઠ કરીને દમ (એકી શ્વાસ) સાથે કોની આજ્ઞાના ઇંતેજારમાં તત્પર (તૈયાર) ઊભા છે ?

પ્ર. ૬૫- ચોથી વસ્તુ શું છે તથા તેનો સંસારમાં આવવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય શું છે ? પુનઃ તેણે કયા-કયા ત્રણ સ્વરૂપ ધારણ કર્યા ?

ઉ. ૬૫- ચોથી વસ્તુ હક શ્રી રાજજીનો હુકમ (આજ્ઞા) છે. જેને સંસારમાં →

પ્ર. ૬૬- પાંચમી વસ્તુ શું છે ? પાંચેય વસ્તુઓએ ક્યાં એકત્રિત થઈને કાર્ય કર્યું ?

ઉ. ૬૬- પાંચમી વસ્તુ છે-પોતાના પ્રિયતમ પરમાત્માના પ્રતિ વિશ્વાસ (તારતમ- →

પ્ર. ૬૭- અક્ષરાતીત બ્રહ્મની કૃપા કોની પર છે ? પુનઃ કોની મહિમા ક્યાં લખેલી છે ? પુનઃ પોતાના પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ કોણે અને કોને પ્રદાન કર્યો ?

ઉ. ૬૭- અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની કૃપા બ્રહ્માત્માઓ પર છે. →

પ્ર. ૬૮- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ વિભિન્ન શાસ્ત્રાદિ સદ્‌ગ્રંથોમાં કોની પિછાણ (ઓળખ) લખાવી છે ?

ઉ. ૬૮- પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ વિભિન્ન સદ્‌ગ્રંથો જેમ કે વેદ, કતેબ, →

→ મોટા-મોટા પર્વત તૂટીને પડી ગયા. ક્ષર પુરુષની નારાયણી સૃષ્ટિના અંતર્ગત જે મોટા-મોટા પંચદેવ અક્ષર અને અક્ષરાતીત બ્રહ્મની જગ્યામાં પૂજવામાં આવતાં હતા, તે બધા ઉક્ત અસરાફીલના સૂર ફૂંકવાથી પ્રગટ થયેલાં જ્ઞાનની આગળ ચકનાચૂર થઈને અબ્રહ્મ સાબિત થયા.

ઉ. ૬૪- અસરાફીલ-અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીની આજ્ઞાના ઇંતેજારમાં કુબડી (કુબ્જા જેમ) પીઠ કરીને ગમ ખાઈને તત્પર ઉભા છે.

→ આવવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો આદેશ પૂરો કરવો છે. શ્રી રાજજીની આજ્ઞાના સ્વરૂપે હંમેશાં બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની સુરક્ષા કરી છે. આ સ્વરૂપે બસરી, મલકી અને હકી-એ ત્રણ સ્વરૂપ ધારણ કરીને કાર્ય કર્યા.

→ નૂર). આ પાંચ દિવ્ય વસ્તુઓને લઈને બ્રહ્માત્માઓ સંસારમાં પ્રગટ થઈ. એ પાંચેય વસ્તુઓએ એક જ સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીમાં એકત્રિત થઈને કાર્ય કર્યુ.

→ એ બ્રહ્માત્માઓની મહિમા આપ્તપુરુષોએ આપ્તગ્રંથો જેવા કે વેદ, પુરાણ, કુરાન, હદીસો વગેરેમાં ભરપૂર લખી છે. સંસારમાં આવીને ભૂલેલી એ આત્માઓને પ્રિયતમ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ પોતાના પ્રત્યે પૂર્ણ વિશ્વાસ પ્રદાન કર્યો.

→ કુરાન, પુરાણ, ઉપનિષદ વગેરેમાં એ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની ઓળખ લખાવી છે. બ્રહ્મ, બ્રહ્મધામ અને પોતાના પરાત્માની પૂર્ણરૂપેણ ઓળખ કરાવવા હેતુ જ શ્રી રાજજીએ વિભિન્ન સદ્ગ્રંથોની રચના કરાવી છે.

પ્ર. ૬૯- કોની ચર્ચા સાંભળવાથી માયાવી પ્રભાવયુક્ત દ્વૈત ભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૭૦- વેદો, ઉપનિષદો, કુરાન અને હદીસોમાં જે મહિમા લખી છે, તે કોની મહિમા છે ?

પ્ર. ૭૧- હકીકત અને મારફત જ્ઞાન સમજવામાં સમર્થશાળી કોણ છે ? પુનઃ આત્મા અને પરમાત્માની વાસ્તવિક ઓળખ બધાની આગળ કોણે રાખી દીધી ?

પ્ર. ૭૨- સૃષ્ટિના શરૂઆતથી જે વાણી પ્રગટ થઈ છે અથવા ભવિષ્યવાણીના રૂપમાં ઉતરી છે, તે બધી કોના માટે આવી છે ?

પ્ર. ૭૩- કયામત અર્થાત્ વાસ્તવમાં આત્મ-જાગરણની વાતો કોના માટે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૭૪- ''કબ્ર સે મુર્દે ઉઠને'' શું તાત્પર્ય છે ? આ આહ્વાન કોના માટે કરવામાં આવ્યું છે ?

ઉ. ૭૪- પંચભૌતિક શરીરમાં કુંભકર્ણવત્ જન્મ-જન્માંતરથી અંધકારરૂપી મોહમાયામાં સૂતેલી જીવાત્માને તેના સંસારમાં આવવાથી પહેલાંની →

પ્ર. ૭૫- ઇસ્લામ ધર્મ અથવા સનાતન ધર્મ વાસ્તવમાં કયો ધર્મ છે અને કોના માટે છે ?

ઉ. ૭૫- ઇસ્લામ ધર્મ જ વાસ્તવમાં સનાતન ધર્મ છે. સૃષ્ટિના શરૂઆતથી ચાલતો →

ઉ. ૬૯- ધામસ્થ બાર હજાર બ્રહ્માત્માઓના વિષયની અદ્વૈત જ્ઞાનની ચર્ચા સાંભળવાથી માયાવી પ્રભાવયુક્ત દ્વૈત ભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે.

ઉ. ૭૦- વેદો, ઉપનિષદો, કુરાન, હદીસો આદિમાં ધામની બ્રહ્માત્માઓ-મોમિન રૂહોની મહિમા લખી છે.

ઉ. ૭૧- હકીકત અને મારફત જ્ઞાન પરમાત્માનું યથાર્થ (તદોગત) જ્ઞાન છે. અતઃ આ જ્ઞાન પરમાત્માની સંબંધી આત્માઓ-બ્રહ્માત્માઓ જ સમજીને ગ્રહણ કરી શકે છે. પરમાત્માની વાસ્તવિક ઓળખ એ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓએ જ બધાની આગળ પ્રગટ કરી દીધી.

ઉ. ૭૨- સૃષ્ટિના શરૂઆતથી વેદો, શાસ્ત્રો, પુરાણો વગેરે ધર્મગ્રંથોમાં ભવિષ્યવાણીના રૂપમાં જે સંદેશ ઉતર્યો છે, તે બધી બ્રહ્માત્માઓ માટે ઉતર્યો છે કેમ કે એ બધા ગ્રંથ બ્રહ્મમુનિઓને પ્રગટ થવાની સાક્ષી આપે છે.

ઉ. ૭૩- કયામત અર્થાત્ વાસ્તવમાં આત્મ-જાગૃત કરવું એ વાતો એ બ્રહ્માત્માઓ માટે જ લખી છે. એ બ્રહ્માત્માઓ માટે ધામધણી અને પોત-પોતાની પરાત્માના વિષયમાં પૂર્ણરૂપેણ જાગ્રત થવું અત્યંત જ આવશ્યક છે.

→ પૂર્વસ્મૃતિ કરાવીને વાસ્તવિક ધામ સંબંધી ધણી અને પોતાની પરાત્માનું જ્ઞાન કરાવવું જ જાગૃત કરવું છે. પંચભૌતિક શરીરરૂપી કબરથી જીવાત્માનું જાગૃત થવું જ મડદાનું ઉઠવું છે. **''કબ્ર સે મુર્દે ઉઠને''** નું આહ્‌વાન બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો માટે કરવામાં આવ્યું છે.

→ આવેલાં ધર્મને સનાતન ધર્મ કહે છે. સૃષ્ટિ સનાતનથી પણ પૂર્વે જે પરલોકનો સનાતન ધર્મ છે, તેને **''સૃષ્ટિ પૂર્વ સનાતન ધર્મ''** કહે છે. આ શુદ્ધ સાકાર બ્રહ્મથી સંબંધી ધર્મ છે. એને નિરંતર પાલન કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

પ્ર. ૭૬- આ બ્રહ્મવાણી-બ્રહ્મલીલાથી કોને-કોને લાભ થયો અને કેવી રીતે ?

ઉ. ૭૬- આ બ્રહ્મવાણી-બ્રહ્મલીલાથી બ્રહ્મ, ઈશ્વરી અને જીવ-ત્રણેય દર્જાની આત્માઓને લાભ થયો. બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓને, જે પોતાના ત્રિકાળ સંબંધી અક્ષરાતીત બ્રહ્મ અને અક્ષરની ધણિયાણી હોવા છતાં પણ જીવાત્મા સદૃશ થઈને દૂધ અને મિસરી સદૃશ મળેલી હતી, પોતાના →

પ્ર. ૭૭- આ ચર્ચા ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવા અને મનન કરવાથી શું ફાયદો થાય છે ?

ઉ. ૭૭- તારતમ સંબંધી બ્રહ્મલીલામય ચર્ચા સાંભળવી અને સાંભળીને મનન કરવાથી આ પંચભૌતિક શરીરમાં હોવા છતાં પણ પરલોકની →

❖ ચોથો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- ચોથો પ્રહર ક્યાંથી ક્યાં, સુધી છે ? આ પ્રહરની શરૂઆત કેવી રીતે થાય છે ?

પ્ર. ૨- આ પ્રહરમાં સર્વપ્રથમ કોણ ભાઈ, કઈ સેવા હાજર કરી ઉપસ્થિત થયા છે ?

પ્ર. ૩- છબીલદાસભાઈ દ્વારા લાવેલાં સ્વચ્છ જળથી શ્રીજી સાહેબ શું કરે છે ?

પ્ર. ૪- આ વખત શ્રીજીની પાસે પિકદાની લઈને કોણ ઊભા છે ?

→ વિસ્મૃત ધણી, ધામ અને પરાત્માની ઓળખ પ્રાપ્ત થઈ અર્થાત્ તેમને તો પોતાના ધણી અને ધામથી શાશ્વત સંબંધરૂપી ધન પ્રાપ્ત થયું. પુનઃ માયાવી, અસ્તિત્વહીન, જૂઠી જીવાત્માઓનો દર્જો જ બદલાઈ ગયો. તે તો અસ્તિત્વપૂર્ણ થઈને સતમાં પરિવર્તિત થઈ ગઈ તથા તેઓએ આઠ પ્રકારના અવિનાશી મુક્તિસ્થાનોમાં અખંડ મુક્તિ પ્રાપ્ત કરી.

→ આત્માનુભૂતિ થાય છે. એક અદ્વૈત બ્રહ્મ-પરમાત્મા અને તેમની લીલાનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થાય છે. પોતાને પોતાની જાણકારી થાય છે કે ''હું કોણ છું ? હું સંસારમાં ક્યાંથી અને કેમ આવી છું ?'' ઉક્ત યાવત્ વિષય-વસ્તુઓની જાણકારી આ જ શરીરમાં હોવા છતાં પ્રાપ્ત થાય છે.

-(પ્રકરણ-૬૬, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૭૭, કુલ સં. ૪૭૮૯+૭૭=૪૮૬૬).

❖ ચોથો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- ચોથો પ્રહર સાંજે (સાયં) ત્રણ વાગ્યાથી લઈને ૬ વાગ્યા સુધી છે. આ પ્રહરમાં ત્રીજા પ્રહરની સેવાવાળા સાથી વિદાય લઈને પાછાં જાય છે અને ચોથા પ્રહરની સેવાના સાથી સેવામાં ઉપસ્થિત થઈ જાય છે.

ઉ. ૨- આ પ્રહરમાં સર્વપ્રથમ છબીલદાસભાઈ શ્રીજીના માટે લોટો ભરીને નિર્મળ જળ હાથમાં લઈને ઊભા છે.

ઉ. ૩- છબીલદાસભાઈ દ્વારા લાવેલાં સ્વચ્છ જળથી શ્રીજી સાહેબ મુખના કોગળા કરીને પિકદાનીમાં નાંખે છે.

ઉ. ૪- આ વખત શ્રીજીની પાસે પિકદાની લઈને શંકરદાસભાઈ ઊભા છે.

પ્ર. ૫- સંતદાસભાઈ આ સમય કોની સાથે, કઈ સેવામાં શામિલ છે ?

પ્ર. ૬- ભાગતાં આવીને સેવામાં હાજર થવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૭- શ્રી પ્રાણનાથજી આ વખત કયા સુંદરસાથને ઘેર જવાની અનુમતિ પ્રદાન કરે છે ?

પ્ર. ૮- આ સમય શંકરદાસભાઈ અહીંયા કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૯- કેશવદાસભાઈ ક્યાં બેસી રહે છે અને તેમના હાથમાં કેવું ચંવર હોય છે ?

પ્ર. ૧૦- કોણ-કોણ સાથ નિર્ગુણ વેશમાં છે, જેમના મનમાં માયાનો લેશ માત્ર સુધ્ધાં નથી ?

પ્ર. ૧૧- કોઈપણ સેવા હોય, તેને ભાગી-ભાગીને કરવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૧૨- લાલદાસજી મહારાજ, મકરંદદાસભાઈ અને પ્રેમદાસભાઈ કઈ સેવામાં રહે છે ?

ઉ. ૧૨- લાલદાસજી મહારાજ હંમેશાં શ્રીજીની પાસે રહે છે તથા મકરંદદાસભાઈ

→

પ્ર. ૧૩- શ્રી પ્રાણનાથજીના સિર પર જરી-ગોટાયુક્ત પટ્ટી બાંધવાની સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૫- સંતદાસભાઈ આ સમય યથાર્થ રૂપથી શંકરદાસભાઈની સાથે પિકદાની સન્મુખ રાખવાની સેવામાં શામિલ છે.

ઉ. ૬- ભાગતાં આવીને સેવામાં ઉપસ્થિત થવાવાળા ભાઈ છે-માનિકભાઈ.

ઉ. ૭- શ્રી પ્રાણનાથજી આ વખત ત્રીજા પ્રહરમાં તલ્લીન થઈને સેવા કરવાવાળા સુંદરસાથને ઘેર જવાની અનુમતિ પ્રદાન કરે છે.

ઉ. ૮- આ સમય શંકરદાસભાઈ શ્રીજી સાહેબજીની પાસે ઊભા થઈને પ્રેમથી ચંવર ડોલાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૯- કેશવદાસભાઈ આ સમય શ્રીજીની સમીપ બેસી રહે છે અને તેમના હાથમાં સોનાથી જડિત મૂઠેદાર ચંવર હોય છે, જેને તે ધીરે-ધીરે ડોલાવતાં રહે છે.

ઉ. ૧૦- વલ્લભદાસભાઈ અને ગંગાદાસભાઈ નિર્ગુણ વેશમાં છે. એમના મનમાં કિંચિત્ માત્ર પણ માયાનો લેશ નથી.

ઉ. ૧૧- બિહારીદાસભાઈ સદા સેવામાં ઉપસ્થિત રહે છે. અતઃ કોઈપણ સેવા હોય, તેને તે ભાગી-ભાગીને કરવા માટે સદા તત્પર રહે છે. એ જ તેમની સર્વશ્રેષ્ઠ સેવા છે.

→ શ્રીજીને નીમા (રાજસી કુરતા) પહેરાવવાની સેવામાં તેમને મદદ કરે છે. પ્રેમદાસભાઈ શ્રીજીને નીમા (રાજસી કુરતા) પહેરાવે તથા બંને હાથોથી કુરતાની કસ-તનિયાં (દોરી) બાંધે છે.

ઉ. ૧૩- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીના સિર પર જરી-ગોટાયુક્ત પટ્ટી બાંધવાની સેવા નંદરામભાઈ કરે છે.

પ્ર. ૧૪- મુકુંદદાસજી અહીંયા આ સમય આવીને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૫- શ્રીજી સાહેબજીને દુતા નામક આભૂષણ પહેરાવવાની સેવા કોની છે ?

પ્ર. ૧૬- શ્રીજી સાહેબજીની કમરમાં જે પટુકો બાંધવામાં આવે છે, તે કેવો છે ?

પ્ર. ૧૭- બિહારીદાસભાઈ આ સમય કઈ સેવા કરે છે, જે સેવા પહેલાં થોડા દિવસો સુધી બંદેફરાસભાઈએ કરી હતી ?

પ્ર. ૧૮- મેઘાભાઈ અને સુકાલી કઈ સેવામાં અને કોની સાથે શામિલ થાય છે ?

પ્ર. ૧૯- એ જ સેવા ભાઈ ગોવિંદદાસની જગ્યા પર અન્ય કોણે કરી હતી ?

પ્ર. ૨૦- શ્રીજી માટે ચંદનનું તખત બનાવડાવવાની સેવા કોણે કરી છે ? તે તખત કોની જવાબદારીમાં રહે છે ?

પ્ર. ૨૧- ધનજીભાઈ, વનમાલીદાસભાઈની સાથે કઈ સેવામાં શામિલ છે ?

પ્ર. ૨૨- ઉક્ત બંને ભાઈ અન્ય કોણ-કોણ સેવા કરે છે ?

ઉ. ૧૪- મુકુંદદાસજી અહીંયા આ સમય ઉપસ્થિત થઈને ઉક્ત જરી-ગોટાયુક્ત પટ્ટીની ઉપર ગોસપેચ-વસ્ત્રની જરીની પટ્ટી મુગટના આકારમાં સજાવી દે છે.

ઉ. ૧૫- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીને દુતા નામક સ્વર્ણાભૂષણ પહેરાવવાની સેવા નંદરામભાઈની છે. તેમની સાથે રામચંદ્રભાઈ પણ શામિલ છે.

ઉ. ૧૬- શ્રીજી સાહેબજીની કમરમાં જે પટુકા બાંધવામાં આવે છે, તેની કિનારમાં જરીયુક્ત વેલ-બૂટિયો અત્યંત શોભાયમાન પ્રતીત (અનુભવ) થાય છે.

ઉ. ૧૭- બિહારીદાસભાઈ આ સમય મખમલી તકિયા લાવીને શ્રીજીની સેવામાં ઉપસ્થિત કરવાની સેવા કરે છે. આ સેવા એના પહેલાં થોડા દિવસો સુધી બંદેફરાસભાઈએ એમની સાથે મળીને કરી હતી.

ઉ. ૧૮- મેઘાભાઈ અને સુકાલી તકિયા રાખવાની સેવામાં બિહારીદાસભાઈની સાથે શામિલ થાય છે.

ઉ. ૧૯- ભાઈ ગોવિંદદાસની જગ્યા પર એ જ સેવા વિશ્વંભરભાઈએ પણ કરી હતી.

ઉ. ૨૦- શ્રીજીના માટે ચંદનનું તખત બનાવડાવવાની સેવા વનમાલીદાસભાઈએ કરી છે. તે તખત બિહારીદાસભાઈના જવાબદારીમાં (જિમ્મા) રહે છે. તેઓ જ તેની પર ગાદી-તકિયા વગેરે બિછાવીને-સજાવીને રાખે છે.

ઉ. ૨૧- ધનજીભાઈ, વનમાલીદાસભાઈની સાથે વાણી ગાયનની સેવામાં શામિલ છે.

ઉ. ૨૨- ઉક્ત બંને ભાઈ તખત, ખુરશી લગાવવા તથા સેજ-સેવા બહુ ઉમંગથી કરે છે.

પ્ર. ૨૩- વિશ્રામ કરીને ઉઠયા પછી શ્રીજી સાહેબજી કોઈ-કોઈ દિન કોની ઘેર જાય છે ? તે સમય પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૪- તે સમયે બીજો પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૫- માનિકબાઈ આ વખત કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૨૬- ચંદરવો સજાવવાની સેવામાં અન્ય કોણ શામિલ છે ? કઈ સેવાના વિષયમાં કહ્યું છે-''આ સેવાના તુલ્ય અન્ય કોઈ સેવા નથી'' ?

પ્ર. ૨૭- શ્રીજી સાહેબજીનો હાથ પકડી પ્રેમ અને સન્માનપૂર્વક લઈ આવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૮- ક્યાંથી પાછાં ફરતાં સમયે શ્રીજી સાહેબજી પોતાનો હાથ કયા ભાઈની તરફ આગળ કરે છે ?

પ્ર. ૨૯- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપનો હાથ પકડીને પ્રેમપૂર્વક બંગલાજીમાં પહોંચાડવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે ?

પ્ર. ૩૦- પ્રેમદાસભાઈના કંધા (ખભા) પર શું-શું રહે છે અને તેની અંદર શું રહે છે ?

પ્ર. ૩૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ઝૂમતાં મનમોહક ચાલથી ચાલીને આવ્યા પછી ક્યાં બેસે છે ?

ઉ. ૨૩- વિશ્રામ કરીને સેજ પરથી ઉઠયા પછી શ્રીજી સાહેબજી ક્યારે-ક્યારે ઘનશ્યામભાઈની ઘેર જાય છે. ઘનશ્યામભાઈની ઘેર જતાં સમયે શ્રીજી ના માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવામાં લાલબાઈ હાજર રહે છે.

ઉ. ૨૪- તે સમયે એક પાંવડો બિછાવવાની સેવા લાલબાઈએ કરી, તો બીજો પાંવડો બિછાવવાની સેવા કિસનીબાઈએ કરી.

ઉ. ૨૫- માનિકબાઈ આ વખત ચંદરવામાં ફુંદને-ફુંદરે લગાડવાની સેવા તલ્લીન થઈને કરે છે.

ઉ. ૨૬- ચંદરવો સજાવવાની સેવામાં ગંગાદાસ અને શોભાદાસભાઈ પણ શામિલ છે. આ ચંદરવો લગાડવાની વિશેષ સેવાના વિષયમાં કહ્યું છે **''આ સેવાના તુલ્ય અન્ય કોઈ સેવા નથી.''**

ઉ. ૨૭- શ્રીજી સાહેબજીનો હાથ પકડી પ્રેમ અને સન્માનપૂર્વક લઈ આવવાની સેવા લચ્છીદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૮- ઘનશ્યામભાઈના ઘેરથી પાછાં ફરતાં સમયે શ્રીજી સાહેબજી પોતાનો હાથ લાલદાસજીની તરફ આગળ કરે છે.

ઉ. ૨૯- શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપનો હાથ પકડીને પ્રેમપૂર્વક બંગલાજીમાં પહોંચાડવાની સેવા લાલદાસજી કરે છે.

ઉ. ૩૦- પ્રેમદાસભાઈના ખભા પર એક નાની હજામતની પેટી અને એક સંદૂકચી (પેટી) રહે છે. તે પેટીની અંદર દાઢી અને વાળ વગેરે બનાવવાની સામગ્રીઓ રહે છે.

ઉ. ૩૧- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી ઝૂમતાં મનમોહક ચાલથી ચાલીને આવ્યા પછી ગાદી પર બિરાજમાન થાય છે.

પ્ર. ૩૨- આ સમય ગાદી બિછાવવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે ?

પ્ર. ૩૩- ગાદીની બંને તરફ બે તકિયા લગાડવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૪- ત્યારબાદ પાંવડા પર ચાલતાં સીડીઓ ચઢીને શ્રીજી સ્વરૂપ ક્યાં જઈને બિરાજમાન થાય છે ?

પ્ર. ૩૫- આ વખત છબીલદાસભાઈ કઈ સેવાના માટે જલ લઈને આવે છે ? પુન: શ્રીજીના ચરણ ધોવાની સેવા કોની છે ?

પ્ર. ૩૬- એક ચરણ તો મુકુંદદાસજીએ ધોયા. પુન: શ્રીજીના બીજા ચરણ ધોવાની સેવા કોણ કરે છે ? ચરણ ધોવા અને લૂછવાની સેવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૭- શ્રીજીની પિંડુરિયા દબાવવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે ? તેમની સાથે અન્ય કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૩૮- આ વખતે અહીંયા ચિલમચી લઈને કોણ બેસે છે ? પુન: પ્રસાદરૂપી જળ વહેંચવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૯- આ વખત શ્રીજી સાહેબજીના હાથ ધોવડાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? પુન: પ્રેમદાસભાઈ આ સમય કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૪૦- કાઢો (કહવા) શું છે ? કાઢાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે ?

ઉ. ૩૨- આ સમય ગાદી બિછાવવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે. તે સિંહાસનમાં મળાવીને સુંદર ગાદી બિછાવી દે છે.

ઉ. ૩૩- ગાદીની બંને તરફ સહારા માટે બે તકિયા લગાડવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૩૪- ત્યારબાદ પાંવડા પર ચાલતાં સીડીઓ ચઢીને શ્રીજી સ્વરૂપ બંગલાજીમાં પહોંચી જાય છે અને ત્યાં ખુરશી પર બિરાજમાન થાય છે.

ઉ. ૩૫- આ વખત છબીલદાસભાઈ શ્રીજીના ચરણ પ્રક્ષાલન-ધોવા માટે સ્વચ્છ જલ લઈને આવે છે. આ વખતે ચરણ ધોવાની સેવા મુકુંદદાસજીની છે.

ઉ. ૩૬- શ્રીજીના બીજા ચરણ ધોવાની સેવા પ્રેમદાસભાઈની છે. ચરણ ધોવા અને લૂછવાની સેવામાં અન્ય કેશવદાસભાઈ અને નારાયણદાસભાઈ પણ શામિલ છે.

ઉ. ૩૭- ધામધણી શ્રીજી સાહેબની પિંડુરિયા દબાવવાની સેવા શ્રી વનમાલી-દાસભાઈ કરે છે. તેમની સાથે આ સેવામાં શ્રી લાલદાસજી પણ શામિલ છે. તેમના મનમાં આ સેવાની આશ બની રહે છે.

ઉ. ૩૮- આ વખતે અહીં નંદરામભાઈ ચિલમચી લઈને ખુરશીની નીચે જ તૈયાર બેસે છે. પરંતુ પ્રસાદરૂપી જળ સુંદરસાથમાં વહેંચવાની સેવા તો શંકરદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૩૯- આ વખત શ્રીજી સાહેબજીના હાથ ધોવડાવવાની સેવા છબીલદાસભાઈ કરે છે. તે સ્વચ્છ જળ દ્વારા શ્રીજીના હાથ ધોવડાવે છે. પુનઃ પ્રેમદાસભાઈ હાથમાં રૂમાલ લઈને શ્રીજીના હાથ લૂછવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૪૦- કાઢા વનસ્પતિથી બનેલો એક પ્રકારનો કાઢા છે, જેને પીવાથી શરીરની સુસ્તી દૂર થઈ જાય છે. આ સમય કાઢાની સેવા છબીલદાસભાઈ કરે છે.

પ્ર. ૪૧- શ્રીજીના માટે ફોફળ સોપારી લાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૨- પોતાના ત્રિકાળ સંબંધી ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને ઘેરીને આ સમય કોણ-કોણ અંગનાઓ સેવાના ઇંતેજારમાં ઉપસ્થિત રહે છે ?

ઉ. ૪૨- પોતાના ત્રિકાળ સંબંધી ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને ચારે તરફથી ઘેરીને આ સમય અંબોબાઈ, ગૌરીબાઈ, માનવંતીબાઈ અને ગોદાવરીબાઈ →

પ્ર. ૪૩- આ વખત વાણી ગાયન કરવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ? પુનઃ બીજી તરફ વાણીની ચર્ચા કરવા માટે કોણ-કોણ ઉપસ્થિત છે ?

પ્ર. ૪૪- સિંહાસન પર બિરાજમાન કરાવતાં સમયે શ્રીજી સાહેબજીને હાથ પકડીને સહારો આપવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૫- ઓકાભાઈ કલંગી લઈને શ્રીજીની સેવામાં ક્યારે પ્રસ્તુત કરે છે ?

પ્ર. ૪૬- બંગલાજીમાં થવાવાળી અનેક પ્રકારની લીલાઓ દ્વારા ધામસ્થ આત્માઓને ધામધણી કેવી-કેવી લીલાઓનો અનુભવ કરાવે છે ?

ઉ. ૪૬- બંગલાજીમાં થવાવાળી અનેક પ્રકારની લીલાઓ દ્વારા ધામધણી પોતાની →

પ્ર. ૪૭- છત્ર હાથમાં લઈને તખતની પાછળ ઊભા રહેવાની સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૪૧- શ્રીજી સ્વરૂપના માટે ફોફળ સોપારી લાવવાની સેવા માનિકભાઈ કરે છે.

→ દાવાની સાથે ગર્વપૂર્વક ઉપસ્થિત રહે છે. ધામની અન્ય અંગનાઓ દુર્ગીબાઈ, લલિતા, સુઆબાઈ, ખિમાઈ, સામબાઈ, લચ્છોબાઈ, મનગમતાબાઈ, માતેનબાઈ અને જહુરબાઈ વગેરે પણ ધણીની ખુરશીની આસપાસ સેવાના ઇંતેજારમાં બેઠી છે.

ઉ. ૪૩- આ વખત વાણી ગાયન કરવામાં શંકરભાઈ અને મથુરાભાઈ શામિલ છે. એક તરફ અહીંયા વાણી ગાયન થાય છે, તો બીજી તરફ ગંગારામભાઈ અને બિહારીદાસભાઈ વાણીની ચર્ચા કરવા હેતુ ઉપસ્થિત રહે છે.

ઉ. ૪૪- સિંહાસન પર બિરાજમાન કરાવતાં સમયે શ્રીજી સાહેબજીને હાથ પકડીને સહારો આપવાની સેવા કાશીભાઈ કરે છે.

ઉ. ૪૫- જ્યારે ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી તખત પર બિછાવેલી ગાદી પર બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે ઓકાભાઈ ફૂલની કલંગી લઈને શ્રીજીની સેવામાં પ્રસ્તુત કરે છે.

→ ધામસ્થ અંગનાઓને પચીસ પક્ષના વિહારની લીલાઓનો અનુભવ કરાવે છે. સુંદરસાથના પ્રાણોના નાથ પોતાના પરબ્રહ્મ સ્વરૂપની પિછાણ કરાવીને તેમને અવર્ણનીય સુખ પ્રદાન કરે છે.

ઉ. ૪૭- છત્ર હાથમાં લઈને શ્રી ધામધણીના તખતની પાછળ ઊભા રહેવાની સેવા વલ્લભદાસભાઈ કરે છે.

પ્ર. ૪૮- ધામધણી શ્રીજી સાહેબની ખુરશીની ઉપરથી સસન્માન હાથ પકડીને ઉઠાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૯- તખતના પાયાઓમાં ફૂંદરા-ગોફના બાંધવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૦- તખતના ગોફના બાંધવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૧- કોણ સખી શ્રીજીની બધી પ્રકારની સેવામાં શામિલ રહે છે ?

પ્ર. ૫૨- બુધસેનભાઈ પોતાની પાસે શું રાખે છે ?

પ્ર. ૫૩- આવશ્યક સામગ્રીઓ લાવવા-લઈ જવા અથવા સમય પર શ્રીજીની આગળ ઉપસ્થિત કરવાની ભાગદોડમાં કોણ તત્પર રહે છે ?

પ્ર. ૫૪- વાણી લખવાવાળાઓને આ સમય સ્યાહી બનાવીને આપવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૫- કુંજા-પાત્રમાં સ્યાહી ભરીને ''જો ઈચ્છુક હો, આકર સ્યાહી લે જાએ''- આ રીતે પુકાર લગાડવાની સેવા કરવાવાળા ભાઈ કોણ છે ?

પ્ર. ૫૬- જ્યારે ધામધણી શ્રીજી તખત પર બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે તેમના ડાબા-જમણા ચંવર ડોલાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૫૭- સાંજના સાડા ચાર વાગે શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથ સહિત શું કરે છે ?

ઉ. ૪૮- પોતાના ધામધણી શ્રીજી સાહેબની ખુરશીની ઉપરથી સસન્માન હાથ પકડીને ઉઠાવવાની સેવા લાલદાસજી કરે છે.

ઉ. ૪૯- તખતના ચાર પાયાઓમાંથી એક પાયામાં ફૂંદરા-ગોફના બાંધવાની સેવા માનિકભાઈ કરે છે. બે ફૂંદરા લાલબાઈ બાંધે છે અને એક ફૂંદર ઘનશ્યામભાઈ બાંધે છે.

ઉ. ૫૦- તખતના ગોફના બાંધવાની સેવામાં સુદામાપુરથી આવેલ ફૂલબાઈની સાથે માનિકદાસ શામિલ છે.

ઉ. ૫૧- ફૂલબાઈ સખી શ્રીજીની બધી પ્રકારની સેવામાં શામિલ રહે છે.

ઉ. ૫૨- બુધસેનભાઈ શ્રીજીના તખતના સજાવટની સોના-ચાંદીની સંપૂર્ણ સામગ્રીઓ પોતાની પાસે રાખે છે.

ઉ. ૫૩- આવશ્યક સામગ્રીઓ લાવવા-લઈ જવા અથવા સમય પર શ્રીજીની આગળ ઉપસ્થિત કરવાની ભાગદોડમાં બુધસેનભાઈ તત્પર રહે છે.

ઉ. ૫૪- વાણી લખવાવાળાઓને આ સમય સ્યાહી બનાવીને આપવાની સેવા બુધસેનભાઈ કરે છે.

ઉ. ૫૫- કુંજા-પાત્રમાં સ્યાહી ભરીને **''જો ઈચ્છુક હોય, આવીને સ્યાહી લઈ જાવ''**-આ રીતે પુકાર લગાડવાની સેવા કરવાવાળા ભાઈ છે-બુધસેનભાઈ.

ઉ. ૫૬- જ્યારે શ્રીજી સાહેબ ખુરશીથી ઉઠીને મનમોહક ચાલથી ચાલીને આવે છે અને તખત પર બેસે છે, ત્યારે તેમના જમણા-ડાબા ચંવર ડોલાવવાની સેવા કેશવદાસ અને શંકરભાઈ કરે છે.

ઉ. ૫૭- સાંજના સાડા ચાર વાગે શ્રીજી સાહેબજી અને સુંદરસાથ પરસ્પર શ્રી પરમધામ પ્રસ્થાનની ચર્ચા કરે છે. તેમના મનમાં એ ભાવ રહે છે કે →

→ અમે બધા સાંજના સાડા ચાર વાગે ધામ અને ધણીને છોડીને ખેલ →

પ્ર. ૫૮- શ્રીજી સાહેબજી દૈનિક ક્યાં બેસીને ચર્ચા કરે છે અને સુંદરસાથજી ક્યાં બેસીને ચર્ચા સાંભળે છે ?

પ્ર. ૫૯- બ્રહ્મસ્વરૂપ શ્રીજી બ્રહ્માત્માઓનો હાથ કઈ રીતે પકડે છે ?

પ્ર. ૬૦- મહારાજા છત્રસાલ પોતાના ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીની સેવા કેવી-કયા પ્રકારે કરે છે ?

પ્ર. ૬૧- સાકુંડલ સખી શ્રીજી સ્વરૂપને કોણ સ્વરૂપ માનીને સેવા કરી રહી છે ?

પ્ર. ૬૨- મહારાજા છત્રસાલને ''અમીરૂલ મોમિન'' અર્થાત્ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના સરદારની શોભા કેમ મળી ?

ઉ. ૬૨- મહારાજા છત્રસાલ ''**યથા નામ તથા ગુણઃ**'' ના અનુકૂળ જ લૌકિક →

પ્ર. ૬૩- સાંજના સાડા ચાર વાગતાં જ ગોકુલદાસભાઈ શું અરજ કરે છે ?

ઉ. ૬૩- સાંજના સાડા ચાર વાગ્યાનો સમય અરસ - શ્રી પરમધામની ચિતવનીનો સમય છે. અતઃ આ શુભ મુહૂર્તમાં ખેલની વચ્ચે એક સાધારણ જેવા વ્યક્તિની જેમ દિલ ખોલીને ગોકુલદાસભાઈ શ્રીજીની આગળ અરજ →

→ જોવા આવ્યા છે. અતઃ એ જ સમય મૂલ સ્થાન-શ્રી મૂલમિલાવાનું ધ્યાન-ચિતવન કરવાનું શુભ મુહૂર્ત છે.

ઉ. ૫૮- શ્રીજી સાહેબજી દૈનિક શ્રી બંગલાજીમાં તખતની ઉપર બેસીને ચર્ચા કરે છે અને સમસ્ત સુંદરસાથ શ્રીજીના તખતની બંને બાજુ ભરીને બેસી જાય છે તથા એકાગ્રચિત્ત થઈને ચર્ચા સાંભળે છે.

ઉ. ૫૯- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મસ્વરૂપ ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી બ્રહ્માત્મા સ્વરૂપ સુંદરસાથજીને શ્રી પરમધામ પહોંચાડવા માટે બ્રહ્મવાણીની મહિમાવત્ ચર્ચા સંભળાવીને તેમના દિલરૂપી હાથ પકડે છે.

ઉ. ૬૦- મહારાજા છત્રસાલ પોતાના ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીની સેવાના સમસ્ત કાર્યોમાં સંમિલિત રહે છે. તે અત્યધિક પવિત્ર મનથી પોતાના પ્રિયતમ શ્રી પ્રાણનાથજીની એકરસ થઈને સેવા કરે છે.

ઉ. ૬૧- સાકુંડલ સખી શ્રીજી સ્વરૂપને સાક્ષાત્ અક્ષરાતીતના પોતાના ધણી માનીને સેવા કરી રહી છે.

→ ગુણોનો પરિત્યાગ કરી અંતર આત્માનો ભાવ પ્રગટ કરતાં તન, મન, ધનથી સેવા કરે છે. તેમની અંદર યતિમ ફકીર-પરમહંસયુક્ત ગુણ ગુહ્યરૂપમાં નિહિત છે. એ જ કારણથી તેમને **''અમીરૂલ મોમિન''** અર્થાત્ બ્રહ્મસૃષ્ટિઓના સરદારની શોભા મળી.

→ કરે છે કે ''હે ધણી! હવે તો અમને ખેલથી ધામમાં ઉઠાવી લ્યો. હવે અમારી કોઈપણ પ્રકારની ચાહના બાકી રહી નથી. બધી મનોકામનાઓ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે. હવે અમારું ખેલમાં જરા જેટલું પણ મન લાગતું નથી. અતઃ અમારી પર દયા કરીને શીઘ્રાતિશીઘ્ર અમને આ માયાવી ખેલથી ઉગારવાની કૃપા કરો.''

પ્ર. ૬૪- ''અમારી મનોકામનાઓ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે''-એવું કોણ, કોને કહે છે ?

પ્ર. ૬૫- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી ગોકુલદાસભાઈના આત્મીય ભાવને સાંભળીને શું કરે છે ?

પ્ર. ૬૬- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ ધામસ્થ આત્માઓની વિનયપૂર્ણ પ્રાર્થનાને સાંભળ્યા પછી તેમને આ ખેલમાં જ શું અનુભવ કરાવી દીધો ?

ઉ. ૬૬- ધામધણી સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીએ ધામસ્થ આત્માઓની વિનયપૂર્ણ →

પ્ર. ૬૭- ઢાલ, તલવાર વગેરે રાખવાની વિશેષ સેવા પહેલાં કોણે-કોણે કરી અને વર્તમાનમાં કોણ કરી રહ્યા છે ?

પ્ર. ૬૮- ઢાલ, તલવાર, અસ્ત્ર-શસ્ત્ર વગેરે રાખવાની સેવા ક્રમશઃ કોના-કોના દ્વારા થતાં-થતાં ભાઈ બુધસેનની પાસે આવી ?

ઉ. ૬૮- ઢાલ, તલવાર, અસ્ત્ર-શસ્ત્ર વગેરે રાખવાની સેવા ગિરધરભાઈના પછી લાલદાસજી કરવા લાગ્યા. પછી થોડા સમય સુધી આ સેવા →

પ્ર. ૬૯- સુરતસિંહભાઈ અને ઘનશ્યામભાઈ પોતાના કૃપાનિધાન ધામધણીની કોણ-કોણ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૭૦- કોના હાથથી શ્રી બાઈજૂરાજ ધામધણીના આભૂષણ મોકલાવે છે ?

ઉ. ૬૪- **''અમારી મનોકામનાઓ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે''**-એવું શ્રી ગોકુલદાસભાઈ ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીની આગળ ઊભા થઈને હાથ જોડી કહે છે.

ઉ. ૬૫- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી ગોકુલદાસભાઈને એ પ્રિય અને ભાવભર્યા વચનોને સાંભળીને બ્રહ્મનિષ્ઠ ગોકુલદાસભાઈની પ્રાર્થનાને પૂર્ણરૂપેણ સ્વીકાર કરી લે છે.

→ પ્રાર્થનાને સાંભળ્યા પછી સંસારની લીલામાં રહેતાં જ પરમધામની લીલા-સુખનો અનુભવ પ્રદાન કરી બંને (ખેલ અને ધામ) સ્થાનોમાં ધન્ય-ધન્ય બનાવી દીધા.

ઉ. ૬૭- ઢાલ, તલવાર વગેરે રાખવાની વિશેષ સેવા પહેલાં મુરલીધરભાઈએ કરી હતી. ત્યારબાદ થોડા દિવસો સુધી આ જ સેવા ભિખારીદાસભાઈએ કરી તથા અત્યારે વર્તમાનમાં એ જ સેવા ગિરધરભાઈ ઉઠાવી રહ્યા છે.

→ સંતરામભાઈએ કરી. ક્યારે-ક્યારે આ સેવા બીજા ભિખારીદાસભાઈ પણ કરતાં હતા. અંતમાં આ જ સેવા બુધસેનભાઈ કરવા લાગ્યા. આ પ્રકાર લાલદાસજીથી સંતરામભાઈ, સંતરામભાઈથી ભિખારીદાસભાઈ અને બાદમાં ભિખારીદાસભાઈ દ્વારા અંતમાં આ સેવા ભાઈ બુધસેનની પાસે પહોંચી.

ઉ. ૬૯- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ કૃપાનિધાન શ્રી રાજજીના માટે સૂરતસિંહભાઈ પોતાની પાસે તીર-કમાન અને તરકસ રાખવાની સેવા કરે છે, તો ઘનશ્યામભાઈ બરછી રાખવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૭૦- શ્રી બાઈજૂરાજ શ્રીજી સાહેબજી માટે સિનગારના આભૂષણ મકરંદભાઈના હાથથી મોકલી દે છે.

પ્ર. ૭૧- ધામધણીના આભૂષણ લઈ આવવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે અને ક્યારે-ક્યારે ?

પ્ર. ૭૨- ચાંદીની રકાબીમાં શું હોય છે ? તે લઈ આવવાની સેવા કોણ કરે છે ? પુનઃ શ્રીજીને આભૂષણ પહેરાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૭૩- મહારાજા છત્રસાલ પોતાના ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને કોણ-કોણ આભૂષણ પહેરાવે છે ?

ઉ. ૭૩- મહારાજા છત્રસાલ પોતાના ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજીને મોતીઓની →

પ્ર. ૭૪- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા ધારણ કરેલાં વિભિન્ન આભૂષણોમાંથી વિશેષ કરીને કયા આભૂષણોમાં માણેક વગેરે નંગ અત્યંત ચમકતા જોવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૭૫- કયા-કયા હારોના નંગોની જ્યોતિ ચમકતી ઝિલમિલાતી છે ?

પ્ર. ૭૬- શ્રીજીના કંઠમાં કઈ કંઠી બહુ ભલી માલૂમ પડે છે ?

પ્ર. ૭૭- શ્રીજી દ્વારા ધારણ કરેલી કઈ કંઠીની ઉપર માણેક નંગ, તો નીચે મોતી દેદીપ્યમાન છે ?

પ્ર. ૭૮- પાઘની ઉપર ચારે તરફ ચંદ્રિકા (કમળ જેવી) કેવી રીતે શોભાયમાન છે ?

પ્ર. ૭૯- ઉક્ત કમળ સદૃશ ચંદ્રિકાની નીચે કિનારમાં કોણ-કોણ નંગ પોતાની સુંદર ચમક બિખેરે છે ?

ઉ. ૭૧- ધામધણીના આભૂષણ લઈ આવવાની સેવા મકરંદભાઈ દૈનિક નિયમપૂર્વક કરે છે.

ઉ. ૭૨- ચાંદીની રકાબીમાં શ્રીજીના સિનગારના આભૂષણ હોય છે, જેને લઈ આવવાની સેવા મકરંદભાઈ કરે છે. પુનઃ તે આભૂષણ શ્રીજી સાહેબજીને પહેરાવવાની સેવા મહારાજા છત્રસાલજી કરે છે.

→ બે માળાઓ, સ્વર્ણ (સોના) ના હાર, સોનાની બે સાંકળી (જંજીરે), નંગોથી જડિત બે દુગદુગી વગેરે વિભિન્ન આભૂષણ પહેરાવે છે, જેનામાં માણેક વગેરે નંગ ચમકતા જોવામાં આવે છે.

ઉ. ૭૪- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા ધારણ કરેલાં ઉપરોક્ત આભૂષણોમાંથી નંગોથી જડિત બંને દુગદુગીમાં જડેલાં માણેક વગેરે નંગ અન્ય આભૂષણોથી પણ અધિકાધિક ચમકતા જોવામાં આવે છે.

ઉ. ૭૫- ચંદ્રહાર અને ચંપકલી નામક હારના નંગોની જ્યોતિ અપરંપારરૂપેણ ચમકતી ઝિલમિલાતી છે.

ઉ. ૭૬- શ્રીજી સાહેબજીના સુંદર કંઠમાં સોનાની કંઠી બહુ ભલી માલૂમ પડે છે.

ઉ. ૭૭- શ્રીજી દ્વારા ધારણ કરેલી મોતીઓથી બનેલી કંઠીની ઉપર માણેક નંગ, તો નીચે મોતી દેદીપ્યમાન છે.

ઉ. ૭૮- શ્રી ધણીજી દ્વારા સિર પર ધારણ કરેલી પાઘની ઉપર ચારે તરફ ચંદ્રિકા લટકેલી કમળના સમાન શોભાયમાન છે.

ઉ. ૭૯- ઉક્ત કમળ સદૃશ ચંદ્રિકાની નીચે કિનારમાં લટકતાં મોતી અને હીરા પોતાની સુંદર ચમક બિખેરે છે.

પ્ર. ૮૦- મહારાજા છત્રસાલજીની વિશેષ સેવા કઈ છે ?

ઉ. ૮૦- મહારાજા છત્રસાલજી શ્રીજી સાહેબજીને પહોંચી વગેરે આભૂષણ →

પ્ર. ૮૧- શ્રીજી સ્વરૂપના હાથની આંગળીઓમાં અંગૂઠીઓ પહેરાવવાની સેવા કોણ અને કેવી રીતે કરે છે ?

ઉ. ૮૧- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીજીના હાથની આંગળીઓમાં અનેકો →

પ્ર. ૮૨- અહીં આ પ્રહરના અંતમાં વીતકકાર લાલદાસજી મહારાજ સુંદરસાથને શું કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૮૨- અહીં આ પ્રહરના અંતમાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ ધામસ્થ →

❖ પાંચમો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- પાંચમો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ? આ પ્રહરમાં શું કરવાની તૈયારી કરવામાં આવી રહી છે ?

પ્ર. ૨- આ સમય લચ્છોબાઈ સામે આવીને પોતાના ધામધણીને શું પૂછે છે ?

પ્ર. ૩- લચ્છોબાઈ દ્વારા પૂછેલાં ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં શ્રી રાજજી શું કહે છે ?

→ પહેરાવે છે, જેમાં જડેલાં હીરા, માણેક વગેરે નંગોની જ્યોત ઝલઝલાકાર કરે છે. શ્રીજીને આ આભૂષણ પહેરાવવાની સેવા જ મહારાજા છત્રસાલની વિશેષ સેવા છે.

→ અંગૂઠીઓ પહેરાવવાની સેવા મહારાજા છત્રસાલજી કરે છે. પુનઃ તે શ્રીજીના હાથની આંગળીઓના માપના અનુસાર સ્વેચ્છાનુકૂલ નાની-મોટી અંગૂઠીઓ (વીંટીઓ) પહેરાવે છે.

→ સુંદરસાથને કહે છે, ''હે બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિનો! આ ચોથા પ્રહરની વીતક છે. આગળ પાંચમા પ્રહરનું વર્ણન થશે, તેને આપ બધા પ્રેમપૂર્વક તન અને મનથી શ્રવણ કરી લ્યો.''

-(પ્રકરણ-૬૭, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૮૨, કુલ સં. ૪૮૬૬+૮૨=૪૯૪૮).

❖ પાંચમો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- પાંચમો પ્રહર સાંજના છ વાગ્યાથી નવ વાગ્યા સુધી છે. આ સમય શ્રી પરમધામની દિવ્ય ચર્ચા માટે શ્રીજી સાહેબજીને સિંહાસન પર આસીન કરાવવાની તૈયારી કરવામાં આવી રહી છે.

ઉ. ૨- આ સમય લચ્છોબાઈ સામે આવીને પોતાના ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીને વિનયપૂર્વક પૂછે છે કે ''હે ધામધણી! આજે આપ અમને લોકોને પચીસ પક્ષોમાંથી કયા સ્થાન પર લઈ જશો ?''

ઉ. ૩- લચ્છોબાઈ દ્વારા પૂછેલાં ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં શ્રી રાજજી કહે છે ''આજે પાટઘાટમાં પધારવાની વારી છે. આજે હું પાટઘાટની સૈરનો અનુભવ કરાવીશ.''

પ્ર. ૪- શ્રીજી માટે તખત પર ગાદી બિછાવવાની સેવા કોની છે ? તે તખત પર શું-શું બિછાવે અને રાખે છે ?

ઉ. ૪- શ્રીજીના માટે તખત પર ગાદી બિછાવવાની સેવા શ્રી બિહારીદાસજીની →

પ્ર. ૫- આ સમય તખતથી લાગીને ગાદી બિછાવવાની સેવા કોણ અને કેવી રીતે કરે છે ?

પ્ર. ૬- દીપક જલાવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ? તે શ્રીજીને કઈ રીતે રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૭- કોણ આ સમય સુખપાલ-પાલખીમાં બિરાજમાન થઈને પોતાના મંદિરથી બંગલાજીમાં આવે છે ?

પ્ર. ૮- કોણ સખી મીઠી વાતો કરતાં શ્રીજીને ભોજનના માટે વિનય કરે છે ?

પ્ર. ૯- આ વખત શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવા માટે કોણ-કોણ સખી થાળ લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૧૦- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને આરોગાવવા માટે આ સમય તેમના સમીપ કોણ-કોણ બેસે છે ?

પ્ર. ૧૧- આ સમય શ્રીજી સાહેબજીના હાથ ધોવડાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

→ છે. તે તખત પર ગાદી, પિછોરા અને સોયથી સીવેલાં ઓઢવા-બિછાવવા નું એક વસ્ત્ર રાખે છે. ગાદી પર વિશેષરૂપથી માત્ર મખમલના તકિયા મૂકવાની સેવા પણ બહુ પ્રેમથી કરે છે.

ઉ. ૫- આ સમય અહીં તખતથી લાગીને ગાદી બિછાવવાની સેવા શ્રી બિહારીદાસજી કરે છે. તે ચારે કિનારોથી ખેંચીને સારી રીતેથી આસન બિછાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૬- સાયંકાલમાં દીપક જલાવવાની સેવા માનિકબાઈ અને કરમેતીબાઈ તન્મય થઈને કરે છે. એ બંને ઉચિત સમય પર પોત-પોતાની સેવા દ્વારા પોતાના ધણીને રીઝાવે છે.

ઉ. ૭- આ શુભ મુહૂર્તમાં પોતાના મંદિરથી સુખપાલ-પાલખીમાં બિરાજમાન થઈને શ્રીજી સાહેબજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજૂરાજ બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત થાય છે.

ઉ. ૮- શ્રીજી સાહેબજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજ્યૂ પોતાના પ્રિયતમ શ્રી પ્રાણનાથજીને મીઠી-મીઠી વાતો કરતાં ભોજનના માટે વિનય કરે છે.

ઉ. ૯- આ વખત શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવા માટે મથુરીબાઈ અને હિમોતીબાઈ ભોજનનો થાળ લઈને આવે છે.

ઉ. ૧૦- સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીને આરોગાવવા માટે આ સમય તેમના સમીપ મહારાજ છત્રસાલ અને શ્રી બાઈજૂરાજજી બિરાજે છે.

ઉ. ૧૧- આ સમય શ્રીજી સાહેબજીના હાથ ધોવડાવવાની સેવા માનિકબાઈ પ્રેમપૂર્વક પ્રસન્નતાની સાથે કરે છે.

પ્ર. ૧૨- શ્રીજીના હાથ લૂછવા માટે મહારાજા છત્રસાલ રૂમાલ કોને આપે છે ?

પ્ર. ૧૩- પુનઃ મહારાજા છત્રસાલજી એક રૂમાલ પોતાના મુખ પર બાંધીને કેમ રાખે છે ?

પ્ર. ૧૪- શ્રીજીને આરોગાવવા માટે રાજભોગની જેમ કઈ-કઈ વિભિન્ન સામગ્રીઓ ઉપસ્થિત કરવામાં આવે છે ? પુનઃ શ્રીજી સાહેબજી આ વખત કેવી રીતે આરોગે છે ?

પ્ર. ૧૫- અન્ય કોણ ભાઈ મુખ પર આડો રૂમાલ બાંધીને શ્રીજીને આરોગાવવાની સેવામાં સંલગ્ન રહે છે ?

પ્ર. ૧૬- શ્રીજી સાહેબજીના સન્મુખ થાળ લાવીને રાખ્યા પછી મહારાજા છત્રસાલ કયા ધ્યેયથી આ સમય શ્રીજીના સમીપ જ બેસે છે ? પુનઃ શ્રીજી આ સમય કોનાથી રીઝીને મીઠી વાતો કરે છે ?

પ્ર. ૧૭- આ વખત સુંદરસાથ કઈ રીતે-શું કરીને શ્રી ધણીજીને રીઝાવે છે ?

પ્ર. ૧૮- શ્રીજી સાહેબજી આ સમય કોના પ્રતિ પ્રસન્ન થઈને કૌલ (કોળિયા) નો પ્રસાદ પ્રદાન કરે છે ?

પ્ર. ૧૯- શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવાના સમય કોણ તેમનાથી મીઠી-મીઠી વાતો કરે છે, જેનાથી પ્રસન્ન થઈને શ્રીજી તેમને કહે છે કે ''ઉતરીને નીચે આ તખત પર આવીને બેસો'' ?

ઉ. ૧૨- હાથ ધોવડાવ્યા પછી શ્રીજીના હાથ લૂછવા માટે મહારાજા છત્રસાલ માનિકબાઈને રૂમાલ આપે છે.

ઉ. ૧૩- પોતાના પ્રાણવલ્લભ પ્રિયતમ શ્રીજીને આરોગાવવાની સેવા માટે મહારાજા છત્રસાલજી એક રૂમાલ પોતાના મુખ પર બાંધીને રાખે છે.

ઉ. ૧૪- શ્રીજીને આરોગાવવા માટે આ સમય રાજભોગની જેમ વિભિન્ન ભોજન સામગ્રીઓ જેમ કે શાકભાજી, તરકારીઓ (શાક) વગેરે ઉપસ્થિત કરવામાં આવે છે. શ્રીજી સાહેબજી બહુ પ્રેમથી આરોગે છે.

ઉ. ૧૫- બીજા ભાઈ શ્રી બિહારીદાસજી પણ મુખ પર આડો રૂમાલ બાંધીને શ્રીજીને આરોગાવવાની સેવામાં સંલગ્ન રહે છે.

ઉ. ૧૬- શ્રીજી સાહેબજીના સન્મુખ થાળ લાવીને રાખ્યા પછી મહારાજા છત્રસાલ શ્રીજી સાહેબજીને પ્રેમપૂર્વક આરોગાવવાના ધ્યેયથી શ્રીજીની સમીપ જ બેસે છે. આ સમય શ્રીજી સાહેબજી રીઝીને (પ્રસન્ન થઈને) મધુરવાણીમાં મહારાજા છત્રસાલજીથી વાતો કરે છે.

ઉ. ૧૭- આ વખત સુંદરસાથ મધુરવાણીમાં શ્રીજીના ગુણગાન કરીને શ્રીજીને રીઝાવે છે.

ઉ. ૧૮- શ્રીજી સાહેબજી આ સમય ગુણગાન કરવાવાળાઓથી પ્રસન્ન થઈને તેમને કૌલ (કોળિયાનો) નો પ્રસાદ પ્રદાન કરે છે.

ઉ. ૧૯- શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવાના સમયે શ્રી બાઈજૂરાજ તેમનાથી મીઠી-મીઠી વાતો કરે છે, જેનાથી શ્રીજી તેમની મીઠી મધુર વાતો સાંભળીને તેમને કહે છે કે ''ઉતરીને નીચે આ તખત પર આવીને બેસો''.

પ્ર. ૨૦- આ સમય સોનાના સુંદર કટોરામાં શ્રીજીને આરોગાવવા માટે જલ ભરીને કોણ લાવે છે ?

પ્ર. ૨૧- ભોજનના વખતે શ્રીજીને આરોગાવવા માટે કોણ પોતાના ઘેરથી વિવિધ ભોજન સામગ્રીઓ, મસાલા, મેવા-મીઠાઈ વગેરે સ્વાદિષ્ટ પકવાન લઈ આવે છે ? શ્રીજી એ સામગ્રીઓ કેવી રીતે ગ્રહણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૨- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના આરોગી લીધા પછી મહારાજા છત્રસાલજી શું કરે છે ?

પ્ર. ૨૩- શ્રીજી સાહેબજીના માટે આ સમય માનિકબાઈ શું લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૨૪- માનિકબાઈ દ્વારા લાવેલાં ઔષધીયુક્ત કહવા-કાઢા ધામધણીને કોણ અર્પિત કરે છે ?

પ્ર. ૨૫- આ સમય શ્રીજીને આરોગાવવા માટે કલ્યાણબાઈ શું લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૨૬- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજ કઈ સેવા કરે છે, જે તેઓએ બાદમાં કલ્યાણબાઈને આપી દીધી ?

પ્ર. ૨૭- પાનના બીડા સજાવવાની સેવા કોની છે ? આ સમય મહારાજા છત્રસાલ શું લઈને આવે છે ? પુનઃ સોપારી આપવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

ઉ. ૨૦- આ સમય સોનાના સુંદર કટોરામાં શ્રીજીને આરોગાવવા માટે જલ ભરીને લાવવાની સેવા છબીલદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૧- ભોજનના વખતે શ્રીજી સાહેબજીને આરોગાવવા માટે છબીલદાસભાઈ પોતાના ઘેરથી વિવિધ ભોજન સામગ્રીઓ, મસાલા, મેવા-મીઠાઈ વગેરે સ્વાદિષ્ટ પકવાન લઈ આવે છે. શ્રીજી એ સામગ્રીઓને બહુ પ્યારથી અર્થાત્ ચાહનાથી ગ્રહણ કરે છે.

ઉ. ૨૨- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના આરોગી લીધા પછી મહારાજા છત્રસાલ મનમાં પ્રસન્ન થઈને બહુ ઉમંગની સાથે શ્રીજીને ચૂલ્લુ કરાવે છે.

ઉ. ૨૩- શ્રીજી સાહેબજીના માટે આ સમય માનિકબાઈ વિભિન્ન ઔષધીઓથી નિર્મિત સ્વાસ્થ્યપ્રદ કહવા-કાઢા લઈને આવે છે.

ઉ. ૨૪- માનિકબાઈ દ્વારા લાવેલાં ઔષધીયુક્ત કહવા-કાઢા પાત્રમાં ભરીને ધામધણીને અર્પિત કરવાની સેવા ગંગાદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૫- આ સમય શ્રીજીને આરોગાવવા માટે કલ્યાણબાઈ ફૂલ સોપારી પાનના બીડામાં નાંખીને લઈ આવે છે.

ઉ. ૨૬- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજ ફૂલ સોપારી પાનના બીડામાં નાંખીને તે બીડા ધામધણીને આરોગાવવાની સેવા કરે છે. આ સેવા બાદમાં તેઓએ પોતાની સેવિકા જાણીને કલ્યાણબાઈને આપી દીધી.

ઉ. ૨૭- પાનની બીડા સજાવવાની સેવા કાર્ય શ્રી તેજબાઈ કરે છે. આ સમય મહારાજા છત્રસાલ પોતાનું પાનનું બીડું લઈને આવે છે. આ પાનમાં સોપારી વગેરે આપવાની સેવામાં માનિકભાઈ, છબીલદાસભાઈ અને મજલી મહારાણી સંમિલિત થાય છે.

પ્ર. ૨૮- આ સમય ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના સિનગાર માટે એક પછી એક કેવી કલંગી આવી છે ?

પ્ર. ૨૯- આ સમય આવવાવાળા પ્રત્યેક સુંદરસાથ પોતાના નામની ઘોષણા કરતાં શ્રીજીને પ્રણામ કેમ કરતાં જાય છે ?

પ્ર. ૩૦- કલંગી લઈને આવવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ? શ્રીજી તેમની સેવા ગ્રહણ કરી શું કરે છે ?

પ્ર. ૩૧- મહારાજા છત્રસાલ સ્વયં પોતાના હાથથી શું બનાવીને લાવે છે ? પુન: શ્રીજી તેમના દ્વારા લાવેલી સેવાને કેવી રીતે ધારણ કરે છે તથા તેમની છબી કેવી જોવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૩૨- આ સમય શ્રી મુકુંદદાસજી કેવી કલંગી લઈને ઉપસ્થિત થાય છે ?

પ્ર. ૩૩- આ સમય મહારાજા છત્રસાલજીના અંત:પુરથી શ્રીજીની સેવામાં શું આવે છે ?

પ્ર. ૩૪- શ્રીજી સાહેબજીના સિનગાર માટે મનોનુકૂળ સુંદર આભૂષણ કોણ પ્રસ્તુત કરે છે ?

પ્ર. ૩૫- આઈજી શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં ચંવર ક્યારે ડોલાવે છે ?

પ્ર. ૩૬- બંને હાથથી એકીસાથે ચંવર ડોલાવીને સેવા-ધર્મનું પાલન કોણ કરે છે ? તેમની સાથે ચંવર ડોલાવવામાં અન્ય કોણ-કોણ શામિલ રહે છે ?

ઉ. ૨૮- આ સમય ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના સિનગાર માટે એક પછી એક સારામાં સારી કલંગી અને ફૂલહાર આવે છે.

ઉ. ૨૯- આ સમય આવવાવાળા પ્રત્યેક સુંદરસાથ પોતાના નામની ઘોષણા કરતાં શ્રીજીને પ્રણામ કરતાં જાય છે, જેનાથી કે એ જ્ઞાત (જાણ) થાય કે આ સેવા કોના તરફથી છે.

ઉ. ૩૦- કલંગી લઈને આવવાની સેવા શંભુભાઈ, ઓકાભાઈ અને જસિયાભાઈ કરે છે. શ્રીજી સાહેબ એમની સેવાનો સ્વીકાર કરતાં પોતાના હાથ તેમની કલંગી પર રાખી દે છે.

ઉ. ૩૧- મહારાજા છત્રસાલ આ સમય સ્વયં પોતાના હાથથી કલંગી બનાવીને લાવે છે, જેને ધામધણી શ્રીજી પોતાના હાથથી સિર પર એક તરફ કઈ લટકતી-ઝુકેલી જેવી બાંધી લે છે. શ્રીજી દ્વારા ધારણ કરેલી આ ઝુકેલી કલંગીની છબી ભલી-સી જોવામાં આવે છે.

ઉ. ૩૨- મુકુંદદાસજી આ સમય તુર્રા અને પંખોથી બનેલી કલંગી લઈને ઉપસ્થિત થાય છે.

ઉ. ૩૩- આ સમય મહારાજા છત્રસાલજીના અંતઃપુરથી નિયમિત રૂપથી શ્રીજીની સેવામાં કલંગી અને હાર આવે છે.

ઉ. ૩૪- આ અવસર પર શ્રીજી સાહેબજીના સિનગાર માટે સ્વયં મહારાજા છત્રસાલજી પોતાના મનોનુકૂળ સુંદર આભૂષણ પ્રસ્તુત કરે છે.

ઉ. ૩૫- ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી જ્યારે સિંહાસન પર બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે તે સમય આઈજી તેમની સેવાર્થ ચંવર ડોલાવે છે.

ઉ. ૩૬- પોતાના બંને હાથથી એકીસાથે ચંવર ડોલાવીને સેવા-ધર્મનું પાલન મહારાજા છત્રસાલ કરે છે. તેમની સાથે આ સમય શેખબદલભાઈ અને લાલખાનભાઈ પણ પ્રેમથી ભલી પ્રકાર ચંવર ડોલાવે છે.

પ્ર. ૩૭- એ જ સમય ક્યારે-ક્યારે લાલદાસજી અને કેશવદાસજી પીઠ પાછળથી શ્રીજીની આગળ શું અરજ કરે છે ?

પ્ર. ૩૮- ચિતવનીની વારીવાળા સુંદરસાથ આ સમય શું કરે છે ?

પ્ર. ૩૯- બંગલાજીમાં એક પ્રહર રાત્રિ સુધી સમસ્ત સુંદરસાથ મળીને શું કરે છે ?

પ્ર. ૪૦- આ સમય મનાબાઈ શ્રીજીની આગળ શું વિનંતી કરે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૪૧- મનાબાઈ દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી વિનમ્રતાપૂર્વક ઈચ્છા પ્રગટ કરવાથી શ્રીજી સાહેબ શું કરે છે ?

ઉ. ૪૧- મનાબાઈ દ્વારા ઉક્ત પ્રકારથી વિનમ્રતાપૂર્વક ઈચ્છા પ્રગટ કરવાથી ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબ તેમની અરજ સ્વીકાર કરતાં તેમને સિનગાર વર્ણન સંભળાવતાં કહે છે, ‘‘હે મના! શ્રી શ્યામાજી →

પ્ર. ૪૨- આજના દિને કઈ જુથપત્નીના નૃત્યની વારી છે ? તેમના દ્વારા નિરતના સમય ધારણ કરેલાં વસ્ત્રોનું વર્ણન ધણી કોને સંભળાવી રહ્યા છે ?

ઉ. ૪૨- આજના દિને નવરંગબાઈની જુથના નૃત્યની વારી છે. ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબ નવરંગબાઈ દ્વારા નિરતના દરમ્યાન ધારણ કરેલાં વસ્ત્રોનું →

પ્ર. ૪૩- અન્ય સખીઓ (બ્રહ્માત્માઓ)નો સિનગાર કેવો છે ?

ઉ. ૩૭- એ જ સમય ક્યારે-ક્યારે લાલદાસજી અને કેશવદાસજી પીઠ પાછળથી શ્રીજીની આગળ વિનમ્રતાપૂર્વક એ અરજ કરે છે, ''હે ધણી! અમારી ઈચ્છા છે કે અમો અત્યારે (હમણાં) કુરાન અને હદીસા વાંચે!!''

ઉ. ૩૮- ચિતવનીની વારીવાળા સુંદરસાથ આ સમય ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીને ભોગ લાવીને અર્પણ કરે છે.

ઉ. ૩૯- બંગલાજીમાં સમસ્ત સુંદરસાથ મળીને એક પ્રહર રાત્રી સુધી **''સંધ્યા કો અવસર''** નું ગાયન કરે છે.

ઉ. ૪૦- આ સમય મનાબાઈ શ્રીજીની આગળ યુગલસ્વરૂપ શ્રી રાજશ્યામાજીના વસ્ત્રાભૂષણ-સિનગારની ચર્ચા સંભળાવવાની વિનંતી કરે છે કેમ કે ચિતવનીના વખત સિનગાર વર્ણન સાંભળવામાં તે ઉપસ્થિત નહોતી.

→ મહારાણીની સિંદૂરિયા રંગની સાડી, શ્યામ રંગ જડાવની ચોલી, નીલા લાહિનો (ધૂપછાંવ-લાખનો કલર) રંગનો ચણિયો છે. પુનઃ શ્રી રાજજી મહારાજની સિંદૂરિયા રંગની પાઘડી, સફેદ રંગ જડાવનો જામો, આસમાની રંગની પિછોડી, નીલા-પીળા વચ્ચેના રંગનો પટુકો અને કેશરિયા રંગની ઈજાર (પાયજામા-સુથની) પહેરેલાં છે. આ મૂલવાઘાનું એકાગ્રચિત્તથી ચિતવન કરો.''

→ વર્ણન મનાબાઈને સંભળાવતાં કહે છે, ''નવરંગબાઈએ નિરતના સમયે શ્યામ-કાળા રંગની જડાવની સાડી, આમ્રવર્ણની પીળી ચોલી, પાંચ રંગની પાટલી (પટ્ટીઓ) થી બનેલી ચરણિયા પહેરેલો છે. તેમની ઈજાર (સુથની) નીલા રંગની છે.''

ઉ. ૪૩- અન્ય સખીઓ (બ્રહ્માત્માઓ)નો સિનગાર શ્રી શ્યામાજીના જેવો છે.

પ્ર. ૪૪- સુંદરસાથ-બ્રહ્માત્માઓને ચર્ચામાં કયો પ્રસંગ બહુ રુચિકર લાગે છે ? ધામધણી દિનમાં ચર્ચામાં કેટલી વાર સિનગાર વર્ણન સંભળાવે છે ?

પ્ર. ૪૫- ચૌદલોક બ્રહ્માંડમાં સમસ્ત સંસારના જીવોના પૂજનીય ઈશ (ઈષ્ટ) કેટલાં છે અને કોણ-કોણ ?

પ્ર. ૪૬- ચૌદલોક બ્રહ્માંડના જીવો દ્વારા પૂજનીય ઉક્ત ઈષ્ટોને વેદ અને કતેબમાં શું કહે છે ? પુન: તે ત્રણેય ઈષ્ટ ક્યાંના છે ?

ઉ. ૪૬- ચૌદલોક બ્રહ્માંડના ઉક્ત પૂજનીય ઈષ્ટોને નારાયણી જીવ વેદોમાં →

પ્ર. ૪૭- ઉક્ત ફિરસ્તો-ત્રિદેવોના મૂલ દેવ અથવા ફિરસ્તા કોણ છે, જેનું એ ધ્યાન ધરે છે ?

ઉ. ૪૭- ઉક્ત ફિરસ્તો-ત્રિદેવોના મૂલ દેવ અથવા ફિરસ્તા અવિનાશી અક્ષરબ્રહ્મ →

પ્ર. ૪૮- પરંતુ શ્રીજી સ્વરૂપ અહીંયા પન્નામાં જે સ્વરૂપનું વર્ણન કરી સંભળાવે છે, તે સ્વરૂપ કોણ છે ?

ઉ. ૪૮- અહીંયા પન્ના ધામમાં શ્રીજી સાહેબજી જે સ્વરૂપનું રાતદિન વર્ણન →

પ્ર. ૪૯- ઉક્ત સિનગાર વર્ણન કરીને સુંદરસાથને સંભળાવવાવાળા સ્વરૂપ કોણ છે ? પુન: સાંભળવાવાળા સાથ કોણ અથવા ક્યાંના છે ?

ઉ. ૪૯- ઉક્ત સિનગાર વર્ણન કરીને સુંદરસાથને સંભળાવવાવાળા સ્વરૂપ અક્ષરાતીત અખંડ પરમધામના અદ્વૈત પરમાત્મા-બ્રહ્માત્માઓના ધણી →

ઉ. ૪૪- સુંદરસાથ-બ્રહ્માત્માઓને ચર્ચામાં મૂલમિલાવાના **''વસ્ત્ર સિનગાર વર્ણન''** બહુ રુચિકર લાગે છે. ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી દિનમાં બે વાર અર્થાત્ એકવાર પ્રાતઃ અને એકવાર સાયંકાલ ચર્ચામાં સિનગાર વર્ણન કરી સંભળાવે છે.

ઉ. ૪૫- ચૌદલોક બ્રહ્માંડમાં સમસ્ત સંસારના જીવોના પૂજનીય ઈશ (ઇષ્ટ) મુખ્યતઃ ત્રણ છે. જેમ-સતલોક સ્થાયી બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ.

→ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ તથા કતેબ (કુરાન) માં મેકાઈલ, અજાજીલ અને અજરાઈલ નામથી જાણે અને માને છે. એ ત્રણેય સતલોક (વૈકુંઠ) અથવા કુરાનની ભાષામાં મલકૂતમાં રહે છે.

→ છે, જેના તે અંધાધૂંધ કૂટસ્થ, અવિનાશી નામથી ધ્યાન કરે છે, નમન કરે છે. એમનું મૂલસ્થાન અક્ષર ધામ છે, જેને કુરાન-કતેબમાં જબરૂત કહે છે.

→ કરીને સંભળાવે છે, તે સ્વરૂપ તો કૂટસ્થ અવિનાશી અક્ષરબ્રહ્મ (નૂર)થી પણ પરે અક્ષરાતીત (નૂરતજલ્લાહ) ધામની અંદર સ્થિત લાહુત, પુનઃ લાહુતની પણ અંદર સ્થિત હાહુત (મૂલમિલાવા) માં બિરાજમાન શ્રી રાજશ્યામાજી સ્વરૂપ છે.

→ છે તથા સાંભળવાવાળા સુંદરસાથ પણ તે જ અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓ જ છે. એ અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ, જે **''અક્ષરાત્પરતઃ પરઃ''** છે, તેમાં રહેવાવાળા ઉત્તમ પુરુષ સંબંધી બ્રહ્માત્માઓ માત્ર જ અપનાપન ધારણ કરી સોળ આના ચર્ચાનું રસપાન કરી રહી છે.

પ્ર. ૫૦- માત્ર મોમિન રૂહો-બ્રહ્માત્માઓ જ બ્રહ્મધામની ચર્ચા સાંભળી શકે છે,અન્ય નહિ ! એવું કેમ ?

ઉ. ૫૦- ઉક્ત બ્રહ્મલીલા વિષયક બ્રહ્મ-ચર્ચા પૂર્ણ નિષ્ઠાથી માત્ર ધામની →

પ્ર. ૫૧- અન્ય જીવાત્માઓ કોઈને ખુશ કરવા હેતુ ચર્ચામાં આવી પણ જાય, પરંતુ તેમનું મન ચર્ચારસમાં ડૂબી શકતું નથી, એવું કેમ ?

ઉ. ૫૧- અન્ય જીવાત્માઓ માતાપિતાના કહેવાથી અથવા દોસ્તીની ખુશીના માટે ચર્ચામાં આવી પણ જાય, પરંતુ તેનામાં સાંભળવાની જિજ્ઞાસા →

પ્ર. ૫૨- શું માત્ર પરમધામના અંકુર પર જ નિર્ભર કરે છે ?

ઉ. ૫૨- શ્રી પરમધામનું વર્ણન, ધણી (બ્રહ્મ), ધામ (બ્રહ્મધામ) અને બ્રહ્મલીલા →

પ્ર. ૫૩- વિના સંબંધ કોઈના મનમાં શું નથી જામી (જમ) શકતું અને કેમ ?

ઉ. ૫૩- પરમધામના પરાત્મા રહિત અંકુરહીન અસંબંધી આત્માઓના મનમાં →

પ્ર. ૫૪- ''વિવેકહીન અંધો'' ની સંજ્ઞા કોણે અને કોને આપી છે ? કેમ ?

ઉ. ૫૪- અસંબંધી અથવા માયાવી જીવાત્માઓને બ્રહ્મજ્ઞાનની સમજના વિષયમાં આંધળા અને બહેરાની સંજ્ઞા વિભિન્ન સદ્ગ્રંથો-ધર્મશાસ્ત્રોએ આપી →

પ્ર. ૫૫- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા કુરાન-પુરાણ, વેદ-કતેબનું રહસ્ય ખોલીને સામે રાખી દેવાથી કોની ભવિષ્યવાણી સિદ્ધ થઈ ?

ઉ. ૫૫- શ્રીજી સ્વરૂપ દ્વારા કુરાન-પુરાણ, વેદ-કતેબના ગૃહ્યાર્થ ખોલીને બધાની →

→ બ્રહ્માત્માઓ જ સાંભળી શકે છે, અન્ય નહિ કેમ કે માત્ર બ્રહ્માત્માઓના આત્મ-શ્રવણોમાં જ સાચી શ્રવણ-શક્તિ છે. તેમાં બ્રહ્મધામ અને બ્રહ્મલીલાના પ્રતિ પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ હોવાના કારણે માત્ર તે જ આ ચર્ચાને ચાવ (ચાહ) ની સાથે અપનાપન લઈને સાંભળી શકે છે.

→ નથી હોતી. અતઃ તે ચર્ચાને કેવી રીતે સાંભળશે અને સમજી શકશે ? સંતોની વાણીમાં કહ્યા પ્રમાણે, **''ઊંઘે કાં ઉઠ જાય''** અર્થાત્ કદાચ ચર્ચામાં બેસી પણ ગયા, તો યા તો નીંદ પૂરી કરશે, અન્યથા ઉઠીને ચાલી જ જશે, કેમકે આ ચર્ચા અસંબંધીઓને પ્રાપ્ત જ નથી હોતી, તો રસમગ્ન થવું તો દૂરની વાતો છે.

→ સંબંધી જ્ઞાન-તત્ત્વની વાસ્તવિક સમજ પ્રાપ્ત કરી શકવું માત્ર પરમધામના અંકુર પર જ નિર્ભર કરે છે. પરમધામના અંકુરથી રહિત જીવાત્માઓ તો તે જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવાની જિજ્ઞાસા સુધ્ધાં પ્રાપ્ત કરી શકતી નથી.

→ સંબંધના વગર ધામનું બ્રહ્મજ્ઞાન નથી જામી શકતું કેમ કે તેમની પૂર્ણ દૃષ્ટિ માયાની તરફ હોવાના લીધે તે બ્રહ્મ અને બ્રહ્મજ્ઞાનની તરફ બિલકુલ જ આંધળા (અંધા) હોય છે.

→ છે કેમ કે તે અસંબંધી માયાવી જીવાત્માઓમાં વિચાર-વિવેક નથી હોતો. અતઃ તે બ્રહ્મજ્ઞાનની વિષય-વસ્તુઓની સમજ પ્રાપ્ત નથી કરી શકતા.

→ સામે રાખી દેવાથી સૃષ્ટિના આપ્તપુરુષો, ભવિષ્યવક્તાઓના ભવિષ્ય-વચન સિદ્ધ થયા. વિશેષ કરીને તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ મહંમદ સાહેબના ભવિષ્ય-વચન સિદ્ધ થયા.

પ્ર. ૫૬- સંસારી જીવ કયા સમયે પણ પોતાની જીવિકાના વિષયમાં લુપ્ત રહે ?

ઉ. ૫૬- જે સમય બધા સંસારની માનવાત્માઓને પોતાની આત્માનો ઉદ્ધાર →

પ્ર. ૫૭- કયા સમયે ચારે તરફથી આવી-આવીને સમસ્ત સુંદરસાથ બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત થાય છે ?

ઉ. ૫૭- સંધ્યા આરતીના સમયમાં ચારે તરફથી આવી-આવીને સમસ્ત સુંદરસાથ →

પ્ર. ૫૮- આ સમય બિહારીદાસભાઈ ઉપસ્થિત થઈને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૫૯- બંગલાજીમાં સંધ્યા આરતી નિત્ય પ્રતિ કેવી રીતે થાય છે ? તે સમય સુંદરસાથ કયા સુખનો અનુભવ કરે છે ?

ઉ. ૫૯- બંગલાજીમાં સંધ્યા આરતી અત્યધિક પ્રેમ, પ્રીત અને આનંદથી થાય →

પ્ર. ૬૦- ઝાંઝ, મૃદંગ, તાલ વગેરે વાદ્યયંત્ર સંભાળીને રાખવાની સેવા કોણ ભાઈ કરે છે ?

પ્ર. ૬૧- બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન આત્માઓ કેવી રીતે કઈ સેવા દ્વારા પ્રશંસા તેમ જ મહિમાની પાત્ર બની ?

પ્ર. ૬૨- દગડાભાઈ ઉક્ત વાદ્યયંત્ર વગેરે સામગ્રીઓ કયા સમયે હાજર કરે છે અને ક્યારે સંભાળીને રાખી દે છે ?

ઉ. ૬૨- દગડાભાઈ ઉક્ત વાદ્યયંત્ર વગેરે સામગ્રીઓ આરતી વગેરેના સમયે →

→ કરવાનો સુઅવસર પ્રાપ્ત થયો હતો, તે સમય તેઓએ આત્માને મહત્વ ન આપીને સંસાર-શરીરને મહત્ત્વ આપ્યું અને ઈન્દ્રિયજન્ય વિષયક સુખોને પ્રધાનતા આપીને વિષયરસમાં જ નિમગ્ન રહે તથા આ પ્રકાર જેઓએ પોતાની આત્માનું ઘાત (પતન) કરી લીધું.

→બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત થાય છે. આરતીના વખતની અવર્ણનીય છબી તેમજ અનુભવ થવાવાળા આનંદના સંબંધમાં રચનાકાર કહે છે કે ''આ વર્ણન કરવું તો શક્તિથી પરેની વાત છે.''

ઉ. ૫૮- આ સમય બિહારીદાસભાઈ ઉપસ્થિત થઈને શ્રીજી સાહેબજીના સિંહાસન પર શ્રી બાઈજૂરાજ અને શ્રીજી સાહેબજી માટે એક સાથે જ ગાદી-તકિયા બિછાવવાની સેવા પ્રેમપૂર્વક કરે છે.

→ છે. સમસ્ત સાથ શ્રી પરમધામના પ્રેમાનંદના સુખમાં વિભોર થઈને ગાય અને નાચે છે. આ સમય સમસ્ત સુંદરસાથ પોતાના આત્મસંબંધી યુગલસ્વરૂપની આરતી ઉતારતા ધામના અદ્વિતીય-અપરિમિત(અપાર) સુખનો અનુભવ કરે છે.

ઉ. ૬૦- ઝાંઝ, મૃદંગ, તાલ વગેરે વાદ્યયંત્ર થેલીમાં ભરીને સંભાળીને રાખવાની સેવા દગડાભાઈ કરે છે.

ઉ. ૬૧- આરતી તેમજ સેવાના રૂપમાં પોતાની આત્મા સમર્પિત કરીને બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન આત્માઓ પ્રશંસા એવં મહિમાની પાત્ર બની.

→ જ્યારે-જ્યારે જરૂરત પડે છે, ત્યારે-ત્યારે હાજર કરે છે અને બધાને વહેંચી દે છે. પુનઃ કાર્યક્રમ પૂરો થતાં જ બધી સામગ્રીઓ ભેગી કરીને સંભાળીને રાખી દે છે.

પ્ર. ૬૩- સંધ્યા આરતીના વખતે ભાખરીયાભાઈની સેવા શું છે ?

પ્ર. ૬૪- સંધ્યા આરતીના સમયે બંને તરફ ચંવર ડોલાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

ઉ. ૬૪- સંધ્યા આરતીના સમયે બંને તરફ ચંવર ડોલાવવાની સેવા સુંદરસાથજી →

પ્ર. ૬૫- ચંવર ડોલાવવાની સેવામાં કોના-કોના નામ ઉલ્લેખનીય છે ? કેમ ?

ઉ. ૬૫- ચંવર ડોલાવવાની સેવા થોડા સમય સુધી હરનંદનભાઈએ પણ કરી. →

પ્ર. ૬૬- સંધ્યા આરતીના સમય મુકુંદદાસજી કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૬૭- નિત્ય પ્રતિ સંધ્યા આરતીના સમય અલૌકિક આનંદ પ્રાપ્ત કરવા અથવા આરતી ગાવામાં આનંદ લેવાવાળા સાથ કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૬૮- ઉત્તમદાસભાઈની આરતી સમયમાં મુખ્ય સેવા કઈ છે ?

પ્ર. ૬૯- ઉત્તમદાસભાઈની સાથે-સાથે ઝાંઝ અને તાલ વગાડવાવાળી સખી કેટલી છે ?

પ્ર. ૭૦- ગાયનમાં નિપુણ પરમાનંદભાઈ સંધ્યા આરતીના સમય બધાથી આગળ ઊભા થઈને શું કરે છે ?

પ્ર. ૭૧- પરમાનંદભાઈના ગાયન દ્વારા શું-શું સ્પષ્ટ થાય છે ?

ઉ. ૬૩- સંધ્યા આરતીના વખતે ભાખરીયાભાઈ આનંદવિભોર થઈને નૃત્ય કરે છે.

→ વારી-વારીથી કરે છે. આ સેવા પહેલાં લાલબાઈએ કરી. પુનઃ થોડા સમય સુધી ગોવિંદદાસભાઈએ પણ કરી. તેના પછી આ સેવા થોડા દિવસો સુધી શિવરામભાઈએ પણ કરી.

→ આ સેવામાં શેખબદલભાઈ અને લાલખાનભાઈના નામ ઉલ્લેખનીય છે કેમ કે ઉક્ત બંને ભાઈઓને આ સેવામાં અન્ય સાથથી વધારે ઈમાન (વિશ્વાસ) હતો.

ઉ. ૬૬- સંધ્યા આરતીના સમયે સ્વયં ગાવા અને સુંદરસાથજીને ગવડાવવાની સેવા જ મુકુંદદાસજીની પ્રમુખ સેવા છે.

ઉ. ૬૭- નિત્ય પ્રતિ સંધ્યા આરતીના સમય બંગલાજીમાં અલૌકિક આનંદ પ્રાપ્ત કરવા અથવા આરતી ગાવામાં આનંદ લેવાવાળાઓમાં બિંદાભાઈ, કન્નડભાઈ, ગંગારામભાઈ, અગરદાસભાઈ, બદ્રીદાસભાઈ વગેરે છે.

ઉ. ૬૮- આરતીના સમય ઉત્તમદાસભાઈ ક્યારે-ક્યારે આરતી ગાવાની સેવા કરે છે. કિંતુ તેમની મુખ્ય સેવા છે-"**મૃદંગ વગાડવું**".

ઉ. ૬૯- ઉત્તમદાસભાઈની સાથે-સાથે પરમધામની અનેકો સખીઓ ઝાંઝ અને તાલ વગાડવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૭૦- ગાયનમાં નિપુણ (ઉસ્તાદ) પરમાનંદભાઈ સંધ્યા આરતીના સમય ગાવાવાળાઓમાં બધાથી આગળ અગ્રગણ્ય થઈને ઊભા રહે છે તથા આરતીના ભાવ તથા રહસ્યને ગાઈને સ્પષ્ટતઃ પ્રગટ કરી દે છે.

ઉ. ૭૧- પરમાનંદભાઈના ગાયન દ્વારા આરતીના ભાવ અને રહસ્ય તો સ્પષ્ટ થાય જ છે. પુનઃ તેમાં જેટલું સામર્થ્ય છે, તેટલો જ વિશ્વાસ પણ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે.

પ્ર. ૭૨- આ વખત બંગલાજી મંદિરના જમણી-ડાબી, હર તરફ ભરીને સુંદરસાથજી કેમ ઊભા રહે છે ?

પ્ર. ૭૩- સંધ્યા આરતીના સમયની ધૂન સાંભળીને કેવા લોકો ભયભીત થઈ ઉઠે છે ?

પ્ર. ૭૪- એ કળિયુગી પ્રવૃત્તિયુક્ત દજ્જાલ બ્રહ્માત્માઓના પ્રતિ શું વિચારે છે ?

પ્ર. ૭૫- શ્રી તેજકુંવરબાઈજીના ચરણોની નીચે ગાદી બિછાવવાની સેવા કોની છે ?

પ્ર. ૭૬- આરતી કરતાં શ્રી બાઈજી ક્યાં ઊભી થઈને આરતી કરે છે ?

પ્ર. ૭૭- આરતીના સમયે આગળ ચાદર બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ? શ્રી બાઈજૂરાજ અહીંયા શું કરે છે ?

પ્ર. ૭૮- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજજીની પાછળ આરતી કરવાવાળી સમસ્ત બ્રહ્માત્માઓ શું કરે છે ?

પ્ર. ૭૯- આરતી કરવાની પહેલાં શ્રી બાઈજી શું કરે છે ?

પ્ર. ૮૦- રાઘવદાસભાઈ શ્રીજી સાહેબજીની કઈ સેવા કરે છે અને કેવી રીતે ?

પ્ર. ૮૧- બંગલાજીમાં આવીને શ્રી બાઈજૂરાજ આનંદપૂર્વક શું કરે છે ?

ઉ. ૭૨- આ વખત બંગલાજી મંદિરના જમણી-ડાબી, ચારે તરફથી ભરીને સુંદરસાથજી આરતીના સમયનો આનંદ લેવા માટે ઊભા રહે છે.

ઉ. ૭૩- સંધ્યા આરતીના સમયની ધૂન સાંભળીને કળિયુગી પ્રવૃત્તિયુક્ત દજ્જાલોની સેવા ભયભીત થઈ ઉઠે છે.

ઉ. ૭૪- એ કળિયુગી પ્રવૃત્તિયુક્ત દજ્જાલ બ્રહ્માત્માઓના પ્રતિ એવું વિચારે છે, ''એ બ્રહ્મધામની બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓ અમારા અસ્તિત્વ અને પ્રભાવને નષ્ટ-ભ્રષ્ટ કરી દેશે. એ તો અમારા માટે કાલરૂપ છે.''

ઉ. ૭૫- શ્રીજી સાહેબજીની અર્ધાંગ શ્રી તેજકુંવરબાઈજીના ચરણોની નીચે ગાદી બિછાવવાની સેવા મેઘાબાઈની છે.

ઉ. ૭૬- આરતી કરતાં સમયે શ્રી બાઈજી ઉક્ત મેઘાબાઈ દ્વારા બિછાવેલી ગાદી પર ઊભી થઈને આરતી કરે છે.

ઉ. ૭૭- આરતીના સમયે આગળ ચાદર બિછાવવાની સેવા હીરામનભાઈ કરે છે. શ્રી બાઈજૂરાજ આરતીના પૂર્વ ચોખા દ્વારા શ્રીજીને વધામણી કરે છે.

ઉ. ૭૮- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજજીની પાછળ આરતી કરવાવાળી સમસ્ત બ્રહ્માત્માઓ પણ ચોખા લઈને શ્રીજીને વધામણી કરે છે.

ઉ. ૭૯- આરતી કરવાની પહેલાં શ્રી બાઈજી ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના મસ્તિષ્ક પર તિલક કરે છે અને ચોખા લગાડે છે.

ઉ. ૮૦- રાઘવદાસભાઈ શ્રીજી સાહેબજીના સિર પર રૂમાલ રાખવાની સેવા કરે છે. આ સેવા તે બહુ પ્રેમથી અને શ્રદ્ધા-વિશ્વાસની સાથે કરે છે.

ઉ. ૮૧- શ્રીજી સાહેબજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજૂરાજ બંગલાજીમાં આવીને આનંદપૂર્વક પોતાના પ્રિયતમ પરમાત્મા સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીની આરતી ઉતારે છે.

પ્ર. ૮૨- શ્રી બાઈજૂરાજજીની આરતીની યાવત્ સામગ્રીઓ લઈને આવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૮૩- પાંચ ખંડોની ચાંદીની આરતીમાં કેટલાં દીવાની જ્યોત ઝગમગ કરે છે ?

પ્ર. ૮૪- પૂર્ણ વિશ્વાસ લઈને સર્વપ્રથમ શ્રીજી સાહેબજીની આરતી કોણ કરે છે ?

ઉ. ૮૪- શ્રીજી સાહેબજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજૂરાજ પૂર્ણ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ લઈને →

પ્ર. ૮૫- થોડા દિવસો સુધી ''કંચન થાલ ચહું દિસ દિવલા, દીપક જ્યોતિ પ્રકાસી'' આ આરતી સારી રીતેથી ગાવવાની સેવા કોના દ્વારા થઈ ?

ઉ. ૮૫- થોડા દિવસો સુધી **''કંચન થાલ ચહું દિસ દિવલા, દીપક જ્યોતિ** →

પ્ર. ૮૬- શ્રી બાઈજીની પાછળ ઊભા થઈને કોણ સખી આરતી કરે છે ?

પ્ર. ૮૭- માતેનબાઈ અને ભાનીબાઈ આ સમય કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૮૮- શ્રીજી સાહેબજીની આરતી ઉતારવા હેતુ અન્ય કેવી સખીઓ દીપકોથી ભરેલી થાળી હાથમાં લઈને આવે છે ?

પ્ર. ૮૯- સંધ્યા આરતીના સમય સુંદરસાથજી ક્યાંનુ લક્ષ્ય અને ભાવ હૃદયમાં લઈને આરતી ગાય અને ઉતારે છે ?

ઉ. ૮૯- સંધ્યા આરતીના સમય સુંદરસાથજી શ્રીજી સાહેબજી અને શ્રી →

પ્ર. ૯૦- પ્રિયતમ શ્રીજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજૂરાજ કઈ રીતે આરતી ઉતારી છે ?

ઉ. ૮૨- શ્રી બાઈજૂરાજજીની આરતીની યાવત્ સામગ્રીઓ લઈને આવવાની સેવા રૂકમણીબાઈ કરે છે.

ઉ. ૮૩- પાંચ ખંડોની ચાંદીની આરતીમાં ચારે તરફ કુલ બત્રીસ દીપકોની જ્યોત ઉજ્જ્વલતા માટે ઝગમગ કરે છે.

→ સર્વપ્રથમ પ્રેમભર્યા દિલથી શ્રીજીની આરતી ઉતારે છે. ત્યારબાદ શ્રી બાઈજીને પણ તખત પર બેસાડીને સમસ્ત સુંદરસાથ શ્રી યુગલજોડીની આરતી ઉતારે છે.

→ **પ્રકાસી''** (સોનાની શુદ્ધ થાળીમાં ચારે બાજુ દીપકોની જ્યોતિનો પ્રકાશ ફેલાયો છે) આ આરતી સમય ઉપસ્થિત થઈને સારી રીતેથી ગાવાની સેવા લચ્છોબાઈએ કરી.

ઉ. ૮૬- શ્રી બાઈજીની પાછળ ઊભા થઈને અંબોબાઈ આરતી કરે છે.

ઉ. ૮૭- માતેનબાઈ આ સમય એક કિનારે આરતીની સેવા કરે છે, તો બીજી તરફ ભાનીબાઈ આરતી ગાવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૮૮- શ્રીજી સાહેબજીની આરતી ઉતારવા હેતુ અન્ય અનેકો કુંવરી-કિશોરીઓ દીપકોથી ભરેલી થાળી હાથમાં લઈને આવે છે.

→ બાઈજૂરાજજીના પ્રતિ અક્ષરાતીત મૂલમિલાવાનું લક્ષ્ય રાખીને શ્રી રાજશ્યામાજીની ભાવનાથી પ્રત્યક્ષમાં આરતી ગાય અને ઉતારે તથા નાચે-વગાડે છે.

ઉ. ૯૦- પ્રિયતમ શ્રી પ્રાણનાથજીની અર્ધાંગ શ્રી બાઈજૂરાજ-અમલાવતી અત્યંત આનંદ તેમજ ઉમંગ ભર્યા મનથી હષોલ્લાસની સાથે પોતાના પ્રાણ પ્રિયતમ ધણીની આરતી ઉતારે છે.

પ્ર. ૯૧- અહીંના યુગલસ્વરૂપ કોણ છે અને ધામના યુગલસ્વરૂપ કોણ છે ? પુન: બંનેમાં શું અંતર છે ?

ઉ. ૯૧- અહીંના યુગલસ્વરૂપ ઈન્દ્રાવતી અને અમલાવતી માધ્યમ શ્રી મેહરાજ →

પ્ર. ૯૨- કોના સિનગાર સ્વરૂપ કલ્યાણકારી અને આનંદમયી છે ?

ઉ. ૯૨- યુગલસ્વરૂપ શ્રી રાજશ્યામાજી મૂલમિલાવામાં સિંહાસન પર બિરાજમાન છે. અહીંયા પ્રત્યક્ષરૂપમાં જોવા જાય, તો એ જ યુગલસ્વરૂપ શ્રી →

પ્ર. ૯૩- કોના દર્શન દ્વારા સમસ્ત સાથની આત્મા મુગ્ધ થઈ ગઈ ?

પ્ર. ૯૪- સુંદર સ્વરૂપની આરતીના સમય કોણ નૃત્ય કરી રહી છે તથા અન્ય શું-શું કરાવતાં જય-જયકાર કરી રહી છે ?

ઉ. ૯૪- ધામના સુંદર સનકૂલ સકોમલ સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીની આરતીના →

પ્ર. ૯૫- સમસ્ત સખીઓ આ સમય શું કરી રહી છે ?

પ્ર. ૯૬- પિયુની પ્યારી કોણ છે ? તે પ્રિયતમના ચરણોમાં શું અર્પણ કરીને શું કરવા ચાહે છે ?

પ્ર. ૯૭- આરતીના ઉપરાંત આરતીની થાળ શ્રીજીના સન્મુખ કરવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૯૮- કોણ પોતાનો હાથ આગળ કરીને આરતીની થાળમાં પાનના બીડા રાખી દે છે ?

→ અને તેજકુંવરી છે. શ્રી પરમધામના યુગલસ્વરૂપ શ્રી રાજજી અને શ્રી ઠકુરાણીજી છે. બંનેમાં એ અંતર છે કે અહીંયા શ્રી પરમધામના શ્રી રાજજી અને શ્રી શ્યામાજી અર્થાત્ શ્રી યુગલસ્વરૂપ ઈન્દ્રાવતી આત્મામાં છે. શ્રી બાઈજૂરાજ કેવલ અમલાવતી સખી છે.

→ ઈન્દ્રાવતીના હૃદયધામમાં બિરાજમાન છે. તે ભાવનાથી જે કોઈ યદિ અહીંયા પ્રત્યક્ષ દ્વારા જ સમજ પ્રાપ્ત કરી શકે, તો તેમના માટે અહીંના સ્વરૂપ જ તેમના આત્માર્થ કલ્યાણકારી અને આનંદદાયી છે.

ઉ. ૯૩- બંગલાજીમાં બિરાજમાન રસિક શિરોમણિ પ્રત્યક્ષ યુગલસ્વરૂપના મંગલ-દર્શન દ્વારા સમસ્ત સાથની આત્મા મુગ્ધ થઈ ગઈ.

→ સમય અહીં બંગલાજીમાં બ્રહ્માત્માઓ નૃત્ય કરી રહી છે. નૃત્યની સાથે-સાથે મનમાં અપાર ઉમંગ લઈને મધુર કંઠથી રાગ આલાપતી રહી છે, તો તાલ, મૃદંગ, ઝાંઝ વગેરે યંત્ર વગાડતાં સર્વ સખીઓ આનંદ ઉન્મત્ત થઈને જય-જયકાર કરી રહી છે.

ઉ. ૯૫- સમસ્ત સખીઓ આ સમય મોતી, કપૂર વગેરે ન્યોછાવર કરી રહી છે.

ઉ. ૯૬- પિયુની પ્યારી સૌભાગ્યવતી આત્મા અમલાવતી છે. તે શ્રી જિયાવર શ્યામના રૂપમાં બિરાજમાન શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં પોતાના તન, મન, ધન સહિત આત્મા સમર્પિત કરીને પ્રણામ કરવા ચાહે છે.

ઉ. ૯૭- આરતીના ઉપરાંત આરતીની થાળ શ્રીજીના સન્મુખ કરવાની સેવા રૂકમણીબાઈ કરે છે.

ઉ. ૯૮- પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાનો હાથ આગળ વધારીને આરતીની થાળમાં પાનના બીડા રાખીને આરતી દેવાવાળી સખી પર દયાનો ભાવ પ્રકટ કરે છે.

પ્ર. ૯૯- આરતી કરવાવાળી અન્ય બ્રહ્માત્માઓના થાળમાં પાનના બીડા રાખવાની વિશેષ સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૦૦- ઉક્ત પ્રકાર પ્રતિદિન શ્રી બંગલાજી મંદિરમાં શું થતું રહ્યું ?

પ્ર. ૧૦૧- અન્ય અનેકો સુંદરસાથજી શું કરીને, શું સાંભળીને અખંડ મુક્તિ પામી શકે છે ?

પ્ર. ૧૦૨- આરતીના પછી સૂરજમનભાઈ શું કરવા અને ક્યાં આવે છે ? પુનઃ કોના નામ-જાપ કરવાથી કષ્ટકારક પરિસ્થિતિઓ સ્વતઃ જ દૂર થઈ જાય છે ?

ઉ. ૧૦૨- આરતીના પછી સૂરજમનભાઈ કીર્તન અને ધૂન ગાવા માટે →

પ્ર. ૧૦૩- વેદ, પુરાણ, શાસ્ત્રો દ્વારા શ્રીજી સાહેબજી ક્યાંના કયા સ્વરૂપ છે ?

પ્ર. ૧૦૪- પુનઃ કતેબ પક્ષની સાક્ષીઓ અથવા પ્રમાણો દ્વારા શ્રીજી સાહેબજી કયા સ્વરૂપ અથવા કયા નામથી વિભૂષિત છે ?

ઉ. ૧૦૪- પુનઃ કતેબ પક્ષની સાક્ષીઓ અથવા પ્રમાણો દ્વારા શ્રીજી સાહેબજી →

પ્ર. ૧૦૫- ઉભય પક્ષોમાં કહ્યા ભવિષ્ય પ્રમાણોના અનુકૂળ એ સ્વરૂપ કેમ પ્રગટ થયા છે ?

ઉ. ૧૦૫- ઉભય પક્ષો જેવા - કુરાન-પુરાણ, વેદ-કતેબ વગેરે સદ્ગ્રંથોમાં ભવિષ્યવક્તાઓએ કહ્યું હતું કે અઠ્ઠાવીસમા કળિયુગમાં બુદ્ધ-કલ્કિ →

ઉ. ૯૯- આરતી કરવાવાળી અન્ય બ્રહ્માત્માઓના થાળમાં પાનના બીડા રાખવાની વિશેષ સેવા એક તો કલ્યાણબાઈ અને બીજા પ્રહ્લાદભાઈ બહુ પ્રેમપૂર્વક કરે છે. એ જ એમની વિશેષ સેવા છે.

ઉ. ૧૦૦- ઉક્ત પ્રકાર પ્રતિદિન શ્રી બંગલાજી મંદિરમાં અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ જેવા આનંદની વર્ષા થતી રહી.

ઉ. ૧૦૧- બ્રહ્માત્મા અને ઈશ્વરી આત્માઓના સિવાય અન્ય અનેકો સુંદરસાથજી દર્શન કરવા આવે અને બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા સાંભળીને સંધ્યા આરતીના દર્શન-પર્શન કરીને અખંડ મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે.

→ બંગલાજીમાં આવે છે તથા વાણી ગાઈને તેમના સ્પષ્ટ અર્થ કરીને સમજાવતાં પણ જાય છે. અતઃ અહીંયા પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ શ્રી ધામના ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીના નામ-જાપ કરવાથી કષ્ટકારક પરિસ્થિતિઓ સ્વતઃજ (પોતાની મેળે) દૂર થઈ જાય છે.

ઉ. ૧૦૩- વેદ, પુરાણ, શાસ્ત્રો દ્વારા શ્રીજી સાહેબજી અક્ષરાતીત ધામના અદ્વૈત પરાત્પર પૂર્ણ બ્રહ્મસ્વરૂપ છે.

→ નૂર પરે નૂરતજલ્લાહના ખુદા છે, જે જુલ્ફેકાર ખુદાએ મહંમદ સાહેબને નેવું હજાર હરફ સંભળાવ્યા હતા. એ સ્વરૂપ જ આખર જમાનાના ખાવિંદ સ્વરૂપ છે.

→ અથવા રૂહઅલ્લાહ-ઇમામ મેહદી સ્વરૂપ આવશે. પરાત્પર બ્રહ્મસ્વરૂપ ખુદા આવીને આખી સૃષ્ટિના જડ-ચેતનને અખંડ મુક્તિ પ્રાપ્ત કરાવી દેશે. અસત, જડ, દુઃખ સંબંધી માયાવી જીવાત્માઓને પણ સત, ચિદ્ અને આનંદમાં અખંડ કરી દેશે. અતઃ એ જ કાર્યને સંપન્ન કરવા હેતુ એ સ્વરૂપ પ્રગટ થયા છે.

પ્ર. ૧૦૬- સૂરજમનભાઈ કયા વિષયોની વાણી ગાયન કરવામાં પ્રમુખ છે ? પુન: એમની સાથે અન્ય કોણ-કોણ શામિલ છે ?

ઉ. ૧૦૬- શ્રીજી સાહેબજી-શ્રી પ્રાણનાથજી જ અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્મા છે. એ સ્વરૂપ જ મહંમદ સાહેબ, મેહદી-શ્રી કૃષ્ણ તથા ઈસા રૂહઅલ્લાહ શ્રી →

પ્ર. ૧૦૭- આ સમય બંગલાજીમાં અન્ય શું-શું થાય છે તથા કેવી-કેવી અવાજો-સ્વરોની ધ્વનિ-પ્રતિધ્વનિ ગુંજાયમાન થાય છે ?

ઉ. ૧૦૭- સંધ્યા આરતીના સમય બંગલાજીમાં કેટલાય પ્રકારની આનંદ-ક્રીડાઓ →

પ્ર. ૧૦૮- ઉક્ત પ્રકારના કાર્યક્રમ બંગલાજીમાં ક્યાંથી ક્યાં સુધી ચાલે છે ?

પ્ર. ૧૦૯- પાંચમા પ્રહરની સેવામાં સિંહાસન પર યુગલજોડીના રૂપમાં કોણ-કોણ શોભાયમાન થાય છે ? એ યુગલજોડી ક્યાંની, કઈ યુગલજોડીના પ્રતીકરૂપ છે ?

પ્ર. ૧૧૦- ઉક્ત યુગલસ્વરૂપ સૃષ્ટિની સર્વાત્માઓને ક્યાંનો, કેવો આનંદ પ્રદાન કરે છે ?

પ્ર. ૧૧૧- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીંયા સુંદરસાથને સંબોધિત કરતાં કયા સમયની સૂચના આપી રહ્યા છે ? તે સમયમાં શું થવાવાળું છે ?

પ્ર. ૧૧૨- વીતકકાર કોના મુખારવિંદની ચર્ચા ધ્યાનપૂર્વક શ્રવણ કરવાની અરજ કરતાં, સ્વયં ક્યાં અને કેમ બેસી ગયા ?

ઉ ૧૧૨- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી શ્રીજીના મુખારવિંદની ચર્ચા ધ્યાનપૂર્વક →

→ દેવચંદ્રજી સ્વરૂપ છે. એ સ્વરૂપ જ યાવત્ જીવોની મનોકામના પૂર્ણ કરવાવાળા સ્વરૂપ છે. આ રીતે એ વિષયોમાં સંબંધિત ભાવોને પ્રગટ કરવાવાળી વાણી ગાયન કરવામાં સૂરજમનભાઈ પ્રમુખ છે. તેમની સાથે અન્ય કઈ સુંદરસાથ પણ ગાવા માટે આવે છે.

→ થાય છે. ગાયન કરવાવાળા તથા જયઘોષ કરવાવાળાઓની મધુર ધ્વનિ-પ્રતિધ્વનિ આખા બંગલાજીમાં ગુંજાયમાન થાય છે. આ પ્રમાણે બંગલાજી મંદિર વિભિન્ન સ્વરોથી ગુંજી ઉઠે છે.

ઉ. ૧૦૮- ઉક્ત પ્રકારના કાર્યક્રમ બંગલાજીમાં સંધ્યાના ૬ વાગ્યાથી લઈને રાતના નવ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.

ઉ. ૧૦૯- પાંચમા પ્રહરની સેવામાં સિંહાસન પર શ્રી પ્રાણનાથજીની સાથે શ્રી બાઈજૂરાજ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રી રાજજી અને શ્રી શ્યામાજીના સાક્ષાત્ સ્વરૂપમાં શોભાયમાન થાય છે. આ યુગલજોડી સાક્ષાત્ અક્ષરાતીત મૂલમિલાવાના શ્રી રાજશ્યામાજીના યુગલજોડીના પ્રતીક છે.

ઉ. ૧૧૦- ઉક્ત યુગલસ્વરૂપ સ્વપ્નિક હદ સૃષ્ટિની માયાવી જીવાત્માઓને બેહદના સચ્ચિદાનંદમય અખંડાનંદ પ્રદાન કરે છે તથા બ્રહ્મ અને ઈશ્વરી આત્માઓને અક્ષરાતીત અને અક્ષરધામના સુખમાં પહોંચાડે છે.

ઉ. ૧૧૧- વીતકકાર સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીંયા સુંદરસાથને સંબોધિત કરતાં કહી રહ્યા છે કે હવે આગળ રાત્રીના બીજા પ્રહરની વીતક શરૂ થવા જઈ રહી છે, જેમાં રાત્રીની ચર્ચા-કથા થશે. અતઃ હવે શ્રી મુખની ચર્ચા સાંભળો.

→ શ્રવણ કરવાની અરજ કરતાં સ્વયં તખતના સન્મુખ બધાની આગળ ચિત્ત દઈને ચર્ચા શ્રવણ કરવા બેસી ગયા.

-(પ્રકરણ-૬૮, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૧૨, કુલ સં. ૪૯૪૮+૧૧૨=૫૦૬૦).

❖ છઠ્ઠો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- છઠ્ઠો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ?

પ્ર. ૨- આ પ્રહરમાં શ્રી બંગલાજીમાં દૈનિક શું કાર્યક્રમ થાય છે ?

પ્ર. ૩- આ ચર્ચા-કથાના મંડાણમાં વક્તા કોણ છે અને શ્રોતા કોણ છે ?

ઉ. ૩- શ્રી બંગલાજીમાં છઠ્ઠા પ્રહરમાં જે દૈનિક બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા થાય છે, તે →

પ્ર. ૪- શ્રી બંગલાજીમાં સમસ્ત સુંદરસાથ ચર્ચા શ્રવણ માટે કેવી રીતે બેસે છે ?

પ્ર. ૫- આ સમય કઈ વાણી વાંચવામાં આવે છે તથા આ વાણી વાંચવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૬- આ સમય શ્રી લાલદાસજી શું લઈને બેસે છે ? પુનઃ ગોકુળદાસભાઈ શ્રીજી સ્વરૂપને શું વાંચીને સંભળાવે અને પ્રસન્ન કરે છે ?

પ્ર. ૭- આ સમય ઉત્સાહ-ઉમંગની સાથે કયા આનંદની વર્ષા થાય છે ?

પ્ર. ૮- કોની અને કઈ ચર્ચા દ્વારા સાંભળવાવાળાઓની અંદરની માયા વિસ્તૃત દ્વૈત ભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૯- શ્રીજી સાહેબજીના સન્મુખ કોણ ભાઈ અને કેવી રીતે બેસે છે ?

❖ છઠ્ઠો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- રાત્રીના નવ વાગ્યાથી બાર વાગ્યા સુધીના સમયને છઠ્ઠો પ્રહર ગણવામાં આવે છે.

ઉ. ૨- આ પ્રહરમાં શ્રી બંગલાજીમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રીજી સ્વરૂપના મુખારવિંદથી દૈનિક અદ્વૈત બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા થાય છે.

→ મંડાણમાં વક્તા અક્ષરાતીતના અદ્વૈત બ્રહ્મ સ્વરૂપ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી છે અને આ ચર્ચા શ્રવણના શ્રોતા તે જ અદ્વૈત બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓ છે.

ઉ. ૪- શ્રી બંગલાજીમાં સમસ્ત સુંદરસાથ ચર્ચા શ્રવણ માટે શ્રીજીની સન્મુખ પાસે જ બેસે છે.

ઉ. ૫- આ સમય શ્રીજી-ધણીના શ્રી મુખથી પ્રગટ થયેલી વાણી વાંચવામાં આવે છે તથા આ વાણી વાંચવાની સેવા કેશવદાસજી કરે છે.

ઉ. ૬- આ વખત ચર્ચામાં શ્રી લાલદાસજી મહારાજ કુરાન-હદીસો લઈને બેસે છે. પુનઃ ગોકુળદાસભાઈ શ્રીજી સ્વરૂપને વાણી વાંચીને સંભળાવે અને પ્રસન્ન કરે છે.

ઉ. ૭- આ સમય ઉત્સાહ-ઉમંગની સાથે બ્રહ્મજ્ઞાનની ચર્ચા દ્વારા અદ્વૈત બ્રહ્મના અખંડાનંદની વર્ષા થાય છે.

ઉ. ૮- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામના અદ્વૈત બ્રહ્મસ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીના શ્રી મુખથી મધુરવાણીમાં નીકળેલી ચર્ચા દ્વારા સાંભળવાવાળાઓની અંદર માયા વિસ્તૃત દ્વૈત ભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે.

ઉ. ૯- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના સન્મુખ મુરલીધરભાઈ એકાગ્રચિત્ત થઈને ચર્ચા શ્રવણ કરવા બેસે છે.

પ્ર. ૧૦- મુરલીધરભાઈ શ્રી પ્રાણ પ્રિયતમના તેજસ્વી મુખારવિંદને કેવી રીતે જુએ છે અને તેમના શ્રી મુખથી નીકળેલાં વચનોને કેવી રીતે ગ્રહણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૧- આ સમય અહીં ચચા શ્રવણ માટે મહારાજા છત્રસાલજીની સાથે કોણ-કોણ બેઠાં છે, જેના હાથ ધણીએ પકડ્યા છે ?

પ્ર. ૧૨- ઉક્ત જનોની પાછળ ચર્ચા શ્રવણ માટે કોણ-કોણ બેઠાં છે, જે ચર્ચા શ્રવણ કરી કહે છે કે ''કેવું સુંદર અનુપમ સ્વરૂપ છે'' ?

પ્ર. ૧૩- કિશોરીભાઈ કોની સાથે ચર્ચા શ્રવણ કરવા બેસે છે ? પુનઃ ચર્ચા શ્રવણના પછી તે શું કરે છે ?

પ્ર. ૧૪- આ સમય કોણ-કોણ ભાઈ વિશેષ કરીને ચર્ચા શ્રવણાર્થ જ અહીં આવે છે ?

પ્ર. ૧૫- કોની તરફથી દૈનિક બે વાર લવિંગ અને રસોઈના ખર્ચમાં એક રૂપિયો પણ આવે છે ?

પ્ર. ૧૬- કોણ ભાઈ ચર્ચામાં ઉપસ્થિત થઈને ચૂપકીથી પ્રણામ કરી ધ્યાનથી બેસીને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે ?

પ્ર. ૧૭- ચર્ચા સાંભળવા માટે વિશેષ કરીને બંગલાજીમાં કોણ-કોણ આવે છે ?

ઉ. ૧૦- મુરલીધરભાઈ શ્રી પ્રાણ પ્રિયતમના તેજસ્વી-ઓજપૂર્ણ મુખારવિંદને પલક ઝપકાવ્યા વગર જ એકીટસે જોતાં રહે છે અને તેમના શ્રી મુખથી નીકળેલાં વચનોને બહુ ધ્યાનથી શ્રવણ કરી ગ્રહણ કરે છે.

ઉ. ૧૧- અહીં ચર્ચા મંડણમાં શ્રવણ માટે એક તરફ મહારાજા છત્રસાલજીની સાથે દેવકરણભાઈ આગળ બેઠાં છે. તેમની પાછળ દુર્ગભાનભાઈ બેઠાં છે, જેના હાથ ધણીએ પકડ્યા છે.

ઉ. ૧૨- ઉક્ત જનોની પાછળ ચર્ચા શ્રવણ માટે ચંદ્રહંસભાઈ અને શાહરૂપભાઈ બેઠાં છે. એ બંને ભાઈ ચર્ચા તેમજ વર્ણન વગેરે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળતાં આપસમાં કહે છે કે **''અરે ! કેવું સુંદર અનુપમ સ્વરૂપ છે !''**

ઉ. ૧૩- કિશોરીભાઈ શ્રી દેવકરણભાઈની સાથે આવીને ચર્ચા શ્રવણ કરવા બેસે છે અને ચર્ચા શ્રવણના પછી તે નિત્ય પ્રતિ શ્રી બંગલાજીમાં ઝાડુ લગાડીને સફાઈ કરવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૧૪- આ સમય અહીં અમાનરાય, પર્વતસિંહ, નારાયણદાસ, શક્તિસિંહ અને જગતસિંહ વગેરે ભાઈ વિશેષ કરીને ચર્ચા શ્રવણાર્થ જ આવે છે.

ઉ. ૧૫- શ્રી દુર્ગભાનભાઈની તરફથી દૈનિક બે વાર લવિંગ અને રસોઈના ખર્ચમાં એક રૂપિયો પણ આવે છે.

ઉ. ૧૬- તુલારામભાઈ જ્યારે ચર્ચા માટે ઉપસ્થિત થાય છે, ત્યારે શ્રીજી સાહેબજીના દર્શન કર્યા પછી પ્રણામ કરીને ચૂપકીથી બેસીને ધ્યાનપૂર્વક ચર્ચા શ્રવણ કરે છે.

ઉ. ૧૭- બંગલાજીમાં ચર્ચા-કથા સાંભળવા માટે વિશેષ કરીને પ્રેમજીભાઈ, પીતાંબરભાઈ, મુકુંદદાસભાઈ, ગોકુળદાસભાઈ, કેશવદાસભાઈ અને જયંતિદાસભાઈ આવે છે.

પ્ર. ૧૮- અન્ય અનેકો શ્રોતાઓમાંથી કોણ-કોણ આ પ્રહરમાં ચર્ચા સાંભળવા માટે શ્રી બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત થાય છે ?

ઉ. ૧૮- ઉપરોક્ત શ્રોતાઓના સિવાય અન્ય શ્રોતાઓમાંથી સૂરતસિંહ, →

પ્ર. ૧૯- અન્ય શ્રોતાઓમાંથી નિયમિતરૂપથી આવીને ધ્યાનપૂર્વક ચર્ચા શ્રવણ કરવાવાળા કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૨૦- એવા કોણ-કોણ ભાઈ છે, જેને ચર્ચા શ્રવણ દ્વારા એટલું અધિક સુખ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે કે તે ઊભા-ઊભા જ ચર્ચા શ્રવણમાં નિમગ્ન રહે છે ?

પ્ર. ૨૧- છઠ્ઠા પ્રહરની ચર્ચા સાંભળ્યા વગર જેને ચેન જ નથી પડતું, એવા શ્રોતાઓમાં કોના-કોના નામ છે ? ક્રમશ: બતાવો.

ઉ. ૨૧- છઠ્ઠા પ્રહરની ચર્ચા સાંભળ્યા વગર જેને ચેન જ નથી પડતું, એવા શ્રોતાઓમાં ટેકચંદ, દુંદરાય, પુષ્કરદાસ, ગોવિંદદાસ, કેશવદાસ મોદી, બીજા મુરલીધર, માવજીભાઈ, મોહનદાસ, મૂલજીમામા, જયંતિકાકા, →

પ્ર. ૨૨- કોણ ભાઈ બ્રહ્મવાણીમાં કુરાનની ચર્ચાને દૂર ઊભા રહીને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળે છે ?

પ્ર. ૨૩- કોણ-કોણ ભાઈ ચર્ચાના સમય વિશેષરૂપથી શ્રીજી સાહેબજીની સમીપ બેસીને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે ?

ઉ. ૨૩- વનમાળીદાસમામા, ધનજીભાઈ, લાલમન, શંકરદાસ, નારાયણદાસ, →

પ્ર. ૨૪- ચર્ચા શ્રવણ કરવાવાળા શ્રોતાઓમાંથી કોને-કોને માત્ર ચર્ચામાં જ સુખ તેમજ આરામ મળે છે ?

ઉ. ૨૪- ચર્ચા શ્રવણ કરવાવાળા શ્રોતાઓમાંથી અસઊભાઈ, અગરદાસ, લચ્છીદાસ, →

→ મકરંદદાસ, મોહનદાસ, ગિરધરભાઈ, ભગવાનદાસ, શિવરામભાઈ, સદાનંદભાઈ અને ગિરધરભાઈ આ પ્રહરમાં ચર્ચાનો રસ લેવા શ્રી બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત થાય છે.

ઉ. ૧૯- અન્ય શ્રોતાઓમાંથી નિયમિતરૂપથી આવીને ધ્યાનપૂર્વક ચર્ચા શ્રવણ કરવાવાળાઓમાં શેખબદલભાઈ, લાલખાન, મિહીનખાન પઠાણ અને અવ્વલખાન વગેરે સુંદરસાથ છે.

ઉ. ૨૦- નૂર મહંમદ, ચંચલદાસ, દયારામ, ગુલજી અને નાથા વગેરે ભાઈઓને ચર્ચા શ્રવણ દ્વારા એટલું અધિક સુખ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે કે તે ઊભા-ઊભા જ ચર્ચા શ્રવણમાં નિમગ્ન રહે છે.

→ ગંગાદાસ, ઘનશ્યામ, નાહનાભાઈ, છત્તઈભાઈ, સુખદેવ, સંતદાસ, નિરંજનભાઈ, નરસિંહદાસ, મક્કેભાઈ, શાહમન, સિંઘાભાઈ, ઘાસીભાઈ, વ્રજભૂષન, ઘનાભાઈ, વીરજી મોદી, લચ્છી શુક્લ, મિડઈભાઈ, બિહારી ફરાશ અને બિહારી ઝડૂલા વગેરેના નામ છે. એ નિત્ય પ્રતિ છઠ્ઠા પ્રહરની ચર્ચામાં ઉપસ્થિત રહે છે.

ઉ. ૨૨- ભગવાનદાસભાઈ બ્રહ્મવાણીમાં કુરાનની ચર્ચાને દૂર ઊભા રહીને ધ્યાનથી પ્રેમપૂર્વક સાંભળે છે.

→ મથુરાદાસ, કાશીભાઈ, વલ્લભદાસ, સંતદાસ અને પરસાદીભાઈ વગેરે સાથ ચર્ચાના સમયે વિશેષરૂપથી મહામતિજીની સમીપ બેસીને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે.

→ બિંદાભાઈ, ગોવર્ધન, ભિખારીદાસ, મયારામ, બેનીદાસ અને શોભાદાસ, ગજપતભાઈ, ગરીબદાસ, દેવીદાસ, થાનુભાઈ, બદલેભાઈ, શંકરદાસ રસોઈયા, શ્યામજી, ચંપતભાઈ, સુખચેન, ખડગદેવ, મુરલીધર વગેરે ભાઈઓને માત્ર ચર્ચામાં જ સુખ તેમજ આરામ મળે છે.

પ્ર. ૨૫- ચર્ચા સાંભળવાવાળા શ્રોતાઓની કેટલી શ્રેણીઓ છે ? શ્રોતાગણ કયા-કયા પ્રકારથી આવીને ચર્ચા-કથા સાંભળતાં આગળ વધે છે ?

ઉ. ૨૫- ચર્ચા-કથા સાંભળવાવાળા શ્રોતાઓની ત્રણ શ્રેણીઓ (દર્જા) છે. જેમ →

પ્ર. ૨૬- મૂલમાં ભિન્ન-ભિન્ન ત્રણ પ્રકારથી ચર્ચા શ્રવણ માટે આવવાવાળા શ્રોતાઓનું મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ કયા આધાર પર વર્ગીકરણ (વિભાગો) કર્યુ છે. એ શ્રોતા સત્તાવીસ પ્રકાર (કોટિ) ની સીડીઓ કેવી રીતે પાર કરે છે ?

ઉ. ૨૬- મૂલમાં ભિન્ન-ભિન્ન ત્રણ પ્રકાર જેવા પરવાહ, મર્યાદ અને પુષ્ટથી →

પ્ર. ૨૭- કોને સત, રજ અને તમ - એ ત્રણ ગુણોથી ગુણા કરવાથી એક્યાશી (૮૧) પક્ષ થઈ જાય છે ? એક્યાશીમા પક્ષની મજલ (મુકામ) શું છે ?

પ્ર. ૨૮- એક્યાશીમા પક્ષમાં પહોંચ્યા પછી શું વિશેષતા છે અથવા બ્યાસીમાં પક્ષની તરફ વધવાનો આધાર શું છે ?

પ્ર. ૨૯- બ્યાશીમા પક્ષમાં કોણ અને કેવી રીતે પહોંચે છે ?

ઉ. ૨૯- બ્યાશીમા પક્ષમાં શ્રી વલ્લભાચાર્યજી પહોંચે છે. તેઓએ એક્યાશીમા પક્ષના પછી "**એક બ્રહ્મ**" ના રૂપમાં શ્રી કૃષ્ણાને નિશ્ચિત કરી તે શ્રી →

પ્ર. ૩૦- ત્યાશીમો પક્ષ કોનો છે ? પુનઃ આ લક્ષ્યરૂપ સ્થાનમાં મૃત્યુલોકથી પહોંચવાવાળાઓમાં કોણ-કોણ છે ?

→ કે-પુષ્ટ, મર્યાદ અને પરવાહ. કોઈક શ્રોતા પરવાહમાં આવીને કથા શ્રવણ કરે છે, તો બીજા મર્યાદમાં ચાલીને આવે છે અને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે. ત્રીજા પુષ્ટમાં આવીને ચર્ચા શ્રવણનો આનંદ ઉઠાવે છે.

→ ચર્ચા શ્રવણ માટે આવવાવાળા શ્રોતાઓનું મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીએ સત, રજ અને તમ-એ ત્રણ ગુણોના આધાર પર વર્ગીકરણ કર્યુ છે. પરવાહ, મર્યાદ અને પુષ્ટમાં આવવાવાળા એ શ્રોતા શ્રવણ, મનન અને આચરણ દ્વારા (પરવાહ, મર્યાદ અને પુષ્ટ-એ ત્રણેયને શ્રવણ, મનન અને આચરણથી અલગ-અલગ ગુણા કરવાથી) સત્તાવીસ પ્રકાર (કોટિ)ની સીડીઓ પાર કરે છે.

ઉ. ૨૭- ઉક્ત સત્તાવીસને સત,રજ અને તમ-એ ત્રણ ગુણોથી ગુણાકાર કરવાથી એક્યાશી પક્ષ (સીડી) થઈ જાય છે. એક્યાશીમા પક્ષની મજલ છે- સતલોક (વૈકુંઠ).

ઉ. ૨૮- એક્યાશીમા પક્ષમાં પહોંચ્યા પછી અવતાર, તીર્થંકર, પયગંબર વગેરેને છોડીને **''એક બ્રહ્મ''** નામ નિશ્ચિત કરી તે બ્રહ્મની **'બ્રહ્મલીલા'** ના આધાર પર બ્યાશીમા પક્ષની તરફ વધશે.

→ કૃષ્ણની બ્રહ્મલીલા અર્થાત્ વ્રજ અને રાસલીલાનું મનન કર્યુ અને વિચાર-વિવેકપૂર્વક સમજી લીધા પછી તે તે જ બ્રહ્મલીલાના આધાર પર અખંડ ગોલોક ધામ સુધી પહોંચે છે.

ઉ. ૩૦- ત્યાશીમો પક્ષ ઈશ્વરી આત્માઓના લક્ષ્યરૂપ સ્થાન છે, જે મૃત્યુલોકથી પોતાના ધામ નિશ્ચિત કરીને અહીંયા પહોંચશે. આ લક્ષ્યરૂપ સ્થાનમાં મૃત્યુલોકથી પંચવાસનાઓ પણ પહોંચી છે.

પ્ર. ૩૧- એ બધાની ઉપર સ્થિત પચીસ પક્ષ કોના માટે છે ? ત્યાં કોણ પહોંચશે અને કોના આધાર પર ?

ઉ. ૩૧- એ બધાની ઉપર સ્થિત લોક-પરલાકના મૂર્ધન્ય રાજધાનીરૂપી પચીસ →

પ્ર. ૩૨- અકથનીય પક્ષોનું વર્ણન કોણે અને કેમ કર્યુ ?

ઉ. ૩૨- અકથનીય, શબ્દાતીત બ્રહ્મધામ અને બ્રહ્મલીલાના બેસુમાર વર્ણનને →

પ્ર. ૩૩- પચીસ પક્ષોમાં પણ મુખ્યાતિમુખ્ય પક્ષ કયા-કયા છે ?

ઉ. ૩૩- પચીસ પક્ષોમાં મુખ્યાતિમુખ્ય ત્રણ પક્ષ છે, જેને વાણીમાં કહ્યું છે, →

પ્ર. ૩૪- ઉક્ત પક્ષોની આગળ શું-શું છે ? ઇશારાથી સૂચિત કરો.

પ્ર. ૩૫- કોણ પક્ષોના દર્શન વિશેષ મનન અને ચિંતન દ્વારા કરવા માટે કહેવામાં આવે છે ?

ઉ. ૩૫- ઉક્ત ત્રણ પક્ષોમાંથી દસ ભોમની શોભા માટે શ્રી રંગમહલ શોભાયમાન →

પ્ર. ૩૬- શ્રી રંગમહલથી લઈને શ્રી રંગમહલની દક્ષિણમાં સ્થિત માણિક પહાડ સુધી વચમાં શું-શું છે ?

પ્ર. ૩૭- શ્રી યમુનાજી ક્યાંથી પ્રગટ થઈ છે તથા કઈ-કઈ દિશાની તરફ કેટલાં-કેટલાં થઈને હોજકોસર તાલમાં જઈને મળી ?

ઉ. ૩૭- શ્રી યમુનાજી પુખરાજની તરહટીમાં ખજાનાની તાલમાં જે પાંચ પેડ →

→ પક્ષ બ્રહ્માત્માઓ માટે છે. એ બ્રહ્માત્માઓ ખેલમાં આવવાના પૂર્વે એ જ પચીસ પક્ષોમાં વિહાર કરતી હતી. અતઃ એ બ્રહ્માત્માઓ જ અહીંયા અનન્ય પરાદશધા પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ માર્ગરૂપી સાધન પક્ષના તારતમ મંત્રના આધાર પર પહોંચશે.

→ અદ્વૈત અક્ષરાતીત ધામના **''એક મેવાડદ્વિતીયં બ્રહ્મ''**-પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજજીએ તે જ બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓને ખેલથી પાછાં લઈ જવા માટે જ શુમારમાં બાંધીને ઈશારાથી કર્યું છે.

→ **''અરસ હૌજ જોએ, રૂહેં પહેચાન યાસોં હોએ''** અર્થાત્ જોએ-શ્રી યમુનાજી, અરસ-શ્રી રંગમહલ અને હોજકોસર તાલ-એ ત્રણ મુખ્ય પક્ષોમાં જ ધામસ્થ દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓની ઓળખ છૂપેલી છે.

ઉ. ૩૪- ઉક્ત ત્રણ પક્ષોની આગળ કુંજવન, માણિક પહાડ, પુખરાજ પર્વત, વનકી નહેર, પશ્ચિમની ચોગાન, બડાવન, મધુવન અને મહાવન, પુનઃ આઠ સાગર તથા આઠ સાગરોની વચ્ચે-વચ્ચે અષ્ટ પ્રકારની ક્ષિતિઓ છે.

→ છે, જેની આગળ સાતઘાટ તથા શ્રી યમુનાજીના બંને પુલ સુશોભિત છે. અતઃ એ જ સ્થાનોના દર્શન વિશેષ મનન તેમજ ચિંતનના આધાર પર કરવાનું કહેવામાં આવે છે.

ઉ. ૩૬- શ્રી રંગમહલથી લઈને શ્રી રંગમહલના દક્ષિણમાં હોજકોસર તાલ, ચોવીસ હાંસનો મહલ છે. ત્યારબાદ જવેરની નહેર ચહુદિશ ફરેલી છે, જેના બત્રીસ પહલ છે. તેના પછી માણિક પહાડ આવે છે.

→ છે, તેમાંથી પૂર્વના પેડથી પ્રગટ થઈને પૂર્વની તરફ ચાલી છે. ત્યારબાદ ખજાનાની તાલથી લગભગ (કરીબ) બે લાખ પંદર હજાર બસો કોસ પૂર્વ જઈને તરહટીથી બહાર આવી. પુનઃ મૂલકુંડથી એક લાખ સત્તર →

→હજાર ચારસો કોસ ઢંપી (ઢાંકેલી) યમુનાજીના રૂપમાં આગળ વધી. તેની ઉપરાંત એક લાખ સત્તર હજાર ચારસો કોસ ખુલી યમુનાજીના નામથી આગળ ગઈ. મૂલથી લઈને અહીં સુધી કુલ સાડા ચાર લાખ →

પ્ર. ૩૮- ઉક્ત પક્ષોને ચારે તરફથી ઘેરીને શું ફરેલું છે ?

પ્ર. ૩૯- ચાર હાર હવેલીઓ રંગમહલથી કેટલી દૂરી પર સ્થિત છે અને ક્યાં છે ?

પ્ર. ૪૦- એ બધાને ચારે તરફથી આવૃત કરીને બહાર શું-શું છે ?

ઉ. ૪૦- ઉપરોક્ત વર્ણિત પક્ષોને ચારે તરફથી આવૃત કરી બહારથી બડી રાંગ (દુર્ગ-કિલ્લા) ફરેલી છે. તેની અંદર વચ્ચેના હિસ્સામાં આઠ સાગર →

પ્ર. ૪૧- આ બડી રાંગે વિશેષ કરીને કયા બે ધામોને ચારે તરફથી ઘેરીને રાખ્યા છે ? પુનઃ આ જોવામાં કેવી માલૂમ થાય છે ?

ઉ. ૪૧- આ બડી રાંગે વિશેષ કરીને અક્ષરધામ અને પરમધામ-એ બંને ધામો →

પ્ર. ૪૨- શ્રી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં શું છે અને કેટલી દૂરી પર છે ?

પ્ર. ૪૩- શ્રીજી સ્વરૂપ માયામાં ઊલઝેલાં (ગૂંચવાયેલાં) સુંદરસાથનું ધ્યાન શ્રી પરમધામની તરફ કેવી રીતે કેન્દ્રિત કરે છે ?

ઉ. ૪૩- શ્રીજી સ્વરૂપ ચર્ચામાં રાંગના આઠ સાગરો, વિશાલ એંશી સંધિઓની →

→ કોસ પૂર્વ ગયા પછી શ્રી યમુનાજી મરોડ ખાધી. ત્યારબાદ શ્રી યમુનાજી ઉત્તરથી દક્ષિણ દિશાની તરફ નવ લાખ કોસ સુધી ગઈ અને દક્ષિણથી પશ્ચિમ તરફ વળી ગઈ. તદુપરાંત સાડા ચાર લાખ કોસ પશ્ચિમ જઈને હોજકોસર તલાવમાં સમાઈ ગઈ.

ઉ. ૩૮- ઉક્ત પક્ષો જેવા શ્રી રંગમહલ, શ્રી યમુનાજી, હોજકોસર તાલ, પુખરાજ પર્વત, કુંજ-નિકુંજ વન, પશ્ચિમની ચોગાન વગેરેને બહારથી ઘેરીને જવેરોની નહેરો અને મહોલાતે ફરી છે.

ઉ. ૩૯- ચાર હાર હવેલીઓ (છોટી રાંગ) રંગમહલથી સાડા ત્રણ કરોડ યોજનની દૂરી પર ચારે તરફથી ફરેલી છે.એની ફરતી બત્રીસ હાંસો (પહલ) છે.

→ અને આઠ ક્ષિતિઓ ફરેલી છે. આઠ દિશાઓમાં આઠ સાગર છે, તો પ્રત્યેક બે સાગરની વચમાં એક ક્ષિતિ છે. આ પ્રકાર ક્રમશઃ એક સાગર અને એક ક્ષિતિ, એક સાગર અને એક ક્ષિતિ કરતાં-કરતાં આઠ સાગર અને આઠ ક્ષિતિઓ ફરેલી છે.

→ (પહાડો)ને ચારે તરફથી ઘેરીને રાખ્યા છે. આ બડી રાંગને બેહદની જમીનથી જોવામાં આવે, તો આ બહુ ઊંચી પરખાલ (દિવાલ) જેવી માલૂમ થાય છે. આ પચીસ પક્ષના દુર્ગ (કિલ્લા) ના રૂપમાં સ્થિત છે.

ઉ. ૪૨- શ્રી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં પુખરાજ નામક પર્વત છે, જે શ્રી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં સાડા ચાર લાખ કોસની દૂરી પર સ્થિત છે.

→ ઇમારતો, ઉત્તર દિશામાં સ્થિત પુખરાજ પર્વત અને દક્ષિણ દિશામાં સ્થિત માણિક પહાડ, શ્રી યમુનાજીનું ઉદ્‌ગમસ્થાન વગેરેનું વર્ણન કરીને માયાવી ખેલમાં આવેલી ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓ-સુંદરસાથજીનું ધ્યાન શ્રી પરમધામની તરફ કેન્દ્રિત કરે છે.

પ્ર. ૪૪- ઉત્તર દિશામાં સ્થિત પુખરાજ પહાડના પૂર્વ પેડથી પૂર્વની તરફ પ્રવાહિત થયેલી (વહેતી) શ્રી યમુનાજી તરહટી-તરહટી થઈને કેટલાં કોસ સુધી ગઈ ? પુનઃ કેટલાં કોસ સુધી ઢંપી યમુનાજીના રૂપમાં અને કેટલાં કોસ સુધી ખુલી યમુનાજીના રૂપમાં ગઈ ?

ઉ. ૪૪- શ્રી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં સ્થિત પુખરાજ પહાડના મધ્ય-ખજાનાના →

પ્ર. ૪૫- જ્યાંથી શ્રી યમુનાજીનું ઉદગમ થયું, ત્યાંથી કેટલાં કોસ પૂર્વ જઈને શ્રી યમુનાજી દક્ષિણની તરફ મરોડ ખાધી ?

પ્ર. ૪૬- શ્રી યમુનાજીના ઉત્તરથી દક્ષિણ મરોડ સુધી કેટલી દૂરી છે ?

પ્ર. ૪૭- એ બંને મરોડોની વચમાં શું-શું આવે છે ?

ઉ. ૪૭- એ બંને મરોડોની વચમાં શ્રી યમુનાજીના બંને-પૂર્વ અને પશ્ચિમની →

પ્ર. ૪૮- શ્રી યમુનાજીના પૂર્વ અને પશ્ચિમ એ બંને કિનારોમાં કેટલી-કેટલી દેહુરીઓ છે ? પુનઃ એક દેહુરીથી બીજી દેહુરીની દૂરી કેટલી છે ?

પ્ર. ૪૯- એ દેહુરીઓ વાસ્તવમાં કઈ જમીન પર સ્થિત છે ?

પ્ર. ૫૦- છઠ્ઠા પ્રહરમાં પ્રતિદિન માત્ર કઈ ભૂમિકાની ચર્ચા થાય છે ?

પ્ર. ૫૧- ક્યાંની અને કઈ (કેવી) ચર્ચા સાંભળવાથી માયાવી દ્વૈત ભાવનો પ્રભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે ?

→ તાલના પાંચ પેડોમાંથી પૂર્વના પેડથી પૂર્વની તરફ પ્રવાહિત (વહેતી) નહેરરૂપી યમુનાજી તરહટી-તરહટી થઈને બે લાખ પંદર હજાર બસો કોસ સુધી ગઈ. તદુપરાંત એક લાખ સત્તર હજાર ચારસો કોસ સુધી ઢંપી યમુનાજીના રૂપમાં અને એક લાખ સત્તર હજાર ચારસો કોસ સુધી ખુલી યમુનાજીના રૂપમાં ગઈ.

ઉ. ૪૫- જ્યાંથી શ્રી યમુનાજીનું ઉદ્દગમ થયું, ત્યાંથી સાડા ચાર લાખ કોસ પૂર્વ જઈને શ્રી યમુનાજી દક્ષિણની તરફ મરોડ ખાધી.

ઉ. ૪૬- શ્રી યમુનાજીના ઉત્તર મરોડથી દક્ષિણ મરોડ સુધી નવ લાખ કોસની દૂરી છે.

→ પાલ, પાલ પર મરોડના હિંડોળાની દેહુરીઓ, એક મહલ એક ચબૂતરા, પુલ મહલ, પાટઘાટ, પુલ પુનઃ એક મહલ એક ચબૂતરા અને પાલ પર મરોડના હિંડોળાની દેહુરીઓ આવે છે.

ઉ. ૪૮- શ્રી યમુનાજીના બંને પાલની પૂર્વ અને પશ્ચિમ - એ બંને કિનારોમાં નેવું-નેવું દેહુરીઓ લાંબી પંક્તિબદ્ધ છે. પુનઃ એક દેહુરીથી બીજી દેહુરીની દૂરી ત્યાસી મંદિર છે.

ઉ. ૪૯- વાસ્તવમાં નેવું દેહુરીઓની એક પંક્તિ શ્રી યમુનાજીના પાલની પૂર્વ કિનારમાં શોભાયમાન છે, તો બીજી પંક્તિ પશ્ચિમ કિનારે-પાલની જમીન પર શોભાયમાન છે.

ઉ. ૫૦- છઠ્ઠા પ્રહરમાં પ્રતિદિન માત્ર અદ્વૈત પ્રેમમય ભૂમિકા અર્થાત્ પચીસ પક્ષના અંતર્ગતની ચર્ચા સપ્રમાણ થાય છે.

ઉ. ૫૧- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્મલીલાની ચર્ચા સાંભળવાથી માયાવી દ્વૈત ભાવનો પ્રભાવ નષ્ટ થઈ જાય છે.

પ્ર. ૫૨- કયા ત્રણ સ્વરૂપ અદ્વૈત સ્વરૂપ કહેવાય છે ?

પ્ર. ૫૩- ક્યાંના અને કોણ-કોણ સ્વરૂપ એકાત્મ સ્વરૂપ છે, જેને શ્રી રાજજીનું અંગ કહેવાય છે ?

પ્ર. ૫૪- શ્રી રાજજીના અદ્વૈત પાંચ સ્વરૂપ કોણ-કોણ છે ?

પ્ર. ૫૫- તે બ્રહ્મ કોણ છે અને ક્યાં રહે છે, જેને જોવા માત્રથી એક ક્ષણમાં ત્રિદેવા સહિત કરોડો બ્રહ્માંડ ઉત્પન્ન અને લય થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૫૬- એવા સામર્થ્યશાળી કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મ પણ નિત્ય પ્રતિ કોના દર્શન કરવા જાય છે ? શું તે તેમનાથી વાતચીત પણ કરે છે યા માત્ર દર્શન કરીને પાછાં ફરી જાય છે ?

ઉ. ૫૬- એવા સામર્થ્યશાળી કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મ પણ નિત્ય પ્રતિ પોતાના →

પ્ર. ૫૭- શ્રી રાજજીએ કેવા અને કેમ પ્રેમમયી અદ્વૈત ભૂમિકામાં પ્રેમ-સંવાદને કારણ બનાવીને પોતાની અંગનાઓને ખેલ બતાવ્યો છે ?

ઉ. ૫૭- શ્રી રાજજીએ પોતાની અંગનાઓને અંદરની શેષ કમીને પૂર્ણ કરવા માટે પ્રેમ-સંવાદને ખેલમાં આવવાનું કારણ બનાવ્યું છે. પરંતુ કેવી રીતે ? તો આજના દિને સવારે શ્રી રાજજીએ અક્ષરબ્રહ્મને શ્રી શ્યામાજી →

પ્ર. ૫૮- દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ જૂઠા, માયાવી, અસત, જડ, દુ:ખરૂપી નાટક ક્યાં બેસીને અને કેવી રીતે જોઈ રહી છે ?

ઉ. ૫૨- અક્ષરાતીત શ્રી પરમધામના શ્રી રાજશ્યામાજી અને દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ એક અદ્વૈત સ્વરૂપ કહેવાય છે.

ઉ. ૫૩- શ્રી પચીસ પક્ષની અંદર સ્થિત અક્ષરધામમાં રહેવાવાળા અક્ષરબ્રહ્મ અને તેમની અર્ધાંગિની શ્રી લક્ષ્મીજી-એ બંને એકાત્મ સ્વરૂપ છે. એને શ્રી રાજજીનું અંગ કહેવાય છે.

ઉ. ૫૪- શ્રી પરમધામ અક્ષરાતીત પ્રેમમયી અદ્વૈત ભૂમિકામાં શ્રી રાજજીના અદ્વૈત પાંચ સ્વરૂપ નિમ્નલિખિત છે. જેમ-શ્રી રાજજી, શ્રી શ્યામાજી, દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ, અક્ષરબ્રહ્મ અને તેમની અર્ધાંગિની લક્ષ્મીજી.

ઉ. ૫૫- કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મને જોવા માત્રથી એક ક્ષણમાં ત્રિદેવા સહિત કરોડો બ્રહ્માંડ ઉત્પન્ન અને લય થઈ જાય છે. કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મ અક્ષરધામમાં રહે છે.

→ આત્મસ્વરૂપ અક્ષરાતીત શ્રી રાજજીના દર્શન કરવા જાય છે. કિંતુ તે ન તો તેમનાથી કંઈ વાતચીત કરે છે અને ન તેમની નજદીક જ જાય છે. તે નિત્ય પ્રતિ માત્ર ગદ્ગદ હૃદયથી પ્રેમભર્યા દર્શનના પછી પોતાના સ્થાન પર પાછાં ફરી જાય છે.

→ સહિત સખીઓના અને શ્રી શ્યામાજી સહિત સખીઓને અક્ષર પુરુષના દર્શન કરાવી દીધા. ત્યારબાદ પરસ્પર એકબીજાના વિષયમાં જાણવાની ઈચ્છા વધવા લાગી, જેના પ્રતિફલ પ્રેમ-સંવાદ થયો. સખીઓએ વારે-વારે, ત્રણ વાર ખેલ જોવાની માંગ કરી અને શ્રી રાજજીએ પણ વારે-વારે ખેલ જોવાના વિષયમાં મના કરી. અંતમાં સખીઓએ પોતાની જીદ દ્વારા શ્રી રાજજીને ખેલ બતાવવા મજબૂર કરી દીધા.

ઉ. ૫૮- દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ જૂઠા, માયાવી પ્રપંચરૂપી અસત, જડ, દુઃખયુક્ત નાટક પોતાના નિજધામની અંદર સ્થિત ગોળ હવેલી-મૂલમિલાવામાં બેઠાં-બેઠાં સ્વપ્નમાં થઈને મૃત્યુલોકમાં આવીને જોઈ રહી છે.

પ્ર. ૫૯- શ્રી રાજજીએ સખીઓના વિષયમાં મનમાં શું વિચાર કર્યો અને કેમ ?

ઉ. ૫૯- અમો સખીઓના વિષયમાં ધામધણી શ્રી રાજજીએ મનમાં એ વિચાર કર્યો, ''આ મારી અંગનાઓ અવ્વલ દર્જાની પ્રેમી છે. એના પ્રેમમાં →

પ્ર. ૬૦- શ્રી રાજજીએ પ્રેમ-સંવાદના દરમ્યાન સખીઓના મનમાં ઉત્સાહ-ઉમંગ વધારીને ખેલ જોવાની ઈચ્છા કેવી રીતે ઉત્પન્ન કરાવી દીધી ?

ઉ. ૬૦- શ્રી રાજજીએ સર્વપ્રથમ અક્ષર અને સખીઓને પરસ્પર દર્શન કરાવી દીધા. પુનઃ ''અક્ષર બ્રહ્મ કોણ છે, ક્યાં રહે છે તથા એ સખીઓ કોણ છે અને શ્રી રાજજીની સાથે કેવી લીલાઓ અથવા કેવો વ્યવહાર કરતી →

પ્ર. ૬૧- જ્યારે સખીઓએ ખેલ જોવાની જીદ પકડી લીધી, ત્યારે શ્રી રાજજીએ તેમને સાવધાન કરતાં ખેલમાં જઈને વિશેષરૂપથી શું-શું ભૂલવાનો ડર બતાવ્યો ?

ઉ. ૬૧- જ્યારે અનેકોવાર મના કરવાથી પણ સખીઓ પોતાની જીદ પર અડગ →

પ્ર. ૬૨- શ્રી રાજજી દ્વારા કહેલી ત્રણ વાતો ખેલમાં જઈને ન ભૂલવાના વિષયમાં સખીઓ પરસ્પર શું સલાહ-મશવિરા કરવા લાગી ?

ઉ. ૬૨- શ્રી રાજજીએ જ્યારે ઉક્ત ત્રણ વાતો ભૂલવાના વિષયમાં સખીઓને સાવધાન કર્યા, ત્યારે સખીઓ આપસ્તમાં એકબીજાને સચેત રહેવાની →

પ્ર. ૬૩- શ્રી રાજજી દ્વારા આ રીતે સ્વયં સખીઓના મુખથી ખેલ મંગાવીને તેમને ખેલ બતાવવાની પાછળ ઠોસ (નક્કી) પ્રયોજન કર્યું છે ?

→ તનિક પણ કમી નથી, પરંતુ જ્ઞાનના વિષયમાં તો એ **''નરો વા કુંજરો વા''** છે. અતઃ એની કમી તો મારી (પૂર્ણાત્પૂર્ણ સ્વરૂપની) જ કમી છે. હવે જ્યાં સુધી હું એમને પોતાના સમાન પ્રેમી અને જ્ઞાની ન બનાઊં, ત્યાં સુધી હું એમને પોતાની અર્ધાંગ કેવી રીતે માનું અને પૂર્ણાત્પૂર્ણ કેવી રીતે કહેવાઊં ?''

→ હશે ?''-આવી-આવી વિભિન્ન શંકાતુર ઈચ્છાઓ ઉત્પન્ન કરાવીને બંનેના મનમાં એકબીજાને જાણવાના વિષયમાં ઉત્સાહ-ઉમંગ ઉત્પન્ન કરાવી દીધા. હવે આપસ્તમાં માનો શરત જેમ (હોડ જેવું) લાગી ગઈ કે ''અમે અક્ષરના અસત, જડ, દુઃખરૂપી નવા નાટક જોઈને જ રહીશું અને અક્ષરાતીત રંગમહલમાં સખીઓ શ્રી રાજજીની સાથે કેવી લીલા કરતી હશે, એ જાણીને જ રહીશ !''

→ રહી, ટસથી મસ સુધ્ધાં ન થઈ, ત્યારે શ્રી રાજજીએ તેમને સાવધાન કરતાં કહ્યું કે ''હે ધામસ્થ સખીઓ ! હું આપ બધાને પહેલાં જ બતાવી દઉં છું કે આપ બધા ખેલમાં જઈને એ ત્રણ વાતો અવશ્ય જ ભૂલશો અને ભૂલશો ! જેમ એક-પોતાને, બીજું-આ ધામને અને ત્રીજું-મને પણ ભૂલી જશો !''

→ સલાહ આપવા લાગી અને સ્વયં પણ સાવચેત રહેવાના પ્રત્યે સજાગ થઈ ગઈ તથા એકબીજાથી સલાહ-મશવિરા કરવા લાગી કે ''યદિ હું ભૂલું, તો તમે મને સચેત કરજો અને યદિ તું ભૂલીશ તો હું તને સાવધાન કરીશ.''

ઉ. ૬૩- શ્રી રાજજી દ્વારા આ રીતે સ્વયં સખીઓના મુખથી ખેલ મંગાવીને ખેલ બતાવવાની પાછળ બહુ જ ગોપ્ય કારણ છે કિંતુ ઠોસ (નક્કી) પ્રયોજન એ હતું કે અસતનું જ્ઞાન લીધા વગર સખીઓ સત, ચિત, આનંદમયી →

→ લીલા સમજી શકતી ન હતી અને ખેલ માંગ્યા વગર સખીઓ અસત, જડ અને દુઃખનો અનુભવ કરી શકતી ન હતી. અતઃ પોતાની અંગનાઓને →

પ્ર. ૬૪- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાથી અક્ષરબ્રહ્મને શું જોવા અથવા જાણવાની ઈચ્છા થઈ ?

ઉ. ૬૪- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાથી જ અક્ષરબ્રહ્મએ આજે સવારે શ્રી રાજજીના →

પ્ર. ૬૫- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાના ફળસ્વરૂપ કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મ શું ઈચ્છા કરવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૬૬- પોતાની દ્વાદશ સહસ્ત્ર અંગનાઓ અને કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મની ભિન્ન-ભિન્ન ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરવા માટે અક્ષરબ્રહ્મ પર શ્રી રાજજીએ શું આજ્ઞા કરી ?

ઉ. ૬૬- પોતાની દ્વાદશ સહસ્ત્ર અંગનાઓ અને કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મની ભિન્ન- →

પ્ર. ૬૭- અક્ષરબ્રહ્મના અસત, જડ, દુઃખરૂપી નાટક જોવાના વિષયમાં સખીઓએ ક્યાં બેસીને આપસમાં રાય-વાત (મંતવ્ય-અભિપ્રાય) કરી અને ત્યારબાદ શ્રી રાજજીની પાસે આવી ?

ઉ. ૬૭- આજના દિને અક્ષરબ્રહ્મના દર્શન કરવા અને તેમના અસત, જડ, →

પ્ર. ૬૮- શ્રી રાજજીએ ખેલમાં આવવાના વિષયમાં સખીઓને કેટલી વાર રોકી અને શ્રી રાજજીના રોકવાથી પણ સખીઓ કેમ ન માની ?

ઉ. ૬૮- શ્રી રાજજીએ સખીઓને અસત, જડ, દુઃખરૂપી સ્વપ્નિક ખેલમાં જવાના →

➞ અસત, જડ અને દુઃખનો અનુભવ કરાવીને શ્રી રાજજી તેમને જ્ઞાન અને પ્રેમ-બંનેથી પૂરી રીતે પૂર્ણાત્પૂર્ણ બનાવવા ચાહતા હતા.

➞ દર્શન કરતાં સમય શ્રી રાજજીની સાથે-સાથે શ્રી શ્યામાજી સહિત દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓને પણ જોઈ અને જોતાં જ તેમના મનમાં એ ઈચ્છા ઉત્પન્ન થઈ, ''એ સખીઓની સાથે અંતઃપુરમાં મૂલસ્વરૂપ કેવી લીલા કરતાં હશે ? યદિ આ રહસ્ય જાણવા મળે, તો ?''

ઉ. ૬૫- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાના ફળસ્વરૂપ કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મ અક્ષરાતીત સ્વરૂપ શ્રી રાજજીના અંતઃપુરમાં તેમની અને સખીઓની વચ્ચે થવાવાળી લીલાના અનુભવની ઈચ્છા કરવા લાગ્યા.

➞ ભિન્ન ઈચ્છાઓને પૂર્ણ કરવા હેતુ શ્રી રાજજીએ અક્ષરબ્રહ્મને સ્વપ્નિક માયાવી સૃષ્ટિની રચના કરવાની આજ્ઞા આપી. ત્યારે અક્ષરબ્રહ્મએ સ્વયં સ્વપ્નમાં ક્ષર પુરુષ-આદિનારાયણ થઈને **''એકોઽહં બહુસ્યામ્''** રૂપી સૃષ્ટિનો વિસ્તાર કર્યો.

➞ દુઃખરૂપી નવા નાટકના વિષયમાં જાણકારી પ્રાપ્ત કર્યા પછી દોપહર બાર વાગે શ્રી રાજશ્યામાજીને નીલા-પીળા મંદિરમાં પોઢાવી સમસ્ત સખીઓ શ્રી યમુનાજીના તટ પર એકત્રિત થઈ તથા આપસમાં રાય-વાત કરીને શ્રી રાજશ્યામાજીની પાસે ત્રીજી ભોમના નીલા-પીલા મંદિરમાં આવી ગઈ.

➞ વિષયમાં ત્રણ-ત્રણ વાર રોકી. કિંતુ સખીઓને તો ખેલ જોવાની ધૂન લાગી હતી. અતઃ આ ધૂનને સિર પર સવાર હોવાને કારણે શ્રી રાજજીએ સમજાવતાં કહેલાં વચનોના પ્રતિ તેમને વિશ્વાસ જ ન આવ્યો. એટલા માટે શ્રી રાજજીના રોકવાથી પણ તે ન માની..

પ્ર. ૬૯- સખીઓને માયાવી ખેલ બતાવવા માટે શ્રી રાજજીએ સર્વપ્રથમ ક્યાં ઉતાર્યા ?

ઉ. ૬૯- સખીઓને અક્ષરના અસત, જડ, દુઃખરૂપી સ્વપ્નિક નાટક બતાવવા →

પ્ર. ૭૦- સખીઓને ખેલમાં ઉતારવાથી પહેલાં શ્રી રાજજીએ અક્ષરબ્રહ્મને શું પ્રેરણા કરી ?

પ્ર. ૭૧- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાથી અક્ષરબ્રહ્મએ સૃષ્ટિનો વિસ્તાર કેવી રીતે કર્યો ?

ઉ. ૭૧- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાથી અક્ષરબ્રહ્મના મનના સ્વપ્નિક બ્રહ્માંડમાં →

પ્ર. ૭૨- પોતાની અભિન્ન અંગ-બ્રહ્માત્માઓને શ્રી રાજજીએ ખેલનો અનુભવ ક્યાં અને કેવી રીતે કરાવ્યો ?

ઉ. ૭૨- પોતાની અભિન્ન અંગ-બ્રહ્માત્માઓને શ્રી રાજજીએ વ્રજ અને →

પ્ર. ૭૩- રાસની ચિન્મય (જ્ઞાનમય)-પ્રકાશમયી રાત્રી કેટલી લાંબી હતી તથા તે રાત્રી ક્યાં-કયા બ્રહ્માંડમાં ઉત્પન્ન કરવામાં આવી હતી ?

ઉ. ૭૩- યોગમાયાના બ્રહ્માંડની ચિન્મય ભૂમિકામાં જે ચિન્મય-પ્રકાશમયી રાત્રીમાં →

પ્ર. ૭૪- આ વખતે પણ સખીઓની સ્વપ્નિક ખેલ જોવાની મનોઇચ્છા શેષ રહી ગઈ. અતઃ ક્યાં, કઈ સખીઓની અને કેવી મનોઇચ્છા ?

ઉ. ૭૪- યોગમાયાના બ્રહ્માંડમાં મહારાસલીલા-ક્રીડાસ્થલમાં પણ તામસી સખીઓની ત્રીજી ભોમમાં ઉત્પન્ન થયેલી અસત, જડ, દુઃખરૂપી નાટક →

→ માટે શ્રી રાજજીએ સર્વપ્રથમ તેમને નારાયણી સૃષ્ટિના સ્થૂલ-ચૌદ લોકમાં સ્થિત મૃત્યુલોક, મૃત્યુલોકના સાત દ્વીપોમાંથી જમ્બૂ દ્વીપ, જમ્બૂ દ્વીપના નવ ખંડોમાંથી ભરતખંડમાં, પુનઃ ભરતખંડના પણ વ્રજમંડલમાં ઉતાર્યા.

ઉ. ૭૦- સખીઓને ખેલમાં ઉતારવાથી પહેલાં શ્રી રાજજીએ અક્ષરબ્રહ્મને ખેલ રચવાની પ્રેરણા કરી.

→ નારાયણનું તન ધારણ કર્યુ. નારાયણના મન-શેષશાયી દ્વારા ત્રિદેવા ઉત્પન્ન થયા. ત્રિદેવા દ્વારા થિર-ચર વગેરેની ઉત્પત્તિ થઈ તથા કુલ ચોરાશી લાખ યોનીઓ તૈયાર થઈ.

→ રાસલીલાના પછી જાગણીના બ્રહ્માંડમાં ઉતારીને બેશક ઈલમ-તારતમ જ્ઞાનના આધાર પર બધું જ અવગત (જ્ઞાત) કરાવ્યું તથા અક્ષરાતીતના ત્રીજી ભોમમાં તેમની અંદર ઉત્પન્ન થયેલી સંપૂર્ણ ઈચ્છાઓ પૂરી કરી દીધી.

→ મહારાસલીલાનો અનુભવ કરાવવામાં આવ્યો, તેમાં મૃત્યુલોકની રાત્રી, સ્વર્ગની રાત્રી, સતલોક સ્થાયી બ્રહ્માજીની રાત્રી અને આદિનારાયણની રાત્રી. એ ચારેય રાત્રીનો સમાવેશ હતો. આ લાંબી રાત્રીનું બ્રહ્માંડ કેવલની સ્વામિનીના મન અંતઃકરણમાં ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યું હતું.

→ જોવાની મનોઇચ્છા શેષ રહી ગઈ. તે મહારાસલીલામાં શ્રી રાજજીના અંર્તધાનના સમયના વિયોગમાં પણ માંગેલા દુઃખનો અનુભવ ન કરી શકી. બલ્કે તે તો સ્વાતસી અને રાજસી સખીઓને ધૈર્ય બંધાવવા અને તેમના દુઃખ નિવારણ કરવામાં સહાયક બની. અતઃ તે સ્વયં દુઃખનો અનુભવ કેવી રીતે કરી શકતી હતી ?

પ્ર. ૭૫- કયા કાર્ય-કારણવશ સખીઓને બીજીવાર ખેલમાં આવવું પડ્યું અને શ્રી રાજજીને ત્રીજા જાગણીના બ્રહ્માંડની રચના કરવી પડી ?

ઉ. ૭૫- દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ વ્રજ અને રાસના બ્રહ્માંડમાં અસત, જડ અને દુ:ખરૂપી ખેલનો અનુભવ કરી શ્રી મૂલમિલાવામાં પહોંચી. કિંતુ તેમને બીજીવાર પુનઃ ધામ છોડીને ખેલમાં આવવું પડ્યું. એનું મૂલકારણ →

પ્ર. ૭૬- બ્રહ્માત્માઓની બચાવ-મહેર (ખૈર) માટે કુરાનમાં ક્યાં, કોને અને શું લખ્યું છે ?

ઉ. ૭૬- બ્રહ્માત્માઓની ખૈર (બચાવ-મહેર) માટે કુરાનમાં **''ઇન્ના ઇન્જુલના''** →

પ્ર. ૭૭- કોણ સ્વરૂપ આરબમાં રસૂલ બનીને આવ્યા હતા અને કેમ ?

ઉ. ૭૭- આરબમાં રસૂલ બનીને ધામની સાક્ષીઓ રાખવા હેતુ આવવાવાળા સ્વરૂપ જ વ્રજ-રાસ રમાડવાવાળા સ્વરૂપ છે. ધામની આત્માઓ બીજી →

પ્ર. ૭૮- રસૂલ સ્વરૂપે ક્યાં અને કોણ-કોણ ત્રણ સ્વરૂપ ધારણ કર્યા અને કેમ ?

ઉ. ૭૮- રસૂલ સ્વરૂપે ત્રણ સ્વરૂપ ધારણ કર્યા, જેમાંથી આરબના બસરા પ્રાંતમાં આવીને તેઓએ બસરી સ્વરૂપ ધારણ કર્યા. પુનઃ બીજીવાર મારવાડ દેશના ઉમરકોટ ગામમાં આવીને મલકી સ્વરૂપ ધારણ કર્યા અને →

પ્ર. ૭૯- ખેલની રચના અને ''ફર્દાએ રોજ કયામત'' નું આહ્‌વાન કોના માટે છે ?

ઉ. ૭૯- ખેલની રચના બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનોની ચાહના પૂર્ણ કરવા માટે જ કરવામાં આવી છે. પુનઃ બીજીવાર ત્રીજા બ્રહ્માંડમાં અરબસ્તાનના →

→ હતું-તામસી સખીઓની અધૂરી ચાહના. પુનઃ આદ-અનાદનું ભવિષ્ય પણ બાકી હતું. અતઃ શ્રી રાજજીએ ત્રીજા જાગણીના બ્રહ્માંડની રચના કરી સમસ્ત સખીઓને ફરીવાર (દુબારા) ખેલમાં ઉતાર્યા અને ત્રીજી ભોમમાં જે-જે વાતો તેઓએ કબૂલ ન કરી હતી, તેમને કબૂલ કરાવ્યું તથા તેમના જ હાથોમાં જીવોને મુક્તિ પ્રદાન કરવાની જવાબદારી સોંપી દીધી.

→ નામક સૂરત (પ્રકરણ) માં તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ શ્રી મહંમદ સાહેબે ભવિષ્યવાણીના રૂપમાં હજાર સાલ પૂર્વ જ લખી દીધું છે કે ''ઉત્તમાતિઉત્તમ બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓના પ્રતિ અદ્વૈત બ્રહ્મ શ્રી રાજજી-ખુદાની મહેરબાની (ખૈર) ઉતરશે.''

→ વાર હિન્દુ અને મુસ્લિમ-બંને જાતિઓમાં આવવાવાળી છે. યસર્થ મુસ્લિમ જાતિમાં પણ ધામની સાક્ષીઓ રાખવા હેતુ જ ઉક્ત સ્વરૂપ આરબમાં રસૂલ બનીને આવ્યા હતા.

→ તારતમરૂપી માલ ઉતાર્યો. તત્પશ્ચાત **''પૂરન બ્રહ્મ પ્રગટ ભએ, પ્રેમ સહિત લૈ જ્ઞાન''** અર્થાત્ પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વરૂપે જામનગર સ્થિત મેડી શહેરમાં હકી સ્વરૂપમાં પ્રગટ થઈને બધાને હદ બ્રહ્માંડના ચક્કરથી છોડાવ્યા અને બધાને અક્ષર-અક્ષરાતીત ધામના અખંડ સચ્ચિદાનંદમય સુખમાં પહોંચાડ્યા.

→ બસરા શહેરમાં રસૂલ સ્વરૂપે આવીને **''ફર્દાએ રોજ કયામત''** અર્થાત્ કાલે આત્મ-જાગૃતિનો સમય આવશે, એવું ભવિષ્ય કહ્યું. આ ભવિષ્યવાણી પણ બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો માટે જ થઈ કેમ કે એ વાતો તે જ સમજી શકે છે.

પ્ર. ૮૦- ''અમો બ્રહ્માત્માઓ માટે શ્રી પરમધામથી પાંચ દિવ્ય શક્તિઓ ખેલમાં ઉતરી છે.'' અત: તે પાંચ દિવ્ય શક્તિઓ કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૮૦- અમો બ્રહ્માત્માઓ માટે શ્રી પરમધામથી જે પાંચ દિવ્ય શક્તિઓ ખેલમાં →

પ્ર. ૮૧- ખેલમાં આવીને દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓના દિલમાં માયાવી વિકાર પ્રવેશ ન કરી શકે. આ વિષયમાં શ્રી રાજજીએ શું કર્યુ ?

ઉ. ૮૧- ખેલમાં જવાવાળી પોતાની અંગનાઓના હૃદયરૂપી દિલમાં માયાવી →

પ્ર. ૮૨- અસરાફીલ-અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ પૂરી તૈયારીની સાથે પોતાની સંપૂર્ણ સેના માટે ક્યાં આવીને બેસી ગઈ ? તેને કયા વિષયનું બ્યુગલ વગાડયું (સ્વર ફૂંક્યું) તથા કયા-કયા પક્ષોના ગૂઢ રહસ્યોનું સ્પષ્ટરૂપથી ગાયન કર્યુ ?

ઉ. ૮૨- અસરાફીલ-અક્ષરની જાગ્રત બુદ્ધિ પૂરી તૈયારીની સાથે પોતાની સંપૂર્ણ →

પ્ર. ૮૩- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજીએ કયા કાર્ય-કારણવશ બે તન ધારણ કર્યા અને કોના માટે ?

ઉ. ૮૩- રૂહઅલ્લાહ-શ્રી શ્યામાજીએ **''હમ આયે હૈ ઈતને કામ, બ્રહ્મસૃષ્ટ લેને** →

પ્ર. ૮૪- માયાવી સંસારમાં ડૂબતી ધામની બ્રહ્માત્માઓની બાંય પકડીને તેમને સંસાર-સાગરથી કોણ કાઢી રહ્યું છે ?

ઉ. ૮૪- માયાવી સંસારમાં ડૂબતી અક્ષરાતીત ધામથી ખેલ જોવા આવેલી →

પ્ર. ૮૫- બ્રહ્માત્માઓની સિફારસ કરવા માટે કોણ, શું લઈને આવ્યા ?

→ ઉતરી છે, તે નિમ્નલિખિત છે. જેમ-જબરાઈલ (શ્રી રાજજીનો જોશ), અસરાફીલ (અક્ષરની જાગૃત બુદ્ધિ), હુકમ (આદેશ), આત્મા (શ્યામા) અને નૂર તારતમ. ઉક્ત પાંચ શક્તિઓએ મહામતિ સ્વરૂપમાં એકત્રિત થઈને બાકી (અવશેષ) કાર્યોને પૂરા કર્યા, જે બ્રહ્માત્માઓ-મોમિનો માટે હતા.

→ વિકાર (ઈલ્લત) પ્રવેશ ન કરી શકે એટલા માટે શ્રી રાજજીએ બધી બ્રહ્માત્માઓના દિલરૂપી અંતઃકરણમાં પોતાનો જોશ (જબરાઈલ) આપીને મોકલ્યા છે, જેનાથી તેમનું મન માયારહિત રહી શકે અને તે ધામનું જ્ઞાન સમજી શકે.

→સેના માટે શ્રી પ્રાણનાથજીના હૃદયધામમાં આવીને બેસી ગઈ અને તેને શ્રી ઈન્દ્રાવતીના હૃદયધામમાં શ્રી રાજજી અથવા તારતમ અવતાર દ્વારા તારતમ પ્રાપ્ત કર્યું. તેને આત્મા-પરમાત્મા વિષયક બ્રહ્મજ્ઞાનનું બ્યુગલ વગાડયું (સ્વર ફૂંક્યું) તથા હિન્દુ પક્ષના વેદ, શાસ્ત્રોના ગુહ્યાર્થો અને કુરાન, હદીસોની અંદરના ગોપ્યાતિગોપ્ય રહસ્યોને સ્પષ્ટરૂપથી ગાયન કરી બધાની સામે રાખી દીધા.

→ **ઘર ધામ''** પોતાના એ વચનોને ચરિતાર્થ કરવા હેતુ જ બે તન (બે જામા) ધારણ કર્યા. આ કાર્ય તેઆએ બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કરી ધામ લઈ જવા માટે જ કર્યુ છે.

→ બ્રહ્માત્માઓની બાંય પકડીને રૂહઅલ્લાહ સ્વરૂપના બીજો જામો ધારણ કરવાવાળા મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી, શ્રી ઈન્દ્રાવતીના માધ્યમથી કાઢી રહ્યા છે.

ઉ. ૮૫- ખેલની વચમાં બ્રહ્માત્માઓની સિફારસ કરવા માટે શ્રી શ્યામાજી બ્રહ્મજ્ઞાનથી ઓતપ્રોત બ્રહ્મવાણી-**''શ્રી તારતમ મહામંત્ર-નૂર કૂંજી''** લઈને આવ્યા.

પ્ર. ૮૬- કઈ વાણીના પઠન-પાઠન દ્વારા પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા શ્રી રાજજીના દર્શન પણ થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૮૭- શ્રી રાજજી કઈ વાણીની ચર્ચા કરે છે ? પુનઃ કઈ આત્માઓ દ્વારા તે વાણી પર વિચાર-વિવેક કરવાથી તેમના જ મન-બુદ્ધિ દ્વારા તેમનું ધ્યાન અને મનન થાય છે તથા કેમ ?

ઉ. ૮૭- શ્રી રાજજી-શ્રીજી સાહેબજી અથવા મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી અહર્નિશ શ્રી તારતમ વાણીના મારફતી વચનોની ચર્ચા બંગલાજીમાં કરે છે, →

પ્ર. ૮૮- ધામધણી શ્રી કૃષ્ણજી (શ્યામ)ના સાત અદ્વૈત સ્વરૂપ કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૮૮- અક્ષરાતીત ધામધણી શ્રી કૃષ્ણજી (શ્યામ)ના સાત અદ્વૈત સ્વરૂપ →

પ્ર. ૮૯- અચ્છા ! સુંદરસાથજી ! ! સ્વરૂપ અને સિનગારમાં અંતર છે યા નહિ ? યદિ છે, તો શું ? પુનઃ શું સ્વરૂપની ગણતરી સિનગારમાં કરવામાં આવી છે અથવા સ્વરૂપમાં સિનગાર કરવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૯૦- રાતદિન શ્રી બંગલાજીમાં ઉક્ત પ્રકારના ગૂઢ રહસ્યોના ખુલાસા કરી વિવેચનવત્ ચર્ચા દ્વારા કોણ સુંદરસાથજીને સમજાવે છે ?

ઉ. ૯૦- રાતદિન શ્રી બંગલાજીમાં ઉક્ત પ્રકારના ગૂઢ રહસ્યોનો ખુલાસો કરતાં →

પ્ર. ૯૧- શ્રી રાજજી સુંદરસાથજી-શ્રી ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓને પચીસ પક્ષોમાંથી વિશેષ કરીને પુખરાજ પર્વતની પરિક્રમા કેવી રીતે કરાવે છે ?

ઉ. ૮૬- તારતમ સંબંધી વાણીમાં સ્થિત મારફતી હરફોના પઠન-પાઠન, મનન-ચિંતન દ્વારા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રી રાજશ્યામાજી અથવા હક-હકજાતના પ્રત્યક્ષ દર્શન થઈ જાય છે.

→ પુનઃ જે-જે આત્માઓ ધામધણી અને વાણી સંબંધી છે, તેમના દ્વારા જ તે વાણી પર વિચાર-વિવેક કરવાથી તેમના જ મન-બુદ્ધિ દ્વારા તેમનું ધ્યાન અને મનન થાય છે. તે એક શ્વાસ માત્ર પણ અન્યત્ર ક્યાંક ખર્ચ કરતી નથી, વૃથા નથી બગાડતી કેમ કે તે તે ધામ અને વાણીની સંબંધી આત્માઓ છે તથા આઠેય જામ તેમાં જ વિચરણ (ફર્યા) કરે છે. અતઃ તેને જ તે ચર્ચાની લજ્જત પણ આવે છે.

→ નિમ્નલિખિત છે. જેમ-શ્રી પરમધામના પાંચ સ્વરૂપ-શ્રી રાજજી, શ્રી શ્યામાજી, દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ, કૂટસ્થ અક્ષર તથા લક્ષ્મીજી અને બે સ્વરૂપ મહારાસના બ્રહ્માંડના-શ્રી કૃષ્ણ અને શ્રી રાધા.

ઉ. ૮૯- સ્વરૂપ અને સિનગારમાં બહુ ભારી અંતર છે. સ્વરૂપની ગણતરી સિનગારમાં કરવામાં આવી શકતી નથી કેમ કે સ્વરૂપની ઉપર સિનગાર કરવામાં આવે છે. સ્વરૂપ વગરના સિનગારનું કોઈ અસ્તિત્વ હોતું નથી.

→ વિભિન્ન પ્રકારના શાસ્ત્રો જેમ-કુરાન, પુરાણ, વેદ, કતેબ આદિના પ્રમાણો સહિત વિવેચનવત્ ચર્ચા દ્વારા સ્પષ્ટરૂપથી મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સુંદરસાથજીને સમજાવે છે.

ઉ. ૯૧- શ્રી રાજજી સુંદરસાથજી-શ્રી ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓને પચીસ પક્ષની સૈર મધ્યે વિશેષ કરીને પુખરાજ પર્વતની પરિક્રમા ધ્યાન-ચિંતન દ્વારા કરાવે છે.

પ્ર. ૯૨- અદ્વૈત ભૂમિકા-શ્રી પરમધામમાં સખીઓ શ્રી રાજજીની સાથે કઈ લીલામાં મગન રહે છે ?

પ્ર. ૯૩- શ્રી રાજશ્યામાજીની સાથે દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ ધામની આગળ કયા સ્થાન પર જઈને આનંદમયી ક્રીડાઓ કરે છે ?

પ્ર. ૯૪- શ્રી રાજશ્યામાજી સહિત સખીઓ આનંદદાયી ક્રીડાઓ કરવા માટે બંને પુલો અને કુંજ-નિકુંજ વનોમાં કયા-કયા દિને પધારે છે ?

ઉ. ૯૪- યુગલસ્વરૂપ શ્રી રાજશ્યામાજી પોતાની અભિન્ન અંગ દ્વાદશ સહસ્ત્ર →

પ્ર. ૯૫- દક્ષિણ મરોડથી શ્રી યમુનાજી કેટલી દૂરી પર, કઈ દિશામાં જઈને, શેમાં સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૯૬- ચર્ચા-કથામાં શ્રી રાજજી પ્રેમપૂર્વક કયા પક્ષનો અનુભવ કરાવે છે ? પુન: કયા પક્ષની ચારેય દિશાઓમાં ચાર ઘાટ છે ?

ઉ. ૯૬- શ્રી બંગલાજીમાં ચર્ચા-કથા કરતાં સમયે મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી →

પ્ર. ૯૭- માત્ર એક જ હીરાથી બનેલો મહલ ક્યાં છે, જેને દ્વીપની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે ? કેમ ?

ઉ. ૯૭- માત્ર એક જ હીરાથી બનેલો સુન્દરાતિસુન્દર મહલ હોજકોસર તાલના →

પ્ર. ૯૮- હીરાથી બનેલાં કયા મહલને બહારથી વૃક્ષોની સાત હારોએ ઘેરી રાખ્યા છે ?

ઉ. ૯૨- અદ્વૈત ભૂમિકા-શ્રી અક્ષરાતીત પરમધામમાં રહેવાવાળી સખીઓ અદ્વૈત પ્રેમસ્વરૂપ પ્રિયતમની સાથે અહર્નિશ આનંદમયી વિહારલીલામાં મગન રહે છે.

ઉ. ૯૩- શ્રી રાજશ્યામાજીની સાથે દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ શ્રી ધામ-રંગમહલની આગળ સ્થિત સાતેય ઘાટોમાં પધારે છે અને ત્યાં પ્રિયતમ-પ્રિયતમાની યુગલજોડીની સાથે વિભિન્ન પ્રકારની આનંદમયી ક્રીડાઓ કરે છે.

→ બ્રહ્માત્માઓને સાથે લઈને લીલા-ક્રીડા હેતુ અષાઢ મહિનાના કૃષ્ણ પક્ષની પ્રથમ (પડવા-એકમ) તિથિના દિવસે સાતઘાટ સહિત પાટઘાટ પર પધારે છે. બીજ તિથિના દિને બંને પુલો પર ક્રીડા કરે છે. તથા તૃતીયા (ત્રીજ) તિથિના દિને કુંજ-નિકુંજ વનોમાં પધારે છે.

ઉ. ૯૫- દક્ષિણ મરોડથી સીધા સાડા ચાર લાખ કોસ પશ્ચિમ દિશામાં જઈને શ્રી યમુનાજી "**મદીયં સરઃ**" અર્થાત્ હોજકોસર તાલમાં સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે.

→ પચીસ પક્ષમાંથી શ્રી રંગમહલની દક્ષિણ દિશામાં સાડા ચાર લાખ કોસની દૂરી પર સ્થિત અતિ સુહાવના હોજકોસર તાલના સુખોનો અનુભવ કરાવે છે. એ જ તળાવની ચારેય દિશાઓમાં ચાર અલગ-અલગ નામવાળા ઘાટ છે.

→ મધ્યમાં સ્થિત છે, જેને ટાપુમહલ કહે છે. એને દ્વીપની સંજ્ઞા (નામ) પણ આપવામાં આવી છે કેમ કે તેને બહારથી છ લાખ કોસ પહોળા (ચોડાઈના) તલાવે ઘેરી રાખ્યો છે.

ઉ. ૯૮- હીરાથી બનેલાં હોજકોસર તાલ નામક મહલને ઉભય પાલોને બડાવનની પાંચ હાર વૃક્ષોએ ઘેરી રાખ્યો છે. વનદીશની રોસ સહિત સાત હાર વૃક્ષોએ ઘેરી રાખ્યો છે.

પ્ર. ૯૯- હોજકોસર તાલ અને માણિક પહાડની વચ્ચે શું છે, જ્યાં શ્રી રાજજી સખીઓની સાથે આનંદમયી લીલાઓ કરે છે ?

ઉ. ૯૯- હોજકોસર તાલ અને માણિક પહાડની વચમાં ચોવીસ હાંસનો →

પ્ર. ૧૦૦- કયા મહલની ચાંદનીથી ચોવીસ-ચોવીસની સંખ્યામાં ઝરણાં ઉછળતાં, પડતાં, સીધા ચાલતાં અને ફરતાં પણ છે ?

ઉ. ૧૦૦- ચોવીસ હાંસના મહલની ચાંદનીથી ચોવીસ-ચોવીસ ફુવારા ઉછળે છે. તે ફુવારા કિનારના ગુર્જના કુંડથી થઈને નીચે ઉતરે છે. ચાંદનીથી →

પ્ર. ૧૦૧- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી કયા પર્વતનું વર્ણન વિસ્તૃતરૂપમાં કરીને સંભળાવે છે ?

પ્ર. ૧૦૨- કયા પહાડમાં બે પર્વતોની વચ્ચે હિંડોળા લટકેલાં છે ?

ઉ. ૧૦૨- માણિક પહાડની વચ્ચે જે ગોળાવૃત જલસ્તંભનો ચબૂતરો છે, તેની કિનારમાં બાર હજાર હિંડોળા લટકેલાં છે. એ હિંડોળાની બંને તરફ →

પ્ર. ૧૦૩- ઉક્ત હિંડોળામાં ઝૂલવાવાળાની સંખ્યા કેટલી-કેટલી છે ?

ઉ. ૧૦૩- ઉક્ત મોટા-મોટા હિંડોળામાં ઝૂલવાવાળી આત્માઓની સંખ્યા દ્વાદશ સહસ્ત્ર છે, પરંતુ ત્યાંની લીલા બધાથી ન્યારી છે. બાર હજાર સખીઓ સહિત શ્રી યુગલસ્વરૂપ તે ચબૂતરા પર પ્રવેશ થતાં જ શ્રી યુગલસ્વરૂપ →

પ્ર. ૧૦૪- માણિક પહાડના ચબૂતરાના કેટલાં ખંડ છે ? કયા-કયા ખંડોમાં શું-શું અને કેટલી-કેટલી સંખ્યામાં છે ?

ઉ. ૧૦૪- માણિક પહાડના ચબૂતરાના મુખ્ય ત્રણ ખંડ છે, જેમાંથી બાહરી →

→ મહલ છે, જેની પાંચ ભોમ છઠ્ઠી ચાંદની છે. એની ચાંદની પર પચીસ ફુવારા ઉઠે છે, જેમાંથી ચોવીસ ફુવારા તો ચાંદનીની કિનારે સ્થિત ગુર્જના કુંડોમાં પડે છે. આ જગ્યા અત્યંત મનોહર છે. અહીંયા જ શ્રી રાજજી સખીઓની સાથે આનંદમયી લીલાઓ કરે છે.

→ ચોવીસ ઝરણાં છ ભોમ નીચે જમીનના કુંડમાં પડે છે. પુનઃ એ ફુવારાઓનું પાણી નહેરોના રૂપમાં ફરતાં ચોવીસ અને સીધા ચોવીસ અર્થાત્ ચોવીસ-ચોવીસ કુંડોની ચોવીસ હારો અથવા કુલ પાંચસો છોત્તેર (૫૭૬) કુંડોમાં ફરે છે અને ત્યારબાદ દક્ષિણ દિશામાં જઈને જવેરની નહેરમાં મળી જાય છે.

ઉ. ૧૦૧- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી પન્ના સ્થિત શ્રી બંગલાજીમાં માણિક પહાડનું વર્ણન વિસ્તૃતરૂપમાં કરીને ત્યાંના પ્રત્યક્ષ અનુભવનું સુખ સુંદરસાથજીને કરાવે છે.

→ પૂર્વ-પશ્ચિમ અને ઉત્તર-દક્ષિણમાં માણિક પહાડની હવેલીઓ છે. માણિક પહાડની હવેલીઓના ગોળાવૃત ફરવાના કારણે મધ્યના ચબૂતરાની બંને તરફ પહાડની હવેલીઓ પડે છે.

→ સહિત દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓની એક જમાત, એવી દ્વાદશ સહસ્ત્ર જમાત એક-એક હિંડોળામાં એકીસાથ ઝૂલે છે. પુનઃ લીલા-ક્રીડા પૂરી કરીને ચબૂતરાથી બહાર નીકળતાં જ બાર હજાર જમાત એક જમાતમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે. આ પ્રકાર ત્યાં ઈચ્છાનુકૂળ જમાત બનાવીને લીલા-ક્રીડાઓ કરે છે.

→ કિનારમાં માણિક પહાડની હવેલીઓ ચારે તરફ ગોળાવૃત ફરેલી છે. તેમાં ચૌદ કરોડ ચાલીસ લાખ હવેલીઓ છે. તેની અંદર વચ્ચેના ચબૂતરા સુધીની પહોળાઈ (ચોડાઈ) માં નાના-મોટા ફરતાં
→

→ બગીચાઓની વચ્ચે ભોમભર ઊંચા ચબૂતરા પર બાર હજાર માણિક મહેલોની એક પંક્તિ ફરેલી છે. પુનઃ વચ્ચેના ત્રીજા ખંડના ચબૂતરા →

પ્ર. ૧૦૫- માણિક પહાડથી દક્ષિણની તરફ જતું (ઉતરતું) જલ કેવું જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૦૫- દક્ષિણ દિશામાં માણિક પહાડના ચારે તરફથી ક્રમશઃ ભોમ-ભોમ →

પ્ર. ૧૦૬- મહાનદના બંને કિનારો પર શું ફરેલું છે અને તેમાં શું લાગેલું છે ?

ઉ. ૧૦૬- મહાનદના બંને કિનારો પર સ્થિત પાલ પર દેહુરીઓની લાઈનો →

પ્ર. ૧૦૭- ક્યાંની, કઈ ચર્ચા સાંભળીને પારખી (જાણકાર) સુંદરસાથ મહાનદના હિંડોળામાં ઝૂલતાં સમયે પ્રાપ્ત થવાવાળા આનંદાનુભવ સાંભળીને આનંદિત થાય છે ?

ઉ. ૧૦૭- પન્ના સ્થિત શ્રી બંગલાજીમાં ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના શ્રી મુખથી →

પ્ર. ૧૦૮- "વૃક્ષોમાં બનેલાં વિશાલ મહલો, હવેલીઓ તેમજ મંદિરોમાં શ્રી રાજજી સખીઓની સાથે લીલા-ક્રીડા કરે છે." આ વર્ણન ક્યાંનું છે ?

પ્ર. ૧૦૯- "એ બધાને ઘેરીને બડી રાંગ છે" અતઃ બડી રાંગે કોને-કોને ઘેરીને રાખ્યા છે ?

ઉ. ૧૦૯- બડી રાંગે અક્ષરધામ, પરમધામ, માણિક અને પુખરાજ પર્વત, કુંજ- →

→ પર મધ્યમાં જલસ્તંભ છે. આ જલસ્તંભની ચારે તરફ એક ફરતો બગીચો છે, જેનું નામ છે-**''નાનાશ્ચર્યાનન્દજન્ય પુષ્પવાટિકા.''**

→ ઉતરતું સ્વચ્છ જલ અત્યંત મનમોહક, દૂધ સદૃશ શુભ્ર (સફેદ) તેમજ સુગંધિત ગુણયુક્ત વિશેષતાથી પૂર્ણ દૃષ્ટિગોચર થાય છે, જે મહાનદના રૂપમાં ચારે તરફ ફરેલું છે.

→ (કતારો) મહાનદની સાથે-સાથે ફરી છે. તે દેહુરીઓની નીચે સ્થિત થંભોની મેહરાબોમાં હિંડોળા લાગ્યા છે, જેની પર સખીઓ ઝૂલ્યા કરે (ઝૂલતી રહે) છે.

→ અક્ષરાતીત અદ્વૈત પરમધામ-પચીસ પક્ષની ચર્ચામાં મહાનદમાં હીરાની મોટી પાલ-પડસાલમાં લાગેલાં હિંડોળા પર ઝૂલતાં સમયે પ્રાપ્ત થવાવાળા આનંદાનુભવો દ્વારા નિપુણ-પારખી સુંદરસાથ અત્યંત આનંદિત થાય છે.

ઉ. ૧૦૮- વનની નહેરના મોટા-મોટા તેમજ વિશાલ વૃક્ષોમાં બનેલાં મહેલો, હવેલીઓ તેમજ મંદિરોમાં શ્રી રાજશ્યામાજી સખીઓની સાથે આનંદમયી લીલા-ક્રીડાઓ કરે છે. આ વર્ણન વનની નહેરના બૃહત (ઊંચું) વૃક્ષોના સાઈઠ હજાર ભોમ ઊંચા વૃક્ષોનું છે.

→ નિકુંજ વન, જમુનાજી, પશ્ચિમની ચોગાન, બડાવન, ચોવીસ હાંસનો મહલ, હોજકોસર તાલ, જવેરની નહેર, વનની નહેર અને ચાર હાર હવેલી-છોટી રાંગને બહારથી આવૃત કરી છે. આ બડી રાંગે પચીસ પક્ષોમાંથી નવ પક્ષોને ઘેરીને રાખ્યા છે.

પ્ર. ૧૧૦- ''કિંતુ વહ તો શબ્દાતીત હૈ''-આ કથન ક્યાંની-કઈ શોભા માટે કહેવામાં આવ્યું છે ? સ્પષ્ટ કરો.

ઉ. ૧૧૦- બડી રાંગની ઊંચી-ઊંચી હવેલીઓની શોભા-સુંદરતા વટવૃક્ષની →

પ્ર. ૧૧૧- બડી રાંગના સાગર અને ક્ષિતિ કયા ક્રમથી આઠેય દિશાઓમાં ફરેલાં છે ?

પ્ર. ૧૧૨- બ્રહ્માત્માઓની રંગમય લીલા-ક્રીડાનું સ્થાન ક્યાં છે ?

પ્ર. ૧૧૩- ક્યાં-કઈ જગ્યાના વર્ણનને મર્મભેદી તથા સામર્થ્યાતીત કહ્યું છે ?

પ્ર. ૧૧૪- મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી રાજજી કોની માધ્યમથી સુંદરસાથના હાથ પકડીને શ્રી પરમધામમાં બેસાડે છે ?

ઉ. ૧૧૪- મહામતિ સ્વરૂપ શ્રી રાજજી કઈ પ્રકારના વચનો દ્વારા શ્રી પરમધામના →

પ્ર. ૧૧૫- આઠેય પ્રહર મધ્યે કયા પ્રહરમાં ચર્ચા સાંભળતાં-સાંભળતાં ક્યારે-ક્યારે દોઢ પ્રહર વધારે નીકળી જાય છે ?

ઉ. ૧૧૫- શ્રી પરમધામની ચર્ચા-કથા શ્રવણ કરવાવાળા શ્રોતાઓનો દિવસ ભલે પણ માયાવી વ્યવહારમાં વ્યતીત (પસાર) થતો હોય, પરંતુ →

→ આગળ માત્ર વટબીજ સદૃશ છે. કેમ કે તે ભૂમિકા પરલોકની રાજધાની પચીસ પક્ષના અંતર્ગત હોવાના લીધે, ત્યાંની યાવત્ સામગ્રીઓ શબ્દ અને વિષયોથી પરે છે. અતઃ પ્રશ્નમાં કથિત કથન બડી રાંગની ઊંચી-ઊંચી હવેલીઓ માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

ઉ. ૧૧૧- બડી રાંગના વચ્ચોવચ આઠ દિશાઓમાં આઠ સાગર લહેરાઈ રહ્યો છે. તે આઠેય સાગરોની વચ-વચમાં ક્રમશઃ સાગર-ક્ષિતિ, સાગર-ક્ષિતિ થતાં આઠ સાગરોની વચ-વચમાં આઠ ક્ષિતિઓ ફરેલી છે.

ઉ. ૧૧૨- ઉક્ત આઠ સાગર અને આઠ ક્ષિતિઓ (ભૂખંડ) ક્રમશઃ આવૃતાકારમાં ફરેલાં છે. એ જ સ્થાન તો દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓનું રંગમય લીલા-ક્રીડા સ્થલ છે, જે અધિકાધિક પ્રેમવર્ધક તથા આનંદજન્ય છે.

ઉ. ૧૧૩- પોતાના પચીસ પક્ષ પરમધામમાં સ્થિત બડી રાંગની વચ-વચમાં આવેલાં ટાપુમહલોનું મર્મભેદી વર્ણન કરવાનું સામર્થ્ય શબ્દોમાં નથી. યસર્થ એને મર્મભેદી તથા સામર્થ્યાતીત કહ્યું છે.

→ પચીસ પક્ષની ચર્ચાના માધ્યમથી બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત, પ્રબુદ્ધ તેમજ જાણકાર કરે છે. ચર્ચા-કથાના માધ્યમથી તેમના દિલ-દિમાગરૂપી હાથ પકડીને તેમને ધામની તરફ ફેરવી દે છે અને મૂલમિલાવામાં સ્થિર કરી દે છે.

→ **"રાત તો પોતાની જ છે ન!"** આ પ્રકારનો ભાવ લઈને છઠ્ઠા પ્રહરમાં ચર્ચા સાંભળવા આવવાવાળા શ્રોતાઓ માટે રાત્રીનો બીજો પ્રહર અર્થાત્ નવ વાગ્યાથી બાર વાગ્યા સુધીનો સમય તો ચર્ચા માટે છે જ, કિંતુ ક્યારે-ક્યારે રાત્રીના ત્રીજા પ્રહરનો અડધો સમય પણ નીકળી જાય છે અર્થાત્ દોઢ વાગી જાય છે.

પ્ર. ૧૧૬- શ્રીજીના શયનના પલંગ પર ગાદી બિછાવવા અને તકિયા આદિ લગાડવાની સેવા કોણ કરે છે ? તેમના સાથે અન્ય કોણ શામિલ રહે છે ?

પ્ર. ૧૧૭- એની ઉપરાંત કયો પ્રહર આવ્યો અને આ પ્રહરના સમય ક્યાંથી ક્યાં સુધી છે ? આ પ્રહરની મુખ્ય સેવા કઈ છે ?

ઉ. ૧૧૭- એની ઉપરાંત સાતમો પ્રહર શરૂ થયો. સાતમા પ્રહરનો સમય છે- →

❖ સાતમો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- સાતમો પ્રહર રાતમાં આવે છે યા દિનમાં ? સાતમો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ?

પ્ર. ૨- આ પ્રહરમાં પોતાના ધામધણીને શયન કરાવવાની સેવા માટે કોણ-કોણ પ્રમુખરૂપમાં ઉપસ્થિત રહે છે ?

પ્ર. ૩- કયા પલંગના બિછોનાની શોભા અવર્ણનીય છે ? આ વખત અહીંયા બે પલંગ કોના-કોના બિછાવે છે ?

ઉ. ૩- અક્ષરાતીત ધામધણી સ્વરૂપ શ્રી પ્રાણનાથજીના શયનાર્થ જે પલંગ →

પ્ર. ૪- શ્રીજી સાહેબજીના શયન કરવાના પલંગના ચાર પાયા જોવામાં કેવા લાગે છે ?

ઉ. ૧૧૬- શ્રી રાજજી સ્વરૂપ શ્રીજી સાહેબજીને શયન કરાવવા માટે પલંગ ઉઠાવીને લાવવા, તેની પર ગાદી બિછાવવા તથા તકિયા લગાડવાની સેવા બિહારીદાસભાઈ કરે છે. તેમની સાથે આ સેવામાં નાથાભાઈ સહિત અન્ય ભાઈ પણ શામિલ છે.

→ રાત્રીના બાર વાગ્યાથી ત્રણ વાગ્યા સુધી. આ પ્રહરની મુખ્ય સેવા છે -**''શ્રી રાજજીને પોઢાવવાની''**. અતઃ સેવાભાવી સુંદરસાથ શ્રીજીને શયન કરાવવાની સેવામાં જોડાઈ જાય છે.

-(પ્રકરણ-૬૯, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૧૭, કુલ સં. ૫૦૬૦+૧૧૭=૫૧૭૭).

❖ સાતમો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- સાતમો પ્રહર દિનમાં નહીં, રાતમાં આવે છે. આ રાત્રીના બાર વાગ્યાથી લઈને ત્રણ વાગ્યા સુધી છે.

ઉ. ૨- આ પ્રહરમાં પોતાના ધામધણી સ્વરૂપ શ્રીજીને શયન કરાવવાની સેવામાં પ્રમુખરૂપથી નારાયણદાસ, દ્વારકાદાસ, પરમાનંદ વગેરે ભાઈ ઉપસ્થિત રહે છે.

→ છે, તે પલંગની બિછાનોની શોભા અવર્ણનીય છે. અહીંયા આ વખત બે પલંગ બિછાવવામાં આવે છે, જેમાંથી એક પલંગ ધામધણી શ્રીજી સ્વરૂપ માટે હોય છે. બીજો પલંગ શ્રી બાઈજૂરાજના નામનો હોય છે, જે ખાલી રહે છે. એ બંને પલંગોની શોભા અકથનીય છે.

ઉ. ૪- શ્રીજી સાહેબજીના શયન કરવાના પલંગના ચાર પાયા વિભિન્ન ચમચમાતા રંગોથી પરિપૂર્ણ અત્યંત મનમોહક તથા પ્રિય લાગે છે.

પ્ર. ૫- પલંગના પાયાના રંગથી ઉત્પન્ન જ્યોતિને એ આંખોથી જોવાથી કેવું લાગે છે ?

ઉ. ૫- શ્રીજી સાહેબજીના શયનાર્થ બિછાવેલાં પલંગના પાયાના રંગોથી ઉત્પન્ન →

પ્ર. ૬- પાંચ રંગોથી વિભૂષિત વેલ-બુટ્ટેદાર નિવાડ (પલંગની પાટ) કેવી બુનેલી (ગૂંથેલી) છે ?

પ્ર. ૭- તે પંચરંગી પલંગ પર શું-શું બિછાવવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૮- સેજ-બંધ કેવા છે અને ક્યાં બાંધવામાં આવે છે ? કેમ ?

પ્ર. ૯- પલંગની નીચે શું અને કેવા ઝલકતાં જોવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૧૦- પલંગ પર શું-શું રાખેલું છે ? સેજ પર લાગેલાં છત્રની શોભા કેવી છે ?

પ્ર. ૧૧- છત્રીના કિનારે કેવી ઝાલર લાગેલી છે ? સમસ્ત શોભાઓથી પરિપૂર્ણ આ સેજની શોભા કેવી છે ?

પ્ર. ૧૨- સેજ કોના દ્વારા અને કયા પ્રકારે સંવારમાં આવી છે ? તે સેજ પર કોણ અને કેમ હાથ ફેરવે છે ?

ઉ. ૧૨- પોતાના પ્રાણ પ્રિયતમના શયનની સેજ કોમલ દિલવાળી સુહાગણ →

→ જ્યોતિ ભલે જ આ સંસારની છે, પરંતુ તેને એ આંખોથી જોતાં જ **''ચૌદ લોકસે મથુરા ન્યારી''** ની જેમ આત્મામાં અલગ એક પ્રકારની આત્મશક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

ઉ. ૬- પાંચ રંગોથી વિભૂષિત વેલ-બૂટ્ટેદાર નિવાડ (પલંગની પાટી) અત્યંત સુકોમલ અને સુખદાયી બુનેલી (ગૂંથેલી) છે.

ઉ. ૭- તે પંચરંગી પલંગ પર પાતળી ગાદી (તળાઈ) સુશોભિત છે. ગાદલાની ઉપર સુંદર ચાદર બિછાવેલી છે.

ઉ. ૮- સેજ-બંધ (ઈસ) અત્યંત સુંદર છે અને પલંગ પર બિછાવેલી ચાદરમાં સિલવટે (કરચલી) ન પડે, એટલા માટે પલંગના ચારેય પાયાઓમાં ભલી પ્રકાર બાંધવામાં આવે છે.

ઉ. ૯- સુંદરાતિસુંદર પલંગની નીચે પંચરંગી નિવાડ (પાટી) માટે પ્રયોગમાં લાવેલી પાંચ રંગની રેશમી પટ્ટીઓનું પ્રતિબિંબ સુંદરરૂપેણ ઝલકતું જોવામાં આવે છે.

ઉ. ૧૦- સુંદર પલંગ પર સિરહાને-તકિયા, ગાલ મસુરિયાં વગેરે રાખવામાં આવ્યા છે. તે સેજ પર લાગેલાં છત્રના ચારેય પાયા એવા લાગે છે કે માનો તે પ્રકાશથી જ નિર્મિત કેમ ન હોય !

ઉ. ૧૧- છત્રીના કિનારે ચારે તરફ જ્યોતિર્મય ચમકતી અને લટકતી ઝાલર અત્યંત સુંદર શોભાયુક્ત શોભાયમાન છે. સમસ્ત શોભાઓથી પરિપૂર્ણ આ સેજની શોભા અકથનીય અથવા અવર્ણનીય છે.

→ બ્રહ્માત્માઓએ બહુ પ્રેમથી સંવારી (સજાવી) છે. પુનઃ તે પર તનિક જેટલું પણ તિનકા ન રહી શકે, આ ભાવથી વિશ્વંભરભાઈ તે સેજ પર હાથ ફેરવે છે.

પ્ર. ૧૩- શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથને શ્રી પરમધામની ચર્ચા ક્યારે-ક્યારે સંભળાવે છે ?

પ્ર. ૧૪- આ વખત ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની આગળ આવીને કોણ ભાઈ કયા વિષયની અરજ કરે છે ?

પ્ર. ૧૫- વલ્લભદાસભાઈ ધણીને અરજ કરતાં શું કહે છે ?

પ્ર. ૧૬- વલ્લભદાસભાઈ અંતમાં શ્રીજીને શું કરાવવાની કૃપા કરવાની યાદ અપાવે છે ?

પ્ર. ૧૭- પુનઃ ગંગાદાસભાઈ આવીને શ્રીજી સાહેબજીને શું પ્રાર્થના કરે છે ?

પ્ર. ૧૮- આ સમય સુંદરસાથજી શ્રીજી સાહેબજીને ક્યાં પધારવાની કૃપા કરવાની પ્રાર્થના કરે છે ?

પ્ર. ૧૯- ધામધણીનું મન આ વખત શેમાં લાગેલું છે ? તે સુંદરસાથને આ સમય શું અનુભૂતિ કરાવે છે ?

પ્ર. ૨૦- સમસ્ત સુંદરસાથ આ સમય કેવી રીતે ચર્ચા શ્રવણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૧- ચર્ચા કરતાં-કરતાં યદિ કોઈ શ્રોતા વચમાં કંઈક પ્રશ્ન પૂછી લે છે, તો તે પ્રશ્નનો જવાબ ધામધણી શ્રીજી સાહેબજી કેવી રીતે આપે છે ?

ઉ. ૨૧- ચર્ચા કરતાં-કરતાં યદિ કોઈ શ્રોતા વચમાં કંઈ પ્રશ્ન પૂછી લેતાં, તો તે →

ઉ. ૧૩- ધામસ્થ સુંદરસાથ જે ખેલમાં આવ્યા છે, તેમને શ્રીજી સાહેબજી શ્રી પરમધામની ચર્ચા આઠેય પ્રહર અથવા ચોસઠ ઘડી અથવા હર ક્ષણ સંભળાવે છે.

ઉ. ૧૪- આ વખત ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની આગળ આવીને વલ્લભદાસભાઈ તેમને આરામ કરવા માટે આગ્રહપૂર્ણ અરજ કરે છે.

ઉ. ૧૫- વલ્લભદાસભાઈ ધણીને અરજ કરતાં કહે છે, ''હે પ્રાણવલ્લભ સ્વામીજી! હવે વિશ્રામ કરવાનો સમય થઈ ગયો છે.''

ઉ. ૧૬- વલ્લભદાસભાઈ અંતમાં શ્રીજીને યાદ અપાવતાં કહે છે કે, ''હે ધણી! હવે આપ શીઘ્ર જ શ્રી મૂલમિલાવા-શ્રી રાજશ્યામાજીની ચિતવની કરાવવાની કૃપા કરો.''

ઉ. ૧૭- પુનઃ ગંગાદાસભાઈ આવીને આ સમય શ્રીજી સાહેબજીને પ્રાર્થના કરે છે કે, ''હે ધણી! હવે આપને વિશ્રામ કરવાનો સમય થઈ ગયો છે.''

ઉ. ૧૮- આ સમય સુંદરસાથ શ્રીજી સાહેબજીને વિશ્રામ કરવા માટે સેજ પર પધારવાની કૃપા કરવાની પ્રાર્થના કરે છે.

ઉ. ૧૯- ધામધણીનું મન આ વખત ચર્ચામાં લાગેલું રહે છે. તે ચર્ચાના માધ્યમથી ધામના સુંદરસાથને શ્રી પરમધામના આનંદની અનુભૂતિ કરાવે છે.

ઉ. ૨૦- સમસ્ત સુંદરસાથ આ સમય અત્યંત પ્રેમથી મન લગાવીને ચર્ચા શ્રવણ કરે છે. એ જ તો ધામસ્થ સુંદરસાથના સમૂહની નિશાની છે.

→ પ્રશ્નનો ઉત્તર શ્રીજી આ રીતે સ્પષ્ટતઃ ખુલાસો કરીને તે શ્રોતાને પ્રેમથી સમજાવી દે છે કે તે શ્રોતા તે પ્રશ્નની વિષય-વસ્તુને ગહનતાથી પકડી લે છે.

પ્ર. ૨ ૨- આ સમય લાલદાસજી શું લઈને આવે છે ? શ્રીજી આ સમય કયા કાર્યમાં મગ્ન રહે છે ? બીજી તરફ અન્ય સુંદરસાથ શ્રીજીને કયા વિષયમાં વિનતી કરે છે ?

પ્ર. ૨ ૩- વારે-વારે વિનય કરવાથી પણ જ્યારે ચર્ચા નથી રોકાતી, ત્યારે પુનઃ કોણ આવીને પુનઃ પ્રાર્થના કરે છે ?

પ્ર. ૨ ૪- ઉક્ત વિનય કોણે, કોને અને કેમ કરી ? પુનઃ તે વિનય શ્રીજી સુધી પહોંચાડીને પોતાનું કર્તવ્ય પૂરું કરવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨ ૫- આ વખત ગોકુળદાસભાઈ શું લઈને આવે છે અને તેને વાંચીને શ્રીજીને સંભળાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨ ૬- સાતમા પ્રહરમાં કોણ શ્રીજીને ઘેરીને ઊભા રહે છે અને તે શ્રીજીને પ્રાર્થના કરતાં શું કહે છે ?

ઉ. ૨ ૬- સાતમા પ્રહરમાં સાતમા પ્રહરની સેવાના સાથી આવીને ચારે તરફથી →

પ્ર. ૨ ૭- આ સમય કોણ સેવાની પ્રતીક્ષામાં ઊભા છે ? પુનઃ ચર્ચારસમાં કોણ અને કેવા મગ્ન છે ?

ઉ. ૨ ૭- આ સમય સાતમા પ્રહરની સેવાના સાથી શયન કરાવવાની સેવાની →

પ્ર. ૨ ૮- ઉક્ત પ્રકાર વારંવાર વિનય કરવાથી પણ સમય ક્યાં પહોંચી ચૂક્યો ? સુંદરસાથ વારંવાર શું વિનય દોહરાવે છે તથા શ્રીજી તેમને જવાબ આપતાં શું કહે છે ?

ઉ. ૨૨- આ સમય શ્રી લાલદાસજી કુરાન ગ્રંથમાંથી વિભિન્ન આયતો ઢૂંઢીને લાવે છે. શ્રીજી સ્વરૂપ આ વખત તે આયતોને સાંભળવામાં મગ્ન રહે છે. બીજી તરફ અન્ય સુંદરસાથ શ્રીજીને વિશ્રામ કરવા માટે વારંવાર વિનતી કરે છે.

ઉ. ૨૩- વારે-વારે વિનય કરવાથી પણ જ્યારે ચર્ચા નથી રોકાતી, ત્યારે જયંતિદાસભાઈ વચમાં આવીને પુનઃ પ્રાર્થના કરે છે.

ઉ. ૨૪- ઉક્ત વિનય શ્રી બાઈજૂરાજે શ્રીજી સાહેબજીને કરી, કેમ કે રાત બહુ જ વીતી ચૂકી છે. શ્રી બાઈજૂરાજની આ વિનય શ્રીજી સુધી પહોંચાડવાનું કર્તવ્ય પૂરું કરવાની સેવા જયંતિદાસભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૫- આ વખત ગોકુળદાસભાઈ હદીસા લઈને આવે છે અને તેને વાંચીને શ્રીજીને સંભળાવવાની સેવા કેશવદાસજી કરે છે.

→ શ્રીજીને ઘેરીને ઊભા થઈ જાય છે અને વિશ્રામ માટે શ્રીજીને પ્રાર્થના કરતાં કહે છે, ''હે પ્રિયતમ! હવે બહુ જ સમય થઈ ચૂક્યો છે. આપ વિશ્રામ કરવાની તરફ પણ ધ્યાન દો.''

→ પ્રતીક્ષામાં ઊભા છે અને શ્રીજી સાહેબને કહે છે, ''હે ધણી! આપ સ્વયં જ વિલંબ કરી રહ્યા છે.'' બીજી તરફ અખંડાનંદ પ્રદાન કરવાવાળી ચર્ચારસમાં સમસ્ત શ્રોતાગણ મૂક થઈને, મન લગાડીને મગ્ન રહે છે.

ઉ. ૨૮- ઉક્ત પ્રકાર વારંવાર વિનય કરતાં-કરતાં અડધી રાતની પણ આગળ બે ચાર ઘડી વધારે વ્યતીત થઈ ચૂકી. સુંદરસાથ આ સમય વારંવાર શ્રીજીને વિશ્રામ કરવાની વિનય દોહરાવે છે અને શ્રીજી તેમને મીઠા શબ્દોમાં કહે છે, ''વિશ્વાસ કરો, હવે તો ઉઠી જ રહ્યા છે!''

પ્ર. ૨૯- આ સમય ચર્ચામાં કોણ ઉપસ્થિત થાય છે ? સુંદરસાથ આ સમય કેવી રીતે ચર્ચારસમાં નિમગ્ન (તલ્લીન) થઈ જાય છે ?

ઉ. ૨૯- આ સમય ચર્ચા શ્રવણ માટે મહારાજા છત્રસાલજી ઉપસ્થિત થાય છે.
→

પ્ર. ૩૦- આ સમય ચર્ચા શ્રવણ માટે બેઠેલી શ્રી બાઈજી સાંકેતિક ભાષામાં સુંદરસાથથી શ્રીજીને કયા કાર્ય માટે વિનય કરવાનો આગ્રહ કરે છે ?

પ્ર. ૩૧- સુંદરસાથની ભાવના પારખીને મહામતિ સ્વરૂપ કયા કાર્ય માટે તૈયાર થવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૩૨- ઉઠવાના પૂર્વે અંતમાં શ્રીજી સાહેબજી ક્યાંના, કયા દિવ્ય સ્વરૂપનું સિનગાર વર્ણન કરીને સંભળાવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૩૩- શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથજીને શયન કરતાં અંત સમયમાં સૂરતા ક્યાં-શેમાં અને કેવી રીતે લગાડવાનો આગ્રહ કરે છે ?

ઉ. ૩૩- શ્રીજી સાહેબજી સુંદરસાથજીને આગ્રહ કરતાં કહે છે, ''હે સુંદરસાથજી !
→

પ્ર. ૩૪- શ્રીજી સાહેબજી કઈ રીતે સ્વરૂપ વર્ણન કરી સુંદરસાથને હાર્દિક પ્રેમ કરે છે ?

પ્ર. ૩૫- આ વખત કોની અને કઈ સેવા પૂરી થઈ ? તે ભાઈ સંધ્યાથી લઈને અત્યાર સુધી કઈ સેવા કરી રહ્યા હતા અને કેવી રીતે ?

→ મહારાજા છત્રસાલજીની ઉપસ્થિતિમાં સુંદરસાથ અન્ય સમયની ચર્ચાની જેમ ચલવિચલ નથી થતાં. તે બધા મહારાજા છત્રસાલની જેમ ચર્ચામાં પોતાની સૂધ ભૂલીને ચર્ચારસમાં નિમગ્ન (ગરક) થઈ જાય છે.

ઉ. ૩૦- આ સમય ચર્ચા શ્રવણ માટે બેઠેલી શ્રી બાઈજી સાંકેતિક ભાષામાં સુંદરસાથથી શ્રીજીને વિશ્રામ કરવા માટે વિનય કરવાનો આગ્રહ કરે છે અને કહે છે, ''આપ બધા હજી પણ કિતાબ હાથથી કેમ છોડી રહ્યા નથી?''

ઉ. ૩૧- સુંદરસાથજી (શ્રોતાગણ) ની ભાવના પારખીને શ્રીજી સાહેબજી શયન માટે ઉઠવા માટે તૈયાર થવા લાગ્યા.

ઉ. ૩૨- ઉઠવાના પૂર્વે અંતમાં શ્રીજી સાહેબજી શ્રી પરમધામ મૂલમિલાવાના ધણી શ્રી રાજશ્યામાજીના દિવ્ય સ્વરૂપ સિનગારનું વર્ણન કરીને સુંદરસાથજીને સંભળાવવા લાગ્યા.

→ આપ બધા શયનના વખતે પોતાનું ધ્યાન પરમધામની પાંચમી ભોમમાં સ્થિત શ્રી રાજશ્યામાજીના શયન કક્ષ-રંગ પરવાલી મંદિરમાં એકાગ્ર કરો. આ તનને ભૂલીને પોતાના સ્વરૂપ શ્રી શ્યામાજીનું સ્મરણ કરતાં પાંચમી ભોમમાં શ્રી રાજજીની સાથે શયન કરો.''

ઉ. ૩૪- શ્રીજી સાહેબજી બહુ પ્રેમથી શ્રી રાજશ્યામાજીના સ્વરૂપનું વર્ણન કરીને સુંદરસાથજીને હાર્દિક પ્રેમ કરે છે.

ઉ. ૩૫- આ વખત વલ્લભદાસભાઈની પરમધામ લીલા-વૃત્ત ગાયન કરવાની સેવા પૂરી થઈ. તે સંધ્યાથી લઈને અડધી રાત સુધી પરમધામ લીલા-વૃત ગાયન કરવાની સેવા સહજ અને કોમલ મનથી કરી રહ્યા હતા.

પ્ર. ૩૬- શ્રીજી ચર્ચાના આસનથી ઉઠીને ક્યાં જાય છે અને કેમ ?

પ્ર. ૩૭- શ્રીજી સાહેબજીનો હાથ પકડીને સહારો આપીને આસનથી ઉઠાડવાની સેવા આ સમય કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૩૮- આ સમય શ્રીજીનો જમણો અને ડાબો હાથ પકડીને સન્માનપૂર્વક ઉઠાડવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

ઉ. ૩૮- આ સમય શ્રીજીનો જમણો હાથ પકડીને તેમને સન્માનપૂર્વક ઉઠાડવાની →

પ્ર. ૩૯- આ સમય શ્રીજી માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૪૦- ઉક્ત પાંવડા પર શ્રીજી સાહેબજી કેવી ચાલથી ચાલે છે ?

પ્ર. ૪૧- મકરંદદાસભાઈ શ્રી પ્રાણનાથજીને ક્યાં સુધી પહોંચાડી દે છે ?

પ્ર. ૪૨- માનિકભાઈના ઘરમાં શ્રીજીને સન્માનપૂર્વક બેસાડવાની સેવા કોણ કરે છે અને માનિકભાઈ કોના પ્રતિ અને શું દાવો લે છે ?

પ્ર. ૪૩- ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી શા માટે અમારા ચિત્ત હટાવીને ધામની તરફ એકાગ્ર કરે છે ?

પ્ર. ૪૪- દિનભરમાં સુંદરસાથમાં આપસ્તમાં થયેલાં વાદ-વિવાદનો ન્યાય શ્રીજી ક્યાં, કયા સમયે ચુકાવે છે ?

ઉ. ૩૬- ચર્ચાથી નિવૃત થયા પછી શ્રીજી સાહેબજી ઉઠીને માણિકભાઈના ઘેર દેહક્રિયા, લઘુશંકા વગેરે માટે જાય છે.

ઉ. ૩૭- શ્રીજી સાહેબજીનો હાથ પકડીને સહારો આપીને આસનથી ઉઠાડવાની સેવા આ સમય ગંગાદાસભાઈ કરે છે.

→ સેવા લાલદાસજી કરે છે, તો બીજી તરફ ડાબો હાથ પકડીને લચ્છીદાસભાઈ તેમને ઉઠાડે છે. લચ્છીદાસભાઈની અનુપસ્થિતિમાં તે જ સેવા મકરંદદાસભાઈ પ્રસન્નતાપૂર્વક કરે છે અને આનંદિત થાય છે.

ઉ. ૩૯- આ સમય શ્રીજી માટે પાંવડો બિછાવવાની સેવા હિમંતભાઈ બહુ પ્રેમથી કરે છે.

ઉ. ૪૦- હિંમતભાઈ દ્વારા બિછાવેલાં પાંવડા પર શ્રીજી સાહેબજી મીઠી વાતો કરતાં મનમોહિની ચાલથી ચાલે છે.

ઉ. ૪૧- મકરંદદાસભાઈ શ્રી પ્રાણનાથજીને માનિકભાઈના ઘર સુધી પહોંચાડી દે છે.

ઉ. ૪૨- માનિકભાઈના ઘરમાં શ્રીજી સ્વરૂપને સન્માનપૂર્વક આસન પર બેસાડવાની સેવા ગૌરબાઈ કરે છે. અહીં માનિકભાઈ શ્રીજીથી વાર્તાલાપ કરતાં એ દાવો લે છે, ''અમે સ્વામી શ્રી પ્રાણનાથજીની અર્ધાંગ છે.''

ઉ. ૪૩- અમે બધા ધામધણીની અર્ધાંગ આત્માઓ છે, એટલા માટે તે અમારા ચિત્ત માયાથી હટાવીને ધામની તરફ શ્રી ચરણોમાં એકાગ્ર કરે છે.

ઉ. ૪૪- દિનભરમાં સુંદરસાથમાં ક્યાંક આપસ્તમાં થયેલાં વાદ-વિવાદનો ન્યાય શ્રીજી ચર્ચાથી નિવૃત થઈને માનિકભાઈના ઘર પહોંચે છે તથા બંનેને બોલાવીને વિષય-વસ્તુ સાંભળ્યા પછી નિર્ણય કરીને ન્યાય ચુકાવી દે છે.

પ્ર. ૪૫- માનિકભાઈના ઘેર ન્યાય ચુકાવ્યા પછી શ્રીજી સાહેબજી ક્યાં અને શેના માટે જાય છે ?

પ્ર. ૪૬- જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજી પોતાના પલંગ પર આવીને બિરાજમાન થાય છે, ત્યારે કયા સુંદરસાથ શ્રીજીને પ્રણામ કરી, શા માટે અને ક્યાં જાય છે ?

ઉ. ૪૬- જ્યારે શ્રી પ્રાણનાથજી શયન માટે પોતાની સેજ પર આવીને બિરાજમાન →

પ્ર. ૪૭- આ સમય કટોરીમાં તેલ લઈને કોણ શ્રીજીની પાસે ઉપસ્થિત થઈ ?

પ્ર. ૪૮- શ્રીજીના સિરની ચોટી ખોલીને સિરમાં તેલ લગાડવાની સેવા કરવાવાળા બાઈ કોણ છે ? તેલ માલિશ કરવાની સેવા કરતાં તે શ્રીજીને શું કહે છે ?

પ્ર. ૪૯- કોણ આ સમય ઘરનું વૃત્તાંત સહિત દિનભરની વાતો શ્રીજીને સંભળાવે છે ? પુનઃ કઈ વાતોને વિશેષ કરીને ધ્યાન આપીને સાંભળે છે ?

પ્ર. ૫૦- શરદીના દિનોમાં શ્રીજી માટે અંગીઠીમાં અંગારા ભરીને લઈ આવવાની સેવા કોણ કરે છે અને તે અંગારાથી તે શું કરે છે ?

પ્ર. ૫૧- સેજને સારી રીતેથી ગરમ કરવાની સેવા કોની છે ? અંગીઠી (સગડી) ના અંગારો દ્વારા શું-શું ગરમ કરે છે ? શયનના વખતે શ્રીજીને કોણ અને શું પહેરાવી દે છે ?

ઉ. ૫૧- ધામધણીની સુખશય્યાને ભલી પ્રકારથી ગરમ કરવાની સેવા માનિકભાઈ →

ઉ. ૪૫- માનિકભાઈના ઘરમાં કાર્ય સંપન્ન કર્યા પછી શ્રીજી સાહેબજી વિશ્રામ માટે શ્રી બંગલાજી પાછાં આવે છે.

→ થાય છે, ત્યારે તે સમસ્ત સુંદરસાથ ઘણીજીના ચરણોમાં લાગીને પ્રણામ કરીને શયન માટે પોત-પોતાના બિછોના પર ચાલી જાય છે, જે દોઢ પ્રહર રાત્રી સુધી એકાગ્રચિત્ત દઈને ચર્ચામાં નિમગ્ન થઈને બેઠાં હતા.

ઉ. ૪૭- આ સમય કટોરીમાં તેલ લઈને પ્રતિદિનની જેમ ગોદાવરીબાઈ ઉપસ્થિત થઈ.

ઉ. ૪૮- શ્રીજીના સિરની ચોટી ખોલીને માથામાં તેલ લગાડવાની સેવા કરવાવાળી બાઈનું નામ - ગોદાવરીબાઈ છે. તે તેલ માલિશ કરતાં શ્રીજીને કહે છે કે, ''હે સ્વામી! આપને અમને સારો ખેલ બતાવ્યો.''

ઉ. ૪૯- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજ ઘરના વૃત્તાંત સહિત દિનભરની વાતો શ્રીજીને સંભળાવે છે. શ્રીજી ઘરની વિશેષ વાતોને બહુ ધ્યાનથી સાંભળે છે.

ઉ. ૫૦- શરદીના દિનોમાં શ્રીજીના માટે અંગીઠી (સગડી)માં અંગારો ભરીને લઈ આવવાની સેવા બિહારીદાસજી કરે છે. તે અંગારોને થાળમાં નાંખીને માનિકભાઈ શ્રીજીના સેજના ઉપર ફેરવી દે છે.

→ કરે છે. અંગીઠી (સગડી) ના અંગારો દ્વારા રજાઈ અને ચાદરને પણ સારી રીતેથી ગરમ કરવામાં આવે છે. શયનના વખત સેવાના સાથી શ્રીજીને કનઢપી, ગોટા વગેરે પણ ગરમ કરીને પહેરાવી દે છે.

પ્ર. ૫૨- આ સમય કોણ-કોણ વિદાય લઈને પોત-પોતાની ઘેર પાછાં ફરે છે ?

પ્ર. ૫૩- કોણે શ્રી પરમધામની ચર્ચા સાંભળીને પૂર્ણ સંતોષ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેમના દુઃખ-સંતાપ દૂર થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૫૪- જ્યારે શ્રીજી વિશ્રામ માટે પલંગ પર સૂતાં અને સુંદરસાથજી શ્રીજીને પ્રણામ કરી વિદાય લેતાં પોતાની ઘેર પાછાં ફરવા લાગ્યા, ત્યારે કેટલો સમય થયો ?

પ્ર. ૫૫- આ સમય કયા સમયની વાણી ગાવાવાળી ટોળી પોતાની વારી ગાવવાની સેવામાં ઉપસ્થિત થવા લાગી ?

પ્ર. ૫૬- કોણ ભાઈ આ સમય મધુર સ્વરમાં રાગ આલાપતાં વાણી ગાવવા લાગ્યા ?

પ્ર. ૫૭- કોના સાથી ભાઈ સ્વર મિલાવીને વાણી ગાયન કરવામાં મદદ કરે છે ? પુનઃ આ સમય વાણી ગાયનની ધ્વનિ બહુ સારી (ભલી) કેમ લાગે છે ?

પ્ર. ૫૮- કોની વારીમાં ગાવામાં આવેલી સુમધુર વાણીને મહામતિજી ધ્યાનપૂર્વક સાંભળે છે ?

પ્ર. ૫૯- સાતમા પ્રહરની સેવાના સાથી ઉપસ્થિત થઈને શું કરવા લાગ્યા ?

ઉ. ૫૨- આ સમય મુરલીધરભાઈ સહિત અન્ય પણ કેટલાય સાથી પ્રણામ કરી વિદાય લે છે અને પોત-પોતાની ઘેર પાછાં ફરે છે.

ઉ. ૫૩- ધામધણીની સંબંધી ધામસ્થ આત્માઓને શ્રી પરમધામની ચર્ચા સાંભળીને પૂર્ણ સંતોષ થાય છે અને તેમના ત્રિતાપરૂપી દુઃખ-સંતાપ દૂર થઈ જાય છે.

ઉ. ૫૪- જ્યારે શ્રીજી વિશ્રામ માટે સુખશય્યા પર સૂતી વખતે સુંદરસાથજીને પ્રણામ કહીને વિદાય લેવા લાગ્યા તથા સુંદરસાથજી પણ શ્રીજીને પ્રણામ કરી વિદાય લેતાં પોતાની ઘેર પાછાં ફરવા લાગ્યા, ત્યારે અઢી પ્રહર રાત્રી થઈ ગઈ અર્થાત્ રાતના દોઢ વાગી ગયા.

ઉ. ૫૫- ચોવીસ ઘંટો (કલાકો) માં ગાવાવાળાઓની જે ચૌદ વારી ફરે છે, તેમાંથી રાત્રીની દોઢ વાગ્યાના સમયમાં વાણી ગાયન કરવાવાળી ટોળી પોતાની વારી ગાવવાની સેવામાં ઉપસ્થિત થવા લાગ્યા.

ઉ. ૫૬- શેખબદલભાઈ આ સમય મધુરાતિમધુર સ્વરમાં રાગ આલાપતાં વાણી ગાવવા લાગ્યા.

ઉ. ૫૭- બદલેભાઈના સાથી ભાઈ સ્વર મિલાવીને તેમને વાણી ગાયન કરવામાં સહયોગ કરે છે. આ સમય સર્વત્ર સન્નાટો છવાઈ જવા અને સૂમસામ થઈ જવાના કારણે વાણી-ગાયનની ધ્વનિ બહુ સારી (ભલી) લાગે છે.

ઉ. ૫૮- બદલેભાઈની વારીમાં સંગીત મંડળી દ્વારા ગાયેલી મધુર વાણી મહામતિ શ્રીજી સાહેબજી સૂતાં-સૂતાં મુદિત (આનંદિત) મનથી ધ્યાનપૂર્વક સાંભળે છે.

ઉ. ૫૯- સાતમા પ્રહરની સેવાના સાથી પોતાની સેવામાં ઉપસ્થિત થઈને પોત-પોતાના સેવાકાર્ય સંભાળવા લાગ્યા.

પ્ર. ૬૦- આ સમય શ્રીજી સાહેબજીના પલંગના સમીપ કોણ-કોણ બેસે છે ? આ ટોળી આ સમય પોતાની કઈ સેવા દ્વારા શ્રીજી સાહેબજીને સુખ પ્રદાન કરે છે ?

પ્ર. ૬૧- આ સમય અન્ય સુંદરસાથ શા માટે બંગલાજીમાં આવીને બેસે છે ?

પ્ર. ૬૨- માનિકબાઈ શ્રી બાઈજૂરાજની સેજ માટે શું બિછાવી દે છે ?

પ્ર. ૬૩- શ્રી બાઈજૂરાજની સેજ આ સમય ક્યાં બિછાવવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૬૪- અન્ય સુંદરસાથ આ વખત શું કરે છે ? પુનઃ તે આ વખત શાંતિપૂર્વક કાર્ય કેમ કરે છે ?

ઉ. ૬૪- અન્ય સુંદરસાથ આ વખત શ્રીજીના પલંગને ઘેરીને પોત-પોતાના →

પ્ર. ૬૫- આ સમય બહુ સાથી બંગલાજીમાં જ કેમ રહી જાય છે ? અહીંયા કોણ-કોણ ભાઈ ચર્ચાની આશમાં બેસી રહે છે ?

ઉ. ૬૫- આ સમય બહુ સાથી ચર્ચા સાંભળવાની આશમાં બંગલાજીમાં જ રહી →

પ્ર. ૬૬- આ સમય બંગલાજીના કયા સ્થાન પર સુંદરસાથજી એકત્રિત થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૬૭- એ જ રીતે (જગ્યા પર) દૈનિક કોણ-કોણ આ પ્રહરમાં કુરાન-હદીસોની ચર્ચા કરે છે ?

ઉ. ૬૦- આ સમય શ્રીજી સાહેબજીના પલંગના સમીપ હંસેભાઈ, કેશવદાસભાઈ, દૌલતખાન અને સાહમનભાઈ બેસે છે. આ ટોળી આ સમય બંગલાજીમાં વાણી ગાયન દ્વારા પોતાના ધણી શ્રી મહામતિજીને સુખ પ્રદાન કરે છે.

ઉ. ૬૧- આ સમય અન્ય સુંદરસાથ અહીંયા વારી ગાવવાવાળાઓ દ્વારા ગાવામાં આવેલી મધુરવાણી સાંભળવા માટે શ્રી બંગલાજીમાં આવીને બેસે છે.

ઉ. ૬૨- માનિકબાઈ શ્રી પ્રાણનાથજીના પલંગની પાસે જ શ્રી બાઈજૂરાજની સેજ માટે તળાઈ-ગાદી બિછાવી દે છે.

ઉ. ૬૩- આ સમય શ્રી બાઈજૂરાજની સેજ શ્રીજીની સેજની સાથે-સાથે સિરહાને (મસ્તક-માથું) ની તરફ બિછાવવામાં આવે છે.

→ બિછોના બિછાવી લે છે. પુનઃ શ્રીજીની નીંદ ન બગડી જાય, આ ધ્યેયથી સુંદરસાથ ચૂપચાપ શાંતિપૂર્વક રહે છે. કોઈના મુખથી એક શબ્દ પણ નીકળતો નથી.

→ જાય છે. કોઈ બેઠાં-બેઠાં ચર્ચા સાંભળે છે, તો કોઈ સૂવા માટે અહીં આવી જાય છે. આ સમય જયંતિદાસ અને મુરલીધરભાઈ ચર્ચા કરવાની આશથી અહીં બેસી રહે છે.

ઉ. ૬૬- આ સમય સુંદરસાથ બંગલાજીમાં કાકાની કોઠરીની સામે એકત્રિત થઈ જાય છે.

ઉ. ૬૭- એ જ રીતે (જગ્યા પર) પ્રતિદિન આ પ્રહરમાં કેશવદાસજી અને લાલદાસજી કુરાન અને હદીસા વાંચીને ચર્ચા કરે છે.

પ્ર. ૬૮- આ સમય ચર્ચા સાંભળવા માટે શ્રોતાના રૂપમાં અહીંયા કોણ-કોણ બેસે છે ?

પ્ર. ૬૯- આ સમય અહીંયા કયા પ્રકારની ચર્ચા થાય છે, જેના કારણ શ્રોતાઓની સંખ્યા દિન-પ્રતિદિન વધતી જ જાય છે ?

પ્ર. ૭૦- પલંગ પર બિરાજમાન શ્રીજી સાહેબજી શું જાણવા માટે ઉત્સુક રહે છે ?

પ્ર. ૭૧- સુંદરસાથજીને ચર્ચા શ્રવણ કરાવવાવાળાઓમાં કોનું-કોનું નામ આવે છે ?

પ્ર. ૭૨- આ સમય ચર્ચા શ્રવણ કરવાવાળા શ્રોતાઓની સંખ્યા કેટલી છે ? પુન: ક્યાંથી વધતાં-વધતાં, આ સંખ્યા ક્યાં પહોંચી જાય છે ?

ઉ. ૭૨- આ પ્રહરમાં ચર્ચા શ્રવણાર્થ બેઠેલાં શ્રોતાઓની સંખ્યા ક્યારે દસ, →

પ્ર. ૭૩- શ્રોતાઓની જમાત આ સમય બંગલાજીમાં કઈ જગ્યા પર બેઠેલી છે ?

પ્ર. ૭૪- કેવા-કેવા સાથી આ સમય ચર્ચા સાંભળવા આવે છે ?

ઉ. ૭૪- આ સમય બધા પ્રકારના શ્રોતા ચર્ચા શ્રવણ માટે આવે છે. જેમ કોઈ- →

પ્ર. ૭૫- આ સમય કઈ વાણીની ચર્ચા થાય છે ? આ ચર્ચા પહેલાં કોણ કરે છે ?

ઉ. ૬૮- આ સમય ચર્ચા સાંભળવા માટે શ્રોતાના રૂપમાં અહીંયા ગોકુળદાસભાઈ બૂલચંદ મોદી અને સદાનંદભાઈ સહિત અન્ય અનેક મહિલાઓ પણ બેસે છે.

ઉ. ૬૯- આ સમય અહીંયા ક્યારે વાણી પર ચર્ચા થાય છે, તો ક્યારે અન્ય સાક્ષી ગ્રંથો પર. આ રીતે અહીંયા તરેહ-તરેહની ચર્ચા ચાલ્યા કરે છે, જેના કારણે શ્રોતાઓની સંખ્યા દિન-પ્રતિદિન વધતી જ જાય છે.

ઉ. ૭૦- પલંગ પર બિરાજમાન શ્રીજી સાહેબજી આ સમય એ જાણવા માટે ઉત્સુક રહે છે કે આ સમય કોણ-કોણ સુંદરસાથ ચર્ચામાં મગ્ન થઈને બેઠાં છે.

ઉ. ૭૧- સુંદરસાથજીને ચર્ચા શ્રવણ કરાવવાવાળાઓમાં શંકરદાસભાઈ, બુધસેનભાઈ અને વલ્લભદાસભાઈ વગેરેનું નામ આવે છે.

→ ક્યારે વીસ, ક્યારે ત્રીસથી વધતાં-વધતાં એક સમય એંશી સુધી પણ પહોંચી જાય છે. ઉક્ત પ્રકાર વધતાં-વધતાં અંતમાં તો આ સંખ્યા પ્રતિદિન સો અથવા એનાથી પણ અધિક થવા લાગી.

ઉ. ૭૩- શ્રોતાઓની જમાત આ સમય બંગલાજીની જમણી તરફ પરિક્રમાની જગ્યામાં ભરીને બેઠેલી છે.

→ કોઈ નિયમિત રૂપથી આવે છે, તો કોઈ-કોઈ ક્યારે આવે અને ક્યારે નથી પણ આવતાં. અર્થાત્ આવવાવાળાઓમાં પરવાહવાળા, મર્યાદવાળા અને પુષ્ટવાળા છે, તો નિષ્ઠા લઈને સાંભળવાવાળા પણ છે.

ઉ. ૭૫- આ સમય તે વાણીની ચર્ચા થાય છે, જે એકવાર પહેલાં શ્રીજીના મુખથી સાંભળી હોય. આ ચર્ચા પહેલાં શ્રીજી સ્વરૂપ કરે છે. તેના પછી ચર્ચાની ચર્ચા થાય છે.

પ્ર. ૭૬- સુંદરસાથની જમાતમાંથી કોની પર રીઝીને શ્રીજી તેમને ફૂલહાર ભેટ કરે છે ?

ઉ. ૭૬- આ વખત ચર્ચા સાંભળવા બેઠેલાં સુંદરસાથની જમાતમાંથી ચર્ચા શ્રવણ કરવા અને કરાવવાવાળાઓથી રીઝાઈને શ્રીજી સાહેબજી ક્યારે →

પ્ર. ૭૭- મુરલીધરભાઈ શ્રીજી દ્વારા ભેટ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરીને શું કરે છે ?

પ્ર. ૭૮- પુનઃ મુરલીધરભાઈ શ્રીજી દ્વારા પ્રાપ્ત ભેટ-વસ્તુ શું સમજીને શ્રોતાઓમાં વહેંચી દે છે ?

ઉ. ૭૮- પુનઃ શ્રીજી દ્વારા પ્રાપ્ત પ્રસાદીરૂપ ભેટ-વસ્તુ મુરલીધરભાઈ ચર્ચા →

પ્ર. ૭૯- આ સમયની ચર્ચામાં વક્તાના રૂપમાં કોણ-કોણ ઉપસ્થિત છે ?

પ્ર. ૮૦- ઉક્ત વક્તા સુંદરસાથ શ્રોતાઓને કયા સમયની ચર્ચા સંભળાવવાની ઉત્કટ અભિલાષા લઈને રહે છે ?

પ્ર. ૮૧- આ સમય શ્રી સુંદરસાથજીના મનમાં કયા વિષયનો ઉમંગ બની રહે છે ?

પ્ર. ૮૨- શ્રીજી સાહેબજી કયા સાથીઓની કેવી વિધ (વિધિ) ને સાંભળીને પ્રસન્ન થાય છે ?

પ્ર. ૮૩- આ વખત શ્રી બંગલાજીમાં કેટલાય પ્રકારની અર્થાત્ કેવી ચર્ચા થાય છે ?

→ તેમને ફૂલહાર ભેટ કરે છે, તો ક્યારે તેમના માટે ઉપહારના રૂપમાં કલંગી મોકલી દે છે. વિશેષ કરીને ચર્ચા સંભળાવવાવાળાઓને પ્રસાદી રૂપમાં ફૂલહાર અથવા કલંગી આપીને તેમનો ઉત્સાહ-ઉમંગ વધારે વધારી દે છે.

ઉ. ૭૭- મુરલીધરભાઈ શ્રીજી દ્વારા ભેટ-વસ્તુ પ્રાપ્ત કરીને શ્રીજી સાહેબજીના ચરણોમાં વારંવાર પ્રણામ કરી આશીર્વાદ પ્રાપ્ત કરે છે.

→ સાંભળવા માટે ઉપસ્થિત શ્રોતાઓમાં એ સોચીને વહેંચી દે છે કે યદિ એ શ્રોતાગણ સાંભળવા ન બેસતાં, તો હું થોડું જ સંભળાવી શકતો. એટલા માટે પ્રસાદીના અસલી હકદાર તો એ શ્રોતાગણ જ છે.

ઉ. ૭૯- આ સમયની ચર્ચામાં વક્તા-કથાકારના રૂપમાં મુરલીધરભાઈ, ગોકુલદાસ, કેશવદાસ, દૌલતખાન અને શ્રી લાલદાસજી ચર્ચાનો રસ પ્રદાન કરવા માટે ઉપસ્થિત છે.

ઉ. ૮૦- ઉક્ત વક્તા સુંદરસાથ શ્રોતાઓને આ સમય અર્થાત્ સાતમા પ્રહરમાં થવાવાળી ચર્ચાને સંભળાવવાની ઉત્કટ અભિલાષા લઈને રહે છે.

ઉ. ૮૧- આ સમય શ્રી સુંદરસાથજીના મનમાં પોતાના ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીથી વાર્તાલાપ કરવાનો ઉમંગ-હર્ષોલ્લાસ બની રહે છે.

ઉ. ૮૨- શ્રીજી સાહેબજી ચર્ચા કરવાવાળા સાથીઓનું જ્ઞાન ગ્રહણ કરવા, સમજવા અને સમજાવવાની વિધ (વિધિ)ને સાંભળીને બહુ પ્રસન્ન થાય છે.

ઉ. ૮૩- આ વખત શ્રી બંગલાજીમાં કેટલાય પ્રકારની અર્થાત્ આનંદદાયી તેમજ વિવેકપૂર્ણ ચર્ચા થાય છે.

પ્ર. ૮૪- કોની નશ્વર જિહ્વા, પુનઃ કયા સુખોનું વર્ણન કરવામાં અસમર્થ છે ? કેમ ?

ઉ. ૮૪- શ્રી બંગલાજીમાં થવાવાળી ઉક્ત પ્રકારની વિભિન્ન આનંદદાયી અને →

પ્ર. ૮૫- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીંયા બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન આત્માઓને સંબોધિત કરતાં કઈ ચર્ચાની મહિમાને ધ્યાનથી શ્રવણ કરવા માટે આગ્રહ કરે છે ?

ઉ. ૮૫- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીંયા બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન →

❖ આઠમો પ્રહર ❖

પ્ર. ૧- આઠમો પ્રહર ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ? આ દિનનો છે યા રાતનો ?

પ્ર. ૨- આ સમય શ્રીજી સાહેબજી ક્યાં પર હોય છે અને શું કરી રહ્યા હોય છે ?

પ્ર. ૩- આ વખત બંગલાજીમાં ગાવામાં આવેલી બ્રહ્મવાણીની ધ્વનિ કેવી સાંભળવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૪- વારી ગાવાવાળા આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણી કેવા સ્વરમાં ગાય છે ?

પ્ર. ૫- કઈ વાણીની મહિમાને અપાર કહેવામાં આવ્યું છે ?

→ વિવેકપૂર્ણ ચર્ચાઓના માધ્યમથી પ્રાપ્ત થવાવાળા શબ્દાતીત સુખોનું વર્ણન કરવામાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજીની જિહ્વા અસમર્થ છે કેમ કે તે સુખ તો શબ્દાતીત તથા અકથ્ય છે.

→ આત્માઓને સંબોધિત કરતાં કહે છે, ''હે બ્રહ્મનિષ્ઠ મોમિન આત્માઓ ! હવે આની ઉપરાંત આઠમા પ્રહરની સેવાનું વર્ણન થશે. તે સેવા વિષયની વિશેષ ચર્ચાની મહિમાને આપ બધા ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો.''

-(પ્રકરણ-૭૦, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૮૫, કુલ સં. ૫૧૭૭+૮૫=૫૨૬૨).

❖ આઠમો પ્રહર ❖

ઉ. ૧- આઠમો પ્રહર રાત્રીના ત્રણ વાગ્યાથી છ વાગ્યા સુધીનો છે. આ રાત્રીનો ચોથો પ્રહર છે.

ઉ. ૨- આ સમય શ્રીજી સાહેબજી શ્રી બંગલાજીમાં હોય છે અને સુખશય્યા પર વિશ્રામ કરી રહ્યા હોય છે. આ વખત ચારેય તરફ શાંત વાતાવરણ છે.

ઉ. ૩- આ વખત શાંત વાતાવરણમાં શ્રી બંગલાજીમાં ગાવામાં આવેલી બ્રહ્મવાણીની મધુર ધ્વનિ અત્યધિક મીઠા અને ઉચ્ચ સ્વરમાં ગુંજતી સાંભળવામાં આવે છે.

ઉ. ૪- વારી ગાવાવાળા પોત-પોતાની વારીમાં આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણી મીઠા-મધુર સ્વર તેમજ સુરીલી તાનમાં ગાય છે.

ઉ. ૫- પરાત્પર બ્રહ્મધામના ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની બ્રહ્મવાણીની મહિમાને અપાર-અગમ્ય કહેવામાં આવ્યું છે.

પ્ર. ૬- આ વાણી કયા જીવોને પણ, કેવી રીતે અવિનાશી બનાવી શકે છે ?

પ્ર. ૭- આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણીની શક્તિ-સામર્થ્યનો અનુભવ અથવા ઓળખ (પહેચાન) કરવાની ક્ષમતા શેમાં છે અને શેમાં નથી ?

પ્ર. ૮- શું આ વાણી આજસુધી બ્રહ્માંડમાં કોઈ સાંભળી શક્યું હતું ? શું આજસુધી બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્મ અને બ્રહ્મધામની ઓળખ કરાવવાવાળી કોઈ બ્રહ્મવાણી થઈ હતી ?

ઉ. ૮- નહીં...નહીં...નહીં! આજસુધી આ સૃષ્ટિ અથવા બ્રહ્માંડમાં કોઈપણ →

પ્ર. ૯- આ વાણીના તેજને સહન કરવાનું સામર્થ્ય ચૌદ લોક બ્રહ્માંડની અંદર સર્વસ્વ પદ પ્રાપ્ત કરવાવાળા કોણ-કોણ યોદ્ધાઓમાં પણ નથી ?

ઉ. ૯- આ અદ્વૈત બ્રહ્મની બ્રહ્મવાણીના તેજને સહન કરવાનું સામર્થ્ય ચૌદલોક →

પ્ર. ૧૦- ક્યાંનો અખંડ આનંદદાયી વાણીરૂપી સાગર બંગલાજીમાં દૈનિક હિલોળા લીધા કરે છે ?

પ્ર. ૧૧- આ બ્રહ્મવાણીની તરફ કઈ અથવા કેવી જીવાત્માઓ ધ્યાન નથી દેતી ?

પ્ર. ૧૨- આ આત્મીય અદ્વૈત વાણીરૂપી રસનું પાન કોણ કરે છે અને કોને એની પિછાણ સુધ્ધાં થઈ શકતી નથી ?

ઉ. ૧૨- અક્ષરાતીત અખંડ બ્રહ્મધામથી આવેલી બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓ જ આ →

ઉ. ૬- આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણી અસ્તિત્વહીન માયાવી જીવોને પણ અસ્તિત્વયુક્ત બનાવીને અખંડમાં અવિનાશી બનાવી શકે છે.

ઉ. ૭- આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણીની શક્તિ-સામર્થ્યનો અનુભવ અથવા ઓળખ (પહેચાન) કરવાની ક્ષમતા બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓમાં જ છે. તેમના અલાવા (સિવાય) અન્ય કોઈનામાં પણ નથી.

→ આ બ્રહ્મવાણી ન સાંભળી શક્યા હતા. જ્યારે સૃષ્ટિના મોટા પંચવાસના-ઓને પણ આ બ્રહ્મવાણી સાંભળવા નથી મળી, તો અન્યની તો વાત શું કરવી ? પુનઃ આ અદ્વૈત બ્રહ્મવાણી-બેશક ઈલમના સિવાય આજસુધી બ્રહ્માંડમાં બ્રહ્મ અને બ્રહ્મધામની ઓળખ કરાવવાવાળી કોઈ બ્રહ્મવાણી થઈ નથી.

→ બ્રહ્માંડની અંદર સંસારના સ્વામી સર્વસ્વ પદ પ્રાપ્ત કરવાવાળા યોદ્ધાઓ જેવા-ત્રિદેવા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશમાં પણ નથી, તે ચૌદ લોક બ્રહ્માંડના એ બડકો (બધાથી મોટા) ના અલાવા કોનું નામ લે ?

ઉ. ૧૦- શ્રી અક્ષરાતીત અખંડ બ્રહ્મધામનો આનંદદાયી બ્રહ્મવાણીરૂપી સાગર રાતદિન બંગલાજીમાં અખંડરૂપથી હિલોળા લીધા કરે છે.

ઉ. ૧૧- આ અખંડ અદ્વૈત વાણીની ગર્જનાની તરફ અનધિકારી માયાવી જીવાત્માઓ ધ્યાન નથી દેતી કેમ કે તેમનું મન નિરંતર તેમને સંબંધી નાચીજ (વ્યર્થ) વસ્તુ પર જ લાગી રહે છે.

→ આત્મીય અદ્વૈત વાણીરૂપી રસને કોણામાં/ખૂણામાં બેઠાં-બેઠાં નિરંતર પીતી રહે છે. તેમને આ વાણી દ્વારા જે આનંદ અને ચેન મળે છે, તેને તે જ જાણે છે. પરલોકથી ખેલમાં આવેલી બંને-બ્રહ્માત્માઓ અને

→

→ ઈશ્વરી આત્માઓની જમાતના અલાવા અન્ય માયાવી નશ્વર જીવ એને ઓળખી પણ શકતા નથી. કદાચ તેમના કાન સુધી આ વાણી પહોંચી →

પ્ર. ૧૩- આ બ્રહ્મવાણીનું જ્ઞાન લેવાથી શું લાભ થાય છે અને ન લેવાથી કેવી હાનિ થાય છે ?

ઉ. ૧૩- આ બ્રહ્મતારક તારતમવાણીનું જ્ઞાન લેવાથી જીવાત્માઓ પણ પવિત્રાતિ પવિત્ર બનીને અખંડ અવિનાશી સુખના અધિકારી બની જાય છે. →

પ્ર. ૧૪- આ અખંડવાણી આવા સંસારની વચમાં લાવવાની કૃપા કોણે અને કોના માટે કરી ?

ઉ. ૧૪- અક્ષરાતીત અદ્વૈત બ્રહ્મધામથી બ્રહ્મતારક મહામંત્રરૂપી વાણી આ નશ્વર →

પ્ર. ૧૫- કયા સામર્થ્યવાન સ્વામીજીના પ્રતાપથી સંસારમાં તારતમવાણીનું અવતરણ થયું ?

પ્ર. ૧૬- બ્રહ્મતારક તારતમવાણીના રહસ્યની મહિમાનું જ્ઞાન જેને થયું, તે શું કરશે ?

ઉ. ૧૬- જે-જે આત્માઓને આ બ્રહ્મતારક તારતમવાણીના રહસ્યની મહિમાની →

પ્ર. ૧૭- કોણ આત્માઓને એક ક્ષણ પણ વાણી સાંભળ્યા વગર નિરર્થક નહિ જશે ?

પ્ર. ૧૮- જેને આ વાણીનો નશો ચઢી ગયો, તેને અન્ય વાણી કેવી લાગે છે ?

ઉ. ૧૮- જે વિચાર-વિવેકશીલ આત્માઓને આ વાણીનો નશો લાગી ગયો, તે →

→ પણ ગઈ, તો પણ તેમને આ રસામૃતનો સ્વાદ આવવાને બદલે નીંદ (ઊંઘ) આવે છે અને તે તે ચર્ચા-કથાથી ઉઠીને ચાલી જ જાય છે.

→ હંમેશાંના માટે આવાગમનના ઊલ્ટા ચક્કર છૂટી જાય છે. પુનઃ આ વાણી લીધા વગર કોઈપણ માયાવી ખેલના જન્મ-મરણના ચક્કરરૂપી દુઃખથી છુટકારો પામી શકતા નથી. વારંવાર જન્મ-મરણરૂપી ચક્કરમાં પડીને ત્રિતાપરૂપી દારૂણ દુઃખ ઉઠાવતાં-ભોગવતાં જ રહેવું પડે છે.

→ સંસારની વચમાં લાવવાની કૃપા શ્રી શ્યામાજી અવતાર અથવા બુદ્ધ અવતાર સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીએ અક્ષરાતીત ધામસ્થ બ્રહ્માત્માઓના ઉપર કરી છે. આ મહેર વિશેષ કરીને એ બ્રહ્માત્માઓ માટે જ થઈ છે.

ઉ. ૧૫- સામર્થ્યવાન સ્વામી નિજાનંદ શ્રી દેવચંદ્રજીના પ્રતાપથી સંસારમાં તારતમવાણીનું અવતરણ થયું.

→ જાણકારી થઈ જશે, તે એક ક્ષણ-એક પલ પણ આ વાણી શ્રવણ કર્યા વગર નિરર્થક નહિ જવા દેશે. તે જ્ઞાની બ્રહ્મવાણીના પઠન, શ્રવણ, મનન દ્વારા બ્રહ્માનંદના સાગરમાં સ્નાન કરતાં રહે છે. તેને બીજું કંઈ જ પ્રિય લાગતું નથી.

ઉ. ૧૭- જે જ્ઞાની અને સમજદાર આત્માઓએ અન્ય વાણી અને તારતમવાણીની વચ્ચેની ભિન્નતાની જાણકારી પ્રાપ્ત કરી લીધી, તે પોતાના જીવનની એક ક્ષણ પણ શ્રવણ, મનન વગર નિરર્થક જવા દેશે નહિ.

→ જ્ઞાની સમજદાર રાજહંસરૂપી આત્માઓ બ્રહ્મધામના પચીસ પક્ષરૂપી માનસરોવરમાં ઘુમતી-ફરતી રહેશે. તેમના માટે અન્ય વાણી તો કાગડાના તીર્થ સદૃશ સાબિત થશે.

પ્ર. ૧૯- કેવી આત્માઓ એકબીજાની સમીપ બેસીને ધ્યાનથી વાણી શ્રવણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૦- જે આત્માઓ રાતદિન વાણી શ્રવણ કરે છે, તેમને વાણીના માધ્યમથી શું ઓળખ થવા લાગે છે ?

પ્ર. ૨૧- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની આત્માઓને આ વાણીના દ્વારા કોના અસ્તિત્વ તેમજ સત્તાના પ્રતિ દૃઢ વિશ્વાસ થવા લાગે છે ?

પ્ર. ૨૨- આ તારતમવાણી ક્યાંની છે અને સમસ્ત આત્માઓને ક્યાં બેસાડી દે છે ?

ઉ. ૨૨- આ તારતમવાણી હદ, બેહદ અર્થાત્ અક્ષર પરે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની →

પ્ર. ૨૩- આ વાણી સાંભળવા માત્રથી સાંભળવાવાળાઓને શું પ્રાપ્ત થાય છે ?

પ્ર. ૨૪- સંસારની વચમાં રહેતાં પણ આ વાણીના પ્રતાપથી અમારી દૃષ્ટિ ક્યાં પહોંચી જાય છે ?

ઉ. ૨૪- સંસારમાં નશ્વર પંચભૌતિક શરીરમાં હોવા છતાં પણ આ વાણીના →

પ્ર. ૨૫- આ બ્રહ્મવાણી કોની રસના છે ? આ વાણી કોના પ્રેમરસનું પાન કરાવે છે ?

પ્ર. ૨૬- બ્રહ્માનંદ અને બ્રહ્મસૃષ્ટિની વચ્ચેની વાતોને કઈ વાણીથી જાણવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૯- પચીસ પક્ષરૂપી માનસરોવરમાં ઘુમવા-ફરવાવાળી બ્રહ્માત્માઓ એકબીજાની સમીપ બેસીને ધ્યાનથી વાણી શ્રવણ કરે છે.

ઉ. ૨૦- જે આત્માઓ રાતદિન વાણી શ્રવણ કરે છે, તેમને વાણીના માધ્યમથી પોતાની આત્માની ઓળખ થવા લાગે છે.

ઉ. ૨૧- અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની આત્માઓને આ વાણીના દ્વારા એક અદ્વૈત પરમાત્માના અસ્તિત્વ તેમજ સત્તાના પ્રતિ દૃઢ વિશ્વાસ થવા લાગે છે.

→ છે. આ તારતમવાણી જીવાત્માઓને બેહદના મુક્તિસ્થાનમાં, ઈશ્વરી આત્માઓને અક્ષર ધામમાં અને બ્રહ્માત્માઓને અક્ષરાતીત ધામની અંદર સ્થિત મૂલમિલાવામાં બેસાડી દે છે.

ઉ. ૨૩- આ બ્રહ્મતારક તારતમ મહામંત્રાધાર બ્રહ્મવાણી સાંભળવા માત્રથી સાંભળવાવાળાઓને સત અખંડ-અવિનાશી સુખ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેમની બધી મનોકામના પૂરી થઈ જાય છે.

→ પ્રતાપથી બાતુની (દિવ્ય) દૃષ્ટિ દ્વારા અમારું ધ્યાન અક્ષરાતીત શ્રી પરમધામની ચારે તરફ ઉપર, નીચે, માંહે, બહાર, ઘૂમવા-ફરવા (પરિક્રમા કરવા) લાગે છે.

ઉ. ૨૫- આ બ્રહ્મતારક તારતમવાણી શ્રી શ્યામાજીની રસના (જુબાન) છે. આ વાણી હર તરેહથી બ્રહ્માત્માઓ-ધણીની અંગનાઓને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અર્થાત્ પોતાના માશૂકના પ્રેમામૃતનું પાન કરાવે છે.

ઉ. ૨૬- બ્રહ્માનંદ અને બ્રહ્મસૃષ્ટિની વચ્ચેની અંતરંગ વાતોને તારતમના તારતમરૂપ વાણી દ્વારા આત્મામાં અવિકલ્પરૂપથી જાણવામાં આવે છે.

પ્ર. ૨૭- જે જ્ઞાન કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મને પણ નથી, તે જ્ઞાન અહીંયા સર્વાત્માઓને કઈ વાણી દ્વારા થયું ?

પ્ર. ૨૮- ''જો અક્ષરકો સુધ નહીં'' તે ત્રિદેવાને કેવી રીતે હોય ? પરંતુ તે સૂધ અહીંયા જીવોને કોના પ્રતાપથી પ્રાપ્ત થઈ ?

ઉ. ૨૮- આશિક અને માશૂકની વચ્ચેની જે ગોપ્યાતિગોપ્ય વાતોની સૂધ કૂટસ્થ →

પ્ર. ૨૯- આ તારતમવાણીના પ્રતાપથી સ્વપ્નિક જીવોની અસ્તિત્વહીન દૃષ્ટિ ક્યાંથી ક્યાં પહોંચી ગઈ અને શું કરવા લાગી ?

ઉ. ૨૯- શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુ શ્રી દેવચંદ્રજીની દયાના ફળસ્વરૂપ આ →

પ્ર. ૩૦- સ્વપ્નદૃષ્ટાની નીંદ તૂટતાં જ પોતાનું અસ્તિત્વ અને સંસારની સૂધ ખોઈ બેસવાવાળી જીવાત્માઓએ આ વાણી દ્વારા શું પ્રાપ્ત કરી લીધું ?

પ્ર. ૩૧- એવી જીવાત્માઓ આ વાણીના પ્રતાપથી શું-શું જોવા લાગી ?

પ્ર. ૩૨- અક્ષરબ્રહ્મના નૂરી ફિરસ્તા કોણ છે, જે યમુનાજી પાર ન કરી શક્યા ?

પ્ર. ૩૩- ઇમામ મેહદી શ્રી પ્રાણનાથજીની કૃપાથી શ્રી યમુનાજીને ઉલંઘીને સાત ઘાટ સુધી કોણ પહોંચી શક્યા ?

ઉ. ૩૩- જ્યાં-જે યમુનાજીને પાર કરી અક્ષરબ્રહ્મના નૂરી ફિરસ્તા જિબરીલ →

ઉ. ૨૭- બ્રહ્મધામની અંદરની જે ગોપ્યાતિગોપ્ય વાતોને કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મને પણ જ્ઞાન નથી, તે ગૂઢાતિગૂઢ રહસ્યમય વાતો આ તારતમવાણીના માધ્યમથી અહીંયા ત્રણે સૃષ્ટિઓને પૂરી તરહથી જ્ઞાત (જાણ) થયું.

→ અક્ષરબ્રહ્મને પણ નથી, તે ત્રિદેવાને કેવી રીતે હોય. પરંતુ તે ગૂઢાતિગૂઢ રહસ્યમય વાતોની સૂધ અહીંયા અસ્તિત્વહીન માયાવી જીવોને શ્રી શ્યામાજી અવતાર સદ્‌ગુરુજીના પ્રતાપ અથવા દયાથી થઈ.

→ વાણીના પ્રતાપથી સ્વપ્નિક અસ્તિત્વહીન જીવોની દૃષ્ટિ પણ નશ્વર સંસારના આ ક્ષણભંગુર શરીર દ્વારા અક્ષર-અક્ષરાતીત ધામમાં પહોંચીને પચીસ પક્ષના થંભ, ગલી વગેરે ગણવા લાગી.

ઉ. ૩૦- સ્વપ્નદૃષ્ટા અક્ષરબ્રહ્મની નીંદ ટૂટતાં જ પોતાનું અસ્તિત્વ અને સંસારની સૂધ ખોઈને ઉડી જવાવાળી જીવાત્માઓએ પણ આ વાણીના પ્રતાપથી સચ્ચિદાનંદમય ગુણયુક્ત મુક્તિસ્થાનો (બહિસ્તો) માં અમરતત્ત્વ પ્રાપ્ત કરી લીધું.

ઉ. ૩૧- તારતમવાણીના પ્રતાપથી નાશવંત નશ્વર જીવોની દૃષ્ટિ પણ શ્રી પરમધામમાં પહોંચીને અક્ષર-અક્ષરાતીત ધામના દર્શન કરવા લાગી અને ત્યાંના એક-એક પદાર્થોની જાણકારી લેવા લગી.

ઉ. ૩૨- અક્ષરબ્રહ્મના નૂરી ફિરસ્તા જિબરીલ (જબરાઈલ) છે, જે યમુનાજી પણ પાર કરી આગળ ન જઈ શક્યા. આ ફિરસ્તા મુસ્લિમ ધર્મના જાણકારોમાં મોટામાં મોટા ફિરસ્તા છે.

→ (જબરાઈલ) આગળ ન જઈ શક્યા, ત્યાં ઇમામ મેહદી શ્રી પ્રાણનાથજીની કૃપાથી તે માયાવી જીવ, જેને અસ્તિત્વહીન કહેવામાં આવે છે, શ્રી યમુનાજી પાર કરી સાત ઘાટ સહિત પચીસ પક્ષનું મનન કરવા લાગ્યા.

પ્ર. ૩૪- આ વાણીના આધાર પર માયાવી જીવ પણ શું-શું ઉલંઘીને ક્યાં પહોંચી ગયા ?

ઉ. ૩૪- આ વાણીના આધાર પર અથવા એના માધ્યમથી બ્રહ્મ-ઈશ્વરીની તો →

પ્ર. ૩૫- મહામતિની રસના અર્થાત્ તારતમની તારતમવાણી સાંભળતાં જ ક્યાંના અને કોના દર્શન થાય છે ?

ઉ. ૩૫- મહામતિની રસનાથી પ્રગટ તારતમની તારતમવાણીને સાંભળતાં જ →

પ્ર. ૩૬- ઉક્ત વાણીના પ્રતાપથી કોની આત્મા-પરાત્મામાં પહોંચી જાય છે ? પુન: કોની અંદરની અજ્ઞાનની રાત્રી મટી જાય છે ?

ઉ. ૩૬- ઉક્ત વાણીના પ્રતાપથી બ્રહ્માત્માઓને તેમની પરાત્માના પ્રત્યક્ષ દર્શન-પર્શન થઈ જાય છે. ઈશ્વરી આત્માઓને પણ પોતાના સ્વરૂપ તથા →

પ્ર. ૩૭- આ વાણીને સાંભળીને સમજી લેવાથી આત્મા આ જ સંસારની વચ્ચે જ શું બની જાય છે ?

પ્ર. ૩૮- માયાવી જીવાત્માઓ પણ આ વાણીના પ્રતાપથી અહીં બેઠાં-બેઠાં શું-શું જોવા લાગી ?

ઉ. ૩૮- માયાવી અસ્તિત્વહીન જીવાત્માઓ પણ આ વાણીના પ્રતાપથી આ →

પ્ર. ૩૯- આ વાણીના પ્રતાપથી માયાવી જીવાત્માઓ માટે ક્યાંના દ્વાર ખુલી જાય છે અને તે અન્ય જીવાત્માઓ માટે પણ શું કરી શકે છે ?

ઉ. ૩૯- આ વાણીના પ્રતાપથી માયાવી જીવાત્માઓ માટે આઠ પ્રકારના →

→ વાત જ શું ? જીવસૃષ્ટિ પણ હદ,બેહદ, અક્ષર ધામ, શ્રી યમુનાજી, સાત ઘાટને ઉલંઘીને અક્ષરાતીત ધામના પ્રત્યેક ભોમના થંભ અને ગલિયો (ગલીઓ) નું મનન કરવા લાગ્યા.

→ પરમધામના પચીસ પક્ષોના દર્શન થવા લાગે છે. જે આત્માઓમાં ધણીના વાણીના પ્રતિ પૂર્ણ શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ તથા પ્રેમ છે, તેમને બધું ય પ્રત્યક્ષ થઈ જાય છે.

→ ધામના દર્શન થઈ જાય છે. માયાવી જીવોના અંદરની અજ્ઞાનની રાત્રી મટી જાય છે અને તેમને પણ આઠ પ્રકારના મુક્તિસ્થાનો (બહિસ્તો) ના પ્રત્યક્ષ દર્શન થઈ જાય છે કે અમને આ મુક્તિસ્થાન (બહિસ્ત) માં મુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ છે.

ઉ. ૩૭- આ તારતમવાણીને સાંભળીને સમજી લેવાથી આત્મા આ જ સંસારની વચ્ચે હોવા છતાં જ આવાગમનને ઉલંઘીને બેહદના સચ્ચિદાનંદમય સુખની અધિકારી-પાત્ર બની જાય છે.

→ સંસારમાં બેઠાં-બેઠાં જ હદનું ક્ષેત્ર ઉલંઘીને બેહદની ચતુષ્પાદ વિભૂતિઓ સહિત અખંડ વ્રજ અને રાસના દર્શન કરવા લાગશે અને અક્ષર પરે અક્ષરાતીતની તે વાતોની જાણકારી પણ રાખવા લાગશે, જેની જાણકારી કૂટસ્થ અક્ષરબ્રહ્મને જાગૃતમાં પણ નથી.

→ સચ્ચિદાનંદમય મુક્તિસ્થાનોના દ્વાર ખુલી જાય છે અને તે અવિકલ્પરૂપેણ પોતાની આત્મામાં ચોક્કસ (દૃઢ) કરી લે છે તથા તે અન્ય જીવાત્માઓને પણ અક્ષર અને અક્ષરાતીત ધામના દર્શન કરાવી દે છે.

પ્ર. ૪૦- તારતમવાણીને સાંભળવાથી કોના-કોના પ્રતિ કોઈ સંદેહ રહી જતો નથી ?

ઉ. ૪૦- તારતમવાણી સાંભળવાથી બ્રહ્મ અને બ્રહ્મધામના પ્રતિ, આત્મા અને →

પ્ર. ૪૧- આ વાણીની છત્ર-છાયાની નીચે સંસારમાં રહેવા છતાં પણ કેવી રીતે રહી શકે છે ?

ઉ. ૪૧- આ વાણીની છત્ર-છાયા શીતલ અને સુખદાયી છે. અતઃ આ વાણીની →

પ્ર. ૪૨- આજસુધી કોને અને કયા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ન થઈ હતી, જેની પ્રાપ્તિ તેમને આ વાણીના પ્રતાપથી થઈ ?

ઉ. ૪૨- આજસુધી ક્ષર પુરુષ-આદિનારાયણની સૃષ્ટિમાં ત્રિદેવાઓને પણ સૃષ્ટિની શરૂઆતથી તારતમ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ન થઈ હતી. અન્યની તો →

પ્ર. ૪૩- આ દિવ્ય વાણી-જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવાના સર્વપ્રથમ અધિકારી કોણ થયા ?

પ્ર. ૪૪- આ દિવ્ય વાણી સર્વપ્રથમ કોને અને કોના દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ ? અન્યને કોના માધ્યમથી મળી રહી છે ?

ઉ. ૪૪- બ્રહ્મધામથી આવેલી આ દુર્લભાતિદુર્લભ તારતમવાણી સર્વપ્રથમ શ્રી શ્યામાજી અવતાર રૂહઅલ્લાહના પ્રથમ જામા દ્વારા બ્રહ્મધામની ૩૧૩ →

પ્ર. ૪૫- આ દિવ્ય વાણી વારી-વારીથી સ્વપ્નિક સંસારમાં કોને-કોને, શું પ્રદાન કરવાવાળી છે ? પુનઃ આ બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી વાણીનો વિસ્તાર ક્યાં સુધી થવાવાળો છે ?

→ પરમાત્માના પ્રતિ, માયા અને બ્રહ્મના પ્રતિ, હદ અને બેહદના પ્રતિ તથા નાશવંત અને અવિનાશી ક્ષેત્રના પ્રતિ કોઈ સંદેહ અથવા શંકા-ઉપશંકાઓ ન રહી જતી.

→ છત્ર-છાયાની નીચે સંસારમાં રહેવા છતાં પણ આત્માઓ આનંદ-મંગલની સાથે હંમેશાં ક્ષણ-ક્ષણ, પલ-પલ આત્મા-પરમાત્માના જ્ઞાન અને પ્રેમમાં **''સંતોષં પરં સુખમ્''** રૂપથી છકી રહેશે.

→ વાત જ શું કરવી, જ્યારે સૃષ્ટિના મહારથીઓ-પંચદેવોને પણ અપ્રાપ્ય છે. હવે વિ.સં. ૧૭૩૫ થી તેમનું નસીબ ખૂલી ગયું અને તેમને સાંભળવા, વિચાર-વિવેક કરીને મનન કરવા તથા આત્મોદ્ધાર કરવાનો શુભ અવસર પ્રાપ્ત થયો.

ઉ. ૪૩- દિવ્ય બ્રહ્મધામની આ દિવ્ય વાણી-જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવાના સર્વપ્રથમ અધિકારી તે ધામની બ્રહ્માત્માઓ થઈ કેમ કે તે આદ-અનાદથી જ આ જ્ઞાનની અધિકારી–પાત્ર હતી. અતઃ તેમને એ જ્ઞાન સ્વતઃ જ મળી ગયું.

→ બ્રહ્માત્માઓને મળી. પુનઃ તેમના બીજા જામા-મહામતિ શ્રીજી સાહેબ સ્વરૂપથી ત્રણેય સૃષ્ટિઓના નસીબ ખૂલી ગયા. ત્રણેય સૃષ્ટિની આત્માઓ પોત-પોતાની પાત્રતાનુસાર આ અમૃતમયી વાણીરસનું પાન કરી રહ્યા છે.

ઉ. ૪૫- આ દિવ્ય બ્રહ્મવાણી સ્વપ્નિક સંસારમાં ક્રમશઃ વારી-વારીથી બ્રહ્મ, ઈશ્વરી અને જીવાત્માઓના આવાગમન છોડાવીને અખંડમાં કાયમ-અમર (નેહેચલ) કરવાવાળી છે. આ બ્રહ્મવાણીનો પ્રચાર-પ્રસાર સૃષ્ટિના →

→ અંત મહાપ્રલય સુધી છે. પહેલી વારી બ્રહ્માત્માઓની છે, બીજી વારી →

પ્ર. ૪૬- હમણાં અક્ષરબ્રહ્મ કઈ અવસ્થામાં છે અને શું કરી રહ્યા છે ? તે પ્રસન્નચિત્ત થઈને આ સ્વપ્નવત્ સંસારને જાગૃતાવસ્થામાં ક્યારે પરિવર્તિત કરશે ?

ઉ. ૪૬- હમણાં અક્ષરબ્રહ્મ ફરામોસીના આધાર પર સ્વપ્નાવસ્થામાં છે અને સ્વપ્ન જોઈ રહ્યા છે. જ્યારે તે સ્વપ્નાવસ્થાથી જાગૃત થઈને ફરામોસીથી →

પ્ર. ૪૭- આઠ પ્રકારના મોક્ષસ્થાન ક્યાં-કયા પ્રકાર છે ?

ઉ. ૪૭- આઠ પ્રકારના મુક્તિસ્થાન બેહદભૂમિકામાં અક્ષરબ્રહ્મના દેશમાં છે. ઉતક્રમથી જતાં પ્રથમ મુક્તિસ્થાન અવ્યાકૃતના સ્થૂલમાં પર પ્રણવ ધામની ડાબી બાજુ છે, જેને જગ્જીવોનું મુક્તિસ્થાન (આમખલક બહિસ્ત) કહે છે. આ આખરના સ્વરૂપનું આપેલું મુક્તિસ્થાન છે.

બીજું મુક્તિસ્થાન અવ્યાકૃતના કારણમાં ઈચ્છાશક્તિ સાત શૂન્યની ડાબી બાજુ છે, જેને ઋષિ-મહર્ષિઓનું મુક્તિસ્થાન (પેગંબરી બહિસ્ત) કહે છે. આ પણ આખરના મહંમદની દેન છે.

ત્રીજું મુક્તિસ્થાન પણ અવ્યાકૃતના મહાકરણ મંડલના સૂક્ષ્મપાદમાં ચાર દ્વીપની ડાબી બાજુ છે, જેને નિત્ય વૈકુંઠનું મુક્તિસ્થાન (મલકૂતી બહિસ્ત) કહે છે. આ અવ્વલના મહંમદની દેન છે.

ચોથું મુક્તિસ્થાન સબલિક બ્રહ્મના કારણમાં અખંડ વ્રજની ડાબી તરફ છે, જેને "**દો ભિસ્ત અવ્વલ લૈલ મેં**" ને વ્રજનું મુક્તિસ્થાન અથવા હૂદ તોફાનનું મુક્તિસ્થાન કહેવાય છે. આ અવ્વલના મહંમદની દેન છે. →

પ્ર. ૪૮- આ વાણીના પ્રતાપથી અક્ષરબ્રહ્મ જાગૃત થયા પછી ક્યાંની-કઈ લીલાઓનો અનુભવ કરવા લાગશે ?

→ મુમુક્ષુ અર્થાત્ ઈશ્વરી આત્માઓની છે અને ત્રીજીવારી જીવાત્માઓની છે.

→ મુક્ત થશે, ત્યારે પ્રસન્નચિત્ત થઈને આ સ્વપ્નવત્ સંસારને જાગૃતાવસ્થામાં પરિવર્તિત કરી સ્મરણ કરશે તથા બ્રહ્માત્માઓ અને ઈશ્વરી આત્માઓ પોત-પોતાના ધામમાં પોતાની પરાત્મામાં ઉઠશે તેમજ સૃષ્ટિની જીવાત્માઓ પણ અષ્ટ બહિસ્ત (ભિસ્ત) માં કાયમ થઈ જશે. સૃષ્ટિમાં કંઈ પણ બાકી ન રહી જશે.

→ પાંચમું મુક્તિસ્થાન સબલિક બ્રહ્મના મહાકારણમાં અખંડ મહારાસની ડાબી તરફ છે, જેને **''દો ભિસ્ત અવ્વલ લૈલ મેં''** ને મહારાસનું મુક્તિસ્થાન અથવા નૂહ તોફાનનું મુક્તિસ્થાન કહે છે. આ અવ્વલના મહંમદની દેન છે.

છઠ્ઠું મુક્તિસ્થાન સબલિક બ્રહ્મના નિર્મલ ચેતન અથવા કેવલ બ્રહ્મના સ્થૂલમાં (શાસ્ત્રીય પક્ષથી) અથવા કેવલ બ્રહ્મની સ્વામિનીના મન અંતઃકરણમાં (વાણી દ્વારા નિશ્ચિત) છે. એને તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપનું મુક્તિસ્થાન (મહંમદી બહિસ્ત) કહે છે. આ અવ્વલના સ્વરૂપની દેન છે.

સાતમું મુક્તિસ્થાન સત્સ્વરૂપના મહાકારણની ડાબી તરફ છે, જેને ઈશ્વરી સૃષ્ટિના અધિષ્ઠાત્રી જીવોનું મુક્તિસ્થાન (મલાયકી બહિસ્ત) કહે છે. આ આખરના સ્વરૂપની દેન છે.

આઠમું મુક્તિસ્થાન સત્સ્વરૂપના નિર્મલ ચેતનમાં છે, જેને બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની સુરતાઓના અધિષ્ઠાત્રી જીવોનું મુક્તિસ્થાન (મોમિન રૂહોની અકસ (તદોગત-બિંબનું પ્રતિબિંબ-પ્રતિભાસિક) ની બહિસ્ત) કહે છે. આ આખરના સ્વરૂપની દેન છે.

ઉ. ૪૮- આ વાણીના પ્રતાપથી અક્ષરબ્રહ્મ જાગૃત થયા પછી અક્ષરાતીત શ્રી રંગમહલના અંદરની અર્થાત્ અંતઃપુરની લીલાઓનો અનુભવ કરવા લાગશે.

પ્ર. ૪૯- તારતમવાણીનું તેજ કેવું છે અને તે ક્યાં-ક્યાંનું જ્ઞાન કરાવતાં, અંતમાં ક્યાં સુધીનું જ્ઞાન કરાવે છે ?

ઉ. ૪૯- તારતમવાણીનું તેજ અપરંપાર છે. આ તેજે પાતાળથી લઈને બધા સ્થાનોનો નિર્ણન કરી બતાવતાં-બતાવતાં હદનું ક્ષેત્ર પાર કર્યું. ત્યારબાદ આ તેજ →

પ્ર. ૫૦- આ તારતમવાણી બ્રહ્મધામ અને બ્રહ્મલીલાના વિષયમાં શું સ્પષ્ટતઃ કહે છે ?

પ્ર. ૫૧- આ વાણી આ બ્રહ્મધામના જમણા-ડાબા તથા આગળ-પાછળ, ચારેબાજુ સ્થિત કયા-કયા સ્થાનોનું વર્ણન કરી દે છે ?

ઉ. ૫૧- આ વાણી બ્રહ્મધામ શ્રી રંગમહલની જમણી, દક્ષિણમાં સ્થિત બટ-પીપલની ચોકી, કુંજ-નિકુંજ વન, હોજકોસર તાલ, ચોવીસ હાંસનો મહલ, માણિક પહાડ અને ડાબી, ઉત્તરમાં સ્થિત પુખરાજ પર્વત તેમજ →

પ્ર. ૫૨- બ્રહ્મધામ શ્રી રંગમહલની દક્ષિણ દિશામાં શું-શું છે ? પુનઃ ઉત્તર દિશામાં શું-શું છે ?

પ્ર. ૫૩- અદ્વૈત બ્રહ્મધામ શ્રી રંગમહલની ચારે તરફ દૂર-દૂરમાં ગોળાવૃત રૂપમાં શું-શું ફરેલું છે ?

ઉ. ૫૩- અદ્વૈત બ્રહ્મધામ શ્રી રંગમહલથી લગભગ સાડા તેર લાખ યોજન (કોસ) →

પ્ર. ૫૪- આઠેય સાગર રંગમહલના ક્યાં-કેટલી દૂરી પર સ્થિત છે ? સાગરોના મધ્ય ભાગની રચના-બનક કેવી છે ? આ બધું વર્ણન કોના પ્રતાપથી જાણવામાં આવે છે ?

→ બેહદ સ્થિત અખંડ વ્રજ અને રાસલીલા સહિત અષ્ટ પ્રકારના મુક્તિસ્થાનોનો નિર્ણય કરતાં આગળ વધ્યા તથા અંતમાં પરલોકની રાજધાની પચીસ પક્ષમાંથી એક-એક પક્ષનું જ્ઞાન કરાવી દીધું. એટલું જ નહિ, આ તેજે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામની બ્રહ્મલીલાઓનું પણ જ્ઞાન કરાવી દીધું.

ઉ. ૫૦- આ તારતમ (બ્રહ્મ) વાણી અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ શ્રી રંગમહલની નવ ભૂમિકાઓ સહિત એ નવ ભૂમિકાઓમાં કેવી-કેવી લીલાઓ થાય છે, એ વાતોને પણ સ્પષ્ટતઃ સમજાવી દે છે.

→ ઉત્તરની ઘાટીનું વર્ણન કરી દે છે. પુનઃ નિજધામ શ્રી રંગમહલની આગળ અર્થાત્ સામે સ્થિત સાતેયઘાટ, શ્રી યમુનાજી, બંને પુલમહલ, અક્ષર ધામની તરફના સાત ઘાટ અને અક્ષર ધામ તથા પશ્ચિમ ફૂલબાગ, નૂરબાગ, અન્નવન, દૂબદુલીચા, પશ્ચિમની ચોગાન સહિત જવેરની નહેર, માણિક પહાડની હદ, વનની નહેર, છોટી રાંગ અને બડી રાંગ સહિત આઠેય સાગર ઈત્યાદિનું પણ સ્પષ્ટતઃ વર્ણન કરી સમજાવી દે છે.

ઉ. ૫૨- આ વાણી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં લાલ ચબૂતરાથી લઈને જવેરોની નહેર સુધીનું વર્ણન કરે છે, તો દક્ષિણ દિશામાં સ્થિત બટપીપલની ચોકીથી લઈને જવેરોની નહેર સુધીનું વર્ણન કરે છે.

→ ની દૂરી પર ચારે તરફ ગોળાવૃતરૂપમાં સર્વપ્રથમ જવેરોની નહેર ફરી છે. તેના પછી ક્રમશઃ માણિક પહાડની હદ, વનની નહેર, ચાર હાર હવેલી (છોટી રાંગ) અને બડી રાંગની હવેલીઓ સહિત અષ્ટસાગર અને અષ્ટ ક્ષિતિઓ ફરેલી છે.

ઉ. ૫૪- આઠેય સાગર રંગમહલની પાંચમી ભોમમાં સ્થિત મધ્યના રંગ પરવાલી મંદિરથી લગભગ સોળ કરોડ છાસઠ લાખ છ હજાર યોજનની દૂરી પર ઝગમગ-ઝગમગ ઝગમગી રહ્યા છે. હર સાગરના વચ્ચેના ત્રીજા →

→ હિસ્સામાં જલજવત્ બાર હજાર મહલોની બાર હજાર હારો અર્થાત્ કુલ →

પ્ર. ૫૫- તે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ-પરમધામમાં શું-શું છે ? તેને પુરાણ અને કુરાન કયા-કયા નામોથી પુકારે છે ? પુનઃ એ ઉભય પક્ષોનું સમન્વયાત્મક જ્ઞાન ક્યાં છે ?

ઉ. ૫૫- ઉક્ત અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ-શ્રી પરમધામમાં હિન્દુ શાસ્ત્રના અનુસાર પચીસ પક્ષ છે, જેમાં અદ્વૈત બ્રહ્માનંદ સ્વરૂપ શ્રી યુગલજોડી-શ્રી →

પ્ર. ૫૬- શ્રી રાજશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓ અથવા હક, હાદી અને રૂહોની પચીસ પક્ષની વિહાર-લીલાનું વર્ણન કઈ વાણીમાં છે ?

ઉ. ૫૬- ચોથા આસમાન શ્રી પરમધામ-બ્રહ્મધામમાં રહેવાવાળા શ્રી રાજશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને વેદ-શાસ્ત્રાદિ ઉક્ત કથિત નામથી →

પ્ર. ૫૭- કોણ આત્માઓને અને ક્યાં બ્રહ્મના મિત્ર અને ''ઓલિયા લિલ્લા'' કહ્યું છે ?

ઉ. ૫૭- શ્રી અક્ષરાતીત બ્રહ્મ અને બ્રહ્મધામની બ્રહ્માત્માઓને શ્રીમદ્ભાગવત →

પ્ર. ૫૮- એ બ્રહ્મમુનિ તે ધામમાં ક્યાંથી, ક્યાં સુધી રહે છે ? આ જ્ઞાનની નિર્ણાયક સમજ ક્યાં-ક્યાં અને કઈ વાણીમાં છે ?

ઉ. ૫૮- એ બ્રહ્મમુનિ-મોમિન આત્માઓ તે અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામમાં આદિકાલથી →

પ્ર. ૫૯- આ તારતમવાણીએ કોણ-કોણ વાતોનો સ્પષ્ટતઃ ઉલ્લેખ કર્યો છે ?

→ ચૌદ કરોડ ચાલીસ લાખ હવેલીઓ સૌરભ વધારી રહી છે. એ બધી વાતોની જાણકારી તારતમવાણીના પ્રતાપથી જાણવામાં આવે છે.

→ રાજશ્યામાજી અને દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ રહે છે. ઉક્ત ત્રણ સ્વરૂપ અને અક્ષરબ્રહ્મ તથા તેમની અર્ધાંગ લક્ષ્મીજી સહિત અદ્વૈત બ્રહ્મના એ પાંચેય સ્વરૂપોને એક અદ્વૈત સ્વરૂપ કહેવામાં આવે છે. ઉક્ત પ્રકારથી ઉભય પક્ષોના ધર્મગ્રંથોમાં ઉક્ત વાતો સ્પષ્ટતઃ વર્ણન કરવામાં આવી છે. પુનઃ એ ઉભય પક્ષોનું સમન્વયાત્મક જ્ઞાન આ તારતમવાણીમાં મળે છે.

→ પુકારે છે, તો કુરાન-હદીસોમાં એને જ હક, હાદી અને રૂહોના નામથી પુકારવામાં આવે છે. ઉક્ત આત્માઓ-રૂહોનું ક્રીડા સ્થળ પરલોકની રાજધાની પચીસ પક્ષ છે. આત્માઓની આ વિહાર-લીલાના જ્ઞાનની ગર્જના નિશદિન આ તારતમવાણી દ્વારા થતી રહે છે.

→ મહાપુરાણના દશમ સ્કંધમાં **''યન્મિત્રં પરમાનન્દં પૂર્ણબ્રહ્મ સનાતનમ્''** કહેવામાં આવ્યું છે અને ઉપનિષાદિમાં બ્રહ્મના મિત્ર કહ્યું છે. પુનઃ કુરાન-હદીસોમાં એને જ 'ખુદાના દોસ્ત-**''ઓલિયા લિલ્લા''** કહ્યું છે. એ અનાદિકાલથી જ શ્રી પરમધામમાં રહે છે.'

→ લઈને અનાદિકાલ સુધી અર્થાત્ જ્યારથી બ્રહ્મ છે અને જ્યાં સુધી બ્રહ્મ રહેશે, ત્યાં સુધી બ્રહ્મની સાથે જ રહેશે. આ વાતની નિર્ણયાત્મક સમજ શ્રી તારતમવાણીમાં છે અને સાક્ષીઓ વેદ અને કુરાન બંને પક્ષોમાં છે.

ઉ. ૫૯- આ તારતમવાણીએ પરમધામના પરમાત્મા-બ્રહ્મની પરમસત્તા, તેમની મહિમા અને તેમની સાહેબીનો અવિકલ્પ અને સ્પષ્ટતઃ ઉલ્લેખ કર્યો છે.

પ્ર. ૬૦- આ વાણીને સંસારમાં અપનાવવા અને સમજવાવાળાઓને કયા પ્રકારે સહારો મળે છે ?

ઉ. ૬૦- આ વાણીને અપનાવવા અને સમજવાવાળા આ વાણીના પ્રતાપથી હંમેશાં માટે ત્રિતાપરૂપી દુઃખોથી દૂર થઈ જાય છે અને આવાગમન →

પ્ર. ૬૧- શ્રી બંગલાજીમાં બ્રહ્માંગનાઓ કોના દ્વારા ચર્ચા કરે છે ? આ ચર્ચાને શ્રીજી કયા પ્રકારે-કેવી રીતે સાંભળી રહ્યા છે ? પુનઃ કોના નયનોમાં નિદ્રા નથી આવતી ?

પ્ર. ૬૨- શ્રીજી સાહેબ સ્વરૂપ બંગલાજીમાં કેવી રીતે અને કેટલી દેર (વાર) સુધી શયન કરે છે ?

પ્ર. ૬૩- વારી ગાયન કરવા-કરાવવાવાળાઓને શ્રીજી સ્વરૂપ કયા વખતે સચેત કરે છે અને સાવચેત કરતાં શું કહે છે ?

ઉ. ૬૩- શ્રીજી સાહેબજી ‘‘ગુડાકેશ’’ છે. તેમની આંખોએ ઝપકી લીધી યા ન →

પ્ર. ૬૪- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીને સાવચેત કરવાવાળા વચન સાંભળીને વારી ગાયન કરવાવાળા કેવી વિનય કરે છે ?

પ્ર. ૬૫- વિરત (વૃત્ત) અર્થાત્ ધામવર્ણનનો સમય કયો છે ? ચર્ચા કરતાં-કરતાં સમય કેટલો થઈ ગયો ?

પ્ર. ૬૬- આ સમય મુરલીધરભાઈ શું કરીને સુંદરસાથને પ્રણામ કરે છે ? સુંદરસાથજી આ સમય કેમ-શા માટે ઉઠવા લાગ્યા ?

→ રહિત મુક્તિસ્થાન પ્રાપ્ત કરે છે. સંસારમાં હોવા છતાં પણ બધા પ્રકારની બાધાઓ અને સિર પર આવેલી બલાઓથી મુક્ત થઈ જાય છે. શયતાન સદૈવ આ વાણીથી ભયભીત થઈને કાંપતાં જ રહે છે. આ વાણી જેના મનમાં અથવા દિલમાં આસન બનાવે છે, ત્યાં શયતાન ક્યારે પ્રવિષ્ટ થઈ જ શકતા નથી.

ઉ. ૬૧- શ્રી બંગલાજીમાં બ્રહ્માંગનાઓ આ અદ્વૈત વાણી દ્વારા અહર્નિશ ચર્ચા કરે છે. શ્રી ધણીજી આ ચર્ચાને પલંગ પર વિશ્રામ કરતાં પણ સાંભળતાં રહે છે. તે વખત શ્રી ધણીજીના નયનોમાં નીંદ નથી આવતી.

ઉ. ૬૨- શ્રીજી સાહેબ-શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ બંગલાજીમાં **''સ્વાન્ નિદ્રા તથૈવ ચ''** ની ભાંતિ અર્થાત્ **''કછુ આંખ મિલી કે ના મિલી''** ની જેમ શયન કરે છે. ઊંઘ નથી લેતાં.

→ લીધી, કિંતુ વારી ગાયન કરવા-કરાવવાવાળાઓમાંથી કોઈએ યદિ ગાવામાં ભૂલથી કોઈ શબ્દ આગળ-પાછળ કહી દીધા હોય, તો તે તેમને તે જ સમયે સચેત કરતાં કહી દે છે કે ''અરે! આપને શબ્દ આગળ-પાછળ કેમ કહ્યા ? આપ આ શબ્દ ભૂલી કેવી રીતે ગયા ?''

ઉ. ૬૪- ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીના સાવચેત કરવાવાળા વચનોને સાંભળીને ગાયન કરવાવાળા ચૂપ રહી જતાં અને વિનય કરતાં કહે છે, ''હે ધામધણી! અમોને યાદ નહી રહ્યા. અમારાથી ભૂલ થઈ ગઈ.''

ઉ. ૬૫- ચર્ચા કરતાં-કરતાં, રાત્રીની ચાર ઘડી અવશેષ રહી ગઈ અર્થાત્ રાત્રીના સાડા ચાર વાગી ગયા. એ જ સમય છે-વિરત અને ધામવર્ણનનો.

ઉ. ૬૬- આ સમય મુરલીધરભાઈ શ્રી રાજજીનું સ્વરૂપ વર્ણન કરીને સમસ્ત સુંદરસાથજીને પ્રણામ કરે છે. અન્ય સુંદરસાથજી આ સમય પોતાની નિત્ય ક્રિયા વગેરે માટે ઉઠવા લાગ્યા.

પ્ર. ૬૭- આ સમય શ્રી બંગલાજીમાં સુંદરસાથજી શું-શું કરતાં અને વિચારે છે ? મંગલા આરતીના પૂર્વે કોણ, કઈ સેવા માટે તત્પર થઈ જાય છે ?

પ્ર. ૬૮- સુંદરસાથજી કયા સમય નિયમપૂર્વક આવે છે ? તે આરતીના પછી શું કરે છે ?

પ્ર. ૬૯- કોણ-કોણ સાથ અહીંયા આ સમય એકાગ્રચિત્ત દઈને પરમધામ નું વર્ણન (વિરત) સાંભળવા બેસે છે ?

ઉ. ૬૯- આ સમયમાં જે સાથી સૂતાં-સૂતાં સાંભળી રહ્યા હતા, તે પણ ઉઠીને →

પ્ર. ૭૦- અહીંયા પદ્માવતીપુરીમાં સર્વપ્રથમ ધામની વિરત કહેવાનો અંકુર ક્યાંથી ઊઠયો અને આ કાર્યક્રમ સર્વપ્રથમ કોણે આરંભ કર્યો ?

ઉ. ૭૦- અહીંયા શ્રી પદ્માવતી પુરી ધામમાં શ્રી પરમધામ-પચીસ પક્ષની વિરત →

પ્ર. ૭૧- શ્રી લાલદાસજીએ આ કાર્ય ક્યાંથી પોતાના સિર પર લીધું ?

પ્ર. ૭૨- પુન: શ્રી લાલદાસજીની પાછળ અન્ય સુંદરસાથ આ કાર્યક્રમ કેવી રીતે આગળ વધારતાં ગયા ?

પ્ર. ૭૩- ધામની વિરત કહેવાનો કાર્યક્રમ થોડા દિવસ કોના ઘરમાં થયો ?

પ્ર. ૭૪- કોના ઘરમાં બેસીને સુંદરસાથ પરિશ્રમપૂર્વક વિરત શીખતાં રહ્યા ?

ઉ. ૬૭- આ સમય શ્રી બંગલાજીમાં કોઈ સુંદરસાથ સૂઈ જાય છે, તો કોઈ પરમધામની વિરત સાંભળવા ચાહે છે. મંગલા આરતીના પૂર્વે જ લાલદાસજી વિરતનું વર્ણન કરવા માટે તત્પર થઈ જાય છે.

ઉ. ૬૮- સુંદરસાથજી સવારે બ્રહ્મમુહૂર્તમાં મંગલા આરતીમાં ઉપસ્થિત થવા માટે મંગલા આરતીના પૂર્વે નિયમપૂર્વક આવી જાય છે. બધા મળીને આરતી ઉતાર્યા પછી વિરત સાંભળવા માટે બેસે છે.

→ સમીપ આવીને એકાગ્રચિત્ત દઈને પરમધામની વિરત સાંભળવા બેસી જાય છે. પુનઃ સૂતેલાં સાથી પણ જાગૃત થઈને એકાગ્રચિત્તથી પરમધામની વિરત સાંભળવા માટે સચેત થઈને બેસી જાય છે.

→ કહેવાનો અંકુર સર્વપ્રથમ શ્રી હંસાભાઈના ઘેરથી ઉઠયો. આ શુભ કાર્યનો આરંભ જયંતિદાસભાઈએ સુંદરસાથને એકત્રિત કરીને ક્ર્યો હતો.

ઉ. ૭૧- જયંતિદાસભાઈના પછી વિરત કહેવાનું કાર્ય શ્રી લાલદાસજીએ હંસાભાઈના ઘેરથી પોતાના સિર પર લીધું.

ઉ. ૭૨- શ્રી લાલદાસજીની પાછળ અન્ય સુંદરસાથ એક-એક દિન વારી-વારીથી વિરત-વર્ણન કરવા લાગ્યા. જેને શ્રી પરમધામની જેટલી ઓળખ હતી, તે તેટલું વર્ણન કરતાં આગળ વધતાં ચાલ્યા.

ઉ. ૭૩- શ્રી પરમધામની વિરત કહેવાનો કાર્યક્રમ થોડા દિવસ શ્રી વૃંદાવનભાઈના ઘરમાં પણ થયો.

ઉ. ૭૪- બધા સુંદરસાથ મળીને શ્રી વૃંદાવનભાઈના ઘરમાં બેસીને બહુ મહેનત તેમજ લગનથી શ્રી ધામની વિરત શીખતાં રહ્યા.

પ્ર. ૭૫- ઉક્ત પ્રકાર સુંદરસાથમાં શ્રી પરમધામની વિરત શીખવાના પ્રતિ હર્ષ, ઉમંગ, ઉત્સાહ, જોશ ક્યાં સુધી રહ્યો ? તે ક્યારથી ઠંડો પડવા લાગ્યો ? પુન: આ વાત કોણ કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૭૫- ઉક્ત પ્રકાર સુંદરસાથમાં શ્રી પરમધામના પચીસ પક્ષોની વિરત શીખવા- →

પ્ર. ૭૬- આ મજલ પર પહોંચીને શ્રી ધામની વિરત કહેવાનો કાર્યભાર કોણે અને કોના હાથમાં સોંપી દીધો ?

પ્ર. ૭૭- પુન: મકરંદદાસભાઈના પછી આ કાર્ય સંચાલનની જવાબદારી કોણે પોતાના હાથમાં લીધી ?

પ્ર. ૭૮- શ્રી પરમધામની વિરત કહેવા-શીખવાડવાની સેવા વારી-વારીથી ઉઠાવવાવાળા ભાઈ કેટલાં છે અને કોણ-કોણ ?

પ્ર. ૭૯- ક્યારે અને શું સાંભળીને ધામધણી શ્રી પ્રાણનાથજી બહુ પ્રસન્ન થાય છે ?

પ્ર. ૮૦- વિરતનું વિવેચન ક્યારે થાય છે ? આ સમય કોણ ઉઠીને સેજ પર બેસે છે ?

પ્ર. ૮૧- શ્રીજી સાહેબજી પ્રાત: શું મંગાવીને પીએ છે અને કેમ ?

પ્ર. ૮૨- શ્રીજી સ્વયં કયા વિષયમાં પોતાના સુંદરસાથની ઓળખની સરાહના કરે છે ?

→ શીખવવાના પ્રતિ અગિયારમી સદી સુધી હર્ષ, ઉમંગ, ઉત્સાહ, જોશ રહ્યો. અગિયારમી સદીના પછી શીખવા અને શીખવવાવાળાઓ અર્થાત્ બંને પક્ષોની જિજ્ઞાસા, ઉત્સાહ, ઉમંગ વગેરે ધીરે-ધીરે ઠંડા પડવા લાગ્યા. એ વાતો વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી કહી રહ્યા છે.

ઉ. ૭૬- ઉક્ત પ્રકાર જ્યારે ધીરે-ધીરે સુંદરસાથમાં ઉત્સાહ, ઉમંગ ઠંડો પડવા લાગ્યો, ત્યારે શ્રી લાલદાસજીએ શ્રી ધામની વિરત કહેવા-શીખડાવવાનું કાર્ય મકરંદદાસભાઈના હાથમાં સોંપી દીધું.

ઉ. ૭૭- મકરંદદાસભાઈના પછી શ્રી ધામની વિરત શીખવાડવાની જવાબદારી લાલખાને પોતાના હાથમાં લીધી.

ઉ. ૭૮- શ્રી પરમધામની વિરત કહેવા-શીખવાડવાની સેવા વારી-વારીથી ત્રણ ભાઈઓએ ઉઠાવી. તેમના નામ છે-જયંતિદાસ, લાલદાસજી, મકરંદદાસભાઈ અને લાલખાન.

ઉ. ૭૯- પ્રાતઃકાલના સમય શ્રી પરમધામ-પચીસ પક્ષની વિરત સાંભળીને શ્રી પ્રાણનાથજી અત્યધિક પ્રસન્ન થાય છે.

ઉ. ૮૦- પ્રાતઃકાલના સમય બંગલાજીમાં વિરતનું વિવેચન થાય છે. વિવેચન કરવાવાળા કરે છે અને શ્રવણ કરવાવાળા શ્રવણ કરે છે. આ સમય શ્રીજી સાહેબજી પલંગ પર ઉઠીને બેસી જાય છે.

ઉ. ૮૧- શ્રીજી સાહેબજી પ્રાતઃ સમયમાં કહવા (એક પ્રકારની વનસ્પતિનો રસ) મંગાવીને પીએ છે, જેનાથી કે પાયખાના સાફ થઈને લાગે છે અને પેટ સાફ રહે છે.

ઉ. ૮૨- શ્રીજી સાહેબજી વિરત સાંભળવા-કહેવાવાળાઓના ઉત્સાહ તથા તેમના શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ અને લગનને જોઈને આ શ્રી રાજજીની પ્રત્યક્ષ કૃપા છે, →

→ એવું સુંદરસાથને જતાવતાં (બતાવતાં) તેમની પિછાણ કરી સરાહના →

પ્ર. ૮૩- પ્રતિદિન નિયમપૂર્વક નિષ્ઠા લઈને કોણ આવે છે અને ક્યારે તથા તે ક્યાં બેસી જાય છે ?

પ્ર. ૮૪- માવજીભાઈ આ સમય ઉપસ્થિત થઈને વિરત કહેવાવાળા ભાઈની સમીપ બેસીને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૮૫- તે કોના-કોના અંગ દબાવવાની સેવા કરે છે અને કેમ ?

ઉ. ૮૫- માવજીભાઈ પ્રતિદિન પોતાના સમય પર ઉપસ્થિત થાય છે અને જે-જે ભાઈ, જે-જે દિન વિરત સંભળાવવાની સેવા કરે છે, તે-તે દિન તેમના →

પ્ર. ૮૬- માવજીભાઈના મનમાં કોની, કઈ સેવા કરવાની ઈચ્છા છે ?

ઉ. ૮૬- માવજીભાઈના મનમાં તે વિજ્ઞ (જાણકાર) સાથીની સેવા કરવાની ઈચ્છા છે, જે સુંદરસાથને શ્રી પરમધામની વિરત કહીને સંભળાવે- →

પ્ર. ૮૭- કોણ-કોણ ભાઈ પ્રસન્ન મનથી આવે છે અને તે કયો નિયમ ભંગ થવા દેતાં નથી ?

પ્ર. ૮૮- કોણ-કોણ પ્રાતઃકાલીન સ્વરૂપ સાંભળીને આનંદિત થવા માટે નિષ્ઠા લઈને બંગલાજીમાં આવે છે ?

ઉ. ૮૮- વિશેષ અગ્રગણ્ય શ્રી ગોવિંદદાસ અને તેમની સાથે તેમના પરિવારના →

→ કરે છે.

ઉ. ૮૩- પ્રતિદિન નિયમપૂર્વક નિષ્ઠા લઈને પ્રાતઃકાલના સમયમાં માવજીભાઈ આવે છે અને આવીને વિરત કહેવાવાળા ભાઈની સમીપ બેસી જાય છે.

ઉ. ૮૪- માવજીભાઈ આ સમય ઉપસ્થિત થઈને વિરત કહેવાવાળા ભાઈની સમીપ બેસીને ભલી પ્રકારથી તેમના અંગ અને ચરણ દબાવવાની સેવા કરે છે.

→ અંગ દબાવવાની સેવા કરે છે કેમ કે વિરત સંભળાવવાવાળા ભાઈ રાતમાં વગર સોયે (ઊંઘે) સુંદરસાથને વિરત સંભળાવવાની મોટામાં મોટી સેવા કરી રહ્યા છે.

→ શીખવાડે છે. અતઃ તે વિરત સંભળાવવા-શીખવાડવાવાળા ભાઈના અંગ દબાવવાની સેવા માટે થોડી રાત્રી બાકી રહેતાં જ નિષ્ઠાપૂર્વક ઉપસ્થિત થઈ જાય છે. તેમને આ સેવા અત્યંત પ્રિય છે.

ઉ. ૮૭- આ સમય પ્રસન્ન મનથી આવવાવાળા નિષ્ઠાબંધી ભાઈઓના નામ છે. મોહનદાસભાઈ અને મૂલચંદ મોદી. એ બંને ભાઈ પોતાના આ વખતના દર્શન કરવાનો નિયમ ભંગ થવા દેતાં નથી.

→ અન્ય સદસ્યો સહિત અન્ય બહુ સુંદરસાથ આ વખત પ્રાતઃકાલીન **''શ્રી રાજ શ્રી ઠકુરાણીજી''** ના સ્વરૂપ વર્ણન સાંભળીને અત્યધિક આનંદ પ્રાપ્ત કરવા માટે નિષ્ઠાપૂર્વક શ્રી બંગલાજીમાં આવે છે.

પ્ર. ૮૯- વિરતના દરમિયાન શ્રી રંગમહલના બહારના વર્ણન દ્વારા દર્શન કર્યા પછી પુન: ક્યાં પ્રવેશ થાય છે ? પુન: ક્યાં-ક્યાં થઈને, ક્યાંનું વર્ણન કરે છે ?

ઉ. ૮૯- વિરતના દરમિયાન શ્રી રંગમહલના બહારનું વર્ણન કરી દર્શન કર્યા →

પ્ર. ૯૦- મૂલમિલાવાનો ચોક અર્થાત્ ગોળ હવેલી કેવી છે ? તેનું ક્રમશ: વર્ણન કેવું છે ?

ઉ. ૯૦- મૂલમિલાવાના ગોળાકાર ચબૂતરાને ઘેરીને કિનાર પર ચોસઠ થંભ →

પ્ર. ૯૧- આ ગોળાવૃત હવેલી મૂલમિલાવાના ચોકમાં સખીઓ કયા આકારમાં અને કેવી બેઠી છે ?

ઉ. ૯૧- મધ્યમાં સ્થિત શ્રી રાજશ્યામાજીના સિંહાસનને ચારે તરફથી ઘેરીને →

પ્ર. ૯૨- તત્પશ્ચાત કયા ચોક અને વન તેમજ ઇમારતોનું વર્ણન કરે છે ?

પ્ર. ૯૩- પુન: બીજી ભોમમાં કોની-કોની વિશેષતાઓનું વર્ણન કરે છે ?

પ્ર. ૯૪- ત્રીજી ભોમની શું વિશેષતા છે ? ત્યાં થવાવાળી દૈનિક લીલાની અવધિ કેટલી છે ? આ ભૂમિકાને ભોગ્યભૂમિ કેમ કહે છે ?

ઉ. ૯૪ - ત્રીજી ભોમની વિશેષતા ત્યાંની મોટી પડસાલ છે. આ પડસાલ વિશાલ →

→ પછી અઠ્ઠાવીસ થંભોના ચોકની પણ આગળ ચાર ચોરસ હવેલીઓ ઉલંઘીને આગળ જાય છે. આ પ્રકાર ઉક્ત સ્થાનોથી થઈને ત્યારબાદ પાંચમો ચોક મૂલમિલાવામાં પ્રવેશ કરે છે. અહીં પર બ્રહ્માત્માઓના પરાત્મ સમૂહની મૂલ બેઠક છે અને શ્રી યુગલસ્વરૂપ મધ્યમાં સિંહાસનાસીન છે.

→ ફર્યા છે અને એ થંભોની ઉપર ચંદરવો ટાંગેલો છે. નીચે ચોક ભરીને ગાલીચો બિછાવેલો છે. આ ગોળાવૃત હવેલીની વચમાં શ્રી યુગલસ્વરૂપ સિંહાસનાસીન છે.

→ બ્રહ્માત્માઓ ચબૂતરા પર ત્રણ પંક્તિઓમાં ગોળાકારમાં બેઠેલી છે. ગોળાકારમાં બેઠેલી એ સખિયો એકબીજાના ગળા પર હાથ નાંખીને બિલકુલ અડીને (દાડમની જેમ) બેઠી છે. સખીઓનો સિનગાર, વસ્ત્રાભૂષણાદિ તદોગત શ્રી શ્યામાજીના સમાન જ સમજવો જોઈએ.

ઉ. ૯૨- ઉક્ત ગોળ હવેલીના ચોક પછી અંદર ત્રીજા હિસ્સામાં ફૂલવારીઓ અને નવચોક છે. તે ચોકોમાં છજ્જા અને વન ઇમારતોની અંદર સ્થિત મહલોનું વર્ણન અત્યંત સુંદર અને શોભાદાયક છે.

ઉ. ૯૩- તત્પશ્ચાત પ્રથમ ભોમથી બીજી ભોમમાં ચઢી જાય છે. બીજી ભોમમાં સ્થિત ભૂલવનીના મંદિરના થંભો અને મેહરાબો સહિત ઉત્તર દિશામાં સ્થિત ખડાકેલીના કુંડનું વર્ણન કરે છે.

→ છે. આ ઠોરમાં દૈનિક ત્રણ પ્રહરની અર્થાત્ સવારના છ વાગ્યાથી લઈને દિનના ત્રણ વાગ્યા સુધીની લીલા થાય છે. એ જ ભોમમાં શ્રી રાજશ્યામાજીની દોપહરની ભોજનલીલા પણ થાય છે. એટલા માટે આ ભૂમિકાને ભોગ્યભૂમિકા પણ કહેવામાં આવે છે.

પ્ર. ૯૫- વિરતમાં ચોથી ભોમની શું વિશેષતા બતાવે છે ? આજે ચોથી ભોમમાં વિરત કરવાવાળી સખીનું નામ શું છે ?

પ્ર. ૯૬- પાંચમી ભોમને બધી ભોમોમાં મુખ્ય કેમ માનવામાં આવે છે ? પુન: ત્યાં કેવી લીલા થાય છે અને ક્યાંથી, ક્યાં સુધી ?

ઉ. ૯૬- પાંચમી ભોમને બધી ભોમોમાં મુખ્ય માનવાનું કારણ એ છે કે એ જ →

પ્ર. ૯૭- છઠ્ઠી ભોમની વિશેષતાઓ શું-શું છે ? સુખપાલ અને તખતરવા કયાં-કયાં રહે છે ?

ઉ. ૯૭- છઠ્ઠી ભોમની વિશેષતાઓ સુખપાલ અને તખતરવા છે. "**છ: છ:** →

પ્ર. ૯૮- સાતમી ભોમ અને આઠમી ભોમની વિશેષતાઓ શું-શું છે ?

ઉ. ૯૮- સાતમી અને આઠમી ભોમમાં હિંડોળાની વિશેષતાઓ છે. સાતમી ભોમમાં છ છ હજાર મંદિરોની બે હારોની વચ્ચે સ્થિત ગલીમાં આવેલી છ છ હજાર થંભોની બે હારોમાં મહેરાબ લાગીને, તે મહેરાબોમાં બે →

પ્ર. ૯૯- નવમી ભોમમાં કુલ કેટલાં છજ્જા છે ? ફરતી આઠેય દિશાઓની છજ્જોની સંખ્યા કેટલી-કેટલી છે ? શ્રી રાજશ્યામાજી સહિત દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ નવમી ભોમના છજ્જો પર બેસીને કઈ લીલા કરે છે ?

ઉ. ૯૯- નવમી ભોમમાં કુલ બસો એક છજ્જા છે. પૂર્વ દિશામાં છવ્વીસ છજ્જા →

ઉ. ૯૫- વિરતમાં ચોથી ભોમની વિશેષતા નિરતની બાખર અર્થાત્ નૃત્યશાળાનું વર્ણન કરે છે. ચોથી ભોમમાં કૃષ્ણ પક્ષના પંદર દિન ક્રમશઃ નિરત થાય છે. આજે ત્યાં નિરત કરવાવાળી સખીનું નામ છે-''**શ્રી નવરંગબાઈ**''

→ ભોમમાં રાત્રીના ત્રણ પ્રહરની લીલા થાય છે. આ લીલા આશિક-માશુકની વચ્ચેની અંતરંગ લીલા થવાને કારણે વિશેષ કહેવાય છે.વિલાસના સ્વરૂપની આ લીલા રાત્રીના નવ વાગ્યાથી સવારે છ વાગ્યા સુધી થાય છે.

→ **હજાર મંદિર દોઊ હાર**'' માંથી છઠ્ઠી ભોમની બાહરી હાર મંદિરોની અંદર સુખપાલ રહે છે, તો છઠ્ઠી ભોમના અઠ્ઠાવીસ થંભોના ચોકમાં તખતરવા રહે છે. એ બંને સાધન બ્રહ્માત્માઓ માટે પચીસ પક્ષોમાં વિહાર કરવામાં પ્રયોગમાં આવે છે.

→ હારો હિંડોળાની લાગી છે. પુનઃ આઠમી ભોમમાં પણ સાતમી ભોમની જેમ જ કિંતુ મહેરાબોની બે હારોની મધ્યમાં મહેરાબોની એક હાર બીજી છે. એ ત્રણ હાર મહેરાબોમાં હિંડોળાની ત્રણ હારો ફરેલી છે. ઉક્ત બંને ભોમોમાં ષટછપ્પરની જેમ જ હિંડોળા છે. એ બંને ભોમોમાં ક્રમશઃ બે તાલી અને ચાર તાળી હિંડોળાની વિશેષતા છે.

→ છે. અન્ય સાતેય દિશાઓમાં પચીસ-પચીસ છજ્જા છે. શ્રી રાજશ્યામાજી દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓને સાથે લઈને નવમી ભોમના પૂર્વના છજ્જા પર બેસે છે અને ત્યાંથી જોવામાં આવેલાં સુંદર-સુંદર દૃશ્યો જેમ-સાતેય ઘાટોના નિરાળા દૃશ્યો સહિત દૂર-દૂરની શોભા-સુંદરતાનું વર્ણન સાંભળવા અને સંભળાવવાની લીલા કરે છે.

પ્ર. ૧૦૦- ઉક્ત છજ્જો પર બેસીને જોવાથી ક્યાં-ક્યાં સુધીની શોભા-સુંદરતા દૃષ્ટિગોચર થાય છે ?

પ્ર. ૧૦૧- એ છજ્જો પર બેસીને જોવાથી શ્રી યમુનાજીની તે પાર સામે શું-શું જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૦૧- એ છજ્જો પર બેસીને જોવાથી શ્રી યમુનાજીના તે પાર સામે →

પ્ર. ૧૦૨- દક્ષિણ દિશામાં સ્થિત બટ-પીપલની ચોકી આગળ શું-શું છે ?

પ્ર. ૧૦૩- શ્રી રંગમહલથી કેટલી-કેટલી દૂરી પર અને કઈ-કઈ દિશામાં માણિક પહાડ, પુખરાજ પર્વત અને હોજકોસર તાલ સ્થિત છે ?

ઉ. ૧૦૩- શ્રી રંગમહલથી દક્ષિણ દિશામાં લગભગ એક કરોડ છવ્વીસ લાખ →

પ્ર. ૧૦૪- એ બધા ક્રીડા-સ્થળોમાંથી ક્યાં, કયા-કયા ક્રીડા-સ્થળોમાં શ્રી રાજશ્યામાજી સખીઓ સહિત લીલા ક્રીડાઓ કરે છે ?

ઉ. ૧૦૪- ઉક્ત લીલા-સ્થળોમાંથી શ્રી યુગલસ્વરૂપ સખીઓ સહિત વિશેષ કરીને દક્ષિણ સ્થિત બટપીપલની ચોકીઓમાં, હોજકોસર તાલના ઝૂંડના ઘાટ પર, પુનઃ હોજકોસર તાલના ટાપુ મહલમાં, ચોવીસ હાંસના →

પ્ર. ૧૦૫- માણિક પહાડ અને હોજકોસર તાલની વચમાં શું છે, જેના ચોવીસ ફુવારાઓ નીચે શ્રી યુગલસ્વરૂપ સહિત સખીઓ વિહાર માટે જાય છે ?

ઉ. ૧૦૦- ઉક્ત છજ્જો પર બેસીને સામે જોવાથી ચારે બાજુના પચીસ કરોડ યોજન સુધીની શોભા-સુંદરતા જોવામાં આવે છે.

→ અક્ષરધામની તરફના સાતેય ઘાટ, શ્રી યમુનાજીની પાલ અને તટ સહિત અક્ષરધામ દૃષ્ટિગોચર થાય છે. અક્ષરધામની આગળ પૂર્વમાં જવેરોની નહેર વગેરે બધું જ દેખાય છે.

ઉ. ૧૦૨- દક્ષિણ દિશાની તરફ જોવાથી બટ-પીપલની ચોકીની આગળ કુંજ–નિકુંજ વન, હોજકોસર તાલ, ચોવીસ હાંસના મહલ, જવેરની નહેર વગેરે દશ્ય દશ્યમાન થાય છે. તેની આગળ માણિક પહાડની વિસ્તૃત મહિમા છે.

→ યોજનની દૂરી પર માણિક પહાડ છે. પુનઃ હોજકોસર તાલ શ્રી રંગમહલની દક્ષિણ દિશામાં સાડા ચાર લાખ કોસની દૂરી પર છે તથા પુખરાજ પર્વત રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં સાડાચાર લાખ કોસની દૂરી પર સ્થિત છે.

→ મહલમાં જાય છે. પુનશ્ચ ઉત્તરમાં પુખરાજ પર્વતની પશ્ચિમ દિશામાં સ્થિત બડાવન, મધુવન અને મહાવનના ચોકોમાં, ઉપર પુખરાજ પર્વતની ચાંદનીના ચાર મોટા દરવાજાઓમાં તથા નીચે ખજાનાની તાલ પર જ્યાંથી શ્રી યમુનાજીનું ઉદ્‌ગમ થયું છે, એ બધા સ્થાનો પર આનંદમયી ક્રીડાઓ કરવા જાય છે.

ઉ. ૧૦૫- માણિક પહાડ અને હોજકોસર તાલની વચ્ચે ચોવીસ હાંસનો મહલ છે, જેની ચાંદનીમાં સ્થિત જલસ્તંભથી ચોવીસ ફુવારા ગુર્જના કુંડોમાંથી થઈને નીચે જમીન પર પડે છે. આ મનમોહક સ્થાન પર શ્રી યુગલસ્વરૂપ સખીઓ સહિત રમણ-ક્રીડાઓ માટે જાય છે.

પ્ર. ૧૦૬- માણિક પહાડના ચબૂતરાને ઘેરીને આવેલી ગોળ અને ચોરસ હવેલીઓની સંખ્યા કેટલી છે ? એ હવેલીઓ ગોળાકારમાં કઈ રીતે ફરેલી છે ?

ઉ. ૧૦૬- માણિક પહાડના ચબૂતરા પર ગોળ અને ચોરસ હવેલીઓની બાર →

પ્ર. ૧૦૭- દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ સહિત શ્રી રાજશ્યામાજી ક્યાંના વિશાલ થંભો પર અને કેવી રીતે ઝૂલે છે ?

ઉ. ૧૦૭- માણિક પહાડની વચ્ચે સ્થિત જલસ્તંભના ચબૂતરાની કિનાર પર ફરતાં અગિયાર હજાર નવસો એંશી ભોમ ઊંચા વિશાલ બાર હજાર →

પ્ર. ૧૦૮- ઉક્ત હિંડોળાઓની લીલાઓ બધાથી ન્યારી કહી છે. અતઃ કેવી લીલાઓ થાય છે ?

ઉ. ૧૦૮- ઉક્ત હિંડોળા પર ઝૂલા ઝૂલવાની લીલાઓ બધાથી ન્યારી કહી છે →

પ્ર. ૧૦૯- મહાનદ ક્યાં-કોને ઘેરીને ગોળાવૃત ફરી છે ? એના બંને તટો પર શું બનેલી છે અને પ્રત્યેક મહેરાબોમાં શું લટકી રહ્યું છે ?

ઉ. ૧૦૯- માણિક પહાડને ઘેરીને ચારે તરફથી મહાનદ ફરી છે. એના બંને →

પ્ર. ૧૧૦- ઉક્ત સ્થાનોના આનંદાનુભાવોના અધિકારી-બડભાગી કોણ છે ?

પ્ર. ૧૧૧- ક્યાં-કયા સ્થાન પર ચાર, આઠ અને બાર કોણવાળા જવેરોના મહલ છે ?

→ હજારની બાર હજાર હારો ફરેલી છે. આ ચબૂતરા પર આવેલી કુલ હવેલીઓની સંખ્યા ચૌદ કરોડ ચાલીસ લાખ છે. એ હવેલીઓની બનક કુંજ-નિકુંજની જેમ અર્થાત્ ચોરસ-ગોલ, ચોરસ-ગોલની જેમ છે. અતઃ જોવાથી ચાર ચોરસ વચ્ચે એક ગોળ હવેલી અને ચાર ગોળ હવેલીઓની વચ્ચે એક ચોરસ હવેલી જેવું દૃશ્ય જોવામાં આવે છે.

→ થંભો લાગેલાં છે. તે થંભો પર લાંબી-લાંબી સાંકળમાં મોટા-મોટા હિંડોળા લાગેલાં છે. એ હિંડોળા એટલા વિશાળ છે કે દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ સહિત શ્રી રાજશ્યામાજી એક જ હિંડોળા પર ઝૂલી શકે છે. માણિક પહાડના એ વિશાલ હિંડોળા પર દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ સહિત શ્રી રાજશ્યામાજી લીલા-ક્રીડાઓ માટે આવે છે.

→ કેમ કે આ ચબૂતરા પર શ્રી યુગલસ્વરૂપ અને દ્વાદશ સહસ્ત્ર સખીઓ બાર હજાર ઝુંડમાં થઈને એકી સાથ બાર હજાર હિંડોળાઓમાં ઝૂલે છે. પુનઃ લીલા-ક્રીડાના પશ્ચાત એક જ ઝૂંડમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે.

→ તટો પર દેહુરીઓ બનેલી છે. મહાનદનો તટ પણ શ્રી યમુનાજીના તટ સદૃશ જ છે. આ તટના પાલ પર પણ દેહુરીઓ, થંભોની લાઈનો, તે થંભોમાં મહેરાબો અને પ્રત્યેક મહેરાબોમાં હિંડોળા લાગેલાં છે. આ પાલ સુન્દરાતિસુન્દર શોભાયમાન છે.

ઉ. ૧૧૦- ઉક્ત અત્યંત સુહાવના રમણીય સ્થાનોના આનંદાનુભવોના અધિકારી-બડભાગી આત્માઓ દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ છે.

ઉ. ૧૧૧- રંગમહલના ચહુદિશ સાડા તેર લાખ યોજનની દૂરી પર જે જવેરોની નહેર ફરેલી છે, તે જવેરની નહેરમાં ચાર, આઠ અને બાર કોણવાળા જવેરોના મહલ છે અને નહેરોની તો પંક્તિની પંક્તિ ફરી છે.

પ્ર. ૧૧૨- વનના મહેલોનું વર્ણન ક્યાંનુ છે અર્થાત્ કયા વનનું છે ?

ઉ. ૧૧૨- વનના મહેલોના વર્ણનથી તાત્પર્ય છે વનની નહેરોના અંદરના →

પ્ર. ૧૧૩- શ્રી રંગમહલની પશ્ચિમ દિશામાં એવું કયુ મેદાન છે, જેમાં બ્રહ્માત્માઓ ખેલે છે ?

ઉ. ૧૧૩- શ્રી રંગમહલની પશ્ચિમ દિશામાં સાડા ચાર લાખ કોસની દૂરી પર →

પ્ર. ૧૧૪- છોટી રાંગ શ્રી રંગમહલથી કેટલી દૂરી પર છે તથા ચાર-ચાર હવેલીઓની ચાર હારો ક્યાં છે ?

ઉ. ૧૧૪- છોટી રાંગ શ્રી રંગમહલથી સાડા ત્રણ કરોડ યોજનની દૂરી પર સ્થિત →

પ્ર. ૧૧૫- આઠ સાગર અને તે આઠ સાગરોની વચ્ચે ટાપુમહલ ક્યાં-કઈ જગ્યા પર સ્થિત છે ?

પ્ર. ૧૧૬- રંગભવનના નવમી ભોમના છજ્જોથી ચારેય દિશાઓમાં ક્યાં સુધી જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૧૬- બ્રહ્મધામ - શ્રી રંગમહલના નવમી ભોમથી ચારે તરફ જોવાથી સાડા →

પ્ર. ૧૧૭- શ્રી રંગમહલની દસમી ચાંદનીને ચિત્રશાલિકા કેમ કહ્યું છે ?

ઉ. ૧૧૭- બ્રહ્મધામ - શ્રી રંગમહલની ચાંદની દહેલાન, ગુમટીઓ, ગુર્જ તેમજ કાંગરીઓથી ઝગમગી રહી છે. પુનઃ દહેલાનોથી લઈને અંદર વચ્ચેના ચબૂતરા સુધીની મોટી પહોળી (ચોડી) જગ્યામાં નાના/વિવિધ પ્રકારની →

→ બૃહત વનનું વર્ણન. આ વન રંગમહલથી અઢી કરોડ યોજનની દૂરી પર ચારે તરફ ફરેલાં છે. બૃહત વનને નીલગિરીના વન પણ કહે છે, જેની ઉપરાઉપર સાઈઠ હજાર ભોમો છે.

→ પશ્ચિમની ચોગાન છે, જેની લંબાઈ નવ લાખ કોશ અને પહોળાઈમાં સાડા ચાર લાખ કોસ છે. એ જ મેદાન-ચોગાનમાં કૃષ્ણ પક્ષની પાંચમને દ્વાદશ સહસ્ત્ર બ્રહ્માત્માઓ શ્રી યુગલ સ્વરૂપ સહિત રમવા આવે છે.

→ છે. છોટી રાંગ (દુર્ગ) ના ચબૂતરા પર ચાર-ચાર હવેલીઓની ચાર હારો ફરી છે. એક હાંસમાં ચાર ગુણા ચાર અર્થાત્ સોળ હવેલીઓ છે. આવી કુલ બત્રીસ હાંસો છે.

ઉ. ૧૧૫- આઠ સાગર અને તે આઠ સાગરોની વચ્ચે ટાપુમહલ બડી રાંગ (દુર્ગ) ના ચબૂતરાની વચ્ચેના ત્રીજા હિસ્સામાં છે. આઠ સાગરોની વચ-વચમાં આઠ ટાપુમહલ અત્યંત સુંદરરૂપેણ શોભાયમાન છે.

→ તેર લાખ યોજન સુધીની બધી સામગ્રીઓની સાથે જવેરોના મહલ વગેરે જોવામાં આવે છે. પુનઃ એનાથી પણ આગળ બડી રાંગની બહારની (બાહરી) કિનાર સુધી સ્પષ્ટ જોઈને વર્ણન કરી શકે છે.

→ ફૂલવારીઓ, દૂબની ચોગાન વગેરે તથા ફૂલો અને ફળોના બગીચા છે. એ ત્રણેયમાં નીચે નહેરો, ચેહબચ્ચાઓ અને ફુવારાઓની અકથનીય શોભા-સુંદરતાથી ઝગમગાતી બનાવટ હોવાને કારણે ચાંદનીને ચિત્રશાલિકા કહ્યું છે.

પ્ર. ૧૧૮- હવે શ્રી રંગમહલની ચાંદનીથી ક્યાં-ક્યાં થઈને મૂલમિલાવામાં આવી પહોંચ્યા ?

ઉ. ૧૧૮- હવે શ્રી રંગમહલની ચાંદનીથી પૂર્વની દહેલાનના આગળ સ્થિત ભોમભરની સીડીથી ઉતરીને નવમી ભોમમાં આવ્યા. નવમી ભોમથી →

પ્ર. ૧૧૯- અત્યારે (હમણાં) વર્તમાનમાં શ્રી રાજશ્યામાજી ક્યાં બિરાજમાન છે ?

પ્ર. ૧૨૦- તત્પશ્ચાત શ્રી રાજશ્યામાજીને પ્રણામ કરી મૂલ દ્વારમાં કયા રાસ્તાથી પહોંચ્યા ? પુનઃ મૂલ દરવાજાની આગળ તથા પ્રાંગણમાં શું-શું જોતાં આગળ વધ્યા ?

ઉ. ૧૨૦- મૂલમિલાવાના મધ્યમાં સ્થિત સિંહાસન પર વિરાજમાન શ્રી યુગલસ્વરૂપના ચરણોમાં પ્રેમપૂર્વક પ્રણામ કર્યા. તત્પશ્ચાત મૂલ-મિલાવાના પૂર્વ દરવાજાથી ત્રણ સીડી ઉતરીને ચાર મંદિર પૂર્વની →

પ્ર. ૧૨૧- શ્રી રંગમહલના ચાંદની ચોકથી જોવાથી સામે પૂર્વમાં ત્રણ લાખ કોસ સુધી શું-શું જોવામાં આવે છે ?

ઉ. ૧૨૧- શ્રી રંગમહલના ચાંદની ચોકથી જોવાથી સામે પૂર્વ દિશામાં ત્રણ →

પ્ર. ૧૨૨- ઉત્તરથી દક્ષિણની તરફ પ્રવાહિત શ્રી યમુનાજી ક્યાં પહોંચીને વિલીન થઈ જાય છે ?

ઉ. ૧૨૨- શ્રી પરમધામની ઉત્તરથી દક્ષિણ દિશાની તરફ પ્રવાહિત શ્રી યમુનાજી →

પ્ર. ૧૨૩- કયા ટાપુમહલની શોભા અકથનીય તેમજ નિરાળી છે ?

→ ક્રમશઃ આઠમી, સાતમી, છઠ્ઠી, પાંચમી, ચોથી, ત્રીજી ભોમ ઉતરતાં-ઉતરતાં બીજી ભોમમાં આવ્યા. પુનઃ બીજી ભોમથી પ્રથમ ભોમમાં આવીને શ્યામ-શ્વેતની વચ્ચેના મંદિરમાં સ્થિત સીડીથી નીચે ઉતરી ગયા. ત્યાંથી સીધા ચાર ચોરસ હવેલીઓ પાર કરીને પાંચમા ચોક-ગોળ હવેલી અર્થાત્ મૂલમિલાવાના ચોકમાં આવી પહોંચ્યા.

ઉ. ૧૧૯- હમણાં વર્તમાનમાં શ્રી રાજશ્યામાજી શ્રી રંગમહલના અંદર પાંચમા ચોક-શ્રી મૂલમિલાવાના ચબૂતરાના મધ્ય સ્થિત સિંહાસન પર બિરાજમાન છે.

→ તરફ ચાલ્યા. પુનઃ તેર મંદિર ઉત્તર દિશાની તરફ ચાલ્યા. પુનઃ પૂર્વની તરફ એકસો એક મંદિર ચાલીને પુનઃ દક્ષિણની તરફ તેર મંદિર ચાલ્યા. ત્યારે મૂલ દરવાજાની આગળ પહોંચ્યા. હવે અહીંયાથી સીધા દસ મંદિર પૂર્વ ચાલીને રંગમહલના મૂલ દરવાજા પર પહોંચી ગયા. મૂલ દરવાજા પર ઊભા થઈને જોવાથી સામે ઉજ્જ્વલ રેતકણોથી ભરેલો પ્રાંગણ જોયો. તે પ્રાંગણની ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશામાં હરા (લીલા) અને લાલ વૃક્ષ સુંદરરૂપેણ શોભાયમાન છે.

→ લાખ કોસ સુધી સાત ઘાટ, બંદીશની રોસ, પાલ વગેરેથી લઈને શ્રી યમુનાજીનો તટ એનાથી ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશામાં બંને પુલમહલ (બટપુલ તથા કેલપુલ) જોવામાં આવે છે.

→ નવ લાખ કોસ દક્ષિણની તરફ જઈને પશ્ચિમ દિશામાં વળી જાય છે (વળાંક લે છે). પુનઃ સાડા ચાર લાખ કોસ પશ્ચિમ દિશામાં જઈને હોજકોસર તાલમાં વિલીન થઈ જાય છે.

ઉ. ૧૨૩- હોજકોસર તાલની મધ્યમાં સ્થિત ટાપુમહલની શોભા-સુંદરતા અકથનીય તેમજ નિરાળી છે.

પ્ર. ૧૨૪- પાંચ વૃક્ષોની કતારોએ કોને આવૃત કરી છે ?

પ્ર. ૧૨૫- પશ્ચિમમાં કોની આગળ સ્થિત દૂબવનના બધા દૂબ પીળા રંગ જેવા ભલા-સારા માલૂમ પડે છે ?

પ્ર. ૧૨૬- ક્યાં, કોની-કોની શોભાનું વર્ણન સાંભળતાં જ આત્મા જાગૃત થઈ જાય છે ?

ઉ. ૧૨૬- અક્ષરાતીત ધામ શ્રી રંગમહલની પશ્ચિમ દિશામાં ઉપર ફૂલબાગ છે, →

પ્ર. ૧૨૭- ક્યાંના અને કેવા ચબૂતરાનો અલગ જ મહિમા છે ?

પ્ર. ૧૨૮- લાલ ચબૂતરાથી લાગીને કેવા-કેવા વન, કઈ તરફ ચાલી ગયા છે ?

ઉ. ૧૨૮- લાલ ચબૂતરાથી લાગીને આવેલાં બડાવનના વૃક્ષોએ લાલ ચબૂતરાની ઉપરથી છત્રીવત્ છાયા નાંખી રાખી છે. આ ચબૂતરાથી લાગીને →

પ્ર. ૧૨૯- બડાવનથી પૂર્વની તરફ કયા વનની શોભા ઝલકી રહી છે ?

પ્ર. ૧૩૦- હજાર ગુર્જ ક્યાં ફરેલાં છે અને તે કોનાથી લાગેલાં છે ?

પ્ર. ૧૩૧- કોના ચારેય દરવાજાઓમાં શ્રી રાજજી સખિયો સહિત લીલા-ક્રીડા કરે છે ?

ઉ. ૧૨૪- બડાવનના વૃક્ષોની પાંચ હારોએ હોજકોસર તાલની બંને પાલો અર્થાત્ ચોરસ પાલ અને ઢાલદાર પાલને આવૃત કરી છે.

ઉ. ૧૨૫- શ્રી રંગમહલની પશ્ચિમ દિશામાં સ્થિત ફૂલબાગ, નૂરબાગ અને અન્નવનની આગળ સ્થિત દૂબવનના બધા દૂબ પીળા રંગના અત્યંત ભલા-સારા માલૂમ પડે છે.

→ તો નીચે નૂરબાગ છે. બંનેયમાં સો નૂરમયી બગીચા છે. એ બધાની શોભા-સુંદરતા સાંભળતાં-સાંભળતાં, મનમાં ગુનગુનાતા આત્મા ફજર થઈ (જાગી) જાય છે.

ઉ. ૧૨૭- રંગમહલની ઉત્તર દિશાની તરફ સ્થિત લાલ ચબૂતરાની મહિમા અને મહત્ત્વ અલગ જ છે.

→ બડાવનના વૃક્ષોની પંક્તિઓ ઉત્તર દિશાની તરફ ચાલી ગઈ છે. પુનઃ બડાવનથી લાગીને મધુવન અને મધુવનથી લાગીને મહાવનના વૃક્ષ પુખરાજ પર્વતને પ્રદક્ષિણા આપતાં ઉત્તરની તરફ ચાલી ગયા છે.

ઉ. ૧૨૯- બડાવનથી પૂર્વની તરફ તાડવનના વિશાલ વૃક્ષોની શોભા ઝલકી રહી છે. આ વનની સામેથી બડાવનના વૃક્ષોની પાંચ હારો પૂર્વ સ્થિત શ્રી યમુનાજીની તરફ ગઈ છે.

ઉ. ૧૩૦- હજાર ગુર્જ પુખરાજ પર્વતની ચાંદનીમાં ફરેલાં છે. એ ગુર્જ મહાવનની સાથે લાગેલાં છે.

ઉ. ૧૩૧- પુખરાજ પર્વતની ચાંદનીની ચારે દિશાઓ પર સ્થિત ચાર મોટા-મોટા દરવાજાઓ પર શ્રી રાજજી સખિયો સહિત નવી-નવી લીલા-ક્રીડાઓ કરે છે.

પ્ર. ૧૩૨- પુખરાજ પર્વતમાં આઠ નિશાન ક્યાં-ક્યાં છે અને કયા-કયા ?

ઉ. ૧૩૨- શ્રી રંગમહલની ઉત્તર દિશામાં જે પુખરાજ નંગનો પર્વત છે, તે પર્વતના ગોળ ચબૂતરા પર આઠ નિશાન છે. ઉક્ત આઠ નિશાનોમાંથી પુખરાજ પર્વતના ગોળ ચબૂતરાની ઉપર સ્થિત ચોરસ ચબૂતરા પર આવેલાં પાંચ નિશાનોને પાંચ પેડ કહ્યું છે, જેમાંથી એક-એક પેડ પૂર્વ, પશ્ચિમ, →

પ્ર. ૧૩૩- શ્રી યમુનાજી મૂલમાં કોની નીચે થઈને મૂલકુંડથી બહાર નીકળી છે ?

ઉ. ૧૩૩- પુખરાજી તાલના પૂર્વ પેડ શ્રી યમુનાજીનું મૂલ છે. અતઃ ત્યાંથી પૂર્વ દિશાની તરફ બંગલાની નીચે-નીચેથી થઈને શ્રી યમુનાજી આગળ વધી →

પ્ર. ૧૩૪- બટપુલ અને કેલપુલની વચ્ચોવચ શું છે, જેની વિશેષ મહિમા છે ?

પ્ર. ૧૩૫- શ્રી યમુનાજીની કિનાર પર કઈ જગ્યાએ અને કેટલાં સ્થાન પર એક દેહુરી (મહલ) એક ચબૂતરા છે ?

પ્ર. ૧૩૬- કયા પુલની આગળ શ્રી યમુનાજી મરોડ (વળાંક) ખાઈને પશ્ચિમની તરફ જઈને, શેમાં મળી ગઈ ?

પ્ર. ૧૩૭- વિરતમાં એની વચ્ચે કયા વનની શોભાનું વર્ણન આવે છે ?

પ્ર. ૧૩૮- દિનના ત્રણ વાગે શ્રી રાજશ્યામાજી ઉઠીને સખીઓને શું પૂછે છે ?

→ ઉત્તર અને દક્ષિણની તરફ છે અને એક પેડ ચારેય પેડોના મધ્યમાં છે. ઉક્ત પાંચ નિશાનોના સિવાય શેષ ત્રણ નિશાનોમાંથી બે નિશાન ઉત્તર અને પશ્ચિમમાં આવેલી બે ઘાટીઓને કહ્યું છે તથા અન્ય એક નિશાન પૂર્વની તરફ આવેલાં બંગલાને કહ્યું છે. આ રીતે ચાર ચબૂતરાઓ પર આઠ નિશાન શોભાયમાન છે.

→ અને અધબીચના કુંડમાં આવી. હવે અધબીચના કુંડ અને ઢંપા ચબૂતરાની તરહટીની નીચે-નીચે થઈને મૂલકુંડની તરહટીના પૂર્વ કિનારાથી શ્રી યમુનાજી પ્રગટ થઈ છે અને બહાર નીકળી છે. એનાથી આગળ થોડી દૂર સુધી શ્રી યમુનાજી ઢંપી થઈને ગઈ અને તત્પશ્ચાત ખુલી થઈને ગઈ. હવે પૂર્વથી વળીને (વળાંક લઈને) સીધા દક્ષિણ દિશામાં ચાલી ગઈ.

ઉ. ૧૩૪- બટપુલ અને કેલપુલની વચ્ચોવચ સાત ઘાટ અત્યંત સુંદરરૂપેણ શોભાયમાન છે. આ સાતેય ઘાટોની વિશેષ મહિમા છે.

ઉ. ૧૩૫- શ્રી યમુનાજીની કિનારે પુલના ઉત્તર-દક્ષિણ પાલની ઉપર, પાલની વચ્ચેના ત્રીજા હિસ્સામાં બંને પાલ પર ચારેય સ્થાનમાં એક મહલ એક ચબૂતરા છે.

ઉ. ૧૩૬- બટપુલની આગળથી વળાંક લઈને (મરોડ ખાઈને) શ્રી યમુનાજી પશ્ચિમની તરફ સાડા ચાર લાખ કોસ આગળ જઈને હોજકોસર તાલમાં સમાઈ ગઈ છે.

ઉ. ૧૩૭- વિરતમાં એની વચ્ચે કુંજ-નિકુંજ વનની અત્યંત સુંદરાતિસુંદર શોભાનું વર્ણન વિશેષતા સહિત આવે છે.

ઉ. ૧૩૮- દિનના ત્રણ વાગે શ્રી રાજશ્યામાજી નીલા-પીલા મંદિરથી ઊઠીને સખીઓને પૂછે છે કે ''આજ સાયંકાલીન ક્યાં, કયા ઘાટમાં વિહાર માટે જવાની ઈચ્છા છે ?''

પ્ર. ૧૩૯- શ્રી રાજશ્યામાજી તથા સખીઓ સૈરથી વાપસ/પાછાં ક્યારે આવે છે અને શું કરે છે ?

ઉ. ૧૩૯- શ્રી રાજશ્યામાજી તથા સખીઓ સૈરથી પાછાં છ વાગે આવે છે. →

પ્ર. ૧૪૦- ચોથી ભોમમાં ક્યારે આવે છે અને ક્યાં સુધી રહે છે ? પુનઃ શયનાર્થ ક્યાં, ક્યારે જાય છે ?

ઉ. ૧૪૦- સાયં (સાંજે) રસોઈના ચોકમાં ભોજનલીલાના પછી સીધા ચોથી →

પ્ર. ૧૪૧- પાંચમી ભોમમાં લીલા-વિલાસની અવધિ ક્યાંથી, ક્યાં સુધી છે ?

પ્ર. ૧૪૨- બીજા દિનની લીલા કયા ભોમના છજ્જાથી શરૂ થાય છે ?

ઉ. ૧૪૨- બીજા દિનની લીલા ત્રીજી ભોમના છજ્જાથી શરૂ થાય છે. સવારે-સવારે શ્રી રાજજી ત્રીજી ભોમના છજ્જામાં છત્રીની નીચે ઊભા →

પ્ર. ૧૪૩- ક્યાંની પડસાલ, દહેલાન અને ચબૂતરાની શોભા બધાથી નિરાળી છે ?

પ્ર. ૧૪૪- શ્રી રાજશ્યામાજી ક્યારે-કયા કાર્યક્રમ પછી નીલા-પીલા મંદિરમાં વિશ્રામ કરે છે ?

પ્ર. ૧૪૫- સખીઓ કયા સમય તથા ક્યાંથી, ક્યાં સુધી સ્વતંત્ર રમે છે ?

ઉ. ૧૪૫- ચાર મંદિર લાંબા પહોળા ચોકમાં સખીઓ દૈનિક શ્રી રાજશ્યામાજીને →

→ ત્યારબાદ એક જમાત અંદર રસોઈ તૈયાર કરે છે તથા અન્ય સખીઓ પશુ-જાનવરને રમાડે-નચાવે છે. પુનઃ રસોઈના ચોકમાં ભોજન લીલાના પછી ચોથી ભોમની નૃત્યશાળામાં નૃત્ય કરે છે. ત્યારબાદ પાંચમી ભોમમાં શયનલીલા થાય છે.

→ ભોમમાં નિરત જોવા જાય છે. સાડા સાત વાગે રસોઈના ચોકમાં ભોજનલીલાના પછી આઠ વાગ્યાથી નવ વાગ્યા સુધી ચોથી ભોમમાં નિરત જુએ છે. પુનઃ નવ વાગે પાંચમી ભોમમાં શયનાર્થ જાય છે.

ઉ. ૧૪૧- પાંચમી ભોમમાં સખીઓ સહિત શ્રી રાજશ્યામાજી રાત્રીના નવ વાગ્યાથી સવારે છ વાગ્યા સુધી શયનલીલા કરે છે. અહીંયા વિલાસના સ્વરૂપની લીલા થાય છે.

→ થઈને પશુ-પક્ષીઓને દર્શન આપે છે અને સાતેય ઘાટો (બગીચો) ને અમીરસ દૃષ્ટિથી સિંચન કરે છે. પ્રતિદિન એ જ રીતે છ વાગ્યાથી ઉક્ત લીલા શરૂ થાય છે.

ઉ. ૧૪૩- ત્રીજી ભોમમાં પડસાલ, દહેલાન અને ચબૂતરા એ ત્રણેયને મળીને કમાલની શોભા-સુંદરતા ધારણ કરી છે, જે બધાથી નિરાળી છે.

ઉ. ૧૪૪- શ્રી રાજશ્યામાજી દોપહરના રાજભોગ આરોગવાની લીલાના પછી ઠીક બાર વાગ્યાથી લઈને ત્રણ વાગ્યા સુધી નીલા-પીલા મંદિરમાં આરામ-વિશ્રામ કરે છે.

→ પોઢાવ્યા પછી બપોર (દોપહર) ના બાર વાગ્યાથી ત્રણ વાગ્યા સુધી પચીસ પક્ષના વિભિન્ન સ્થાનોમાં સ્વતંત્ર સ્વચ્છંદરૂપથી રમે છે અને પચીસ પક્ષમાં પોતાની ઈચ્છાનુસાર વિહાર કરે છે.

પ્ર. ૧૪૬- શ્રી રાજજીએ આજના દિને કઈ વાતો ચિત્તમાં લીધી ?

ઉ. ૧૪૬- શ્રી રાજજીએ આજના દિન એવો વિચાર કર્યો કે એ સખીઓને →

પ્ર. ૧૪૭- શ્રી રાજજી દ્વારા ચિત્તમાં ધારણ કરેલી વાતોના આધાર પર શું થયું ?

પ્ર. ૧૪૮- તે પ્રેમ-સંવાદમાં શ્રી રાજજીએ ખેલના વિષયમાં શું ભવિષ્ય બતાવ્યું ?

ઉ. ૧૪૮- આજ શ્રી રાજજી અને સખીઓની વચ્ચે થયેલાં પ્રેમ-સંવાદમાં શ્રી રાજજીએ સર્વપ્રથમ સખીઓને બતાવી દીધું, ''ખેલ દુસ્તર છે ! જોવા લાયક નથી ! !'' **''ધની બરજે બેર બેર બેર''** અર્થાત્ ધણીએ →

પ્ર. ૧૪૯- તલેની ભોમમાં સ્થિત મૂલમિલાવાના ચોકમાં શ્રી રાજજીએ સખીઓને ક્યારે બેસાડી અર્થાત્ પ્રેમ-સંવાદના પહેલાં યા પ્રેમ-સંવાદના પછી ?

ઉ. ૧૪૯- તલેની ભોમમાં સ્થિત પાંચમા ચોક-મૂલમિલાવામાં શ્રી રાજજીએ →

પ્ર. ૧૫૦- ખેલમાં ઉતરવાને પહેલાં શ્રી રાજજીએ સખીઓને ખેલના વિષયમાં શું કહ્યું ?

ઉ. ૧૫૦- ખેલમાં ઉતરવાને પહેલાં શ્રી રાજજીએ સખીઓને કહ્યું, ''જુઓ ! →

પ્ર. ૧૫૧- શ્રી રાજજીની પ્રેરણાથી અક્ષરબ્રહ્મએ કેવા ખેલની રચના કરી ?

ઉ. ૧૫૧- જ્યારે પ્રેમ-સંવાદમાં મનાવવાથી પણ સખીઓ ન માની, ત્યારે શ્રી →

→ સંસારમાં મોકલીને માયાવી નાટક બતાવીશ અને એ જ બહાને એમને ધામની પાદશાહી અને પોતાના સાચા પ્રેમનો અનુભવ પણ કરાવીશ, એવું ચિત્તમાં લીધું.

ઉ. ૧૪૭- શ્રી રાજજી દ્વારા ચિત્તમાં ધારણ કરેલી વાતોના પ્રતિફલ આજે સવારે નવ વાગે અક્ષરબ્રહ્મ અને સખીઓએ એકબીજાને જોયા, જેના કારણે **''પ્રેમ-સંવાદ''** થયો.

→ સખીઓને ખેલ જોવાની જીદ માટે વારંવાર મનાઈ કરી. પરંતુ સખીઓએ પણ તેમની વાતો પર અવિશ્વાસ પ્રગટ કરતાં **''તબ હમ માંગ્યા ફેર ફેર ફેર''** અર્થાત્ વારે-વારે ખેલ જોવાની માંગ કરી. અતઃ તત્પશ્ચાત શ્રી રાજજીએ સખીઓને આદ-અનાદરૂપી ભવિષ્ય બતાવી દીધું.

→ સખીઓને પ્રેમ-સંવાદ અને આદ-અનાદના પ્રતિફળરૂપ કારણ બતાવ્યા પછી બેસાડી અર્થાત્ સર્વપ્રથમ પ્રેમ-સંવાદ થયો. પ્રેમ-સંવાદના પછી શ્રી રાજજીએ સખીઓને આદ-અનાદની જાણકારી આપી અને તત્પશ્ચાત તે સખીઓને ત્રીજી ભોમથી પ્રથમ ભોમ-મૂલમિલાવાના ચોકમાં લઈ ગયા. તે વખત દિનના સાડા ચાર વાગ્યા હતા.

→ તમે બધા ખેલમાં જઈ રહી છો. કિંતુ માયા બહુ બળવંતી છે. ખેલમાં જઈને મને ભૂલશો નહિ.'' ત્યારે સખીઓએ કહ્યું, ''અમે આપને ભૂલીને ભલા જીવી પણ શકીશું ? અમે આપને કદાપિ, કોઈ કાલમાં નહિ ભૂલવાનું વચન આપી રહ્યા છે.''

→ રાજજીએ અક્ષરબ્રહ્મને પ્રેરણા કરી કે હવે તમે અસત, જડ, દુઃખમય સૃષ્ટિનો વિસ્તાર કરો. ત્યારે અક્ષરબ્રહ્મએ આ સૃષ્ટિનો વિસ્તાર કર્યો.

પ્ર. ૧૫૨- પુનઃ શ્રી રાજજીના હુકમે (આદેશે) સખીઓને મૂલમિલાવાથી ક્યાં પહોંચાડી દીધી ? ખેલમાં આવીને સખીઓ પોતાની જાતને શું માનવા લાગી ?

ઉ. ૧૫૨- મૂલમિલાવામાં બેસતાં જ સખીઓની ઉપર શ્રી રાજજીએ નીંદરૂપી ફરામોશી નાંખી દીધી. ત્યારે અક્ષરબ્રહ્મ નીંદમાં સ્વપ્ન જોવા લાગ્યા. →

પ્ર. ૧૫૩- ધામની સખીઓ વ્રજમંડલમાં કેટલાં સમય સુધી રહી? પુનઃ વ્રજથી કેવી-કયા પ્રકારે રાસમંડલમાં પહોંચી અને ત્યાં શું-શું અનુભવ કર્યો ?

ઉ. ૧૫૩- શ્રી અક્ષરાતીત ધામની સખીઓ વ્રજમંડલમાં અગિયાર વર્ષ બાવન →

પ્ર. ૧૫૪- વ્રજ અને રાસમાં રમણ કરવાવાળી એ ધામની સખીઓ ત્રીજા જાગણીના બ્રહ્માંડમાં કેમ આવી અથવા તેમને કયા કારણથી આવવું પડ્યું ?

ઉ. ૧૫૪- વ્રજ અને રાસમાં રમણ કરવાવાળી સખીઓની વ્રજ અને રાસમંડલમાં →

પ્ર. ૧૫૫- કયા સ્વરૂપ પુનઃ આરબમાં મહંમદ સાહેબના રૂપમાં પ્રગટ થયા ?

પ્ર. ૧૫૬- તે સ્વરૂપ આરબમાં કેમ-કોના માટે આવ્યા અને ત્યાં તેઓએ કેવું મુખ્ય કાર્ય કર્યુ ? તે સંસારમાં કેટલાં સાલ (વર્ષ) રહ્યા ?

ઉ. ૧૫૬- એ તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ આરબના બસરા શહેરમાં પ્રગટ થઈને ચાલીસ સાલની ઉમરમાં નૂર પરે નૂરતજલ્લાહ પહોંચીને ખુદાને મળ્યા. ખુદાને મળીને નેવું હજાર હરફ સાંભળીને મોમિનોના માટે સાક્ષી →

→ સ્વપ્નમાં સખીઓ ધામ છોડીને નારાયણી સૃષ્ટિના ચૌદ લોક, ચૌદ લોકમાં પણ મૃત્યુલોક, મૃત્યુલોકના સાત દ્વીપોના નવ ખંડોમાં પણ ભરતખંડના વ્રજમંડલમાં ઉતરી અને પોતાની જાતને **'હમ કુલવધૂ નાર'** અર્થાત્ વ્રજમંડલની ગોપીઓ, પોતાના કુળની રક્ષક માનવા લાગી તથા એ સોચીને ખેલમાં તલ્લીન થઈ ગઈ કે કોઈ આપત્તિ-વિપત્તિ તેની પર પડશે નહિ.

→ દિન સુધી રહી. તત્પશ્ચાત વંશીધ્વનિને કાનમાં પડતાં જ તે વ્રજમંડલને છોડીને રાસના બ્રહ્માંડમાં પહોંચી ગઈ. યોગમાયા અર્થાત્ મહારાસના બ્રહ્માંડમાં સખીઓએ વિરહ-વિલાસ બંને જોયા તથા બંનેનો અનુભવ કર્યો.

→ અસત, જડ, દુઃખરૂપી ખેલ જોવાની ઈચ્છા પૂરી થઈ ન શકી. તેમાંથી પણ વિશેષ કરીને છ હજાર તામસી સખીઓએ વ્રજ અને રાસમાં દુઃખનો લેશમાત્ર પણ અનુભવ નથી કર્યો. અતઃ પોતાની એ જ ઈચ્છાના ફલસ્વરૂપ તેમને આ ત્રીજા-જાગણીના બ્રહ્માંડમાં આવવું પડ્યું.

ઉ. ૧૫૫- તે જ સ્વરૂપ જેઓએ મહારાસ મંડલમાં રાસ રચાવ્યો હતો, રાસલીલાના પછી બરારબમાં આવ્યા, જેને સંસારમાં મહંમદ સાહેબના નામથી જાણવામાં આવ્યા છે. એમને તૃતીય શ્યામ સ્વરૂપ પણ કહે છે.

→ લઈને આવ્યા. ધામની મોમિન આત્માઓની બધી સાક્ષીઓ કુરાનમાં લખેલી છે. ત્રીસ હજાર વચનો દ્વારા મહંમદ સાહેબે બસરામાં મુસ્લિમ ધર્મમાર્ગ ચલાવ્યો. પુનઃ રૂહઅલ્લાહ સહિત બ્રહ્માત્માઓને આવવાની અને કયામતના સમયનું ભવિષ્ય રાખ્યું. એ જ તેમનું મુખ્ય કાર્ય છે. તે આ સંસારમાં ત્રેસઠ વર્ષ સુધી રહ્યા.

પ્ર. ૧૫૭- દસમી સદીમાં કોણ આવ્યા ? પુનઃ તે ક્યાંથી આવ્યા અને શું લઈને આવ્યા ?

ઉ. ૧૫૭- દસમી સદીમાં રૂહઅલ્લાહ શ્રી શ્યામાજી અવતાર શ્રી દેવચંદ્રજી આવ્યા. →

પ્ર. ૧૫૮- એ સ્વરૂપ કેટલાં વર્ષ સુધી તપસ્યા કરતાં રહ્યા અને ધામની કેટલી આત્માઓને જાગૃત કર્યા ?

ઉ. ૧૫૮- રૂહઅલ્લાહ-શ્યામાજી અવતાર શ્રી દેવચંદ્રજી નિરંતર પાંત્રીસ સાલ →

પ્ર. ૧૫૯- રૂહઅલ્લાહ શ્રી દેવચંદ્રજીને કુરાનમાં કયા વિષયના સંકેત મળ્યા ?

પ્ર. ૧૬૦- પ્રાતઃકાલના સમયમાં પચીસ પક્ષ-શ્રી પરમધામના વિરતની ચર્ચા સુંદરસાથજીએ કોના સંરક્ષણમાં સાંભળી ?

પ્ર. ૧૬૧- તારતમ સંબંધી બ્રહ્મલીલાનો વિસ્તાર ક્યાં સુધી છે ? પુનઃ એ ગુહ્ય ભેદ કેવી આત્માઓ જ સમજે છે ?

ઉ. ૧૬૧- આ તારતમ સંબંધી લીલાઓનો વિસ્તાર બહુ છે કેમ કે એ જ લીલાના →

પ્ર. ૧૬૨- વિરતની ચર્ચા શ્રીજી સ્વરૂપ સુખશય્યા પર સૂતાં-સૂતાં ક્યાં સુધી સાંભળે છે ?

પ્ર. ૧૬૩- સેવાની મહિમા-મહત્ત્વ જાણ્યા પછી સુંદરસાથ શું કરી રહ્યા છે અને કોના ઇંતેજારમાં ઊભા છે ?

→ તેઓએ નિરંતર પાંત્રીસ સાલ મહેનત કરીને શ્રી રાજજીને પ્રસન્ન કર્યા અને ત્રણ-ત્રણ વાર તેમના દર્શન પણ કર્યા. પુનઃ જેઓએ અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામથી બ્રહ્મતારક તારતમ મહામંત્ર-નૂર કૂંજી અવતરિત કરી (ઉતારી).

→ સુધી ખોજ કરતાં રહ્યા. તત્પશ્ચાત બ્રહ્મતત્ત્વ-નૂર કૂંજી શ્રી તારતમ મહામંત્ર પ્રાપ્ત કર્યા પછી ચોત્રીસ સાલ સુધી તે નૂર કૂંજીના માધ્યમથી કુલ ૩૧૩ બ્રહ્માત્માઓને જાગૃત કર્યા.

ઉ. ૧૫૯- રૂહઅલ્લાહ-સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપ શ્રી દેવચંદ્રજી, જેઓએ ચુંમોતેર વર્ષ સુધી સંસારમાં રહીને ત્રણસો તેર બ્રહ્માત્માઓની જાગણી કરી, તેમને કુરાન ગ્રંથમાં પણ શ્રી પરમધામના કંઈક સંકેત મળ્યા.

ઉ. ૧૬૦- પ્રાતઃકાલના સમયમાં પચીસ પક્ષ-શ્રી પરમધામના વિરતની ચર્ચા સમસ્ત સુંદરસાથજીએ મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજીના સંરક્ષણમાં સાંભળી.

→ જ્ઞાન દ્વારા માયાવી જીવોનો ઉદ્ધાર છે. યસર્થ આ લીલાનો વિસ્તાર મહાપ્રલય સુધી થતો રહેશે. એ ગુહ્ય ભેદ બ્રહ્માત્માઓ જ સમજી શકશે, અન્ય જીવાત્માઓ નહિ.

ઉ. ૧૬૨- વિરતની ચર્ચા શ્રીજી સ્વરૂપ દૈનિક પલંગ પર સૂતાં-સૂતાં સૂર્યોદય સુધી બરાબર સાંભળે છે.

ઉ. ૧૬૩- સેવાની મહિમા-મહત્ત્વ જાણવાવાળા-સમજવાવાળા સુંદરસાથ પોત-પોતાની સેવામાં તત્પર છે. સેવા કરવાની ઇંતેજારમાં પહેલાંથી જ ઊભા છે.

પ્ર. ૧૬૪- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી આ સમય સુંદરસાથજીને શું કહે છે અને એના ઉપરાંત શું વર્ણન કરવાની સૂચના આપી રહ્યા છે ?

ઉ. ૧૬૪- વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ આ સમય સુંદરસાથજીને કહે છે, ''હે બ્રહ્મમુનિઓ ! અત્યાર સુધી શ્રી બંગલાજીમાં ધણી શ્રી પ્રાણનાથજીની આઠેય પ્રહરમાં થવાવાળી સેવાનું વર્ણન કરવામાં →

❖ છત્રીસ કારખાના ❖

પ્ર. ૧- સુંદરસાથને સોંપેલા નિયમિત સેવાકાર્યના ભિન્ન-ભિન્ન (અલગ-અલગ) કેટલાં વિભાગ ઉલ્લેખિત છે ?

પ્ર. ૨- સંપૂર્ણ વિભાગોના દીવાન પદનું કાર્ય સર્વપ્રથમ કોણે કર્યુ ?

પ્ર. ૩- ગરીબદાસભાઈ ઉક્ત સેવા ક્યાંથી કરતાં આવ્યા હતા અને નિત્ય જ તે શ્રીજીની આગળ શું પ્રાર્થના કર્યા કરતાં હતા અને કેમ ?

ઉ. ૩- દીવાનગીરીનું કાર્ય ગરીબદાસભાઈ સૂરતથી જ કરતાં આવ્યા હતા. →

પ્ર. ૪- ગરીબદાસભાઈએ બહુ વ્યાકુળતાપૂર્વક ઉક્ત વિનય ક્યાં કરી હતી ?

પ્ર. ૫- ગરીબદાસભાઈની વ્યાકુળતા જોઈને શ્રીજીએ ઉક્ત સેવાકાર્ય કોને સોંપી દીધું ?

→ આવ્યું. હવે એની ઉપરાંત ધામધણીનો પરિવાર અર્થાત્ ધામધણીની સાથે અહીંયા શ્રી બંગલાજીમાં ઉપસ્થિત શ્રી સુંદરસાથજીની જે-જે બ્રહ્મમુનિઓએ ધણીના દિલની અનુકૂળ સેવા કરી, તે સેવાભાવી બ્રહ્મમુનિઓના નામ અને તેમના દ્વારા કરેલાં સેવાકાર્યનું વર્ણન કરશે. અતઃ ધ્યાનપૂર્વક પ્રેમથી સાંભળવાની વિનંતી છે.''

-(પ્રકરણ-૭૧, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૧૬૪, કુલ સં. ૫૨૬૨+૧૬૪=૫૪૨૬).

❖ છત્રીસ કારખાના ❖

ઉ. ૧- શ્રી પન્ના ધામમાં અષ્ટ પ્રહરની જે-જે સેવાઓ સુંદરસાથને સોંપેલી, તે નિયમિત સેવાકાર્યોને અલગ-અલગ છત્રીસ વિભાગ ઉલ્લેખિત છે.

ઉ. ૨- સંપૂર્ણ વિભાગોના દીવાન પદનું કાર્ય સર્વપ્રથમ સૂરતથી જ ગરીબદાસ ભાઈએ કર્યુ.

→ કિંતુ તે રામનગર પહોંચીને નિત્ય જ શ્રીજીની આગળ પ્રાર્થના કર્યા કરતાં હતા, ''હવે મારાથી આ સેવાકાર્ય કોઈ પ્રકારે થઈ શકતું નથી. અવસ્થાના કારણ શરીર સાથ દેતું નથી. અતઃ સેવામાં ઠીક-ઠીક પહોંચી શકતો નથી.''

ઉ. ૪- ગરીબદાસભાઈએ બહુ વ્યાકુળતાપૂર્વક ઉક્ત વિનય રામનગર પહોંચીને કરી હતી અને હાથ જોડીને શ્રીજીને કહ્યું હતું, ''હે ધણી! આ સેવાકાર્ય આપ કોઈ અન્ય સાથીને સોંપવાની કૃપા કરો.''

ઉ. ૫- ગરીબદાસભાઈ દ્વારા કરેલી વ્યાકુળતાપૂર્વક વિનયના કારણે શ્રીજીએ દીવાનગીરીનું સેવાકાર્ય લાલદાસજીને સોંપી દીધું.

પ્ર. ૬- વચમાં કયું કાર્ય આવી પડ્યું, જેના કારણ દીવાનગીરીની સેવા લાલદાસજીથી લઈને પુનઃ વૃંદાવનભાઈને સોંપવી પડી ?

ઉ. ૬- ધર્મ અભિયાનનું જુલૂસ જ્યારે ગઢા પહોંચ્યું, ત્યારે શ્રીજીએ →

પ્ર. ૭- પુનઃ જે કાર્ય માટે શ્રીજી લાલદાસજીને મોકલી રહ્યા હતા, તે કાર્ય કેમ સ્થગિત (રોકી) કરી દેવામાં આવ્યું ?

ઉ. ૭- શ્રીજી દ્વારા આપેલાં આદેશના વિષયમાં લાલદાસજી સંકટમાં પડી ગયા કેમ કે દિલ્લીથી પાછાં ફરતાં સમયે તો શેખ ઇસ્લામ કાજીથી થયેલાં ઝગડાના દરમિયાન પ્રતિજ્ઞા કરીને આવ્યા હતા કે, ''આજના →

પ્ર. ૮- તત્પશ્ચાત શ્રીજીએ લાલદાસ મહારાજને દિલ્લી ન મોકલીને ક્યાં મોકલ્યા ? કેમ ?

ઉ. ૮- શ્રીજીએ સોચ્યું કે લાલદાસજી દ્વારા જોયેલાં ફાલના અનુસાર હવે તેમને એક ઈમાનદાર રાજા મળશે અને તે અવશ્ય જ ધામની આત્મામાં →

પ્ર. ૯- વૃંદાવનભાઈએ દીવાનગીરીની સેવા સંભાળવામાં અસમર્થતા ક્યારે પ્રગટ કરી ?

પ્ર. ૧૦- તત્પશ્ચાત શ્રીજી સાહેબજીએ દીવાનગીરીનું સેવાકાર્ય કોને સોંપ્યું ?

પ્ર. ૧૧- શ્રીજી સાહેબજીએ ખજાનાની કૂંજી મોકલીને લાલદાસજીને શું કહ્યું ?

પ્ર. ૧૨- છત્રીસ કારખાનાઓની સંપૂર્ણ દેખરેખનું દાયિત્વ શ્રીજીએ કોને સોંપ્યું છે ?

→ લાલદાસજીને બાદશાહ ઔરંગઝેબની પાસે સંદેશો પહોંચાડવાનો આદેશ આપ્યો. અતઃ આ કારણ દીવાનગીરીની સેવા લાલદાસજીથી લઈને પુનઃ વૃંદાવનભાઈને સોંપવી પડી.

→ પછી હું આપનું મુખ જોવા ક્યારેય નહિ આવીશ.'' આ રીતે પાછાં આવ્યા હતા. પુનઃ તે શ્રીજી સાહેબની આજ્ઞા પણ ઠુકરાવી શકતા ન હતા. આ રીતે પાછાં આવ્યા હતા. અતઃ (તેથી) આ દુવિધામાં તેઓએ કુરાનનો ફાલ (શુકન) જોયો. તે ફાલમાં મૂસા અને હારુનની આયત મળવાથી લાલદાસજીએ તે વાત શ્રીજીને બતાવી અને શ્રીજીએ લાલદાસજીને બાદશાહની પાસે જવાનો આપેલો આદેશ સ્થગિત કરી (રોકી) દીધો.

→ હશે. અતઃ આ રાજા દ્વારા કાર્યને સફળ થવાની સૂચના પ્રાપ્ત કરીને શ્રીજીએ લાલદાસજીને દેવકરણભાઈની મદદ હેતુ પન્ના (મઊ) મોકલી દીધા કેમ કે તેમને લાગ્યું કે ક્યાંક સંદેશ પહોંચાડવામાં મોડું થવાને કારણે છત્રસાલ પણ પોતાના હાથથી ન નીકળી જાય.

ઉ. ૯- વૃંદાવનભાઈએ દીવાનગીરીની સેવા સંભાળવામાં અસમર્થતા ત્યારે પ્રગટ કરી, જ્યારે લાલદાસજી છત્રસાલને મળીને પાછાં આવ્યા.

ઉ. ૧૦- તત્પશ્ચાત શ્રીજી સાહેબજીએ ખજાનાની કૂંજી (ચાવી) મોકલીને દીવાનગીરીનું સેવાકાર્ય પુનઃ લાલદાસજીને જ સોંપી દીધું.

ઉ. ૧૧- ખજાનાની કૂંજી મોકલીને શ્રીજી સાહેબજીએ લાલદાસજીને આદેશ આપ્યો, ''આ સેવા શ્રી રાજજીની આજ્ઞાથી જ પુનઃ આપના હાથમાં આવી છે. અતઃ આપ જ આ સેવા કરો.''

ઉ. ૧૨- છત્રીસ કારખાનાઓની સંપૂર્ણ દેખરેખનું દાયિત્વ શ્રીજીએ લાલદાસજીને સોંપ્યું છે.

પ્ર. ૧૩- હવે લાલદાસજી તે સેવા કઈ રીતે ઉઠાવવા લાગ્યા ?

ઉ. ૧૩- હવે લાલદાસજી મહારાજ જ્યારે પણ જેને જે કંઈ પણ આવશ્યક (જરૂર) →

પ્ર. ૧૪- લાલદાસજી પ્રાયઃ વિશેષ કરીને કોનાથી સલાહ લીધા કરતાં હતા અને કેમ ? તે તેમનાથી કયા-કયા વિષયોની સલાહ લીધા કરતાં હતા ?

ઉ. ૧૪- લાલદાસજી પ્રાયઃ વિશેષ કરીને શ્રી બાઈજૂરાજથી સલાહ લીધા કરતાં હતા કેમ કે તે બધા પ્રકારની સેવામાં મૂલથી જ ઉપસ્થિત રહે છે અને →

પ્ર. ૧૫- શ્રીજી સાહેબજી, શ્રી બાઈજૂરાજ તેમજ સમસ્ત સુંદરસાથના માટે લાલદાસજી દૈનિક કઈ-કઈ વસ્તુઓ પહોંચાડવાની સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૬- મોદીખાનાના અંતર્ગત કઈ-કઈ ચીજોનો સમાવેશ થાય છે ?

પ્ર. ૧૭- છત્રીસ કારખાનાઓમાં અલગ-અલગ વસ્તુઓના કોઈ સાત વિભાગોના નામ સહિત સ્પષ્ટ કરો કે તે વિભાગમાં શું-શું આવે છે ?

ઉ. ૧૭- છત્રીસ કારખાનાઓ (કોઠારા) માંથી પ્રથમ છે-૧) અનાજ વગેરેનો જેમાં લોટ, મેંદો, જુવાર, બાજરો વગેરેનો સમાવેશ છે. બીજું નં. ૨) શાકભાજી, જેમાં બધા શાકભાજી, મસાલા વગેરે છે. ત્રીજું ૩) દૂધ, →

→ હોય, તુરંત જ તે વસ્તુઓ તેમને પહોંચાડી દે છે. શ્રીજી સ્વરૂપ સહિત શ્રી બાઈજૂરાજ તથા અન્ય બધા સુંદરસાથ માટે નિત્ય પ્રતિ નવા-નવા રંગના શોભાયુક્ત વસ્ત્ર અને આભૂષણ પ્રેમથી તેમની સેવામાં પર્દાપણ કરી દે છે.

→ એટલા માટે તેમને પ્રાયઃ (મોટા ભાગે/ઘણું કરીને) બધી વાતો માલૂમ હોય છે, યસર્થ લાલદાસજી પ્રાયઃ (બહુધા) તેમને પૂછ્યા કરે છે, ''શ્રીજીને આજે કઈ-કઈ વસ્તુઓ, વસ્ત્રાભૂષણ વગેરે જોઈએ?'' ત્યારબાદ તેમના દ્વારા ઈચ્છિત વસ્ત્રાભૂષણ, સાજ-સજ્જા (જરૂરી સરસામાન) સિનગારાદિની વસ્તુઓ લાલદાસજી તેમની સેવામાં પહોંચાડી દે છે.

ઉ. ૧૫- શ્રીજી સાહેબજી, શ્રી બાઈજુરાજ તેમજ સમસ્ત સુંદરસાથના માટે લાલદાસજી દૈનિક નવા-નવા રંગોના શોભાયુક્ત વસ્ત્ર અને આભૂષણ પહોંચાડવાની સેવા પ્રેમથી કરે છે.

ઉ. ૧૬- મોદીખાનાના અંતર્ગત બધા પ્રકારના અનાજ, દાળ, ચોખા, લોટ, મેંદો, જુવાર, બાજરો વગેરે હરેક પ્રકારના અનાજોનો સમાવેશ રહે છે.

→ દહીં વગેરેનો, જેમાં દૂધ, દહીં, તેલ, ઘી વગેરે આવે છે. ચોથું ૪) વસ્ત્ર, આભૂષણનો જેમાં સૂતર, રૂ, સાજ-સિનગારના વસ્ત્ર, આભૂષણ વગેરે આવે છે. પાંચમો ૫) દવાઓ, જેમાં વિભિન્ન દવાઓ, કસ્તુરી, હરડે વગેરે આવે છે. છઠ્ઠું ૬) વાદ્ય-સામગ્રીઓનો, જેમાં તાલ, મૃદંગ વગેરે વાદ્ય યંત્રોનો સમાવેશ છે. સાતમો ૭) ગૌશાલા - જેમાં ગાય, ભેંસ, ઘેટું (ભેડ), બકરી તેમની ખાદ્ય સામગ્રીઓ વગેરેનો સમાવેશ છે. આ પ્રકાર બધી વ્યવસ્થા કુલ છત્રીસ ભાગોમાં વિભક્ત (અલગ) છે.

પ્ર. ૧૮- શ્રી લાલદાસજી હંમેશાં જ શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં ઉપસ્થિત કેમ રહે છે તથા તે સેવાકાર્યનો નિયમ કેવી રીતે નિભાવે છે ?

પ્ર. ૧૯- ધર્મદાસ અને ધનશ્યામભાઈ કઈ-કઈ સેવાકાર્યમાં સંમિલિત છે ?

પ્ર. ૨૦- દોલતખાના કોશમાં ધર્મદાસભાઈને સહયોગ આપવાની સેવા કોણ-કોણ કરે છે ?

પ્ર. ૨૧- ખજાનાની સેવા સર્વપ્રથમ કોણે કરી અને તેના પછી તે સેવા કોણ-કોણ કરતાં ગયા ?

પ્ર. ૨૨- વસ્ત્રખાનામાં કોણ-કોણ ભાઈ સેવા કરે છે ? ખેમકરનભાઈ શ્રીજીના માટે અને અન્ય સાથના માટે કઈ સેવા કરે છે ?

ઉ. ૨૨- વસ્ત્રખાનાનું સેવાકાર્ય સંભાળવાની સેવા મકરંદભાઈ અને →

પ્ર. ૨૩- સર્વપ્રથમ વસ્ત્રખાનાની સેવા કોણ કરતાં હતા ? ત્યારબાદ તે સેવા કોની પાસે આવી ?

ઉ. ૨૩- વસ્ત્રખાનામાંથી વસ્ત્ર વગેરે કાઢીને આપવાની સેવા શ્રીજી સાહેબજીની →

પ્ર. ૨૪- શું અહીંયા ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની સેવા કરવાવાળા બધા સાથના નામ આવી ગયા ? આ વિષયમાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીં શું કહી રહ્યા છે ?

ઉ. ૨૪- અહીંયા ધામધણી શ્રીજી સાહેબજીની સેવા કરવાવાળા બધા સાથના →

ઉ. ૧૮- શ્રી લાલદાસજી હંમેશાં જ શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં ઉપસ્થિત રહે છે, જેનાથી કે ક્યારે પણ કોઈ કાર્યમાં વિલંબ (મોડું) ન થાય. આ પ્રકાર તે પોતાના સેવાકાર્યનો નિયમ બહુ ધ્યાનપૂર્વક પાલન કરે છે.

ઉ. ૧૯- ધર્મદાસભાઈ દોલતખાના કોશમાંથી રૂપિયાના લેવડ-દેવડ કરવાની સેવા કરે છે અને ધનશ્યામભાઈ દફતર (ઓફિસ) માં બેસીને આય-વ્યય (આવક-જાવક) નો હિસાબ રાખવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૨૦- દોલતખાના કોશમાં ધર્મદાસભાઈને સહયોગ આપવાની સેવા સંતદાસ, ચતુરદાસ, માનિકભાઈ અને કલ્યાણભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૧- દૌલતખાના કોશમાં ખજાનાની સેવા સર્વપ્રથમ ભિખારીદાસે કરી. થોડા દિવસો પછી તે સેવાકાર્ય મકરંદભાઈને સોંપવામાં આવ્યું. પુનઃ તેના પછી તે જ સેવા કરવાની આજ્ઞા ગીગાભાઈને થઈ.

→ ખેમકરનભાઈએ કરી છે. ખેમકરનભાઈ સમસ્ત સુંદરસાથ સહિત ધામધણી પ્રાણનાથજીના વસ્ત્રોને પ્રેમથી સંભાળીને રાખવા અને આપવા-લેવાની સેવા કરે છે.

→ આજ્ઞાનુસાર સર્વપ્રથમ નારાયણદાસજીએ કરી. આ સેવા તે બહુ પ્રેમથી કરતાં હતા. તેમના પછી પુનઃ તે સેવાકાર્ય ખેમકરનભાઈને સોંપવામાં આવી.

→ નામ આવ્યા નથી. આ વિષયમાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ અહીં કહી રહ્યા છે કે, ''ઉક્ત પ્રકાર પ્રેમથી દિલ લગાડીને સેવા કરવાવાળા સાથમાંથી થોડા સુંદરસાથનો જ ઉલ્લેખ અહીં થયો છે. કિંતુ જે બ્રહ્મમુનિઓને ધણીના ચરણોથી પ્રેમ છે, તેઓએ તો સદૈવ તત્પરતાપૂર્વક એક પગથી સેવામાં ઉપસ્થિત રહીને સેવાની રીત નિભાવી છે.''

-(પ્રકરણ-૭૨, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૨૪, કુલ સં. ૫૪૨૬+૨૪=૫૪૫૦).

❖ ગરમીના દિવસોની સેવા ❖

પ્ર. ૧- ગરમીના દિવસોમાં કેવી-કેવી ચીજોની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂરત પડે છે ?

ઉ. ૧- પન્ના ધામમાં ગરમીની મોસમમાં અત્યંત ગરમી પડે છે અને ઠંડીની મોસમમાં અત્યંત ઠંડી પડે છે. અતઃ ગરમીના દિવસોમાં ઠંડી કરવા →

પ્ર. ૨- ગંગારામભાઈની જવાબદારીમાં કોણ-કોણ સેવાકાર્ય છે ?

ઉ. ૨- ગંગારામભાઈની જવાબદારીમાં અગર (ધૂપનું નામ), ચોવા વગેરે →

પ્ર. ૩- ગંગારામભાઈ પોતાના હાથથી બંગલાજીમાં કઈ-કઈ સેવા કરે છે અને તે સેવામાં તેમને કોણ-કોણ સહયોગ આપે છે ?

ઉ. ૩- ગંગારામભાઈ સ્વયં પોતાના હાથથી બંગલાજીમાં ખસ (ઘાસની એક →

પ્ર. ૪- બંગલાજીમાં ખસની ટટ્ટીયાને બાંધવાની સેવામાં કોણ-કોણ શામિલ છે ?

પ્ર. ૫- લાકડાનું કામ આવવાથી કોને બોલાવવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૬- જંગલથી વીણી-વીણીને વાંસની કમચિયા કોણ ભાઈ અને શેમાં લાવે છે ?

પ્ર. ૭- જગ્ગુભાઈ અને વીરજીભાઈ કઈ સેવા કરે છે ?

❖ ગરમીના દિવસોની સેવા ❖

→ માટે આવશ્યક વસ્તુઓની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર પડે છે. યસર્થ પન્ના ધામમાં ઠંડી કરવા માટે બધા પ્રકારની સુગંધિત વસ્તુઓની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે. હર પ્રકારના ઈત્ર (અત્તર) ખરીદવામાં આવે છે અને ગુલાબજળના મોટા-મોટા શીશા ભરીને લઈને આવે છે.

→ સુગંધિત વસ્તુઓ ખરીદી કરી લાવવા અને સંભાળીને વ્યવસ્થિત રાખવાની સેવા મુખ્ય છે. પુનઃ ખુશબોયખાનાની સાથે ખસખાના (સૂકી ઘાસનું ચારે તરફ ખાના જેવું બનાવવા) ની સેવા પણ એમના જ જિમ્માામાં છે.

→ પ્રસિદ્ધ સુગંધિત જડ) ની ટટ્ટીયા - ચિકે (એક પ્રકારની પડદારૂપી પાતળી ભીંત) બનાવે છે. છાપરાં (છપ્પર)ની છતને પાણીથી સીંચે છે. આ સેવાકાર્ય ગંગારામભાઈ બહુ પ્રેમથી કરે છે. આ સેવાકાર્યમાં અન્ય સાથી પણ તેમને સહયોગ પહોંચાડે છે.

ઉ. ૪- બંગલાજીમાં ખસની ટટ્ટીયાને બાંધવાની સેવામાં ગંગારામભાઈની સાથે ઓકાભાઈ, કૃષ્ણદાસભાઈ, દયાલદાસભાઈ અને મહંમદખાન-ભાઈ શામિલ છે.

ઉ. ૫- લાકડાનું કામ આવવાથી મોહનભાઈ અને હીરામનભાઈને બોલાવવામાં આવે છે.

ઉ. ૬- જંગલથી વીણી-વીણી પસંદ કરીને વાંસની કમચિયા (પાતળી લાકડી જેમ) પુરબિયાભાઈ બેલગાડીમાં લાદીને લાવે છે.

ઉ. ૭- સૂચના મળતાં જ જગ્ગુભાઈ અને વીરજીભાઈ વાંસની કમચિયોને સજાવવાની સેવા માટે તુરંત ઉપસ્થિત થઈ જાય છે.

પ્ર. ૮- નારાયણદાસજી શું લઈને આવે છે અને કેમ ?

પ્ર. ૯- ખસખાના તૈયાર કરવાની સેવામાં કોણ-કોણ સંલગ્ન છે ? પુનઃ ખસખાના કોના માટે બનાવવામાં આવે છે ?

પ્ર. ૧૦- ઇનાયતખાન, ભગવાનદાસ અને ગંગારામ-એ ત્રણેય ભાઈ મળીને કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૧- બિહારીદાસભાઈ અને વીરજી મોદી કઈ-કઈ સેવા કરે છે ?

પ્ર. ૧૨- નંદરામભાઈ અને વલ્લભદાસભાઈ બંગલાજીમાં કઈ-કઈ સેવા કરે છે ?

ઉ. ૧૨- નંદરામભાઈ બાલદીમાં પાણી ભરીને લાવવાની સેવા કરે છે અને →

પ્ર. ૧૩- જે સાથી શ્રીજી સાહેબજીની સમીપ રહે છે, તે કેવી-કઈ રીતે શ્રીજીની સેવામાં ઉપસ્થિત રહે છે ?

પ્ર. ૧૪- શંકરદાસના હાથમાં શું રહે છે અને તે શું કરે છે ? જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવે છે, તો તે કઈ સેવામાં સંલગ્ન થઈ જાય છે ?

ઉ. ૧૪- શંકરદાસના હાથમાં સદૈવ પંખા રહે છે. એમના દ્વારા તે શ્રીજીને હવા →

પ્ર. ૧૫- હવા હાંકવાવાળા સાથી ક્યાંથી, ક્યાં સુધી હવા કરવા માટે તત્પર રહે છે ?

ઉ. ૮- નારાયણદાસજી ટટ્ટીયાની કિનાર પર લાલ કપડાંની ગોટ-કિનારી લગાડવા માટે લાલ વસ્ત્ર લાવવાની સેવા કરે છે.

ઉ. ૯- ખસખાના તૈયાર કરવાની સેવામાં સમસ્ત સુંદરસાથ સંલગ્ન રહે છે. આ ખસખાના શ્રીજી સાહેબજીના માટે બનાવવામાં આવે છે. એની અંદર શ્રીજી સાહેબજી શયન કરે છે.

ઉ. ૧૦- ઇનાયતખાન, ભગવાનદાસ અને ગંગારામભાઈ-એ ત્રણેય જણ મળીને બધા બિછોના ઉઠાવીને શ્રી બંગલાજીમાં જલ છાંટવાની સેવા બહુ પ્રેમથી કરે છે.

ઉ. ૧૧- બિહારીદાસભાઈ બિછોના ઉઠાવવાની સેવા કરે છે. અન્ય સુંદરસાથ એમને આ સેવામાં સહાયતા કરે છે. પુનઃ વીરજી મોદી શ્રીજીને દિવ્ય પરમાત્મા સ્વરૂપ માનીને શ્રી બંગલાજીમાં જલ છાંટવાની સેવા કરે છે.

→ વલ્લભદાસભાઈ ભૂમિ- ફર્શ પર જલ છાંટવાની સેવા કરે છે અર્થાત્ એ બંને ભાઈ મળીને બંગલાજીના ફર્શ (લાદી) ને પાણીથી તરબોળ કરી દે છે, જેનાથી કે ગરમી અંદર પેસી શકે નહિ.

ઉ. ૧૩- શ્રીજી સાહેબ શ્રી પ્રાણનાથજીની સમીપ રહેવાવાળા સાથી બરાબર એક પગ પર સદૈવ શ્રીજીની સેવામાં તત્પર રહે છે અને પંખાથી હવા કરે છે.

→ કરવા માટે સદૈવ તત્પર રહે છે, જ્યારે મહારાજા છત્રસાલ આવે છે, તો તે પણ શ્રીજી સ્વરૂપને હવા કરવા (પંખો નાંખવા) ની સેવા સ્વયં પોતાના હાથથી કરવા લાગે છે.

ઉ. ૧૫- હવા હાંકવાવાળા સાથી જ્યારે શ્રીજી પલંગ પર શયન કરવા આવે છે, ત્યારથી લઈને જ્યાં સુધી શ્રીજી પલંગ પર શયન કરે છે, ત્યાં સુધી પંખાથી હવા હાંકવાની સેવામાં તત્પર રહે છે.

પ્ર. ૧૬- શ્રીજીને હવા કરવાવાળા મુખ્ય ચાર ભાઈ કોણ-કોણ છે ?

ઉ. ૧૬- શ્રીજી સાહેબજીને શયનના સમયમાં પંખા દ્વારા હવા કરવાવાળા ચાર →

પ્ર. ૧૭- ઉક્ત ચારેય ભાઈ વિશેષ કરીને કયા સમયે શ્રીજીની પાસે ઉપસ્થિત રહે છે ?

પ્ર. ૧૮- બંગલાજીમાં અન્ય સુંદરસાથ સ્વામીજીની સન્મુખ શેના માટે તૈયાર ઊભા રહે છે ?

પ્ર. ૧૯- શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પહેલાં કોણ હતા અને તેમના પછી તે વિશેષ સેવા કોણે કરી ?

પ્ર. ૨૦- કોણ-કોણ ભાઈ બધા અંગોથી શ્રીજીની સેવા કરવામાં તત્પર રહે છે ?

પ્ર. ૨૧- કઈ-કઈ સ્ત્રીઓ શ્રીજીની સેવામાં તત્પર રહે છે ? અંતમાં તેમના દ્વારા કરેલી સેવા કોણે કરી ?

પ્ર. ૨૨- હકીકતખાન શ્રીજીની સેવામાં શું મોકલાવે છે ? પુનઃ ગંગારામભાઈ શ્રીજીની સેજની ઉપર શું છાંટે છે ?

પ્ર. ૨૩- પ્રેમદાસભાઈ બારીક-ઝીણા (મહીન)-પાતળા વસ્ત્ર કોના-કોના માટે લાવે છે ? આ સેવા બાદમાં કોણે ઉઠાવી ? પુનઃ આ સેવા અંતમાં કોને સોંપવામાં આવી ?

→ મુખ્ય ભાઈ છે-ગંગાદાસભાઈ, ગંગારામભાઈ, બિહારીદાસભાઈ અને સંતદાસભાઈ. એ ચારેય ભાઈ ઉક્ત સેવામાં નિષ્ઠાબંધરૂપથી ઉપસ્થિત રહે છે.

ઉ. ૧૭- ઉક્ત ચારેય ભાઈ શયનના સમયે સદૈવ શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં ઉપસ્થિત રહે છે. એ ભાઈઓની જેમ અન્ય સાથી પણ આ સેવામાં સંલગ્ન રહે છે.

ઉ. ૧૮- બંગલાજીમાં અન્ય સુંદરસાથ સેવા કરવા માટે સદૈવ સ્વામીજીના સન્મુખ તૈયાર ઊભા રહે છે.

ઉ. ૧૯- શ્રીજી સાહેબજીની સેવામાં પહેલાં નિર્મલદાસ રહેતાં હતા. તેમના પછી પ્રેમદાસભાઈએ વિશેષરૂપથી તે સેવા કરી.

ઉ. ૨૦- નિર્મલદાસ સહિત લાલદાસ, મુકુંદદાસ અને ગોવિંદદાસ તેમજ સુરતીભાઈ બધા અંગોથી પ્રેમપૂર્વક શ્રીજીની સેવા કરવામાં સદા તત્પર રહે છે.

ઉ. ૨૧- જમુનાબાઈ, માનિકબાઈ અને રામબાઈ હંમેશાં શ્રીજીની સેવામાં તત્પર રહે છે. અંતમાં તેમના દ્વારા કરેલી સેવા વલ્લભદાસભાઈએ અત્યંત નિકટ રહીને કરી.

ઉ. ૨૨- હકીકતખાન ગુલાબજળથી ભરેલી શીશીઓ શ્રીજીની સેવામાં મોકલાવે છે. પુનઃ હકીકતખાન દ્વારા મોકલેલાં ગુલાબજળને શ્રીજીના સેજની ઉપર છાંટવાની સેવા ગંગારામભાઈ કરે છે.

ઉ. ૨૩- પ્રેમદાસભાઈ મહીન-પાતળા વસ્ત્ર શ્રીજી સાહેબજી અને સુંદરસાથજી માટે લાવે છે. આ સેવા એમના પછી શ્રીજી સાહેબજીની ઈચ્છાથી નંદરામભાઈએ ઉઠાવી. પુનઃ આ સેવા અંતમાં વલ્લભદાસભાઈને સોંપવામાં આવી.

પ્ર. ૨૪- કયા ભાઈએ સેવા-ધર્મનું પાલન કરતાં પ્રસન્નતાનો અનુભવ કર્યો ?

પ્ર. ૨૫- આ સમય પોરબંદરથી કોણ ભાઈ આવ્યા અને તે કઈ-કઈ સેવા કરતાં હતાં ?

પ્ર. ૨૬- ઉક્ત વર્ણિત સેવાઓના વિષયમાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી શું કહે છે ?

ઉ. ૨૬- ઉક્ત વર્ણિત સેવાઓના વિષયમાં વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી મહારાજ →

પ્ર. ૨૭- મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી સ્વરૂપ ક્યારે અને કોનાથી પ્રસન્ન થઈને પ્યારથી પોતાની પાસે બોલાવતાં લઈ ગયા ?

ઉ. ૨૭- આ સમય વીતકકાર શ્રી લાલદાસજી શ્રી પ્રાણનાથજીના ચરણોમાં →

ઉ. ૨૪- વલ્લભદાસભાઈએ સેવા-ધર્મનું પાલન કરતાં બહુ જ પ્રયાસપૂર્વક ખોજી-ખોજીને સેવા કરવામાં પ્રસન્નતાનો અનૂઠો અનુભવ કર્યો.

ઉ. ૨૫- આ વખત પોરબંદરથી માવજીભાઈ આવ્યા. એ ભાઈ શ્રીજીની તરફથી સુંદરસાથને ચિઠ્ઠી-પત્રી લખવાની અને અનાર (દાડમ) ના ફળ રાખવાની સેવા કરતાં હતા.

→ કહે છે ''અહીંયા આ સેવામાં તે આત્માઓ જ ઉપસ્થિત થઈ શકે છે, જે-જે આત્માઓની બાંય(હાથ) ધણી શ્રી રાજજીએ પકડેલો છે.'' અતઃ **''ઈહાં તેહી ખડે રહે, જાકે ધણીએ પકડે હાથ.''**

→ પ્રણામ કરે છે. શ્રી પ્રાણનાથજી પ્રસન્ન થઈને પ્યારથી તેમને પોતાની પાસે બોલાવે છે અને તેમને લઈને પરમધામની તરફ પ્રસ્થાન (પ્રયાણ) કરે છે. જતાં સમય શ્રી લાલદાસ મહારાજ બધા સુંદરસાથને પ્રણામ-પ્રણામ બોલતાં ધણીની સાથે ચાલી ગયા.

-(પ્રકરણ-૭૩, પ્રશ્ન-ઉત્તર નં.-૨૭, કુલ સં. ૫૪૫૦+૨૭=૫૪૭૭).

ઉત્તરાંશ - તૃતીય ખંડ સમાપ્ત.

નોંધ :-

યશવંતી કહે મારા શ્રદ્ધા સુમન સાથજી !

તમો ઘેર જ બેઠાં બેઠાં, જરૂર આ મનન કરજો રે ।

મનન કરી પ્રેમ ધરી, જલ્દી પરમધામ આવજો રે ।।

યશવંતી કહે મારા ધામસ્થ સાથજી ....

-પ્રણામ

આહ્‌વાન

↓

નિસદિન રંગ મોહોલન મેં, સાથ સ્યામાજી શ્યામ ।
યાદ કરો સુખ સબોં અંગોં, જો કરતે આઠોં જામ ।।

-(શ્રી પરિક્રમા, પ્ર. ૪/ચો.૫).

અર્થ : હે મારા ધામના શ્રદ્ધા સુમન સુંદરસાથજી !

આપણે બધા અક્ષરાતીત બ્રહ્મધામ-શ્રી રંગમહલમાં રાતદિન શ્રી શ્યામશ્યામાજીના સાથે કેવી રીતે રહેતાં હતા ? પોતાના અંગ-પ્રત્યંગથી તે સુખોને યાદ કરો, જેને અમે આઠેય પ્રહર ચોવીસ કલાકની લીલાઓ દ્વારા નિરંતર પ્રાપ્ત કર્યા કરતી હતી ! આટલું તો કરો !!

-લેખક

- શ્રી રાજ-

શ્રી પ્રાણનાથ જ્ઞાન કેન્દ્ર ચે. ટ્રસ્ટ તથા
શ્રી પ્રાણનાથ મહિલા મંડળ (રજિ.) બોરીવલી, મુંબઈ.
ઈ. સ. ૧૯૯૮ થી ૨૦૧૪ સુધીના પ્રકાશન -

૧.	વિવરણ પત્રકો સમીક્ષા		- નેપાળી
૨.	વિવરણ પત્ર કી સમીક્ષા	} (ઈ.સ.૧૯૭૮માં નેપાળ-ધરાન મંદિરથી પ્રકાશન થયું છે.)	- હિન્દી
૩.	મોહજલકો પાંચ પ્રકરણ		- નેપાળી
૪.	શ્રી દીનદયાલ સૂક્તિ		- હિન્દી to English
૫.	સમીક્ષા - સંસાર ઔર મેરા ભર્તાર કી		- હિન્દી
૬.	સમીક્ષા - સંસાર ઔર મેરા ભર્તારની		- ગુજરાતી
૭.	Samiksha-A reply to Sansar Aur Mera Bhartar		- English
૮.	સંસાર ઔર મેરા ભર્તાર કી સમીક્ષા કા 'ઉપસંહાર'		- હિન્દી
૯.	સંસાર ઔર મેરા ભર્તાર ની સમીક્ષાના 'ઉપસંહાર'		- ગુજરાતી
૧૦.	વિરાટ વિજ્ઞાન દર્પણ		- હિન્દી
૧૧.	વિરાટ વિજ્ઞાન દર્પણ		- ગુજરાતી
૧૨.	અપના ધામ દર્શન (દીનદયાલ કૃત મઝલી વૃત્ત)		- હિન્દી
૧૩.	આપણું ઘર પરમધામ (દીનદયાલ કૃત વચલી વૃત્ત)		- ગુજરાતી
૧૪.	આફ્નૈ ઘરકો વર્ણન (દીનદયાલ કૃત નેપાળી વૃત્ત)		- નેપાળી
૧૫.	ચર્ચની કે પ્રશ્નોત્તર (દીનદયાલ કૃત)		- હિન્દી
૧૬.	ચર્ચનીના સવાલ-જવાબ (દીનદયાલ કૃત)		- ગુજરાતી
૧૭.	વિરાટ વિજ્ઞાન દર્પણકે સવાલ-જવાબ (દીનદયાલ કૃત)		- હિન્દી
૧૮.	વિરાટ વિજ્ઞાન દર્પણના પ્રશ્નોત્તર (દીનદયાલ કૃત)		- ગુજરાતી
૧૯.	અષ્ટાદશોડધ્યાયઃ (કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબના)		- હિન્દી

૨૦.	અષ્ટાદશોડધ્યાય:	(કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબના)	- ગુજરાતી
૨૧.	અષ્ટાદશોડધ્યાય:	(’’ ’’ ’’)	- નેપાળી
૨૨.	પંચરોશની	(’’ ’’ ’’)	- હિન્દી
૨૩.	પંચરોશની	(’’ ’’ ’’)	- ગુજરાતી
૨૪.	પંચરોશની	(’’ ’’ ’’)	- નેપાળી
૨૫.	ત્રિરંગી બોધ	(’’ ’’ ’’)	- હિન્દી
૨૬.	ત્રિરંગી જ્ઞાન	(’’ ’’ ’’)	- ગુજરાતી
૨૭.	દ્વાદશ પ્રકાશ	(’’ ’’ ’’)	- હિન્દી
૨૮.	દ્વાદશ પ્રકાશ	(’’ ’’ ’’)	- ગુજરાતી
૨૯.	મેહેર સાગર-નિત્ય પાઠ	(’’ ’’ ’’)	- હિન્દી
૩૦.	મેહેર સાગર-નિત્ય પાઠ	(’’ ’’ ’’)	- ગુજરાતી
૩૧.	સેવા-પૂજા (દૈનિક)		- હિન્દી
૩૨.	સેવા-પૂજા (દૈનિક)		- ગુજરાતી
૩૩.	ચર્ચની પટ દર્શન		- હિન્દી
૩૪.	અભિનંદન ગ્રંથ (૧૦૮ શ્રી દીનદયાલજી મહારાજ હીરક જયન્તી)		- હિન્દી
૩૫.	સેવા-પૂજા (અર્થ સહિત)		- ગુજરાતી
૩૬.	અષ્ટ પ્રહર સેવા-પૂજા (અર્થ સહિત)		- ગુજરાતી
૩૭.	સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ પ્રણીત બીતક સાહેબ કે શ્રી દીનદયાલ કૃત સવાલ-જવાબ ૩ ખંડો મેં		- હિન્દી

૧. પૂર્વાંશ - પ્રથમ ખંડ - મજલ શુરૂઆતથી સૂરત પર્યંત

૨. મધ્યાંશ - દ્વિતીય ખંડ - મજલ સૂરતથી ઉદયપુર પર્યંત

૩. ઉત્તરાંશ - તૃતીત ખંડ - મજલ મંદસોર સે બીતક સમાપ્તિ

૩૮. સ્વામી શ્રી લાલદાસજી મહારાજ પ્રણિત વીતક સાહેબના
શ્રી દીનદયાલ કૃત પ્રશ્નોત્તર ૩ ખંડોમાં - ગુજરાતી
૧. પૂર્વાંશ - પ્રથમ ખંડ -મજલ શરૂઆતથી સૂરત પર્યંત
૨. મધ્યાંશ - દ્વિતીય ખંડ - મજલ સૂરતથી ઉદયપુર પર્યંત
૩. ઉત્તરાંશ - તૃતીત ખંડ - મજલ મંદસોરથી વીતક સમાપ્તિ

૩૯. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પ્રણીત કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબ
અંતર્ગત સ્થિત શ્રી કિરંતન ઔર શ્રી પ્રકાશ ગ્રંથ કે
'પુરાના કિરંતન' ઔર 'ભાગવત કા સાર' - હિન્દી

૪૦. મહામતિ શ્રી પ્રાણનાથજી પ્રણીત કુલજમ સ્વરૂપ સાહેબના
અંતર્ગત સ્થિત શ્રી કિરંતન અને શ્રી પ્રકાશ ગ્રંથના
'કિરંતન પૌરાણિક' અને 'ભાગવતનો સાર' - ગુજરાતી

- પુસ્તક ક્રમ સમાપ્ત.

❖ પ્રણામ ❖